LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, *rue de Trévise, Paris*-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
1
ՕԳՈՍՏՈՍ

MERCREDI
1 AOUT
1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7643 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3454

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ ՊԱՆԴՈԿ ՉԷ

Ֆրանսականէն վերջ, այս անգամ ալ ամերիկեան թերթերն են որ չնզալից մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն «յուսախաբ» հայրենադարձներու մասին.

Ձեռքի տակ ունինք դէզ մը կտրօններ, բայց գոհացանք միայն մէկը հրատարակելով, իբրեւ լուր:

Կարդացէք անշուշտ.— Քանի մը հարիւր Ամերիկահայեր, որոնք Հայաստան գացած էին, 1947 – 49ին, նամակ մը ուղղեր են նախագահ Այզընհաուըրի, խնդրելով որ արտօնութիւն տայ Հիւս. Ամերիկա վերադառնալու:

Թերթերը ուրիշ «զգայացունց» մանրամասնութիւններ ալ կը հրատարակեն, քաղելով միեւնոյն աղբիւրէն:

— Երբ հայրենադարձները Պաթում հասան, անոնց ձեռքէն առին ամէն բան ու ցնցոտիներ հագցուցին, որովհետեւ Ռուսերը կ'ուզէին ապացուցանել Ամերիկայի աղքատութիւնը: (*Պոսթըն Փոստ*):

Ինչպէս գիտել կուտայինք Պ. Քրիսթեան Փինոյի այցելութեան առթիւ ծագած միջադէպին առեն, այս դէպքն ալ կ'ապացուցանէ մեր քաղաքական տհասութիւնը:

Տարակոյս չկայ թէ եղածը բողոքի ցոյց մըն է այն բանակալութեան դէմ որ կը կոչուի բոլշեւիկեան դիկտատուրա:

Տարիներ անցեր են եւ մարդիկ տակաւին չեն վարժուած նոր կարգուսարքին: Ու կարօտով կը յիշեն ամերիկեան ազատութիւնն ու առատութիւնը, ինչպէս միւսները՝ Ֆրանսականը:

Չէ՞ին գիտեր թէ կ'երթան աշխարհ մը, որ ի լինելութեան է: Երկիր մը ուր ազատութիւնն ալ «պլան»ով կը բաժնեն, եւ երկաթեայ բռունցքով: Բոլորովին տարբեր կարգուսարք մը:

Կարելի՞ է արդարանալ, ըսելով թէ անտարբեր բաներ պատմեր էին եւ խաբուեցան:

Բուն իրականութեան մասին ալ տեղեկութիւններ չունեցի՞ն կամ չկարդացի՞ն:

Եւ յետոյ, ինչո՞ւ կը սպրդէին անոնք որ անգամ էին համայնավար կուսակցութեան, եւ ինքնակամ ճամբայ ելան, «սոցիալիզմ կառուցելու համար»:

Ներելի՞ է դասալիք ըլլալ, չդիմանալով կարգ մը նեղութեանց որոնք բուն իսկ իրենց դասանանքէն կը բխին:

Այս ողբերգութեան հետեւանքով, անշուշտ յանցաւոր են նաեւ անոնք որ «պրոգրեսիւ» մունետիկի դեր կը կատարեն, Փարիզի կամ Նիւ Եորքի մէջ, պարտկելով բուն իրականութիւնը, ի հեճուկս Դաշնակցութեան:

Կուսակցական ատելութեամբ մոլեգնած գրիչներ երբ կը մոլեցնեն տարագիր բազմութիւնները, ոչ թէ հայրենիքին ծառայած, այլ անոր վարկին վնասած կ'ըլլան: Կը խախտեն հայրենասիրութիւնը:

Գալով Ամերիկա վերադառնալու բաղձանքին, պարզապէս կ'արդահատինք:

Հայրենիքը իջեւա՞ն է, կամ պանդո՞կ է, որպէսզի ձեր սիրտը նեղացած ատեն հեռանաք, Ատլանտեանի այս կամ այն ափը վերադառնալու համար:

Ի՞նչ չուտ մոռցաք այն օրերը երբ «հէյտա»ով եւ ջերմով ճամբայ կ'ելլէիք Խարբերդէն, Մալաթիայէն կամ Տիգրանակերտէն, Ամերիկա գաղթելու համար:

Եւ երբ այդ օտար ափերը հասաք, եղ ու մե՞ղր կը հոսէր ձեր ճամբուն վրայ:

Տօլա՞ր կը ժողվէիք փողոցներուն մէջ, թէ ձեր երիտասարդ արիւնը վարձու կուտայիք, հաւնեւտ ապրուստ մը ճարելու համար հսկայական գործարաններու ծուխին եւ մուրին մէջ, ուրիշ հարիւր հազարաւոր բանուորներու հետ:

Գացեր էք ձեր կամքով եւ խելքով: Թերեւս ալ անկեղծ հայրենասիրութեամբ:

Ի՞նչ կը նշանակէ կէս ճամբէն ետ դառնալ, ութ - ինը տարի տոկալէ ետք: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՒԷԶԻ ՀԱՐՑԸ

•

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ

Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները կը շարունակեն իրենց խորհրդակցութիւնները: Նախարարները, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հանրային կարծիքները կը խորհին թէ առեն եկած է վերջ մը դնելու գնդ. Նասրի յաւակնութեանց:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Երեքները առաջարկեցին որ միջազգային մարմին մը յանձնուի Սուէզի ջրանցքին հսկողութիւնը: Հակառակ պարագային, սպառնացին զինուորական, տնտեսական եւ այլ միջոցներ ձեռք առնել:

Երեքներու նպատակն է այս հարցով շահագրգռուած միւս բոլոր պետութիւններն ալ միացնել իրենց: Կը կարծուի որ միջազգային ժողով մը հրաւիրեն մօտերս:

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը առջի գիշեր վերադարձաւ Փարիզ եւ խորհրդակցութիւններ ունեցաւ վարչապետին ու Ազգ. պաշտպանութեան նախարարին հետ: Երէկ, երեքշաբթի, դարձեալ մեկնեցաւ Լոնտոն՝ նոր խորհրդակցութեանց համար:

Մինչ այդ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Մըրֆի, տեսական կապի մէջ է Ուաշինկթընի հետ եւ կը ջանայ ապահովել իր կառավարութեան անվերապահ օժանդակութիւնը՝ անգլօ-ֆրանսական տեսակէտին ի նպաստ:

Երեքները կը խորհին որ կացութիւնը շատ լուրջ է եւ ամէն գնով պէտք է ապահովել Սուէզի ջրանցքին ազատ երթեւեկութը՝ բոլորին համար: Կը նկատեն նոյնպէս, որ կարելի չէ վստահութիւն ունենալ գնդ. Նասրի վրայ, որովհետեւ չյարգեց անգլօ-եգիպտական համաձայնութեան ատեն տուած իր խոստումը: Կը չեշտեն թէ 1954ին, Նասր պաշտօնապէս ընդունած էր 1888ի միջազգային համաձայնագրին բոլոր յօդուածները. այժմ կը դրժէ իր խօսքը: Եւ կը յայտնեն վերջապէս, որ եթէ խիստ միջոցներ ձեռք չառնուին, մեծապէս պիտի վտանգուին արեւմտեան պետութեանց, ինչպէս նաեւ Մ. Նահանգներու կենսական շահերը:

× *Երեսփոխանական լրագրողներու Միութեան կազմակերպած մէկ ճաշին ընթացքին, վարչապետ Պ. Կի Մոլէ կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ Սուէզի հարցին մասին:*

« Եգիպտոսի ղեկավարներուն մասին իմ ունեցած կարծիքս յայտնի էր բոլորին, դէպքերը իրաւունք կուտան ինծի: Գնդ. Նասրի յայտարարութիւններէն ու « Յեղափոխութեան Փիլիսոփայութիւնը» գրքոյկին մէջ տուած իր գաղափարներէն կարելի է եզրակացնել թէ ան կը ձգտի Ատլանտեան ովկիանոսէն մինչեւ Պարսից ծոց ու աւելի ալ անդին տարածուած մահմետական աշխարհի միացման՝ Եգիպտոսի հովանիին տակ: Գնդ. Նասր համոզուած է թէ այս աշխատանքը կը կարօտի հերոսի մը. եւ այդ հերոսը ինք պիտի ըլլայ: Ահա իսկական պատկերը այն մարդուն, որ անարգական արտայայտութիւններ կ'ունենայ Ատլանտեան Ուխտի պետութեանց հասցէին, որովհետեւ անոնք վստահութիւն ունին Ալժերիոյ մէջ Ֆրանսայի հետապնդած խաղաղացման եւ ազատասիրական քաղաքականութեան վըրայ:

« Ֆրանսական կառավարութիւնը որոշած է, իր արեւմտեան դաշնակիցներուն հետ միասին խիստ եւ ազդու դիրք մը բռնել Սուէզի հարցին մէջ:

× *Եգիպտոսի ելմտական նախարարը յայտնեց որ դէպի Անգլիա կատարուած արտածումներու վրայ դրուած արգելք*

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՓՈՐԵՑԷ՛Ք, ՓՈՐԵՑԷ՛Ք

Չեմ գիտեր թէ ո՛վ է սա Երզնկացի Տիւրկէրը, որ իր հայրենակիցներուն աչքերը կը շլացնէ, աւետելով թէ միլիոնաւոր ոսկի թաղուած է Թուրքիոյ հողերուն տակ:

Սխալ չհասկնաք: Հարցը բնական ոսկեհանքի մասին չէ, այլ Հայերու կողմէ թաղուած ոսկիներու, Մեծն Տիգրանէն մինչեւ 1915ի աքսորականները:

Արդէն սկսած են պեղումներ կատարել Պրուսայի եւ Ազգէիրի մէջ, ինչպէս գրեցին թուրք թերթերը:

Բայց Երզնկացի Տիւրկէր, որ կ'երեւայ քիչ մը պատմութիւն ալ կարդացած է, միլիառնե՛ր կը խոստանայ «Թէրեքիման»ի միջոցաւ: Միայն թէ կը կարօտի 80–100 հազար ոսկի վարկի մը:

— « *Ձեզի կ'ապահովցնեմ թէ Թուրքիան աշխարհի ամէնէն հարուստ երկիրը պիտի դառնեմ: Ամերիկա մեզմէ փոխ դրամ պիտի ուզէ: Միւս պետութիւնները մեր խօսքէն դուրս պիտի չկրնան ելլել: Երզնկան աշխարհի մեծագոյն քաղաքը պիտի դառնայ* ... »

Ինչպէս ամէն բանի մէջ, այս գանձերը գտնելու համար ալ պէտք ունին Հայերու աջակցութեան:

Ոչ միայն գանձերը Հայերու կը պատկանին, այլ եւ անոնց պահուած տեղերն ալ Հայերը գիտեն:

Այսպէս, պայ Տիւրկէր Եգիպտոսի մէջ հանդիպեր է տարեց Հայու մը «որ իր կեանքին վերջին օրերը կ'ապրէր» եւ լայն տեղեկութիւններ տուեր է Երզնկայի դըրախտին եւ թաղուած գանձերու մասին:

— « Զմեռած հօս բերենք այդ մարդը, կը հառաչէ պայ Տիւրկէր, ձեռքի յատակագիծներուն հետ»:

Ակնայ մէջ ալ, Ուրարտուներու շրջանէն մնացած եկեղեցիի ? մը նկուղներուն տակ հօբը միլիոն ոսկի կայ եղեր, որուն քարտէսը Երզնկացի հոճայի մը քով կը գտնուի ...

Մեր գիտցածը այն է թէ Թուրքիոյ հողին տակ միայն միլիոնաւոր ջարդուփշուր ոսկորներ կան:

Արդեօք այդ ոսկորնե՞րն են որ փոշիանալով դարձան ոսկի կամ արծաթ:

Ամէն պարագայի մէջ, *Թէրճիման*ի կամ ուրիշ թուրք թերթի մը պարտականութիւնն է նախ Երզնկացի Տիւրկէրի պահանջած 80 – 100.000 ոսկին, որպէսզի օր առաջ երեւան հանէ թաղուած գանձերը, սկսելով Մեծ Տիգրանի դրախտէն:

Այն ատեն, ոչ միայն Թուրքիան կը փրկուի, այլեւ Ամերիկան ալ կ'ազատի 300 միլիոն տոլար եւս վճարելու տաղտուկէն:

Իսկ միւս պետութիւնները «չեն կրնար Թուրքիոյ խօսքէն դուրս ելլել»:

Արդէն ե՞րբ դուրս ելած են անոր խօսքէն:

Յաղթական թէ պարտեալ ոչ միայն անոր «քէյֆը սաղ» կը պահեն հարիւր տարիէ ի վեր, այլ եւ միլիոնաւոր զոհերու արեան հետ, նոյնքան ալ ոսկի բաշխած են անոր, ինչպէս եւ հողային աւար, որպէսզի միշտ սուր պահէ «եաթաղան»ը:

Փորեցէ՛ք, փորեցէ՛ք, պայ Տիւրկէր:

Եթէ ձեր երազած գանձերն ալ երեւան չելլեն, կը գտնէք ձեր կայսերական փառքերուն անջնջելի հետքերը.— ոսկերոտիք եւ աւերակ: Ջարդուփշուր կմախքներ եւ փոսեր...

Եւ այն ատեն ձեր առջեւ կը բացուին «*ճէննէթ*»ին դուռները, ձեր մեծ ու փոքր խնամակալներուն սաղմոսերգութեամբ:

ՎԱՀԷ

ԱՐԵԳԱԿՆԱՅԻՆ ՈՒԺԻ ԿԵԴՐՈՆ ՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

•

«Թաս» գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ արեգակնային ուժի մեծ կեդրոն մը պիտի հաստատուի Արարատեան դաշտին վրայ: Մէկ քիլոմեթր տրամագիծի վրայ, 2293 հսկայական հայելիներու կառոյց մը պիտի օգտագործէ արեգակնային ջերմութիւնը, 1200 քիլովաթի համապատասխան ելեկտրական ուժ մը արտադրելու համար:

Կառուցուածքը պիտի ըլլայ ինքնամուղ, պիտի սկսի բանիլ՝ արեւին առաջին ճառագայթներուն հետ: Արտադրուած ուժը պիտի գործածուի այդ շրջանին ոռոգման համար:

վերցուած է:

× *Եգիպտոսի մէջ, Սուէզի ջրանցքին ընկերութեան եւրոպացի պաշտօնեաները (1500 հոգի) պատրաստուեցան չարունակելու իրենց աշխատանքը:*

× *Անգլիական Լորտերու ժողովին մէջ առաջարկ բերուեցաւ որ Աքապայէն Միջերկրական ծով, Իսրայէլէն անցնող նոր ջրանցք մը բացուի:*

× *Եգիպտոսի եւ արաբական երկիրներու ազատ արմնադիրներու օթեակը ըմպրեց իր պետը յանձինս նախագահ Նասրի:*

× *Մ. Նահանգներու Գահիրէի դեսպանը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ նախագահ Նասրի հետ:*

× *Արաբական գաղտնի ռատիօկայան մը յայտարարեց առջի օր թէ «գնդ. Նասըր Եգիպտոսի ժողովուրդը կ'առաջնորդէ դէպի քայքայում եւ կործանում», եւ չեշտեց թէ պէտք է սպաննել զայն:*

20.000 ՖՐ. ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

Ի նպաստ Ալժերիոյ զինուորներուն, Վալանսի Համախորհրդ. Հայր. Միութիւնը *իր ժողովին ընթացքին հանգանակութիւն մը կատարեց, Պ. Գասպար Սիմոնեանի առաջարկով: Անմիջապէս քսան հազար ֆրանք հաւաքուեցաւ եւ Պ. Գ. Սիմոնեան ընկերակցութեամբ տիկին Օտէթ Միքայէլեանի գումարը յանձնեց քաղաքապետի օգնականներ Տոքթ. Ալպեռի եւ Պոնէի: Այս առթիւ Տոքթ. Ալպէռ շնորհակալութիւն յայտնելով ըսաւ թէ՝ Վալանսահայերը առիթը չեն փախցներ ցոյց տալու համար իրենց հաւատարմութիւնը Ֆրանսայի:*

«ՓՐԱՒՏԱ» ԿԸ ՅԱՐՁԱԿԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

•

« Փրաւտա » երկար յօդուածով մը կը յարձակի Ֆրանսայի ընկերվարականներուն վրայ եւ կը քննադատէ անոնց բըռնած դիրքը, մասնաւորաբար դէպի Մոսկուա կատարած ճամբորդութենէն ի վեր: Ընկերվարական պատգամաւորութեան անդամները « չեն ուզեր ճշմարտութիւնը տեսնել »:

« Կ'ըմբռնենք թէ Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութիւնն ու Ֆրանսայի ընկերվարականները տարբեր գաղափարաբանական դիրքեր ունենան, հարցերը տարբեր անկիւններէ դիտեն, կ'ընդունինք նաեւ թէ շատ մը խոչընդոտներ ծագեցան այս երկու կուսակցութեանց միջեւ, մասնաւորաբար «պաղ պատերազմ»ին հետեւանքով», կը գրէ համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, բայց այս բոլորին պատասխանատու կը բռնէ Ընկերվարականներու բռնած

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ ԵՒ ՎԷՃԵՐՈՎ

Գերման Սոցիալ-Դեմոկրատ կուսակցութիւնը իր ընդհանուր ժողովը գումարեց Միւնիխի մէջ (10 – 14 Յուլիս):

Գերմանիոյ մէջ մինչեւ 1917 Կարլ Մարքսի, Ֆրիտրիխ Էնկըլսի շաւղով ընթացող կուսակցութիւնը եղած է Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը: Համայնավարները առաջին ընդհ. պատերազմէն ասդ հրապարակ եկան իբր ամենաձախակողմեան կուսակցութիւն, որ կ'ուզէր յաջողցնել ընկերվարութիւնը բռնի ուժով, աններող յեղափոխութիւնով եւ ամկապետական ամէն ձեւ ոտնակոխելով:

Սոց. Դեմոկրատները Աուգուստ Բեբելի, Ռոզա Լուքսեմբուրգի, Կարլ Լիբկնեխտի ուղղութիւնով կը պայքարէին կայսերական կառավարութեան դէմ, ճարտարարուեստի մրահեծան տէրերուն դէմ՝ Ռայխսթակին մէջ եւ մամուլով: Միայն Գերմանիոյ պարտութեան հետեւանքով, Սոց. Դեմոկրատ Հերման Միւլլեր եւ Ֆրիտրիխ Էբերտ ստանձնեցին պետութեան ղեկը: Վայմարի սահմանադրութեան հիմքով, ռամկապետական կարգ ու սարքը տիրեց մինչեւ 1933 ջախջախիչ մեծամասնութեան ձայնովը Սոցիալ Դեմոկրատներուն:

Վերսայլի դաշնագրին ծայրայեղ ճնշումը, Ռուրի շրջանին, ինչպէս Սիլեզիոյ, երկարատեւ գրաւումը, ծայրայեղ կողմերուն նաեւ Տոյչ-Նացիոնալներուն եւ զօրապաշտներուն արագ տալին զօրանալու, հետեւաբար հիթլերականները, Տոյչ Նացիոնալները եւ համայնավարները անգործութեան դատապարտեցին Սոց. Դեմոկրատներէ կազմուած գործակցական կառավարութիւնները, որոնք յաջորդաբար փոփոխուեցան մինչեւ 30, Յունուար 1933, երբ Հիթլէր կառավարութեան գլուխ եկաւ:

Սոցիալ Դեմոկրատները պարտուած եւ քանդուած լքուած մնացին մինչեւ որ համակերպութեան խոստումներով իրենց կեանքը փրկեցին կամ զոհուեցան: Կուսակցութեան ջնջումը եւ կուսակցականներու սահմռկած վիճակը տեւեց մինչեւ Հիթլէրի պարտութիւնը 8 Մայիս 1945, երբ Համաձայնականները գրաւեցին Գերմանիան: «Առանց պայմանի պարտութիւն»ը ստեղծեց պարապութիւն մը ոչ միայն քաղաքական տեսակէտով, այլեւ քաղաքային վարչական գործերու մէջ: Հետեւաբար առաջին համարձակները եղան Սոցիալ Դեմոկրատները եւ համայնավարները, որոնք ներկայացան փրաւոզ բանակներու պետերուն՝ ըսկսելու համար վարչական գործունէութեան: Ասիկա հաճելի էր նաեւ համաձայնականներուն, որոնք պատասխանատուութիւնը ստանձնելու կարող մարդիկ կը փնտռէին: Իսկ ծանօթ էր որ Գերմաններու 90 առ հարիւրը նացիոնալիստ դարձած էին որովհետեւ մէկ կուսակցութիւն գոյութիւն ունեցած էր 12 տարի շարունակ ամբողջ Գերմանիոյ մէջ եւ ամէն մարդ պարտաւորուած էր հիթլերական այդ կուսակցութեան մէջ մտնելու իբր գործօն կամ օժանդակ արձանագրուելով, բացի ստարականներէ:

Ռուսիոյ նպատակը ըլլալով հլու երկիր մը դարձնել Գերմանիան, 1946ին յանձնարարեց համայնավար եւ Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութիւններուն միանալ եւ նոր կուսակցութիւն մը կազմել, Սոցիալիստիշէ Այնհայթսպարտայ անունով: այսինքն՝ ընկերվարական միացեալ կուսակցութիւն: Եւ ասիկա մասամբ յաջողեցաւ արեւելեան Գերմանիոյ եւ արեւելեան Պերլինի մէջ, օրինակ Կրոթէվոլ նախկին Սոցիալ–Դեմոկրատ վարիչ մըն է որ հակած է այդ «միացեալ» կուսակցութեան: Մինչդեռ արեւմտեան Պերլին եւ արեւմտեան Գերմանիա գտնուող Սոցիալ Դեմոկրատները պահեցին իրենց անկախ կուսակցութիւնը եւ հետզհետէ զօրացան տառապած վեթերան Կուրթ Շումախըրի հետեւելով: Սակայն արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան կազմութեան առեն Սոց. Դեմոկրատ կուսակցութիւնը մնաց ընդդիմադիրի դերին մէջ, որովհետեւ Ատընաուըր յաջողեցաւ կազմել գործակցական դաշինք մը իր ուժեղ անձնաւորութեան շուրջ: Քրիստոնէական ընկերվարական կուսակցութիւնը, որուն նախագահն է Ատընաուըր, շահած էր մեծամասնութիւն մը, որ 1954ի ընտրութիւններէն ալ յաղթական դուրս եկաւ: Իսկ արեւմտեան Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական օրըստօրէ յաջողութիւնները թոյլ տուին Ատընաուըրի կռթնիլ իր մեծամասնութեան վրայ եւ երեսփոխանական ժողովէն անցընել օրէնքներ, որոնք ընտրողներու ձայներուն կէսին համար ընդունելի պիտի չըլլային թերեւս: Օրինակ՝ պարտաւորիչ զինուորութիւնը:

Այս վերջին օրէնքը զօրացուց ընդդիմադիրներու ճակատը ուրիշ երկու կուսակցութիւններով, որոնք գործակցութենէ հրաժարեցան, թէեւ նախարարներէն շատեր մնացին կառավարութեան մէջ մխալով կառավարութեան հաւատարիմ ուրիշ երեսփոխանական խմբակցութեանց:

***

Սոցիալ Դեմոկրատներու այս տարուան ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ Միւնիխի մէջ 10 Յուլիսէն մինչեւ 14 Յուլիս մօտալուտ երեսփոխանական ընտրութեանց նախապատրաստութեան համար, 1957ին, նշանաբան ունենալով– «Գերմանական քաղաքականութեան փոփոխում», «վերամիացում» եւ «ազատ ծրագրայնութիւն որ պահանջ կը դառնայ շնորհիւ աթոմուժի, ինքնաբանուկութեան եւ ելեկտրոնային մեքենաներու»: Անշուշտ այս ցուցատախտակին ետեւ կային բազմաթիւ ներքին կուսակցական հարցեր, որոնք 379 հոգինոց պատգամաւորական ժողովին մէջ եւ անոր յանձնաժողովներուն մէջ լուծուելու էին: Ասոնց մէջ յատկանշական էր Օլլընհաուէրի վերընտրութիւնը իբր կեդրոնական կոմիտէի նախագահ եւ վարիչ ընդդիմադիր կուսակցութեան, միւս վարչական անդամներու ընտրութիւնը, որոնց հինգը՝ վճարովի գործօն եւ 23ը՝ անվճար պաշտօնակալ եւ վերջապէս ամբողջ կուսակցութիւնը եռումի մէջ դնող մօտ 97 առաջարկներ, որոնք մասնակի խնդիրներէ զատ կը շօշափէին Սոց. Դեմոկրատ կուս. վարիչներու չափաւորութիւնը ընդդէմ Ատընաուըրի եւ մասամբ կ'առաջարկէին լեզու գտնել Ռուսիոյ հետ, նոյնիսկ արեւելեան Գերմանիոյ վարիչներուն հետ, վերամիացման արագացման նպատակով:

Օլլընհաուէր վերընտրուեցաւ 379 տրուած քուէներու 368ով եւ իր յայտարարութիւնները բացայայտօրէն կը մերժեն գործակցութիւն մը արեւելեան Գերմանիոյ մէջ նշանակովի տրուած վարիչներու հետ եւ նոյնիսկ անպատասխան կը թողուն Ռուսիայէն ստացուած «եղբայրական ողջոյնի» եւ «գործաւորական կուսակցութեանց յաջողութեան» մաղթանքի հեռագիրը: Խորհրդային Միութեան համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէն 13 Յուլիսի հեռագրով, որ ուղղուած էր Օլլընհաուէրի, կ'ըսէր բացի եղբայրական ողջոյնէն ետք. «Մեծ պատասխանատուութիւն կ'իյնայ Սոց. Դեմոկրատներուն վրայ ազատութեան պայքարին համար «Եւրոպայի մէջ՝ ընդդէմ հակայեղափոխութեան եւ զինուորապաշտութեան» եւ թէ՝ բոլոր գործաւորական կուսակցութեանց գործակցութիւնը անհրաժեշտ է: Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը պատասխան չտալ որոշեց առարկելով թէ հեռագիրը անձնապէս Օլլընհաուէրի ուղղուած է ... :

Թէեւ աշխատաւորական կուսակցութեան մը վարիչն է Օլլընհաուէր, կը թուի թէ ռամկավարական սկզբունքներուն վերջին ծայր հաւատարիմ է եւ իր ճառին մէջ առնել ստիպուած է Օգըր Նայսէ գծին դէմ բացայայտ արտայայտութիւնը խումբ մը պատգամաւորներու պնդումին վրայ, մինչդեռ ինք կ'ուզէր լռութեամբ անցնիլ, բայց դուռ մը ձգելու համար իր քաղաքականութեան: Նոյն վերաբերմունքը ցուցուած է չափաւորութեան մասին, որովհետեւ մեծամասնութիւնը կ'ընդունի թէ կառավարութիւնը ստանձնելու չափ քուէ ունենալու համար, աւելի լայն դանդուածներու շահերուն համապատասխան շարժելու կարելիութիւն պէտք է ունենայ կուսակցութիւնը: Օրինակ, պարտաւորիչ զինուորութեան դէմ է կուսակցութիւնը, բայց 1957ի ընտրութեանց հետեւանքով կառավարութիւնը իր ձեռքը առնելու առեն կը ծրագրէ բանակցիլ դաշնակից պետութեանց եւ Նաթոյի հետ Գերմանիոյ պարտաւորութիւնները նուազեցնելու մտքով ու անկէ վերջ միայն ջնջել պարտաւորիչ զինուորագրութիւնը եւ կազմել ազատ կամքով զինուորական ասպարէզին մէջ ծառայողներէ խմբուած փոքրաթիւ բանակ մը: Ուրեմն այստեղ ալ ընդդիմադիր Սոցիալ Դեմոկրատները կը պահեն չարժումի ազատութիւն: Թերեւս «երկու կուսակցութեան սիսթեմ»ն է որ տակաւ առ տակաւ կը բիւրեղանայ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ ալ, ինչպէս է գործնապէս Ամերիկայի եւ Անգլիոյ մէջ:

Փ. ՖՐՈՒՆՁԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԸ

ԽՄԲ. — Սուէզի ջրանցքը միջազգային քաղաքականութեան փուշը դարձաւ նորէն, այս օրերուն: Այս առթիւ, տեղական թերթերէն քաղելով, կուտանք հետեւեալ տեղեկութիւնները, ջրանցքին պատմութեան եւ արժէքին մասին.—

Սուէզի ջրանցքն ունի 168 քիլոմեթր երկայնք՝ Փորթ Սայիտէն մինչեւ Սուէզ:

Իր մակերեսին լայնութիւնն է 80էն 135 մեթր, յատակին լայնութիւնը 45էն հարիւր մեթր, խորութիւնը տասնէն 12 մեթր:

Ջրանցքը 19 մեթր բարձրութեամբ պատերով, ինչպէս կիրճ մը, կը միացնէ Միջերկրականը Մեծ Լեղի լճին, ապա Փոքր Լեղի լճի միջոցով Կարմիր ծովուն՝ Սուէզ քաղաքին մօտ:

Ջրանցքը կէս առ կէս կը կարճեցնէ Եւրոպայի եւ Հնդկաստանի ուղին:

Ցորենաւերու ապրանքի փոխադրութիւնը հարաւէն հիւսիս շատ աւելի է, քան հիւսիսէն հարաւ:

Հարաւէն եկող ապրանքին երեք քառորդէն աւելին Մերձաւոր Արեւելքին քարիւղն է իսկ հիւսիսէն նաւերը կ'անցնին բեռնաւորուած ճարտարապետական ապրանքներով կամ հացահատիկով: Փոխադրութեան 57 առ հարիւրը Անգլիացիներու ձեռքն է, ապա կուգան Հոլանտացիք (տասը առ հարիւր), Գերմանացիք (9·6 առ հարիւր) եւ Ֆրանսացիք (վեց առ հարիւր):

1955ին փոխադրուած է հարիւր տասն հինգ միլիոն եօթը հարիւր հազար թոն՝ ջրանցքին ապահովելով երեսուն չորս միլիար հինգ հարիւր երեսունութ միլիոն ֆրանք մուտք: Ծախքերը եղած են տասնեւութ միլիառ երեք հարիւր չորս միլիոն՝ թողլով ընկերութեան տասնեւվեց միլիառ երկու հարիւր երեսունչորս միլիոնի ընդհանուր շահ:

Անհաւասկ թէ ինչպէս Ֆրանսան բացաւ ջրանցքը եւ ինչպէս Անգլիան տեղաւորուեցաւ հոն:

Միջերկրականը Կարմիր ծովուն միացնելու գաղափարը՝ նոյնքան հին է, որքան ինքը Եգիպտոսը: Ստրաբոն եւ Պլինիոս տասապեսական փարաւոն Սեսոստրիսին կը վերագրեն այդ գաղափարը յղա -

---

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՏԱՓԱԶԱՐԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

8· Հայրենասիրաց Ընկերութիւն (··1858)

Ատափազարի մէջ գոյութիւն ունեցած է «Հայրենասիրաց» անունով Ընկերութեան մը, որ 1859 Մայիսի առենները համանուն վարժարան մը բացած է: Մասիս կ'ըսէ որ 1859 Նոյեմբեր 29ին «նորահաստատ Հայրենասիրաց դպրոցին առաջին վեցամսեայ քննութիւնը կատարուելով՝ քիչ ժամանակի մէջ տղայոց վրայ տեսնուած անակնունելի յառաջդիմութիւնը մեծ ուրախութիւն պատճառեր է» (Մասիս, 1859 Թ· 411):

«Մասիս»ի այս տեղիքն է, որ մեզ կուտան կուտայ ենթադրել թէ «Հայրենասիրաց» դպրոցը բացողը «Հայրենասիրաց» անունով Ընկերութիւն մ'եղած ըլլալու է: Ընկերութեան հիմնումի թուականը չենք կրնար ճշդել: Հաւանօրէն 1859էն առաջ կազմուած է:

9· Ընթերցասիրաց Ընկերութիւն (1858)

«Մասիս» կը գրէ 1858 Մայիս 8 Թուականով. «Ատափազարէն մեր արգոյ Թղթակիցը լուր կուտայ թէ տեղւոյն բնակիչներէն քանի մը ուսումնասէր անձինք իրենց քաղաքակցոց մէջ ընթերցասիրութեան ճերմակ օգուտները տարածելու ըղձալի նպատակաւ Ընթերցասիրաց Ընկերութիւն մը կազմեր եւ Նիկոմիդիոյ ու Պարտիզակի թանգարաններուն նման Ընթերցասիրաց Թանգարան մը հաստատեր են» (Մասիս, 1858 Թ· 328):

Յաջորդ տարիներուն խանգարուած ըլլալով Ընկերութիւնը՝ 1865ին կը վերակազմուի յորդորներով Սերովբէ վրդ· Արարատեանի (Մասիս, 1865 Թ· 706): Այս առթիւ Ա· Մ· Յ· Սալահօրեանց, որ Ընկերութեան վարչական անդամ մը կ'երեւայ, կը տեղեկագրէ Ատափազարէն. «Քանի մը առենէ ի վեր է, քաղաքիս հայ երիտասարդութիւնը «Ընթերցասիրաց» Ընկերութիւն մը կազմելով (անշուշտ վերակազմելով), սկսած է գրքեր, լրագիրներ եւ տետրակներ բերել տալ եւ անոնցմով ընթերցանութեան ախորժակը տարածելու աշխատիլ ... Հրապարակաւ մեր շնորհակալութիւնը կը մատուցանենք մանաւորապէս Արմաշու միաբաններէն Արժ· Տ· Խորէն ուսումնական վարդապետին, որ ազգասիրական եռանդով քանի մը գրքեր ընծայելէն եւ ընկերութեան բաժանորդ ըլլալէն ետքը, բաւական գումար մ'ալ նուիրեց ի քաջալերութիւն նորակազմ Ընկերութեանս» (Պեգասեան Թռչնիկ, Կ· Պոլիս 1865, էջ 342):

10· Ուսումնասիրաց Ընկերութիւն ··1865

Հիմնուած է 1865էն ոչ շատ առաջ՝ Ատափազարի երիտասարդներէն, որոնց քաջալերութեան համար հասարակութիւնը կը յորդորէ, 1865ին, Սերովբէ վրդ· Արարատեան («Մասիս», 1865 Թ· 706):

11· Սանուց Ընկերութիւն (··· 1867)

Կը յիշուի 1867ին, երբ ունէր արդէն իր բազարանը (գրադարան – ընթերցարան) եւ գտած էր շատ համակրութիւն, ինչպէս կը պատմէ թղթակից մը. «··· մէկ երկու ժամու մէջ հազար դահեկանի չափ նը պաստ եղաւ, որոնց մէջ նշանաւոր է մեծ· Մ· Մնացական աղա Նազարէթեան, որ 250 դահեկան շնորհեց» (Մասիս, 1867 Թ· 814):

Յայտնի չէ թէ Ատափազարի ո՞ր վարժարանի սաները հիմնած են:

12· Աղքատասիրաց Ընկերութիւն (1873–4)

Նամակագիր մը 1873 – 4ի ձմրան վրայ խօսելով՝ կը պատմէ. — «Այս տարուան ձիւնի շատութիւնը շատ նեղեց զմեզ, անպէս որ երկու երեք եւ չորս աւուր անօթի եւ ցուրտը մնացած մարդիկ եւ ընտանիք գտնուեցան: Բարեբէր ազգայնոց բացած Աղքատասիրաց Ընկերութիւնը մարդ գլուխ 10 դահեկան հաւաքելով շատ օգնութեան հասան» (Հայրենիք, Կ· Պոլիս 1874 Թ· 198):

13· Հոգեսէր Ընկերութիւն (··· 1875)

Յիշուած է շատ ուշ՝ 1894ին՝ բայց 1875ին Նիկոմիդիոյ Էջմէ գիւղի եկեղեցիին ձեռքի խաչ մը նուիրած է (Մանզումէի էֆքեար, Կ· Պոլիս 1894 Թ· 6882):

14· Բագրատունեաց Ընկերութիւն (1878)

Հիմնուած է 1878 Մայիս 18ին Ս· Ստեփանոս թաղին մէջ, ինչպէս կը գրէ նամակագիր մը 1880 Մայիս 20 Թուականով. «Գիւղաքաղաքիս մէջ աննշան թաղ մը կայ, Ս· Ստեփաննոսի թաղն է Սաքար գետին մօտ, ուր Ընկերութիւն մը կազմուած «Բագրատունեաց» անունով, որուն նպատակն է թաղին երկսեռ վարժարանը բարեկարգ պահել եւ մասաւորապէս աղքատիկ ուսանողաց դասագիրք, մելան եւն· ձրի պատրաստել: Այս ընկերութիւնը երկու տարիէ ի վեր կազմուած է եւ կը շարունակէ սրտեռանդն եւ ամսոյս 18ին իր երկրորդ տարեդարձի հանդէսը տօնեց» (Փունջ, Կ· Պ· 1880 Թ· 1481):

Նամակագիրը կը յիշէ Ընկերութեան անդամներէն երկուքը — Միսաք Պարոնեան եւ Անդրանիկ Կիւմիւշեան:

15· Յառաջդիմասէր Ընկերութիւն (1879)

Կազմուած է 1879ին, ունենալով իր կանոնագիրը, զոր չենք գտած տեղ մը: Իր կարեւոր գործն եղած է կեդրոնական Լըսարանի մը բացումը Ս· Հրեշտակապետ Թաղին մէջ 1879 Դեկտ· 23ին, ինչպէս կը պատմէ «Մանզումէի» ստորագրող մը:

Հ· Ե· ՊՕՂՈՍԵԱՆ

(2) (Շար·)

նալու առաջին պատիւը :

Քառնակի արձանագրութիւնները կը վկայեն թէ ջրանցք մը գոյութիւն ունէր 1380 թուականին (Ն. Ք.) Կարմիր ծովուն եւ Լեղի լճին միջեւ :

Ֆրանսացի ճարտարապետները օգտագործեցին այդ հետքերը 1859ին :

Հերոդոտոս կը պատմէ, թէ ուրիշ փարաւոն մը, Նեքաոս Բ. փորձեց 609 թուականին (Ն. Ք.) բանալ ուրիշ ջրանցք մը: Այնուհետեւ փորձերը իրարու կը յաջորդեն դարերու ընթացքին : Օրինակի համար, Տրայանոս Հռոմայեցի կայսրը (98-117) ճեղքել տուաւ նոր ջրանցք մը: Բայց Նեղոսի յարատեւ ողողումները եւ տիղմի կուտակումը երկար տեւեն անկարելի դարձուցին նաւարկութիւնը :

Նափոլէոնի արշաւանքը դէպի Եգիպտոս նորէն կը վերածարծէ այս գաղափարը :

Ֆրանսացի ճարտարապետ մը՝ Լըփեր կը ներկայացնէ իր ծրագիրը: Ֆերտինանտ տը Լէսէփս, դիւանագէտ մը՝ որ եղած էր հիւպատոս Գահիրէի մէջ եւ մօտիկ կապեր ունէր Մէհմէտ Ալիի հետ, կը հետաքրքրուի այս ծրագրով եւ 1854 թուականին կը յաջողի ստանալ եգիպտական կառավարութենէն ջրանցքին արտօնութիւնը եւ հակառակ Անգլիոյ կը կազմէ Սուէզի ջրանցքին ընկերութիւնը : Բաժնեթուղթերուն մեծ մասը՝ 207.000 կ'անցնի Ֆրանսայի, իսկ 177.000 Եգիպտոսի Խտիւին ձեռքը:

1869 Նոյեմբեր 26ին կը բացուի ջրանցքը նաւերուն առջեւ, ի ներկայութեան Նափոլէոն Գ.ի եւ Էօժէնի կայսրուհիին:

Մեծն Բրիտանիա շուտ հասկցաւ իր սըխալը եւ 1875 Նոյեմբեր 25ին, երբ Խըտիւ Իսմայիլը ելեւմտական դժուարութեանց մէջ էր, Անգլիան իր վարչապետ Տիզրայէլի օրով, կը գնէ Խտիւին բոլոր բաժնեթուղթերը հարիւր միլիոն ֆրանքի, որ յաջորդ օրը եօթը սնտուկներու մէջ կը յանձնուի Գահիրէի անգլիական հիւպատոսին՝ Մ. Սթանթոնին: Վաճառման պայմանագրին համաձայն, Եգիպտոս պէտք է վճարէր ծախուած բաժնեթուղթերուն վրայ հինգ առ հարիւրի շահաբաժին մը, 19 տարի շարունակաբար :

1888 Հոկտեմբեր 29ին, Կ. Պոլսոյ դաշնագրով կը ճշդուի ջրանցքին օգտագործման վերջնական ձեւը:

Ըստ այդ համաձայնութեան՝ Գերմանիա, Աւստրեւհունգարիա, Սպանիա, Ֆրանսա, Մեծն Բրիտանիա, Իտալիա, Հոլանտա, Ռուսաստան եւ Թուրքիա կը համաձայնին, որ ջրանցքը ըլլայ.— «Միշտ ազատ ու բաց, պատերազմի թէ խաղաղութեան ժամանակ, բոլոր առեւտրական եւ ռազմական նաւերու առջեւ՝ ինչ դրօշ ալ պարզած ըլլան»:

Ապահովելու համար նաւարկութեան այս ազատութիւնը, անհրաժեշտ էր պաշտպանել ջրանցքը ամէն յարձակման դէմ: Ջրանցքը պիտի մնար Եգիպտոսի անբաժան մասը եւ ուրեմն կը մնէր Եգիպտոսի պաշտպանութեան տակ :

Եգիպտոսը երբեք առիթ չունեցաւ օգտուելու իր այդ իրաւունքէն, քանի որ Անգլիա 1882ին, Օրաբի փաշայի ապստամբութիւնը պատրուակելով, կը գրաւէ Եգիպտոսը եւ 1914 դեկտեմբեր 12ին կ'առնէ իր թեւարկութեան տակ :

1918ի զինադադարէն ի վեր Արաբ ազգայնականութիւնը, որ մեղմացած էր պատերազմի ընթացքին, նորէն չեշտակի հանդէս կուգայ ընդդէմ Անգլիոյ :

Կը սկսին բանակցութիւնները երկու երկիրներուն միջեւ, որոնք կը տեւեն մինչեւ 1936 :

Եթովպիոյ գրաւումը Իտալացիներու կողմէ, որ կը սպառնար նաեւ անգլիական կայսրութեան շահերուն, պահ մը մերձեցում յառաջացուց անգլօ-եգիպտական տեսակէտներու միջեւ ու 1936 Օգոստոս 26ին Լոնտոնի մէջ ստորագրուեցաւ Եգիպտոսի անկախութեան դաշինքը :

Տեսականօրէն այս դաշինքը կը ճանչնար Եգիպտոսի բացարձակ անկախութիւնը : Իրականին մէջ կը շարունակուէր Անգլիոյ տիրապետութիւնը թաքուն ձեւով : Այսպէս,

Անգլիական բանակները հեռացան մեծ քաղաքներէն, բայց հաստատուեցան ջրանցքի երկայնքին, ընդմէջ Լեղի լճերուն եւ Իսմայիլիայի :

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի վախճանին, ազգայնական շարժումը հասաւ իր գագաթնակէտին : Վաֆտը 1951ին չեղեալ հռչակեց 1936ի դաշինքը, բայց Անգլիացիք յաջողեցան համաձայնիլ, որ եօթը տարի եւս մնան հսկելու ջրանցքին վրայ: Միայն այս տարուան ընթացքին էր, որ վերջին անգլիացի զինուորը հեռացաւ Եգիպտոսէն, իսկ այսօր Եգիպտոս կ'ազգայնացնէ Սուէզի ջրանցքը, մեծ իրարանցում պատճառելով քաղաքական աշխարհին:

Այս քաղուածքը կը վերջացնենք, արձանագրելով մարգարէութիւնը, զոր կատարած է Ռընան, 1895ին, երբ Ֆերտինանտ տը Լէսէփս կ'ընդունուէր անդամ Ֆրանսական Ակադեմիային .—

«Դուք թերեւս յաճախ մտածեցիք թէ խաղաղութեան համար աշխատեցաք եւ ոչ թէ պատերազմի համար: Ըսիք՝ խաղաղութիւն կը բերեմ, եւ ոչ թէ պատերազմ, պարանոցը կտրելով՝ ստեղծեցիք նեղուց մը, այսինքն ճակատամարտի դաշտ մը: Մէկ Վոսփորը բաւական եղաւ մինչեւ այսօր աշխարհը հանելու աշխարհի դէմ: Դուք ստեղծեցիք երկրորդ մը, որովհետեւ երկու ներքին ծովեր չէ որ կը կապէք իրարու, ինչպէս է Վոսփորի պարագան, այլ հաղորդակցութեան մէջ կը դնէք աշխարհի բոլոր մեծ ծովերը: Պատերազմի պարագային, այդ նեղուցը կը ներկայացնէ այն կէտը, որուն գրաւման համար պիտի կռուէին բոլոր ազգերը: Այս ձեւով, դուք ցոյց տուիք ապագայ մեծագոյն ճակատամարտներու դաշտը :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Պ. ԲԻՒԶԱՆԴ ԵՂԻԱՅԵԱՆԻ ԶԵՐՔՈՒՄԸ

Պէյրութի ռամկավար օրկանը «Զարթօնք» վերջերս Անթիլիասի նուիրուած խմբագրականներու շարքի մը մէջ՝ ուր սուտ ու սխալը միջման եղած են, ակնարկած էր նաեւ դպրեվանքի ուսուցիչներէն Պ. Բիւզանդ Եղիայեանի եւ Պ. Սիմոն Սիմոնեանի մեկնումին՝ զայն վերագրելով Խորէն եպիսկոպոսի «քմահաճ կարգադրութիւններուն» :

Պ. Բիւզանդ Եղիայեան բողոքելով այս զրպարտիչ լուրերուն դէմ, նամակ մը յղած է «Զարթօնք»ի խմբագրութեան ճշդելու համար Մելքոնեան կրթական հաստատութեան ուսկէ անօրէն պաշտօնի կոչուելուն պարագաները :

«Զարթօնք» ստանալով հանդերձ բողոքողին օտարական իրաւունքը եւ անտեսելով մամլոյ օրէնքը չէ հրատարակած նամակը՝ որ ի վերջոյ հրատարակուած է «Ազդակ» :

Ստորեւ քանի մը մասեր քաղուածաբար այդ բողոքագրէն :

Կը խնդրեմ որ հաճիք ճշդել թէ Անթիլիասէն իմ մեկնումս բոլորովին անկախ է Կաթողիկոսական Տեղապահութեան եւ ընտրութեան դէպքերէն: Պարզ իրողութիւն է որ երկու տարիներէ ի վեր Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. Վարչ. ժողովի կրկնուած հրաւէրներու եւ ազգային վարիչ անձերու եւ բարեկամներու ջերմագին յանձնարարութեանց վրայ էր որ ես յանձն առի Մելքոնեանի նման ազգային կեդրոնական կարեւորութիւն ունեցող կրթական հաստատութեան մը անօրէնութեան ծանր պաշտօնը, վստահելով որ շուրջս պիտի գտնեմ հասկցող ու գործակցող անձեր. եւ երկար թղթակցութիւններէ ու բանակցութիւններէ ետքն էր որ ծանր այդ յանձնառութիւնը արդէն սկզբունքով կատարուած էր Անթիլիասի Կաթողիկոսական Ընտրութենէն եւ Կաթողիկոսական Տեղապահի պաշտօնի գլուխ անցնելէն առաջ :

Ես իմ կեանքիս մեծագոյն պատիւը կը համարեմ Անթիլիասի մէջ գործակից եղած ըլլալս՝ մեր ազգին մեծանուն հոգեւոր ու մշակութային ծառաներուն հետ, միանգամայն ուրախացողներէն եմ որ այս Դպրեվանքի մէջէն աճած երիտասարդ հոգեւորականներ բարձրացած են այսօր վարիչ դիրքերու, եւ շնորհակալութեան խօսք միայն կրնամ ուղղել իմ մեկնումիս առիթով սարքուած նախ Յուլիս մէկի երեկոյեան ողջերթի հանդէսին, ապա Յուլիս 13ի Միաբանական ճաշկերոյթին գնահատական ազնիւ խօսքերուն եւ անկեղծ սիրոյ արտայայտիչ յիշատակներուն համար: Եւ ինչպէս Միաբանական ճաշկերոյթին՝ ընտրեալ Տ. Զարեհ Ա. կաթողիկոս իր սրտաբուխ ճառովը արտայայտեց, ես ալ միշտ կը հաւատամ որ Անթիլիասէն իմ մեկնումս զայն լքել չի նշանակեր. անիկա իմ հոգեւոր տունս եղած է եւ միշտ պիտի ըլլայ. եւ ես երբեք օտար պիտի չնկատուիմ այստեղ. այլ սակէ կը մեկնիմ «ան միսիոն» (կրթական առաքելութեամբ մը) Կաթողիկոսին բառերով :

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ ԱՃԻՒՆԸ ԵՒ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԼՈՆՏՈՆ.— Հանգուցեալ Գալուստ Կիւլպէնկեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ հոգեհանգիստ տեղի ունեցաւ Լոնտոնի Ս. Սարգիս եկեղեցիին մէջ: Այս առթիւ իր մոխրացած աճիւնը, պղինձէ փոքր տուփի մը մէջ ամփոփուած՝ դրուեցաւ եկեղեցւոյ մուտքի ձախ պատին մէջ եւ կնքուեցաւ : Արարողութեան ներկայ էին Գ. Կիւլպէնկեանի թոռը Միքայէլ Կիւլպէնկեան եւ իր անգլիացի կինը: Զաւկին՝ Նուպար Կիւլպէնկեանի հիւանդութեան պատճառով, ներկայ էր իր կինը :

× Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւնը հաստատուեցաւ, ինչպէս կը հաղորդեն Լիզպոնէն: Փորթուգալեան կառավարութիւնը մասնաւոր հրամանագրով մը, որ հրատարակուեցաւ Պաշտօնաթերթին մէջ, հաստատեց ստեղծումը «Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւն»ի, որ ծնունդ առած էր շնորհիւ Գ. Կիւլպէնկեանի ձգած դրամին :

Հիմնարկութիւնը, որուն կեդրոնը պիտի ըլլայ Լիզպոնա, փորթուգալական է, բայց անոր գործունէութիւնը որ երեք մարզեր պիտի ընդգրկէ — բարեսիրական, կրթական եւ գիտական, պիտի տարածուի ամբողջ աշխարհի մէջ: Նախատեսուած է վարչական խորհուրդ մը, բաղկացած երեքէն հինգ անդամներէ :

Պարտադրաբար, անոնցմէ մէկը պիտի ըլլայ Կիւլպէնկեանի սերունդէն մէկը : Անդամներուն մեծամասնութիւնը պիտի ըլլայ Փորթուգալցի :

× Գ. Կիւլպէնկեանի Փորթուգալցի փոխանորդին յայտարարութեան համաձայն, որոշած են երեք նոր փոխանորդներ եւս կարգել Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ մշակուած պատժական նոր օրէնագրքին հիման վրայ, պիտի ջնջուի մահապատիժը :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ շահեցաւ Ռոժէ Վալքովիաք հակառակ որ սեւէ հանգրուան չէր կրցած շահիլ: Շաբաթ օր «Շրջանը» հասաւ Փարիզ, վերջին հանգրուանը շահեցաւ իտալացի Նենջինի :

«ՄԱՆԻ 24 ԺԱՄԵՐԸ» շահեցան Սկովտիացի Ֆլօքարթ եւ Սանտէրսըն ժակուարի վրայ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (109)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

1.— ՊԱՏՄՈՍ

Հաւաքուեցաւ աւագանին, հաւաքուեցաւ ազատանին, հաւաքուեցան եւ իշխանները: «Մեզ քահանայապետ տուր», ասում էին արքային: Արքան իւր ձեռքով հանեց ոսկեհուռ զգեստները, իւր ձեռքով արձակեց գոհարազարդ կամարը, իւր ձեռքով առեց ոսկեպատեան սուրը եւ նրան ժողովուրդին տալով, ասաց.— «Ահա ձեր քահանայապետին զաւակը՝ թո՛ղ ձեզ քահանայապետ լինի»: Ուրախացաւ աւագանին, ուրախացաւ ազատանին, ուրախացան եւ իշխանները: Բայց երիտասարդը հրաժարւում էր, ասելով, թէ ինքը արժանի չէ այդ սուրբ պաշտօնին: Խնդրում էր աւագանին, խնդրում էր ազատանին, խնդրում էին եւ իշխանները: Երիտասարդը դարձեալ հրաժարւում էր: Զսեց արքան, ականջ չդրեց խօսքերին : Կանչեց սափրիչին, հրաման տուեց՝ կտրել սիրուն գիսակները եւ գանգրահեր վարսերը, որ զարդարում էին նրա գլուխն ու թիկունքները: Երբ կտրում էին, լաց էր լինում աւագանին, լաց էր լինում ազատանին, լաց էր լինում եւ արքան: Գեղեցկութիւնը զրկուեցաւ իւր չքնաղութիւնից, պալատական վայելչութիւնը ծածկուեցաւ կրօնաւորի սեւ զգեստի ներքոյ...:

Որպէս զինուորական, նա քաջ էր եւ ազնիւ, որպէս պալատական, նա արքունիքի զարդն էր, իսկ որպէս հոգեւորական նա եղաւ եկեղեցու զարդը: Իբրեւ մի ջահ լուսապայծառ, լուսաւորեց նա Աստուծոյ տունը: Աշխարհը լցուեցաւ երջանկութեամբ: Քաջ զինուորականը դարձաւ քաջ հովիւ եւ իւր անձը դրեց իւր հօտի վրայ: Աղքատը հայր ունէր ասելու, հիւանդը ապահով պատսպարան: Որբը սնուցանող հայր ունէր, իսկ այրին խնամող ձեռք: Ամենուրեք թագաւորում էր գթութիւնը, ամենուրեք տիրում էր ողորմածութիւնը: Նեղեալների հայր եղաւ նա, եւ սրբեց ճնշուածների արտասուքը:

Իբրեւ կրօնաւոր, աստուածանման էր նա, իսկ իբրեւ քահանայապետ, էր միեւնոյն ժամանակ, մի բարձր պետական անձնաւորութիւն: Մեծ եռանդով կառավարում էր իւր աշխարհի գործերը եւ նրանց կանոնաւոր ընթացք էր տալիս: Կարգը նրանով էր հաստատւում, իսկ անկարգութիւնը նրա ջանքերովն էր անհետանում: Զօրաւոր ձեռքով արմատախիլ էր անում չարութիւնը, եւ բարերար ձեռքով սերմանում էր առաքինութիւնը: Ոգեւորուած իւր աշխարհի բարելաւութեան բարձր գաղափարով, նա իւր կենսատու շնչով ոգի եւ կեանք էր բաշխում նրան:

Եղաւ որ, իւր աշխարհի մի կարեւոր գործի համար՝ եկաւ նա Բիւզանդիա : Ներկայացաւ Վաղէս կայսրին, նրա հետ բանակցելու: Հոգեմարտ կայսրը կատաղած էր այդ ժամանակ Արիոսի մոլորութիւններով, եւ սաստիկ հալածանք էր յարուցել ուղղափառ եկեղեցու դէմ: Նա թողեց քաղաքական խնդիրը, որի մասին եկած էր մեծ քահանայապետը, եւ նրա հետ կրօնական վիճաբանութիւնների մէջ մտաւ: Համարձակ կերպով յանդիմանեց նա կայսեր մոլորութիւնները եւ նրան դէպի ուղղութիւն հրաւիրեց: Բարկացաւ կայսրը եւ նրան՝ եօթանասուն եպիսկոպոսների հետ՝ հրամայեց աքսորել ովկիանոսի խորքերը: Ձմեռնային դառնաշունչ ցրտերի ժամանակ՝ տասնըհինգ տիւ եւ տասնըհինգ գիշեր լողում էր նաւը, եւ տանում էր սրբազան աքսորեալներին: Յուրար փչեց, բարձրացաւ մրրիկ, ծովը ալեկոծուեցաւ եւ նաւը խորտակուեցաւ...

Մի մակոյկի մէջ ազատուեցաւ նա իւր երկու սարկաւագների հետ: Մակոյկը ձգեց նրանց այդ կղզին...:

Որքա՜ն ամառ, որքա՜ն ձմեռ անցել էր այն օրից...:

Այդ անբնակ կղզում տանջւում էր նա... Հեռու սիրելի հայրենիքից, հեռու սիրելի հօտից...: Այժմ այն անձը, որ մի ամբողջ ազգի հոգեւոր պետն էր, որի մեծաշէն վեհարանում հարիւրաւոր պաշտօնեաներ էին սպասաւորում, միայնակ նստած էր անշուք քարանձաւի մուտքի մօտ, ոստերից հիւսած նստարանի վրայ, եւ լի անձկութեամբ նայում էր հանգչող արեգակին: Նրա սիրտը լցուած էր խորին տխրութեամբ: Դեռ եւս քանի՞ անգամ պէտք է մտնէր արեգակը, դեռ եւս քանի՞ անգամ նա իւր կենսատու ճառագայթներով պէտք է լուսաւորէր Աստուծոյ աշխարհը, — իսկ ինքը պէտք է արգելուած մնար այդ կղզում, հեռու այն աշխարհից, որի արեգակն էր եւ պայծառութիւնը...

Քարանձաւից փոքր ինչ հեռու՝ ծառերի խտութեան մէջ թաքնուած էր մի տաղաւար, դա մի խորանաձեւ խրճիթ էր, ոստերից հիւսած եւ կաւով ծեփած: Այստեղ ապրում էին երկու սարկաւագները, որ անբաժան մնացին իրանց վարդապետից :

ՐԱՖՖԻ

դիրքը՝ Ալժերիոյ եւ Գերմանիոյ հարցե֊րուն մէջ։ Կը յորդորէ որ մոռցուին այս «կողմնակի» հարցերը եւ երկու կուսակ֊ցութիւնները համերաշխօրէն աշխատին ի նպաստ «խաղաղութեան եւ բանուոր դա֊սակարգի շահերուն»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ջուրերուն մէջ տե֊ղի ունեցած նաւային արկածին զոհերուն ճշգրիտ թիւը տակաւին ճշդուած չէ։ «Անտրէա Տորիա» նաւուն իտալացի տէ֊րերը կը պնդեն թէ երկու հոգի վստահա֊բար մեռած են, 18 հոգի հաւանաբար մե֊ռած ըլլան իսկ 29 անձերու ճակատագիրը կը մնայ անյայտ։ Մինչդեռ ամե֊րիկեան պատասխանատու մարմինները կը պնդեն թէ զոհերուն եւ կորսուածներուն թիւը 37 է։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ պիտի կառուց֊ուի հիւլէական նաւ մը։ Պիտի արժէ 40 միլիոն տոլար։

ՍԻԿԻԼԻՈՅ մէջ գտնուեցան (Ք. Ա.) Դ. եւ Ե. դարուն կտրուած հազարի չափ ար֊ծաթ դրամներ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը Արեւ֊մտեան Գերմանիոյ յանձնեց 49 օդանա֊ւեր։

ՃԱՓՈՆԻ արտաքին նախարարը մօտ մէկ ժամ տեւող նախապատրաստական խօսակցութիւն մը ունեցաւ Խ. Միութեան արտաքին նախարար Շեփիլովի հետ՝ բա֊նակցութեանց նախածրագիրը պատրաս֊տելու համար։

ԿԸ ՎԱԽՑՈՒԻ որ Մ. Նահանգներու ա֊լիւմինիոմի արդիւնաբերութեան բան֊ուորներն ալ գործադուլ յայտարարեն։

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ճաշարանատէրերը պատ֊գամաւորութիւն մը ուղարկեցին Աշխա֊տանքի նախարարին մօտ։ Եթէ համաձայ֊նութիւն չգոյանայ, նպատակ ունին գոր֊ծադուլի դիմելու։

ՄԱՆՇԻ փոթորիկը հետզհետէ կը հան֊դարտի։ Ընկղմած նաւակներուն եւ խեղ֊դամահներուն թիւը տակաւին կարելի չէ եղած ճշդել։ Հեղեղման անձրեւներուն պատճառով բազմաթիւ շրջաններ ողող֊ուեցան եւ ճամբաները կտրուեցան։ Մարդկային զոհ չկայ բայց բազմաթիւ կենդանիներ խեղդուեցան։ Նիւթական վնասը շատ մեծ է։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ ընտրական պայքարը զօրաւոր կերպով կը շարու֊նակուի։ Նախագահ Այզընհաուըրի հակա֊ռակորդները կը շահագործեն փոխ֊նա֊խագահ Նիքսոնի ստեղծած հակակրու֊թիւնը։

ՍՈՒԷԶԻ հարցին լուծումը սերտօրէն կապուած է Ալժերիոյ խնդրին լուծման, յայտարարեց Պ. Լաքոստ։ Ալժերիոյ Ֆր֊րանսացիները կը վախնան որ եթէ խիստ միջոցներ ձեռք չառնուին Եգիպտոսի դէմ, ապստամբները աւելի ուժ առնեն։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ կառավարութիւնը որոշեց Հոկտեմբերին հանրաքուէ մը կազմակեր֊պել Ֆրանսական Թոկոյի մէջ, ժողո֊վուրդը պիտի որոշէ որ կուզէ վարչաձեւը փոխե՞լ թէ՝ արդի վիճակը պահել։

ՄԱՐՈՔՑԻ 50 նաւային աշակերտ֊ներ իրենց ուսումը պիտի առնեն Սպանիոյ մէջ։

ՍԱԿԱՐԱՆ.— Սուէզի խնդիրը բաւական ազդած է սակարանին վրայ։ Գնդ. Նասը֊րի պատմական ճառէն ետք, Սուէզի ար֊ժեթուղթերը ինկան քանէն 25 առ հա֊րիւր, դրամագլուխի արժեթուղթերը որ 93.000 էին, Յուլիս 30ին 70.800ի իջած էին։ Ասոր հակառակ, նոյն օրը ոսկին բարձրացաւ 476.000էն 487.000ի։ Յուլիս 30ի սակարանի պատկերն է.— Ձոյլ ոսկի 487.000, նափոլէոն 4380, զուից. 3350, անգլ. 4340, քառն տոլարնոց 17.850, Թղթադրամ (անպաշտօն, տոլար 418, զուից. 100, պելժ. 8.25, լիր 0.67, փե֊զեթա 9.50։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

11 Նոյեմբեր, Հ. Բ. Ը. Մ. յիսնամեայ յոբելենական հանդէսը, Սալ Փլեյէլի մէջ, ժամը 21էն 24։

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Ժորժ Ե.ի մէջ, ժամը 16էն 24։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

ՎԱՐՁՈՒ Է

Կահաւործի աշխատանոց մը՝ մեքե֊նաներով, գործիքներով, երկու սեն֊եակներով եւ խոհանոցով։

Դիմել՝ Պ. Կ. Եսայեան, 21 Պուլվառ Արարատ, Սէն-Ժերոմ, Մարսէյլ (13)։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ կը տօնուի 12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Լա Քալասի ծառախիտ եւ օդասուն անտառին մէջ։ (Սէփքէմէն 7 քիլոմեթր անդին)։

Շրջանի ենթակոմիտէներէն եւ խում֊բերէն անոնք որ դժուարութեան կը հան֊դիպին օթօպիւսները վարձելու համար, առ նուազն ութ օր առաջ պէտք է դիմեն Շրջ. կոմիտէին։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հերոսներու Օրը» կը տօնուի Խանա֊սորի արշաւանքին 59րդ տարեդարձին առթիւ։

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ։

5 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Տէ֊սինի ծանօթ պուրակին մէջ։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիին։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Մարսէյլ, Գ. Ս.— Շատ կը ցաւինք որ խնդիրը անհատական հանգամանք ունենալով, չենք կրնար հը֊րատարակել մանրամասնութիւնները։ Ձեր ղրկած գումարը կը մնայ ձեր տրա֊մադրութեան տակ։

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻ

Հայաստանէն նամակ ունի Պ. Հազար֊եան Երուանդ, սրճարանապետ Փիլիպոս Անդրանիկեանի մօտ, 6 Պուլվ. Քարնօ։ Ալֆորվիլ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

1.— Տիկին Սէնկիւլ Միչիչեան (Յու֊նաստանէն) կը փնտռէ իր մայրը Մարիամ Ուզունեան, ծնեալ Ժամկոչեան, հայրը Հաճի Արթին Ուզունեան, որ կը կարծուի ըլլալ Փարիզ կամ Մարսէյլ։ 1910ին Հաճի Մարիամ գացած է Երուսաղէմ։

2.— Տիկին Էլիզա Գրիգորօբուլոս, ծն֊եալ Փափազեան (Յունաստանէն) կը փն֊տռէ Հրանդ եւ Աստղիկ Փափազեանները։

3.— Պ. Ալեքսան «Կըլըօեան» Աթթար Մկրեան կը փնտռէ մօրեղբօրորդին Յա֊րութիւն Կըլըօեան, Հայրը Աւետիս, մայ֊րը Մարիամ եւ եղբայրը Իսրայէլ, «Եօզ֊կատ»։ Պ. Յարութիւն Կըլըօեան Եօզկատի Սունկուրլուի որբանոցը տարուած է եւ անկէ Փարիզ փոխադրուած։

4.— Պ. Պ. Յակոբ եւ Մկրտիչ Համ֊բարձումի Սէմէրճեաններ կը փնտռեն ի֊րենց եղբայրը Աստուր Սէմէրճեան (Մարաշցի) կօշկակար։

5.— Տիկին Էֆրոնիա Ստեփանի Մա֊նուկեան կը փնտռէ իր եղբայրը Աստուր Ստեփանի Հայրունեան, հօր անունը Ստեփան, մօր անունը Վիքթորիա։

6.— Նոյեմի Շատարեւեան կը փնտռէ Զուլֆայեան ընտանիքը որ վերջերս կը գտնուի եղեր Մարսէյլ։

7.— Տիկին Վարդուհի, ամուսնոյն ա֊նունը Գրիգոր Գասպարեան կը փնտռէ Խարբերդի-Բարջան Վարդաւել գիւղէն, ա֊մուսնոյն եղբօր զաւակները Հայկ, Յով. Հաննէս եւ Գրիգոր Գասպարեանները, ո֊րոնք Փարիզ կը գտնուին եղեր։

8.— Կիրակոս Կիրակոսեան (Պէյրու֊թէն) Սաթըլմշեան Եօզկատի Ֆարխալը գիւղէն, հօր անունը Թորոս, մօր անունը Զիլֆինա եւ փոքր եղբօր անունը Յակոբ, կը փնտռէ իր եղբայրը Տէրպապ Կիրա֊կոսեան Սաթըլմշեան։ 1915ի աղէտալի օրերուն գտնուած են Զանտըր գիւղը ուր֊կէ իրարմէ բաժնուած են։

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻՆ

1.— Վահան Գալայճեան Հայաստանէն։

2.— Մեսրոպ Աւետիսեան Հայաստա֊նէն։

3.— Շ. Ալթունեան Պուլկարիայէն։

4.— Վաղարշակ Գարիպեան Պոլիսէն

Այս փնտռուող վերոյիշեալ անձերու հաս֊ցէները գիտցողներէն կ՚ըսնդրուի տեղե֊կացնել Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկե֊ղեցւոյ դիւանատան։ 15 ռիւ Ժան Կու֊ժօն։

× Փարիզի եկեղեցւոյ Կեդր. Կրթ. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է տասը հազար ֆրանք Պ. Վրոյր Զիթունիէ իր աղջկան ամուսնութեան առթիւ։

Դիւան եկեղեցւոյ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

Orcival — Château de Cordès

(P. de D.)

Սկսած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բա֊նակումին արձանագրութիւնները։

Օրական՝ 600 Փրանք։

Տեւողութիւն՝ մէկ ամիս Օգոստ. 1–30։ Կրնան մասնակցիլ 16–30 տարիքը ունեցող երիտասարդ - երիտասարդուհիները։

Անոնք որ Միութեան անդամ չեն, պէտք է յանձնարարուին շրջանին վարչութեան կողմէ։

ՎԱՅՐԸ.— Օրսիվալ կը գտնուի 860 մեթր բարձրութեան մը վրայ, շրջա֊պատուած է անտառներով եւ լեռներով։ Քանի մը քիլոմեթր հեռաւորութեան վը֊րայ կան գեղեցիկ լիճեր։

Բանակողները պիտի բնակին 12րդ դա֊րու պատմական Քորտէս դղեակին մէջ, որ կը պատկանի հայրենակից Պ. Արսէնի։

Խմբական մեկնումի տոմսակները ար֊դէն իսկ առնուած ըլլալով, այսուհետեւ իւրաքանչիւր բանակող կրնայ ներկայա֊նալ ուղղակի բանակման վայրը։— (Կա֊յարան Քլերմոն Ֆերան)։

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, RUE RICHER - PARIS (9e)

Tél.: PROvence 64-90

C. C. P. Paris 3630-66

Նորագոյն հրատարակութիւններ

Ժամանց եւ Զբօս, Կ. Գուշակ (Երազ֊ներու բանալին, Բախտագուշակութիւն, Աստղագիտութիւն, Ոգեհարցութիւն, Ձեռնածութիւն, Ժամանցի խաղեր եւն.)։

Մեծադիր 632 էջ, 1956 Պէյրութ, գինը՝ 1400, թղթատարի ծախքով 1500 Ֆր.։

Գարնանային, Վ. Շուշանեան, Հրա֊տարակ, 1956, Պէյրութ, գինը՝ 600 Ֆր։

Մեռնող Գիւղին պատմութիւնը, Մ. Պարսամեան (Մանկութեան, Պատանե֊կութեան, Ուսանողական Յուշեր, Գրա֊կան Դէմքեր)։ Գինը՝ 800 Ֆր.։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԺԱՄԱՆՑ ԵՒ ԶԲՕՍ

Երազներու Բանալին, Բախտագուշակու֊թիւն, Աստեղագիտութիւն, Ոգեհարցու֊թիւն, Ձեռնածութիւն, ժամանցի խա֊ղեր եւ ուրիշ բաներ։

Կազմեց՝ Կ. ԳՈՒՇԱԿ

Տպագրութիւն Պէյրութ, 1956։

Գին 1400 փրանք։

Դիմել Հրանտ Սամուէլ եւ Պարսամեան գրատունները։

ՃԱՇԱՐԱՆ ՃՕՇԿՈՒՆ

Place d'Aix, 4 rue de la Butte
Marseille

#

Մարսէյլ արձակուրդի եկողներ
Մի մոռնաք այցելել հանրածանօթ
ՃՕՇԿՈՒՆԻՆ ճաշարանը

Ուր պիտի գտնէք համեղ խորո֊վածներ եւ համադամ կերակուր֊ներ, անթերի սպասարկութեամբ իր գաւկին՝ ՕՀԱՆՆԷՍի։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Դրօ» խումբի հերթական ժողովը այս երեքշաբթի, ժա֊մը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող բաժանորդներէն կը խնդրենք որ իրենց նոր հասցէին հետ յայտնեն նաեւ հին հասցէն։ Ծախք՝ Ֆր֊րանսայի համար հարիւր ֆրանք, արտա֊սահմանի համար երկու հարիւր ֆրանք։

Նկատի չեն առնուիր այն փոփոխու֊թիւնները, որոնց կցուած չէ նախկին հասցէն։

Այս առթիւ, անգամ մը եւս կը խնդրենք կարգադրել առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակներու։

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Անոնք որ կ՚ուզեն ժամացոյց նուիրել ի֊րենց ազգականներուն կամ բարեկամնե֊րուն կրնան դիմել՝

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
261, Fg. St. Martin, Paris (10).
Tél. : NORD 60-69.

Ուր պիտի օգտուին բացառիկ պայմաննե֊րէ եւ զգալի զեղչերէ (10 առ հարիւրէն 15 առ հարիւր)։

Խանութը գոց է կիրակի եւ երկուշաբ֊թի օրերը եւ արձակուրդի առթիւ Օգոս֊տոս 5էն Սեպտ. 4։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մանուկեան եւ Ֆէրհատեան ընտանիք֊ները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք մաս֊նակցեցան իրենց խոր սուգին, նամակով, հեռագրով, ծաղկեպսակով, ներկայու֊թեամբ՝ հրամանատար Մանուկ Մանուկ֊եանի մահուան առթիւ։

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շնոր֊հակալութեամբ ստացած էՍեւանի մաս֊նաճիւղէն 15000 Ֆր. իր օգափոխութեան կայանի շէնքին համար։ Եւ 15000 Ֆրանք Մշակոյթի տան ֆոնտին համար (իրենց բաժինը)։

×Ալֆորվիլէն տէր եւ տիկին Գալուստ֊եանէ շորհակալութեամբ ստացած է 5000 Ֆրանք օգափոխութեան կայանին համար, իրենց այցելութեան առթիւ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ,— Այրի Տիկին Մարի Գալուստ֊եան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց ամու֊սինին եւ հօր՝ Խաչիկ Գալուստեանի (Թո֊քաթցի) մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։ Ինչպէս նաեւ իրենց տաքրօջ՝ եւ հօրեղբօր Օսկան Գալուստեանի համար, այս կիրակի Լիոնի Հայոց եկեղեցին (ռիւ Լուի Պլան)։

Կը խնդրուի իրենց յիշատակը յարգող֊ներէ ներկայ գտնուիլ։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 2 ՕԳՈՍՏՈՍ • JEUDI 2 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7644 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3455

ՏԱՐԻ ՄԸ ԵՒՍ ԲՈԼՈՐԵՑԻՆՔ

•

1925 Օգոստոս 2ին էր, որ Յառաջ »ի առաջին թիւը լոյս կը տեսնէր Փարիզի անծանօթ մէկ փողոցին (րի Փաքալ) հայկական անշուք մէկ տպարանին մէջ (Կ. Յ. Ներսէս):

Առանց դրամագլուխի, ապաւինած միայն իր զօրաւոր կամքին, աշխատելու ընդունակութեան եւ անկուն հաւատքին, Շաւարշ Միսաքեան, լրագրական ասպարէզին մէջ կանուխէն թրծուած, իր ետեւ ունենալով տարիներու փորձառութիւնը, նախաձեռնարկ եղած էր հիմնելու այս թերթը, շատ համեստ պայմաններու մէջ:

Իրեն աջակից ունեցաւ բարեացակամ աշխատակիցներ ու ընկերներ:

Տպարանի անյարմարութիւնը, խմբագրական եւ վարչական գրասենեակներու չգոյութիւնը, մանաւանդ դրամի պակասը թոյլ չէին տար ամենօրեայ դարձնելու թերթը:

Սկսաւ իբրեւ երկօրեայ, շաբաթը երեք անգամ, ու 17 ամիս, մինչեւ 1926ի վերջը այդպէս շարունակուեցաւ, ամէն օր աստիճան մը եւս ամրապնդելով իր դիրքը, աւելցնելով ընթերցողներու եւ բաժանորդներու թիւը եւ դառնալով Ֆրանսայի բոլոր անկիւններուն մէջ ցիրուցան հայկական բեկորներու սիրած ու փնտռած թերթը:

Հիմնարկութենէն քանի մը ամիս վերջ փոխադրուած էր Լաֆայէթ փողոցի «Մասիս» տպարանը, որ այդ օրերուն հայկական լաւագոյն տպարանն էր:

1927ի ապրիլը, երբ «Յառաջ» օրաթերթի վերածուեցաւ, իբրեւ հայերէն առաջին օրաթերթը արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, արդէն իսկ դրուած էր ամուր խարիսխներու վրայ եւ իր առջեւ ունէր հետզհետէ զարգանալու եւ բարգաւաճելու հեռանկարը:

Իր համբաւը շուտով տարածուեցաւ Ֆրանսայի սահմաններէն ալ անդին եւ իր ձոխ բովանդակութեամբ տեւականօրէն նիւթ հայթայթեց արտասահմանի իր պաշտօնակիցներուն:

Ունեցաւ մեծանուն աշխատակիցներ — Աւետիս Ահարոնեան, Միքայէլ Վարանդեան, Արշակ Չամալեան, Ռուբէն Տէր Մինասեան, Աղեքսանդր Խատիսեան, Աբրահամ Գիւլխանդանեան, յիշելու համար միայն անոնք որ անդարձ բաժնուած են մեզմէ:

Ունեցաւ նաեւ նորահաս, համեստ աշխատակիցներ, որբանոցներէն ելած եւ ագարակներու մէջ օրուան հացը ճարելու համար չարաչար աշխատող երիտասարդներ, որոնք առաջին օրէն իսկ կապուեցան «Յառաջ»ին, իրենց ճիգերն ու ջանքերը անվերապահօրէն պարգեւեցին Զայներ Գաղաղէ սիւնակին մէջ, որ ամէնէն կենդանի բաժինը դարձաւ թերթին:

Անոնցմէ շատերուն համար «Յառաջ» եղաւ դպրոց մը: Դժբախտ սերունդ, որուն զլացուած էր աւարտել նախակրթարանի մը շրջանը:

Շատեր ոչ միայն հայերէն կարդալ սորվեցան այս թերթին շնորհիւ, այլ եւ գրելու վարժուեցան:

Խումբ մը անոնցմէ՝ շնորհալի գրողներ դարձած՝ չվարանեցան հանրութեան ներկայանալու իբրեւ «Յառաջի Սաներ», գրական հաւաքածոյով մը:

Երբ 31 տարի առաջ լոյս աշխարհ կուգար «Յառաջ», համակրանքով կ'ողջունուէր տարագիր հայութեան կողմէ:

Զգալի էր պակասը ժողովրդական թերթի մը, որ առաջնորդ հանդիսանար այս երկրին մէջ հիւրընկալուած մեր հայրենակիցներուն: Որ անոնց սորվեցնէր թէ ֆրանսական օրէնքները ինչ իրաւունքներ ու պարտականութիւններ կը տրամադրեն իրենց համար: Որ կապ հաստատէր ցիրուցան բեկորներու միջեւ: Որ իր « Կը փնտռուի»ներուն շնորհիւ տարիներով բաժնուած հարազատներ իրար միացնէր:

«Յառաջ» ըրաւ այս բոլորը եւ շատ աւելին:

Իբրեւ արտայայտիչը Հ. Յ. Դաշնակցութեան քաղաքական ուղղութեան եւ ընկերային գաղափարախօսութեան, ջերմ պաշտպանն եղաւ հայկական դատին եւ ազգային սրբութեանց, — հողային պահանջներ, ժողովրդավարական սկզբունքներ:

Պայքարեցաւ Մեսրոպեան ոսկեղենիկ լեզուն աղճատողներուն, մեր մշակութային արժէքները ուրացողներուն և ազգային ներքին անդորրութիւնը խանգարող տարրերուն դէմ:

Այսօր 31 տարեկան է արդէն:

Քաղաքական պայմանները ո՛րքան երկար կեանք տուին «Յառաջ»ին, որ եկած էր Կարինէն ու Երեւանէն՝ կրկին հոն դառնալու յոյսով:

Իր 31ամեակին առթիւ մեր լաւագոյն մաղթանքն այն է, որ շուտով իրականայ այդ յոյսը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՇՏ ՍՈՒԷԶԻ ԽՆԴԻՐԸ

•

ՏԸԼԸՍ ԼՈՆՏՈՆ ՀԱՍԱՒ

Երեքներու ժողովը առջի կէսօրէն վերջը ընդհատուեցաւ, որովհետեւ նախագահ Այզընհաուըր, տեղի տալով Պ. Պ. Կի Մոլէի, Իտընի եւ Փինոյի դիմումներուն, Լոնտոն ուղարկեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար Տըլըսը: Յարդ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին օգնականը, Պ. Մըրֆին էր որ կը մասնակցէր խորհրդակցութեանց՝ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարներուն հետ:

Պ. Տըլըս Լոնտոն եկաւ որպէս Այզընհաուըրի անձնական ներկայացուցիչն ու որպէս «չափաւորող»: Մասնաւոր կերպով կ'ընդգծուի թէ Տըլըս միջնորդի կամ իրաւարարի դեր պիտի չխաղայ, այլ պիտի աշխատի երկու կողմերուն ալ պահանջները չափաւորելով, լուծում մը գտնել Սուէզի կնճռոտ հարցին: Յրդարեւ, սկիզբէն ի վեր, Այզընհաուըրի կառավարութեան ամբողջ հմայքն ու ժողովրդականութիւնը հիմնուած էր ներքին եւ միջազգային տագնապները հանդարտեցնելու քաղաքականութեան վրայ: Նախագահական ընտրութիւններուն մի քանի շաբաթ մնալով չէ, որ այս քաղաքականութիւնը պիտի փոխուէր:

Ամերիկեան լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն, «Իրարկութիւնը պէտ խուլ հրդատու է», մանաւանդ երբ հիմնուած է բերանացի արտայայտութիւններու վրայ, որոնք չեն իրագործուիր: Այս հարցին մէջ Ամերիկացիները կրնան շատ աւելի դրական դեր մը խաղալ, որովհետեւ «ուղղակի կերպով շահագրգռուած չեն, հետեւաբար կրնան բազմակողմանի, հանդարտ եւ հանդարտեցնող հայեցակէտներ ունենալ»:

Կը թուի թէ Մ. Նահանգներու Գահիրէի դեսպանը, Պ. Պայրոտ, արդէն իսկ յաջողեցաւ մեղմացնել գնդ. Նասըրի պահանջները: Այժմ պիտի համոզէ զայն, որ Սուէզի համար ընդունի միջազգային տնօրինութեան մը ծրագիրը: Այս նոր ծրագիրը ի նկատի պիտի ունենայ միաժամանակ՝ Սուէզի Ջրանցքին ընկերութեան ազգայնացման հարցը, Ջրանցքին « Միջազգային հանրօգուտ սպասարկութիւն» մը ըլլալու հանգամանքը եւ 1888ի համաձայնագրին չմասնակցող կարգ մը ծովային պետութիւններու (Յունաստան, Նորվեկիա) շահերը:

Եթէ Նասըր ընդունի այս սկզբունքը, հարցը կարելի կ'ըլլայ լուծել բազմակողմանի բանակցութիւններու շնորհիւ: Բայց եթէ մերժէ, այն ժամանակ Մ. Նահանգները պիտի դիմեն պատժական միջոցներու: Արդէն իսկ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը, հետեւելով Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի օրինակին, ժամանակաւոր արգելքի տակ առաւ Սուէզի Ջրանցքին Ընկերութեան եւ եգիպտական կառավարութեան ինչքերը:

Այս որոշումէն զերծ կը մնան անհատ Եգիպտացիներու անձնական ինչքերը:

× Պ. Տըլըսի ժամանումով, Անգլիոյ վարչապետը Պ. Իտըն որոշեց անձնապէս մասնակցիլ Երեքներու խորհրդակցութեանց:

× Արեւմտեան պետութիւնները վճռած են ապահովել ջրանցքին միջազգայնացումը: Կը կարծուի որ այս ծրագրին իրագործումը կատարուի երկու հանգրուանով. նախ՝ համաձայնութիւն մը գոյանայ այն պետութեանց միջեւ, որոնց առեւտուրին մեծագոյն մասը կը կատարուի Սուէզի վրայով. ապա հրաւիրուին միւս պետութիւնները որոնք գործ ունին Սուէզի հետ (Նորվեկիա Լիպէրիա, Իտալիա, Փանամա, Հոլանտա, Շուէտ, Տանիմարքա, Արեւմտ. Գերմանիա, ինչպէս նաեւ Հնդկաստան, Փաքիստան եւ Սէյլան): Իսկ ամէնէն վերջը բանակցութիւններ կատարուին Խ. Միութեան եւ Եգիպտոսի հետ:

× Մինչ այդ, արեւմտեան պետութիւնները կ'ուզեն հասկցնել գնդ. Նասըրին, որ եթէ Սուէզի ջրանցքին ազատ երթեւեկութիւնը չապահովուի, վճռած են չբաւականանալ տնտեսական եւ դիւանագիտական ճնշումներ բանեցնելով: Անգլիական բազմաթիւ ռազմանաւեր պատրաստ կը սպասեն Անգլիական նաւահանգիստներու մէջ: Միւս կողմէ, Կիպրոս հասաւ անգլիական Իկըլ օդանաւակիրը, որ միացաւ Միջերկրականի մէջ «ռազմափորձեր» կատարող անգլիական նաւատորմիղին:

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

•

ԿԸ ՑՐՈՒԵՆ ՈՒ ԿԸ ՑՐՈՒԵՆ...

« Սովետական Հայաստան »էն կ'իմանամ թէ«Երեւանի բժշկական ինստիտուտի 205 շրջանաւարտներից 83ը աշխատանքի են աշաապուտմ Միութեան տարբեր քաղաքներում եւ գիւղերում»: (8 Յուլիս 1956):

Թերթը խմբագրական մըն ալ հրատարակած է այս առթիւ, ճարտասանական կոչականով մը,— «Յաջողութիւն (Հաջողություն?) ձե՛զ, երիտասարդ մասնագէտ »:

Ինչպէս կ'երեւայ նշանակուած բժշկածուները շատ ալ տրամադիր չեն իրենց տեղէն շարժելու, հակառակ Մոսկուայի հայրենասիրական կոչերուն:

«Սովետական Հայաստան»ն է որ կը վկայէ, նոյն խմբագրականով.

— « Մեծամասնութիւնը սիրով պատրաստում է աշխատանքի մեկնել նշանակուած վայրը, բայց կան եւ այնպիսիները, որոնք դիմում են ամէն տեսակ անազնիւ միջոցների, որպէսզի մնան միայն Երեւան քաղաքում: Դա դատապարտելի երեւոյթ է »:

Այս առթիւ թերթը ուրիշ խոստովանութիւն մըն ալ կ'ընէ.

«Առանձին պարտիական եւ սովետական կազմակերպութիւններ պատշաճ հոգատարութիւն չեն ցուցաբերում երիտասարդ մասնագէտների նկատմամբ, շատ յաճախ նրանց չեն ապահովում նոյնիսկ բնակարանով, անհրաժեշտ պայմաններ չեն ստեղծում նրանց նորմալ աշխատանքի եւ կենցաղային համար»:

Միւս կողմէ, «ինքնահանգստացում եւ կոսմոպոլիտիզմ» կը վերագրէ երիտասարդ մասնագէտներուն:

Անշուշտ հասկցաք թէ ուր կը ղրկեն հայրենիքին այս երիտասարդ ուժերը,— դէպի Ծայր. Արեւելք, Ուզպեկիստանէն մինչեւ Սիպերիա, դէպի «խամ ու խոպան հողերը, օգնելու նորաբնակներին, բերքը արագ եւ անկորուստ հաւաքելու»:

Վերջին երկու տարիներու ընթացքին հազարաւորներ ղրկուած են վարուցանք կատարելու, ճանիճներ չորցնելու, ճամբաներ եւ երկաթուղիներ շինելու:

Այժմ 400 – 500 հազար «կամաւորներ» եւս պիտի ղրկուին, ամբողջ Խ. Միութենէն, անոնց օգնելու, բերքը հաւաքելու կամ ուրիշ աշխատանքներ կատարելու համար:

Ինչպէս ամէն բանի մէջ, այս առթիւ ալ Հայաստանի կուսակցական եւ պետական վարիչները տասը կտոր կ'ըլլան, կարելի եղածին չափ շատ կամաւորներ ղրկելու համար դէպի հեռաւոր տափաստանները:

Այդ կամաւորներէն մէկը, Լ. Մելիքեան, (շրջանաւարտ Երեւանի համալսարանէն), որ այժմ «աշխատում է Ուստ-Կամենոգորսկ քաղաքում» ... տիպական դաշտում», իբրեւ երկրաբան, նամակ մը գրելով Սովետ. Հայաստանի խմբագրութեան, կը նկարագրէ իր կրած «լուրջ դժուարութիւնները»:

Եւ սակայն, «մենք երիտասարդներս գիտակցաբար գնում ենք դէպի կեանքի դժուարութիւնները, որպէսզի հայրենիքը միշտ լինի ազատ ու հզօր»:

Տղան հայրենիքի գաղափարն ալ ընդլայնելով, կը յայտարարէ թէ ամէն դժուարութիւն պիտի կրեն, «որ արեւը միշտ պայծառ լուսաւորի Սիխոտէ Ալին ու Արագածը, Բայկալն ու Սեւանը »:

Եւ տակաւին կը գանգատին թէ հայրենիքի սահմանները նեղ են:

Ահա ձեզի լեռներէ լեռ եւ ծովերէ ծով, մինչեւ Վլատիվոստոկի ափերը:

Կրնաք տարածուիլ ամէն ուղղութեամբ, փոխանակ « բուրժուա – նացիոնալիստական », երազներ հիւսելու:

Վ.Ա.Հ.

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Հաճոյքն ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ողջունելու այցելութիւնը Տոքթ. Գեղամ Այվազեանի, որ կը գործէ Սէն Մինաթի, Միացեալ Նահանգներ,— ընկ. Արմաշլըի, անդամ Ամերիկեան նահանգային պետական կրթական խորհուրդին առողջապահական բաժնին: Աշխատակից Հայ – Բոյժի (հօրեղբօրորդին Շ. Նարդունիի):

× Խմբագրատուն այցելեց նաեւ նկարիչ Յարութիւն Մինասեան, որ կը վերադառնայ Ամերիկայէն: Պարսկահայ տաղանդաւոր նկարիչը ծանօթ է արդէն մեր ընթերցողներուն: Պիտի մնայ Փարիզ մինչեւ աշուն:

× Համաստեղի աղջիկը, Օր. Լորա, Փարիզ եկած է, ուրկէ պիտի անցնի Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանը, հայերէնը կատարելագործելու համար:

× Անգլիոյ պատերազմական նախարարութիւնը հրահանգեց Ծայր. Արեւելքէն անգլիական ուժեր եւ զինուորականներու ընտանիքներ փոխադրող նաւերուն, որ փոխանակ Սուէզէն անցնելու, վերադառնան Բարեյուսոյ Հրուանդանին վրայով:

× Ըստ «Տէյլի Մէյլ»ի, քսան հազար պահեստի զինուորներ զօրակոչի պիտի ենթարկուին շուտով: Պատերազմական նախարարութիւնը մերժեց հաստատել կամ ժխտել այս լուրը:

× Խրուշչեւ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ առջի օր. Սուէզի հարցին մասին ըսաւ. «Մենք կը խորհինք որ գնդ. Նասըրի քայլը ոչ մէկ պարզին հանգամանք ունի: Սուէզի Ջրանցքը կը գտնուի Եգիպտոսի մէջ, կը տարածուի Եգիպտական հողերուն վրայ, եւ կառուցուած է Եգիպտացի բանուորներու աշխատանքով: Կարելի

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՆ ՈՒ ՖՐԱՆՍԱՆ

(Դասախօս՝ ԺԱԳ ՄԱՑՈԼ)

ԽՄԲ.— Անցեալ ապրիլ 28ին դասախօսութիւն մը տեղի ունեցաւ նախաձեռնութեամբ Ֆրանս – Օրիան կոմիտէին:

Այդ շահեկան դասախօսութիւնները մեզի տրամադրուած ըլլալով, պիտի հրատարակենք յաջորդաբար.—

Քիչ նիւթեր կան որոնք այնքան հետաքրքրական ըլլան պատմաբանին համար, որքան այս նիւթը: Պիտի ուզէի փորձել Հայաստանի ամբողջ պատմութիւնը ընդգրկել, սակայն այս անգամ պիտի գոհանամ Հայաստանի պատմութեան փառապանծ մէկ էջը վերցնելով: Նախ քան նիւթիս անցնիլը պարտք կը զգամ շնորհակալութիւն յայտնել Քրուզէի որ իր «Խաչակիրներու Պատմութիւն» գիրքին մէջ հիանալի կերպով կրցած է ներկայացնել Կիլիկեան Հայաստանի դերը՝ ասիական հողի վրայ Ֆրանքներու ստեղծած թագաւորութեանց, իշխանութեանց եւ կոմսութիւններու երկու դար տեւող պատմութեան մէջ, ա՛յն Կիլիկեան Հայաստանին, որ իր բոյնը դրած էր Փոքր Ասիան Անատոլուի բարձրաւանդակէն բաժնող բնական ամրոցին, Տաւրոսեան լեռներուն վրայ: Արարատի լանջերուն տարածուող երկան, պատմական Հայաստանը չէր այդ, այլ՝ Փոքր Հայաստանը:

Երբ Բիւզանդական կայսրութիւնը գրաւեց Մեծ Հայքը գահէն վար առաւ հայ Թագաւորները, այս անկեալ իշխաններն ու իրենց հպատակներուն մէկ կարեւոր մասը գաղթեցին դէպի հարաւ: Կապադովկիոյ մէջ հողեր ստացան անոնց:

Կապադովկիան, սակայն, հանգրուան մը եղաւ միայն: Ի վերջոյ, Հայ իշխանները եւ անոնց ընկերացողները իջան աւելի հարաւ եւ հաստատուեցան Տաւրոսի այն լեռներուն վրայ, որոնք կ'իշխեն Կիլիկեան դաշտին վրայ, պատմութեան ծանօթ Աղեքսանդր Մեծի Պարսիկներուն վրայ տարած յաղթանակով: Անոնց Կիլիկիա հաստատուիլը պատահմունքի արդիւնք չէր: Արդարեւ, Աղեքսանտրէթի Ծոցին վրայ իշխող այդ հողամասը կը գտնուի Միջերկրական Արեւելքի ծովային, ցամաքային, ռազմագիտական, առեւտրական ճամբաներուն խաչաձեւման ամէնէն կարեւոր կէտին վրայ: Այս Կիլիկեան ամրոցը Հայերը կը պահէր այնպիսի կացութեան մը մէջ, որ դժբախտաբար, իրենց պատմութեան ամբողջ տեւողութեան, գրեթէ միշտ ալ եղած է նոյնը: Այսինքն՝ անկախ պետութիւն մը երկու հակառակորդ եւ մրցորդ քաղաքակրթութիւններու միջեւ: Նոյն կացութիւնը, որուն մէջ գտնուած էին Արարատեան Հայաստանի Հայերը, երբ Հռոմէացիներն ու Պարթեւները, ապա Հռոմէացիներն ու Պարսիկները, կը կռուէին իրարու հետ Հայաստանի մէջ գերակշռութիւնը ձեռք ձգելու համար: Միեւնոյն պայքարն էր որ, ԺԱ. դարու սկիզբները, մղուեցաւ Բիւզանդական կայսրութեան եւ Պաղտատի Խալիֆաներուն միջեւ: Երբ 1071ին, Բիւզանդական կայսրութիւնը կրեց Մանազկերտի ծանր պարտութիւնը, որ կարելի է ըսել թէ փոխեց աշխարհի դիմագիծը, քանի որ այդ պարտութեան պատճառով Բիւզանդեան Անատոլուի իր հողամասերուն մեծագոյն մասը լքեց Սելճուկեան Թուրքերուն, այդ պահուն է, որ ամէնէն աւելի վտանգուեցաւ Կիլիկեան Հայաստանը: Այդ պահուն է, նմանապէս, որ ամէն ժամանակէ աւելի քաջութեամբ ու վճռականութեամբ, Կիլիկիան սկսաւ պայքարիլ իր ճակատագրին դէմ: Եւ դիմացաւ, դիմացաւ հակառակ ամէն բանի: Սելճուկեան յորձանքը չյաջողեցաւ բարձրանալ մինչեւ Տաւրոսի բարձունքները: Կիլիկիան դիմացաւ մինչեւ որ արեւմուտքէն հասաւ անյոյս նկատուած օգնութիւն մը՝ Խաչակիրներու Առաջին Արշաւանքը:

Եւ երբ, դուրս գալով Անատոլուի բարձրաւանդակէն, ուր գտած էին միայն իրենց թշնամի բնութիւն մը ու մարդիկ, Խաչակիրները մուտք գործեցին այս Փոքր Հայաստանէն ներս, ուր հանդիպեցան բարեկամներու, Քրիստոնեաներու, թերեւս առանց գիտնալու իրենց սպասող մարդոց, դէպքերու ընթացքը փոխուեցաւ թէ՛ Խաչակիրներուն եւ թէ՛ Հայերուն համար:

Շատ արագ պիտի անցնիմ Հայկական այս պետութեան երբեւ թագաւորութիւն ճանաչման եւ Անտիոքի իշխանութեան եւ Եդեսիոյ կոմսութեան հետ ստեղծուած քաղաքական խնամիական եւ մշակութային սերտ կապերուն վրայէն

ԺԳ. դարուն է որ Հայաստանի մեծութիւնը հրեւան պիտի գայ իր ամբողջութեան մէջ: Իմ կարծիքովս՝ Հայաստանի մեծագոյն Թագաւորներէն Հեթում Ա.ի իշխանութեան օրով (1226 1269): Դժուար ժամանակներ էին: Սալահէտտին Խաչակիրներուն ձեռքէն խլած էր Երուսաղէմը, եւ օրէ օր աւելի հարցական կը դառնար Ֆրանք վերջին իշխանութեանց՝ Տրիփոլիի կոմսութեան եւ Անտիոքի իշխանութեան յարատեւումը: Հեթում Ա. ուրիշ մէկէն աւելի լաւ կը գիտակցէր թէ Հայաստանի ճակատագիրը կապուած է Ֆրանք իշխանութեանց ճակատագրին: Այդ պատճառով ալ իր ամբողջ ճիգը յատկացուց անոնց փրկութեան գործին:

Արդ, ԺԳ. դարուն, Ասիան բեմ դարձած էր աշխարհահռչակ արշաւանքի մը, Ճէնկիզ Խան, իր երկաթեայ բռունցքին մէջ հաւաքելով Թաթար ցեղախումբերը, յառաջացած էր մինչեւ Եւրոպայի դռները:

Մոնկոլ – Թաթարները թշնամի էին մահմետականներուն, նոյնիսկ որոշ չափով կրած էին նեստորականներու ազդեցութիւնը: Հեթում Ա., տաղանդաւոր ռազմագէտ, մանաւանդ տեսնելով որ Արեւմուտքէն հասնելիք օգնութիւնը կ'ուշանար, մտածեց շահագործել Մոնկոլական այս հսկայ ուժը եւ Մոնկոլները մղել հակա – մահմետական խաչակրութեան մը: 1247 Թուականին, Հեթում Ա. մինչեւ Քարաքորում, Մոնկոլներու խանին մօտ ուղարկեց իր իսկ եղբայրը՝ Սմբատ Գունդստաբլը: Յաջորդ տարին էր միայն, որ քաջալերուած Հայոց Թագաւորին այս նախաքայլէն, Ֆրանսայի Թագաւորը Ս. Լուդովիկոս որոշեց ինքն ալ դիմել Քարաքորումի Խանին բարեկամութեան: 1249ին է որ Ս. Լուդովիկոսի պատուիրակ Հայր Անտրէ տը Լոնժիւմօ հասաւ Մոնկոլներու արքունիքը: Սակայն վերադարձաւ ձեռնունայն առանց ստանալու ակնկալուած խոստումները:

Քանի մը տարի ետքը, 1253ին, Ս. Լուդովիկոս երկրորդ բանագնաց մը եւս ուղարկեց. դարձեալ ապարդիւն, որովհետեւ Մոնկոլ Խանը իր օգնութեան փոխարէն կը պահանջէր Ֆրանսայի Թագաւորը հպատակ դառնայ իրեն:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԻՐ ՀԱՐՑԵՐՈՎ ԵՒ ՎԷՃԵՐՈՎ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բուն ծրագրային հարցերուն լուծման համար Սոց. Դեմոկրատները հանեցին որոշ եզրակացութիւններ.—

1) Ատլանտեանի քաղաքականութիւնը փոխակերպել այնպէս որ վերամիացեալ ամբողջական Գերմանիոյ համար որոշուած զինուորական ուժ մը ճշդուի եւրոպական ապահովութեան դաշնագրութեամբ, որով վերաքննուին Փարիզի եւ Վարշաւայի զինուորական պայմանագրութիւնները:

2) Բարեկարգ յարաբերութիւններ Խ. Միութեան հետ եւ առեւտրական կապեր հաստատել նաեւ արբանեակ երկիրներու եւ Փեքինի չինական կառավարութեան հետ:

3) Զբաղակցիլ արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան հետ, բայց վարչական փոխադարձ միջոցներով հաղորդակցութեան արգելքները վերցնել:

4) Ռամկապետութիւնը հիմ ունենալով ընկերային կարգուսարքը սորվել ամբողջական Գերմանիոյ մէջ, որուն վերամիացումը չի նշանակեր թէ մէկը միւսին պիտի կցուի: Ճարտարարուեստը եւ մեծ հողատիրութիւնը վերամասնաւորելու դէմ ըլլալով հանդերձ՝ կողմնակից ըլլալ գոհացնելու սեփականատէրերը:

5) Զինուորականութիւնը նուազագոյն չափի իջեցնել եւ ծառայեցնել միայն ներքին անդորրութեան: Դաշնադիր երկիրներու հետ բանակցելէ ետք պարտաւորիչ զինուորագրութեան օրէնքը ջնջել:

6) Բողոք՝ ատոմուժի եւ ջրածնառումբի դէմ, որոնց փորձերը պէտք է կասեցուին:

7) Նոր ճարտարարուեստական յառաջդիմութիւններու հետեւանքով «նոր պրոլետարութեան» մը յառաջանալուն դէմ միջոցներ ձեռք առնել, այսինքն ընկերային գիտութեան յատուկ ծրագիր մը ի խնդիր «երկրորդ ճարտարարուեստական յեղափոխութեան»:

Շատ հետաքրքրական է այս վերջին կէտը գիտական ընկերվարութեան նորագոյն բնորոշումի տեսակէտով: Ծանօթ է թէ Գերմանացիները «հիմնականութեան» վարպետներն են աշխարհի մէջ եւ այս մարզին մէջ ալ տուած են Մարքս ու Էնկըլս եւ հազարաւոր ուրիշներ:

Հարցը այսպէս դրուած է Սոց. Դեմոկրատ Ընդհ. Ժողովին: Կուսակցութիւնը պէտք կ'ըրադի ատոմուժի, ինքնաբանուկ մեքենականացումի եւ ելեկտրոնային մեքենաներու գործածութեան հետեւանքով յառաջ գալիք բանուորական, տնտեսական եւ ընկերային փոփոխութեամբ: Ճարտարարուեստի մէջ կը սպասուի հսկայական վերիվայրումի եւ ասոր ազդեցութիւնը մեծապէս զգալի պիտի ըլլայ աշխատանքի շուկային վրայ: Առանց պետականացման ծրագրայնութեան, կարելի պիտի չըլլայ յաղթահարել այդ կացութեան, բայց «ծրագրայնութիւնը ազատ հիմերով, ոչ թէ պետական ուղեցոյցով» կ'ըսեն Սոցիալ Դեմոկրատները, ակնարկելով յատկապէս խորհրդային երկիրներու «հնգամեայ պլան»ներուն:

Եօթը կէտէ բաղկացած հետազօտական ծրագիրը հետեւեալն է.

1) Հիմնել անկախ հետազօտիչ խորհուրդ մը գերման դաշնակցային հանրապետութեան մէջ, որ շարունակ պիտի հետեւի հասարակական, ընկերային, տնտեսական եւ թեքնիքական երեւոյթներուն ճարտարարուեստական յեղափոխութեան: Պիտի բերէ առաջարկներ ինքնաբանուկութենէն յառաջ եկած խնդիրները լուծելու համար:

2) Լայն ծրագիր մը պատրաստել քաջալերելու համար գիտութիւնը եւ հետազօտութիւնը, համաձայնեցում պետութեան եւ երկիրներու միջեւ գիտութեան եւ հետազօտութեան կեդրոններու ընտրութեան առեն, ծրագիր շինութեան համար աշխատանոց – դպրոցներու եւ բարելաւ վճարում գիտնականներու եւ անոնց օգնականներուն:

3) Ծրագիր մը՝ ձիրք ունեցողներու ընտրութեան եւ անոնց քաջալերութեան համար:

4) Ճարտարագէտ նոր սերունդին աւելի քաջալերանք՝ պետութեան եւ երկիրներու միջեւ բացառիկ դրամական համաձայնութեան հիման վրայ:

5) Յարմարեցում ներկայիս գոյութիւն ունեցող գերման ընկերային տնտեսութեան կարգ ու կանոնին երկրորդ ճարտարարուեստական յեղափոխութեան ստեղծած պայմաններուն՝ ընկերային բարենորոգումով, արհեստափոխութեան նիւթական օժանդակութիւնով, աշխատանքի ժամերուն կարճեցումով եւ առողջական հոգացումի նախամտածումով:

6) Ամբողջ ժողովուրդին քաղաքական դաստիարակութիւն: Բարեփոխութիւն դպրոցական սիսթէմին եւ դպրոցական նիւթերուն՝ նկատի ունենալով քաղաքական դաստիարակութիւնը:

7) Դաշնակցային Հանրապետութիւնը նախաձեռնարկ պէտք է ըլլայ հիմնելու եւրոպական հետազօտիչ ընկերակցութիւն մը եւ բաւական ուսանողական կարելիութիւն ստեղծել ուսանողներու՝ տնտեսապէս ցած զարգացման վիճակ ունեցող երկիրներէ:

Սոցիալ – Դեմոկրատ կուսակցութեան գաղափարախօսներէն Փրոֆ. Գարլօ Շմիտ յատկանշական արտայայտութիւն մը ունեցաւ աշխատանքի ժամը կարճեցնելու հետեւանքով ստացուած «ազատ ժամ»ի գործածութեան մասին, որ ցնցիչ է արդարեւ.—

«Երբ մարդ մտաւորապէս եւ հոգեպէս

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՏԱՓԱԶԱՐԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ատափազարի մէջ շատ Լսարաններ կային, սակայն պէտքը զգացուած էր կեդրոնական կամ համաքաղաքային Լսարանի մը:

Ընկերութեան հիմնումի եւ նպատակի մասին ակնարկութիւն մը կ'ընէ Լսարանի բացումի հանդէսի ճառախօսներէն Կարապետ Պազպազեան, որ Ընկերութեան հիմնադիրներէն է: Սա կ'ըսէ. «Արդարեւ Յառաջդիմասէր Ընկերութիւնը քանի մը ամիսէ ի վեր է որ ծնած է, նպատակն ըլլալով ազգային յառաջդիմութեան նպաստել, սակայն ցաւ ի սիրտ կ'ըսեմ իւր քայլերն արգիլեցին խոչընդոտք եւ արտաքոյ կարգի պարագաներ» (Հայրենիք, 1880 Թ. 588, Յունուար):

16. Աշխատասիրաց Ընկերութիւն (1882)

Հիմնուած կ'երեւայ 1882ի ամրան: Ընկերութեան Վարչութիւնը 1882 Սեպտ.ին Պոլսոյ «Մասիս»ին կը գրէ. «Քաղաքիս նորակազմ Աշխատասիրաց Ընկերութեան նորատի երիտասարդքս փափաքելով օգնել Հայոց կրթական հաստատութեան ու քաջալեր կանգնիլ իրենց սրբազան գործառնութեանց մէջ, 1882 Սեպտ. 26ի վերջին նիստին մէջ որոշած եմք Ձեր միջոցաւ մէկ օսմ. ոսկւոյ չնչին գումար մը նուիրել Հայոց Միացեալ Ընկերութեան, Ընկերութեանս կարճ միջոցի մէջ ըրած համեստ ջանքին: Ատենապետ՝ Կարապետ Գ. եւ Սափրիչեան, ատենադպիր՝ Յովհաննէս Ն. Տ. եւ Գէորգեան: (Մասիս, 1882 Թ. 3303):

17. Հայուհեաց Յառաջդիմասէր Ընկերութիւն (... 1883)

Կը յիշուի 1883ին: Ատենապետուհին է Նեկտարինէ Մ. Պազպազեան (Մասիս, 1883, Թ. 3500:— Արեւելք, Կ. Պ. 1885 Թ. 575):

18. Սանդխտեան Ընկերութիւն (...1883)

Յիշատակուած է 1883ի ամառը: Հիմնած են Ս. Կարապետի թաղեցիք: Ատենապետուհին էր Նազենիկ Մ. Ս. Տէրընտէրեան (Մասիս, 1883 Թ. 3500):

Ընկերութեանս վրայ կը գրէ Թղթակից մը. «... կանանց եւ յառաջդիմութեան մասին կը մտածէ մի մարմին, «Սանդխտեան» կանանց ընկերութիւնն, որոյ Ազն. Անդամուհիք կը կազմեն արդէն քաղաքի կանանց ինտելլիգենցեան. սոքա ունին թատարան մի, ուր կը ժողովուին կիրակէ օրեր եւ ուր կը խօսին առանձին տնտեսութեան եւ կրթութեան վրայ» (Արեւելք, 1885 Թ. 508):

1885ին Ատափազարի մէջ չորս իգական Ընկերութիւն կար, որոնցմէ առաջին երկուքը հինէն մնացած էին.— Հռիփսիմեան, Գայիանեան, Հայուհեաց Յառաջդիմասէր եւ Սանդխտեան Ընկերութիւն: Այս չորս Ընկերութեանց տնօրէն խորհուրդի անդամուհիները Ատափազարի Առաջնորդ Ստեփան վարդապետին ներկայանալով՝ կը խնդրեն որ քաղաքին մէջ գիշերօթիկ եւ ցերեկեայ աղջկանց բարձրագոյն վարժարան մը բացուի (Արեւելք, 1885 Թ. 575):

1893ին Սանդխտեան Ընկերութիւնը կը խորհէր Մանկապարտէզ մը բանալ՝ նաեւ դրամը ապահովելով (Հայրենիք, 1893 [illegible] 653): Տարիներ վերջ կը յաջողի Ս. [illegible]րապետ թաղի մէջ բանալ իր մանկապարտէզը, որ փայլուն կեանք մ'ունեցած է:

19. Կրթասիրաց Ընկերութիւն (1883)

Հիմնուած է 1883 Փետրուարին (Բիւթանիա, Ատափազար 1911, էջ 488):

Ատափազարէն Պոլսոյ «Հայրենիք»ին կը գրեն 1892 Փետրուարին. «7 – 8 տարիներ առաջ քաղքին երիտասարդները կազմեցին Կրթասիրաց անուն Ընկերութիւն մը, որ այսօր բոլորովին լուծուած է: Բայց այդ երիտասարդք կրցան մէկուկէս տարուան մէջ հաւաքել երեք հարիւր ոսկի եւ գնել կալուած մը: Այժմ խօսքն լռութիւն կը տիրէ թէ՛ ընկերութեան մասին եւ թէ իր կալուածին հասոյթին վրայ» (Հայրենիք, 1892 Թ. 164):

«Արեւելք»ի անստորագիր Թղթակիցն ալ 1899ին հետեւեալ տեղեկութիւնը կը հաղորդէ. «Մեր ծնողքները ասկէ 10–15 տարիներ առաջ գեղեցիկ կանխատեսութեամբ խոհեմութիւն ունեցեր են իրենք իրենց մէջ դրամ հաւաքելով խանութներ գնելու՝ կրթական գործին սատարելու նպատակաւ, հիմնելով Կրթասիրաց Ընկերութիւնը, որ թէեւ հիմայ չի շարունակուիր եւ սակայն իր ստացուածքը կը կազմեն այժմ 7 – 8 խանութներ, որոնք տարեկան 90–95 օսմ. ոսկի վարձք կը բերեն եւ մօտաւորապէս 200 օսմ. ոսկիի չափ պատրաստ դրամ շահու դրած է:

Հ. Ե. ՓՈՂՈՍԵԱՆ

(3) (Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱԼԷՊԻ դատատական ժողովին դէմ դատը զոր բացած էին Յունիս 2ին հալէպահայ Ռուբէն Եաղլըեան եւ Ճորճ Խանձոյեան, մերժուեցաւ պետական բարձրագոյն դատարանին կողմէ, դայն նկատելով անտեղի եւ անարդար : Ինչպէս յայտնի է 1956 Փետրուարին Արդարադատութեան Նախարարութեան իրաւագիտ. մարմնի որոշումով օրինաւոր դտնուած էր Հալէպի դատատական ժողովի կազմն ու կայութիւնը, եւ արգելիչ որեւէ պատճառ տեսնուած չէր, վերջին 1/5ի լրացուցիչ ընտրութեան կապակցութեամբ :

ՎԱԶԳԷՆ Ա. կաթողիկոս գնահատելով Ս. Էջմիածնի հանդէպ իրենց նուիրումին՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի առաջին կարգի աղամանդակուռ ոսկիէ շքանշան շնորհած է Պ. Նուպար Կիւլպէնկեանի եւ Մարքօ Պաղըրճեանին, իսկ օրհնութեան կոնդակ մը տէր եւ տիկին Սարգիս Քիւրքճեանին : Նաեւ լանջախաչի արտօնութիւն շնորհած է Մանչեսթըրի հոգեւոր հովիւ Աշոտ քհնյ. Յարութիւնեանի :

ՊՈՒԼԿԱՐԵՐԷՆԻ թարգմանուած են Աւ. Իսահակեանի եւ Սիլվա Կապուտիկեանի քանի մը բանաստեղծութիւնները եւ հրատարակուած պուլկար գրողներու միութեան պաշտօնաթերթ «Սեպտեմվրի» պարբերաթերթին մէջ :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Հ. Յ. Դ. 63րդ Պատգմ. ժողովին վերջանալուն առթիւ տեղի ունեցաւ աւանդական դաշտահանդէսը «Հայաստան» ճամբարին մէջ : Ներկայ էին աւելի քան վեց հազար հոգի : Կը նախագահէր Յովհ. Տէր Յովհաննէսեան, խօսեցան ընկեր Խորէն Եսայեան, Յակոբ Մուրատեան, հայերէն և անգլերէն (Քանատայէն), Կոպեռնիկ Թանտրճեան եւ գործիչ Բիւզանդ Կոանեան :

ԹԵՍԱՂՈՆԻԿԷԻ (Սելանիկ) մէջ հայերէնի դասընթացք մը հաստատելու համար հելլէն Կրթ. նախարարութիւնը արտօնութիւն տուած է : (Պատերազմէն ետք, հելլէն իշխանութիւնները չէին արտօնած քաղաքին ազգ. վարժարաններու վերաբացումը) :

այնքան զարգացած ըլլայ, որ կրնայ, առանց աշխատանքի պարտաւորութեան ստիպողականութեան, ինքնիրեն օգտակարապէս զբաղիլ, այն ատեն «ազատ ժամը» իրեն համար օրհնէնք մը կ'ըլլայ, Ատոր համար հարկ է մարդիկը ոչ թէ միայն արհեստով կրթել, այլեւ դաստիարակել : Առանց ազատ ժամանակի իմաստալից գործածման, երկրորդ ճարտարարուեստի յեղափոխութիւնը ինքնիրմով պիտի ձախողի » :

Գերմ. Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութեան ընդհ. ժողովը չվերջացած (12 Յուլիս) Քրիստոնէական Դեմոկրատական Միութիւն անունով Ատենաուըրի կուսակցութիւնը իր կարգին ընտրական պայքարի ժողով մը գումարեց, յայտարարելով «ապահովութիւն եւ ազատութիւն Գերմանիոյ» նշանաբանը, եւ պատասխանելով Սոցիալ - Դեմոկրատ կուսակցութեան նըշանաբաններուն՝ անիրականանալի պատրանք, քանի որ 1957ի ընտրութիւններուն ձայներու 51 առ հարիւրը չահելու հաւանականութիւնը չի տեսներ, հետեւաբար պիտի չկրնան գործադրել իրենց ծրագիրները :

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԱՆՏԷՐ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ

●

Մ. Նահանգները օրէնք մը հրատարակած էին չորս տարի առաջ, 214.000 տարագիրներ ընդունելու համար բոլշեւիկեան երկիրներէ : Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ ցարդ այլուր փոխադրուած եւ տեղաւորուած են միայն 28.876 հոգի եւ թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ գործողութիւնները փակել մինչեւ տարեվերջ :

Պատասխանատու պաշտօեաները չեն ուզեր բացատրել թէ ինչու այսքան դանդաղ կ'ընթանայ գործը, բայց իրազեկներ կ'ըսեն թէ բուն պատճառը այն է որ Մ. Նահանգները շատ խիստ սեղմումներ հաստատած են : Տարագիրներուն 75-80 առ հարիւրը կ'ուզեն Հիւս. Ամերիկա երթալ. բայց յետոյ կը համակերպին ուրիշ երկիրներ գաղթելու համար : Վերոյիշեալ 28.876 տարագիրներուն կէսէն աւելին Մ. Նահանգները գացած են :

Աւստրալիոյ Խորհրդ. ժողովը անտարբեր է : Այցելուներ կ'ուզէ երկարաձգել ծրագրին գործադրութեան պայմանաժամը, բայց խորհրդարանը տրամադիր չէ, նկատի առնելով նախագահական ընտրութեան պայքարը :

Օրէնքին տրամադրութեամբ, համայնավար երկրէ մը փախած սեւէ տարագիր պէտք է քննութեան տակ մնայ, Մ. Նահանգները գալու առաջ : Այսպէս, Հունգարիայէն փախած տարագիր մը պէտք է արեւմտեան Գերմանիա մնայ, «ընտրելի» համարուելու եւ Մ. Նահանգները մտնելու համար : Յետոյ պէտք է ունենայ երաշխաւոր մը՝ Մ. Նահանգներուն մէջ եւ արհեստ մը՝ հոն աշխատելու համար : Եթէ բացառիկ օրէնքին գործադրութիւնը դադրի, իւրաքանչիւր երկրի փախստական ենթակայ պիտի ըլլայ Մ. Նահանգներու տարեչափի (քոթա) դրութեան : Կարգ մը երկիրներ շատոնց լրացուցած են իրենց տարեչափը, գալիք տարիներուն համար ալ :

Մինչեւ անցեալ յունիսի վերջը Աւստրալիան երկրորդ տեղը կը բռնէր, իբրեւ ապաստան տարագիրներու : Ընդունած էր 3806 հոգի, Քանատա 3092, Պրազիլիա 1171 : Միւս երկիրները հազարէն վար են (Չիլի, Քոլոմպիա, Եթովպիա, Արժանթին, Պոլիվիա : Թուրքիան ալ 147 տարագիրներ ընդունած է :

Տարագիրները մեծ մասով փախած են Խ. Միութենէն եւ աւելեան Եւրոպայի արբանեակ երկիրներէն : Մինչեւ Մարտ այլուր տեղաւորուած են 11600 Ռուսեր, 3080 Չեխեր, 2583 Հունգարացիներ, 1374 Լեհեր եւն. :

Տարագիրները կը հարցաքննուին ամերիկեան սպասարկութեանց կողմէ, հաստատելու համար թէ համայնավարական «տարրեր» կա՞ն իրենց մէջ, յետոյ կը փոխադրուին մասնաւոր կեդրոն մըՎալքա (արեւմտեան Գերմանիա) : Այնտեղ կ'որոշուի թէ ուր պիտի տեղաւորուին, համաձայն իրենց կրթութեան, լեզուին եւ բաղձանքին :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէն (Սէն Ժերոմ) որոշած է՝ տարուան մէկ օրը յատկացնել բոլոր հերոսներու յիշատակին :

Յուլիս 22ին, առաւօտէն սկսեալ բազմաթիւ հայ ընտանիքներ իրենց ուտեստեղէններու ծրարներով, եկած, լեցուցեր էին Սէն Ժիւսթի ընդարձակ պարտէզը :

Հանդէսին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին նորակազմ «Դրօ» խումբը եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղը :

Նախօրօք պատրաստուած յայտագրին համաձայն՝ հանդէսը բացուեցաւ «Դրօ» խումբի կողմէ «Մարսէյեզ» եւ «Մշա՛կ բանուոր» երգերով :

Ապա օրուան նախագահ ընկեր Ճանիկեան բեմ եկաւ իր բացման ճառով :

—« Յարգելի հայրենակիցներ եւ ընկերներ, երախտագիտութեան և ուխտի օր մըն է այսօր : Հայրենիքի մէջ ամէն վանք, ամէն եկեղեցի իր անուան տարեդարձի օրը ունէր եւ մեր հայրենասէր ու բարեպաշտ ժողովուրդը, կառքերով, սայլերով եւ ձիերով, շատեր ալ հետիոտն, փողով ու թմբուկով, երգ ու կանչով կը դիմէր դէպի ուխտավայրերը, խունկ ու մոմ վառելու սուրբերու պատկերներուն առաջ եւ իր ուխտը կատարելու :

Տարագիր հայութիւնը այսօր զրկուած է իր սրբավայրերէն, ուխտատեղիներէն :

Եւ մենք հարկադրուած ենք գոհանալ դաշտերով եւ պարտէզներով, մեր յարգանքի տուրքը մատուցանելու մեր բիւրաւոր հերոսներու յիշատակին :

Այսօր կը վերանորոգենք մեր ուխտը :

Հերոսնե՛ր, հերոսնե՛ր, որոնք իրենց կեանքը զոհաբերեցին մեր ազատագրութեան համար, որոնց շիրիմները մեր սիրտերուն մէջն են : Վստահ ենք թէ անոնց հանդէպ ունեցած մեր պաշտամունքը պիտի կտակուի սերունդէ սերունդ :

Հայ ազատագրական պայքարին մէջ անթիւ են մեր զոհերը :

Դժնդակ պայքար, բայց լեցուն հայ այցունքով ու յաղթանակներով : Դարերու ստրկութեան լուծին տակ հեծող հայ ժողովուրդը, շնորհիւ Րաֆֆիի, Գամառ-Քաթիպայի, Մ. Նալբանդեանի եւ նմաններու գարձաւ բեղուն եւ արգասաբեր : Մեր ժողովուրդը սթափեցաւ դարերու թմրութենէն, կազմակերպեց ու վարեց բազմաթիւ հերոսամարտներ :

Իսկ 1918 Մայիս 28ին, մեր ժողովուրդի միասնական պայքարով եւ Հ. Յ. Դ. ղեկավարութեամբ, հիմնեց Հայաստանի անկախ հանրապետութիւնը :

Մենք ամէն տարի պիտի տօնենք այս օրը, այն խոր հաւատքով թէ՝ օր մը այս տօնը պիտի կատարենք մեր հերոսներու պանթէոնին առջեւը, խոնարհելով եւ գոչելով՝ կեցցէ Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանը » :

Այս ճառէն վերջ՝ Դրօ խումբին եւ Հայաստան ենթակոմիտէի ընկերները երգեցին «Մենք անկեղծ զինուոր ենք» երգը : Փոքրիկն Գ. Խաքիճեան արտասանեց հայրենաշունչ բանաստեղծութիւն մը : Ընկ. Վ. Աւիկեան երգեց ժողովրդական երգ մը : Իսկ օրիորդ Ալիս Յարութիւնեան չնորհալի առոգանութեամբ մը արտասանեց Մ. Իշխանի «Հայրենիքի հերոսներ», ողբ. ընկեր Դրօին ձօնուած :

Օրուան բանախօսն էր մեր երիտասարդ ընկերը «Դրօ» խումբէն Ժ. Միքիճեան, որ Եղիշէի «Իմացեալ մահ» բացատրութեան վրայ հիմնուելով, նկարագրեց թէ ինչպէս Աւարայրի դաշտը նետուեցան հազարաւոր մարտունակ երիտասարդներ, Յազկերտի հուժկու բանակին դէմ : Մեռան անոնք, սակայն մահով զմահ կոխեցին :

• Դարեր վերջ, նոյնիմաստ եւ սակայն այլ բառերով նշանաբանի մը տակ, նորէն բազմահազար երիտասարդներ նետուեցան կրակին մէջ եւ անմահութեան պսակը շահեցան : Մահ կամ ազատութիւն ...

Եւ այս միակ իմաստով եւ նշանաբանով իրենց կեանքը զոհաբերեցին ի փառս հայրենեաց : Առէք եւ բացէք Հայաստանի քարտէսը, մատներնիդ դրէք որեւէ կէտի վրայ եւ եթէ քարերը լռեն, Աստուածները ձայն պիտի առնեն եւ ըսեն ձեզի. «Այստեղ, այս վայրին մէջ, հայրենակարօտ եւ ազատատենչ երիտասարդներ իրենց կեանքը զոհաբերեցին հայ ժողովուրդի փրկութեան համար :

Այսօր, ձեր գլուխը հպարտօրէն վեր, ձեր սրտերը հայրենի լուսաշող ապագայով ամուր, յառաջ ու մեկին յայտարարեցէք.

— Փառք ձեզի, հայրենեաց հերոսներ :

Յետոյ, Մարսիլահայութեան ծանօթ եւ սիրուած երգիչ՝ Զարեհ Գասեանը, երկու ընտիր երգեր երգեց, ծափեր խլելով : Օրիորդ Էլմաս Սիրունեան եւ Անգինէ Թովմասեան իրենց երգերով խանդավառեցին ներկաները :

Աճուրդէն կոկիկ գումար մը ապահովելէ վերջ, սկսան հայկական շուրջպարերը եւ եւրոպական պարերը .—

« Դրօ» խումբէն Կ. Յարութիւնեանը իր ֆանթէզիներով եւ պարով գոհունակութիւն պատճառեց ներկաներուն :

Ընկերներ եւ Խաչուհիներ ամբողջ օրը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (110)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

1.— ՊԱՏՄՈՍ

Նրանք արդէն վերադարձել էին ծովեզերքից, կրակ էին վառել, ընթրիք էին պատրաստում : Պատրաստութիւնների մէջ երեւում էր քաղաքակրթուած մարդը, որ հանգամանքներից ստիպուած, նախնական դրութեան մէջ էր ընկել : Դրանք գիտէին, թէ ի՛նչպէս պէտք էր վառել կրակը, դիտէին, թէ ո՛րպիսի՛ անօթների մէջ պէտք էր կերակուր պատրաստել և ինչպէսպատրաստել : Բայց ո՞րտեղից գտնել անօթները : Անբնակ կղզում ո՛չ պղնձագործ կար, ո՛չ դարբին եւ ո՛չ բրուտ : Կրակը մի հրաշքով գտան նրանք, եւ անշիջանելի պահպանում էին, որպէս որմզդական սուրբ հուր : Իսկ անօթների տեղ գործ էին ածում կա՛մ ոստրէների խոշոր խեցիներ, կա՛մ քոյլերից հիւսած զամբիւղներ :

Փայտակոյտը բորբոքուած կերպով վառւում էր, տարածելով իր շուրջը խիստ ախորժելի ջերմութիւն : Շիկացած ածուխները մի կողմ էին քաշել եւ նրանց մէջ ձգել էին խոշոր խեճեր, որոնք նոյնքան տաքացել էին, որքան ածուխները : Խեճերի մաքուր մակերեւոյթի վրայ, որպէս տապակների վրայ, շարել էին ձկները եւ խորովում էին : Խեցգետինները արդէն կարմրել էին եւ վարդի գոյն էին ստացել : Դրանցով զբաղուած էր Տիրէն : Իսկ Ռոստոմը տաք մոխրի մէջ թաղել էր շողանակները, որոնք երբեմն պայթում էին եւ դուրս էին թռչում, բարձրացնելով իրանց հետ մոխրի թանձր տարափ : Միջուկները բաժանում էր նա ճղուած կեղեւներից եւ դնում էր սաղաֆի լայն դաշտակուրի մէջ, որ ափսէի տեղ էր ծառայում :

— Խորոված շաղանակներ սիրում է նա, — ասաց Ռոստոմը, ինքն եւս ուրախանալով որ նա սիրում է :

— Խորոված կաղիններ նոյնպէս սիրում է, — [illegible]ասեց Տիրէն, — բայց ափսո՛ս որ կաղինները դեռ չեն հասած :

— Ձուկ ամենեւին չէ ախորժում ուտել :

— Առհասարակ մսեղէնից նա իրան հեռու է պահում :

— Բանջարեղէնը մեծ ախորժակով է ուտում, կարելի էր երբեմն աղցաններ պատրաստել, բայց ի՞նչ արած որ աղ չկայ :

— Քո փորձը աղի մասին անյաջող անցաւ :

— Այո՛, անյաջող անցաւ : Ծովեզերքում մի փոքրիկ լճակ շինեցի, ջուրը այնտեղ բաց թողի, մտածում էի՝ արեւի տակ գոլորշիացնելով, աղ գոյացնել : Դու ինքդ տեսար, երբ ջուրը բոլորովին ցամաքել էր, յատակի վրայ մնացել էր բաւական թանձրութեամբ աղային խաւ, բայց այնքան դառն էր, ինչպէս լեղի : Ո՛րքան ուրախ կը լինէի, եթէ այդ փորձը յաջողուէր :

Նա դեռ նստած էր քարանձաւի մուտքի մօտ :

Քարանձաւը ,որի մէջ բնակւում էր նա, այն այրերից մէկն էր, որ բնութիւնը պատրաստում է գազանների որջ լինելու համար : Անցքը նեղ էր, ներս մտնելու միջոցին պէտք էր բաւական կորանալ : Յետոյ հետզհետէ լայնանում էր եւ գոգաւոր խոռոչի ձեւ էր ստանում : Արեգակի ոսկի շողքը ,նրա մուտքից ներս ցոլանալով, հազիւ կարողանում էր փոքր ինչ մեղմացնել ներսի թախծալի խաւարը : Մի կողմում դրած էր մահճակալի նման մի բան, կազմուած անտաշ փայտերից, որի իւրաքանչիւր մասը կապուած էր միմեանց հետ ոստերից ոլորած փոկերով : Ցամաք մամուռը, որ տարածուած էր նրա վրայ, ծառայում էր իբրեւ անկողին : Այրի միւս կողմում, մահճակալի հանդէպ, չորս քարէ սիւնակների վրայ դրած էր մի սալ, որը փոքր ինչ հարթելով, իբր թէ սեղանի ձեւ էին տուել : Նրա մօտ ամրացած էր մի աթոռ, որ դրսի նստարանի թէ՛ նմանութիւնը եւ թէ կազմուածքն ունէր : Զրով լի դդմասրուակը, որ դրած էր սեղանի վրայ, լրացնում էր այդ անշուք բնակարանի չքաւոր կարասիների թիւը :

Դրսից քարանձաւը իր բնական գեղեցկութիւնն ունէր : Մշտականաչ պատատուկները՝ իրանց խիտ հիւսուածքով, շուրջանակի տարածուելով, պսակում էին նրա մուտքը : Իսկ երկու սղաւոր ուռենիներ իրանց վարսագեղ ճիւղերով հովանաւորում էին նրան : Մի զոյգ եգիպտական աղաւնիներ, սպիտակ որպէս ձիւն, բոյն էին դրել ուղիղ անձաւի մուտքի վերեւում, ապառաժի խորին ճեղքուածքի մէջ : Դրանք անձաւի նախկին բնակիչներն էին, իրանց տեղը սիրով թողեցին կղզու սրբազան հիւրին, իսկ նրանք նոր բոյն շինեցին յիշեալ ճեղքուածքի մէջ, չհեռանալով նոր դրացիից : Ձագուկները մնչում էին, եւ նա խորին մտայուզութեամբ լսում էր նրանց մանկական մրմունջները եւ, կարծես, նրա տխուր դէմքի վրայ կարդացւում էին այդ խօսքերը.

ՐԱՖՖԻ

որեւէ ջանք չխնայեցին, հաճելի դարձնելու համար ժամերը։

Իրիկնապահին՝ շամփուրով խորովածին բուրումով լեցուած էր պարտէզը եւ սեղանները բացուեցան։

Շնորհաւորելի են թէ Հայաստան ենթակոմիտէն, թէ Դրօ խումբը եւ թէ խաչուհիները։

ԹՂԹԱԿԻՑ

չէ ժողովուրդները յաւիտենապէս պահել գաղթապետութեան լուծին տակ։ Խ. Միութիւնը շատ տրամաբանական գտաւ Հնդկաստանի, Պիրմանիոյ եւ Սուէզի ջրանցքին պարպումը՝ անգլիական ուժերու կողմէ։

«Ջրանցքին ազգայնացումը վնաս չի հասցներ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու ժողովուրդներուն, այլ միայն՝ Սուէզի ջրանցքին ընկերութեան։

Այս հարցը պէտք է լուծուի արդարութեան սկզբունքներով։ Կ'ուզենք որ Ֆրանսան ու Անգլիան լաւ հասկնան մեզ, ոչ մէկ պատճառ կայ ժողովուրդներու միջեւ թշնամութիւն հրահրելու։ Մենք կ'ուզենք նոր պատերազմի մը առաջքն առնել»։

× Ֆրանսայի Ազգ. ժողովը իր առջի օրուան նիստին մէջ 416ի դէմ 150 ձայնով (համայնավարները), 15 վայրկեանի ընդմիջում մը քուէարկեց, որպէս բողոքի ցոյց ընդ. Նասըրի առած քայլին։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

●

Չորեքշաբթի կէսօրէն ետք, վարչապետը յայտարարութիւն մը պիտի ընէր Ազգ. ժողովին առջեւ տնտեսական եւ ելմտական ընդհանուր քաղաքականութեան մասին։

Անկէ զատ, Ազգ. ժողովը երեքշաբթի օր քննեց, չորրորդ անգամ ըլլալով, քաղաքային ընդհանուր ծախքերը 1956ի համար, եւ ծրագիրը քուէարկեց 143ի դէմ 419 ձայնով։

Միւս կողմէ Հանրապետութեան Խորհուրդը եօթի դէմ 303 ձայնով ընդունեցաւ քաղաքային ընդհանուր ծախքերը մէկ փոփոխութեամբ, որ պատճառ պիտի ըլլայ նոր «երթալ–գալու» մը Ազգ. ժողովին եւ Հանրապետութեան Խորհուրդին միջեւ։

Ծերակուտականները որդեգրեցին նաեւ զինուորական ընդհանուր ծախքերը՝ 14ի դէմ 275 ձայնով։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Ալժերիոյ մէջ կը շարունակուի ապստամբներու հետապնդումը։ Լեռնային շրջանին մէջ, օդանաւային քննական թռիչքներու շնորհիւ կարելի եղաւ ճշդել ապստամբներու կարեւոր խմբակի մը ապաստանը։ Զօրաքային ուժերը հետապնդեցին զանոնք եւ ոչնչացուցին։ Կարեւոր քանակութեամբ զինամթերք գրաւուեցաւ։ Կոնստանդինի շրջանին մէջ զինեալ ապստամբներ փորձեցին գիւղ մը գրաւել, բայց բնակիչները դիմադրեցին եւ յարձակողներէն չորս հոգի սպաննեցին։

Ֆիլիպվիլի մօտ, ապստամբներու որջ մը երեւան հանուեցաւ եւ ոչնչացուեցաւ։

Միւս կողմէ, կը շարունակուին ահաբեկչական արարքները, որոնց զոհերը մեծ մասամբ Ֆրանսայի հաւատարիմ մահմետականներ են։

Ֆիլիպվիլի մէջ ձերբակալուեցաւ Եւրոպացի մը, որ կը կարծուի թէ ուտեստեղէն կը հայթայթէր ապստամբներուն։

× Մարոքի նախարարաց խորհուրդը առաջարկեց 1957ի պետական պիւտճէն բարձրացնել 105 միլիառի։

× Մարոքի Սուլթանին անդրանիկ որդին, իշխան Մուլէյ Հասան կուրաղիքի գործողութեան մը ենթարկուեցաւ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԵԱՆ մեծ ճաշարաններու եւ սրճարաններու գործադուլը առ այժմ յետաձգուեցաւ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Յուլիս 31).— Ձոյլ ոսկի՝ 484.000, նափոլէոն 3450, զուից. 3330, անգլիական 4300, քսան տոլարնոց 17.720, թղթադրամ (անպաշտօն) անգլիական 1090, տոլար 410, զուից. 98.75, պելժ. 8.20, լիր 0.66, փեզեթա 9.50։

× Նիւ Եորքի պատ շուկային մէջ Ֆրանքը անկումի մէջ է։ Թէեւ պաշտօնապէս մէկ տոլարը կ'արժէ 350 Ֆր. բայց առջի օր ծախուեցաւ 410 Ֆր.ի։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Ընկեր Վահան Նաւասարդեանի անակնկալ եւ անդարմանելի կորուստին առթիւ ընկեր Սողոմոն Կիւլէզեան երեք հազար ֆրանք կը նուիրէ Փարիզի Մշակոյթի Տան։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ կը տօնուի 12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Լա Քալասի ծառախիտ եւ օդասուն անտառին մէջ։ (Սէփթէմէն 7 քիլոմեթր անդին)։

Շրջանի ենթակոմիտէներէն եւ խումբերէն անոնք որ դժուարութեան կը հանդիպին օթօպիւսները վարձելու համար, առ նուազն ութ օր առաջ պէտք է դիմեն Շրջ. կոմիտէին։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հերոսներու Օրը» կը տօնուի Խանասորի արշաւանքին 59րդ տարեդարձին առթիւ։

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ։

5 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ։

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՄԵՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիին։

Օթօքար առնել առաւօտ ժամը 10ին Փլաս Կիշառէն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Արուսեակ Ինճէեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Տրապիզոնի Հայր. Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները իր սանին հիմնադրամին համար — Տէր եւ Տիկին Ե. Մէրէնկիւլեան երկու հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ե. Կարապետեան հազար, Տէր եւ Տիկին Ե. Յարութիւնեան հազար, Տէր եւ Տիկին Մ. Աչճեան հազար, Տէր եւ Տիկին Գասպարեան հազար եւ Տէր եւ Տիկին Կոթողեան հազար ֆրանք։ (Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՏԻԿԻՆ ՅՈՒՏԻԹ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իր զաւակները այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 rue Jean Goujon)։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

Կին մը կը փնտռուի Անտիպէի հանգստեան տան գործերով զբաղելու համար։

Դիմել Տնօրէնուհիին՝

1 rue Jean Figo, Antibes, (Alpes Maritimes)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Պ. Վահրամ Փափազեան (Կ. Պոլսեցի) հռչակաւոր դերասան, կը փնտռէ իր եղբայրը Տիրան Փափազեան (ճարտարապետ, (Պոլսեցի)։

× Պ. Արտաշէս Յովհաննէս Պօղազաճեան կը փնտռէ իր եղբայրը Վահան Յովհաննէս Պօղազաճեան։

× Նազիկ եւ Մարի Թուչունեաններ կը փնտռեն Յարութիւն, Համբիկ, Եղսայ եւ Լուսիկ Թուչունեանները։

× Բերուզ Զօրպաճեան (Իզմիրցի) կը փնտռէ մայրը եւ քոյրը Անթառամ Դաւիթեան եւ Մաննիկ Գրալեան (ամուսնացած)։

× Պ. Արշաւիր Զատիկի Խաչատուրեան Երեւանէն կը փնտռէ Հմայեակ Արիստակէս Սաֆարեան կամ Բալտաճեան, 1919ին Մարսէյլ քաղաքը կը գտնուէր եղեր։

× Տէր եւ Տիկին Գեղանոյշ եւ Վահան Թափեան (Հայաստանէն) կը փնտռեն Տիկին Եղիսաբէթ Ունճեան։

× Պ. Յովհաննէս Աճէմեան կը փնտռէ իր հայրը Յակոբ Աճէմեան եւ հօրաքոյրը Աննիկ Աճէմեան, մեծ մօր անունը Սուրբիկ Աճէմեան (Պիլէճիկցի)։

× Շուշիկ Թաւրիզեան կը փնտռէ Սարօ, եւ Ղուրշիտ Թաւրիզեանները, հօր անունը Արտէն, մօր անուն Եղսօ, պապերնուն անունը Յակոբ։

× Պ. Վարուժան Աղապէկեան (Պոլիսէն) կը փնտռէ Պ. Մկրտիչ Աղապէկեան։

Այս փնտռուող վերոյիշեալ անձերու հասցէները գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանատան։ 15 rue Jean Goujon։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ,— Այրի Տիկին Մարի Գալուստեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց ամուսինին եւ հօր՝ խաչիկ Գալուստեանի (Թոքաթցի) մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։ Ինչպէս նաեւ իրենց տաքրօջ՝ եւ հօրեղբօր Օսկան Գալուստեանի համար, այս կիրակի Լիոնի Հայոց եկեղեցին (rue Louis Blanc)։

Կը խնդրուի իրենց յիշատակը յարգողներէ ներկայ գտնուիլ։

Օր. ԱԳՆԷՍ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ
Բժ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԱՎՈՒՏԵԱՆ
Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Արամ Սողոմոնեանցի։

Վենետիկ 27 Յուլիս 1956 Փարիզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Դրօ» խումբի հերթական ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող բաժանորդներէն կը խնդրենք որ իրենց նոր հասցէին հետ յայտնեն նաեւ հին հասցէն։ Ծախք՝ Ֆրանսայի համար հարիւր ֆրանք, արտասահմանի համար երկու հարիւր ֆրանք։

Նկատի չեն առնուիր այն փոփոխութիւնները, որոնց կցուած չէ նախկին հասցէն։

Այս առթիւ, անգամ մը եւս կը խնդրենք կարգադրել առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակներու։

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, *rue de Trévise, Paris*-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 3 ՕԳՈՍՏՈՍ

VENDREDI 3 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7645 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3456

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՊԻԿԱՐ ԵՒ ԱՊԻՐԱՏ

Խոստովանինք որ չափազանց լայն վարկ բացինք բարձրաստիճան կոչուած կղերին, գիտնալով հանդերձ անոր բարոյական եւ մտաւոր մակարդակը, իբրեւ ամբողջութիւն։

Փաստերը ցոյց տուին թէ այդ ինքնահաւան դասակարգը ո՛չ իր կոչումին գիտակցութիւնն ունի, ո՛չ ալ կ՚ըմբռնէ տարագիր բազմութեանց իրական պահանջները։

Դեռ աւելին ըլլալով, այդ բազմութեանց ճակատագրին հետ կը խաղայ, իր անամէջ յաւակնութիւններով եւ ապերասան կամակորութեամբ։

Եթէ ուրիշ փաստեր պակսէին, կը բաւէր Կիլիկեան Աթոռին շուրջ ստեղծուած քաոսը, հաստատելու համար թէ այդ անփառ դասակարգին ամէնէն հանրահանօթ անդամները ոչ միայն ապիկար են, այլեւ ապիրատ, բառին բուն իմաստով։

Շինծու ժողովի մը որոշումներու տակին կառչած, այդ արքեպիսկոպոսներն ու եպիսկոպոսները, ափ մըն ալ հետեւակ վարդապետներ, կը շարունակեն խառնակել ու դաւադրել, նոյնիսկ սպառնալ, ճզմելու համար օրինապէս ընտրուած կաթողիկոսին օծումը։

Վեցերորդ ամիսը կը մտնենք եւ տակաւին յայտնի չէ ելքը։

«Ցո՞ երթաս, Անթիլիաս», բացագանչեր է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, քարոզ մը խօսելով Էջմիածնի տաճարին մէջ, Վարդավառի տօնին առթիւ։ (Տես Բ. էջ)։

Վազգէն Ա.ի սուրբ պարտականութիւնն էր այդ հարցումը ուղղել իր սարքած Եպիսկոպոսական ժողովին, որ բուն պատասխանատուն է այս ողբերգութեան։

Այդ հարցումը կրնար ուղղել, մասնաւորապէս, Պոլսոյ Գարեգին պատրիարքին եւ Երուսաղէմի Պատր. Տեղապահ Եղիշէ արք.ին, որոնք շատ լաւ գիտեն թէ ո՛ւր կրնար յանգիլ իրենց թելադրած անխորհուրդ «համաձայնագիրը»։

Տարագիր բազմութիւնները իրենց հետ միասին տարած են հարիւրամեայ Ազգ. Սահմանադրութիւնը։

Ո եւ է կաթողիկոս կամ պատրիարք իրաւունք չունի անոր գոյութիւնը ժխտելու անտեղի բանդիտութեամբ, երբ աւելի զօրաւորներ, պետութիւններ անգամ գլուխ չգտած են այդպիսի յայտարարութենէ մը։

Կիլիկիոյ կաթողիկոսը, Զարեհ Ա., ընտրուած է համաձայն այդ սահմանադրութեան, ինչպէս իր նախորդները։

Եթէ Վազգէն Ա.ի ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ վիճելի պայմաններու տակ, 137ի վրայ հազիւ 30 ձայն ձգելով Հայկական Արտասահմանի, այդ չի նշանակեր թէ հարկադրուած ենք երկրորդ անիրաւութիւն մը կրել, հաճոյք պատճառելու համար դիմակաւոր դաւադիրներու։

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ամիսներէ ի վեր սրտառուչ կոչեր կ՚ուղղէ, յանուն Հայ. Եկեղեցւոյ միասնականութեան։

Խոնարհաբար դիտել կուտանք թէ այդ հոգեշահ քարոզներուն ամէնէն աւելի կը կարօտին այն ապիկար եւ ապիրատ կղերիկոսները, վեղարաւոր կամ անվեղար խուժանավարները, որոնք ջուր եւ արիւն կը պղտորեն ամիսներէ ի վեր, խռովելով Միջին Արեւելքի գաղութներուն անդորրութիւնը։

Քաղաքական ղեկավարները այնքան հոգեր ունին որ չեն կրնար փանքերով ալ զբաղիլ։

Անոնց ուզածն է՝ հանգիստ ձգել այս ժողովուրդը իր ճակատագիրը վարելու համար, ըստ ինքնորոշման իրաւունքին։

Այն ատեն համակերպութիւնն ալ կը դիւրանայ Էջմիածնի հետ։

Ո՞րն է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ընտրած ուղեգիծը.

— Աժան «խարազօ»նե՞ր շահիլ, թէ ապահովել գաղութներուն խաղաղութիւնը եւ ինքնավարութիւնը։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՒԷԶԻ ՀԱՐՑԸ

★

ԾԱՆՐ ՄԹՆՈԼՈՐՏ ՄԸ ԿԸ ՏԻՐԷ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար Պ. Տըլըսի Լոնտոն ժամանումով, Երեքներու խորհրդակցութիւնները մտան իրենց վերջնական փուլին մէջ։

Թէեւ Պ. Պ. Փինօ, Սէլվին Լոյտ եւ Մըրֆի հարցին ընդհանուր գիծերուն մասին համաձայն էին, բայց Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը, հնազանդելով իր ստացած հրահանգներուն, կաշխատէր համոզել իր Ֆրանսացի ու Անգլիացի պաշտօնակիցները, որ զգուշանան Եգիպտոսի դէմ ռազմական միջոցներ ձեռք առնելէ։

Լոնտոն հասնելուն պէս, Պ. Տըլըս տեսակցութիւններ ունեցաւ Անգլիոյ վարչապետին, Ֆրանսայի արտաքին նախարարին եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարին հետ։

Զորեքշաբթի կէսօրէն վերջը երեք արտաքին նախարարները հաւաքուեցան խորհրդակցութեան մը համար։ Լոնտոնի քաղաքական շրջանակները թէեւ գոհ են Մ. Նահանգներու մէջ Եգիպտական կառավարութեան ինչքերը արգելքի տակ առնելու որոշումէն, բայց այսքանով չեն գոհանար։ Կը կարծուի որ Պ. Իտըն, այս հարցին մէջ Մ. Նահանգներու բռնած դիրքով չափէն աւելի ուզէ անգլեւամերիկեան բարեկամութեան աստիճանը։

Խօսակցութիւնները պիտի դառնան երկու հիմնական հարցերու շուրջ. 1) Սուէզի Ջրանցքին ազգայնացման հարցը։ Պէ՞տք է Նասէրին տուրքերը վճարել Եգիպտական կառավարութեան եւ այսպէսով տը փաքթօ ընդունիլ Ջրանցքին ազգայնացումը։ 2) Միջազգային ժողովի մը կազմակերպումը, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ ստեղծել նոր ծրագիր մը՝ Ջրանցքին միջազգայնացումը ապահովելու համար։ Այստեղ հարց կը ծագի թէ ո՞ր պետութիւնները պիտի հրաւիրուին խորհրդակցութեանց։ Անգլիան եւ Ֆրանսան արդէն իսկ պատրաստած են 16 ծովային պետութիւններէ կազմուած ցանկ մը, որուն մէջ չեն գտնուիր Եգիպտոսն ու Խ. Միութիւնը։ Մ. Նահանգները կ՚ուզեն որ ժողովին հրաւիրուին 1888ի համաձայնագիրը ստորագրող պետութիւնները, մէջն ըլլալով Խ. Միութիւնը։

Կիսապաշտօնական աղբիւրներու տեղեկութեանց համաձայն, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները, Պ. Տըլըսի պնդումներուն վրայ, ընդունած են այս վերջին տեսակէտը։

Միւս կողմէ, Եգիպտոսի կողմէ մերժումի մը պարագային, Անգլիան ու Ֆրանսան կ՚ուզեն ռազմական միջոցներու դիմել. մինչդեռ Մ. Նահանգները կը զգուշանան նման քայլ մը առնելէ, որովհետեւ կրնայ ծանրակշիռ հետեւանքներ ունենալ։

× Մինչեւ որ կատարեալ համաձայնութիւն մը գոյանայ Երեքներու միջեւ Անգլիոյ պատերազմական նախարարութիւնը կը շարունակէ ռազմական կեդրոնացումները Միջերկրականի եւ Անգլիոյ ռազմական նաւահանգիստներուն մէջ։ Բազմաթիւ օդանաւակիրներ եւ այլ ռազմանաւեր պատրաստ կը սպասեն։

× Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ պահպանողականներն ու աշխատաւորականները պահանջեցին որ Անգլիան, «փոխանակ զինելու իր թշնամիները, զինէ իր բարեկամները» (այսինքն Իսրայէլը)։ Ժողովը երէկ սկսաւ քննել Սուէզի հարցը. վիճաբանութիւնները կրնան տեւել մի քանի օր։

× Զորեքշաբթի օր հրաւիրուած մամլոյ ասուլիսի մը ընթացքին նախագահ Այզընհաուըր յայտարարեց. «Սուէզի Ջրանցքին այս լուրջ հարցին մէջ, անհրաժեշտ է ապահովել բոլորին շահերը։ Շատ զգուշ պէտք է ըլլալ։ Սուէզը կենսական անցք մըն է ոչ միայն միջազգային առեւտուր ունեցող պետութիւններուն, այլ նաեւ աշխարհի բոլոր ազգերուն համար։

× Այս բոլորին փոխարէն, զնդ. Նասըր Զորեքշաբթի օր հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ. «Լոնտոնի մէջ Սուէզի հարցին շուրջ բարձրացուած այս աղմուկը մեզ չի հետաքրքրեր։ Ջրանցքը միշտ ալ Եգիպտական եղած է։ Գալով Ջրանցքին ընկերութեան, կազմուած էր խել մը անգործ Ֆրանսացի կոմսերէ եւ Անգլիացի լորտերէ, որոնք կը հետապնդէին միայն՝ իրենց անձնական շահերը։ Եգիպտոս պիտի յարգէ Ջրանցքին ազատ երթեւեկութիւնը։ Ազատութեան համը առինք եւ զայն պիտի պահպանենք։ Ջրանցքին համար պատրաստ ենք պայքարելու մինչեւ մեր արեան վերջին կաթիլը»։

× Թուրքիոյ վարչապետը, Ատնան

❖ ՍՐԸ ՕՐԻՆ ❖

●

ԲԱՆՈՒԿ ԱՐՀԵՍՏ ՄԸ

Պոլսոյ թուրք թերթերէն *Ճիւմհուրիյէթ* կը գրէ թէ տակաւ կ՚անհետանայ ադամանդի յղկումը, որ երբեմն Թուրքիոյ սեփական ձեռարուեստ մըն էր։

Թերթը այս առթիւ տեսակցութիւն մը ունեցեր է վարպետ Համբարձումի հետ, Սամաթիոյ գործարանին վերջին արհեստաւորը։

Ուստա Համբարձում պատմեր է թէ իրենց գործարանին վարպետներուն մեծ մասը փարիզ գնաց։

— *«Այն օրերուն հարիւրէն աւելի ադամանդի յղկիչներ կը բանէին գործարանին մէջ, մինչ այսօր վարպետով աշկերտով ճիշդ տասնըմէկ հոգի ենք։ Ամէնէն դժուար արհեստներէն մէկն է այս։ Թուրքիոյ մէջ ադամանդի յղկումի առաջին գործարանը հիմնուած է Պրուսա, Սեթպաշի։ Այսօր այդ ասպարէզին ամէնէն յառաջադէմ երկիրներն են Հոլանտա, Պելժիա, Ֆրանսա եւ Իսրայէլ»։*

Վարպետ Համբարձում, որ իր մականունը «Քըրըմ»ի վերածած է (կոտրող, յղկիչ), յետոյ հառաչեր է.

— *Պէյս, այս մասերը ի՛նչ հարստութիւններ բանեցան, մինչ հիմա միայն նորոգութիւն կը կատարէք... Այս ասպարէզին փոշին անգամ արժէք ունի։ Շատ չանցած ադամանդի փոշի անգամ կարելի պիտի չըլլայ գտնել Զուխաճի խանի մէջ, ուրուն նրբանցքները ոսկեխոյզներ կը խուժէին։ Այսօր ադամանդի տասնըմէկ յղկիչ կայ, ո՞վ գիտէ վաղը քանի՛ հոգի պիտի մնայ...*

Այս պատմութիւնը հրատարակած ատեն, թերթս թուրք յօդուածագիրն ալ հառաչանք մը արձակած է։

Ադամանդ միշտ ալ կը գտնուի. բայց ո՞վ պիտի յղկէ։

Մեր երբեմնի «վաթանտաշ»ներուն մէջ ալ կան լաւ արհեստաւորներ, սակայն աւելի դիւրին եւ բանուկ արհեստներու մէջ կը գործածեն իրենց վարպետութիւնը։

Ինչո՞ւ աչքի լոյս խամել եւ ձեռքերը կոշտացնել ադամանդ յղկելով, երբ կրնան հարստութիւն դիզել եւ «ճէնճէթ»ին արժանանալ, դանակ յղկելով։

Մանաւանդ որ, ադամանդը սակաւաթիւ բախտաւորներու յատուկ պերճանք մըն է, իսկ դանակը կամ «եաթաղան»ը ընթացիկ ապրանք, մատչելի՝ հարուստին թէ չքաւորին։

Դանակին շնորհիւ կրնաս ադամանդ ալ ունենալ, ինչպէս եւ ուրիշ թանկագին իրեր, առանց քրտինք թափելու։

Մինչդեռ ադամանդը կը մնայ ունեւոր անհատի մը սեփականութիւնը, եթէ չգողցուի։

Ի՛նչ արհեստներ եւ արհեստաւորներ անհետացան Թուրքիոյ մէջ, վերջին քառասուն տարիներու ընթացքին։

Թուրք գրիչներն ու վարիչները փոխանակ բուն պատճառը փնտռելու, *մասալ*ներ կը պատմեն, ամբոխը գրգռելու համար։

Ամենավերջին օրինակ՝ *Թէշքիլաթը Մահսուսէ*ի հրամանատարը, զնդ. Հիւսամէտտին, որ 1915ին տիրաբար գործածել կուտար յղկուած դանակները, իսկ այսօր կոկորդիլոսի արցունքներ կը թափէ...

ՎԱՀԷ

Ի՛ՆՉ Կ՚ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

★

Ինչպէս գրած էինք առջի օր, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը պատժական միջոցներ ձեռք առած էր օրինազանց միաբաններու դէմ, որոնց կարգին էր նաեւ Շահէ վարդապետ։ Այս վերջինը որ զրկուած էր դիւանապետի իր պաշտօնէն, մերժած էր յանձնել դիւանատան բանալիները, ցաւալի միջադէպ մը ստեղծելով կաթողիկոսարանին մէջ։

Այս խնդրին շուրջ հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հրատարակէ Ազդակ Յուլիս 31 թուականով.—

Ուրբաթ առտու ժամը ութին, Ծըրտէյ տէի դայմագամը, ընկերակցութեամբ քանի մը այլ պաշտօնատարներու, եկած է Անթիլիաս՝ գործադրելու համար Կաթողիկոսին որոշումը։

Շահէ վարդապետ առարկութիւններ ըրած է պատկան իշխանութիւններու այս օրինական միջամտութեան դէմ։ Ասոր վրայ, Մեթնի ընդհանուր դատախազը Անթիլիաս գալով, օրինազանց վարդապետին բացատրած է թէ իրաւական գետնի վրայ ինք ոեւէ իրաւունք չունի եւ սխալ ճամբու մէջ է։

Երբ կարելի չէ եղած տարհամոզել նախկին դիւանապետը՝ Կաթողիկոսին եւ պատկան իշխանութեանց կողմէ կարգադրուած է որ դիւանատունը, Շահէ վարդապետի ներկայութեան, բացուի դռներու խորտակումով։ Այս գործողութեան ներկայ եղած է նաեւ Կաթողիկոսին կողմէ նշանակուած երկու վարդապետներէ ու երկու աշխարհականներէ բաղկացած յանձնախումբ մը։

Դռներու բացումէն ետք, Շահէ վարդապետ դիւանատան մէջ գտնուող իր անձնական առարկաները զատած, յանձն առած եւ փոխադրած է։

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսն ու Ազգային Իշխանութիւնները վճռած են վերջ տալ Կիլիկիոյ Աթոռին դէմ կատարուած բոլոր ոտնձգութիւններուն, ըլլան անոնք դուրսէն թէ ներսէն՝ միաբաններու կողմէ, որոնք պարտին ենթարկուիլ օրինական միակ իշխանութեան՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Թուլոնի մէջ համախմբուած Ֆրանսական նաւատորմիղը հրահանգ ստացաւ անծանօթ ուղղութեամբ մեկնելու։

Լոնտոնի մէջ, Երեքները որոշեցին ամէն գնով ապահովել Սուէզի Ջրանցքին միջազգայնացումը։

Օգոստոս 15ին պիտի հրաւիրուի միջազգային ժողով մը։

Մէնտէրէս Աֆղանիստանէն վերադարձին յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը կողմնակից է Սուէզի միջազգայնացման։

× Սուէզի Ջրանցքին մէջ նաւային երթեւեկութիւնը կը շարունակուի բնականոն կերպով։ Երեքշաբթի օր 52 նաւեր անցան առանց միջադէպի։

× Գահիրէի Ֆրանսական դեսպանը Կոմս տիւ Շայլա Փարիզ կանչուեցաւ խորհրդակցութեանց համար։

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՆ ՈՒ ՖՐԱՆՍԱՆ

(Դասախօս՝ ԺԱԳ ՄԱՏՈԼ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այս կրկնակ ձախողանքէն ետքն է որ Հեթում Ա., առանց տատանելու, անձամբ մեկնեցաւ դէպի Մոնկոլներու արքունիքը :

Այստեղ՝ խօսքը կուտանք միջնադարեան հայ պատմագիրի մը, ծանօթ Հեթում պատմիչ անունով, որ իր Արեւելքի պատմութեան ծաղիկ (?) գիրքին մէջ կը նկարագրէ Հեթումի ընդունելութիւնը :

« Կայսրը զայն ընդունեցաւ մեծ քաղաքավարութեամբ ու պարզութեամբ, եւ անոր ըրաւ այնքան յաջողանք ու պատիւ, որ մինչեւ այսօր ալ կը խօսուի այդ մասին : Ժամանակ մը ետքը, Հայաստանի թագաւորը իր խնդիրքը ներկայացուց Թաթարներու կայսեր : Խնդրեց որ յաւիտենական ուխտ եւ խաղաղութիւն ստեղծուի Թաթարներու եւ Քրիստոնեաներու միջեւ : Ապա խնդրեց որ Թաթարներու իշխանութեան տակ ինկած հողամասերուն մէջ քրիստոնեայ եկեղեցիները, կրօնաւորներն ու անհատներ ազատ կացուցուին ստրկութենէ : Թագաւորը խնդրեց նաեւ որ Խանը իր օգնութիւնը շնորհէ Ս. Տեղիքը ազատելու Սարակինոսներու ձեռքէն՝ Քրիստոնեաներուն վերադարձնելու համար : Խնդրեց որ Պաղտատը քանդելու հրահանգ տրուի Թուրքիոյ Թաթարներուն ...» :

Միշտ ըստ պատմագիրին, Խանը ընդառաջ կ'երթայ Հայոց Թագաւորին խնդրանքներուն : Կը յայտնէ նոյնիսկ, որ եթէ ստիպուած չըլլար այլուր կռուելու, անձամբ կ'երթար Ս. Տեղիքը ազատագրելու : Կը հրամայէ իր եղբօրը՝ Հուլավու Խանին, որ զինքը փոխարինէ այս գործին մէջ :

Այսպէս, Հայոց Թագաւորը կը յաջողի հոն ուր ձախողած էին Ս. Լուդովիկոսի պատգամաւորները :

Թաթարներու արշաւանքը սկսաւ 1258 թուականին : Պաղտատը գրաւուեցաւ : Խալիֆան գերի բռնուեցաւ : 1260ին գրաւուեցան Հալէպն ու Դամասկոսը : Հուլավու Խան կը պատրաստուէր արշաւելու Երուսաղէմի վրայ, երբ լուր ստացաւ թէ իր եղբօր մահուան հետեւանքով Թաթար ցեղախումբերը սկսեր են կռուիլ իրարու դէմ՝ որոշելու համար Խանին յաջորդը : Հուլավու Խան վերադարձաւ իր երկիրը : Այսպէս, բախտի անսպասելի մէկ հարուածով, ջուրը ինկան Հեթում Ա.ի ծրագիրները :

Հուլավու Խան իր ետեւը ձգած էր փոքր բանակ մը, որ անհաւասար պայքար մղեց Պահրիէի Մէմլուքներուն դէմ : Հեթում Ա. իր ամբողջ կարողութիւնով կ'օգնէր Թաթարներուն : Այս գործին մէջ իր անմիջական գործակիցն ու օգնականն էր՝ Անտիոքի իշխանը :

Ի վերջոյ, Մէմլուքները կը յարձակին Հայաստանի վրայ (1266) : Ծերունազարդ Հեթում թագաւորը անգամ մը եւս կ'երթայ օգնութիւն խնդրելու Թաթարներէն : Անոր բացակայութեան միջոցին, Մէմլուքները պարտութեան կը մատնեն հայկական բանակը : Հեթումի զաւակներէն մէկը, Լեւոն, գերի կը բռնուի, իսկ միւսը կը սպաննուի պատերազմի դաշտին վրայ : Երբ Հեթում Ա. կը վերադառնայ, արդէն շատ ուշ էր : Իր վերջին տարիները կը յատկացնէ նուազագոյն վնասով խաղաղութեան դաշինք մը կնքելու գործին :

Այս պարտութենէն ետքը, Հայերը կը կտրուին Ֆրանկներէն :

Լեւոն իշխանի գերութենէ վերադարձէն անմիջապէս ետքը, Հեթում Ա. կը հրաժարի գահէն, եւ կ'առանձնանայ վանքի մը մէջ, իշխանութիւնը թողլով իր զաւկին, որ կը դառնայ Լեւոն Գ. Թագաւոր Հայոց :

Լեւոն Գ. ալ, քանի տարի շարունակ, իր ամբողջ ճիգը ի գործ կը դնէ Հայոց Թագաւորութեան եւ Կիլիկիոյ Ֆրանկ իշխանութիւններու պահպանման համար :

Դժուարին քաղաքականութիւն, որովհետեւ Մէմլուքները, ըստ քաղաքական պայմաններու պահանջներուն, կը դաշնակցէին Վենետիկի կամ Ճենովայի հետ :

Հայոց Թագաւորը անգամ մը եւս կը փորձէ օգնութիւն ստանալ Թաթարներէն, եւ զանոնք հասցնել մինչեւ Միջերկրականի ափերը : 1280 թուականին Մոնկոլեան երկրորդ արշաւանք մը կը կազմակերպուի : Սակայն այս արշաւանքն ալ կը վերջանայ ձախողութեամբ : Մոնկոլներն ու Լեւոն Գ. պարտութեան կը մատնուին Հոմսի մէջ՝ 1281 թուականին, եւ Հայոց Թագաւորը հազիւ կը յաջողի ապաստան գտնել իր լեռներուն մէջ : Ասիկա կը նշանակէր Ֆրանկ իշխանութեանց կործանումը :

1289ին Թրիփոլին անձնատուր կ'ըլլայ : 1291ին՝ Ժան տ'Աքրը կը գրաւուի : Ասիական հողի վրայ այլեւս ոչ մէկ Ֆրանկ իշխանութիւն կը մնայ : Բայց Հայկական Թագաւորութիւնը կը շարունակէ կանգուն մնալ : Դժբախտաբար՝ քիչ ժամանակի համար : Որոշուած էր Հայաստանի ճակատագիրն ալ :

Ֆրանսան երախտագիտութեան նուազագոյն տուրք մը հատոյց Լեւոն Դ.ի, երբ զայն կ'ընդունէր Թագաւորի մը վայել բոլոր պատիւներով : Լեւոն Ե. մեռաւ Փարիզի մէջ 1393ին :

ԺԱԳ ՄԱՏՈԼ

ՎԱԶԳԷՆ Ա.Ի ՔԱՐՈԶԸ

ԽՄԲ. — Ինչպէս գրած էինք ստորեւ կը հրատարակենք իբրեւ նիւթ պատմութեան համար, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, Վազգէն Ա.ի Յուլիս 15ի քարոզին այն մասը որ կը վերաբերի Կիլիկեան Աթոռին :

Այս բոլորէն յետոյ, սակայն, չենք կրնար չտեսնել նաեւ այն սեւը, որ կը սպառնայ իյնել մեր ճանապարհին վրայ : Կ'ակնարկենք մեր Ս. Եկեղեցւոյ նուիրապետական երկրորդ Աթոռ նկատուող Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան սրտին մէջ ստեղծուած կացութեան : Թէեւ մասնաւոր Աթոռ մըն է ան, ուրոյն աւանդութիւններով, եւ ինչ որ ալ պատահի այնտեղ՝ չի կրնար տեւական ազդեցութիւն մը ունենալ Հայ եկեղեցւոյ ընդհանուր յառաջընթացին վրայ : Սակայն, մեր իղձը պիտի ըլլար, որ ան դուրս չմնար՝ իր իսկ գոյութեան եւ հեղինակութեան համար, մեր եկեղեցւոյ վերազարթնումի ընդհանուր ճիգէն եւ շինարար աշխատանքներէն : Ս. եկեղեցին իբրեւ մէկ մարմին, ինչքան ամբողջ եւ անխախտ մնայ ի Քրիստոս սիրոյ միութեան մէջ, այնքան աւելի կենսունակ կը դառնայ : Թէ ինքը՝ ամբողջը, եւ թէ այդ ամբողջին մասերը, եկեղեցւոյ Ս. մարմինը՝ իր բոլոր անդամներով :

Մեր նպատակը չէ եղած երբեք եւ չէ միջամուխ ըլլալ Կիլիկիոյ Աթոռին ներքին վէճերուն : Մեր նպատակը եղած է եւ է այսօր ալ՝ օգնել, եթէ հնար է, որպէսզի Անթիլիասը վերագտնէ իր անկախութիւնը, վերագտնէ իր ներքին խաղաղութիւնը եւ շինարար կեանքի ուղին՝ մեր Ս. եկեղեցւոյ ծոցին մէջ :

Ահա թէ ինչու մտատանջուած եւ ընդառաջելով Զարեհ Եպիսկոպոսի կրկնակի խնդրանքներուն, կատարուած՝ Եղիշէ Արք.ի միջոցով եւ մեզի հաղորդուած առաջինը՝ Փարիզ, Ապրիլ վեց թուակիր նամակով եւ երկրորդը՝ Էջմիածին, Յունիսի չորս եւ վեց թուակիր հեռագիրներով : Փորձեցինք հաշտութեան նոր ճամբայ մը որոնել եւ Ս. Էջմիածին հրաւիրեցինք Կիլիկիոյ Աթոռին Եպիսկոպոսները եւ կողմերու աշխարհական ներկայացուցիչները՝ առանց որեւէ խտրութեան, առաջարկ բերելով նաեւ որ օծումն ալ այնտեղ Միածնաէջ Տաճարին մէջ կատարուի, առանց որ այդ պարտադիր նախընթաց մը նկատուի ապագային համար : Կամեցանք առիթ ստեղծել Մայր Աթոռին մէջ համաձայնութիւն մը գոյացնելու եւ համերաշխութիւն հաստատելու հայ եկեղեցւոյ ծոցին մէջ, եւ ինչո՞ւ չէ, խորհեցանք նաեւ առաջին անգամ ըլլալով, մեր ազգային կեանքի վերջին 35 տարիներու ընթացքին, որ այստեղ գոյացած համաձայնութիւնը թերեւս բարերար անդրադարձ մը կրնայ ունենալ նաեւ մեր ազգային, հասարակական կեանքին վրայ՝ եկեղեցական կեանքի սահմաններէն ալ անդին : Եւ ի՞նչ. միթէ՞ դէշ կ'ըլլար, մեր առաջին Յունիսի 9 թուակիր հեռագրին մերժողական պատասխան ստանալով, բայց միշտ առաջնորդուած խաղաղութեան եւ միութեան նոյն ոգիով, Յունիսի 22ին երկրորդ հեռագրով մը կրկնեցինք մեր հրաւէրը, յարգելով Տեր. Տեղապահ Խորէն Եպիսկոպոսի առաջարկը՝ որ օծումը կատարուի Անթիլիասի մէջ, համաձայնութիւնը Էջմիածին կայացնելէ յետոյ : (Այս երկրորդ հեռագիրը կը վերջացնէինք կոչ ընելով, որ չմերժուի եղբայրական սիրոյ հրաւէրը, որ կուգայ Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ Մայր Աթոռէն : Մեր յղած այս երկրորդ հրաւէրին պատասխանը մինչեւ այսօր՝ Յուլիս 15, չենք ստացած : Ինչպէս ուրեմն պարզ պատասխան մըն ա՞լ կը զլացուի : Ցո՜ երթաս, Անթիլիաս) :

Միթէ՞ սէրը եւ յարգանքը դէպի մեր Ս. Հաւատքի կեդրոնը այս աստիճան ցամքած է ոմանց սրտերուն մէջ եւ ուծացումը այնքան խորացած Սփիւռքի կեանքի պայմաններուն մէջ : Ինչ պատասխան պիտի տաք դուք, վաղը՝ ձեր որդիներուն : Չենք մտածեր տխուր մեկնութիւններու յանգիլ, չենք փորձուիր մեր լաւատեսութիւնը պղտորել, չենք կամենար մեր յոյսը կտրել : Սակայն, չենք ալ կրնար քարսիրտ ըլլալ եւ լռել : Հետզհետէ պարզ կ'երեւի, որ դժբախտաբար եկեղեցական կեանքի եւ եկեղեցւոյ շահերու հետ առընչութիւն չունեցող ձգտումներ և ուժեր պատճառ դարձան, որ Անթիլիասը ինքզինք Մայր Աթոռէն անջատէ, հակառակ իր միաբանութեան եւ համայն հաւատացեալ ժողովուրդի կամքին :

Քաղաքական ղեկավարներու կողմէ վերջերս հրապարակուած երկար յօդուածաշարքեր եւ այլ երեւոյթներ յստակ կերպով ցոյց կուտան, թէ հատապարբեր ուղեղական սխալ մըն է որ կը փորձեն կատարել, Կիլիկիոյ Աթոռը իրենց քաղաքական պայքարին յենարան դարձնել ուզելով : Մենք կը յորդորենք զիրենք հեռու մնալ նման ծրագրէ եւ ազատ ձգել Անթիլիասը եւ Զարեհ Եպիսկոպոսի ձեռքերը : « Ի բաց կացէք ամենեքեան » : Եւ եթէ անոնք ամէն գնով պիտի ուզեն բաժնել մեր եկեղեցին՝ մենք կը խորհինք թէ Խորէն, Զարեհ եւ Ղեւոնդ սրբազան եպիսկոպոսները պէտք է վճռական քայլ մը առնեն եւ մնան այն ոգիին, որ մեր ամբողջ եկեղեցիի ոգին է, մէջն ըլլալով նաեւ Տանն Կիլիկիոյ միաբանութեան մեծամասնութիւնը : (Բանի ուշ չէ տակաւին, թող հասկնան իսկական կացութիւնը. ապա թէ ոչ հեռու չէ այն օրը երբ մենք եւս պիտի չկարողանանք զիրենք փրկել) : Ոչ ոք ոչինչ կը շահի, ինքզինքը Ս. Էջմիածնէն հակադրելով : Ոչ մէկ ուժ այս ժողովուրդի հոգիէն չի կրնար պոկել Ս. Էջմիածինը : Մեր կեանքի մեծ ճշմարտութիւններէն մէկն է ան, որ լաւ կը հասկցուի այսօր, հայրենիքէն ներս : Եթէ դուրսը չհասկցողներ կան տակաւին, մենք կ'աղօթենք որ Աստուած անոնց ալ շնորհ տայ : Մենք տարակոյս չունինք, թէ մեր ամբողջ հոգեւորականութիւնը եւ ամբողջ հաւատացեալ ժողովուրդը, մէկ սիրտ ու մէկ հոգի՝ այդ սկզբունքին վրայ կանգնած պիտի մնայ ի սփիւռս աշխարհի

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՏԱՓԱԶԱՐԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կ'իմանամ որ այս դրամով ալ Ս. Առաջնորդ Հօր եւ քաղքիս համախումբ Թաղ. Խորհուրդին կողմէ կարգուած խնամակալութիւնը մտադիր է նոր կալուած մը գնել : (Արեւելք, 1899 թ. 3935) :

Անկէ կը տեսնուի թէ Ընկերութիւնը թէեւ կազմակերպ չէր, սակայն կերպով մը կը շարունակուէր դեռ 1899ին : Ան իր գոյութիւնը պահած է որեւէ կերպով մինչեւ 1908ի Սահմանադրութիւնը : 1908 Օգոստոսին կը վերակազմուի : Իր նախաձեռնութեամբ 1909ին կը բացուի Ատափազարի Կեդրոնական վարժարանը, որուն գլխաւոր պաշտպանը կ'ըլլայ : 1910ին ունէր 550 անդամ : 1911ին «Կրթասիրաց»ի վարչութիւնը կը կազմէին. Անդրանիկ Կիւմիւշեան, Յովհաննէս Թորոսեան, Յակոբ Անոյշեան, Պօղոս Ազարեան, Վահան Փափազեան, իսկ դիւանը՝ Անդրանիկ Կիւմիւշեան (ատենապետ), Զարեհ Կէնճեան (ատենադպիր), Անդրանիկ Մէրճանեան (գանձապետ) (Բիւզանդիոն, 1911, էջ 405, 422, 488 : — Ժամանակ, 1913 թ. 1440) : Ընկերութիւնը գործած է մինչեւ 1915 :

20. Հակ–Օղիական Ընկերութիւն (1884–5)

«Ըստ որում օղեմոլութիւնը սաստիկ տարածուած է քաղաքիս մէջ, այդ պատճառաւ հայ հասարակութեան մի մասը կազմած է Հակ – օղիական Ընկերութիւն մը, որոյ անդամներն իրաւունք չունին օղի գործածելու, հակառակ պարագային պէտք է 5 ղուրուշ տուգանք վճարեն», կը գրէ թղթակից մը Ատափազարէն (Արեւելք, 1886 թ. 872) :

21. Դպրաց Ընկերութիւն (... 1893)

Նամակագիր մը 1893ին Ատափազարէն կը գրէ. «Հինէն ունինք քաղաքիս եկեղեցիներուն մէջ Դպիրներու Ընկերութիւններ, որոց իւրաքանչիւրին տարեկան հասոյթները կը հասնին 25էն մինչեւ 35 ոսկիի» (Հայրենիք, 1893, թ. 589) :

Հին թերթերու մէջ չենք հանդիպած յիշատակութեան մը :

22. Հայ Ընթերցասիրաց Ընկերութիւն (1908)

Հիմնուած է 1908 Սեպտ. 8ին եւ բացած Ընթերցարան մը 1908 Հոկտ. 12ին, ուր խօսած են Ատենապետը՝ Անդրանիկ Աստուածատուրեան, ատենադպիրը՝ Աշոտ Պալպալեան, Մարկոս Թէրզեան եւ Սապահ – Գիւլեան (Սուրհանդակ, կ. Պ. 1908, թ. 90 եւ 119) :

Կոչուած է նաեւ «Հայ Ընթերցարանի Ընկերութիւն» (Բիւզանդիոն, 1911, էջ 489) : Ունեցած է ձրի մատենադարան, որմէ կրնար օգտուիլ ամէն մարդ (Հայ Մամուլ, Պուքրէշ 1935 թ. 20) :

23. Նպաստահաւաք Ընկերութիւն (1908)

1908ի աշնան հիմնուած կերեւայ : 1909 Յունուարին Զէյթունի եւ Հայաստանի սովեալներուն համար հանգանակութիւն կ'ընէ (Ժամանակ, 1909 թ. 73) :

24. Մետաքսի Գործաւորական Միութիւն (1908)

Հայ կիներու Միութիւն մըն է : Հիմնուած 1908 Սեպտեմբեր 20ին : Բացած է ժողովրդական ձրի դպրոց : Ատենապետուհին էր Աղաւնի Տ. Անդրէասեան, իսկ ատենադպիրը՝ Օր. Եւգինէ Կտրածեան, (Ազատամարտ, կ. Պ. 1909, թ. 89 : — Բիւզանդիոն, 1910, էջ 239) :

25. Խնայողական սնտուկ (1909)

Շահակցական ընկերութիւն մըն է, կազմուած 1909 Յունուար մէկին, որուն նպատակն էր՝ սեղանաւորական գործառնութիւններով զբաղիլ, օրինակ՝ տոկոսի, զեղչի, փոխանակագրի : Ընկերութիւնը տասը տարի տեւողութիւն պիտի ունենար, որուն հինգ տարին միայն վճարում պիտի ըլլար, իսկ մնացած ժամանակամիջոցը լոկ գոյացած դրամագլխին շահագործման պիտի յատկացուէր : Շաբաթական անդամավճարն էր հինգ դահեկան, իսկ տարին՝ մէկ օսմ. ոսկի : Սկիզբէն գործած է Ա. Կիւմիւշեանի, Ա. Մէրճանեանի եւ ընկերք անունով (Ժամանակ, 1913 թ. 1514) :

1913ին Ընկերութիւնը ունէր 8000 ոսկի դրամագլուխ եւ աւելի քան երկու հարիւր անդամ : Ունէր նաեւ արժեթղթի ճիւղ մը՝ 370 անդամով (Անդ) :

26. Շահակցական Միութիւն (1909)

Կազմուած է 1909 Յունուարին : Հիմնադիրներն են. Յ. Ս. Նիկողոսեան եղբարք, Զ. Մարտիրոսեան, Ս. Պուրմաեան եւ Մ. Պ. Բարսեղեան, սակայն արդէն 1909 Յունուարին քսան անդամ ունէր : Շաբաթական անդամավճարը՝ հինգ դահեկան : 1913ին Ընկերութիւնը կը տրամադրէր 1050 ոսկի դրամագլուխի մը վրայ եւ կը գործէր Ս. Պուրմաեան եւ Ընկերք անունով (Ժամանակ, անդ) :

27. Ընթերցասիրաց Կանանց Ընկերութիւն (1909)

Ս. Կարապետ Թաղի տիկիններէն հիմնուած է 1909ին : Մանրամասնութիւնը անծանօթ է : Սարքած է թատերական ցերեկոյթ նոյն Թաղի Սանդխտեան մանկապարտէզի սրահին մէջ (Երկիր, Ատափազար 1910, էջ 13) :

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

(4) (Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ նախագահ նշանակուած է Ա. Միութեան համաշխարհային տնտեսութեան եւ միջազգային յարաբերութեանց կաճառին :

ՋԻԽՕԱԿԱՀԱՅ ժառ Ծէր Մերգերեան վերջերս մասնակցեցաւ Փրակայի «Դալուն նուագախումբի» փառատօնին եւ «ԺԹ. դարու չեխ երաժիշտներ» ջութակի միջազգային մրցումին, ինչպէս եւ Ցուսխսիս հայկական արուեստի եւ գրականութեան տասնօրեակին :

ՍԻՐՏԻ գործողութեան մը ենթարկուած է Երեւանի մէջ եօթը տարեկան աղջնակ մը : Վիրաբոյժ Ա. Թոխեան, 40 վայրկեան տեւող գործողութեան մը ենթարկելով աղջնակը, յաջողեցաւ հանել սրտին մէջէն գնդակը : Գնդակ հանելու վերջնական գործողութիւնն է զոր յաջողութեամբ կը կատարէ Թոխեան :

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ «Պատուոյ համար»ը շարժանկարի կը վերածուի Երեւանի աշխատանոցներուն մէջ : Գլխաւոր դերակատարն է դերասան Վ. Փափազեան : Շարժանկարը կը կոչուի « Ճամբայ փնտռողներ» : Երգերը ձայնագրած է Արնօ Բաբաջանեան :

ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻ ԱՐՈՒՍ Ոսկանեանի կեանքը պատկերացնող գիրք մը՝ «Իմ Արուս»ը հրատարակուեցաւ Երեւանի մէջ, հեղինակութեամբ Ա. Դարբասեանի, մայրը դերասանուհիին : «Եթէ բնական

ցրուած : Մեր զաւակները, մեր ժողովուրդին զաւակները՝ բոլորն անխտիր, պէտք է միանան եւ ամէն կերպով պաշտպանեն .

1. — Հայց. Ս. Եկեղեցւոյ միութիւնն ու անբաժանելիութիւնը ,

2. — Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան անկախութիւնը ամէն տեսակի քաղաքական ազդեցութիւններէն եւ անոր ինքնավստահութիւնը՝ իր աւանդական իրաւասութիւններով ,

3. — Պահպանումը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի եւ Անթիլիասի Աթոռին միջեւ սիրոյ եւ հոգեւոր գործակցութեան ոգիին եւ իրաւասութեանց սահմաններուն :

Այս կը պահանջէ մեր Ս. Եկեղեցին հոգեւոր վերաշինութեան եւ վերակազմակերպման այս շրջանին, մանաւանդ, այնպէս ինչպէս ճիշդ կերպով բանաձեւուեցաւ եպիսկոպոսական ժողովին կողմէ՝ Անթիլիասի առաջարկուած համաձայնագրով :

Այս է մեր հաւատքը եւ այս է մեր յոյսը, թէ ի վերջոյ բոլորը պիտի հասկնան զմեզ եւ խաղաղութեան ձայնը պիտի հնչէ յաղթական : « Եւ արդ գի ունիմք այսպիսի յոյս բազում, համարձակութեամբ վկայեսցուք» :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆ. — Կիրակի առաւօտ, օթօքարը լեցուած, կը մեկնի Փլաս Կիշառէն : Օդը շատ նպաստաւոր չէ, թէեւ ամպեր մեզ կը մտահոգեն : Խուսափուկ արեւը հազիւ ինքզինքը ցոյց կուտայ : Սակայն լաւ է ընդհանուր տրամադրութիւնը : Երգելով կ'անցնինք Սէն Մոռիսէն, կը բարձրանանք ծառախիտ անտառներէ ու կը հասնինք դաշտը՝ զովասուն անտառին կողքին :

Նոր Սերունդէն քանի մը երիտասարդներ, որոնք գիշերած էին վրաններու տակ, մեզ կը դիմաւորեն, եւ հայկական եռագոյնը մեզ կ'ողջունէ դաշտի մուտքին :

Անակնկալ մըն էր հոն տեսնել, ընկեր Սարգիս Առաքելեանը որ Ծէնէնէն եկած էր բնտանեօք, քաջալերելու Նոր Սերունդին ձեռնարկը : Լիոնէն սեղի կ'ընկերանային նաեւ խումբ մը, Ծէնիի Նոր Սերունդէն :

Շատով տեղաւորուեցանք զալար մարգագետինին վրայ եւ Նոր Սերունդի անդամները բոլորն ալ վիտակից իրենց պարտականութեան, սկսան «պիֆէն» պատրաստել եւ զանազան խաղեր կազմակերպել : Բարձրախօսը հայկական եղանակներ կը հնչեցնէր :

Կէս օրէ վերջ, Սէն Մոռիսի Հայութիւնն ալ եկաւ մասնակցիլ դաշտահանդէսին : Օրուան խօսնակը Պ. Յովակիմեան դաշտահանդէսի պաշտօնական բացումը ըրաւ պատշաճ խօսքերով : Հրաւիրեց Նոր Սերունդի անդամները երգելու համար « Հայ Ազրինք եղբարք » խմբերգը : Դժբախտաբար ժամանակ չունեցաւ գեղարուեստական յայտագիրը շարունակելու, որովհետեւ անձրեւի առաջին կաթիլները ինկան, հետզհետէ վերածուելու համար տեղատարափի :

Կարգադիր յանձնախումբը նկատելով որ ներկայ պայմաններուն մէջ անկարելի է դաշտը մնալ, կոչ ըրաւ բոլոր կառք ունեցողներուն, որպէսզի շուտով, դաշտի ժողովուրդը սրահ փոխադրեն : Մէկ ժամուան մէջ դաշտահանդէսը վերածուեցաւ ընտանեկան խնջոյքի, գործատան այս սրահին մէջ ուր կան սեղան, նստարան :

Օրուան խօսնակը կարգով հրաւիրեց Նոր Սերունդի անդամները եւ Սէն Մոռիսի երիտասարդները, որոնք ցոյց տուին իրենց շնորհները :

Լիոնի Ազգ. Միութիւնն ալ եկած էր քաջալերելու նորերու այս ձեռնարկը : Ատենապետ Պ. Ա. Կիւլպէնկեան ընդառաջ երթալով մեր փափաքին, քանի մը խօսք ուղղեց երիտասարդութեան, խրատելով մանաւանդ «որ օտարութեան մէջ՝ պահեն ազգային ոգին եւ զգացումները, քանի որ անոնք մեր յոյսն են եւ ապաւէն, ափսոս անոնց, որոնք դեռ չեն կրցած հասկնալ հայկականութեան ճշմարիտ ոգին » :

Հաճելի անակնկալ մը եղաւ նաեւ ներկայութիւնը Պ. Ժ. Մամասեանի, որ ընդհանուրին ցանկութեան վրայ յաջորդաբար երգեց « Գարուն Երեւան » եւ Փըրանսերէն երգ մը խանդավառելով եւ ոգեւորելով բոլորը :

Եւրոպական պարերը երբեմն կ'ընդհատուէին տեղի տալու համար հայկական պարերուն :

Նոր Սերունդի այս ձեռնարկը հակառակ անձրեւի պատճառած նեղութիւններուն, կը խորհիմ թէ յաջող անցաւ եւ Լիոնի Նոր Սերունդը, որ կը փափաքէր մօտէն ծանօթանալ Սէն Մոռիսի իր եղբայրներուն եւ քոյրերուն, հասաւ իր նպատակին : Անոնց երկու ներկայացուցիչները Կարօ Կոստանեան, եւ Ժոզէֆ Գուպէթեան, օրեր առաջ տրամադրուեցան եւ գործնական ամէն դիւրութիւն ընծայեցին դաշտահանդէսի նախնական պատրաստութեան մէջ :

Լիոնի Նոր Սերունդը շնորհակալութիւն կը յայտնէ այս երկու փափուկ երիտասարդներուն, Պ. Տիրան Վարդանեանի, դաշտը եկած բոլոր «կամաւոր շարժավարներուն», ընկեր Ս. Առաքելեանին եւ Սէն Մոռիսէն Պ. Սիմոն Քէօրօղլուեանի, որոնք իրենց կառքերով դաշտ տեղափոխեցին ժողովուրդը :

Իրիկունը ուշ ատեն կը վերադառնանք Լիոն, լաւ տրամադրութեամբ եւ յիշատակներով :

Յ. Հ.

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՎՃԱՐԷ ԻՐ ՊԱՐՏՔԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք (Յու. 28). —

«Ճըրնըլ օֆ Քոմէրս» վերջին թիւին մէջ կը գրէ թէ Թուրքիա սկսած է վճարել Ամերիկեան հաստատութեանց ունեցած պարտքերը :

« Տրուած տեղեկութիւններու համաձայն, այս ամիս 175 հազար տոլարի յատկացում կատարուած է պայմանաժամը լրացած պարտքերը հաշուեյարդարի ենթարկելու համար : Պարտքերը պիտի վճարուին ժամանակագրական կարգով :

Պարտքերու վերջնական քանակը ցարդ չէ հրապարակուած : Ըստ ենթադրութեանց այս գումարը կը գտնուի 30էն 80 միլիոն տոլարի միջեւ : Եթէ նկատի առնուի նուազագոյն չափը, այսինքն երեսուն միլիոն, Թուրքիա հազիւ 15 տարիէն կրնայ իր պարտքերը վճարել Ամերիկային : Մինչդեռ Թուրքիա միայն Ամերիկային պարտական չէ : Միւս պետութեանց ունեցած պարտքերն ալ եթէ աւելցուի գումարը կ'անցնի մէկ միլիառ տոլարը» :

ԱՆԳԼՕ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ համաձայնութիւն մը ստորագրուեցաւ անցի օր Լոնտոնի մէջ՝ հիւլէական ուժի խաղաղասիրական նպատակներու գործածութեան համար : Անգլիա Գերմանիոյ պիտի հայթայթէ անհրաժեշտ գործիքներ եւ նիւթեր :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ազատ աշխարհի պետութեանց մէջ, իւրանիոմի ամէնէն մեծ արտադրիչն են :

ՀԱՐԻՒՐ հազարներու հասնող չինական բանակ մը բռնաբարեց Պիրմանիոյ սահմանները, այն պատրուակով թէ իժերու խայթուցքին եւ ափիոնի ու ալքոլի թունաւորման դէմ գործածուող «մագիցայ» խոտը կը փնտռեն :

ՌՈՒՍ ԵՒ ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ բանակցութիւնները պաշտօնապէս սկսան Մոսկուային մէջ : Ճափոնցի «պատերազմական ոճրագործ»ները պիտի ազատ արձակուին : Միւս կողմէ, Ճափոնի արտաքին նախարարը կը պահանջէ Ապոմայ, Շեքոթան, Քանաշիրի, Էթորով, Քուրիլ կղզիներուն եւ Սախալինի հարաւային մասին վերադարձը Ճափոնի :

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ստորագրեց արտասահմանի յատկացուելիք Ամերիկեան օգնութեան օրինագիծը : Որոշուած գումարը երեք միլիառ եօթը հարիւր միլիոն տոլար է :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (111)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

1. — ՊԱՏՄՈՍ

Երջանիկ են դրանք որ գոնէ խնամող հայր եւ մայր ունեն... իսկ այն բազմաթիւ որբանոցները, որ ես հիմնեցի իմ հայրենիքում, այժմ ո՞ւմ խնամակալութեան ներքոյ են գտնւում... այժմ ո՞վ է իմ ձագուկների հոգատարը...» :

Արեւը արդէն մտել էր, բայց հորիզոնը դեռ վառւում էր ոսկեղէն բոցերով : Լուսաւորուած ծովը, որպէս մի շողշողուն հայելի, միախառնուած էր երկնքի ծիրանեգոյն պայծառութեան հետ, որի վրայ տակաւին փայլում էին վերջին ճառագայթները, իրանց սուր, սլաքաձեւ ճաճանչներով : Այդ վսեմ, հանդիսաւոր րոպէում՝ ամէն երեկոյ երկար նստած էր լինում նա, մինչեւ ճառագայթները հետզհետէ անհետանում էին, բոցավառ լուսաւորութիւնը հանգչում էր, եւ հորիզոնի վրայ տիրում էր մոյգ - կապարագոյն մռայլը ... : Նա վերկացաւ իր նստած տեղից եւ սովորականից վաղ մտաւ իր քարանձաւը :

Այնտեղ տիրում էր խորին մթութիւն : Մօտեցաւ մահճակալին եւ ընկողմանեցաւ նրա վրայ : Յոգնած էր նա, աշխատում էր փոքր ինչ հանգստանալ : Քարանձաւի խոնաւ օդը խեղդելու չափ ծանր էր : Զգացւում էր խիստ սուր բորբոսային հոտ : Երկար նա տանջւում էր, մի կողքից դէպի միւսը շուռ գալով : Յամառ մամուռը խրշխրտում էր նրա ծանրութեան ներքոյ : Գլխի տակին, բարձի փոխարէն դրած էր մի խուրձ ծովային խոտ :

Վերջապէս ներս մտաւ Ռոստոմը, ձեռքում բռնած ունենալով մի վառած ջահ եղեւնի երկար տաշեղներից : Այդ տաշեղները մոմերի նման ամրացրեց անձաւի ճեղքերից մէկի մէջ, որպէս քարշ ընկած ճրագ, եւ ինքը զգուշութեամբ հեռացաւ : Խիժալի եղեւինը խնկահոտ լուսաւորութեամբ լցրեց ամբողջ քարանձաւը :

Լոյսի ներկայութիւնը դուրս կոչեց քարանձաւի խորքից երկու այլ արարածներ, որոնք, երկու փչապատ գնդակների նման կլորուելով, մօտեցան մահճակալին : Փշերի միջից երկարացան երկու սուր գլուխներ, եւ փոքրիկ մոխրագոյն աչիկներով սկսեցին նայել դէպի վեր : Նա ձեռքը յած տարաւ : Նրանք սկսեցին իրանց բարակ լեզուներով լիզել նրա մատները, կարծես, համբոյրներ էին մատուցանում այն աջին, որ ամենայն խնամքով սնուցանում էր նրանց : Դրանք երկու ընտանիացած ոզնիներ էին, որոնք, մի զոյգ արթուն պահապանների նման հսկում էին քարանձաւին, ոչնչացնելով օձերին եւ այլ թունաւոր միջատներին : Խլուրդներն անգամ նրանց երկիւղից համարձակութիւն չունէին անձաւի մէջ մուտք գործելու : Պատսպարուած իրանց փշալից եւ վահանաձեւ մորթի մէջ, բոլորի հետ պատերազմում էին : Բաւական էր, որ նրանցից մէկը նկատէր օձին, իսկոյն կը բռնէր պոչից եւ գլուխը ներս քաշելով իր փշալից պատեանի մէջ, գունդ կը ձեւանար : Օձը ծուղակի մէջ բռնուած թռչունի նման, կը սկսէր իր մարմնով եւ գլխով այնքան զարկուել նրա փուշերին, մինչեւ հոգին կը տար : Զուարճալի էին այդ կռիւները եւ միեւնոյն ժամանակ՝ քաղցնելի :

Դարձեալ ներս մտաւ Ռոստոմը, եւ մի սալակի մէջ, որ հիւսած էր բոյսերից եւ բոլորակ մատուցարանի ձեւ ունէր, բերեց ընթրիքը, դրեց սեղանի վրայ : Նա դարձաւ դէպի երիտասարդը, հարցնելով.

— Ի՞նչպէս է Տէրէն, երէկ իրան լաւ չէր զգում :

— Բոլորովին առողջ է, տէր իմ, պատասխանեց սարկաւագը, ամբողջ օրը բանում էր :

— Այդ դեռ չէ նշանակում որ առողջ է : Նա հիւանդ ժամանակ եւս բանում է : Գնա, հանգստացիր, ասա որ նա եւս հանգստանայ :

Սարկաւագը գլուխ տուեց եւ հեռացաւ : Նա վերկացաւ մահճակալի վրայից, մօտեցաւ սեղանին, նստեց նրա մօտ : Ոզնիները մերձեցան նրա հագուստի քղանցքներին եւ մի առանձին մտերմութեամբ սկսեցին քծնուել : Նա վերառեց խորոված շագանակներից մի-մի հատ եւ մօտեցրեց նրանց բերաններին : Նրանք ուրախութեամբ խլեցին անուշ պատառները եւ մեծ ախորժակով սկսեցին կրծոտել :

Մի քանի հատ եւս ինքը կերաւ : Բայց նա աւելի հոգ էր տանում իր երկու սեղանակիցներին, քան թէ իր մասին էր մտածում : Երբ նրանք կշտացան, քաշուեցան իրանց խորշը եւ մինը միւսի մօտ կծկուելով, սկսեցին ննջել :

Նա մնաց միայնակ, սեղանի մօտ նստած :

Եղեւնի տաշեղները, որ մոմի փոխարէն վառւում էին, արդէն սպառուելու վրայ էին : Քարանձաւի մէջ խաւարը հետզհետէ թանձրանում էր, մի թախծալի խաւար, որ գերեզմանների մէջ է թագաւորում : Դրսից լսելի էր լինում ալիքների խուլ ձայնը :

ՐԱՖՖԻ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ

★

Ազգային ժողովի նստաշրջանին փակ – ման առթիւ, վարչապետ Պ. Կի Մոլէ շատ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Չորեքշաբթի օր՝ Ֆրանսայի ներքին եւ արտաքին քա – ղաքականութեան մասին :

« Տնտեսական եւ ելմտական մարզերուն մէջ, ինչպէս շատ մը ուրիշ մարզերու մէջ, Ալժերիոյ հարցը կը պարտադրէ որ ըլլանք խստապահանջ եւ պարտաճանաչ : Անհրաժեշտ է որ նոր զոհողութիւններ ը – նենք՝ Ալժերիոյ մէջ սկսած մեր գործը յաջողութեամբ պսակելու համար։ Ոմանք կը յուսան անձնական շահեր ապահովել՝ դրամի արժէքազրկում մը յառաջ բերե – լով։ Այս կարգի շահադէտներուն համար մէկ պատասխան ունիմ. կորսնցուցէք. արժէքազրկում պիտի չըլլայ. կառավա – րութիւնը թոյլ պիտի չտայ ատիկա։ Բայց ասոր փոխարէն, անհրաժեշտ է որ ազգին բոլոր խաւերը բերեն իրենց զոհողու – թեան բաժինը :

« Մեր առաջին մտահոգութիւնը եղաւ տնտեսական արտադրութեան ծաւալու – մը։ Անցեալ տարուընէ ի վեր տասը առ հարիւր յաւելում մը արձանագրուած է այս մարզին մէջ :

« Ապրանքներու գիները յաւելում պիտի չկրեն. անհրաժեշտ միջոցները ձեռք պի– տի առնուին որպէսզի ապրանքներու գի– ները մնան անփոփոխ :

« Արդէն իսկ նախատեսած ենք 250 մի– լիառի խնայողութիւն մը՝ 1957ի պիւտ – ճէին վրայ։ Կառավարութիւնը պիտի յարգէ պետական պաշտօնեաներուն տը – ւած իր խոստումները։ Աշխատավարձերու յաւելման համար նախատեսած ենք ներ – քին համաձայնագրեր, պայմանաւ սա – կայն, որ ասիկա պատճառ չդառնայ գի – ներու յաւելման : Պիտի շարունակենք ընկերային բարեփոխումները» :

× Ազգային ժողովին բոլոր երեսփո – խանները (բացի համայնավարներէն) ի – րենց ընդվզումը յայտնեցին գնդ. Նասրի առած քայլին դէմ, պահանջելով որ կա – ռավարութիւնը որդեգրէ խիստ եւ կուռ դիրք մը։ Այս ուղղութեամբ արտայայ – տութիւններ ունեցան Պ. Պ. Մոնթէլ (Ան– կախ), Փօլ Ռէյնօ եւ ուրիշներ :

Վարչապետը, իր հերթին, խօսեցաւ Սու– էզի հարցին մասին. «Ֆրանսական կառա– վարութիւնը, իր արեւմտեան դաշնակից– ներուն հետ, որոշած է խիստ եւ ազդու դիրք մը բռնել, այն վստահութեամբ թէ Ազգային ժողովին երեսփոխանները միա– համուռ կերպով թեւ թիկունք պիտի հան– դիսանան իրեն» : (Ծափեր) :

× Նախարարաց Խորհուրդը Չորեք - շաբթի օր միաձայնութեամբ ո – րոշեց շարունակել կառավարութեան ար – դի քաղաքականութիւնը՝ Սուէզի հարցին առնչութեամբ :

× Արտաքին նախարարին օգնականը Պ. Մորիս Ֆոր մեկնեցաւ Լոնտոն, անմիջա– կան կապ պահելու համար կառավարու – թեան եւ Պ. Փինոյի միջեւ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՓՈԽԱԿԱՆ բանակցութիւն - ները հանդիպեցան դժուարութեանց : Ինչպէս գրած էինք երէկ, Ճափոնի ար – տաքին նախարարը որոշ պահանջներ դը – րած էր։ Մ. Սիւլթեան արտաքին նախա– րարը շուտեց յանձնառութեանց տակ մտ– նել նախ քան իր կառավարութեան հետ խորհրդակցիլը։ Կը կարծուի որ Ուրբաթ օր տայ Մ. Սիւլթեան պատասխանը :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ Իսրայէլի դրամա – տան միջեւ կնքուած համաձայնութիւնը վաւերացուեցաւ երկու տարուան համար :

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը Օգոստ. 1էն ի վեր ունեցաւ իր Ազգային կեդրո – նական դրամատունը։ Ցարդ Սուրիոյ եւ Լիբանանի դրամատունն էր որ կը կտրէր երկու երկիրներուն դրամները :

ՖԻՐՄԱՆԻՈՅ սահմանէն նեւ թափան - ցած համայնավար Չինացիներուն եւ տե– ղական ուժերուն միջեւ բախումներ տեղի ունեցան :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ տնտեսական օգնու - թիւն պիտի տայ Քամպոճի :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ Խորհուրդը որո - շեց տեղւոյն վրայ պահել Իսլանտայի Ա - մերիկեան ուժերը :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստոս 1) — Զոյլ ոսկի՝ 480.000, նափոլէոն 3440, զուից. 3310, անգլիական 4320, քսան տոլարնոց 17506, Թղթադրամ (անպաշտօն) անգլիական 1100, տոլար 409, զուից. 98.25, պելժ. 8.05, լիր 0.65, փեզեթա 9.20 :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Խանասորի 59րդ տա – րեդարձին առթիւ :

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մար – սէյլի Շրջ. կոմիտէին :

Եւ մասնակցութեամբ շրջանիս ենթա – կոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :

12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Քալասի օդասուն ծառաստանին մէջ։ (Էքս– ի ճամբուն վրայ՝ Սէփթէմէն 7 քիլ. անդին) :

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին.— Մասնակցութեամբ կարող ուժերու, եր– գեր, արտասանութիւններ, նուագ, զը – ւարճախօսութիւն եւ զանազան անակըն - կալներ։ Հայկական եւ եւրոպական պա - րեր՝ ընկերակցութեամբ մասնաւոր նը - ւագախումբի :

Առաւօտեան պուլի մրցում :

Ճոխ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով։ Շամփուրով խորոված, սանտուիչ եւ այ- լազան խմիչքներ :

Դուրսէն անհատներու համար ուէէ ապ- րանք ծախելը ինչպէս նաեւ կրակ վառելը խստիւ արգիլուած է :

Երթեւեկութեան համար կը սպասար – կեն մասնաւոր օթօքարներ, դիւրութեան համար նախապէս արձանագրուիլ շրջանի ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն մօտ : Անհատապէս ներկայ գտնուիլ փափաքող- ները կրնան առնել Մարսէյլ – Էքս տանող օթօքարները եւ Թրոլէյպիւսը ու իջնել Սէփթէմ, ուրկէ մասնաւոր երթեւեկի սպասարկութիւն մինչեւ հանդիսավայրը :

Մուտքը ազատ է :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հերոսներու Օրը» կը տօնուի Խանա - սորի արշաւանքին 59րդ տարեդարձին առթիւ :

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ :

5 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Տէ - սինի ծանօթ պուրակին մէջ :

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԻՐԷՆԿԻՒԼ– ԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիին :

Օթօքար առնել առաւօտ ժամը 10ին Փլաս Կիշառէն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՏԻԿԻՆ ՅՈՒԴԻԹ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆԻ մահ- ուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստ- եան պաշտօն կատարել կուտան իր զա – ւակները այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժօն) :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող – ները :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Պ. Լեւոն Փափազեան Հայաստանէն կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Յակոբ Փափազ – եանը :

× Պ. Նազարէթ Ծօլօլեան (Պոլիսէն) կը փնտռէ իր եղբայրը Պօղոս Ծօլօլեան կամ Յակոբ Շամեւեան :

× Պ. Յարութիւն Աճէմեան (Հայաս – տանէն) կը փնտռէ իր հարազատ եղբայրը Օննիկ Աճէմեան (Իզմիրցի) հօր անունը Իսրայէլ, մեծ հօր անունը «Տօն Ճիվան» :

× Պ. Մուշեղ Սահակեան (Հայաստա – նէն) կը փնտռէ իր հօրեղբօր որդին Ղա – զարոս Սահակեան որ կը կարծուի Մար– սէյլ ըլլալ :

× Պ. Յակոբ Հայրապետեան եւ մայրը կը փնտռեն իրենց հարազատը Օհան Հայրապետեան որ 1922ին ապրած է Իզմիր :

× Պ. Աւետիս Յոլակեան կը փնտռէ Յովսէփ Չէրքէզեան (Եոզկատցի)։ 1928ին Մարսէյլ միասին ապրած են, Յոլակեան գացած է Հայաստան իսկ Չէրքէզեան մնացած է Փարիզ եւ դերձակ է :

× Պ. Աւետիս Յոլակեան կը փնտռէ նա եւ Արշակ Կիւրճեանը որ կը կարծուի Մարսէյլ ըլլալ :

× Գեղեցիկ Մելքոնեան Հայաստանէն կը փնտռէ Յարութիւն Մելքոնեանը :

× Տիկին Հռիփսիմէ Քէշիշեան (Մար– զուանցի) կը փնտռէ Ազարեան ընտանիքը որ կը կարծուի ըլլալ Պուա Քոլոմպ :

Փնտռուող վերոյիշեալ անձերու հաս - ցէները գիտցողներէն կը խնդրուի տեղե - կացնել Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկե - ղեցւոյ դիւանատան։ 15 ռիւ Ժան Կու – ժօն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հայկանուշ Պաղտասարեան եւ զաւակը Վահագն կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատար – ուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՏԻԳՐԱՆ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալ ընկերոջ յի– շատակը յարգողները :

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նոր Սերունդի գործուն – եայ անդամներէն՝ ընկեր Սարհատ Գըլճ- եան յաջողութեամբ ստացած է պաքալօ – րիայի Բ. աստիճանը :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ֆ. Կ. Խաչի Անիէռի մասնաճիւղը ցա - ւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Շաւէն եւ Թաթուլ Ինճէեաններու իրենց մօր՝ Արուսեակ Ինճէեանի մահուան առ– թիւ եւ հազարական ֆր. կը նուիրէ Կա – պոյտ Խաչի կայանին, «Հայ – Բոյժ»ին եւ «Յառաջ»ին :

ՆՈՒԷՐ

Նուպար Զիթճեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Գէորգեան Գէորգ, հազար ֆր. կը նուիրեն Աղքատախնամին :

Նոյն առթիւ Ինէճեան ընտանիքը հա – զար ֆրանք կը նուիրէ Անտիլիի Հան - գստեան տան :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Դրօ» խումբի հերթական ժողովը այս երեքշաբթի, ժա– մը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող բաժանորդներէն կը խնդրենք որ իրենց նոր հասցէին հետ յայտնեն նաեւ հին հասցէն : Ծախք՝ Ֆը– րանսայի համար հարիւր ֆրանք, արտա - սահմանի համար երկու հարիւր ֆրանք :

Նկատի չեն առնուիր այն փոփոխու – թիւնները, որոնց կցուած չէ նախկին հասցէն :

Այս առթիւ, անգամ մը եւս կը խնդրենք կարգադրել առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակներու :

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն, ան – յապաղ կատարել իրենց վճարումները ուղղակի «Յառաջ»ին կամ քաղաքի եւ ար - ուարձաններու թերթին գործակալներուն :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ,— Այրի Տիկին Մարի Գալուստ - եան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց ամու – սինին եւ հօր՝ Խաչիկ Գալուստեանի (Թո– քաթցի) մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։ Ինչպէս նաեւ իրենց տաքրօջ՝ եւ հօրեղբօր Օսկան Գալուստեանի համար, այս կիրակի Լիոնի Հայոց եկեղեցին (ռիւ Լուի Պլան) :

Կը խնդրուի իրենց յիշատակը յարգող - ներէ ներկայ գտնուիլ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Օգափոխութեան կայանի Բ. խումբի պզտիկներու ծնողներէն կը խնդրուի Օ - գոստոս վեցին անպայման վարչութեան յանձնել պէտք եղած թուղթերը .—

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս 9ին, Կառ տը Լիոն ըլլալ ժամը 21ին :

Ա. խումբը կը վերադառնայ Օգոստոս 10ին առաւօտեան ժամը 7ին, Կառ տը Լիոն :

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 4 ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI 4 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7646 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3457

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼՈՅՍԸ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

Սուէզի Ջրանցքի ընկերութեան ազգայնացումը կը շարունակէ զբաղեցնել աշխարհի ճակատագիրը վարող Երեք Մեծերը :

Ֆրանսա եւ Անգլիա, իբրեւ գլխաւոր շահակիցներ, կ'ուզեն ո՛չ մէկ գնով ընդունիլ «կատարուած իրողութիւնը» եւ տեղի տալ գնդապետ Նասրի ինքնակամ կարգադրութեան :

Երրորդ Մեծը՝ Ամերիկա, որուն շահերը անմիջական վտանգի չեն ենթարկուած, կ'ուզէ իրաւարարի դեր կատարել եւ խնդիրը անուշի կապել: Զմոռնալով անշուշտ առիթէն օգտուիլ եւ քաղաքական ազդեցութիւն եւ նիւթական առաւելութիւններ ապահովել իր երկրին՝ այդ կարեւոր շրջանին մէջ, ինչպէս ըրաւ Իրանի պարագային :

Աւելի քան տասը տարիէ ի վեր, Միջին Արեւելքի ժողովուրդները զարթօնքի շրջան մը կը բոլորեն :

Երկար ատեն օտարի տիրապետութեան ենթարկուելէ վերջ, անոնք ազատագրուած են այսօր: Ու այժմ տարամերժօրէն կառչած իրենց անկախութեան, չեն հանդուրժեր օտար ազդեցութեան որեւէ նշոյլի իրենց երկիրներուն վրայ :

Այս մտայնութիւնը վարակիչ դարձած է արաբախօս երկիրներուն համար, մանաւանդ Ափրիկէի հիւսիսը, Եգիպտոսէն դէպի արեւելք :

Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու արտաքին քաղաքականութեան վարիչները տենդոտ աշխատանքի լծուած են: Երկու տեսակէտներ ուժգնօրէն կը բախին իրարու :

Միւնիխի օրինակը թարմ է մտքերու մէջ :

Բոլոր համեմատութիւնները պահելով, գնդապետ Նասրը կը նմանցնեն Հիթլէրի :

Այս վերջինը հռենոսեան շրջանը, Տանցիկն ու Չեխոսլովաքիոյ մէկ մասը գրաւեց ինքնագլուխ: Դաշնակից Մեծերը աչք գոցեցին՝ Չէյպըրլէյնի գլխաւորութեամբ:

Գերմանիոյ միահեծան վարիչը՝ Դաշնակիցներու տկարութենէն քաջալերուած՝ յարձակեցաւ Լեհաստանի վրայ, Մոսկուայի մեղսակցութեամբ, ու պայթեցաւ համաշխարհային երկրորդ պատերազմը :

Առեւտրական ընկերութեան մը ազգայնացումը կարելի չէ բաղդատել անշուշտ՝ Հիթլէրի յանդուգն ձեռնարկներուն հետ:

Սուէզի զինուորական գօտիին Անգլիացիներուն կողմէ պարպուիլը ըստ էութեան շատ աւելի ծանրակշիռ խնդիր էր: Անոր շնորհիւ Եգիպտոս վերջնապէս կը ձերբազատուէր օտար տիրապետութենէ եւ կը դառնար իսկապէս ազատ եւ անկախ պետութիւն :

Սակայն ատիկա տեղի ունեցաւ երկուստեք համաձայնութեամբ եւ իբրեւ հետեւանք երկար բանակցութեանց :

Յուլիս 26ի դէպքը ծանրակշիռ եւ զայրացուցիչ հանգամանք ստացաւ պարզապէս անոր համար, որ տեղի ունեցաւ ցուցական կերպով, միակողմանի որոշումով, առանց նախապէս բանակցելու եւ համաձայնելու :

Ծանրակշիռ՝ մանաւանդ անոր համար, որ ազգայնացումը կը նկատուէր իբրեւ փոխ - վրէժ մը գնդապետ Նասրի կողմէ՝ Ասուանի ամբարտակին առթիւ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի նիւթական աջակցութեան մերժումին դէմ :

Զայրացուցիչ՝ անոր համար, որ յուլիս 26ի իր ճառին մէջ՝ Եգիպտոսի առաջնորդը անարգական խօսքեր կ'ուղղէր Մեծերուն, մասնաւորապէս Ֆրանսայի դէմ :

Ամբողջ աշխարհ հեւ ի հեւ կը հետեւի Լոնտոնի խորհրդակցութեանց, այն պահուն, երբ անգլիական մարտանաւերը շարժման մէջ դրուած են Միջերկրականի հարաւ - արեւելեան ափերուն վրայ, երբ Եգիպտոս ընդհանուր զօրաշարժ յայտարարած է, Անգլիա զէնքի տակ կը կանչէ պահեստիները եւ Ֆրանսա աչալուրջ կը հսկէ՝ պատրաստ ըլլալու համար ամէն պատահականութեան հանդէպ :

Զարժեր նոր պատերազմ մը պատրաստել մարդկութեան՝ Սուէզի համար :

Լոյսը այս անգամ Լոնտոնէն պիտի ծագի :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

★

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ ՊԻՏԻ ԳՈՒՄԱՐՈՒԻ ՕԳՈՍՏՈՍ 16ԻՆ

Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները Հինգշաբթի գիշեր վերջացուցին իրենց խորհրդակցութիւնները: Սուէզի Ջրանցքին ազգայնացումը միաձայնութեամբ դատապարտեցին որպէս «կամայական եւ միակողմանի» քայլ մը. եւ որոշեցին միջազգային ժողով մը հրաւիրել 16 Օգոստոսին: Ժողովը տեղի պիտի ունենայ Լոնտոնի մէջ. պիտի հրաւիրուին 24 պետութիւններ, մէջն ըլլալով նաեւ Խ. Միութիւնն ու Եգիպտոսը: Հրաւիրուած միւս պետութիւններն են՝ Իտալիան, Հոլանտան, Սպանիան, Թուրքիան, Աւստրալիան, Սէյլանը, Տանըմարքան, Եթովպիան, Արեւմտ. Գերմանիան, Յունաստանը, Հնդկաստանը, Ինտոնեզիան, Պարսկաստանը, Ճափոնը, Նոր Զելանտան, Նորվեկիան, Փաքիստանը, Փորթուկալը եւ Շուէտը :

Հինգշաբթի գիշեր Երեքները հրատարակեցին պաշտօնական զեկոյց մը, որ կ'ամփոփէ հինգ օր տեւող խորհրդակցութեանց արդիւնքը : Զեկոյցին գլխաւոր կէտերն են.

1) Սուէզի Ջրանցքին տնօրինութիւնը 1856էն ի վեր յանձնուած էր միջազգային ընկերութեան մը, որուն իրաւասութիւնները սահմանուեցան 1888ի համաձայնագրով: Բոլոր պետութեանց շահերը կը պահանջեն որ ընկերութիւնը մնայ միջազգային: 1954ին Եգիպտոսն ալ ընդունած էր թէ Սուէզը «միջազգային կարեւոր անցք» մըն է՝ տնտեսական, առեւտրական եւ ռազմական տեսակէտէ, եւ կը խոստանար յարգել 1888ի համաձայնագրին պայմանները:

2) Երեք պետութիւնները կ'ընդունին թէ եգիպտական կառավարութիւնը ազատ է իր իրաւասութեան սահմաններուն մէջ մտնող ինչքերը ազգայնացնելու: Սակայն Սուէզի ազգայնացումը «կամայական եւ միակողմանի» որոշում մըն է, որ կը վընասէ միջազգային շահերուն: Սուէզի ազգայնացման որոշումը ծանրակշիռ հետեւանքներ կրնայ ունենալ մանաւանդ այն պատճառով, որ հիմնուած է զուտ ազգային շահերու վրայ:

3) Եգիպտական կառավարութեան առած այս քայլը կը վտանգէ Ջրանցքին ազատ երթեւեկն ու ապահովութիւնը : Հետեւաբար անհրաժեշտ է որ շահագրգռուած պետութիւնները ձեռք առնեն պէտք եղած միջոցները :

4) Ջրանցքին տնօրինութիւնը պէտք է ուրեմն վստահուի միջազգային կազմակերպութեան մը :

5) Երեքները կ'առաջարկեն որ 1888ի համաձայնագիրը ստորագրող եւ Ջրանցքին ազատ երթեւեկով շահագրգռուած պետութիւնները կարելի եղածին չափ շուտ հրաւիրուին ժողովի մը, մշակելու համար միջազգային նոր համաձայնագիր մը: Ժողովը տեղի պիտի ունենայ Օգոստ. 16ին Լոնտոնի մէջ: Հրաւէրները պիտի ուղարկուին անգլիական կառավարութեան կողմէ՝ Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու գիտակցութեամբ :

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Երեքներու ժողովին որոշումները հաղորդուեցան Եգիպտոսի: Եթէ գնդ. Նասր ընդունի միջազգային ժողովին սկզբունքն ու անկէ բխող որոշումները, Սուէզի խնդիրը ինքնին կը լուծուի: Բայց եթէ մերժէ, Անգլիան ու Ֆրանսան որոշած են ամէն գնով, նոյնիսկ ռազմական միջոցներով ապահովել Ջրանցքին միջազգայնացումը:

× Այս ուղղութեամբ, ապահովութեան միջոցներ ձեռք առնուեցան երկու երկիրներուն մէջ:

Թուլոնի մէջ համախմբուած Ֆրանսական նաւատորմը արդէն իսկ հրահանգ ստացաւ «անծանօթ ուղղութեամբ մեկնելու» (այսինքն՝ դէպի արեւելեան Միջերկրական):

Անգլիացիները կարեւոր կեդրոնացումներ կ'ընեն Կիպրոսի մէջ եւ Եգիպտոսի շրջակայքը գտնուող իրենց բոլոր զինուորական կայաններուն մէջ: Այս կայաններն են, Կիպրոսէն զատ, Մալթան, Լիպիան, Իրաքը եւ Յորդանանը, որոնց աշխարհագրական դիրքին շնորհիւ կարելի կ'ըլլայ Եգիպտոսը կղզիացնել արտաքին աշխարհէն :

Անգլիոյ Թագուհին առջի օր ստորա-

(Շար. կարդալ Դ էջ)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԵՐԸ

●

ԽՄԲ. — Կիպրոսի Առաջնորդ եւ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան Կրօն. Ժողովի ատենապետ Ղեւոնդ եպիսկոպոս Չէպէեան, միասնաբար բողոքելով մամլոյ ներկայացուցիչները, որոնք իրեն դիմած էին, լուսաբանութիւն խնդրելու համար կաթողիկոսական խնդրոյ շուրջ հետեւեալ պատասխանները տուած է. — («Ազդակ», Օգոստոս 1):

Ա. — Ընդդիմադիր տարրերու հետ յարաբերութեան մտա՞ք : Ի՞նչ ձեւով կը մտածէին լուծել իրենք՝ այս հարցը.

ՂԵՒՈՆԴ Ս. — «Կիլիկիոյ կաթող. ընտրութեան առթիւ ստեղծուած ցաւալի կացութեան բարւոք կարգադրութեան համար՝ Մայիսի 16ին Կիպրոսէն Անթիլիաս եկանք, մեր կարողութեան սահմաններուն մէջ կարելի նպաստ մը ընծայելու համար կողմերու միջեւ համերաշխութեան ճիգերուն :

19 Մայիսի 1956 եւ 21 Մայիսի 1956ին, յաջորդական երկու տեսակցութիւններ ունեցանք «անկախ»ներու եւ «չէզոք»ներու հետ :

Առաջին տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ Պ. Լեւոն Նազարեանի բնակարանին մէջ, գիշերուան ժամը 8 – 11. ներկայ էին Պ. Պ. Ե. Տեմիրճեան, Տ. Սրապեան, Մալիքեան, Նազարեան եւ Կասարճեան: Կը բացակայէին Տօքթ. Ծիլաճեան եւ Պ. Զաթալպաշեան, որոնք ժամադրութիւն մը յարգելու հարկադրանքին տակ էին :

Երկրորդ տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ Տօքթ. Ծիլաճեանի բնակարանին մէջ, ուր ներկայ էին Պ. Պ. Ծիլաճեան, Մալիքեան, Զաթալպաշեան, Նազարեան, Տէմիրճեան, Սրապեան եւ Գասարճեան : Ժողովը սկսելէ երկու ժամ ետք՝ եկան նաեւ Բարգէն վրդ., Շահէ վրդ. եւ Մ. Նահանգներէն Պ. Տատուր Տատուրեան :

Մեր նպատակն էր, ինչպէս ըսինք, հասկացողութեան եզր մը գտնել :

Իրենց մէջ գտնուեցան մարդիկ, որոնք իսկապէս կը փափաքէին միջին ճամբայ մը գտնել: Սակայն, ընդհանրապէս, ղեկավարներու մասին իմ տպաւորութիւնս այն եղաւ, որ անոնք «միակ ելք» կը նկատէին ընտրեալ կաթողիկոսի հրաժարումը ...

Իրաւ ըսել տուինք, թէ՝ նման մտածումով մը՝ իրենք «անկախ» խմբաւորում մը չէին կրնար ըլլալ, որովհետեւ — իբրեւ անկախ եւ չէզոք — պէտք էր հեռու մնային ծայրայեղութիւններէ, եւ միջին եզր մը գտնէին :

Յայտնեցինք թէ Զարեհ Ա. Կաթողիկոս ընտրուած էր օրինաւոր Պատգ. Ժողովի կողմէ, Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Կիպրոսի կառավարութիւնները պաշտօնապէս ճանչցած են այդ ընտրութիւնը. հետեւաբար, ընտրութեան օրինականութիւնը խնդրոյ առարկայ չի կրնար ըլլալ այլեւս: Զարեհ Ս.ի իբրեւ ընտրեալ կաթողիկոսի իրաւունքները ճանչնալու հիման վրայ՝ պատրաստակամութիւն յայտնեցինք մեր աշխատանքը շարունակելու, ի նպաստ հարցի բարւոք կարգադրութեան :

Տարաբախտօրէն, սակայն, «անկախ» եւ «չէզոք» անուններով ներկայացող այս ազգայինները յամառեցան իրենց այն պահանջին վրայ՝ ըստ որուն պէտք է հրաժարէր ընտրեալ կաթողիկոսը. եւ ուրեմն՝ խօսակցութիւնները շարունակելու հարկ եւ կարելիութիւն չմնաց »:

Բ. — Աթոռէն ներս ի՞նչ աշխատանք տարիք եւ ի՞նչ արդիւնքի յանգեցաք :

ՂԵՒՈՆԴ Ս. — «Ձեր այս երկրորդ հարցումը կը կցենք ձեր չորրորդ հարցումին՝ ուր կ'ըսէք. — «Ընդհանրապէս կը խօսուէր կիլիկեան Աթոռի վեց եպիսկոպոսներու համաձայնութեան մը շուրջ. ի՞նչ են հիմունքները այդ համաձայնութեան եւ ի՞նչ եղած է արդիւնքը »:

Կը պատասխանենք, ուրեմն, երկրորդ եւ չորրորդ հարցումներուն՝ միասնաբար:

Անկախներու եւ չէզոքներու այս վերաբերումէն ետք՝ աշխատեցանք Աթոռիս 6 եպիսկոպոսներով ունենալ խորհրդակցութիւններ՝ որոնք տեւեցին շուրջ ամիս մը: Պատրաստեցինք համաձայնագիր մը, առաւելաբար հիմնուելով Գահիրէի «եպիսկոպոսական ժողով»ին կողմէ իբրեւ «համաձայնագիր» բանաձեւուած մտածումներուն վրայ: Այս խորհրդակցութիւններուն մասնակցեցան Պ. Պ. Տօքթ. Յ. Ենիգոմշուեան, Հէրրի Պըրտ (Հէրրի Մովսէսեան, Մ. Նահանգներէն), Պ. Բ. Եղիայեան (ուսումնապետ դպրեվանքի) եւ Պ. Տատուր Տատուրեան (Մ. Նահանգներէն): Համաձայնագրի սեւագրութիւնը ստորագրուեցաւ 23 Յունիսի շաբաթ օր, հինգ եպիսկոպոսներու կողմէ : Զստորագրեց միայն Փառէն եպիսկ. Մելքոնեան, հակառակ անոր որ բոլոր ժողովներուն ներկայ եղած ու թելադրութիւններ եւ դիտողութիւններ ալ ըրած էր: Չստորագրելու պատճառ ցոյց կուտար այն, որ որոշած է որեւէ պաշտօնագրի տակ իր անունը չդնել :

Հակառակ եպիսկոպոսներու եւ աշխարհականներու խնդրանքներուն՝ Փառէն եպիսկ. բացարձակապէս անդրդուելի մընաց: Հինգ եպիսկոպոսներու կողմէ պատրաստուած սեւագրութեան ստորագրութեան ներկայ էին նաեւ իրաւագէտներ Հրաչ Շամլեան եւ Կարապետ Իզմիրլեան:

Նոյն օրը նիստ պիտի ունենար Ազգ. Ընդհ. Ժողովը, երեկոյեան ժամը 5ին : Որպէսզի համաձայնագրի հարցը լսենք, մենք այդ ժողովին ալ ներկայ չեղանք, եւ ժողովը յետաձգուեցաւ :

Փառէն եպիսկ.ի այսօրուան համախոհներ՝ Գեր. Խադ Ս. Արք. եւ Դերենիկ Ս., մասնաւոր աշխատանքով ջանացին համոզել Փառէն Ս.ը, որպէսզի չդժուարացնէ համաձայնութիւնը: Եւ սակայն, անկարելի եղաւ, եւ որոշուեցաւ որ ժամանակ տրուի զոյգ սրբազաններուն՝ որպէսզի անոնք փորձեն ձեւը գտնել իր մասնակի վերապահութենէն հրաժարեցնելու զայն:

Երեքշաբթի օր, 26 Յունիսին, Պ. Տատուր Տատուրեան, յայտնեց թէ Ուրբաթ օր Պէյրութ կը հասնի նաեւ Եղիշէ Սրբազան : Արդարեւ, նոյն օրը հասաւ ան եւ 30 Յունիսին մասնակցեցաւ այն տեսակցութեան՝ զոր առանձինն ունեցեր էին Պիքֆայայի մէջ, Խադ, Փառէն եւ Դերենիկ սրբազանները :

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐ

Հայերու ճշգրիտ թիւը ծանօթ չէ: Մորկան կը հաշուէ 25 միլիոն, ուրիշներ 15 միլիոն, Հ. Սարգիսեան 10: Ենթադրելով նոյնիսկ վերջին թիւը ստոյգ, բացայայտ է որ, ոչ միայն աճած չէ, այլ զգալիօրէն նուազած է դարերու ընթացքին հաւատափոխութեամբ, հարստահարութեամբ, տնտեսական եւ քաղաքական պատճառներով:

Մեծոփեցիի վկայութեան համաձայն, «սովն եւ աղքատութենէն մղուած, շատեր Քիւրտերուն հետ խառնուեցան եւ մահմետականացան եւ առանց սերունդը մահմետական պիտի մենայ (էջ 95): Սովն ու աղքատութիւնը բաւական չեն բացատրելու հաւատափոխութիւնը: Հալածանքներէ ազատելու համար, ապահովութիւն գտնելու յոյսով, խառնուած են Քիւրտերու հետ, ինչպէս նաեւ ընկերային յեղաշրջումով, նախնական կենցաղի վերադառնալով:

Նոյն վկայութիւնը կուտայ նաեւ Դուբինեցի՝ Իրան տարագրուած Հայերու մասին:

Պարսկական բաժինին մէջ աղջիկներու հաւաքում կար հարէմներու համար, Թուրքիոյ կողմէ մանկաժողով՝ Ենիչէրի գունդերը կազմելու համար: Միւֆթի Քեմալ Փաշազատէ ֆեթվայով մը վճռած էր թէ՝ առանց վերաքննութեան կարելի է գերի առնել Թուրքերու կողմէ Պարսկուհիներ եւ Հայուհիներ: Կիներու եւ տղոց գերի տարուիլը օրինական կ'ընդունուէր (Համմեր, Պատմ. հատոր 7, էջ 97, 392): Կովկասը գերեվաճառութեան կեդրոն էր: Թուրք եւ քրիստոնեայ վաճառականներ կը գնէին կիներ, աղջիկներ, տղաներ, չարաչար կ'աշխատցնէին «փայտերով կը հարկադրէին աշխատիլ»: Քրիստոնեաներ հետզհետէ կը նուազէին (Շարտէն, Բ. էջ 73):

Մանկաժողովի առեն խուլութիւններ պակաս չէին: Ընտանիքներ պաղատանքով, ոսկի ու կոծով կը ջանային արգիլել իրենց զաւակներուն բռնագրաւումը: 1543 Ալբէնին եկեղեցիներ այրած են: Սալաքիա վրդ. մը Պոլիս կուգայ, դիմումներ կը կատարէ Բարերդի շրջանի մանկաժողովը դադրեցնել տալու համար: Հետզհետէ ուրիշ գաւառներ ալ կը դիմեն նոյն նպատակով: Սուլթան Դ. որդւոյն թլփատման առեն, կը թլփատուին նաեւ 7000 քրիստոնեայ մանուկներ (Համմեր Ա. 123):

Նատիր Շահ Օսմանցիներէն կը գրաւէ Էջմիածինը: Կաթողիկոսը կը վերադառնայ պարսիկ հպատակութեան (22 Սեպտ. 1735): Աբրահամ կաթողիկոս կը յաջողի Շահին գութը շարժել եւ գերեվարութենէ փրկել եօթը հազար հայ եւ վրացի գերիներ, մանչ եւ աղջիկ, վեցէն 15 տարեկան: Գերութիւնը տեւած էր եօթը ամիս:

Օսմ. կայսրութեան մէջ հաւատուրացը բարձր պաշտօններու կը հասնէր: Շահի համար, փառքի համար թրքացողներու թիւը անհաշիւ է: «Այսօրուայ Օսմանցիները մէկ միլիոնէն աւելի Քրիստոնեաներէ սերած են» (Լավիս եւ Ռամպօ, Ընդհ. Պատմ. Ե. 890):

Տրապիզոնէն 7–8 ժամ հեռու կը գտնուի Սեւ Գետ լեռնաշխարհը, անտառապատ: Մինչեւ 1700 թուականը բնակչութիւնը Հայ էր, ինչպէս քիչ մը հեռուն գտնուող Համշէնի բնակչութիւնը: Շրջանն ունէր 36 գիւղ, 5 – 6000 տուն, շուրջ 16.000 Հայ: 1708 – 10 մոլլաներ եւ ենիչէրիներ կը խուժեն եւ բռնի կ'իսլամացնեն նախ աւագները, յետոյ ժողովուրդը, կոտորելով եւ տանջելով: Այսքան բազմութիւն հազիւ չորս – հինգ քահանայ ունէր: Համշէնցիներ կը պահեն հայերէնը, քրիստոնեայ սովորութիւնները: 1800ին մեծ մասը արդէն իսլամ էր եւ լեզուն ալ կորուսած, որովհետեւ «ուղղափառ մահմետական մը անհաւատի լեզու խօսելու չէ»: Եկեղեցին անտարբեր գտնուած էր հօտին հանդէպ: Առեն եղած է որ բազմաթիւ գիւղեր մէկ քահանայ ունեցած են: Կորուստէն վերջ Էջմիածինի պաշտօնական ամսաթերթին աշխատակիցը կը գրէ. «Ափսոս որ մեր անհեռատեսութեամբ եւ անտարբերութեամբ կորսնցուցինք բազմաթիւ ժողովուրդ եւ տակաւին չենք զգաստացած» (Արարատ, 1895, էջ 240 — 43):

Տրապիզոնէն Նիկոմիդիա գաղթած էին Համշէնցիք եւ պահած էին մաքուր հայերէն: Հայր Տաշեան Տրապիզոնի շրջականները կը գտնէր մահմետականացած քանի գիւղեր: Թորդում գաւառը կը մահմետականանայ 1643ին: Թուրքերը կը գրաւէին Բաբերդի շրջանի վանքերու եւ անձնական ընդարձակ հողերը եւ ենիչէրիներու կուտային, որով բէկ կը դառնային:

Պարսկական օրէնքով իսլամացողը միայն ժառանգորդ կ'ըլլար հօրենական ստացուածքին: Ընտանեկան վէճ մը ունեցողը կը դառնար հաւատուրաց՝ զրկելու համար եղբայրն ու քոյրը: Կամովին կամ բռնի Պարսիկի մը հետ ամուսնացող կնոջ կը մնար քրիստոնեայ ծնողին կալուածն ու գոյքը: Ասով մէկտեղ Հայերը յամառօրէն դիմադրած են մահմետականութեան, միայն թէ հետզհետէ ցրուած են Կովկասի մէջ թէ օսմ. պետութեան մէջ եւ Մահմետականներու հետ խառն բնակութիւն հաստատած են:

1662 Թուին Հալէպի մէջ եպիսկոպոս մը եւ 13 քահանաներ դաւանափոխ կ'ըլլան: Կը թուի թէ բաւական Հայեր կային 13 քահանաներ ապրեցնելու համար: Դաւանափոխութեան պատճառը սովորականին նման անհամաձայնութիւններ ըլլալու են: Տնտեսին հետ խնդիր ունեցողը եկեղեցի չի յաճախեր: 1680ին Քափուչէններու մեծաւոր հայր Ժան Պաթիսթի մեծաւորութեան տակ կը գտնուէին մայրապետներ, որոնք հայերէն եւ արաբերէն կը սորվեցնէին փոքրիկներու (Ժիւսթինիէն տը Թուա, Թէաթր տը լա Թիւրքի, 1682, էջ 467):

Սիսի կաթողիկոսութիւնը պաշտօնական թերթ չունէր, որպէսզի աշխատակից մըն ալ հոն գրէր «Արարատ»ի աշխատակցին տողերը: Հիւսիսը կը լզուան, հարաւը կը դառնան Քիւրտ, միջին մասը կը Թրքանան, Ասորիքի մէջ կը խառնուին Արաբներու եւ ամէնն ալ կը կորսուին հայութեան համար, կ'անհետանան վերջնականօրէն:

Պերլին գացող պատուիրակներ կը յիշէին միլիոնէ մը աւելի քրտացած Հայերը եւ յոյս կը յայտնէին թէ բարենորոգումներու իրականացումով անոնք պիտի վերադառնային մայր ցեղին եւ պիտի կազմուէր հոծ հայութիւն մը ինքնավար վարչութեամբ օժտուած, ամբարտակ մը հիւսիսի արշաւանքին դէմ, ինչ որ չեղաւ միջին դարուն, սելճուքեան արշաւանքին դէմ, առանց նկատի առնելու որ օսմ. քաղաքականութիւնը տարբեր չէր բիւզանդական քաղաքականութենէն:

Արեւելեան նահանգներու բնակչութեան անբուժելի հիւանդութիւնը սակայն պանդխտութիւնն էր:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՔՈՒՎԷՅԹ, ՔԱՐԻՒՂԻ ՔԱՂԱՔԸ

Քուվէյթ ներկայ դարու առասպելական քաղաքն է, Հազարումէկ գիշերներու քաղաքը:

Արեւելքի երիտասարդներուն երազն է հաստատուիլ այս քաղաքին մէջ, ուր մէկ շաբաթուան վաստակը կարելի կ'ըլլայ շահիլ մէկ օրուան մէջ, ուր ինքնաշարժերու վարիչները այնքան լաւ հագուած են որքան ուեւէ հարուստ: Հոն կարելի է գտնել ամէնէն թանկագին իրերը — պարսկական գորգ, Փարիզի անուշահոտութիւն, ամերիկեան գործիքներ, մինչեւ իսկ հեռատեսիլի ընդունարան:

Երկրին պետն է Ապտուլլահ Ալ Սալիմ Շէյխը: Աշխարհի ամէնէն հարուստ մարդը, բայց նաեւ ամէնէն բարեպաշտ եւ ամէնէն իմաստունը, քանզի այս խղճամիտ հաւատացեալը կ'ուզէ որ իր ժողովուրդն ալ օգտուի Ալլահին այս բարիքէն, — քարիւղէն: Հոս իրականութիւնը կը գէ կ'անցնի առասպելը:

Քուվէյթ, կամ Քովէյթ, երկու հարիւր հազար բնակիչ ունեցող այս քաղաքը այնքան արագօրէն կ'աճի որ, տակաւին իր անունին ուղղագրութիւնն անգամ կայուն եւ միօրինակ ձեւ չէ ստացած:

Դարուս սկիզբը Քուվէյթ մարգարիտ որսացողներու աւան մըն էր միայն, Պարսից ծոցին խորը: Բայց լաւ պաշտպանուած այս ծոցը արդէն գրաւած էր Մեծն Բրիտանիոյ ուշադրութիւնը: Քուվէյթ նախասահմանուած եւ ցանկալի վայր մըն է: Այս է պատճառը որ Անգլիա 1898ին դաշնագիր մը կնքեց ներկայ շէյխին մեծ հօրը հետ եւ 1905էն ի վեր դիւանագիտական գործակալ մը կը պահէ հոն, որ կը զբաղի միայն արտաքին խնդիրներով եւ երբեք ներքին:

Աշխարհի ամէնէն մեծ քարիւղի նաւահանգիստն է, որ աւելի մեծ գործառնութիւն ունի, քան Ֆրանսայի բոլոր նաւահանգիստները միասին – Մարսէյլ, Տէօնքերք, Հավր, Շերպուրկ եւ Պոռտօ:

Քուվէյթի քարիւղի շահագործման կեդրոնը կը գտնուի Ահմետիի մէջ, որ քաղաքէն քառասուն քիլոմեթր դէպի հարաւ կը գտնուի: Աւազուտ ծովափ մը, ուր բուսականութեան ոչ մէկ հետք կը նշմարուի:

Քարիւղատար խողովակներ քարիւղի բնական հոսումը կը տանին դէպի նաւահանգիստ: Կ'ըսուի թէ այս խողովակներէն մէկը աշխարհի ամէնէն մեծ փայփըլայնն է, 85 սանթիմեթր տրամագծով: Թէ ճամբան եւ թէ խողովակները մէկ քիլոմեթրի չափ կ'երկարին ծոցին մէջ: Իսկ ծոցին մէջ խարիսխ նետած են չորս հարիւր հազար թոն տարողութեամբ նաւեր:

Այնքան տաք է օդը որ երկինքն կրակ կը տեղայ կարծես, ինչպէս կ'ըսեն, եւ անբնական ըլլալու աստիճան խաղաղ է ծովը:

Քուվէյթ տարեկան վաթսուն միլիոն թոն քարիւղ կ'արտադրէ, եւ միացած չէ Միջերկրականին քարիւղատար խողովակներով, ինչպէս Սէուտի Արաբիա եւ Իրաք իրենց փայփլայններով: Հոս ամբողջ քարիւղը որ զտուած չէ տեղւոյն վրայ կամ Ապատանի մէջ, դէպի ծով կ'երթայ եւ կ'անցնի Սուէզի ջրանցքէն:

Իսկ եթէ պատահի, որ օր մը ստիպուած ըլլան Սուէզի ջրանցքէն չանցնիլ, Եգիպտոսի հետ դժուարութեանց հետեւանքով, յիսուն հազար թոննոց նաւեր կան նաւաշինարաններուն մէջ, որոնք հակառակ պարագային կրնան Ափրիկէի շրջանը ընելով անցնիլ:

Քուվէյթի մէջ աւելի քան երկու հարիւր քարիւղի հորեր կան, ուրկէ միջին հաշուով օրական տասը հազար խորանարդ մեթր քարիւղ կը ժայթքէ, առանց երբեք քարիւղի հոտ տարածելու շրջակայքը: Այս ճարտարարուեստը, որ ամէնէն աղտոտը կը համարուի աշխարհի մէջ, առաւելութիւնն ունի ոչինչ ցոյց տալու իր աղտոտութենէն:

Աւազի այս քաղաքին օդը բարեխառնուած են եւ կարելի է շնչել: Կան անգլիական ակումբներ, անուշ ջուրի լողարան, խաղարան, ծաղիկներու պարտէզ մը եւն: Շաբաթը չորս անգամ օդանաւ մը Լիբանանէն թարմ բանջարեղէն եւ պտուղ կը բերէ: Ճարտարագէտներու եւ արհեստագէտներու այս քաղաքը շինուած է չորս քիլոմեթրի վրայ: Պաշտօնեաները, որոնք եօթը տարի առաջ հոն գացած էին, կ'ըսեն թէ վրաններու տակ կը բնակէին:

Անոնք որ հոն կը բնակին, կիներով եւ մանուկներով, շատ լաւ վճարում կը ստանան: Բնիկները (մօտ հինգ հազար բանուորներ), շաբաթական նուազագոյն հինգ հազար ֆրանք կը ստանան, ինչ որ Արեւելքի համար հարստութիւն կը նկատուի: Թէեւ ամէն օր քանի մը Քուէյթցի բանուոր իր հաշիւը կը պահանջէ, որպէսզի ինքնաշարժի վարիչ դառնայ, որու ամէն մէկ երթեւեկը 800էն 1000 ֆր. է:

Բայց մեծահարուստ Ապտուլլահ Ալ Սալիմ շէյխէն, իր շուրջ քան ուրիշ մեծահարուստներ կան, սակայն անոնց եւ ոչ մէկը անցեալ տարի 70 միլիառ ֆրանքի եկամուտ ունեցաւ, բացի շէյխէն որ այս տարի պիտի ունենայ 90էն 100 միլիառ ֆրանք:

Թէեւ Սէուտի Արաբիոյ թագաւորին հարստութիւնն ալ նոյնքան է, սակայն ան իր շուրջ բազմաթիւ իշխաններ եւ մեծ հարէմ մը ունի: Իսկ Ապտուլլահ շէյխը այդքան մեծ ընտանիքով մը ծանրաբեռնուած չէ: Յաճախ Պետեւիներու կամ ձկնորսներու մօտ կերթայ խաղաղօրէն ընելու իր ամէնօրեայ հինգ աղօթքը: Իր միակ երազն է աւազի անապատը վերածելու երկրային դրախտի մը, ինչպէս կը գրէ «Փարի Փրէս»ի աշխատակիցը:

Քուվէյթի հողին վրայ անուշ ջուր չկայ, եւ նախնական ձեւով Պասրայէն եւ Իրանէն կը բերէին մինչեւ նաւահանգիստին շինութիւնը: Ներկայիս ծովու ջուրը զտող մեծ գործարան մը շինուած է, որ օրական չորս միլիոն լիթր ջուր կուտայ,

---

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՏԱՓԱԶԱՐԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

28. Սանուց Միութիւն (1909)

Հիմնած են «Կեդրոնական վարժարանի» սաները՝ արդէն վարժարանի բացումէն քիչ վերջը եւ կազմած կանոնագիր մը: Կեդրոնական վարժարանը բացուած է «Կրթասիրաց Ընկերութեան» կողմէ 1909ին: Միութիւնը կանոնագիր մ'ալ ընդունած է Կեդրոնական վարժարանի խընամակալութենէն, որ խիստ ու սեղմող կանոններ կը բովանդակէր (Բիւթանիա, 1912, էջ 565):

Տեսած չենք այդ կանոնագիրները:

29. «Որբախնամ Տիկնանց» Միութիւն (1909)

Կազմուած է 1909 Դեկտեմբերին՝ նախաձեռնութեամբ Պոլսոյ Որբախնամ Ընկերութեան կողմէ Ատափազար ղրկուած Տիկին Հերանուշ Յակոբեանի՝ նպաստելու համար Ատանայի Որբերուն: 1910 Փետրուարին ունէր իննսուն անդամ եւ ամսական երեք ոսկի կը ղրկէր Պոլսոյ իր կեդրոնին (Բիւթանիա, 1910, էջ 57):

30. Կանանց Կրթասիրաց Ընկերութիւն (1909 – 10)

Կը յիշուի 1910ին, սակայն աւելի հին ըլլալու է (Հմմտ. Երկիր, 1910, էջ 55):

31. Սանուհեաց Ընկերութիւն (1909–10)

Կազմուած է Ս. Կարապետի թաղին մէջ եւ կը յիշուի 1910 Յուլիսին (Երկիր, 1910, էջ 44):

32. Սանուհեաց Միութիւն (1909–10)

Հիմնուած է Ս. Հրեշտակապետ թաղին մէջ՝ հաւանօրէն Գայիանեան աղջկանց վարժարանի սանուհիներէն: Կը յիշուի 1910ին (Երկիր, 1910, էջ 44 եւ 55):

33. Գեղարուեստական Միութիւն (1909 – 10)

Կը յիշուի 1910 Օգոստոսին (Բիւթանիա, 1910, էջ 238):

34. Արեւելեան երկրագործական Միութիւն (1910)

Հիմնուած է 1910 Յունուար մէկին: Հիմնադիրն է Մարկոս Թէքգեան, որ դրած է նպատակն ալ. 1. Հող գնել, 2. Ջանալ արդիւնաբերել այգեգործութեամբ եւայլն. 3. Գնուած հողերը վարձու տալ եւ շահեցնել եւ լաւ արժէքով ծախել (Ժամանակ, 1913 թ. 1514): Շաբաթական անդամավճարն էր 5 ղրուշ:

Վարչ. Խորհուրդի անդամ եղած են. Գր. Ակոնէեան, Ստ. Զարգճեան, Ստ. Եղիայեան, Անդ. Ռուսեան, Յակ. Այվազեան, Ս. Մի. Փիսայեան: Ունէր հազար անդամ (Երկիր, 1910 թ. 23):

35. Գործակցական Ընկերութիւն (1910)

1910 Յունուար 27ին կը գրէ «Նորայր» Ատափազարէն. «Վերջացող շաբթուան մէջ քանի մը եռանդուն երիտասարդներ դրին անոր հիմը եւ արդէն օրէ օր անդամակցողներու թիւը կ'աւելնայ ... Ընկերութիւնը պիտի բաղկանայ հազար բաժիններէ, իւրաքանչիւր բաժին վաթսուն ղրուշ տարեկան: Ընկերութիւնը պիտի բանայ սպառողական խանութներ (Բիւթանիա, 1910, էջ 53):

36. Ուսուցչական Միութիւն (1911)

Կը հիմնուի 1911 Մայիսին՝ նախաձեռնութեամբ Բիւթանիայի խմբագրութեան (Բիւթանիա, 1911, էջ 429): Մայր–Դիւանը կը կազմէին, Գէորգ Շիրինեան (ատենապետ), Յարութիւն Աթանասեան (ատենադպիր) (Բիւթանիա, 1911, էջ 453):

Միութեան կանոնագիրը հրատարակուած է «Բիւթանիա»յի մէջ (1911, էջ 453 եւ 459), ունի 41 յօդուած, որոնցմէ առաջինը կ'ընդգծէ. Ընկերութեան նըպատակն է՝ «Պաշտպանել իր անդամներուն նիւթական եւ բարոյական շահը» (Բիւթանիա, անդ, էջ 453):

37. Շահակցական Միութիւն (1911)

Հիմնուած է 1911 Դեկտ. 1ին: 1913ին ունէր 70 անդամ: Կը գործէր «Մ. Մարկոսեան եւ ընկերք» անունով: Անդամավճարն էր շաբաթական հինգ եւ ամսական 10 ղուրուշ (Ժամանակ, 1913, թ. 1514):

Հ. Ե. ՓՈՂՈՍԵԱՆ

(5)

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏՈՄՍԵՐ

Ո՞Վ ՍՆԱՆԿԱՑԱՒ

★

Այն օրերուն — 1859ին — երբ Սուլթան Ապտիւլ Մէճիտ, կը ստորագրէր «Թանզիմաթ»ը եւ կեանքի եւ ստացուածքի ապահովութիւն կը խոստանար իր ոչ-իսլամ հպատակներուն, Պապը Ալիի գործերը կը վարէր Ռէշիտ փաշա անունով Սատրազամ մը, որ ծանօթ էր նաեւ «Կէօպլիւքլիւ Րէշիտ» անունով :

Սրամիտ մարդ էր, կը հաւատան իր ժամանակակիցները :

Անգամ մը, իրեն ներկայացած էին Ֆրանսական երկու պատուիրակութիւններ — մէկը կ'աշխատէր Թուրքիոյ մէջ դրամատուններ հաստատելու մենաշնորհը ձեռք բերել, միւսը՝ կուզէր ճամբաներ ու երկաթուղիներ շինելու մենաշնորհը :

Րէշիտ փաշա խորհրդակցութեան կը կանչէ երկու խումբերը, միասին, եւ կ'ըսէ անոնց՝ իր գիտցած Ֆրանսերէնով .

— Messieurs, vous demandez banques... Et vous, Messieurs, demandez routes... Ensemble, cela fait... banqueroute...

Բառախաղ մըն էր որ կ'ընէր Սատրազամ էֆէնտին :

Շատ ջուր անցած է Ղալաթիոյ կամուրջին տակէն, այդ օրերէն մինչեւ այսօր : Ատեն մը, յոյսեր կային թէ այդ ջուրին մէջ խեղդամահ պիտի ըլլար «Եւրոպայի Հիւանդ Մարդը» :

Բայց, չեղաւ :

Որովհետեւ, Պապը Ալին, կրցաւ, վարպետօրէն, երկու չուանի վրայ խաղալ : Կամ, կրցաւ իր դիմացը խաղցնել Եւրոպան, ինչպէս կատուն մուկը կը խաղցնէ իր թաթերուն տակ :

Եւ ի՛նչ միջոցներու դիմեցին օրուան Մեծերը՝ Սուլթանը խաղի բերելու համար :

Իրենցմէ մէկը, «Սուրբ Տեղիք»ը պաշտպանելու իրաւունք պահանջեց :

Իր մրցակիցները «տեղդ նստէ» պոռացին :

Ատեն մը, Արեւմուտքցիները մեծ աղմուկ բարձրացուցին, որովհետեւ իրենց սիրելի քրիստոնեաները կը հալածուէին ու կը ջարդուէին... Արեւելեան նահանգներուն մէջ :

— Բարենորոգում կը պահանջենք, պոռացին չորս կողմէն ...

— Աչքածնիդ ալ այդ ըլլար, պատասխանեց Սուլթանը .

Եւ « բարենորոգեց»... ջարդերու իր ծրագիրը : Այնպէս մը «բարենորոգեց» որ 1915ին, մէկ անգամէն, մէկ հարուածով, բնաջնջեց ըրաւ մէկ միլիոն քրիստոնեաներ ...

Եւրոպան, մէկ կողմէն, բարենորոգում կը պահանջէր, միւս կողմէն, գաղտնի դաշնագիրներ կը կնքէր Սուլթանին հետ, որպէսզի Մոսկոֆը «ներս չմտնէր» Արեւելեան Նահանգներէն :

Պատմութեան այդ շրջանին, մեղրածորան ճառեր կ'արտասանուէին Լոնտոնի ու Փարիզի մէջ՝ ի պատիւ եւ ի նպաստ մեզի : Պերլինի մէջ, այդ մեղքը հզօրծուեցաւ :

Ու մենք մեր ամբողջ յոյսը դրինք այդ մեղրածորան ճառերուն վրայ :

Երբ օրը եկաւ այդ մեղքը քիչ մը համտեսելու, տեսանք որ անոր մէջ Թոյն խառնուած էր :

Թուրքը խնդաց : Հայը լացաւ :

Այդ խնդուքը եւ այդ լացը կը շարունակուին մինչեւ այսօր ալ :

Անցեալ օր, քանի մը նմոյշներ տուած էի «Թրքասէր»ներու ցախատուքներէն : Անոնց վրայ պէտք է աւելցնէլ «հայասէր»ներու ցախատուքներն ալ՝ պատկերը ամբողջացնելու համար :

Րէշիտ փաշայի բառախաղը ունէր ուրիշ իմաստ մըն ալ — դրամատուն եւ ճամբայ կ'ուզէք , այնպէս չէ՞... Ուզեցէք, բայց պիտի սնանկանաք :

Իրաւ ալ սնանկացաւ Եւրոպայի դիւանագիտութիւնը՝ Թուրքիոյ մէջ :

Եթէ փաշային միտքը մենք հասկցած ըլլայինք, տարբեր վիճակ ունեցած կ'ըլլայինք, այսօր :

Թուրքը չսնանկացաւ : Մենք սնանկացանք՝ հայանպաստ ճառերը աղօթքի տեղ ընդունելով :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

նալով արբահօր եւ կարգ մը տեղեկութիւններ քաղելով ծանօթացուց՝ արբահայրը Մեքսիքայի ժողովուրդին :

Աբբահայրը մանրամասնօրէն ներկայացուց հայ ժողովուրդը իբրեւ աշխարհի ամէնէն հին ազգը, բազմաթիւ հնադարեան եկեղեցիներով եւ զուտ հայկական պարագաներով :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ եւ երգահան Գոհարիկ Ղազարոսեան Պոլսէն Փարիզ հրաւիրուած է Թրիփթիք Երաժշտական Միութեան նախագահ՝ Փիէռ տ'Առքէնի կողմէ, մասնակցելու Փարիզի եւ Նիւ Եորքի միջազգային ունկնդրութեանց : Ինչպէս ծանօթ է այս միութիւնը ամէն տարի կը հրաւիրէ տաղանդաւոր արուեստագէտներ, մասնաւորաբար ստեղծագործող հեղինակներ : Թրիփթիքի ունկնդրութեան Գոհարիկ Ղազարոսեան պիտի մասնակցի դաշնակով իսկ երգչուհի Լիտիա Կարին (Իչքալացեան) երգով : Միջազգային այս ունկնդրութեանց պիտի երգուին Կոմիտասի երգերէն զորս Ֆրանսերէնի թարգմանած է Գոհարիկ Ղազարոսեան : Սեպտ. մէկին Նիւ Եորքի Կանանց Ազգ. Երաժշտ. Միութեան համերգին պիտի նուագուի Գ. Ղազարոսեանի դաշնաւորած Եկեսցէն (քերթուած Վ. Թէքէեանի) զոր անգլերէնի թարգմանած է Տիկին Վ. Մեսրոպեան :

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ծանօթ երաժշտագէտ Կարօ Արզիկեան որ իբրեւ երգահան եւ խմբավար կը պաշտօնավարէ Եպիսկոպոսական «Քրիստոս» եկեղեցիին մէջ, նոյն պաշտօնը ստանձնած է նաեւ Սըմըրվիլի Էմմանուէլ եպիսկոպոսական եկեղեցիին մէջ :

ՆԿԱՐԻՉ Յարութիւն Մինասեան որ Անգլիա եւ Ամերիկա գացած էր 1955 – 1956ին յաջող նկարահանդէսներ տուած է հետեւեալ քաղաքներուն մէջ — Լոնտոն, Մանչեսթըր, Նիւ Եորք, Ֆիլատելֆիա, Պոսթըն, Տիթրոյթ, վերադարձած է Փարիզ եւ քանի մը օրէն կը մեկնի Պարսկաստան :

ՆԿԱՐՉՈՒՀԻ Վեհանուշ Երամեան նկարահանդէս մը տուած է Նիկոսիոյ մէջ (Կիպրոս) : Օր. Վեհանուշ չորս տարի յաճախած է Պոլսէյլի Գեղարուեստից Ակադեմիան եւ փայլուն կերպով աւարտած է անոր շրջանը :

ՈՒԻԼԵՐՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ արձանը շինել կ'առաջարկէ ամերիկացի ընթերցող մը Ֆրէզնոյի մէջ, նկատելով որ Սարոյեան ծնած է Ֆրէզնօ (Մ. Նահանգներ) եւ քսան տարիէ ի վեր գրական գլուխ գործոցներ կ'արտադրէ, ինչպէս կը գրէ « Ֆրէզնօ Պի» թերթը :

այսինքն օրական քսան լիթր մարդ գլուխ, եւ շուտով քսան միլիոն լիթրի պիտի հասցնեն : Այս ջուրը քիչ մը անհամ է, սակայն առողջապահական : Ներկայիս կ'ուսումնասիրեն Իրաքի անուշ ջուրն ալ բերելու միջոցներ ստեղծել, ջրատար խողովակներով եւ ռոզումներով :

Նպատակ ունին նաւահանգիստ մը շինել խորունկ ջուրի մէջ, որուն ծրագիրը յանձնուած է իտալական ընկերութեան մը :

Բարեպաշտ չէյխը եւ հաւատացեալ Արաբները բազմաթիւ մզկիթներ կը շինեն :

Քուէյթի մէջ խստօրէն արգիլուած է ոգելից ըմպելին, նոյնիսկ գարեջուրը, որոնց տեղ՝ քօքա - քոլա, փեփսի քոլա եւայլն : Թէեւ Եւրոպացիները իրաւունք կը ստանան քիչ մը ոգելից ըմպելի գործածելու :

Ապտուլլահ չէյխին փափաքն է Քուէյթցիները Արաբներուն ամէնէն կրթուածները դարձնել : Քաղաքին մէջ մօտ քառասուն դպրոց կայ, նախնական թէ երկրորդական : Ամէն մէկ դպրոց ունի լողարան եւ ճաշարան մը, ուր աշակերտները ձրի ճաշ կ'ուտեն :

Կեդրոնական խոհանոց մը բեռնակառքերով, օրական 14000 պնակ կերակուր կը ղրկէ այս դպրոցները :

Դպրոցներուն ուսուցիչները Եգիպտոսէն հոն կ'երթան եւ Գահիրէի մէջ է որ ուսանողները կը ստանան իրենց բարձրագոյն ուսումը :

Բազմաթիւ հիւանդանոցներ կան, որոնց մէկը 750 անկողին ունի թոքախտաւորներուն համար : Ընկերային տեսակէտով ալ Քուէյթցիները ամէնէն շատ նպաստաւորուածներն են Միջին Արեւելքի մէջ :

Քուէյթ հին եւ նոր քաղաքակրթութեան խառնուրդ քաղաք մըն է : Շքեղ կառքերուն քով կը տեսնուին փոքր սայլակներ :

Քաղաքին ստեղծագործութիւնը խիստ աշխոյժ է, անցեալ Մայիս վեցին էր որ Իրաքի երեսուն համայնավարներ վտարուեցան երկրէն :

Քուէյթ հետզհետէ թօթափեց օտար լուծը : 1921ին անգլիացի վերջին զինուորը մեկնեցաւ երկրէն, քաղաքը իր քարիւղի արտադրութիւնը եապատկեց հինգ տարուան եւ տասնապատկեց տասը տարուան մէջ դառնալով բրիտանական ելեւմուտքին ամէնէն ամուր մարտկոցներէն մէկը :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ այցելութիւն : Պայրամի տօնին առթիւ Եգիպտոսի Առաջնորդը ընկերակցութեամբ Սահակ քհնյ. Շաքարեանի այցելութեան գացած է նախագահ. պալատը եւ ստորագրած շնորհաւորութեանց տոմարին մէջ : Նոյն առթիւ շնորհաւորական հեռագիրներ ուղղած է նախարարներու, ինչպէս եւ էլ Ազհարի Գահերէցին : Յուլիս 23ին Յեղափոխութեան 4րդ տարեդարձին առթիւ Առաջնորդը ընկերակցութեամբ Շաքարեան քահանային նախագահական պալատ երթալով ստորագրած են տոմարին մէջ :

ԸՆԿ. Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ «Յուսաբեր»ի դալար տարիքին վրայ դասախօսութիւն մը տուած է հոծ բազմութեան մը առջեւ նիւթ ունենալով «Բոլշեւիզմի տագնապը» : Մանրամասնօրէն վերլուծած է բոլշեւիզմը եւ բոլշեւիկ ղեկավարութեան կողմէ ստեղծուած ընդհ. մթնոլորտը, կոյր հաւատքի, հնազանդութեան եւ պաշտամունքի անուղղակի պարտադրանքով, ինչպէս եւ այն իրողութիւնը թէ այդ վարդապետութիւնը նիւթապաշտական իր էութեամբ անդունդ կը բանայ մարդոց նիւթեղէն գոյութեան եւ հոգեկան իրականութեան միջեւ :

ԱԲԱԴԱՆԻ ՄԷՋ այս տարի Հայոց Օրիորդաց «Աղաւր» դպրոցը իր առաջին հունձքը տուաւ : 11րդ դասարանի 14 աշակերտուհիները յաջողութեամբ աւարտեցին իրենց ուսման ընթացքը :

ՄԵՍՐՈՊ ԱՐՔ. ՀԱՊՈՉԵԱՆ՝ աբբահայրը Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան Մեքսիքա գացած է, ուր ի պատիւ տեղւոյն Հայերը եւ ի նպաստ Վիէննայի իրեն ընդունելութիւններ սարքած են Մխիթարեան հաստատութեան հանգանակած են քսան հազար փեզօ : Մեքսիքօ Սիթիի մէջ 250 Հայեր կան : Տեղական «Էլ Հերալտօ» թերթին խմբագիրը ներկայա-

ՀՆԱԳԷՏԸ.— Այս ձեռագիրը բաւական հնութիւն ունենալու է :

Ա.— Շատ. մեծ հայրս գրած է՝ մօտ 50 տարի առաջ... :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (112)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

1.— ՊԱՏՄՈՍ

Ծովը անհանգիստ էր : Քամին շառաչելով անցնում էր ծառերի կատարների վրայով, որ հեծում եւ հառաչում էին նրա ուժգին հարուածների ներքոյ : Այդ բոլորը տրամադրում էր դէպի տխրութիւն, դէպի հոգեկան խորին վրդովմունք:

Նա դեռ նստած էր սեղանի մօտ եւ, յենուած աջ ձեռքի վրայ, լսում էր, թէ ՝ի՛նչ է կատարւում դրսում :

Երբեք բարկութիւնը չէր դուրս կոչել նրա շրթունքներից մի յուսահատական բառ. երբեք նրա առաքինի սիրտը չէր արտայայտել ամենափոքր տրտունջ անգամ իւր վիճակից : Ոգեւորուած երկնային մխիթարութեամբ, նա միշտ իրան բարձր էր պահել կենցաղական դժբախտ արկածների վհատութիւնից, եւ միշտ անվեհեր վստահութեամբ հաւատացել էր իւր աստղին : Իսկ այս գիշեր ներքին վրդովմունքը դուրս կոչեց նրա սրտի խորքից հետեւեալ խօսքերը .

«Ապերա՛խտ Բիւզանդիոն, քո վարմունքը աններելի կը մնայ իմ սրտում .. : Դու վատութեամբ վարձատրեցիր իմ հայրենիքի մատուցած ծառայութիւնները ... Քանի՛ քանի՛ անգամ մենք հեռացրինք քո գլխից պարսկական սոսկալի սուրը .. Քանի՛ քանի՛ անգամ ազատեցինք քեզ ամօթալի անկումից ... Իմ հայրենիքը մի անխորտակելի վահանի պէս միշտ պատսպարեց քեզ արեւելեան խուժադուժների արշաւանքներից ... Իմ հայրենիքը կրեց բարբարոսների հարուածները եւ քեզ ողջ պահեց ... Ի՞նչն էր ստիպում մեզ անել այդ : — Քրիստոնէական եղբայրութիւնը : Մենք թողեցինք հեթանոս Պարսիկին եւ քո ձեռքը բռնեցինք : Իսկ դու միշտ դաւաճանեցիր մեզ ... Մենք դարձեալ քրիստոնէական ներողամտութեամբ մոռանում էինք բոլորը : Իսկ դու չէիր զղջանում, որովհետեւ խաբեբայութիւնը քո քաղաքականութեան յենարանն էր ... Վերջը քաղաքական գործի մէջ դու խառնեցիր կրօնական խնդիրներ : Կամեցար մեզ Արիոսի մոլորութիւնների մէջ ընկղմել ... Ե՛ս, իմ ընդդիմադրութեան համար, դատապարտուեցայ եւ աքսորուեցայ ... Բայց Նախախնամութեան աչքը երկար չի թողնի աքսորեալին այնտեղ ... Երբ նա ոտք կը դնէ հայրենի հողի վրայ, դու կը կրես քո պատիժը, նենգաւո՛ր Բիւզանդիոն ...» :

Եղեւնի տաշեղների վերջին կայծերը պլպլացին, պլպլացին եւ վերջապէս հանգան : Մելամաղձոտ խաւարը կրկին տիրեց անձուկ քարանձաւի մէջ : Նա դեռ եւս երկար նստած էր քարէ սեղանի մօտ, եւ նրա տխուր մտածութիւնները թռչում էին դէպի այն երկիրը, որ սիրում էր նա, եւ որին նուիրուած էր իւր հոգու բոլոր զօրութեամբ :

Այսպիսի շատ գիշերներ, անքո՛ւն, սրտամա՛շ գիշերներ, հանդիպում էին Պատմոսի հզօր աքսորեալին — Հայոց սուրբ քահանայապետ Ներսէս մեծին, որին պաշտում էր Հայաստանը, որին սպասում էր Հայաստանը... :

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴ

Անունը Անուշ, ինքը լի դառնութիւններով ... :

Եկրատանից դէպի Տիզբոն տանող ճանապարհի մի կողմում բարձրանում էր մի սեպաձեւ քարաժայռ : Նրա լայն վիմային ստորոտը բռնում է բաւական ընդարձակ տարածութիւն, որի վրայ, որպէս մի հաստահիմն պատուանդանի վրայ, բնութիւնը դրել է յիշեալ քարաժայռը : Մի ափ հող անգամ անկարելի է գտնել նրա լերկ, ապառաժային մակերեւոյթի վրայ : Մի հատ բոյս անգամ չէ բուսնում նրա ամուր ,քարեղէն կողքերի վրայ : Հարաւային բոցակէզ արեգակը այրել, թրծել է նրան ,որպէս մի անօթ, որ դրած է բոուտի մշտավառ քուրայի մէջ :

Այդպէս էր այդ քարաժայռը դարերով, անյիշելի շատ դարերով առաջ :

Եղաւ որ, մի անգամ բռիչը ուսին դրած, այդ լերան ստորոտով անցնում էր Ֆարհադը — Պարսկաստանի մեծ քանդակագործը : Ցանկարծ փողերի խառնաձայն հնչիւններ արթնացրին նրան իւր խորին մտայուզութիւնից, որի մէջ ընկղմուած էր այդ րոպէում : Նա կանգ առեց : Երեւացին որսորդական բարակներ, երեւացին բազէակիր ձիաւորներ, եւ ուրախ, անհոգ աղաղակումը փոթորկի նման յայտնուեցաւ եւ փոթորկի նման անցաւ նրա մօտով ... :

Մէկի պատկերն աղօտ ստուերագիծը մնաց նրա սրտում ... :

Այդ պատկերը խլեց նրա հանգստութիւնը : Ամէն անգամ, նոյն օրը, նոյն ժամին, նա կանգնած էր լինում այդ ճանապարհի վրայ : Սպասում էր, իւր հոգու ամենաքաղցր զգացմունքներով, սպասում էր, մինչեւ յայտնւում էր սիրելի պատկերը եւ, մի թեթեւ հայեացք ձգելով նրա վրայ, կայծակի նման անցնում էր :

ՐԱՖՖԻ

գրեց պաշտօնի զինուորներու զօրակոչին հրամանագիրը։ Այս ձեւով, կանչուած զինուորներուն թիւը կը հասնի 250·000ի։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Արեւմտեան դիւանագիտական շրջանակները կը կարծեն թէ գնդ· Նասր պիտի մերժէ Օգոստ· 16ի ժողովին հրաւէրը։ Տակաւին առջի օր խօսած մէկ ճառին մէջ, Եգիպտոսի նախագահը կը պնդէր թէ Սուէզի ազգայնացումը ոչ մէկ ապօրինի հանգամանք ունի, «պէտք է հասկնան թէ երկիր մը կա՛մ անկախ է, կա՛մ չէ։ Ամէն կարգի յեղուզակներու դէմ պիտի պաշտպանենք մեր իրաւունքները, մեր հողերը եւ մեր ջրանցքը»։

× Գահիրէի Ալ Ազհար համալսարանին տնօրէնը, որ կը նկատուի իսլամութեան արդի պետերէն մէկը, առջի օր «սրբազան պատերազմի» կոչ ուղղեց բոլոր Եգիպտացիներուն, մահմետականներուն եւ քրիստոնեայ Ղպտիներուն։

× Գնդ· Նասր ցարդ չպատասխանեց ժողովի հրաւէրին։ Իր անմիջական շըրջանակին մէջ կը կարծուի սակայն, որ եգիպտական կառավարութիւնը պիտի չհամարձակի ազգայնացման սկզբունքէն հրաժարիլ։

Նասր մեծ յոյսեր դրած է ռուսական բացայայտ օգնութեան (Օգոստ· 12ին Մոսկուա պիտի մեկնի), ինչպէս նաեւ Ամերիկացիներու աւելի թագուն պաշտպանութեան վրայ։

ՍՈՒԷԶԻ ՀԱՐՑԸ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՑ ԱԶԳ·ԺՈՂՈՎՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Իր հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ, Ֆրանսայի Ազգ· ժողովը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ վստահութիւն յայտնեց Սուէզի հարցին մէջ կառավարութեան հետեւած քաղաքականութեան։ Բոլոր խմբակցութիւնները (422 ձայն) բացի համայնավարներէն (150 ձայն) յորդորեցին որ կառավարութիւնը ամուր կառչի Եգիպտոսի դէմ որդեգրած իր խիստ քաղաքականութեան։

Մորիս Շուման, Ժորժ Պիտօ, Փիէր Մոնթէլ (ընդդիմադիրներու կողմէ), Տանիէլ Մէյէր եւ բազմաթիւ ուրիշներ յայտնեցին թէ բոլոր խմբակցութիւնները կանգնած են կառավարութեան կողքին։

Ազգ· ժողովը քուէարկեց նաեւ բողոքի բանաձեւ մը, որուն մէջ կը շեշտուէր կատարուած իրողութեան առջեւ չխոնարհելու հաստատ որոշումը։

× Իսկ Անգլիոյ Երեսփ· ժողովին մէջ, վարչապետ Իտըն խօսեցաւ խիստ ճառ մը։ Շեշտեց թէ կարելի չէ վստահիլ գնդ· Նասրի խօսքին։ Ապա ըրաւ 1888ի համաձայնագրին պատմականը եւ աւելցուց թէ Սուէզի ջրանցքին ազատ երթեւեկը կենսական է երկրին շահերուն համար։

Պահպանողականներն ու աշխատաւորականները միաձայնութեամբ հաւանութիւն յայտնեցին կառավարութեան հետեւած քաղաքականութեան։

ՄԻՋԱԶԳ· ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ԿԱՐԾԻՔԸ

Մոսկուայի ձայնասփիւռը յայտնեց առջի օր, թէ Խ· Միութեան դիրքը որոշ է· «հաւատացած ենք թէ Եգիպտոսի կամ ուրիշ ոեւէ պետութեան վրայ ճնշում բանեցնելը մեծ սխալ մըն է»։

× Իտալիան համամիտ է Ջրանցքին միջազգայնացման։

× Փաքիստանի արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ իր երկիրը Սուէզի ազգայնացումը կը նկատէ օրինաւոր, սակայն «պէտք չէ անտեսել միւս պետութեանց շահերը»։

× «Եէմէնի կառավարութիւնը ամէն ձեւով զօրավիգ պիտի կանգնի Եգիպտոսի», յայտարարեց գահաժառանգ իշխանը։

× Հնդկաստանը պիտի մասնակցի միջազգային ժողովին։

× Քանատայի արտաքին նախարարը առաջարկեց Սուէզի հսկողութիւնը յանձնել ՄԱԿին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ժողովրդական կուսակցութեան ընդհ· քարտուղարը, Կիւլէք, ձերբակալուեցաւ՝ «ժողովրդական ցոյցերու եւ տուգանքներու» օրէնքը ոտնակոխած ըլլալու ամբաստանութեամբ։

1936 ՓԵՏՐ· 1ԷՆ ՄԱՅԻՍ 31 ծնած երիտասարդները զէնքի տակ պիտի կանչուին· ցամաքայինները ու ծովայինները՝ Սեպտեմբերին· օդանաւորդները՝ Նոյեմբերին։

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ կը հերքուին արտաքին նախարար Տըլըսի հրաժարման մասին տարածուած զրոյցները։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Խանասորի 59րդ տարեդարձին առթիւ։

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ· Յ· Դ· Մարսէյլի Շրջ· կոմիտէին։

Եւ մասնակցութեամբ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի Շրջ· վարչութեան եւ իր խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն։

12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Քալասի օդասուն ծառաստանին մէջ։ (Էքսի ճամբուն վրայ՝ Սէփթէմէն 7 քիլ· անդին)։

Կը նախագահէ՝ ընկ· ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ· ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին.— Մասնակցութեամբ կարող ուժերու, երգեր, արտասանութիւններ, նուագ, զըւարճախօսութիւն եւ զանազան անակընկալներ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր՝ ընկերակցութեամբ մասնաւոր նըւագախումբի։

Առաւօտեան պուլի մրցում։

Ծոփ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով։ Շամփուրով խորոված, սառնոյց եւ այլազան խմիչքներ։

Դուրսէն անհատներու համար ոեւէ ապրանք ծախելը ինչպէս նաեւ կրակ վառելը խստիւ արգիլուած է։

Երթեւեկութեան համար կը սպասարկեն մասնաւոր օթօքարներ, դիւրութեան համար նախապէս արձանագրուիլ շրջանի ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն մօտ։ Անհատապէս ներկայ գտնուիլ փափաքողները կրնան առնել Մարսէյլ–Էքս տանող օթօքարները եւ թրոլէյպիւսը ու իջնել Սէփթէմ, ուրկէ մասնաւոր երթեւեկի սպասարկութիւն մինչեւ հանդիսավայրը։

Մուտքը ազատ է։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հերոսներու Օրը» կը տօնուի Խանասորի արշաւանքին 59րդ տարեդարձին առթիւ։

Կազմակերպուած Հ· Յ· Դ· Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ։

5 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Տէսինի ծանօթ պուրակին մէջ։

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ եւ ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիին։

Օթօքար առնել առաւօտ ժամը 10ին Փլաս Կիշառէն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն· Ընկերակցութիւնը կը խնդրէ գիտցողներէն իրեն տեղեկացնել հասցէները հետեւեալներուն, որոնք կը կարծուի որ Ֆրանսա կը գտնուին։ Մարսէյլ փնտռուած են եւ չեն գտնուած։ — Հայաստանէն Պետրոսեան կը փնտռէ Խնուսցի Վարդան, հօր անուն Քաղակ եւ մօր անուն Ալմաստ։ Հայաստանէն Աղնիւ Միրաքեան կը փնտռէ Վանեցի Գրիգոր Աւետիսեան, հօր անուն Գէորգ եւ մօր անուն Նարկիզ։ Յունաստանէն Տիկին Թէրէզ Քէֆալեան կը փնտռէ ամուսինը՝ Գէորգ Քէֆալեան։

Կրօն· Ընկերակցութիւնը Պ· Յարութիւն Զաքարեանէ փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆր· ողբացեալ Յակոբ Մինասեանի մահուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ· Ալպատ Պալեանէ հազար ֆր· իր հօրեղբայրներուն մահուան առթիւ։ Տիկին Գաղանճեանէ իր թոռնիկին ծննդեան առթիւ 500 ֆրանք, հազար ֆրանք ալ Տէր եւ Տիկին Սուսուլայէ իրենց զաւկին ծննդեան առթիւ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Օր· Մարգրիտ Յովհաննէսեանի եւ Պ· Քրիստափոր Շատեանի ամուսնութեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Շատեան երկու հազար ֆր· կը նուիրեն Փարիզի Մշակոյթի Տան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէսեան հազար ֆր· կը նուիրեն Մշակոյթի տան, հազար ֆրանք ալ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

Նոյն առթիւ Ֆ· Կապ· Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ըստացած է Պ· Նշան Դարբինեանէ (կնքահայր) հազար ֆր· օգափոխութեան կայանին եւ 1000 ֆր· իր նպատակներուն, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէսեանէ երկու հազար ֆրանք։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հայկանուշ Պաղտասարեան եւ զաւակը Վահագն կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս· Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՏԻԳՐԱՆ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալ ընկերոջ յիշատակը յարգողները։

ՓԱՐԻԶԻ եկեղեցւոյ Կրօն· Ընկերակցութեան Կեդր· Կրթ· Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի· Տիկին Աւրուսեակ Ինճէեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Տամլամեանէ երկու հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Խաչիկեանէ երկու հազար ֆրանք։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ք

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ· Յ· Դ· «Դրօ» խումբի հերթական ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող բաժանորդներէն կը խնդրենք որ իրենց նոր հասցէին հետ յայտնեն նաեւ հին հասցէն։ Ծախք՝ Ֆրանսայի համար հարիւր ֆրանք, արտասահմանի համար երկու հարիւր ֆրանք։

Նկատի չեն առնուիր այն փոփոխութիւնները, որոնց կցուած չէ նախկին հասցէն։

Այս առթիւ, անգամ մը եւս կը խնդրենք կարգադրել ասկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակներու։

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն, անյապաղ կատարել իրենց վճարումները ուղղակի «Յառաջ»ին կամ քաղաքի եւ արուարձաններու թերթին գործակալներուն։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Օգափոխութեան կայանի Բ· խումբի պզտիկներու ծնողներէն կը խնդրուի Օգոստոս վեցին անպայման վարչութեան յանձնել պէտք եղած թուղթերը·—

Բ· խումբը կը մեկնի Օգոստոս 9ին, Կառ տը Լիոն ըլլալ ժամը 21ին։

Ա· խումբը կը վերադառնայ Օգոստոս 10ին առաւօտեան ժամը 7ին, Կառ տը Լիոն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

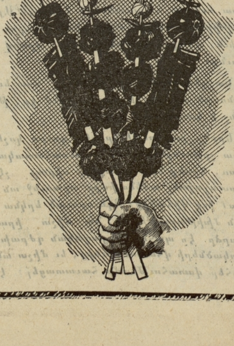
ՏԻԿԻՆ ՅՈՒԴԻԹ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իր զաւակները այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժօն)։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆր· Կապ· Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Օգոստոս 26ին։ Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de *Trévise, Paris-9e*
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ
5
ՕԳՈՍՏՈՍ
•
DIMANCHE
5 AOUT
1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7647 32e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3458

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅՈ՞ ԵՐԹԱՍ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ

•

Սախպուած ենք անգամ մը եւս ուղղել այս հարցումը, հետեւողութեամբ Ամե-նայն Հայոց Կաթողիկոսին որ կը հար-ցնէր, Վարդավառի քարոզին մէջ.— Յո՞ երթաս, Անթիլիաս :

Անթիլիասը գտած է իր ճամբան — ինք-նավարութիւն — եւ կ'ուզէ շարունակել զայն, համաձայն իր ներքին սահմանա-դրութեան :

Վանքը տեղն է, Կաթողիկոսն ալ օրի-նապէս ընտրուած :

Հակառակորդնե՞ր կան Միաբանութեան մէջ :

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եթէ ան-հրաժեշտ կը գտնէր միջամտել, իր պար-տականութիւնն էր սաստել ըմբոստները :

Վազգէն Ա. շատ լաւ կը ճանչնայ այդ խափանարարները, որոնք ընդունակ են ամէն վատութեան, ինչպէս տեսանք վեր-ջին վեց ամիսներու ընթացքին :

Անոնց մէջ կայ վերատեսուչ մը— այժմ պաշտօնանկ — որու մասին ոչ ոք լաւ բան խօսած է : Ընդհակառակն :

Կան երկու տարեցներ, որոնք այլեւս չեն կրնար պատասխանատու պաշտօններ ստանձնել :

Այս երեքը միասին կը կազմեն երերուն կորիզ մը, որ պատրաստ է դրժելու որեւէ համաձայնութիւն :

Դեռ կան չնաշխարհիկ վարդապետներ ալ :

Մէկը, վարժ դաւադիր, քանի մը ամիս առաջ քարոզ մը խօսելով կ'ըսէր թէ Եկե-ղեցին նահատակներու կը կարօտի եւ ինք պատրաստ է առաջին նահատակը հան-դիսանալու ....

Ուրիշ մը, աշխարհաշրջիկ, աւելի թե-թեւամիտ, կաթողիկոսարան կը ներ-կայանայ իր լրբութիւնը ցուցա-դրելու, երբ ցինք կը հրաւիրեն կարգա-պահութիւն մը լսելու :

Մեզի համար հաճելի չեն կրկին արձա-նագրել այն ապօրէն եւ ապերասան ա-րարքները, որոնք տեղի ունեցած են վան-քին մէջ, անցեալ շաբթուան ընթացքին :

Վազգէն Ա. միութեան եւ սիրոյ քա-րոզներ տուած ատեն, սպառնալիքներ ալ կը սահեցնէ :

Կը խօսի, նաեւ, միաբանական մեծա-մասնութեան մը մասին որ աւելի շատ բաղձանք է քան իրականութիւն :

« Այսպ թէ ոչ»ները կացութիւն չեն փո-խեր, այլ աւելի կը պղտորեն, անդարմա-նելի ելքի մը յանգելով :

Ոչ ոք փորձած է ճակատ կազմել էջ-միածնի դէմ, «ինքզինքը հակադրելով» :

Ոչ Պատգամ. ժողովը, որ փետր. 20ին 36ի վրայ 32 ձայնով ընտրեց նոր կաթո-ղիկոսը, ոչ կիլիկեան թեմին ազգ. ընդհ. ժողովը, ոչ ալ ուրիշ որեւէ իրաւասու իշ-խանութիւն :

Բոլորին ուզածն այն է որ Էջմիածինը վերագտնէ իր երբեմնի վարկն ու վեհու-թիւնը, կատարելու համար իր պատմա-կան դերը :

Զարաբաստիկ եպիսկոպոսական ժողո-վին անդամներէն ոչ մէկը կրնայ ժխտել թէ Կիլիկեան Աթոռին անկախութիւնը եւ զօրացումը տարրական պահանջ մըն է Հայկական Արտասահմանի, այլ մանա-ւանդ Էջմիածնի համար :

Օր մը կրնան պէտք ունենալ :

Հայկական Արտասահմանը ամուր կառ-չած է իր սահմանադրական ինքնավարու-թեան, եւ չի կրնար հանդուրժել «վերա-դաս» սաստերու կամ հրամաններու :

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին պարտքն է այս պարագաները բացատրել Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդին, եւ կարգի հրա-ւիրել խառնակիչները :

Այլապէս, դէպքերը կրնան յանգիլ վախճանի մը, ուր հաւատարիմներն ալ պիտի ապաւինին :

— Յո՞ երթաս, Էջմիածին ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՒԷԶԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

★

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Առջի օր Ֆրանսայի վարչապետն ու արտաքին նախարարը շատ կարեւոր յայ-տարարութիւններ ըրին Ազգ. ժողովին առջեւ: Նոյն գիշերը, իրենց յայտարա-րութեանց գլխաւոր մասերը կրկնեցին նաեւ ձայնասփիւռէն :

Արտաքին նախարարը նախ ըրաւ Սուէ-զի հարցին պատմականը: Յայտնեց թէ ինչպէս գնդ. Նասր խոստացած էր ապա-հովել Սուէզի երթեւեկին ազատութիւնը. ինչպէս դրժեց իր խոստումը՝ կամայա-կան որոշումով մը : Պատմեց թէ ի՞նչ պայմաններու տակ դիմումներ կատար-ուեցան Մ. Նահանգներու նախագահին ու արտաքին նախարարին, որ Պ. Տըլըս անձ-նապէս մասնակցի Լոնտոնի խորհրդակ-ցութեանց: «Մենք չենք պահանջեր որ ջրանցքին տնօրինութիւնը վերադարձուի նախկին ընկերութեան. բայց կ'ուզենք ստեղծել միջազգային կազմակերպութիւն մը, որ ապահովէ ջրանցքին ազատ երթե-ւեկը : Մեր կողմէ կատարուած ամէն զի-ջում կրնայ ծանրակշիռ հետեւանքներ ու-նենալ: Զենք մոռցած թէ ինչ զիջումնե-րու պատճառով ծայր տուաւ վերջին աշ-խարհամարտը :

« Երեքները համաձայն են այն կէտին շուրջ թէ գնդ. Նասրի որոշումը անընդու-նելի է: Ահա թէ ինչու որոշեցինք հրաւի-րել Օգոստոս 16ի միջազգային ժողովը : Բայց ի՞նչ կրնայ ըլլալ Նասրի պատաս-խանը. կա՛մ պիտի համաձայնի ժողովին մասնակցիլ եւ այս ձեւով ետ առնել իր նախկին որոշումը, եւ կա՛մ պիտի մերժէ: Այս պարագային, ոչ մէկ միջոցի առջեւ պէտք է ընկրկինք մեր որոշումները գոր-ծադրելու համար: Լոնտոնի խօսակցու-թիւնները ամրապնդեցին արեւմտեան պե-տութեանց միասնականութիւնը: Մեր բռ-նած դիրքէն կախուած է ոչ միայն Սուէզի ազատ երթեւեկին, այլ նաեւ ամբողջ Հիւս. Ափրիկէի ապագան : Զենք կրնար հանդուրժել որ կեղծ հերոս մը վտանգա-ւոր արկածախնդրութեանց մէջ քաշէ ա-րաբական ու մահմետական աշխարհը եւ վտանգէ մեզի համար կենսական եղող Հիւս. Ափրիկէի ապագան: Վճռած ենք ա-ռանց ընկրկելու պաշտպանել մեր իրա-ւունքներն ու շահերը » :

Իսկ վարչապետը, ուրբաթ իրիկուն, ձայնասփիւռէն խօսած իր ճառին մէջ շեշ-տեց թէ Ֆրանսան հակառակ չէ Եգիպտո-սի ու արաբական կամ մահմետական աշ-խարհին, այլ միայն՝ գնդ. Նասրի ու ա-նոր անձնական քաղաքականութեան : Մերկացուց Նասրի յաւակնութիւնները, որ կ'ուզէ աշխարհին ներկայանալ որպէս երկրորդ Հիթլէր մը : «Իր Յեղափոխու-թեան փիլիսոփայութիւնը գրքոյկին մէջ, որ մեզի կը յիշեցնէ ուրիշ բռնատէրի մը գիրքը, գնդ. Նասր կ'ուզէ ապացուցել թէ մահմետական աշխարհը կարիքն ունի ղեկավարող ժողովուրդի մը եւ հերոսի մը: Ըստ իրեն այդ ղեկավարող ժողո-վուրդը Եգիպտացիներն են, իսկ հերոսը՝ ինքը, Նասրը :

« Առանց կորսնցնելու մեր պաղարիւ-նութիւնն ու վեհութիւնը, մենք թոյլ պի-տի չտանք որ վտանգուին ամբողջ Հիւս. Ափրիկէն ու աշխարհի խաղաղութիւնը » :

Վարչապետը նոյնիմաստ յայտարարու-թիւն մը ըրած էր արդէն Ուրբաթ կէսօ-րէն ետքը՝ Ազգ. Ժողովին առջեւ :

Ազգ. Ժողովը, որ փակեց իր նստաշրջա-նը, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ վս-տահութիւն յայտնեց կառավարութեան քաղաքականութեան: Միայն համայնա-վարներն են որ տեղի տուին անախորժ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԵՐԸ

•

ԽՄԲ.— Շարունակելով իր յայտարա-րութիւնը, որուն առաջին մասը տուինք երէկ, Ղեւոնդ եպիսկ. կը պատմէ.—

1 Յուլիսի կիրակի օր, Խադ Ս. յայտ-նեց՝ թէ Փառէն եպիսկ. համաձայնագիրը պիտի ստորագրէ միայն այն պարագա-յին, երբ ընդունուին իր երկու նոր պայ-մանները եւ աւելցուին նախապէս (եւ իր իսկ մասնակցութեամբ) պատրաստուած համաձայնագրին վրայ : Այս երկու նոր պահանջները հիմնովին կը փոխէին մօտ մէկ ամսուան տեւական խօսակցութեանց եւ բանակցութիւններու արդիւնք՝ համա-ձայնութեան ոգին եւ տառը :

Անհաւասիկ Փառէն եպիսկ.ի 2 Յուլիսի նամակով մեզի հաղորդուած այդ երկու նոր պայմանները, նոյնութեամբ.

— « Սրբազան եղբարք ,

« Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան եպիս-կոպոսական դասու համաձայնագիրը այն ատեն միայն ինծի ընդունելի կրնայ ըլ-լալ, եթէ համապատասխան ըլլայ, իր ընդհանուր ոգիով, Գահիրէի Եպիսկ. ժո-ղովի համաձայնագրին :

« Ընդհանուր այդ ոգին այն ատեն մի-այն պահուած կ'ըլլայ, երբ ընդունինք, Ա.— Որ տասը հոգինոց վարչութիւնը, երկու տարուան համար կազմուած, դառ-նայ Գերագոյն Մարմին, իսկ իրմէ բխած 1941ի կանոնագրի վերամշակման եւ վե-րաքննութեան յանձնախումբը, իր կատա-րած աշխատանքին արդիւնքը ներկայացնէ նոյն տասը հոգինոց վարչութեան, առ ի վաւերացումն . Բ.— Օծումը առկէ յետոյ ըլլալ, հաւանութեամբը Ամեն. Հայոց Կաթողիկոսի» :

ՓԱՌԷՆ ԵՊԻՍԿ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

Ինչպէս յստակ կերեւի այս նամակի մասնաւորաբար Բ. կէտէն, այս ձեւով մենք ուրիշ բան ըրած պիտի չըլլայինք, բայց եթէ ըստ ամենայնի ենթարկուիլ Ս. Էջմիածնայ կաթողիկոսութեան :

Փառէն Ս.ի թղթոյ ընթերցումէն ետք, Խադ եւ Դերենիկ Ս. եպիսկ.ներ պաշտօ-նապէս յայտնեցին՝ ի ներկայութեան Ե-դիշէ Ս. Արք.ի՝ թէ իրենք եւս կը բաժնեն Փառէն Ս.ի տեսակէտը եւ կը յայտնեն, թէ երբ չեն ընդունուիր այդ երկու նոր պայմանները, իրենք եւս իրենց ստորա-գրութիւնը չեղեալ կը համարեն :

Ցաւով կը յայտնենք, որ Փառէն Ս. Եպիսկ. չփափաքեցաւ հինգ եպիսկոպոս-ներու կարգին ստորագրել համաձայնա-գրի սեւագրութիւնը՝ որ բոլոր «կողմ»երը գոհացնելու բնոյթ պիտի ունենար, եթէ անշուշտ ... «կողմ»գոյութիւն ունի: Հա-կառակ այդ համաձայնագիրը չստորա-գրելու իր որոշման եւ այս վերապահու-թիւնը իբրեւ սկզբունք մեզի ներկայա-ցնելու իր փորձերուն, Փառէն Ս. այսօր չի վարանիր իր ստորագրութիւնը դնելու միաբանութիւնն ու ժողովուրդը պառակ-տող իբրեւ թէ «պաշտօնական» յայտա-րարութիւններու տակ՝ ... «ատենա-պետ»ի հանգամանքով ...

« Մեր տպաւորութիւնն այն եղաւ, այս բոլորէն ետք, որ Փառէն Ս. եւ իրեն հա-մախոհ եպիսկոպոսները, վստահօրէն դը-րումովը կաթողիկոսական ընտրութեան հակադրուած տարրերու, շարունակ նոր առաջարկներ պիտի ներկայացնէին մեզի՝ մինչեւ որ մենք — զանոնք նկատելով Կի-լիկեան Աթոռի անկախութեան սկզբուն-քին դէմ — հարկադրուէինք մերժել զա-նոնք, եւ իրենք հիմնուելով մեր այդ մերժումին վրայ՝ պատրուակ գտնէին չմասնակցելու ընտրեալ կաթողիկոսի օ-ծումին :

Գ.— Այս բանակցութեանց ընթացքին՝ Էջմիածնայ հետ յարաբերութիւն հաս-տատուեցա՞ւ. կրնա՞ք սեղմօրէն պարզել տեսակէտները Կիլիկեան Աթոռի եւ Էջ-միածնայ :

— Այդ հարցումը Բարձր. Խորէն Սըր-բազանի ուղղել աւելի ճիշդ պիտի ըլլայ, կը կարծեմ, իր պաշտօնական հանգա-մանքը նկատի ունենալով :

Դ.— Կ'ուզէի՞ք, իբրեւ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան Կրօն. ժողովի ատենապե-տի, լուսաբանել մեզ՝ կաթողիկոսական օծման իրաւական հիմունքներու, այդ օ-ծումի կարելիութեանց եւ տարողութեան մասին :

— Կաթողիկոսական օծումը ծիսակա-տարութիւն մըն է մեր եկեղեցւոյ մէջ : Ըստ կաթողիկոսական ձեռնադրութեան եւ օծման Մաշտոցի՝ այս ծիսակատա-րութեան պէտք է մասնակցին 12 եպիս-կոպոսներ: Թովմա Մեծոփեցի, այս նոյն հարցի մասին կ'ըսէ. «Երկոտասան ե-պիսկոպոս օծանեն կաթողիկոս Հայոց. եւ եթէ ոչ գտանի, Զ. կամ Գ. (այսինքն 6 կամ 3) օծանեն զգազաթն խաչանման՝ միւռոնաւն սրբով»: Երբեմն՝ թիւը ամ-բողջացնելու համար՝ թէ եպիսկոպոսա-կան եւ թէ կաթողիկոսական օծման ա-տեն, դրուած են խաչեր, աւետարաններ եւ Ս. Լուսաւորչի Աջը :

Երբ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական օծման հարց ծագած է, ես՝ անձնապէս՝ փափաք յայտնած եմ որ մեր եկեղեցւոյ սովորու-թեանց եւ աւանդութիւններուն համա-ձայն տեղի ունենայ օծումը, այն վստա-հութեամբ, որ մեր աշխատանքները յա-ջողութեամբ պիտի պսակուին եւ օծման արարողութեան պիտի մասնակցին Հայ. Եկեղեցւոյ այլ եպիսկոպոսներ եւս :

Դէպքերը, մինչեւ այսօր, ցոյց տուին սակայն՝ որ Ս. Էջմիածին տրամադիր չէ իր մասնակցութիւնը բերել այս օծման : Այս ժխտական տրամադրութեան կը մի-անան նաեւ Կիլիկեան Աթոռի երեք ե-պիսկոպոսներ՝ այլեւայլ նկատումներով : Ցաւալի է հաստատել, որ այսպիսի օրե-րու մէջ երբ խնդրոյ առարկայ է Կիլիկ-եան Կաթողիկոսութեան տեւականացու-մը, կարգ մը հոգեւոր եղբայրներ յամա-ռին անձնական կամ այլ նկատումներով չբերել իրենց մասնակցութիւնը՝ իրենց արժանաւոր մէկ եղբօր, Գեր. Տ. Զարեհ Ս. Եպիսկ.ի կաթողիկոսական օծման :

Այս ընդդիմութեամբ, մեզի համար կը ստեղծուի բոլորովին նոր կացութիւն մը: Կը տարուինք մտածելու՝ թէ Ս. Էջմիած-նայ հոգեւոր եւ վարչական իշխանութեան ենթակայ եպիսկոպոսներ, որոնց կարգին Կիլիկեան երեք եպիսկոպոսներ, կը ձգ-տին իրենց միահամուռ որոշումով անկա-րելի դարձնել ընտրեալ կաթողիկոսի օ-ծումը :

Հետեւաբար, կը ծագի մեզի համար այն հարցականը, թէ պէ՞տք է Կիլիկեան Աթոռի գոյութեան ճակատագիրը կապել խնդրոյ առարկայ եպիսկոպոսներու նկա-տումներէ թելադրեալ վերապահութեան, երբ նկատի ունենանք մանաւանդ, որ կա-թողիկոսական օծումը երեք եպիսկոպո-սով կատարելու սովորութիւնը օրինական բացարձակ տրամադրութիւն մը չէ եւ մեր պատմութեան մէջ կայ նախընթացը երկու եպիսկոպոսով կաթողիկոսական օծման : Յիշեցնենք, այս առթիւ, որ օծ-ման ծիսակատարութիւնը, ինքնին, յետ-սամուտ սովորութիւն մըն է, մեր եկեղե-ցական կեանքին մէջ :

Մենք, իբրեւ Կիլիկեան Աթոռի եպիս-կոպոսի, եւ Ազգ. Կեդր. վարչութեան Կրօնական ժողովի ատենապետի, չենք կրնար այս հարցումին այո՛ պատասխա-նել, եւ կը շեշտենք՝ թէ, տուեալ պայ-մաններու մէջ, միշտ յարգելով հանդերձ օրէնքն ու աւանդութիւնները, երբ Հայ-րապետական Աթոռն այս կամ այն պատ-ճառաւ անելի առջեւ կը գտնուի, պէտք է կրկնենք Ս. Աւետարանի խօսքը՝ թէ « Հարկ լուծանէ զօրէնս» :

Ընելէ ետք այս ճշդումը, անգամ մը եւս կը յայտնենք այն վստահութիւնը՝ թէ մեր եպիսկոպոս եղբայրները, ինչպէս նաեւ Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան ենթակայ եպիսկոպոսները իրենց մաս-նակցութիւնը պիտի բերեն այս օծումին, յանուն Հայ. եկեղեցւոյ միութեան ոգիին:

«ՁԳՈՐԾՍ ՁԵՌԱՑ ՄԵՐՈՑ...»

Սաղմոսէն քաղուած է այս պարբերութիւնը.—

« Զգործս ձեռաց մերոց ուղիղ արա՛ ի մեզ, Տէր, զգործս ձեռաց մերոց աջողեա՛ մեզ» (Կլ. Ղ. 17):

Աղօթքի ձեւ է առած, հիմա, այս պարբերութիւնը, զոր շատ կը սիրեն արտասանել մեր եկեղեցականները եւ բարեմիտ պատուէրները՝ որեւէ գործի ձեռնարկելէ առաջ, գրեթէ այնքան՝ որքան « Հայր մեր » աղօթքը:

Եւ սակայն, սովորութի՛ւն դառնալուն համար է, ապահովաբար, որ արտասանողին միտքը հաշտ չ՚ըմբռնար բառացիութեան հետ: Բառերը տարբեր բան կ՚ըսեն, արտասանողին միտքը տարբեր(*): Անոնք որ առաջին անգամ սեղանակից կ՚ըլլան Ամենայն Հայոց մեր վեհափառ լեզուին հետ, որ գրաբարն է, հետեւելով ձախաւեր Թարգմանութեան մը՝ պարզունակ այդ բառերուն մէջ կը կարծեն գտնել աղօթք մը, Աստուծոյ ուղղեալ, խնդրելու համար որ «մեր ձեռքի գործերը ուղիղ ըլլան եւ յաջողութեամբ պսակուին»:

Իսկ հայերէն աշխարհաբա՛ր Աստուածաշունչին մէջ, որ նուէր տրուած է մեզի՝ զուարճացնելու համար միայն կարծես, կը գտնեմ սա տառոշ Թարգմանութիւնը. « Ու մեր Տէր Աստուծոյն վայելչութիւնը մեր վրայ ըլլայ, եւ ձեռքերնուս գործքը հաստատէ մեր վրայ, մեր ձեռքերուն գործքը հաստատէ»:

Ի՞նչ է այս պարբերութեան բնագրային իմաստը:

Երբ բաղդատենք գրաբար Թարգմանութիւնը Մովսէի բառացի փոխադրութեան, ինչպէս եւ Քրամփոնի, Զատոկ Քանի եւ այլոց բազմաց գրական Թարգմանութեանց հետ, կը տեսնենք թէ, այստեղ, հաւատարիմ չէ մեր «Թագուհին»:

Ահա բնագիրը (բառացի). «Ամրացուղեա՛ զգործս ձեռաց մերոց»: Այս կարճ պարբերութիւնը անփոփոխ կը կրկնուի կոչականէն ետքը: Եւ սակայն, ըստ Թունէկի եւ Շվապի վկայութեանց, եբրայերէն կարգ մը հին ձեռագիրներու մէջ կը պակսի կրկնութիւնը: Հայերէնը կ՚ընդունի կրկնութիւնը, որ կը կազմէ եբրայական քերթողական բարբառին յատկանիշներէն մին, բայց կրկնութեան մէջ՝ կը փոխէ բայը, — ուրեմն նախ «ուղիղ արա՛», յետոյ «աջողեա»: Օսթէրվալտի Թարգմանութիւնը եւս կը փոխէ, երկու տարբեր բայ կը գործածէ: Իմաստաբանական տեսակէտով՝ հայերէնը կը հետեւի յունարէնին, — կը գործածէ համազօր բայը, բայց երբ յունարէնը կրկնութեան մէջ եւս կը գործածէ նոյն բայը, հայերէնը կը հեռանայ յունարէնէն ու կը գործածէ նոր բայ մը:

Իմաստին մօտենալու տեսակէտով՝ ըստ ենթադրուած շփոթութեան մէջ առաջին մեղաւորն է հայերէն առաջին բայը, — «ուղիղ արա՛»: Արդ, «ուղիղ առնել» ոճական ձեւ մըն է, որ, աղօթաձեւ այդ պարբերութեան մէջ, կապ չունի «ուղիղ» կամ «արդար» գործեր կատարելու ցանկութեանց հետ:

Թէ ամբողջ պարբերութիւնը եբրայաբանութիւն մըն է, կը հաստատէ արդէն պարբերութեան «զգործս ձեռաց» անդամը: Այդ անդամին տրուած բա՛յն է, Թարգմանութենէ Թարգմանութիւն կամ լեզուէ լեզու բոլորովին տարբեր, որ ծռուած է գիծը եւ քրիստոնէական կաղապար է տուած հեթանոսական գաղափարին:

Արդ, պահ մը թողունք բայը եւ քննենք տեսնենք թէ ի՛նչ կը նշանակէ « ձեռքի գործ»:

« Ձեռք » բառը շա՛տ գործածուած է Աստուածաշունչ Մատեանին մէջ: Աւելի հարկ կը համարիմ նախ բացատրել «ձեռք» բառին այլազան նշանակութիւնները, ետքը վերլուծելու համար «զգործս ձեռաց» ասացուածքը:

**

Հետաքրքրական է «Աբիսողոմի ձեռք» ասացուածքը:

Աբիսողոմ, ի կենդանութեան, արքայից հովտին մէջ (**) կը կանգնէ մարմարեայ յուշարձան մը, որպէսզի չմոռցուի իր անունը, «քանզի չիք իւր որդի որ յիշեսցէ զանուն նորա»: Այդ յուշարձանը կոչուեցաւ «ձեռն Աբիսողոմայ» (Բ. Թագ. ԺԸ. 18): Ամենայն Հայոց մեր վեհափառ լեզուն կը գրէ. «Կանգնեաց ի Յաբին զարձանս ի հովիտս Թագաւորաց»: Այլ լեզուներով Թարգմանութեանց մէջ ոչ մէկ տեղ կը գտնուի այս անունը, Յաբին: Մխիթար աբբահայր կը գրէ. «Բառս, Յաբին, ոչ է յատուկ անուն, այլ է հասարակ բառ ինչ ելեալ ի Յունաց բառէն, լաքին, որ Թարգմանի ընդունիլ կամ ունիլ: Ուստի ասելն՝ եւ Աբեսաղոմ կանգնեաց զիւր արձան. եւ կանգնեաց ի յաբին զարձանն ի հովիտս թագաւորաց, է ասել՝ եւ Աբեսաղոմ կանգնեաց զվէմ մի, կամ զկոթող առ ի ունել զարձանագիր ի յիշատակ յաւիտենական ի հովիտս թագաւորաց»:

Այս բացատրութիւնը ոչ ձեզ կրնայ համոզել, ոչ ալ զիս: Ուրիշ դուռ զարնենք:

Անսովոր չէր կանգնել նման յուշարձաններ Եբրայեցւոց մօտ: «Եկն Սաւուղ ի Կարմեղոս եւ կանգնեաց իւր ձեռն» (Ա. Թագ. ԺԵ. 12): Այս «ձեռն» բառին փոխարէն, աշխարհաբար Թարգմանութեան մէջ կը կարդանք «յաղթութեան նշան »: Նոյն «ձեռքին» մասին է Եսայիի խօսքը (Գլ. Ծզ. 5), բայց կռապաշտութեան հակառակորդները բնագրին տուած են տարտամ անուն մը, — Եհովա կը խոստանայ տալ այնպիսի յուշարձան մը, որ զաւակներ ունենալէն աւելի յարգի՝ յաւիտենական անուն մը պիտի ձգէ: (Եւ խորհիլ որ կասկածողնե՛ր կան սանկ Աստուծոյ մը իմաստութեան վրայ):

Այս յուշարձանները, որոնք իրենց ծագումը կ՚առնեն փիւնիկեան քաղաքակրթութենէն, բրգաձեւ մարմարեայ կոթողներ էին կամ սիւներ, որոնց գագաթին վրայ կը փորագրուէր բաց ձեռք մը, մատները դէպի երկինք երկարած, — մինչեւ այժմ Արաբները կը պահեն «ձեռքին» աւանդութիւնը, եւ իրենց տուներուն կիրով ճերմկցուած պատերուն վրայ կը տեսնուի սեւ ներկով ձեռք մը, որ տնեցիները կը պահպանէ չար աչքերու դէմ:

Արդ, եբրայերէն (ինչպէս արաբերէն) ձեռքը կը կոչուի եատ: Հին ատեն, այս բառը կը գրուէր յադ, — կը կարծեմ թէ Աստուածաշունչ Մատեանի ընդօրինակիչներէն մին, հաւանաբար արաբախօս, լուսանցքին վրայ, «արձան» բառին համապատասխան՝ յադ է գրած իբրեւ բացատրութիւն ու բառը յետագային մտած է բնագրին մէջ, քիչ մը ձեւափոխուած: Յաբ կամ յաբին դժուար թէ ունենայ ուրիշ մեկնութիւն: Մխիթար աբբահօր բացատրութիւնը, թէ լաքին յունարէն բառն է որ ցցուած է այդտեղ՝ գրեթէ անտեղի, քմածին կը թուի ինծի:

Այժմ, երբ մեր ճանկին կառչած է այլեւս Եբրայեցւոց ձեռքը, չարունակենք որոնել ու պրպտել թէ ուրիշ ի՛նչ նշանակութիւններ ունի նոյն այս ձեռքը, հասնելու համար... սաղմոսասացութեան:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յ. Գ.— Պ. Անդրանիկ Բաբերդեան յօդուածաշարքին առթիւ, ի՛ր հրաւէրով յառաջիկային պիտի բերեմ պրպտումներս, ուր ցոյց պիտի տրուի թէ ուրիշ ո՞վ զբաղած է այս հարցերուն քննութեամբ, ի՞նչ տեսակէտներ բերած են եւ ո՞րքան հին է «ում» մասնիկը, միաժամանակ պիտի հաստատուի թէ արեւելահայերէնը, համաձայն տպագրեալ օրինակներու, առնուազն հարիւր տարի աւելի հին է քան... Աբովեանը:

Շ. Ն.

(*) Ուրիշ առթիւ մը քննութեան պիտի առնեմ «Հայր Մեր» աղօթքը, ցոյց տալու համար թէ հաշտ չէ նաեւ տէրունական աղօթքին բառագիտութիւնը արտասանողին ցանկութեանց հետ:

(**) Փարաւոններն ալ ունին իրենց « արքայից հովիտը», — իրենց գերեզմաններուն յատկուած հողամաս: Աշխարհի վրայ ոչ մէկ բան ինծի հիացում պատճառած է, ահաւոր մեծութեան մը տպաւորութիւնը թողած, որքան պտոյտս փարաւոններու արքայից հովտին մէջ, Լուքսոր:

ԵՐԵԿՈՅ ՄԸ ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Այդ իրիկունը, Փարիզի այն երեկոներէն էր, ուր անձրեւ չգալով հանդերձ, կարծես անձրեւ կուգայ...

Կը փնտռէի հայկական ճաշարանը: Անել երեւցող անցքի մը մէջ գտայ, ուրիշներուն օգնութեամբ:

Եւ հազիւ մտած ներս, արդէն կը գտնուէի գրողներու բազմութեան մը մէջ: Ուրախ եղայ եկած ըլլալուս: Երկար ատեն է տեսած չէի այդքան հայ գրող միասին: Կ՚ըսեն թէ հայ գրականութիւնը կը մեռնի: Ի՞նչպէս կրնայ մեռնիլ, երբ տակաւին այդքան գրողներ կան: Այս պարագան ինծի համար ալ նորութիւն մը եղաւ...

Անոնք, մեծ մասով, տակաւին Հայեր էին, տեղական որոշ դիմագիծով: Հայ մը, նոյն իսկ գրագէտ, միեւնոյն ձեւով կը ներկայանայ:

Անոնց մէջ, շատ ցանցառ էին դասական մտաւորականի հալած եւ մաշած երեւոյթը ունեցողները:

Բայց սրահին խորքին մէջ նստած էր բոլորովին երիտասարդ բանաստեղծ մը, ապահովաբար նոր լաւագոյն սերունդը ներկայացնող: Կարդացած եմ իր լաւ բանաստեղծութիւնները, Ֆրանսերէն լեզուով: Բայց ահա կը մասնակցէր հայ գրագէտներու համախմբումին, եւ յետոյ ալ տեսայ որ սքանչելի հայերէն կը խօսէր:

Նստայ շատերու կարգին, եւ լսեցի որ

ԱՐԱՐԱՏԸ

★

Գեղեցիկ է Արարատը, գեղեցիկ ո՛չ միայն մեզ՝ Հայերիս համար, այլ բոլոր այն օտար ճամբորդների վկայութեամբ, որոնք տեսել են Արարատը երկնասլաց, իր յաւերժական ձիւնապատ գագաթով: Լանջերին, մէջ ընդ մէջ, արեւի ճառագայթներից խայտացող ու փայլատակող լաւայի շերտերով՝ յղկուած դարերի ընթացքին սառնադաշտերի փլուզումով:

Արարատ իշխում է իր շրջապատի լեռների վրայ, ինչպէս մի արքայ, իսկ միւս լեռները Եփրատից մինչեւ Արաքս, իր շուրջը պար են բռնած, իբրեւ իր շքախումբը:

Այս սքանչելի լեռը, իր յաղթական մենակութեան մէջ, աւելի հպարտ քան Ոլիմպոսը Հելլադայի, դարձել է, ոչ միայն Հայերիս առասպելական ու սրբազան լեռը, այլ եւ մարդկութեան, քանի որ Աստուածաշունչը Արարատին է վերագրում Նոյեան Տապանը, ուրկէ իջան մարդիկ, կենդանիներ ու Թռչուններ, աշխարհը բազմացնելու:

Երբ Արարատը դիտէք Նախիջեւանից, ձեզ Թւում է մի զանգուած, ցցուած, դէպի հիւսիս արեւմուտք, իսկ եթէ դիտէք Հարաւից՝ Բայազէտից, կամ հիւսիսից՝ Երեւանից, շատ յստակ ձեւով տեսնում էք երկու անջատ լեռներ, Մեծ Մասիսը եւ Փոքր Մասիսը, իրարից բաժանուած անդնդախոր ձորով:

Մեծը՝ այդ հպարտ Հսկան, իր երկճիւղ գագաթով, ցցուած է դէպի հիւսիս արեւմուտք, Փոքրը իր կլորիկ գագաթով՝ դէպի հարաւ արեւելք:

Հոյակապ է Արարատի տեսարանը մանաւանդ Արարատեան դաշտից դիտելիս:

Մեծ ու Փոքր Մասիսները իրենց լանջերով Հայաստանից զատում են մօտ հազար քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն:

Դժուար է բարձրանալ Արարատի գագաթը, հակառակ իր շատ համաչափ եւ աստիճանաբար բարձրացող կողերին: Դժուար է, շնորհիւ այն հսկայ քարակոյտերին, որ հրաբխային լեռը ժայթքել է լաւան եւ փռել իր կրծքին:

Գագաթի յաւերժական ձիւնը, մանաւանդ ամառը, սառած կարծրացած չէ, այլ կիզիչ արեւի տակ, փափկացած, որով Արարատի բարձրանալը ճամբորդներին համար տաժանելի է:

Այս է պատճառը, որ հայ առասպելաբանութիւնը Արարատին տուել է անմատչելի անունը:

Ունինք Ս. Յակոբի աւանդութիւնը, որ Սուրբը ամէն անգամ մօտեցած լերան գագաթին, երբ յոգնած եւ ուժասպառ գիշերը հանգչում է, լուսաբացին չարունակելու իր վերելքը՝ գագաթը հասնելու համար, առաւօտեան իրեն գտնում է նոյն տեղը, ուրկէ սկսած էր վերելքը:

Սուրբը համարելով այդ Աստուածային կամք, այդ տեղ կառուցանում է իր վանքը, աղբիւրի կողքին:

Գոյութիւն չունի այսօր այդ վանքը, ոչ իսկ հետքերը աւերակների:

Մինչեւ Արարատի Թրքական հող դառնալը, գոյութիւն ունէր լերան կրծքին, մօտ երեք հազար մեթր ծովի մակերեւոյթից բարձր, մի շատ փոքրիկ աւազան, կաթիլ կաթիլ հոսող աղբիւրի վրայ պարզ քարերով շինուած փոքրիկ կամարաձեւ խորան, առանց իսկ խաչի, ոչ շատ հեռու ձիւնի շերտից, ուր հայ ուխտաւորները, ամէն կողմից գալիս էին, իրենց մեղքերը Թօթափելու, իսկ երիտասարդ ամուլ մայրերը զաւակ աղերսելու Յակոբ Մծբնայ Հայրապետից:

Արարատի անմատչելիութիւնը այնքան էր արմատացած հայ ժողովրդի մէջ, որ երբ պրոֆ. Պարրոտ, ընկերակցութեամբ Խ. Աբովեանի, 1829 Թւին յաջողեց Արարատ բարձրանալ, երկար տարիներ, ժողովուրդը կասկածի ենթարկեց Պարրոտի հաւաստիացումները, մինչեւ որ ուրիշ լեռնախոյզներ եւ գիտնականներ, նոր արշաւախմբերով Արարատի գագաթը բարձրացան:

1850 Թուին գիտական մէկ արշաւախումբ, ամբողջ հինգ օր մնաց լերան գագաթը եւ կատարեց երկրաչափական աշխատանքներ, պայմանական նշաններով կապուելով ուրիշ գիտական արշաւախմբերի հետ, հաստատուած՝ Սաւալանի, Էլբրուսի եւ Գեղամայ լեռներից Աղ-Դաղի գլխին: Այնուհետեւ ուրիշները մինչեւ այսօր:

Դժբախտաբար Արարատը լերկ է անտառներից, բայց մինչեւ 3500 մեթր ծովի մակերեւոյթից, իր կողերը ծածկուած են բուսականութեամբ, իսկ մինչեւ յաւերժական ձիւնի շերտը, կը հանդիպէք Ալպեան գագաթներին յատուկ բոյսերի:

Արարատի բուսականութիւնը, մանաւանդ Թփուտները, շատ նման են Ալպեաններին, միայն տեսակներով աւելի քիչ են:

Ալպերի գագաթին հաշւում են մօտ 49 տեսակ բոյսեր եւ Թփուտներ, մինչ Արարատինը 31 տեսակ՝ համապատասխան բարձրութեան վրայ:

Այս պէտք է բացատրել մեր կլիմայի տաքութեամբ եւ խոնաւութեան պակասով:

Աղքատ է Արարատը նաեւ կենդանիներով ու Թռչուններով, պատճառը նոյնն է՝ անտառների եւ ջրի պակասը:

Համեմատելով ուրիշ լեռնաշղթաների հետ, Արարատի լանջերին ձիւնը շատ աւելի շուտ է հալւում եւ յաւերժական ձիւնի սահմանը շատ աւելի բարձր է քան միւսներինը: Պատճառը Արարատի մեկուսացած լինելն է, ուր արեւը ապատօրէն Թափանցում է եւ հովը սանձարձակ փչում առանց պատնէշի:

Տարօրինակ է, որ Արարատը հակառակ իրեն վրայ տեղացող մեծաքանակ ձիւնին եւ անձրեւին, իր ձիւնապատ գագաթին ու կրծքին Թաղնուած դարաւոր սառնադաշտերին, զուրկ է ջրից եւ աղբիւրներից:

Արարատից սկիզբ չէ առնում որեւէ գետ, բացառութեամբ մէկ երկու աննշան առուակների, ձիւնահալքից գոյացած, որոնք հազիւ լերան ստորոտը հասած, չքանում են, առանց Արարատեան դաշտ եւ Արաքս հասնելու:

Ձիւնից եւ առատ անձրեւից գոյացած ջրերը, անյայտանում են լերան ճեղքուածքների մէջ, հաւանօրէն կազմելով մէկ ստորերկրեայ լիճ կամ ստորերկրեայ գետ, անյայտ ուղղութեամբ:

Արդեօ՞ք, այդ ստորերկրեայ ջրերի չըգիտցումն է, որ ցնցում է լեռը երբեմն ահաւոր երկրաշարժով:

Յայտնի է 1840 Թուի երկրաշարժը, որ սարսափելի աւերներ գործեց, լեռը ժայթքելով իր արգանդից դէպի երկինք նետեց մեծ քանակութեամբ քար եւ ապառաժ, որի հետքերը մինչեւ այսօր էլ կան:

Այդ երկրաշարժին էր, որ Ս. Յակոբայ վանքը մնաց փլատակների տակ, ինչպէս նաեւ հարուստ ու բարգաւաճ Ակոռի գիւղը իր երկու հազար բնակչութեամբ:

Աղէտը այսքանով չսահմանափակուեց, երկրաշարժին զոհ գնաց բազմահազար ժողովուրդ Երեւանի, Նախիջեւանի եւ Հին Բայազէտի շրջաններում:

Արարատը շատ անգամ է երկրաշարժների տեղիք դարձել, բայց այս դէպքը եզակի է իր ահաւոր հետեւանքներով:

Յ. Ս.

բարակ ձայն մը զեկուցումը կը կարդար։ Սկսայ անդիններն նայիլ, խօսողը գտնելու համար։ Բայց բոլորին բերանները փակ էին։ Մօտեցայ դարձեալ դէպի ինծ եղտայ որ ճիշդ քովս նստող պարոնն է եղեր խօսողը։ Տարօրինակ վրիպում ....

Մինչ այդ, իր լսածներուն թելը կոր–սնցուցած էի։ Բայց ին չոր ուշադրու–թիւնս դրաւեց, այն թօյնի գնտիկներն է–ին, զոր, աչքերը խոնարհած, կը նետէր օդին մէջ, եւ որոնք իրենք իրենց կը պայթէին, առանց ոչ մէկուն վնաս հաս–ցնելու ...

Նիւթն էր, գտնել թէ, Սփիւռքի մէջ կարելի՞ էր գրականութիւն ընել։

Ինչո՞ւ չէ, քանի որ լեզուն կար, տպա–գրական գործիքները կային, գրողներ կային,— վկայ՝ գրագէտներով լեցուն սրահը։

Անշուշտ աւելի դժուար պիտի ըլլար տպել տալը, եւ ընթերցողներ գտնելը։

Ընթերցողներ... ամէնէն փախչող եւ չբռնուող տարրը։ Այդ էր, խորքին մէջ, որ մտածել կուտար տպահովաբար, ներ–կաները։

Զեկուցումէն ետք, սկսան խօսք տալ ներկաներուն։

Անշուշտ ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընէի։ Տեսայ որ շատ մանուածապատ բաներ կ'ըսուէին։ Գրուելիք գրականութեան հա–մար ճամբաներ եւ նիւթեր կը ճարուէին։

Այսպէս պէտք չէր ըլլար, այնպէս պէտք էր ըլլար... Ինչո՞ւ վերջ ի վերջոյ, սկը–սայ այլեւս մտիկ չընել, եւ հետաքրքրու–թեամբ դիտել ճաշարանին չորս պատե–րուն վրայ փակած նշանաւոր մարդոց լուսանկարները... Ըսեւի ես մտքիս մէջ արդէն, ըլլալիքը որոշած ,եկած էի սրահ։

Բայց առիկա ինծի յիշեցուց ուրիշ ե–րեկոյ մը, այս անգամ Պէյրութի մէջ, երբ հրաւիրուած էի հաճելի տուն մը։ Հոն ալ հանդիպեցայ ամբողջ սրահ մը լեցուն հայ գրողներու։ Ներկաներէն կը ճանչնայի միայն բարեկամս՝ Կոստան Զարեանը, եւ եղբայրս՝ Շահանը։

Այն իրիկուան զեկուցաբերը՝ բանաս–տեղծ Ծառուկեանն էր։ Երկար եւ աշ–խատուած գրութիւն մը կարդաց «Արձակ բանաստեղծութեան» վրայ։

Երբ վերջացաւ, ուզեց գաղափարս իմա–նալ. — «Շնորհակալութիւն։ Ձեզմէ է որ սորվեցայ շատ մը բաներ «Արձակ բանաստեղծութեան մասին» ըսի։

Անկէ վերջ, բանաստեղծ Մ. Իշխան, սկսաւ Կոստան Զարեանին գրականու–թիւնը վերլուծել խրթին եւ մանուածա–պատ ձեւով մը։ Երբ վերջացաւ, Զարեա–նին նայեցաւ, գաղափարը ուզելու հա–մար։ «Այդպէ՞ս է, Պարոն Զարեան»։

— «Ճշմարիտ չգիտեմ։ Ես գրում եմ, այնպէս ինչպէս գալիս է։ Ձեմ իսկ խոր–հում ...», ըսաւ Զարեանը։

Ինչ լաւ երեկոյ էր ...

*
**

Եւ այսպէս, անցեալ երեկոյ, խրատա–կանները իրարու կը յաջորդէին։

Անշուշտ, վերջ ի վերջոյ ,աւելի լաւ է բան մը ըսել, քան թէ հրաժարիլ նոյն իսկ խօսելէ, ըլլայ իսկ խրատականի ձեւին տակ։

Բայց իմ կարծիքովս, ի ծնէ գրագէտը խրատականի պէտք չունի։ Անոր առջեւ, մէկէն, ձիւթը եւ ձեւը միասին կը ժայթ–քեն։

Սիմանթօն, անշուշտ, առաջին ժայթ–քումին իսկ, նետուած էր ջարդերուն դէմ, իր վէր լիպքերով։ Եւ Ինտրան, հա–կառակ իր դասական դաստիարակու–թեան, իր ներաշխարհին տարօրինակ եւ խրթին ծալքերուն մէջ իջած էր, անօրի–նակելի ոճով մը։

Գրականութիւնը արուեստներուն ամէ–նէն դժուարն է։ Երաժշտութեան եւ նը–կարչութեան մէջ, մանաւանդ արդիական արուեստով, ձայներու խառնուրդ մը, եւ գոյներու ժայթքումի մը մէջ, շատ բան կարելի է ծածկել։

Բայց «բառը» իր «ուրոյն» իմաստն ու–նի։ Կարելի չէ բառին հետ խաղալ (թրիշէ)։ Կ'ըսես կամ չես ըսեր։ Ոչ մէկ տեղէ եւ ոչ մէկ ձեւով յոյս կայ միջակ կամ սխալ գործածուած բառերով, ապա–տելու կործանուող կացութենէ մը ...

Ասով հանդերձ, գրականութիւնը, այսպէս թէ այնպէս, պէտք է յառաջ եր–թայ, որպէսզի լեզուն գործածուի։

Անկէ զատ, ամէն գրող իր ընթերցող–ները ունի։ Ինտրային ընթերցողները շատ աւելի քիչ են, քան թէ համեստ գրողինը։

Եւ ինչպէս առածը կ'ըսէ.—

«Թէ՛ լաճf, թէ՛ երթաճf ...»։

*
**

Այդ իրիկունը, երբ գրագէտներով լե–ցուն սրահէն դուրս ելայ, անել կարծուած անցքին խորէն, Փարիզի գիշերին վրայ, այս անգամ, իրաւցնէ, մեղմիկ, բայց որոշ թափահարումով՝ անձրեւ մը կու գար ...

ՄԱՆՆԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՊԱԱԼՊԷՔԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Պաալպէքի Միջազգային Փառատօնին բացումը կատարուեցաւ Յուլիս 28ին եւ կը փակուի Օգոստոս հինգին։ Այդ օրը հպարտանքի օր մը եղաւ Լիբանահայու–թեան համար, որովհետեւ հայ հանճարի կայծերէն մէկը՝ երաժիշտ Ալան Յով–հաննէս շողարձակեց Պաալպէքի Արա–մազդի տաճարէն։

Այս տօնին առթիւ նախկին նախարար Պ. Ժաք Աքաֆ յայտարարեց թէ փառա–տօնին երաժշտական յայտագրին վրայ առնուած է հայ երգահան մը Ալան Յով–հաննէս, որուն գործերը շատ գնահատ–ուած են Մ. Նահանգներու մէջ, եւ աւել–ցուց թէ «Հայութեան ինքնայատուկ հան–ճարը փայլած է դարերու ընթացքին։ Այդ հանճարի կայծերուն մենք ականա–տես վկաները կը հանդիսանանք Լիբանա–նի մէջ, ուր դուք զարգացաք եւ բարգա–ւաճեցաք մխիթայն ձեր շնորհիւ եւ կարե–ւոր տեղ մը գրաւեցիք ոչ միայն երկրի մշակութային եւ գեղարուեստական, այլ–եւ տնտեսական մարզէն ներս։ Նկատելով որ հայութիւնը 12 առ հարիւրը կը կազմէ Լիբանանի բնակչութեան, իր 150.000 անդամներով, այս կարեւոր տարրը պէտք չէ որ անտեսուած մնայ ամէն անգամ որ Լի–բանանի մշակութային նուաճումները կ'ուզենք գրանցել։ Եւ ատոր համար ու–զեցինք որ Փառատօնի երաժշտական մա–սին յայտագրին վրայ առնենք հայ երա–ժշտագէտ մը, որուն ընտրութիւնը կա–տարեց Համպուրկի սէնֆոնիք նուագա–խումբի ղեկավար Լէոն Պարզեն, ան ա–ռաջարկեց Ալան Յովհաննէսը իբրեւ հան–ճարեղ երգահան, որուն գործերը ունին հայկական եւ արեւելեան երաժշտութեան տարրերը, ինչպէս եւ յստակ մթնոլորտ։

Պաալպէքի միջազգային փառատօնին նուագուեցաւ Ալան Յովհաննէսի «Գոհա–ր»ը եւ «Հայկական Ռափսոտի»ն։

ՈՒԻԼԵԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ

Ամերիկահայ մեծ գրագէտը՝ Ուիլեըմ Սարոյեան իր վերջին վէպին մէջ «Պատ–մութիւն մը խնդալու» տիրական շեշտով մը կը գրէ շատ ուժեղ վէպ մը, թրծուած քաղցր բանաստեղծութեամբ, բայց մի–եւնոյն ատեն յուսահատական յոռետեսու–թեամբ։

Ամուսնացած ամոլ մը, կը ներկայացնէ երջանկութիւնը։ Գեղեցիկ կին մը, մա–ւորական այր մը, երկու պաշտելի երա–խաներ, զորս հեղինակը աւելի պաշտելի կը դարձնէ։ Ամուսինին ճամբորդութեան առթիւ, երկար բացակայութեան միջո–ցին, կինը յանձնուելով բարեկամի մը, յղի կը մնայ։ Կնոջ խոստովանութիւնը դուռ կը բանայ յաջորդական ողբերգու–թանց, յունական առամի մը ուժգնու–թեամբ։ Այս ողբերգութեան հետեւանքով կը վերապրին միայն երկու պաշտելի մա–նուկները, ամրան արեւին դաժան լոյսին տակ։ Հիանալի գիրք մը որ դառնութիւն կը ձգէ շրթներուն վրայ։

Այս գրքի մասին պիտի խօսինք առան–ձին։

★

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ԳԻՐՔ արտասահմանի Հայերու համար.— Խ. Հայաստանի մէջ լոյս տեսնող գեղարուեստական, մանկա–կան եւ մանկավարժական նոր գիրքեր ա–ռաջին անգամ այս տարի ղրկուեցան Թայլանտի, Հնդկաստանի, Սուտանի եւ այլ երկիրներու հայ ընթերցողներուն։

Այս գիրքերուն մէջ են հայ գրականու–թեան դասականներէն՝ Խ. Աբովեանի, Նար–Դոսի, Աւ. Իսահակեանի, ժամա–նակակից արձակագիրներու եւ բանաս–տեղծներու գործերը, նաեւ Պուշկինի, Գոգոլի, Գորկիի եւ Ռուս այլ գրողներու եւ արտասահմանեան օտար հեղինակ–ներու հայերէնի թարգմանուած գիրքե–րը։ Այս տարի աշխարհի քառասուն եր–կիրներ ղրկուած են հարիւր հազար գիր–քեր։ Մօտ ատենէն արտասահմանի մա–նուկներուն պիտի ղրկուին մայրենի լե–զուի դասագիրքեր։

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻ (հեռուստատես) ընդու–նիչները սկսած են ծախուիլ Երեւանի մէջ։ Տասնեակ մը քաղաքացիներ արդէն գնած են այս գործիքներէն։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

*

Մէկը միւսից մի սար հեռու
Վար են վազում մի զոյգ առու,
Մրմնջում են ու խոխոջում,
Կարկաչում են, իրար կանչում։
Մէկն ասում է՝ «կաց՝ ես էլ գամ,
Ինչ որ ունեմ քեզ պիտի տամ,
Անգին քարեր, գինդ ու գոհար,
Որ սարերից բերում եմ վար.
Կանգնիր, գրա, իմ սրտակից,
Երբ դու ելար ամպի տակից,
Ճերմակ կուրծքդ հովին տալով,
Սիրտս զարկեց փրփրալով,
Քեզ գերուեցի եւ այն օրից
Փախաւ քունը իմ աչքերից»։
«Բա իմ, բա իմ,— միւսն ասաւ,—
Ախ, այն պահից, երբ քեզ տեսայ՝
Էլ քուն չունի աչքն էլ սրտիս,
Քեզ եմ ծարաւ, եկ սիրելիս,
Ի՞նչ եմ անում գինդ ու գոհար,
Ախ, միայն թէ գգուենք իրար»։
Ու գալիս են, գգւում են խենթ,
Վտակ դառնում, դառնում են գետ,
Կանչում՝ թէ բախտն ուր էլ տանի՝
Մեզ մահն իսկ էլ չի բաժանի։

Յ. ՇԻՐԱԶ

●

ՀՆՁՈՒՈՐԸ ԵՒ ՕՁԸ

Մի առաւօտ
Օձը եկաւ հնձուորի մօտ։
— Մի տես, մի տես,
Փոխուել եմ ես։
Ձես հաւատում,
Նայիր կաշուիս ...
Հնձուորն ասաց.
— Հեռու քաշուիր։
Կաշիդ նոր է,
Իսկ թոյնդ՝ հի՞ն։
Որքան փոխուես
Օձ ես կրկին
Ինձ չես խաբի
Նման խաղով ...
Քեզ կը փոխե՞մ
Իմ մանգաղով։
Այդ ես գիտեմ
Պապիս փորձից ...
Եւ հնձուորը
Խփեց օձին։

ԱՐՇԱԻՐ ԴԱՐԲՆԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (113)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364–400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

1.—ՊԱՏՄՈՍ

Նա կորցրեց իր սրտի խաղաղութիւնը, թողեց արհեստը, թողեց ճարտարութիւ–նը, եւ սկսեց խելագարի նման թափառել այդ լեռների ամայութեան մէջ։

Անցան օրեր, անցան շաբաթներ, ան–ցան ամիսներ ... Միանգամ նստած էր նա, եւ դարձեալ սպասում էր։ Յայտ–նուեցաւ նա։ Բայց այս անգամ ոչ որսոր–դական բարակներ կային նրա հետ, եւ ոչ բազէակիր սպասներ։ Միայնակ էր նա, մի խումբ նաժիշտների հետ։ Ձին քշեց, մօտեցաւ Ֆարհադին։

— «Ողջոյն քեզ, ով մեծ վարպետ,— ասաց նրան։ Ի՞նչն է կապել քեզ այդ լեռների, այդ անապատների ամայու–թեան հետ։ Ես քեզ միշտ այստեղ եմ տեսնում ...

— «Այն բախտաւորութիւնը,— պա–տասխանեց Ֆարհադը, որ երբեմն մի աննման պատկեր լուսաւորում է այդ ա–նապատների ամայութիւնը։

— «Միթէ այդքան վա՞տ է քո մէջ սէ–րը... հարցրեց նա ժպտելով։

— «Ո՞վ չի սիրի նրան, որ անմահների մէջ իր հաւասարը չունի ... Ով չի սիրի նրան, որի շունչը կեանք է բաշխում, ո–րի մի հայեացքը պարգեւում է յաւիտե–նական երջանկութիւն ... Միթէ դու կարծո՞ւմ ես, որ միշտ քարի եւ քերիչի հետ զբաղուած արհեստաւորի սիրտը այն աստիճան քարացած է, որ գեղեցկութեան համար տեղ չունի։

— «Այդ ես չեմ կարծում։ Նա որ ան–ձեւ քարին ձեւ, կեանք է տալիս, նա որ սառն մարմարիոնից ստեղծագործում է գեղեցկութեան տիպարներ, ինքը չէ կա–րող չը սիրել գեղեցկութիւնը։ Բայց լսիր, վարպետ, Արեւաց արքայադստեր սիրտը գրաւելու համար մեծ զոհեր են հարկաւոր...

— «Այդ ես գիտեմ... մեծ աստուա–ծուհիները մեծ զոհեր են պահանջում ...

— «Ես անկարելին չեմ պահանջի քե–զանից. ես միայն պէտք է փորձեմ քո սէրը։ Նայիր, Ֆարհադ, տեսնո՞ւմ ես այդ ապառաժը, (նա ձեռքը տարաւ դէպի սեպաձեւ քարաժայռը), դու պէտք է այդ ապառաժից ինձ համար ապարանքներ հը–րաշակերտես, որ ես նրանց բարձրու–թիւնից նայեմ եւ սքանչանամ, թէ ինչ–պէս Տիգրիսը արծաթափայլ պտոյտնե–րով գծում է Ասորեստանի գեղեցիկ դաշ–տավայրերը, կամ ինչպէս մեղմ հողմի շնչելուց ծածանւում են Բաղխստանի բարձրադիտակ արմաւենիները։ Եւ ա–պառաժի սրտում պէտք է իմ ձիերի համար մթերանոցներ փորես, իսկ նրա ստորոտում՝ իմ նժոյգների համար օթե–ւաններ։ Երբ այդ բոլորը պատրաստ կը լինի, այն ժամանակ ես քոնը կը լինեմ»։

Ասաց եւ հեռացաւ։

Այնօրից անցան տարիներ, քարաժայ–ռի անխորտակելի ամրութեան մէջ դը–ծում էր անխոնջ վարպետի մուրճն ու քե–րիչը։ Գիշեր եւ ցերեկ լսելի էր լինում ծանր հարուածների անլռելի ձայնը։ Գոր–ծը յաջողութեամբ առաջ էր գնում։ Սէրը ուժ էր տալիս մեծ արհեստաւորի հան–ճարին, իսկ Արեւաց արքայադստեր գեղեց–կութիւնը բորբոքում էր նրա եռանդը։ Կերտեց սենեակներ, կերտեց դահլիճներ, կերտեց պատկերազարդ սրահներ, և միա–կտուր քարից սքանչելի ապարանք ստեղ–ծեց։ Դահլիճների եւ սրահների պատեր կենդանագրեց բարձրաքանդակ նկարնե–րով։ Մի տեղ պատկերացրեց Իրանի հին հսկաների եւ փէհլէվանների կռիւները դեւերի եւ չար ոգիների հետ։ Մի տեղ պատկերացրեց Իրանի վաղեմի արքաների փառքն ու մեծութիւնը, եւ նրանց քաջու–թիւնների ու յաղթութիւնների հանդիսա–ւոր տօնախմբութիւնները։ Գծեց քարը եւ նրա վրայ արձանագրեց նախնական թագաւորների մեծագործութիւնները, նրանց առաքինութիւնները եւ նրանց պարգեւած բարօրութիւնները Արեւաց աշ–խարհին։ Այդ հրաշալիքները կատարեց նա այն էակի համար, որին նուիրուած էր իր սիրոյ բոլոր ջերմութեամբ։ Այդ հը–րաշալիքները կատարեց նա, որ միշտ յի–շեցնէին նրան Իրանի փառաւոր անցեալը, որ միշտ զգուէին նրա սիրտը այն վսեմ հպարտութեամբ, թէ ինքը սերունդ է մի մեծ ազգի, որ շատաւորում է աստուած–ներից եւ աստուածանման գործեր է կա–տարել։

Նա եկաւ եւ տեսաւ բոլորը։

— «Այս բոլորը շատ գեղեցիկ է,— ա–սաց նա, բայց այստեղ ջուր չկայ, այս–տեղ ծառեր չկան։ Շինիր ինձ համար շատրուաններ, որ ամպերից բարձր ցայ–տէր ջուրը, տնկիր ինձ համար ծառեր, որոնց հովանիի ներքոյ հանգչէի ես, եւ — հանգչէի քո գրկում ...

Ասաց եւ հեռացաւ։

Ամենահեռաւոր վտակների ընթացքը փոխեց նա եւ ստորերկրեայ ջրմուղինե–րով բարձրացրեց մինչեւ ապառաժի գա–գաթը։ Կոփեց քարը, փորեց աւազաններ, կերտեց արծաթափայլ շատրուաններ։ Ա–նապատ ջուրը տիւ եւ գիշեր դուրս էր վի–ժում շատրուաններից, եւ մարգարտեայ կաթիլներով ցօղում էր չորեքկողմի կա–նաչազարդութիւնը։

ՐԱՖՖԻ

հակառակութեանց եւ ընդմիջումներու : Ասոր վրայ, վարչապետը ոտքի կանգնեցաւ, ցոյց տուաւ համայնավար երեսփոխանները եւ ըսաւ. «բաւական է որ դատ մը հակաֆրանսական ըլլայ, որպէսզի պաշտպանուի այս խմբակին կողմէ»:

ԱՆԳԼԻԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

Պահեստի ուժերը զէնքի տակ կանչող արքայական հրամանագրէն վերջը, Անգլիոյ նախարարներու խորհուրդը որոշեց ռազմական իշխանութեանց տրամադրութեան տակ պահել կարգ մը առեւտրական նաւեր: Ռմբաձիգ օդանաւերու տորմիղ մը արդէն իսկ հասաւ Կիպրոս, ուր պատրաստ կը սպասէ :

Անգլիական բազմաթիւ նաւեր հրահանգ ստացան իրենց երթեւեկը կատարել Բարեյուսոյ Հրուանդանին վրայով :

Անգլիական մամուլն ու հանրային կարծիքը գոհ են Երեքներու ժողովին արդիւնքներէն եւ կը սպասեն Օգոստոս 16ի միջազգային ժողովին ելքին :

Այստեղ ալ, միայն համայնավար օրկանն է որ կը խանգարէ բոլոր խմբակցութիւններուն միակամութիւնը :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Գնդ. Նասր տակաւին պատասխան չտուաւ Օգոստոս 16ի ժողովի հրաւէրին : Գահիրէի ձայնասփիւռը առջի օր յայտնեց թէ «անկարելի չէ համաձայնութեան եզր մը գտնել», մանաւանդ որ արեւմտեան պետութիւնները որոշ զիջում մը ըրին Իսրայէլը միջազգային ժողովին չհրաւիրելով : Նախքան որոշում մը առնելը, Նասր կը շարունակէ շօշափել իր քաղաքական ու ռազմական խորհրդականներուն կարծիքները: Կը կարծուի որ իր վերջնական պատասխանը պիտի տայ այսօր կամ վաղը :

Մինչ այդ, Եգիպտոսի բոլոր ռազմական ուժերը զէնքի տակ կանչուեցան : Մարմնամարզի բոլոր դաշտերը վերածուեցան զինավարժութեան կայաններու :

Գնդ. Նասր երկար տեսակցութիւն մը եւս ունեցաւ Խ. Միութեան դեսպանին հետ: Քաղաքական բոլոր շրջանակները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս տեսակցութեան :

× Արաբական Լիկան բացառիկ նիստ մը պիտի ունենայ Օգոստ. 7ին: Լիկային անդամ պետութիւնները կ'ուզեն «միացեալ ճակատ» մը կազմել ի նպաստ Եգիպտոսի: Բայց ինչպէս յայտնի է Իրաք Անգլիոյ կողմը կը բռնէ: Իսկ Սուրիոյ մէջ զրոյցներ կը շրջին թէ նախագահ Շիւքրի Քուաթլի հրաժարած է կամ պիտի հրաժարի շուտով՝ «ներքին անհամաձայնութեանց պատճառով»:

× Սէուտական Արաբիան եւ Եէմէնը դժգոհ են որովհետեւ չեն հրաւիրուած Օգոստոս 16ի ժողովին:

× Իսրայէլն ալ կը բողոքէ հրաւէր ըստացած չըլլալուն համար :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԻՐՔԸ

Մոսկուայի անգլիական դեսպանը Շեպիլովի յանձնեց Օգոստոս 16ի ժողովին հրաւիրագիրը: Արտաքին նախարարը բաւականացաւ յայտնելով թէ հրաւէրը պիտի փոխանցէ իր կառավարութեան : Կը կարծուի թէ Խ. Միութիւնը պիտի ընդունի մասնակցիլ, եթէ Եգիպտոսն ալ մասնակցի :

Մոսկուայի ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ Արեւմտեան պետութիւնները «կ'ուզեն պարզապէս վերագրաւել Սուէզի շրջանը»: Թերթերը կը պնդեն թէ Ջրանցքին ազգայնացումը արգելք չէ երթեւեկի ազատութեան :

24 ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Ցարդ 22 պետութիւններ պատասխանեցին թէ պիտի մասնակցին Օգոստոս 16ի ժողովին: Միայն Եգիպտոսն ու Խ. Միութիւնն են որ տակաւին չյայտնեցին իրենց որոշումը :

Գնդ. Նասր կը վարանի: Ձէր կարծեր որ Սուէզի ազգայնացումը այսքան բուռն հակառակութեան մը պիտի հանդիպի: Կը յուսար որ Անգլիան ու Ֆրանսան պիտի համակերպին կատարուած իրողութեան :

× Եուկոսլաւիոյ ձայնասփիւռը յայտնեց թէ Օգոստ. 16ի ժողովը կոչուած է արդար լուծում մը գտնելու ստեղծուած բարդ կացութեան :

ՌՈՒՍԵՒՃԱՊՈՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ՁԳՏՈՒՄ

Ճափոնի եւ Խ. Միութեան արտաքին նախարարներուն բանակցութիւնները յանգեցան անելի մը :

Ճափոն ներկայացուցած էր շարք մը հողային պահանջներ: «Ռուսները կը պնդեն թէ հողային հարցը արդէն իսկ լուծուած է Եալթայի խորհրդաժողովին մէջ», յայտնեց Ճափոնի արտաքին նախարարը եւ այս պատասխանը որակեց՝ «ուժի քաղաքականութիւն»:

Երկու կողմերն ալ կը պնդեն իրենց տեսակէտին վրայ եւ չեն ուզեր զիջումներ կատարել :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Խանասորի 59րդ տարեդարձին առթիւ:

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին :

Եւ մասնակցութեամբ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :

12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Քալասի օդասուն ծառաստանին մէջ: (Էքսի ճամբուն վրայ՝ Սէփթէմէն 7 քիլ. անդին) :

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին.— Մասնակցութեամբ կարող ուժերու, երգեր, արտասանութիւններ, նուագ, զըւարճախօսութիւն եւ զանազան անակընկալներ: Հայկական եւ եւրոպական պարեր՝ ընկերակցութեամբ մասնաւոր նըւագախումբի :

Առաւօտեան պուլի մրցում :

Ճոխ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով: Շամփուրով խորոված, սանտուիչ եւ այլաղան խմիչքներ :

Դուրսէն անհատներու համար ուտէ ապրանք ծախելը ինչպէս նաեւ կրակ վառելը խստիւ արգիլուած է :

Երթեւեկութեան համար կը սպասարկեն մասնաւոր օթօքարներ, դիւրութեան համար նախապէս արձանագրուիլ շրջանի ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն մօտ. Անհատապէս ներկայ գտնուիլ փափաքողները կրնան առնել Մարսէյլ – Էքս տանող օթօքարները եւ Թրոլէյպիւսը ու իջնել Սէփթէմ, ուրկէ մասնաւոր երթեւեկի սպասարկութիւն մինչեւ հանդիսավայրը:

Մուտքը ազատ է :

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ղեկավարութեամբ Տիկ. Ցամիկ Քիւթնէրեանի, Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլի օդափոխութեան կայանին մէջ, եւ դաշտագնացութիւն Ա. խումբի վերադարձին առթիւ 12 Օգոստ. ժամը 14ին:

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ փափաքող հասարակութիւնը իրենց անձնական միջոցներով ճամբորդելու պայմանով :

Կառք ունեցողները պէտք է հետեւին, Օթօ Ռութ տը լ'Ուէսթ Տրէօ Պրէզօլ գիծին :

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլլէի օդափոխութեան կայանին Բ. խումբին արձանագրուած մանուկներու բժշկական քննութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ, 10 Օգոստոս, ժամը 10–12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15 ռիւ Ժան Կուժօն :

Կը խնդրուի ծնողներէն ներկայանալ բժշկական վկայականներով :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Ղազար Միքայէլեան եւ իրենց պարագաները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն, ամէն անոնց, որոնք անձամբ, նամակով, ծաղկեպսակով և հեռագրով, ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, քրոջ եւ ազգականին, Տիկին Մարիցա Միքայէլեանի մահուան առթիւ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Օդափոխութեան կայանի Բ. խումբի պզտիկներու ծնողներէն կը խնդրուի Օգոստոս վեցին անպայման վարչութեան յանձնել պէտք եղած թուղթերը. —

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս 9ին, Կառ տը Լիոն ըլլալ ժամը 21ին:

Ա. խումբը կը վերադառնայ Օգոստոս 9ին առաւօտեան ժամը 6.30ին, Կառ տը Լիոն :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող բաժանորդներէն կը խնդրենք որ իրենց նոր հասցէին հետ յայտնեն նաեւ հին հասցէն : Ծախք՝ Ֆրանսայի համար հարիւր ֆրանք, արտասահմանի համար երկու հարիւր ֆրանք :

Նկատի չեն առնուիր այն փոփոխութիւնները, որոնց կցուած չէ նախկին հասցէն :

Այս առթիւ, անգամ մը եւս կը խնդրենք կարգադրել առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակներու :

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն, անյապաղ կատարել իրենց վճարումները ուղղակի «Յառաջ»ին կամ քաղաքի եւ արուարձաններու թերթին գործակալներուն:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Օր. ՓԵՐՈՒԶ ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ
(Նոր Սերունդ)
Պ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՀԱԶՐՈՅԵԱՆ
Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Պ. Պօղոս Փափազեանի:

Ալֆորվիլ, 29 Յուլիս, 1956

Տէր եւ Տիկին Հազրոյեաններ, իրենց զաւկին ամուսնութեան առթիւ հետեւեալ նուիրատուութիւնը կ'ընեն, հինգ հազար ֆրանք, ի նպաստ Շաւիլի մատուռի շինութեան, եւ հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Դրօ» խումբի հերթական ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Լիոնի Եկեղեցւոյ շինութեան: Պ. Յակոբ Փափազեան իր եղբօր աղջկան Օր. Անահիտ Փափազեանի ընդ. Պ. Միքայէլեանի ամուսնութեան առթիւ տասը հազար ֆր.: Նոյն առթիւ Օր. Արփինէ Փափազեան կը նուիրէ հինգ հազար ֆրանք :

դեն թէ հողային հարցը արդէն իսկ լուծուած է Եալթայի խորհրդաժողովին մէջ», յայտնեց Ճափոնի արտաքին նախարարը եւ այս պատասխանը որակեց՝ «ուժի քաղաքականութիւն»:

Երկու կողմերն ալ կը պնդեն իրենց տեսակէտին վրայ եւ չեն ուզեր զիջումներ կատարել :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստոս 3). — Ձոյլ ոսկի 482.000, նափոլէոն 3470, զուից. 3360, անգլիական 4400, քսան տոլարնոց 17720, Թղթադրամ (անպաշտօն) ստերլին 1080, տոլար 411, զուից. 98.25, պելժ. 8.30, լիր 0.67, փեզեթա 9.50:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 7 ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI 7 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7648 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3459

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՋՐԱՆՑՔԻՆ ՇՈՒՐՋ

Օգոստոս 2ին Աղեքսանդրիոյ մէջ նոր ճառ մը խօսելով, գնդապետ Նասր կը յայտարարէր.

«Սուէզի Ջրանցքի ընկերութիւնը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ խմբակցութիւն մը գործադուրկ Ֆրանսացի կոմսերու եւ անգլիացի լորտերու, որոնք աշխարհակալներու հետ դաւեր կը սարքէին եւ Եգիպտացիներու արիւնը կը ծծէին»:

Իր ճառի շարունակութեան մէջ, Եգիպտոսի նախագահը ծովահէն եւ շահագործող կ'որակէ աշխարհակալները ու կ'եզրակացնէ թէ «Ջրանցքը կը պատկանի Եգիպտոսի ու մենք ո՛չ մէկ գնով պիտի լքենք զայն»:

Սուէզի Ջրանցքի բացումը անցեալ դարու մեծագոյն ձեռնարկներէն մէկն է, որմէ մեծապէս պիտի օգտուէր մարդկութիւնը: Հնդկաստանի ճամբան շուրջ 5000 մղոն կարճցաւ: Երթեւեկը Եւրոպայի եւ Ասիոյ միջեւ դիւրացաւ: Արեւելքի բերքերը աւելի առատ ու աժան դարձան:

Եգիպտոս ալ օգտուեցաւ անկէ: Սակայն Անգլիա ուզելով իր ձեռքին մէջ պահել Հնդկաստանի բանալին, պատրուակ մը գտաւ 1882ին եւ գրաւեց Խտիվներու երկիրը:

Աւելի քան հարիւր տարուան պատմութիւն ունի Սուէզի Ջրանցքին բացումը:

Փարաւոններէն սկսեալ մինչեւ Մեծն Նափոլէոն, ծրագիրներ կազմուած էին Միջերկրականը միացնելու Կարմիր Ծովուն: Եւ ժամանակ մըն ալ կապ հաստատուած էր՝ Նեղոսի միջոցաւ:

Բուն ծրագիրը իրագործողն եղաւ Ֆրանսացի ճարպիկ գործի մարդ մը, Ֆէրտինան տը Լէսէփս, որ ճարտարապետ չէր, այլ երիտասարդ տարիքէն ընդգրկած էր դիւանագիտական ասպարէզը:

1826ին օգնական հիւպատոս էր Աղեքսանդրիոյ մէջ, երբ սկսաւ հետաքրքրուիլ այդ հարցով: Ետքէն 1831–38 հիւպատոս եղաւ Գահիրէի մէջ եւ այդ առթիւ մօտէն ճանչցաւ Մոհամմէտ Ալի փաշայի զաւակները, որոնցմէ Սայիտի հետ սերտ մտերմութիւն մշակեց:

Ու երբ այս վերջինը 1954ին յաջորդեց Ապպաս փաշայի՝ իբրեւ փոխարքայ Եգիպտոսի, տը Լէսէփս նոյն տարուան Նոյ. 15ին պաշտօնապէս դիմեց Սայիտ փաշայի, որ Նոյ. 30ին Ֆէրմանով մը մենաշնորհ տուաւ անոր՝ կազմելու «Սուէզի ծովային ջրանցքի տիեզերական ընկերութիւն մը»:

Ըստ Ֆէրմանին, ընկերութեան տնօրէնը կը նշանակուէր եգիպտական կառավարութեան կողմէ: Մենաշնորհին տեւողութիւնն էր 99 տարի՝ Ջրանցքի բացման թուականէն սկսեալ: Ընկերութիւնը կը ստանձնէր բոլոր աշխատանքները՝ իր ծախքով:

Եգիպտոսի կառավարութիւնը ընկերութեան կը շնորհէր անհրաժեշտ հողերը: Նոյնպէս անոր կը տրամադրէր գործաւորներ, որոնք օրական պիտի ստանային 2 1/2–3 ղրուշ, իսկ ընկերութիւնը անոնց ուտելիքը պիտի հայթայթէր՝ 1կ ղրուշ արժէքով: 12 տարեկանէն վար գործաւորներուն օրավարձն էր մէկ ղրուշ եւ ուտելիք:

Այս Ֆէրմանին բնագիրը Թուրքերէն էր եւ պէտք է վաւերացուէր Բարձրագոյն Դուռնէն, քանի որ Եգիպտոս կը գտնուէր Օսմանեան Կայսրութեան գերիշխանութեան տակ:

Անգլիա հակառակ էր Ջրանցքի ծրագրին եւ ամէն ճիգ գործ դրաւ Սուլթան Մէճիտի մօտ՝ արգիլելու համար վաւերացումը: Լորտ Փալմէրսթըն Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ բուռն արտայայտութիւններ ունեցաւ եւ «ֆիզիքապէս անիրագործելի» որակեց ծրագիրը: Կը վախնար, որ Ֆրանսացիք իրենց ձեռքը պիտի առնէին Հնդկաստանի ճամբան:

Ֆէրտինան տը Լէսէփս անձամբ գնաց Անգլիա եւ իր ծրագրին ի նպաստ քարոզութիւններ ըրաւ: Լորտ Կլէտսթըն, այն ատեն ընդդիմադիրներու պետը, հաճակրանքով ողջունեց ծրագիրը:

Ի վերջոյ, Սուլթանը վաւերացուց մենաշնորհը եւ Սուէզի Ջրանցքի ընկ.ը կազմուեցաւ 1856 յունուար 5ին, 78 յօդուածէ բաղկացեալ ծրագրով մը:

1858 Նոյ.ին ընկերութիւնը 500 Փրանքնոց 400,000 արժեթուղթեր հրապարակ հանեց: Ֆրանսա գնեց 220,000 արժեթուղթ, իսկ փոխարքան՝ 176,000՝ կառավարութեան հաշուոյն: 200 միլիոն Փրանքով գործի ձեռնարկեց ընկերութիւնը, որուն մեծապէս աջակցեցաւ եգիպտական կառավարութիւնը, 20,000 գինուոր տրամադրելով:

Բրիչի առաջին հարուածը տրուեցաւ 1859 Ապրիլ 25ին: Ջրանցքի առաջին մասին բացումը կատարուեցաւ 1862 Նոյ. 18ին:

Յետագային վէճեր ծագեցան Ջրանցքի ընկերութեան եւ եգիպտ. կառավարութեան միջեւ: Նուպար փաշայի վիճակեցաւ հաշտեցնել կողմերը՝ իրաւարարութեամբ Նափոլէոն Գ. կայսեր:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՇՏ ՍՈՒԷԶԻ ԽՆԴԻՐԸ

ՆԱՍՐ ՏԱԿԱՒԻՆ ՉՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑ

Գնդ. Նասր տակաւին չպատասխանեց Օգոստ. 16ի ժողովի հրաւէրին: Երրորդ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Խ. Միութեան դեսպանին հետ, իսկ իր օգնականները տեւական խորհրդակցութեանց մէջ են արաբական երկիրներու եւ կարգ մը եւրոպական պետութեանց ներկայացուցիչներուն հետ:

Այս վարանումին պատճառները երեք են.

ա) Ֆրանսեւանգլիական յարձակումները ուղղուած են միայն իրեն եւ ոչ թէ Եգիպտոսի դէմ:

բ) Ժողովին մասնակցող պետութեանց ընտրութիւնը կատարուեցաւ առանց իր հաւանութեան. հետեւաբար որեւէ յոյս չի կրնար ունենալ թէ որոշումները իրեն ի նպաստ պիտի ըլլան:

գ) Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Լոնտոնի խորհրդակցութիւններէն վերադարձին յայտարարեց թէ «Եգիպտոսի նման ազատ եւ անկախ երկրի մը կառավարութիւնը ամէն միջոցներով պէտք է ապահովէ իր ժողովուրդին բարօրութիւնը»:

Այս պայմաններու տակ, եթէ Նասր համաձայնի ժողովին մասնակցիլ, տեղի տուած պիտի ըլլայ. այս պարագային կրնայ մեծապէս վտանգել իր դիրքը: Եթէ մերժէ՝ առիթ պիտի տայ որ Անգլիան եւ Ֆրանսան կիրարկեն ռազմական միջոցներ: Այս պարագային Մ. Նահանգները ստիպուած են կանգնիլ իրենց դաշնակիցներուն կողքին:

Կը մնայ ուրեմն միայն մէկ ելք. մասնակցիլ ժողովին, բայց որոշ պայմաններով: Կը կարծուի թէ Եգիպտոսի պատասխանը կ'ուշանայ, որովհետեւ տակաւին վերջնապէս չեն որոշուած այս պայմանները: Հաւանական է սակայն, որ Նասր պիտի առաջարկէ 1) Փոխել ժողովին վայրը. 2) Հրաւիրել ուրիշ պետութիւններ ալ. 3) Կասկածի չենթարկել Ջրանցքին Եգիպտոսի պատկանիլը:

Զրոյց կը շրջի թէ այս պայմանները մերժուելու պարագային, Նասր ալ, իր կարգին, պիտի հրաւիրէ «մրցակից» ժողով մը:

× Մինչ այդ, Եգիպտոսի մէջ կը շարունակուին ընդհանուր զօրակոչի պատրաստութիւնները: Տեղական թերթերը, ռազմական տեղեկութեանց շարքին, կը հրատարակեն նաեւ գրգռիչ յօդուածներ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԴԻՐՔԸ

Մինչ այդ, Մ. Նահանգներու մէջ լաւատես են: Տըլըս համոզուած է թէ Օգոստոս 16ի ժողովը յաջողութեամբ պիտի պսակուի: Ձայնասփիւռէն խօսած մէկ ճառին մէջ հաստատեց թէ Սուէզի պատճառով պատերազմ պիտի չծագի, որովհետեւ նոյնիսկ ձախողանքի պարագային, ոչ մէկ ռազմական յանձնառութեան տակ մտած է:

× Ամերիկեան մամուլը չի բաժներ արտաքին նախարարին անխառն լաւատեսութիւնը, Թայմ շաբաթաթերթը կը գրէ. «Ներկայ տագնապը շատ աւելի բարդ է. միայն Սուէզի կամ Ասուանի ամբարտակին հարցը չէ. կ'ընդգրկէ արաբական ազգայնականութեան, հակա-գաղթատիրութեան, հակա-արեւմտեան շարժման, ինչպէս նաեւ խորհրդային դաւերուն բազմակողմանի հարցերը: Պ. Տըլըսի բռնած դիրքը կրնայ վտանգել աշխարհի խաղաղութիւնը, եթէ չուզէ աւելի իրատես ըլլալ:»

× Մ. Նահանգները տակաւին չվերցուցին եգիպտական ինչքերուն վրայ դրուած արգելքը, բայց հրահանգ տուին իրենց նաւերուն, որ Սուէզի Ջրանցքէն անցնելու տուրքերը առ այժմ վճարեն եգիպտական նոր ընկերութեան:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՆՈՐ ՀԱՐՑԵՐ

Սուէզի ազգայնացման շուրջ յարուցուած աղմուկը շատ աւելի հեռուն կ'երթայ: Օգոստ. 16ի ժողովին մէջ, խօսակիցները կրնան մէջտեղ բերել Նեղուցներու, Ճիպրալթարի եւ Փանամայի հարցերն ալ:

Խ. Միութիւնը ընդհանուր առմամբ կողմնակից է միջազգային կարեւորութիւն ներկայացնող բոլոր ջրային անցքերու միջազգայնացման: Ուրեմն, սկզբունքով համաձայն պէտք է ըլլայ նաեւ Սուէզի միջազգայնացման: Բայց այս պարագային, Ռուսերը պիտի չյարգեն իրենց «սկզբունք»ը:

Իտալիան, Սպանիան եւ Յունաստանը կ'ուզեն բռնել Նասրի կողմը. առաջինը իր Միջերկրականեան ծաւալումը կը տեսնէ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի տկարութեան մէջ: Սպանիան շահագրգռուած է Ճիպրալթարով: Իսկ Յունաստանի դիրքը կախուած է Կիպրոսի հարցէն:

Սուէզի ազգայնացումը սեղանի վրայ պիտի բերէ նաեւ արաբական քարիւղին հարցը: Արաբական երկիրները կը յուսան թէ Սուէզէն ետքը կարգը պիտի գայ քարիւղին: Ահա թէ ինչու կը բռնեն Եգիպ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻԱԿԱՆԻ ՁՏԵՍԸ

Ծակատագրուած է որ երբ արեւմտահայ մը *«ջօնմէ»* դառնայ, — այս պարագային բոլշեւիկ — Պապէն աւելի պապական կ'ըլլայ:

Հիւս. Ամերիկայի 306 հայրենադարձներուն հետ Հայաստան գացած դաւանափոխ մը, Պատրիկ Սելեան, խմբագիր «Սովետական Հայաստան» ամսագրի, գրութիւն մը ունի թերթին Յունիսի թիւին մէջ, — «Գրքի հրատարակութիւնը Սփիւռքում» (Սփյուռքում):

Ուրեմն, կ'ուզէ ներկայացնել հրատարակչական գործը արտասահմանի մէջ: Տպուած գիրքերը, անոնց սպառումը, եւ այլն:

Իբրեւ ամերիկահայ, կը սկսի Մ. Նահանգներէն, յատկապէս յիշելով տխրահռչակ Յառաջդիմական Միութեան «մի շարք հրատարակութիւնները»: (Մոռցայ յիշել որ պարոնը ռուսահայերէն կը գրէ այժմ):

Յետոյ կը թուէ Բարեգործականի, Ռամկավար «Պայքար»ի, քանի մը անկուսակցական գրողներու գործերը:

Ոչ մէկ խօսք՝ «Հայրենիք»ի ստուարաթիւ հրատարակութեանց մասին: Ոչ Ահարոնեանի ամբողջական գործը՝ ընտիր տպագրութեամբ: Ոչ Համաստեղի «Սպիտակ Ձիաւորը» (երկու հատոր): Ոչ Ժաք Մորկանի Հայոց պատմութեան հայերէն եւ անգլերէն տպագրութիւնները: Ոչ Մալխասի գործերը, եւայլն, եւայլն:

Բացարձակ լռութիւն՝ այս [illegible] վրայ:

Անցնելով Ֆրանսա, համայնավար խմբագիրը կը պատմէ թէ Մշակութային Միութիւնը «նոյնպէս հրատարակել է մի շարք գրքեր՝ գրական - հասարակական բովանդակութեամբ»:

Հապա «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ»ու շա՞րքը, եւ ուրիշ հրատարակութիւններ, մասնաւոր կամ պարբերական, անհատական նախաձեռնութեամբ:

Պարոնը կը խոստովանի թէ «հրատարակչական ասպարէզում աւելի մեծ աշխուժութիւն է դրսեւորում Մերձաւոր Արեւելքում Բէյրութ քաղաքի հայ համայնքը»:

Եւ կը թուէ կարգ մը անուններ ու ձեռնարկներ, միշտ նոյն միակողմանի, միակասի ուղղութեամբ:

Արձանագրուած հեղինակները, ձեռնարկները եւ գիրքերը կա՛մ յառաջդիմական են, կամ ռամկավար եւ կամ բոլորտիքեան:

Ոչ մէկ խօսք՝ Համազգայինի ընկերութեան մասին, որ բազմաթիւ գիրքեր հրատարակած է: Ոչ *Ազդակ*, ոչ «Ակօս» ոչ ալ «Նայիրի», իրենց այլազան հրատարակութիւններով: Ոչ իսկ տարեգիրք:

Յօդուածագիրը բոլորովին մոռացութեան տուած է Գահիրէն, անշուշտ վախնալով որ «Յուսաբեր»ի շէնքը իր վրայ կը փլի, իր հատընտիր եւ ստուարաթիւ հրատարակութիւններով:

Եւ ի՜նչ գիրքեր, — Խորենացի, Եղիշէն (աշխարհաբար), Սիամանթօ, Վարուժան, Սողոմոն Թեհլիրեան — միայն վերջին մաս մը յիշած ըլլալու համար:

Յետոյ երիտասարդ հեղինակի մը «Դար մը Գրականութիւն», երկու հաստափոր եւ բովանդակալից հատորներ, որոնց վերջինը յատկացուած է խորհրդահայ գրականութեան, — նորութիւն մը՝ իր տեսակին մէջ:

Երանելին Պատրիկ ուրիշ կեղծիք մը եւս կը կատարէ:

Դարձեալ նոյն «պրոգրեսիւ» հատուածին կը վերագրէ Խ. Հայաստանի գրականութեան ծանօթացումը՝ արտատպումներով:

Կը յիշէ թէ Նիւ Եորքի իր քուրջը կ'արտատպէ Դ. Դեմիրճեանի «Վարդանանք»ը:

Բայց կը մոռնա՛յ որ Հալէպի «Արեւելք»ը շատոնց արտատպեց զայն, իսկ «Յուսաբեր»ը [illegible] նոյն գործին հրատարակութիւնը:

Պարոնը չէ յիշեր որ Վախթանգ Անանեանի որսորդական պատմութիւնները առաջին անգամ երեւցան «Յառաջ»ի մէջ, մեծատառ գնահատանքով, իսկ լաւագոյն գործերու արտատպումը միշտ ալ կը շարունակուի ամբողջ դաշնակցական մամուլին մէջ:

Ահա այսպէ՛ս կը ծանօթացնեն Հայկական Արտասահմանի գրական - հրատարակչական գործունէութիւնը:

Խոշորացոյցով կը դիտեն ծովակէն հոսած ջուրը, բայց չեն տեսներ իրական աղբիւրը, այնքան հոսուն եւ բարերար, եւ [illegible]...

ՎԱՀԷ

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ԶԱՐԷՀ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ԽՄԲ. — Յանուն *Յուսաբերի* խմբագրութեան ընկեր Մինաս Թէօլէօլեան տեսակցութիւն մը ունեցած է Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին հետ խնդրելով իր կարծիքը Աթոռին շուրջ ստեղծուած կացութեան մասին :

Ստորեւ կը հրատարակենք այդ տեսակցութիւնը առնելով *Ազդակի* Օգոստոս 2ի թիւէն :

— Ինչպէ՞ս կը խորհիք որ վերջ գտնեն Կիլիկեան Աթոռի հանդէպ գոյութիւն ունեցող կասկածելի եւ վտանգաւոր վերապահութիւնները՝ Կիլիկեան Կաթողիկոսութեան հակադրուած եկեղեցական թէ աշխարհական յայտնի տարրերու կողմէ .

— « Մենք չենչտեցինք առաջին իսկ օրէն, թէ Կիլիկեան Աթոռի հանդէպ գոյութիւն ունեցող կասկածելի եւ վտանգաւոր վերապահութիւնները չեն կրնար բխիլ հայ ժողովուրդէն՝ որ Հայ. եկեղեցւոյ ոգիին, ինչպէս նուիրեալն իրականութեան անբաժան մէկ մասը նկատած է Կիլիկեան Կաթողիկոսութիւնը, դարերէ ի վեր, անոր հայրապետական համայօր իրաւունքներուն եւ անկախութեան խորունկ գիտակցութեամբ : Մեր ընտրութեամբ ոչինչ կը փոխուի անցեալի կացութենէն եւ ոչ մէկ նոր կացութիւն կը ստեղծուի : Պահելով եւ շարունակելով հանդերձ մեր սերտ յարաբերութիւնները Ս. Էջմիածնայ եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան հետ, կ'ուզենք անմիջապէս եւ ամբողջական տեսնել միշտ Կիլիկեան կաթողիկոսութեան անկախութիւնը : Երբեք հարկ պիտի չտեսնէինք այսքան կարեւորութեամբ եւ բազմիցս ընդգծելու այս կէտը, եթէ այժմու արտասահմանեան «տաղնապը» ստեղծողներու մօտ չհաստատէինք բացորոշ տրամադրութիւնը ստորադասելու այդ անկախութիւնը :

« Տարաբախտօրէն, նոյնինքն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան [illegible] լոկ չէ ըմբռնուած բոլոր անոնց կողմէ, որոնք, յանուն «էջմիածնասիրութեան», նոյն Ս. Էջմիածնայ շահերուն դէմ կը գործեն : Կիլիկեան Աթոռը, իր անկախ գոյութեամբ, աւելի բարձրօրէն կը նպաստէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան հոգեւոր եւ բարոյական հեղինակութեան : Նկատումներն ու յետին դիտաւորութիւնները՝ դժբախտաբար բաւական կը բերեն այս ճշմարտութեան վրայ, ու մարդիկ կան՝ որոնք կ'ուզեն ստեղծուած այս կացութենէն օգտուիլ, հաճոյ երեւալու համար արտաքին ուժերու .

« Կիլիկեան Աթոռի անկախութեան ըմբռնումին ամրօրէն կառչելով՝ մենք աւելի խորապէս ծառայած կ'ըլլանք Հայ. Եկեղեցւոյ, քան բոլոր անոնք՝ որոնք կ'ուզեն հաւատարմութեան սխալ ու չըրջուած ըմբռնումով մը այս Աթոռին հիմերը քանդել :

« Գիտենք, թէ ուրկէ կուգան սադրանքները եւ ինչ բանի կը հետամտին : Ծանօթ ենք այն դիտաւորութիւններուն, զորս կ'ուզեն գործի վերածել կարգ մը մարդիկ : Կը հաւատանք, սակայն, որ բոլոր փորձերն ու ծրագիրները պիտի վիժին, եւ այս Աթոռը անսասան պիտի մնայ՝ ի փառս ընդհանրական Հայ. Եկեղեցւոյ, որուն ոգիին եւ հարազատ իմացումին կ'ուզենք ծառայել միայն » :

— Վեհափառ, կ'արտօնէ՞ք որ հարցնենք՝ թէ ի՞նչ դեր խաղացին վերջին դէպքերուն մէջ՝ արտասահմանի բարձրաստիճան եկեղեցականներէն ոմանք, եւ մասնաւորաբար Պոլսոյ պատրիարք Ամեն. Գարեգին Արք. :

= « Արտասահմանի բարձրաստիճան եկեղեցականներէն ոմանք, եւ գլխաւորաբար Կ. Պոլսոյ Ամեն. Տ. Գարեգին Պատրիարք, Ս. Էջմիածնայ որպէս թէ հաւատարմաբար ծառայելու իրենց եռանդին մէջ՝ հիմը կը քանդեն նոյն Ս. Էջմիածնայ բարոյական եւ հոգեւոր հեղինակութեան, զայն մատնելով մոլորանքներու, եւ նախապաշարելով՝ արտասահմանի իսկական կացութեան մասին : Ամենահաստատ աղբիւրներէ գիտենք, թէ այսօր բառ առ նոյնի Ս. Էջմիածնայ ենթակայ երեւիլ փորձող Գարեգին Ս. Պատրիարքը ինչպիսի սպառնալիք ըրած էր հոգելոյս Գէորգ Զ. Կաթողիկոսի՝ ի մասին Պոլսոյ կարգալոյծ եկեղեցականներու իր նամակին մէջ և անոնց կարգերու վերահաստատման պահանջին առթիւ . խնդիր՝ որ ոչ սահմանադրական եւ ոչ ալ վարչական բնոյթ ունէր, այլ միմիայն հոգեւոր ենթակայութիւն կ'ենթադրէր՝ հանդէպ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի :

« Պիտի ուզէինք գիտնալ, թէ Նորին Ամենապատուութիւնը պիտի ունենա՞ր այն նոյն կեցուածքը Ս. Էջմիածնայ հանդէպ, զոր այժմ ունի, եթէ 19 Փետրուար 1956ի գիշերը, ժամը 7ին, իրեն յատկացուած հիւրանոցին մէջ, յԱնթիլիաս, մեզի ըրած իր առաջարկութիւնը ընդունելու եւ գործադրելու նիւթական հնարաւորու- [illegible] Պիտի «չերկփեղկուէ՞ր» արդեօք՝ իր ընտրութեամբ՝ Հայ ժողովուրդը, Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան սահմաններուն մէջ : « Երկփեղկուած» չէ՞ արդեօք Պոլսոյ Հայութիւնը՝ Ն. Ամենապատուութեան պաշտօնավարութեան շրջանին, երբ ամէն ժամանակէ աւելի եւ այնքան խոր ցնցումներէ ետք, այդ գաղութը պէտք ունէր ամբողջական անդորրի :

« Կը թողունք պատմութեան՝ յարմարագոյն մեթոդով արձանագրելու այսօրուան դերակատարներուն անունները, եւ մեր յետնորդներուն անկապտելի ժառանգ թողլու՝ խուրաքանչիւրին գործն ու համբաւը » :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ազգապահպանման մեր պայքարին մէջ, գերագոյն է մայրենի լեզուին ու պատմութեան դերը :

Սերունդ մը երբ կը սորվի իր ազգային լեզուն, բնականաբար, կը կապուի հայ կեանքին, Հայոց պատմութեան ու մշակոյթին, — երկու ապահով գրահներ, որոնք կը պահեն սերունդն մը հայկականութիւնը :

Այս խորին համոզումով է որ այնքան կը շեշտենք հայերէնի ուսուցման կարեւորութիւնը, որ բանալին է մեր պատմութեան, մշակոյթին եւ ազգային ոգիին :

Լեզուն խտացումն է այս բոլորին :

Առանց մայրենի լեզուի, կրնայ ըլլալ որ, վաղուան սերունդը զարձեալ յիշէ իր հայկական ծագումը, սակայն ով պիտի յիշեցնէ յաջորդական սերունդներուն՝ իրենց հայկականութիւնը . ինչ միջոցով :

Անշուշտ, կան անձեր, որոնք գիտեն հայերէն, սակայն Հայ չեն ոգիով, եւ ուրիշ Հայեր, որոնք հայերէն չեն գիտեր, բայց սրտով գերագոյն Հայեր են :

Կան ու պիտի ըլլան միշտ նման տարբեր : Սակայն, խօսքը քիչերու մասին չէ, այլ շատերու մասին . անհատներու մասին չէ, այլ խումբերու, սերունդներու մասին . ներկայ, այլ մանաւանդ՝ ապագայ սերունդներու, որոնք լեզուին հետ կորսնցուցած պիտի ըլլան իրենց ոգին ալ :

Այս տխուր հեռապատկերը չգծուած դեռ, անհրաժեշտ է որ մտածենք այս օրուընէ, փնտռենք միջոցը՝ մեր լեզուն ողջ պահելու եւ տարածելու :

Ազգովին պայքարած ենք աւասար թշնամիներու դէմ . արիւն թափած ենք եւ անհուն զոհողութիւններ ստանձնած : Ինչո՞ւ երեց սերունդը այնքան պայքարներ մղելէ, մահու կենաց պահեր ապրելէ, յաղթանակներ արձանագրելէ ետք, պիտի անճրկի իր ազգային ամէնէն թանկագին ժառանգութիւնը՝ լեզուն՝ փրկելու եւ զայն իր յաջորդ սերունդներուն փոխանցելու գործին մէջ :

Ի՞նչ պիտի ըսէինք, եթէ քանի մը հազար հոգի, հայ երիտասարդներ, ֆիզիքական բնաջնջման սպառնալիքին տակ գտնուէին : Պիտի դիտէ՞նք ձեռնածալ . պիտի չընէ՞նք մեր գերագոյն ճիգը, փրկելու համար վտանգուածները, պիտի խնայէ՞նք որեւէ զոհողութիւն, անոնց ապատութեան ու ապահովութեան համար :

Այսօր՝ նման կացութեան մը առջեւ ենք :

Ամբողջ սերունդ մը, հազարաւորներ վտանգուած են, ոչ թէ ֆիզիքապէս անհետանալով, այլ հոգեպէս, ինչ որ նոյն արդիւնքին կը յանգի :

Արիւն չկայ, սակայն, մեր աչքերուն առջեւ կայ սերունդ մը, որ կը խամրի օրէ օր, որուն շրթներէն կ'անհետի մեր ոսկեղէն բարբառը : Պիտի հաշտուի՞նք այս ծանր, ճակատագրական իրականութեան հետ, որ մեր ազգային ոչնչացման մէկ աղբիւրն է :

Պիտի հաշտուի՞ երէց սերունդը այս տխուր իրականութեան հետ, արցունք թափելով միայն, այն սերունդը, որ գիտցաւ ազատութիւն ու անկախ հայրենիք ստեղծել, պայքարու բերնէն խլելով զանոնք : Չէ վերջացած դեռ ազատատենչ ու պայքարող այդ սերունդին գործը, եւ անոր պարտքն է նուիրուիլ նոյն թափով, մեր հոգեկան հայրենիքին, լեզուին փրկութեան, զայն փոխանցելով իր յաջորդներուն :

Մեր լեզուն պիտի սորվեցնենք ոչ թէ իբրեւ պերճանք, այլ իբրեւ կենսական անհրաժեշտութիւն, փրկութեան լաստ հազարաւորներու համար : Մնաց որ, հայերէնի կարեւորութիւնը՝ հայ երիտասարդութեան համար, այլապէս ալ նշանակելի է . հինաւուրց, քաղաքակիրթ ժողովուրդի մը պատմութեան ու մշակոյթի ոսկեղէն բանալին է ան եւ ազգային դեր մը կատարելու կենսական միջոց մը՝ այսօրուան ու վաղուան հայութեան մէջ :

Քաղաքական, ազատութեան դատ մը ունինք արտաքին աշխարհին հետ : Եւ ունինք ազգային դատ մը՝ մեր ներքին կեանքին մէջ :

Կը պայքարինք մեր արտաքին դատին լուծման համար, մեծամեծ զոհողութիւններ ստանձնելով . ինչո՞ւ չպայքարինք ներքին դատին համար, նոյն ոգիով ու թափով եւ նոյն չափ զոհողութիւններով :

Այս համոզումին արդիւնքն է կազմութիւնը Ամերիկահայ Կրթ. Յանձնախումբին, որ գործի լծուած է եւ կ'աշխատի մէկէ աւելի ճակատներու վրայ : Հայ լեզուի ուսուցումը ունենալով գլխաւոր նպատակ, Յանձնախումբը կը քաջալերէ հայ դպրոցներու եւ դասընթացքներու հաստատումը, երգչախումբերու եւ թատերախումբերու կազմութիւնը եւ ամառնային քէմփերու բացումը, ստանձնելով նաեւ համապատասխան նիւթական զոհաբերութիւններ :

Կրթ. Յանձնախումբին նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ կազմուեցաւ Պոսթընի «Կոմիտաս» երգչախումբը, մասնակցութեամբ 60 – 70 երիտասարդ ու երիտասարդուհիներու : Տուաւ ան իր առաջին համերգը, ժողովրդական հոծ բազմութեան մը ներկայութեան :

Ուրախալի է տեսնել, որ քանի մը ամսուան ընթացքին, Կոմիտաս Երգչախումբի 60 – 70 երիտասարդ անդամները հայ երգ կ'երգեն եւ երգին միջոցով հայ լեզուն կը սորվին : Նոյն երեւոյթը կը կրկնուի այլ վայրերու մէջ, ինչպէս Ուստր, Փրովիտէնս, Նիւ Եորք եւ այլուր :

Թանկագին ձեռնարկ մըն է երգչախումբերու կազմութիւնը, որ պէտք է ծաւալի ու ծաղկի, ամերիկահայ գաղութը օժտելով երգչախումբերու ցանցով :

Երգին հետ թատրոնը, որ կազմակերպուելու վրայ է : Ան ալ կոչուած է ոչ միայն ազգային – գեղարուեստական ներկայացումներ տալու, այլեւ հայերէնի վարժեցնելու երիտասարդ եւ ընդունակ տարրերը : Բաղձալի է որ մեր երիտասարդները մասնակցին բեմին եւ ոգեւորուին անով, ոգեւորելով նաեւ իրենց շրջապատը :

Երգչախումբերուն եւ թատերախումբերուն հետ կան նաեւ ամառնային քէմփերը, ուր քանի մը տասնեակ պատանիներ հայկական մթնոլորտի մէջ կ'ապրին, հայ լեզու եւ երգ ալ սորվելով :

Հայաստան Քէմփը բացուեցաւ Յուլիս 15ին, շարունակելով նախորդ տարիներու իր [illegible] գործը :

Քէմփերու ցանց մը կրնայ մեծապէս օգտակար ըլլալ պատանութեան համար եւ նպաստել նոր սերունդի ազգային դաստիարակութեան գործին : Ուրախ ենք որ Ֆրէզնոյի մէջ, Տիկին Սաթենիկ Առաքելեան Տէր Օհանեան «Արմենիա Քէմփ» մը հաստատած է, որ բացուեցաւ Յուլիս մէկին, վեց տարեկանէն վեր հայ պատանիներուն հայ լեզու, երգ ու պար սորվեցնելու եւ հայկական ոգի ներշնչելու առաքելութեամբ, մարզանքի եւ այլ հաճելի զբաղումներու հետ :

Վստահ ենք թէ կը յաջողի այս գեղեցիկ ձեռնարկը եւ «Հայաստան Քէմփ»էն ետք երկրորդ գնահատելի եւ օրինակելի հաստատութիւն մը կը դառնայ :

Քէմփերու շարք մը, դաղութէ գաղութ, ամառնային դպրոցներու շարք մը կը նշանակէ, արժանի՝ քաջալերանքի, ամէնուն կողմէ :

Այս բոլոր ջանքերը կը ձգտին մեր նոր սերունդի ազգային դաստիարակութեան :

Անշուշտ, այս բոլորը կը կարօտին նիւթական զոհողութիւններու : Սակայն, դժուար չէ նիւթականին հայթայթումը, եթէ մտքերը յեղաշրջուին եւ զգանք վտանգը եւ անոր դէմ պայքարելու անհրաժեշտութիւնը :

Եթէ լրջօրէն ըմբռնենք իրականութիւնը եւ փնտռենք համապատասխան դարմանը, սրտով ու խելքով :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔի)

ՀԱԼԷՊԻ գաւառականի լրացուցիչ ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Օգոստոս 12ին : Այս մէկ հինգերորդի լրացուցիչ ընտրութիւնը տեղի պիտի ունենար Դեկտեմբեր 25ին, բայց ազգային տարբերու «պօրէն – չպօրէն» ազմուկին պատճառաւ յետաձգուեցաւ աւելի քան 6 ամիս : Այժմ որ իշխանութիւնները պաշտօնապէս հաստատած են օրինականութիւնը, ընտրութիւնը տեղի կ'ունենայ :

ԶՕՐ. ԱՐԱՄ ԳԱՐԱՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, սուրիական բանակի բարձրաստիճան սպաներէն ստացած է Լիվա աստիճանը : Զօրավարը ընդհ. հրամանատարն է Թնդանօթաձգութեան :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՏԱՓԱԶԱՐԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

38. Հայ նուագախումբ (1913)

Կամ՝ «Ազգային Փանփա» : Միութիւն մը, զոր կազմած էր «Ժողովարահի Շինութեան Յանձնախումբը» : Միութիւնը լաւ համակրութիւն գտած էր : Իր ձրգտումն էր գործել ի նպաստ «Ժողով. Շին. Յանձնախումբ»ին, որ իր կարգին կը ջանար սրահ մը շինելով սատարել «Կըրթասիրաց Ընկերութեան» : Միութեան գլխաւոր եկամուտն էր Ծնունդի եւ Զատկի « Աւետիս »ը (ժամանակ, 1913 *թ.* 1440 : Հայ Մամուլ, *Պուքրէշ* 1935, *թ.* 20) :

39. Թատերական Միութիւն ··· (1915)

Յ. Գ. Աքանասեան, *Ատափազարցի, 1935ին խօսելով Ատափազարի Ընկերութիւններու վրայ՝ կը յիշէ 1914 – 5ին հոն գոյութիւն ունեցող Միութիւնները,* որոնց հիմնումի թուականները սակայն որ եւ է կերպով չի ճշդեր : *Կը յիշատակենք 1915ի տակ :*

Թատերական Միութիւնը ունէր յատուկ թատերասրահ, ուր կը սարքէր ներկայացումներ տեղական ուժերով եւ դրսի թատերախումբերով (Հայ Մամուլ, *Պուքրէշ* 1935 *թ.* 20) :

40. Երիտ. Քրիստ. Ընկերակցութիւն (··· 1915)

Կազմուած էր հայ բողոքական երիտասարդներէն : Ունէր կոկիկ մատենադարան մը : Կը սարքէր դասախօսութիւններ (Անդ, թ. 22) :

41. Գրական Միութիւն (··· 1915)

Մտաւորականներու կողմէ կազմուած : Կ'ունենար ցերեկոյթ եւ երեկոյթներ (Անդ, թ. 22) :

42. Թատերասիրաց Միութիւն (··1915)

Թատրոնի բարեկամներէ եւ սիրողներէ կազմուած, որ Ս. Կարապետ թաղի *Ներսէսեան վարժարանի մէջ շարժական բեմ ունի* (*Անդ, թ.* 22) :

43. Աղքատասիրաց Միութիւն (···1915)

Տիկնանց Ընկերութիւն մը, որ աղքատներուն ու հիւանդներուն օգնութիւն կը հասցնէր (Անդ, թ. 22) : Շինած է դերեզմանատան Մատուռը (ժամանակ, 1918 *թ.* 3406) :

44. Ընթացաւարտներու Միութիւն (··· 1915)

Ատափազարի «Հայուհեաց» (բողոքական) վարժարանի ընթացաւարտուհիները կազմած էին Միութիւն մը, որ դեռ 1920ին Պոլսոյ մէջ կը շարունակէր իր գոյութիւնը : Միութեան կողմէ Տիկին Տայլէրեան *հաւիւր ոսկի կը նուիրէ* Հանճոյ վերապրողներուն (ժողովուրդի Ձայն, Կ. *Պ.* 1920 *թ.* 668) :

(6 եւ վերջ) *Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ*

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԱՐՕՆՑԻՆԵՐՈՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

★

ՏԷՍԻՆ.— Կիրակի, 29 Յուլիս, Քափ Լամաքքի հովասուն անտառակին մէջ, տեղի ունեցաւ մեր աւանդական դաշտահանդէսը։ Թէեւ երկինքը ապահովութիւն ցոյց չէր տար, ունէինք սակայն կոկիկ բազմութիւն մը հայրենակիցներու եւ բարեկամներու, որոնք եկած էին վերապրելու Ս. Կարապետի Վարդավառեան ցնծուն պահերը։

Ժամը երեքի առեններ, հայրենակից Լ. Աստուրեան, պաշտօնական բացումը կատարելով դաշտահանդէսին, ողեկոչեց Տարօնը, իր մեծ Սուրբերը եւ հերոսները։ Խումբ մը հայրենակիցներ երգեցին խանդավառ «Տալուորիկի» քայլերգը, եւ ապա օրուան բանախօսը Գ. Կ. Տէրմոյեան (Վիքէնք) հրաւիրուեցաւ խօսելու։

Մեր հայրենակիցը, կաթկթող անձրեւին ներքեւ, գլխը հրճուալատող բազմութեան խօսեցաւ սրտաբուխ եւ հայրենասիրական զգացումներով։ Համառօտակի կերպով պատկերացուց Տարօնի պանծալի անցեալը, առանց մոռնալու անշուշտ կսկծալի, Կարմիր Վարդավառը, որուն տխուր տարեդարձը ամէն տարի կը յիշատակուի հայրենաբաղձ Տարօնցիներուն կողմէ։ Մեր յարգելի բանախօսը վերջացնելով իր խօսքը յորդորեց ներկաները ամուր կառչած մնալ մեր հայրենի աւանդութեանց, անջինջ պահել մեր նախնեաց յիշատակը։ Մամիկոնեան սրբազան Ուխտը։

Հարկ չեմ տեսներ, սիրելի «Յառաջ», երկարօրէն նկարագրելու սեղաններու ճոխութիւնը, աջ ու ձախ արձակուած հրաւէրները, ուրախ եւ զուարթ հայաշունչ մթնոլորտը, ինչպէս նաեւ տեսակցութեանց եւ ողջագուրումներու յուզիչ պատկերները։

Իսկ հայկական երգանուագներու այլապան եւ հարուստ շարքին մէջ, պարերգները մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին։ Ամէն ոք ելեկտրականացած, ոտքի վրայ է, կը պարէ անվերջ, առանց յոգնելու, երգելով եւ ցատկտելով։

Համաձայն սովորութեան, եղան նմանապէս արտասանութիւններ եւ մեներգներ։ Օր. Սարգրիտ Զաքարեան եւ Մ. Մարգարեան (Վիքէն) արտասանեցին հայրենաշունչ կտորներ։ Մեներգեց նաեւ Գ. Եղիշէ Զօրպէքեան եւ այսպէս փայլ մը աւելի տրուեցաւ դաշտահանդէսին։

Փոքրիկ վիճակահանութիւնը, որուն տոմսերը շուտով սպառեցան, ուրախութիւն պատճառեց շահողներուն։ Այսպէս, մեր երիտասարդներէն Ալպէր Տոնոյեան, շահած ըլլալով առաջին պարգեւը՝ ապակուած հաւ մը, Միութեանս նուիրեց 1500 ֆրանքի գումար մը, իսկ երկրորդ նուէրը շահողները տիկին Աստղիկ Պօղոսեան եւ Վրէժ Ալոյեան, նուիրեցին 500ական ֆրանք։ Ինքնաբուխ նուիրատուութեան մը մասնակցեցան հայրենակիցներ Դաւիթ Մարոյեան, Մկր. Մարգարեան, Արտ. Մուրատեան, Ղ. Կարապետեան եւ Մեսրոպ Դաւիթեան (4500 ֆրանք)։

Նուիրատուներու այս խումբին կը միանան նաեւ անոնք, որոնք աշխատեցան, տքնեցան դաշտահանդէսին յաջողութեան համար։ Զմոռնանք մեր հայրենակից Յովհաննէս Տոնոյեանը, որ իր անձնական կառքով մէկէ աւելի անգամներ հանդիսականները փոխադրեց դէպի դաշտավայր։

Այս կարեւոր եւ նոյնքան գնահատելի պարագան կը հարկադրէ Տարօն-Տուրուբերանի Տէսինի Միութիւնը իր զգացուած, խորին շնորհակալութիւնները յայտնելու նուիրատուներուն եւ աշխատակիցներուն։ Դաշտահանդէսը վերջացաւ ուշ ատեն։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

★

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Յուլիս 29ին, Կիրակի, նախաձեռնութեամբ Եօթնեղբայրեան Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդին, մենք ալ տօնեցինք մեր պաշտելի Հերոսներուն Օրը, Խանասորի արշաւանքին 59րդ տարեդարձը։ Առաւօտեան, բազմաթիւ հայրենակիցներու հետ զանազան ուտելիքներով բեռնաւորուած մեկնեցանք դէպի Լա Կրիվոլէ, քաղաքէս մօտ քսան քիլոմեթր հեռու, 900 մեթր բարձրութեան մը վրայ, բնութեան գեղեցկութեամբ օժտուած սքանչելի վայր մը, ու տեղաւորուեցանք զուլալ առուակի մը եզերքը մարգագետինի մը վրայ։

Ինչ սքանչելի տեսարան։ Անտառոտ լեռներ, տեղ-տեղ տափաստաններ, ամբողջութեամբ կանանչ, սառնորակ ջրվէժներ, որոնք կը հոսին ապառաժներէն ներդաշնակ ձայնով մը։ Որքան նման մեր հին բնակավայրերուն։

Զետեղեցինք բարձրախօսը։ Հայկական երգերը սկսան արձագանգել չորս կողմերը։ Քօլնտի բանուկ ճամբայէն անցնող օտարներ զարմանքով կը նայէին մեզի։ Շուտով ստեղծուեցաւ ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ մը։ Կէս օրուան ճաշին, գործի վրայ են մեր աննման Սարգօն եւ Սահակը։ Կապած մէկ մէկ ճերմակ գոգնոց, կը վազեն դաշտին մէկ ծայրէն միւսը։ Սպասարկութիւնը անթերի։ Ուրախ եւ գոհ են բոլորը։ Կէս օրը անց, բազմութիւնը աւելի շատցաւ անձնական կառքերով։ Ճիշդ ժամանակին դաշտ հասաւ նաեւ օրուան բանախօսը ընկեր Հայկ Սէրէնկիւլեան իր տիկնոջ հետ։ Ամէն ինչ լրիւ ու կատարեալ։

Ժամը երեքին բացուեցաւ հանդէսին պաշտօնական մասը։ Ներկաները հաւաքուած՝ ծալապատիկ նստած կողք կողքի։ Ի յարգանս մեր հերոսներուն՝ յոտնկայս բոլորս միասին երգեցինք «Կարկուտ տեղաց»ը։ Կարգով արտասանեցին քոյր Եղբայր Կիմիչեան, ընկեր Ղեւոնդ Թորոսեան, մեներգեցին ընկեր եւ ընկերուհի Մարաշլեան։ Ինչպէս ուրիշ առթիւ, այս անգամ եւս Մարտիրոսեան քոյրերը իրենց երկու յաջորդական զուգերգով աւելցուցին հանդէսին փայլը։ Մեներգեցին Գ. Գ. Սիմոնեան եւ Ռօպէրը։

Օրուան բանախօսը ընկեր Հայկ Սէրէնկիւլեան իր իմաստալից ճառը բաժնած էր զանազան գլուխներու։ Ցարական եւ սուլթանական քաղաքականութիւնը Հայերու հանդէպ։ Հ. Յ. Դ. դրօշին տակ հայ հերոսներուն մղած կռիւները յանուն մեր ազատութեան։ Ներկայ Հայոց ընդհանուր թիւը հայրենիքի եւ Սփիւռքի մէջ։ Հայ եկեղեցին իբրեւ ազդակ հայապահպանութեան։ Ընկերը մօտ մէկ ժամ խօսեցաւ եւ փաստացի ներկայացուց հայկական դատը մեր ազատագրական շարժումէն մինչեւ այսօր եւ եզրակացուց.— Ինչպէս չխոնարհիլ երկիւղածօրէն գերեզմանին առջեւ անոնց որոնք բոլորն ալ ձգեցին իրենց տունն ու տեղը եւ նետուեցան ռազմադաշտ։ Ո՞վ մեզի հայրենիք պիտի տար՝ եթէ չունենայինք մեր հերոսները։ Պէտք չէ յուսահատիլ, ունինք մեր հայրենիքին կորիզը, հոն է Սեւանը, հոն են Արագածն ու Արարատը։ Հայրենիքի մէջ բնակող մեր եղբայրներն ու քոյրերը կը ներշնչուին մեր այդ դարաւոր յիշատակարաններէն եւ կ՚արտադրեն ու կը տարածեն Սփիւռքի հայութեան մէջ։ Պահենք մեր լեզուն, մեր գիրն ու գրականութիւնը, պիտի գայ օր մը երբ մենք ալ պիտի երթանք միանանք հայրենիքին մէջ ապրող մեր եղբայրներուն ու այսպիսով պիտի կազմուի ամբողջական Հայաստան մը, ազատ եւ անկախ։

Խրախճանքը շարունակուեցաւ մինչեւ որ մութը իջաւ։ Այս անգամ բացառիկ թիւ մը կը կազմէին Նոր Սերնդականները, որոնք յաճախ տարեցներուն հետ, պարեցին մեր աւանդական պարերը։ Երեկոյեան ուշ ատեն ամէնքս ալ ուրախ տրամադրութեամբ վերադարձանք մեր տեղերը, ճամբուն ընթացքին թնդացնելով ազգային եւ յեղափոխական երգեր։

ԳԱՐՈՒՆԻ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ

★

«Յառաջ»ի 31 Յուլիս՝ 3453 թիւի մէջ, հրատարակուած, «Ինչո՞ւ կը տօնենք հերոսամարտերը եւ յիշատակի օրերը» յօդուածին մէջ գրուած է.—

«Գում Գափուի ցոյցը (1895), Պանքայի գէպքը (1896) եկան գործի մղելու Սուլթանը։ Ընդհանուր ջարդերով, որոնց ընթացքին երեք հարիւր հազարի մօտ Հայեր կոտորուեցան, Բ. Դուռը եկաւ հասկցնելու թէ մինչեւ ուր կրնար հասնիլ իր ծրագիրը»։

Թուականի հետեւաբար եւ դէպքերու սխալ դասաւորում կայ հոս, որուն չէ անդրադարձած յօդուածագիրը Գ. Վ. Մելիքեան։

Ընդհանուր ջարդերը տեղի ունեցան 1895ի հոկտեմբեր ամսուայ մէջ։ Անկէ տարի մը վերջ 1896ին էր, որ Պանքայի ցոյցը՝ գրաւումը կատարուեցաւ իբր փոխ վրէժ-սաստ Կարմիր Սուլթանին, 1895ի ջարդերուն դէմ...։ Ինչպէս՝ սաստ մըն էր, փոխ վրէժ մըն էր 1897ին Խանասորի արշաւանքը՝ Շարաֆ պէկին դէմ, անոր 1896ի Բարթուղիմէոսի վանքին մէջ, Աւետիսի խումբին դէմ կատարած դաւադիր վարմունքին։

Պիտի խնդրէի որ այս պատմական սխալը՝ ճշդէիք։

Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

Օգոստ. 1956, Մարսէյլ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

★

ԽԱՉԱԽՍՏԱՆ մեկնեցան Յուլիս 13ին Երեւանէն մօտ 1800 պատանիներ եւ աղջիկներ ինչպէս կը գրէ «Սովետական Հայաստան» օրաթերթը։ Այս առթիւ Երեւանի Մոլոթովեան շրջկոմի քարտուղար՝ Վ. Բեկլարեան ողջունելով Երեւանէն մեկնող առաջին ջոկատը, ըսաւ թէ միայն Կոմերիտմիութեան Երեւանի քաղաքային եւ շրջանային կոմիտէները պատանիներէն եւ աղջիկներէն ստացած են աւելի քան հինգ հազար դիմում, ուր փափաք յայտնած էին մեկնելու։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ զբօսաշրջիկները Յուլիս 10ին մեկնեցան Արեւելեան Գերմանիա, ուր մնացին երկու շաբաթ։ Օրէ օր կ՚աւելնայ դէպի արտասահման ճամբորդողներու թիւը։ Մինչեւ այս տարուան վերջը հինգ հարիւր հոգի պիտի այցելեն Զինաստան, Պուլկարիա, Հունգարիա, Չեխոսլովաքիա, Լեհաստան, Ռումանիա եւ Ժողովրդավար հանրապետութեանց միւս երկիրները։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ զբօսաշրջիկներու մեծ խումբ մը այցելեց Հայաստան, եւ պտոյտով գնաց Կիրովական, Սեւան եւ Արզնի։ Ինչպէս եւ արդիւնաբերական կեդրոնները եւ մշակութային հիմնարկները։

«ԻԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ»Ի ՆԱՒԱՊԵՏՆ ՈՒ ՆԱՒԱՁՆԵՐԸ Ի ՊԱՏՈՒԻ

★

Անցեալները Պոսթընի բացերը երկու նաւեր բախեցան իրարու։ Անոնցմէ մէկը, իտալական Անտրէա Տորիան, ընկղմեցաւ։

Ֆրանսական Իլ տը Ֆրանս նաւը առաջիններէն եղաւ որ օգնութիւն հասցուց ընկղմող նաւուն արկածեալներուն, փրկելով բազմաթիւ անձերու կեանքը։

Առջի օր, Հավրի մէջ, ֆրանսական պետական իշխանութիւնները պատուանշաններով վարձատրեցին նաւապետն ու նաւաղները՝ իրենց հերոսական միջամտութեան համար։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (114)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

Կորեց վէմը, հարթեց ապառաժը եւ, հեռու տեղերից հող բերելով, ածեց նրա վրայ։ Այդ հողի մէջ տնկեց ծառեր եւ ստեղծագործեց բարձր, կախաղանաւոր պարտէզներ, որոնք, կարծես, օդի մէջ բուսած լինէին։ Տարիներ անցան, աճեցին ծառերը եւ պտուղ տուեցին։ Ծաղկեցան ծաղիկները եւ սրտապարար անուշահոտութեամբ լցուցին բուրաստանը։ Հաւաքուեցան թռչունները եւ իրանց ուրախ ձայնով կենդանացրին շրջակայքը։ Իսկ նա որ այդ գեղեցիկ դրախտի պարդն ու թագուհին պէտք է լինէր, չը յայտնուեցաւ...

Մի օր, ձեռքը ծնօտին դրած, նստել էր վարպետը իւր կառուցած ապարանքի ըստորատում, եւ տխուր կերպով նայում էր դէպի մեծ ճանապարհը։ Երգելով անցաւ մի շինական. որը տեսնելով նրան, մօտեցաւ, նստեց նրա մօտ, մի փոքր հանգստանալու։

— «Ո՞րտեղից ես գալիս, հարցրեց վարպետը։ Երանի քեզ, որ այդպէս ուրախ ես։

— «Տիգրանից, պատասխանեց շինականը.— Ինչո՞ւ ուրախ չը լինել, երբ ամբողջ աշխարհը ուրախանում է։

— «Ի՞նչ է պատահել։

— «Միթէ չը գիտե՞ս, որ քաղաքում արդէն եօթն օր է, եօթն գիշեր է, որ հարսանիք է։ Գինին հոսում է վտակներով, անուշահամ խորտիկները չափ չունեն։ Ուտում են, խմում են եւ ուրախանում։ Ամբողջ քաղաքը թնդում է նուագներով, եւ պարողների ոտները չեն յոգնում։ Ես էլ իմ բաժինը վայելեցի։ Այնքան կերայ, այնքան խմեցի, եւ այժմ այնքան էլ տուն եմ տանում, որ մի քանի շաբաթ իմ կնոջ եւ երեխաներիս համար բաւական կը լինի։

— «Ո՞ւմ հարսանիքն է։

— «Թագաւորի։

— «Ո՞ւմ հետ։

— «Անուշի հետ։

Նա այլեւս չխօսեց, շանթահարի նման ցնցուեցաւ եւ մնաց անշարժ։ Յետոյ վերկացաւ եւ անզօր, դողդոջուն ոտներով սկսեց բարձրանալ դէպի իւր հրաշակերտած ապարանքը։ Նայեց իւր չորսջը, վերջին անգամ իւր թախծալի հայեացքը դարձրեց այն բոլոր շինուածքների վրայ, որ արդիւնք էին ջերմ սիրոյ եւ գեղեցիկ արհեստի։ Եւ ապա մտաւ իւր արհեստանոցը։ Այնտեղ դրած էին նրա գործիքները։ Վերառեց մի ծանր մուրճ եւ դուրս եկաւ փոքրիկ հրապարակի վրայ։— «Նա ինձ դաւաճանեց...» ասաց, եւ նետեց մուրճը օդի մէջ։ Մուրճը պտոյտուեցաւ եւ ընկաւ ուղիղ նրա գլխի վրայ. Ծաքեց արիւնը սրսկեց այն սքանչելիքները, որ նրա ճարտար ձեռքի գործն էր...

Ցարհատը չհասաւ իւր նպատակին, բայց նրա սիրելի Անուշի անունը մնաց այդ քարեղէն ամրոցի վրայ եւ կոչուեցաւ Անուշի բերդ։

Այդ վիմափոր, կոփածոյ ապարանքը, որ պատրաստուած էր սիրոյ եւ յաւիտենական երջանկութեան տաճար լինելու համար, յետոյ դարձաւ արտասուքի եւ մշտական հեծութեան մի դժոխք։ Պարսից վերջին թագաւորները աքսորում էին այնտեղ իրանց ձեռքը գերի ընկած միւս թագաւորներին։

Կէս օր էր, բայց Անուշ բերդի վիմափոր նկուղներից մէկը, օրուայ պայծառ լուսաւորութեան ժամանակ, դեռ պահպանում էր իւր մէջ խորին մութը եւ մթնութիւն։ Վերեւից, առաստաղի մօտ, բացուած էր մի նեղ պատուհան, որ աւելի ծակի նմանութիւն ունէր, քան թէ լուսամուտի։ Արեգակի բարակ շողը, որ երկչոտ կերպով ներս էր սողացել այդ ծակից, կարծես, վախենում էր ներսի խաւարից եւ չէր համարձակւում փոքր ինչ աւելի տարածուել։ Նկուղը ներկայացնում էր մի քառակուսի, փոքր ինչ երկայնաձեւ արկղ, քան թէ սենեակ,— բայց քարեղէն արկղ։ Քար էր յատակը, քար էր առաստաղը, քարից էին չորեք կողմի պատերը,— միակտուր եւ միապաղաղ քարից։ Մի այլ նիւթ խառնուած չէր նրա վիմային կազմութեան մէջ, բացի երկաթեայ ծանր դռնից, որ դարեւոր ժանգից սեւացել, մրճոտել էր, եւ նոյն քարի մոյգ-ագռաւագոյն երանգն էր ստացել։

Երկաթեայ դռան հակառակ կողմում, յատակի մէջ, ամրացած էր նոյնպէս երկաթեայ հաստ ցից։ Դա նոյն ցիցերի նմանութիւն ունէր, որոնցից ծովեզերքում կապում են նաւակներին։ Բայց դրանից կապուած էր մի մարդ։ Ցցի գլխին կար մի շարժական օղակ, որ միանում էր ծանր շղթայի ծայրի հետ։ Իսկ շղթայի միւս ծայրը փակուած էր երկաթեայ ստուար անուրի հետ, որ անց էր կացրած այդ մարդու պարանոցով։ Շղթայի երկարութիւնը չափում էր այն սահմանը, որի մէջ կարող էր այդ մարդը շրջել, առանց թոյլ տալու նրան մինչեւ դուռը հասնելու։ Այդ դրութեան մէջ՝ նա նմանում էր մի առիւծի, որ փակուած էր երկաթեայ վանդակի մէջ։ Երկու ձեռքերի բազուկները կապուած էին շղթայով։ Ոտները նոյնպէս ազատ չէին երկաթեայ կապանքներից։

ՐԱՖՖԻ

տասի կողմը: Այստեղ, սակայն, կը ծագի ուրիշ հարց մը. քարիւղ ունեցող արաբական երկիրները կը մտածեն ազգայնացման մասին, մինչ քարիւղ չունեցող երկիրները (Եգիպտոս, Սուրիա, Լիբանան), նկատի ունին «արաբացում» մը:

Արաբական երկիրներուն մէջ, Իրաքն է միայն որ դէմ է Նասըրի, որովհետեւ կը վախնայ անոր «արաբական աշխարհի առաջնորդ» դառնալու յաւակնութիւններէն, իսկ «քարիւղի հարց» մը ծագելու պարագային, ազգայնացումը պիտի գերադասէ արաբացումէն:

× Հարցական կը մնայ նաեւ Խ. Միութեան դիրքը: Յայտնի չէ թէ Խ. Միութի՞ւնը ուղղութիւն պիտի տայ Եգիպտոսի, թէ՝ այս վերջինին դիրքն է որ պիտի ճշդէ Խ. Միութեան պատասխանը:

× Մոսկուայի ձայնասփիւռը անդադար կը կրկնէ թէ «բոլոր յառաջդիմական ուժերը Եգիպտոսի կողքին կանգնած են»:

× Համայնավար Զինաստանի տէրը, Զու-էն Լայ յայտարարեց՝ «Մենք Եգիպտոսի հետ ենք, պայմանաւ որ Ջրանցքին ազատ երթեւեկը ապահովուի»:

× Պարսկաստանի նախկին վարչապետ Մոսատեղ, որ դեռ նոր ելաւ բանտէն, յայտարարեց՝ «Ջրանցքին ազգայնացումը բացարձակապէս օրինական է»:

× Անգլիական կառավարութիւնը թոյլ չտուաւ որ դէպի Լիբանան զէնքեր փոխադրող եգիպտական նաւ մը մեկնի Լիվըրփուլէն:

× Ըստ սուրիական թերթերու, խորհրդային նաւատորմը արաբական նաւահանգիստները պիտի այցելէ՝ Օգոստ. 15ի առեններ:

× Հարիւրաւոր անգլիացի ընտանիքներ հեռացան Եգիպտոսէն:

× Անգլիացի անկարգելաւորներու կարեւոր խումբ մը տեղ գրաւեց «Թեզէուս» օդանաւակիրին վրայ:

× Ֆրանսական «Քապիլ» գրահանաւը առջի օր մեկնեցաւ Թուլոնէն:

× Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան քաղաքական բիւրօն յայտարարութիւն մը հրատարակեց. «Պատերազմի վտանգը անմիջական է. պատրուակները՝ կեղծ: Ֆրանսայի շահերը ոչ մէկ կապ ունին ոՍւէզի ընկերութեան ղեկավարներուն անձնական շահերուն հետ»:

ՌՈՒՍԵՒՃԱՓՈՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Խ. Միութիւնը մերժեց զոհացում տալ Ճափոնի հողային պահանջներուն, բայց առաջարկեց հողային հարցը չկապել առեւտրական համաձայնագրի մը ստորագրման: Խ. Միութիւնը կ'ուզէ Ճափոնի ծախել հանքածուխ, քարիւղ եւ թուղթ, իսկ փոխարէնը ստանալ պտուղներ, մետաքս, նաւեր եւ շոգեշարժ մեքենաներ: Փոխանակուած ապրանքներուն գինը կը դառնայ 500 միլիոն րուբլիի շուրջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութեան նախկին քարտուղարը, Կոմուլքա, որ կուսակցութենէն վտարուած էր 1949ին եւ բանտարկուած կը մնար 1951էն ի վեր, ազատ արձակուեցաւ եւ իր գործած սխալները չեղեալ նկատուեցան:

ԻՆԴՈՆԵԶԻՈՅ կառավարութիւնը Հոլանտայի ունեցած իր բոլոր պարտքերը հատուցեց:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆՆ ալ սկսաւ հիւլէական ուժ արտադրել:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ Ալժերիա պիտի մեկնի Օգոստ 16ի ժողովէն ետքը:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԵՐՈՒ վառելանիւթը այսօրուընէ սկսեալ յաւելում կրեց. մէկ լիտրի վրայ՝ մէկ փրանք:

ՐԷԺԻ ՐԸՆՈՅԻ տարեկան տեղեկագիրը կը յորդորէ որ կառավարութիւնը չաւելցնէ ինքնաշարժերու վրայ դրուած տուրքերը: «Ինքնաշարժը պերճանք մը չէ, այլ՝ անհրաժեշտութիւն մը եւ կառավարութեան համար հասութաբեր աղբիւր մը. պէտք չէ վհատեցնել նոր յաճախորդները»:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ օթօքառ մը ձուղակի մէջ ինկաւ: Կը շարունակուին ահաբեկչական արարքները:

ՍՈՒՐԻՈՅ Հանրապետութեան նախագահը ընթացք տալով իրեն կատարուած բազմաթիւ դիմումներուն, ետ առաւ իր հրաժարականը:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ թերթերու մուտքը արգիլուեցաւ Պէյրութի մէջ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ 12 անձեր բանտարկութեան դատապարտուեցան «լրտեսութեան եւ խափանարարութեան» համար:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Խանասորի 59րդ տարեդարձին առթիւ:

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին:

Եւ մասնակցութեամբ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Քալասի օդասուն ծառաստանին մէջ: (Էքսի ճամբուն վրայ՝ Սէփթէմէն 7 քիլ. անդին):

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին.— Մասնակցութեամբ կարող ուժերու, երգեր, արտասանութիւններ, նուագ, զուարճախօսութիւն եւ զանազան անակնկալներ: Հայկական եւ եւրոպական պարեր՝ ընկերակցութեամբ մասնաւոր նուագախումբի:

Առաւօտեան պուլի մրցում:

Ճոխ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով: Շամփուրով խորոված, սանտուիչ եւ այլազան խմիչքներ:

Երթեւեկութեան համար կը սպասարկեն մասնաւոր օթօքարներ, դիւրութեան համար նախապէս արձանագրուիլ շրջանի ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն մօտ:

Անհատապէս ներկայ գտնուիլ փափաքողները կրնան առնել Մարսէյլ-Էքս տանող օթօքարները եւ Թրոլէյպիւսը ու իջնել Սէփթէմ, ուրկէ մասնաւոր երթեւեկի սպասարկութիւն մինչեւ հանդիսավայրը:

Մուտքը ազատ է:

Խանասորի տօնակատարութեան համար Լա Քալաս երթալ փափաքողները կրնան արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն, տեղ ապահովելու համար «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարձած օթօքարին մէջ.-

Ծերիկեան, 13 ռիւ տէ Տոմինիքէն:
Պետրոսեան, 20 ռիւ տէ Բըթիթ Մարի:
Քէօսէյեան, 2 ռիւ Պերնար Տիւպուա:

Օթօքարը կը մեկնի ժամը ճիշդ 8ին եւ կը վերադառնայ իրիկուան 8,30ին:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցին հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ այս կիրակի: Յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողի օրհնութիւն: Ս. Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութեան առթիւ մատաղօրհնում պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջաններու հայ հաւատացեալները ներկայ ըլլալ այս սուրբ արարողութեանց: Կը խնդրուի հասարակութենէն մատաղի համար բերել իր նիւթական մասնակցութիւնը:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

15 Օգոստոս, չորեքշաբթի առաւօտ, Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի, Ռիւ ժէ Սէն Լաւի սրահին մէջ:

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քահանայ (Լիոնէն): Երգեցողութեանց պիտի մասնակցի Օր. Սիրան Տէր Կումսեան:

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Ի գիտութիւն Պոմոնի եւ շրջանի մեր ժողովուրդեան կը ծանուցանենք թէ այս կիրակի Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ եկեղեցւոյս մէջ պիտի կատարուի մատաղի եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւն: Կը հրաւիրենք հասարակութիւնը որ մատաղի համար իր նիւթական մասնակցութիւնը բերէ: Նուէրները արձանագրել քարտուղար Պ. Ճէրահեանի կամ Թաղական խորհրդոյ մօտ:

Թաղ. խորհուրդ Պոմոնի

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ, այս կիրակի, ամբողջ օրը, Պ. Կուհայի գեղեցիկ դաշտին վրայ (Դրիփքէ): Այս առթիւ հրաւիրուած է Վալանսի «Արաքս» երգչախումբը:

Անձրեւի պարագային հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ Պ. Խաչատուրեանի սրահը:

*** Խաղողօրհնութիւն.— Օգոստոս 12ին հոգեհանգստեան պաշտօն եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւնը պիտի կատարուի Ս. Գրիգոր մատրան մէջ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Օդափոխութեան կայանի Բ. խումբի պզտիկներու ծնողներէն կը խնդրուի Օգոստոս վեցին անպայման վարչութեան յանձնել պէտք եղած թուղթերը.—

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս 9ին, Կառ տը Լիոն ըլլալ ժամը 21ին:

Ա. խումբը կը վերադառնայ Օգոստոս 9ին առաւօտեան ժամը 6.30ին, Կառ տը Լիոն:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող բաժանորդներէն կը խնդրենք որ իրենց նոր հասցէին հետ յայտնեն նաեւ հին հասցէն: Ծախք՝ Ֆրանսայի համար հարիւր փրանք, արտասահմանի համար երկու հարիւր փրանք:

Նկատի չեն առնուիր այն փոփոխութիւնները, որոնց կցուած չէ նախկին հասցէն:

Այս առթիւ, անգամ մը եւս կը խնդրենք կարգադրել առկախ հաշիւները, առանց սպասելու մասնաւոր նամակներու:

Կանխայայտ շնորհակալութիւններով:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն, անյապաղ կատարել իրենց վճարումները ուղղակի «Յառաջ»ին կամ քաղաքի եւ արուարձաններու թերթին գործակալներուն:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Այտապետեան իրենց հօր՝ Գէորգ Յակոբեանի մահուան առթիւ հետեւեալ նուէրները կ'ընեն.— 5000 փր. Փարիզի Մշակոյթի Տան ֆոնտին, 2000 փր. Սէնթ-Էթիէնի դպրոցին, 1000 փր. «Յառաջ»ին:

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլլիէի օդափոխութեան կայանին Բ. խումբին արձանագրուած մանուկներու բժշկական քննութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ, 10 Օգոստոս, ժամը 10-12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15 ռիւ Ժան Կուժօն:

Կը խնդրուի ծնողներէն ներկայանալ բժշկական վկայականներով:

***

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլլիէի օդափոխութեան կայանին մանուկներու Ա. խումբը Փարիզ կը վերադառնայ յառաջիկայ կիրակի: Հետեւաբար կը խնդրուի ծնողներէն դիմաւորել իրենց զաւակները Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ առջեւը, ժամը 19-20: Բ. խումբի մեկնումը նոյն օրը առաւօտեան ժամը 8ին, նոյնպէս Փարիզի Հայոց եկեղեցիէն:

ՕՐ. ՄԱՐԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Պ. ՎՐԷԺ ՀԻՒՍԵԱՆ
Ամուսնացած
Տեսին, 5 Օգոստոս 1956

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Դրօ» խումբի հերթական ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 21ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Օր. Արշալոյս Փանոսեան, Պ. Յարութիւն Փանոսեան, Այրի Տիկին Ովսաննա Թէրզեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօր եւ եղբօր՝

ԱՌԱՔԵԼ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ղեկավարութեամբ Տիկ. Յասմիկ Քիւթնէրեանի, Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլլիէի օդափոխութեան կայանին մէջ, եւ դաշտադնացութիւն Ա. խումբի վերադարձին առթիւ 12 Օգոստ. ժամը 14ին:

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ փափաքող հասարակութիւնը իրենց անձնական միջոցներով ճամբորդելու պայմանով:

Կառք ունեցողները պէտք է հետեւին, Օրօ Ռութ տը լ'Ուէսթ Տրէօ Պրէզօլ գիծին:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
8
ՕԳՈՍՏՈՍ

MERCREDI
8 AOUT
1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7649 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3460

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԷՃԵՐ ՈՒ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐ

Անգլիոյ համար մեծ հարուած մը, իսկ Ֆէրտինան տը Լէսէփսի համար մեծ յաղթանակ մը եղաւ Ջրանցքի առաջին մասին յաջողութեամբ պսակուիլն ու հանդիսաւոր բացումը, մինչեւ Թիմսա լիճը։

Որքան ատեն որ ողջ էր Մուհամմէտ Սայիտ փաշան, Ջրանցքի ընկերութիւնը ամէն առաւելութիւն կը վայելէր եւ նորանոր մենաշնորհներ կը ստանար եգիպտական կառավարութենէն, շնորհիւ տը Լէսէփսի եւ փոխարքային վաղեմի բարեկամութեան եւ սերտ մտերմութեան։

Բացումէն քանի մը ամիս վերջ, Աղեքսանդրիոյ մէջ անակնկալ կերպով կը մեռնէր Սայիտ փաշա, 1863 Յունուար 18ին եւ իրեն կը յաջորդէր Իսմայիլ փաշա, որ Պոլիս երթալով Սուլթանէն ստացաւ իր պաշտօնին վաւերացումը։

Գահիրէ վերադարձին, Ջրանցքի ընկերութեան հետ ստորագրեց երկու կարեւոր համաձայնագրեր, 1863 Մարտ 18ին եւ 20ին։ Առաջինը կը վերաբերէր Գահիրէէն մինչեւ Ուատի անուշ ջուրի ջրանցքի մը շինութեան։ Երկրորդով Ընկերութեան դրամագլուխին իր մասնակցութիւնը կը բերէր եգիպտ. կառավարութիւնը։

Սկիզբի օրերուն, Իսմայիլ փաշայի ցոյց տուած այս համակիր վերաբերումին համար, Թիմսա լիճին եզերքին վրայ Ընկերութեան կողմէ կառուցուած նոր քաղաքը մկրտուեցաւ Իսմայիլիա անունով, ինչպէս իր նախորդին անունը տրուած էր Միջերկրականի եզերքը իբրեւ Ջրանցքի նախամուտը շինուած քաղաքին (Փոր-Սայիտ)։

Նոյն տարուան Ապրիլին Աղեքսանդրիա այցելեց Սուլթան Ազիզ, ընկերակցութեամբ մեծ-եպարքոս Ֆուատ փաշայի։

Անգլիական կառավարութիւնը Պոլսոյ իր դեսպան Սըր Հէնրի Պըլվըրի միջոցաւ ջանաց ազդեցութիւն բանեցնել Սուլթանին եւ Իսմայիլ փաշային վրայ, Ընկերութեան առջեւ խոչընդոտներ հանելու համար։

Սուլթանը չվաւերացուց Մարտ 18ին եւ 20ին կնքուած համաձայնագրերը։

Անգլիացիները կը մեղադրէին Ջրանցքի Ընկերութիւնը, որ անիրաւօրէն Սայիտ փաշայէն կորզած էր 83,000 հեկտար հող եւ պարտադրած եգիպտ. կառավարութիւնը՝ ձրի բանուոր տրամադրել իրեն։

Բանուորներու խնդիրը շատ մեծ աղմուկ յարուցած էր։ Մէկ կողմէ Ջրանցքի Ընկերութիւնը կը գանգատէր թէ՝ 50 հազարի փոխարէն 20,000 բանուոր միայն տրուած էր իրեն։ Միւս կողմէ միջազգային մամուլը, մանաւանդ անգլիական թերթերը շատ մութ գոյներով կը նկարագրէին Ջրանցքի շինութեան աշխատող Ֆէլլահներու վիճակը։

Այս վերջինները տարապայման աշխատանքի ենթարկուած էին եւ կը նմանէին Փարաւոններուն համար դամբարան (բուրգ) շինող հին Եգիպտացիներուն։

Ֆէրտինան տը Լէսէփս բուռն կերպով կը պայքարէր բոլորին դէմ եւ կ'ուզէր ապացուցանել թէ՝ բանուորներու մասին գրուածները զրպարտութիւն էին պարզապէս։ Իբրեւ վկայ ցոյց կուտար իշխան Նափոլէոնը, որ վերջերս այցելած էր Ջրանցքի շէնքը եւ իր գոհունակութիւնը յայտնած գործաւորներու վիճակին մասին։

Իսմայիլ փաշա կ'ուզէր վերջ տալ վէճերուն եւ շահեր ապահովել Եգիպտոսի համար։

Իր առաջին գործն եղաւ արտաքին նախարարի պաշտօնին կոչել Նուպար փաշան, որ սիրուած դէմք մըն էր Մուհամմէտ Ալի փաշայի գերդաստանին մէջ եւ կարեւոր ծառայութիւններ մատուցած արդէն Եգիպտոսի։

1863 Յուլիսին մասնաւոր առաքելութեամբ Պոլիս ղրկուեցաւ Նուպար փաշա, կարեւոր դիմումներ կատարելու համար Բարձրագոյն Դրան մօտ, ի նպաստ Եգիպտոսի։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

[illegible]ԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՔՕ-ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆՈՐ ԺՈՂՈ՞Վ

ԻՐԱՔ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԿՈՂՄՆԱԿԻՑ

Միջազգային կացութիւնը կը մնայ մըտահոգիչ։ Օգոստ. 16ի հրաւէրին դրական պատասխան տուին Աւստրալիան, Փորթուկալը, Փաքիստանը, Իտալիան, Թուրքիան, Ճափոնը, Շուէտը եւ Հոլանտան։

Գերմանիոյ, Սպանիոյ, Նորվեկիոյ, Տանըմարքայի, Եթովպիոյ եւ Նոր Զելանտայի պատասխանները թէեւ յայտնի չեն տակաւին, բայց կը յուսացուի որ ժողովին մասնակցին։

Հարցական կը մնան Եգիպտոսի, Խ. Միութեան, Հնդկաստանի, Սէյլանի, Ինտոնեզիոյ, Պարսկաստանի եւ Յունաստանի պատասխանները։

Խ. Միութեան դիրքը որոշ է. չուզեր որ Միջին Արեւելքի խաղաղութիւնը վրդովուի, բայց ամէն միջոցի պիտի դիմէ որպէսզի Պաղտատի Ուխտը ձախողի։

Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի համար Սուէզի հարցը շատ աւելի կենսական է. ահա թէ ինչու ամէն գնով կ'ուզեն որ Լոնտոնի ժողովը յաջողութեամբ պսակուի։ Հակառակ պարագային, որոշած են ռազմական միջոցներու դիմել։ «Թեզէուս» օդանաւակիրէն ետքը, Անգլիացիները արեւելեան Միջերկրական ուղարկեցին «Պուլվարք» օդանաւակիրն ալ, որ պիտի միանայ Կիպրոսի նաւատորմին։

Ֆրանսայի մէջ, ռազմական պատրաստութիւնները յառաջ կը տարուին մեծ գաղտնապահութեամբ։ Կ'ըսուի թէ ֆրանքօ-անգլիական նոր ժողով մը պիտի հրաւիրուի մօտերս, որուն պիտի մասնակցին նաեւ երկու երկիրներուն սպայակոյտի անդամները։ Կ'ըսուի նաեւ թէ արդէն իսկ որոշուած է միջերկրականեան գործողութեանց ընդհ. հրամանատարը՝ յանձին ծովակալ Լորտ Մաունթպաթընի։ Մեծ անակնկալ մը եղաւ Իրաքի տուած որոշումը։ Արդարեւ, Իրաք կը նկատուէր Անգլիոյ միակ անկեղծ բարեկամը՝ Միջին Արեւելքի մէջ։ Բայց առջի գիշեր, Իրաքի վարչապետը յայտարարեց թէ Սուէզի հարցին մէջ իր երկիրը պիտի բռնէ Եգիպտոսի կողմը։ Յայտարարութիւնը հակա-անգլիական արտայայտութիւններ չի պարունակեր թէեւ, բայց իր էութեան մէջ մեծ հարուած կը հասցնէ Անգլիոյ միջերկրականեան շահերուն եւ կը վտանգէ Պաղտատի Ուխտը։

Վարչապետ Նուրի էլ Սայիտ կը նկատուէր գնդ. Նասըրի եւ ընդհանրապէս Եգիպտոսի մեծագոյն հակառակորդներէն մէկը։ Իրաքի երիտասարդ Թագաւորը, Ֆայսալ, իր ուսումը առած է Անգլիոյ մէջ եւ այժմ ալ կը գտնուի Անգլիա, ուր ընդունուեցաւ արքայավայել ձեւով (Էլիզապեթ Թագուհին զայն անձամբ դիմաւորեց կայարանին մէջ)։

Նուրի էլ Սայիտ պարտադրուած էր Եգիպտոսի կողմը բռնել, որովհետեւ կը վախնար ներքին ժողովրդական շարժումէ մը։ Արդարեւ, Իրաքի հանրային կարծիքը սկիզբէն ի վեր կողմնակից է համարաբական շարժման։ Եթէ վարչապետը չպաշտպանէր Եգիպտոսը, կրնար վտանգել իր ու Թագաւորին դիրքը։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Միւս կողմէ, Իրաք տակաւին չպատասխանեց Արաբական Դաշնակցութեան արտակարգ նիստի հրաւէրին։ Ուրիշ կարգ մը պետութիւններ ալ խնդրեցին, որ ժողովին թուականը յետաձգուի (տեղի պիտի ունենար չորեքշաբթի օր)։ Արաբական երկիրներուն մէջ, կառավարութիւններն ու մամուլը իրենց անվերապահ աջակցութիւնը կը խոստանան Նասըրի։

Սուրիոյ պատերազմական նախարարը յայտարարեց որ «Սուրիան պատրաստ է. պիտի օգնէ Եգիպտոսի եւ ցմահ պիտի պայքարի անոր կողքին»։

Սէուտական Արաբիոյ Ուաշինկթընի դեսպանն ալ նոյնիմաստ յայտարարութիւններ ըրաւ։

Արաբական Դաշնակցութեան նախագահը, Ապտիւլ Խալլաք Հասունա, յայտարարեց թէ Եգիպտոս պիտի մերժէ մասնակցիլ Լոնտոնի ժողովին։

Սուրիա կը սպառնայ կտրել նաւթուղին, եթէ արեւմտեան պետութիւնները բռնութիւն կատարեն Եգիպտոսի դէմ, Սուէզի վէճին առթիւ։ Իրաքի քարիւղէն տարեկան 25 միլիոն թոն Լիբանանի նաւահանգիստները կը փոխադրուի Սուրիոյ ճամբով, Արեւմուտքի համար։ Նաւթուղին կ'անցնի Համայի եւ Տէր Զորի մօտէն։ Սուրիացի բանուորները կը սպառնան քանդել նաւթուղին եւ յարակից շինութիւնները։ Ուաշինկթընի սուրիական դեսպանը յայտարարեց թէ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները «պատերազմի մէջ կը խրին գլխիվայր», սպառնական դիրք մը բռնելով Եգիպտոսի դէմ։

Լիբանանի ամերիկեան քարիւղի Ընկերութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, որ ցաւով կը յայտնէ թէ նոր օրէնք մը ծանր տուրքեր կը հաստատէ, նախընթաց տարիներն ալ հաշուելով, մինչդեռ օտար ընկերութիւնները ցարդ ազատ էին տուրքէ։ Զեկոյցը դիտել կուտայ թէ այս որոշումը կը խախտէ այն պայմանագիրը որով կը գործէ նաւթուղին տասը տարիէ ի վեր։

Առջի գիշեր, Նախագահ Նասըր արտակարգ նիստի հրաւիրեց իր դահլիճը. խորհրդակցութիւնները դարձան Օգոստ. 16ի ժողովի հրաւէրին շուրջ։ Մինչ այդ, Նախագահը երեք անգամ տեսակցեցաւ խորհրդային դեսպանին հետ։ Ընդունեց նաեւ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱԿՕՂԻԱԿԱՆ...

Անշուշտ հետաքրքրութեամբ կարդացինք Հ. Սփրեմ Պօղոսեանի յօդուածաշարքը՝ Ատափազարի Մշակութային Ընկերութեան մասին։

Մեր բանիբուն աշխատակիցը ուրիշ գաւառներու ընկերութեանց մասին ալ պրպտումներ կատարած եւ մասամբ հրատարակած է։

Իսկ «Հանդէս Ամսօրեայ»ի մէջ կը շարունակէ համառօտակի ներկայացնել այն բոլոր Ընկերութիւններն ու Միութիւնները որոնք հիմնուած են Պոլսոյ մէջ, 1800ական թուականներէն մինչեւ վերջին արտագաղթը։

Ինչպէս ամէն տեղ, Ատափազարի մէջ ալ այլազան ընկերութեանց գլխաւոր նպատակն եղած է դպրոց բանալ, կամ օգնել եղածներուն, ստանձնելով չքաւոր աշակերտներու հոգատարութիւնը։

Այս առթիւ, մանաւորապէս աչքի կը զարնէ, նաեւ, կիներու գործունէութիւնը, նոյն առաջադրութեամբ։

Օրինակ, 1885ին կիներու չորս ընկերութիւններ կային Ատափազարի մէջ։ Չորսը միանալով, կը խնդրեն առաջնորդէն «աղջկանց բարձրագոյն վարժարան մը բանալ»։

Ո՛րքան համեստ են եղած իւրաքանչիւր Ընկերութեան պայմանները, — շաբաթական հինգ-տասը փարա կամ տարեկան մէկ ոսկի, անշուշտ այն օրերու արժէքով։

Եւ սակայն, ամէնէն տկարն ալ կրցեր է արդիւնաւոր հետք մը ձգել։

Եւ այսպէս, ոչ միայն ծաղկոցներ ու դպրոցներ շինուեր են, այլ եւ հասութաբեր կալուածներ։

Կրթասիրաց Ընկերութիւն մը 7-8 խանութներ կառուցեր է, տարեկան 90-95 օսմ. ոսկի վարձք ապահովելով։

Այս Ընկերութիւնն էր որ Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, 1909ին կը բանար Ատափազարի Կեդր. Վարժարանը, այնքան արդիւնաւոր։

Ատափազարի Միութիւնները արհեստակցական եւ ընկերային հոգեր ալ ունեցած են, հետեւելով օրուան պահանջներուն կամ... չարիքներուն։

Իմ ուշադրութիւնս գրաւեց Հակ-օղիական Ընկերութիւնը, որ կազմուեր է 1884-1885ին, հետեւեալ առաջադրութեամբ.

— *«Ըստ որում օղեմոլութիւնը սաստիկ տարածուած է քաղաքին մէջ, հայ հասարակութեան մի մասը կազմած է Հակ-*օղիական Ընկերութիւն մը, *որոյ անդամներն իրաւունք չունին օղի գործածելու. հակառակ պարագային պէտք է հինգ ղրուշ տուգանք վճարեն»։*

Այս տեսակ տուգանք մըն ալ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ հաստատուած էր Բ. աշխարհամարտէն առաջ, թրքախօսութեան դէմ։

Վերջին արտագաղթին հետ, օղեմոլութիւնն ալ փոխադրուեցաւ արտասահման։

Այժմ ամէն տեղ օղի կը շինեն եւ կը խմեն, Եւրոպայէն մինչեւ Ամերիկա։ Պակասը կը լրացնեն «փերնօ»ն եւ միւս խմիչքները։

Ֆրանսայի հակալքոլական կազմակերպութիւններն անգամ անճարկած են։

Այնպէս որ, ցնորք է հակօղիական Ընկերութիւններ կազմել հայկական գաղութներուն մէջ։

Հետեւելով օրուան դիւանագէտներուն, կ'առաջարկեմ միջին ճամբայ մը. տուգանք, աւելի ճիշդ՝ կամաւոր տուրք մը գանձել, երբ խմողը կ'անցնի երեք կամ հինգ բաժակը։

Արդիւնքը, — հայերէնի դասընթացքներուն։

ՎԱՀԷ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅԵՐՈՒ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻ ԽՆԴԻՐԸ

Ամերիկեան թերթերը կը շարունակեն մանրամասնութիւններ հրատարակել Հայաստան գացած Ամերիկահայերու վերադարձի ձեռնարկներու մասին։ Քալիֆորնիոյ «Քրոնիքլ» թերթը կը յայտնէ թէ խնդիրը երեւան հանած է Շինարարներու ընկերակցութեան նախագահը, Ըրլ Սմիթ, որ վերջերս Երեւան գացած էր խումբ մը գործակիցներու հետ։

Սմիթ կը պատմէ թէ Շինարարներու խումբը հանդիպում ունեցաւ նախկին Ամերիկահայերու ներկայացուցիչ պատգամաւորութեան մը հետ, հայկական պանդոկի մը մէջ։ Իր քաղած տեղեկութեանց համաձայն, Հայաստանի Ամերիկահայերու կիներէն ոմանք Ամերիկա ծնած են, իսկ այրերը՝ մեծ մասով Հայաստանէն գաղթած են Ամերիկա։ Այս վերջիններէն ոմանք համայնավար էին եւ որոշած էին վերադառնալ Սովետական Հայաստան։ Մէկ մասը Սիպերիա ղրկուելով դատապարտուած էր ծանր աշխատանքի, ինչ որ պատճառ եղած էր իրենց ընտանիքներուն բշուառութեան։ Ապրուստի մակարդակը շատ ցած է։ Պատգամաւորութիւնը իր խնդրագիրը յանձնած էր Պ. Թամըս Քուկընի, որպէսզի յանձնէ նախագահ Այզընհաուըրի, որ օգնէ Ամերիկա վերադառնալու։ Քուկըն յայտնած է թէ նամակը յանձնած է արտաքին գործերու պաշտօնատան։

Սմիթ այս առթիւ կ'ըսէ թէ Ռուսերը լաւ ճարտարագէտներ եւ ծրագիրներ ունին, բայց կը պակսին որակեալ արհեստաւորներ, ձեռքի գործիքներ եւ ուրիշ հիմնական բաներ։

ԱՄԱՌ

●

Քաղաքը կը պարպուէր ամրան եղանակին։ Կը մնային անփոփոխ Թրքական թաղերը միայն։ Ամասիոյ այգիներուն աւանէն մէկը հողիւ իրենցն էր։ Հայերը բոլոր կը կրուէին իրենց մրգաստանները, շատերը արդէն իսկ, երբ կեռասները կը սկսէին կարմրիլ Ճղճղիի կամ Տէրվէնտի մէջ։

Մենք Ջախալլար կ՚երթայինք, Մարգրիտ մօրքուրենց հետ։ Հոն կը մնայինք մինչեւ այգեկութք, երբ Մովսէս մեծ ապլիս տղաքը, Ասլանը, Տիգրանը Զայի այգիէն տուն կը ղրկէին խաղողի մեղրահամ բերքը։

Այն տեւն, աշունը նոր հարսի պէս հինայուած ձեռքեր կ՚ունենար, եւ սերկեւիլի տերեւները ոսկեհնչուն բամբիռներու նման ձայն կուտային մրրկոտ հովին մէջէն։

Ի՜նչ քաղցրութիւններ կը բերէր Ամառը։ Այգատներուն համար իսկ բարիքի աղբիւր մըն էր անիկա։ Ո՞վ բաժին չէր հաներ իր այգիէն՝ չքաւոր դրացիին։ Տէր Եփրեմը ամէն տարի վարի դրան առջեւ կը զետեղէր պղինձէ նոր կլայեկուած խոշոր կաթսան՝ զոր լեցնել կուտար, աշնան առաջին օրերուն իսկ, նոր խնձորներով։ Շաքարի պէտք չկար։ Տէրվէնտէն բերուած խնձորը քաղցր էր այնքան։ Կը բաւէր միայն հացած ջուր աւելցնել եւ մրգանոյշը պատրաստ կ՚ըլլար։ Անցնող դարձող, եւ մանաւանդ Վերմիշի գիւղերէն իջնող թուրք գիւղացիները կ՚օգտուէին Տէր Եփրեմին ընծայած բարիքէն։

Այդ գիւղացիներէն մէ՞կը արդեօք դաշոյնը խրեց անոր կուրծքին մէջ, տարագրութեան առաջին օրը, Սուրբ Յովհաննէսի ուխտավայրին առջեւ...

Ամառն ահա՛ սաստկօրէն կ՚արծարծէ լոյսին կրակները անապատին մէջ՝ որուն ափունքին վրայ պանդուխտի սիրտս կը մաշի յիսուն տարիէ ի վեր։

Եթէ չըլլային յուշերը, ինչպէ՞ս պիտի ապրէի ես։ Ի՜նչ տարբեր պատկերներով զարդարուած պիտի ըլլար օրերուս մեհեանը։

Ես հիմա կը վերապրիմ մանկութիւնս։ Ամառը գիս կ՚առաջնորդէ դէպի լեռները՝ ուր այլեւ այգի ծիծաղներ կը հնչեն, աղբիւրներ կը կանչեն։ Ո՞ր պանդուխտին սրտէն արիւն չերթար, երբ փողոցէն անցնող աւար տղայ մը «թութ» կը կանչէ։ Կը յիշեմ որ Կամրկապցի հայ կին մը լացած է, երբ ամուսինը իրեն թութ է բերեր։ Ո՜ւր Ակնայ մեղրահամ թութը, ո՜ւր Մաթթարիայի մէջ հասունցածը։

Կարելի՞ է գտնել Ամասիոյ մշկահոտ խնձորը ուրիշ տեղ։ Զայի գինին մէկ բաժակով կը գինովցնէր։ Տղուն կամ աղջըկան ծնած տարին տունին մեծը կը կնքէր կարասը՝ անոնց հարսնիքին օրը կը բանար։

Կեանքը տարբեր խորհուրդ ունէր հոն. մեր տուներուն մէջ, մեր կորսուած աշխարհքին մէջ։

Կեանքը օրհնութեան իր բաժինը կուտար մարդոց. կը ցայտեցնէր ամենուրեք ուրախութեան իր ակունքը։ Մինչդեռ այսօր, անիկա միայն կարօտ է, սրտէն արիւն հոսեցնող ցաւատանջ կարօտ։

Ամառը կեանքի շքեղութիւն էր հոն։ Խունկերու, ոսկիներու, ծաղիկներու ապարանք մը կը բացուէր եւ հոն կը մըտնէր ամէն մարդ։ Մեր քաղաքին ապառաժները արեւին հուրը կը խմէին օրն ի բուն եւ գիշերը տունի պահապան օձերը, ցամքած աղբիւրներուն մէջ կաթիլ մը ջուր կը փնտռէին լուսնի լոյսով։

Հէքեաթի կախարդանք մը կար համասփիւռ։ Մարդ չէր կրնար խրախանցնել տեսանելի աշխարհը առանց ոգիներու։ Ի՜նչ է մնացեր հիմա։ Աւերակ աւերակի վրայ ինկեր է Ամրան ապարանքը։ Կեանքը բոլորովին մերկացեր է իր անցեալի քողերէն։ Մենք էինք որ կը հիւսէինք այդ թափանցիկ շղարշները. կը զարդարէինք զանոնք մեր վարդենիքին շափրակներով, մեր արցունքները կը շարէինք անոնց վրայ մարգարիտներու պէս։

Հիմա ո՛չ ուրախանալ գիտենք, ո՛չ արտասուել։

Այսպէս քանի մը ամառ եւս արեւին կրակները պիտի արծարծին աւազներուն մէջ, մինչեւ որ օր մըն ալ պանդուխտի սիրտս ճաթի կարօտներու ամէնէն ցաւատանջ կսկիծէն։

Ո՛չ մէկուն մաքէն պիտի անցնի որ հոն, օտար հողին տակ ննջողը, աչքերը բաց կը սպասէ միշտ, եւ կուրծքին վրայ խաչաձեւ ձեռքերը կը պահեն զառնութեան անտեսանելի բաժակ մը։

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՍՈՒԷԶԻ ԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

●

ԽՄԲ.— Տօմինիք Փասօ «Օռօռ»ի մէջ շահեկան յօդուած մը հրատարակած է քննելով ջրանցքին շուրջ ծագած խնդրին եօթը կարեւորագոյն կէտերը.—

1) ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ Ի՞ՆՉ ԿՐՆԱՅ ՊԱՏԱՀԻԼ

Ազգայնացման պատճառով, եգիպտական իշխանութիւնները կրնան նոր ընկերութենէն նաւային տուրք պահանջել այն նաւերուն համար, որ կը գործածեն ջրանցքը եւ արգիլել անցքը այն նաւերուն որոնք կը մերժեն հնազանդիլ...

Հարց չկայ բնականաբար այն ազգերուն համար (արաբեւասիական եւ համայնավար) որոնք կ՚ընդունին վճարում ընել Եգիպտացիներուն։

Ուրիշ երկիրներ ալ կան (Իտալիա) որ պատրաստ են վճարելու (ժամանակաւորապէս) երկու ընկերութիւններուն։

Սակայն կարգ մը նաւեր — գլխաւորաբար անգլիական եւ ֆրանսական դրօշ կըրող — կրնան Նասրի հրամանը չընդունիլ։ Այս պայմաններուն տակ է որ կրնայ դէպք մը յառաջ գալ, որ պիտի ստիպէր շահակից պետութեանց զինուորական միջոցներով պատասխանել, եթէ արգելք մը կամ գրաւում մը կատարուի։

Այս միջոցներով, Անգլիան եւ Ֆրանսան նպատակ ունին խկոյն գործի ձեռնարկելու եթէ Սուէզի ջրանցքին ազատ նաւարկութիւնը արգիլուի։

Նորվեկիական «Վիթօ» նաւուն խնդիրը ցոյց կուտայ թէ Նասր համաձէտ է խոհեմութեամբ շարժելու։ Լոնտոնի մէջ խորհրդաժողով մը պիտի գումարուի ու ի մի պիտի համախմբէ 24 ազգեր. ոմանք, որովհետեւ ստորագրած են Պոլսոյ համաձայնագիրը, ուրիշներ, որովհետեւ շահագրգռուած են ծովային տեսակէտով

2) ՕԳՈՍՏՈՍ 16Ի ԺՈՂՈՎԸ

Հրաւիրուած ազգերու առաջին խումբին մէջ են — Ֆրանսան, Մեծն Բրիտանիան, Եգիպտոսը, Խ. Միութիւնը, Հոլանտան, Թուրքիան եւ Սպանիան։

Երկրորդ խումբին մէջ են — Աւստրալիան, Ցէյլանը, Տանըմարքան, Եթովպիան, արեւմտեան Գերմանիան, Յունաստանը, Հնդկաստանը, Ինդոնեզիան, Ճափոնը, Նոր-Զելանտան, Նորվէկիան, Շուէտը եւ Միացեալ Նահանգները։

Արագ ակնարկով մը կարելի է հաստատել թէ 24 ազգերէն 4ը Նասրի կողմը պիտի բռնեն — Խ. Միութիւնը, Սպանիան, Հնդկաստանը, Ինդոնեզիան։

Ուրիշ չորս ազգեր ակնկալութիւններ ունին եւ պիտի ուզէին հաշտեցողութեան մը գալ — Իտալիան, Ցէյլանը, Իրանը եւ Փաքիստանը։

3) ԺՈՂՈՎԻՆ ՕՐԱԿԱՐԳԸ

Մ. Նահանգներու, Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին նախարարները շատ յստակօրէն պարզեցին թէ Սուէզի Ջրանցքը պէտք է վարէ Միջազգային մարմին մը։

Հետեւաբար 24 ազգերը, որ հաւաքուեցան, պիտի խօսին միջազգայնացման ձեւերու մասին։ Երեք արեւմտեան պետութեանց մասնագէտները սկսած են ուսումնասիրել ծրագիրը, որուն գլխաւոր գիծերը հետեւեալներն են.— Կազմակերպութեան անունը պիտի ըլլայ «Սուէզի Ջրանցքի Միջազգային Իշխանութիւն» եւ իր մէջ պիտի ունենայ տասը երկիրներու ներկայացուցիչները, որոնց պաշտօնը պիտի ըլլայ գործադրութիւնը (ներկայ արհեստագէտներով) եւ անցքի իրաւունքը ստանալ առանց որեւէ շահի։ Միջազգային մարմինը, վճարելէ ետք ծախքերը, պիտի հատուցանէ «նախկին ընկերութեան» եւ Եգիպտոսի հանդէպ տուրքները։

Այս կազմակերպութեան սահմանման, կազմութեան եւ գործունէութեան վրայ է որ պիտի վիճին Լոնտոնի մէջ։

4) ԵԹԷ ԵԳԻՊՏՈՍ ՉՄԱՍՆԱԿՑԻ

Եթէ գնդ. Նասր մերժէ մասնակցիլ խորհրդաժողովին, այս վերջինը պիտի գումարուի ինչ որ ալ ըլլայ, եւ որոշումները պիտի տեղեկացնեն Եգիպտոսի։

Օտար դիտողներուն մեծ մասը կը մտածեն թէ Պ. Շեպիլով պիտի երթայ Լոնտոն, նոյնիսկ եթէ Նասր ներկայացուցիչ չունենայ։ Ցարդ Խ. Միութիւնը չափաւոր դիրք մը բռնեց այս հարցին առթիւ։ «Փրաւտա»ն անցեալ օր կը մեղադրէր Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ «անարդարանալի ջղայնութիւնը...» Կը կարծուի թէ Լոնտոնի ժողովը առաւելն երեք չորս օր պիտի տեւէ եւ փաստերու վրայ պիտի հիմնուի։

5) Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԻՐՔԸ

Օտար դիտողները կը կարծեն նաեւ թէ ի վերջոյ Խ. Միութիւնը պիտի միանայ ժողովին, սակայն «նախապատիւ տեղ» մը պիտի ուզէ ունենալ կազմակերպութեան մէջ, ոչ միայն Եգիպտոսի համար այլեւ արաբական միւս երկիրներուն համար ալ։

6) ՆԱՍՐ ՊԻՏԻ ԸՆԴՈՒՆԻ՞ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Նասր հաւանօրէն Պ. Շեպիլովը ընարէ իրեն իբրեւ «Մեծ Խորհրդատու»։ Այս տեսակէտով է որ Խ. Միութեան դիրքը շատ կարեւոր պիտի ըլլայ խորհրդաժողովին մէջ։ Եթէ վերջին առաջարկը քուէարկուի միաձայնութեամբ, Սուէզի տագնապը կրնայ վերջ գտնել։

Ընդհակառակն, եթէ Խ. Միութիւնը եւ միւս երկիրները, որոնք ի նպաստ են Եգիպտոսի — փոքրամասնութիւն մը — մերժեն միջազգայնացումը, եւ կամ ընդունելով սկզբունքը մերժեն ժողովին կողմէ ընդունուած ձեւերը, Եգիպտոսի մնացեալ տասնըհինգը պայքարի շատ լուրջ շրջան մը պիտի ըլլայ։

7) ՄԵՐԺՈՒՄԻ ՄԸ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Ազգ. ժողովին մէջ Պ. Փինօ կը յայտարարէր թէ «եթէ Նասր ընդդիմանայ, ամէն միջոց պէտք է ձեռք առնել, ստիպելու համար որ ենթարկուի։» Ուրիշ խօսքով ջրանցքին մէջէն նաւարկութիւնը պէտք է ապահովել Արեւմտեան երկիրներու զինուորական հսկողութեան տակ։

Կ՚ըսուի թէ Նասրի մերժումը պատճառ պիտի դառնայ երկրորդ արտակարգ խորհրդաժողովի մը, ուր այն ազգերը որ ընդունեցին միջազգայնացումը եւ իր պայմանները պիտի հրաւիրուին մասնակցիլ խկոյն, որպէսզի «Սուէզի Ջրանցքը ապահովութեան մէջ դրուի։»

Իսկ այս պարագային ի՞նչ պիտի ըլլայ Խ. Միութեան դիրքը։ Պիտի ընդդիմանա՞յ այս որոշման, թէ՞ փրկելու համար Նասրի հմայքը, պայքարի մը դուռ պիտի բանայ։ Դարձեալ օտար դիտողներու կարծիքով Սթալինի յաջորդները, որոնք կրցան վերստանալ իրենց տիրապետութեան գերազանցութիւնը ժողովրդավար հանրապետութեանց վրայ, ձեռք պիտի չքաշեն փրկարար խոհեմութենէն... Եւ Նասր տեղեակ է այս բանին։

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ ՊԷՅՐՈՒԹ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԾ Է

Ն. Վ. Կարդինալ Գրիգոր - Պետրոս ԺԵ. Աղաճանեան, Կաթողիկոս Պատրիարք Տանն Կիլիկիոյ, օդային ճամբով Հռոմէն Պէյրութ վերադարձած է, Յուլիս 30ին երեկոյեան ժամը 10ին։

ԴԻՒԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԻ

ԷԼՈՅԻՆ ՔԱՐՂԱՆԸ

●

Էլօն, բուն անունով Ալեքսանը մեր որբանոցի խինդ ու ծիծաղն էր։ Խինդ ու ծիծաղ չկար սակայն իր դէմքին վրայ։ Հազուագիւտ պարագաներու մէջ միայն կարելի էր տեսնել անոր ժպիտը, ան ալ շատ կարճ։ Էլոյին խօսուածքը կամ արտասանած սրամիտ նախադասութիւններն էին որ կը շարժէին բոլորին ծիծաղը։ Չկար բառ մը, խօսք մը, որ արտասանուէր Էլոյին կողմէ՝ առանց քրքիջ կամ ծիծաղ յառաջ բերելու, մանաւանդ դասարանին մէջ։

Կը յիշեմ, օր մը, վարժուհին մեզքը մտաւ սիրել բայը հոլովել տալու իրեն։

— «Սէր որ կ՚ըսես էն մածունին սե՞րը թէ մէկալ սէրը...» հարց տուաւ։

— Սէ՛ր։ Աստուծոյ սէրը, մայրական սէրը։

— Լաւ, այն ատեն սկսիմ։ «Կը սիրեմ, կը սիրես, կը սիրէ։ Կը սիրենք, կը սիրէք, կը սիրեն»։

— Լա՛ւ, լա՛ւ, ապրիս, մէկ անգամուան համար լաւ ըսիր։

— Ներողութիւն, օրիորդ, չըմնցաւ, «տահա» կայ.— «Ես կը սիրեմ հացն ու պանիրը, դուք կը սիրէք ծեծն ու պատիժը, պատուելին ալ կը սիրէ Ագապի վարժուհին։

Աշակերտներուս մէջ ընդհանուր քրքիջ ու ծիծաղ՝ վարժուհիին դէմքին վրայ ակամայ ժպիտ եւ սաստ։

Օր մըն ալ սրբազանը այցելեց մեր դպրոցը, եւ, ի միջի այլոց մեր դասարանը։ Չես գիտեր ի՞նչպէս եւ ինչո՞ւ, իր առաջին հարցումը ընելու համար ցուցամատը ուղղակի Էլոյին երկարեց։ Թերեւս անոր համար որ, մեր մէջ ամէնէն հասակաւոր եւ թիկնեղն էր։

— Ոտքի՛ մանչս, նայինք, «հինար»-ներդ տեսնենք։ Քանի՞ տարեկան ես...։

— Տարիքս գիտնայի՝ որբ կ՚ըլլայի՞, Հայր Սուրբ։

Դասարանին մէկ ծայրէն միւսը խուլ ծիծաղ մը փրթաւ։ Վարժուհին ամօթխած սաստեց որ լռենք, զուսպ ըլլանք։

— Խարբերդի ո՞ր գիւղէն ես։

— «Սէրսէրի» գիւղէն, որ մինակ խելացիներ կ՚արտադրէ...

Մենք ակամայ դարձեալ հրհռացինք։ Սրբազանն ալ քթին տակէն թեթեւ մը կը ծիծաղէր։

— Է՛, քանի որ «Սէրսէրի» գիւղը խելացիներ կ՚արտադրէ, ըսէ տեսնեմ, երկրագունդը ինչէ՞ բաղկացած է։

— Երկրագո՞ւնդը... Երկրագո՞ւնդը... փայտէ բաղկացած ըլլալու է...։

Այս անգամ ո՛չ սրբազանը, ոչ ալ վարժուհին կրցին զսպել իրենց ծիծաղը։ Մենք հետեւեցանք իրենց։

— Այս «Սէրսէրի» գիւղացի խելացի տղուն համար քիչ մը աւելի աշխատէ, որպէսզի յետագային իր գլուխն ալ փայտէ չբաղկանայ, ըսաւ սրբազանը վարժուհիին ու ծիծաղելէն մեկնեցաւ։

Այս բոլորին մէջ, ամէնէն յատկանշականը սակայն Էլոյին «Քարղանին» պատմութիւնն էր։ Քարղան ըսուածը մեր գիտցած հողէ կուժ թաղարներն են, որ որբանոցներուն մէջ կը ծառայէին իբրեւ կերակուրի պնակ կամ աման։ Իւրաքանչիւր որբ հատ մը պէտք էր ճարէր իր միջոցներով՝ օրը մէկ անգամ չերեփ մը ապուր ունենալու համար։ Եւ որպէսզի ամէն մէկը ճանչնար իր քարղանը, պարտաւոր էր յատուկ նշան մը դնել անոր վրայ։

Մէկը թռչուն մը փորագրած կ՚ըլլար, ուրիշ մը՝ նապաստակի գլուխ մը, ոմանք ալ գոյնզգոյն դերձաններով կը զարդարէին քարղանին շուրջը։ Էլօն իր քարղանին մէկ երեսին վրայ գծած էր առիւծի գլուխի նմանող բան մը, միւս երեսը օձ մը։ Իրմէ բացատրութիւն ուզողներուն կը պատասխանէր. «Ո՛վ որ քարղանիս ձեռք զարնէ՝ օձը կը խայթէ, առիւծը կը բզկտէ...»։

Էլօն շատ կը գուրգուրար իր քարղանին վրայ։ Ամէն օր կը լուար, կը սրբէր եւ անձեռնմխելի անկիւն մը կը տեղաւորէր։ Մէկ դժգոհանք ունէր միայն, որ պէտք եղածին չափ ապուր չէր կրնար պարունակել։ Օրինակ, երբ ատեն-ատեն առօրեայէն դուրս բացառիկ գործեր կ՚ընէր, եւ այդ աշխատանքը քարղան մը ապուրով կը վարձատրուէր, այն ատեն սիրտը կը մըկտար, որովհետեւ չերեփէ մը աւելի բան չէր կրնար պարունակել։

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ԴՐՕՅԻ ԵՒ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հոգեհանգստեան եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ սուրբ հաւաքոյթ մը կիրակի, Յուլիս 29ին:

Երկու մեծ անձնաւորութեանց յիշատակը ոգեկոչելով, Պ. Ֆրունձեան ըսաւ թէ Հայոց պատմութեան վերջին յիսնամեակը կարելի չէ գրել առանց Զօրավար Դրոյի եւ մեծ հրապարակագիր Վահան Նաւասարդեանի յիշատակութեան: Անոնց գործերով լեցուն է մեր յիսուն տարուան ազատագրական կեանքի իրականութիւնը:

Պահ մը յոտնկայս լռութենէ վերջ կրկնուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ի ծանօթ վերջին տունը.—

Ամենայն տեղ մահը մի է,
Մարդ մի անգամ պիտ մեռնի,
Բայց երանի՛ որ իր ազգի
Ազատութեան կը զոհուի:

Դրոյի կեանքն ու գործը ամփոփ եւ խնամուած բանախօսութեամբ ներկայացուց Պ. Ա. Վանիփուշ, ինքն ալ մասնակից Հայաստանի զինուորական ծառայութեան գործերուն եւ մօտէն ծանօթ Դրոյի: Վեր հանելով Դրոյի ցայտուն նկարագիրը իբր միշտ պատրաստակամ եւ զոհաբերող, ընդգծեց որ հանգուցեալը ունէր ընկերսիրութեան եւ ինքզինքը սիրցնելու, շուտով բարեկամանալու յատկութիւն: Յիշեց պատանեկան հայդուկային քաջութիւններէն մինչեւ Բաշ-Ապարանի հերոսական յաջողութիւնը: Հայաստանի կառավարութեան պաշտօնական խաղաղ յանձնումէն ետք, իր անձնական բարեկամութիւններու եւ հմայքին շնորհիւ յաջողցուցած է հայ սպաներու ազատ արձակումը: Վերջապէս Բ. ընդհ. պատերազմին պարտականութեան կոչին պատասխանած է եւ իր բարեկեցիկ դիրքը զոհելով աշխատանքի նուիրուած է, որուն մասին պատմութիւնը պիտի խօսի, որովհետեւ անիկա հասաւ օգնութեան հոն ուր պէտք էր: Նիկոլ Դումանի եւ Արամ Մանուկեանի հետ պիտի յիշուին Դրոյի գործերը եւ անմոռաց պիտի մնայ անոր անունը, իր տեղը գրաւելով հայկական Պանթէոնին մէջ:

Պ. Վահան Սեւաչունի ներկայացուց ողբացեալ Վահան Նաւասարդեանի հրապարակագրական վաստակը վերջին 34 տարիներուն ընթացքին: Յատկապէս ծանրացաւ «Յուսաբեր»ի զարգացման համար անոր ջանքերուն վրայ եւ շատ գեղեցիկ խօսքերով տիպար ցոյց տուաւ զայն հայ գալիք սերունդներուն:

Պերլինի Հայկ. Միութիւնը Զօրավար Դրոյի ձիաւոր նկարը եւ Նաւասարդեանի վերջին նկարը բացիկի մեծութեամբ պատրաստել տուած էր լուսանկարիչ Պ. Օննիկ Մարանեանի եւ բաժնեց զանոնք ներկաներուն:

Սգահանդէսի բացման՝ Պ. Յովսէփ Փաջանեան Հայկ. Միութեան գործունէութիւնը քաջալերելու համար հարիւր մարք ներփակուած նամակ մը յանձնեց Պ. Ֆրունձեանի, որ փակման խօսքին մէջ շնորհակալութիւն յայտնեց եւ վերջացուց ըսելով թէ՝ յարգուած անձնաւորութիւնները եւ մեր նախորդ սերունդը կեանքի զոհողութիւնը յանձն առած էին եւ գործած էին՝ որով մենք ալ պիտի ծառայենք քանի որ ուխտած ենք անոնց ճամբէն երթալ մինչեւ վերջին շունչը: Մեզ չեն կրնար վհատեցնել փոքր ու մեծ խոչընդոտներ: Մաղթելի է սակայն որ ամէն մէկ Հայ իր պարտականութեան գիտակցի եւ երթայ հայ ժողովուրդին նուիրուելու այն շաւղով որ իրենց անձին օրինակով գծեցին Դրոներն ու Նաւասարդեանները:

ԹՂԹԱԿԻՑ

*

ՓՐՈՖ. ՎԱԼՏԵՐ ԱՆԴՐԷԻ ՄԱՀԸ

Պերլինի մէջ մեռաւ ասորագէտ հնախոյզ Փրոֆ. Անդրէ, 82 տարեկան: Ծնած էր Լայփցիկ 1875 Փետր. 18ին եւ աշակերտն էր Գոռնելիոս Գուրլիթթի՝ երբ հրաւէր ստացաւ ընկերանալու Ռոբերտ Կոլդեվէյի, 1899ին, մասնակցելու Դոյչէ Օրիենթկեզելշաֆթի կատարելիք պեղումներուն, Բաբելոնի մէջ: Այդ տարիներն էր, որ Պաուլ Ռորբախ կը ճանապարհորդէր Միջագետք, ուրկէ մօտ ծանօթներ էին իրարու հետ եւ ահա նոյն ամսուն նոյն օրերուն կնքեցին իրենց մահկանացուն:

Փրոֆ. Անդրէ 1903ին ստանձնեց Կոլդեվէյի կողմէ սկսուած աշխատանքը Կալաթ Շերգատ – Ասուրի մէջ եւ շարունակեց պեղումները իբրեւ անխոնջ եւ ինքնագլուխ վարիչ մինչեւ 1914:

Ասուրը վերստին լոյս աշխարհ բերելով Փրոֆ. Անդրէ դարձաւ հեղինակաւոր անձնաւորութիւն մը հնագիտական աշխարհին համար: Եւ այսօր իր կորուստը մեծ կը համարուի հնագիտութեան համար: 1921էն ի վեր պաշտօնավարած է պետական Թանգարանին մէջ եւ վերարտադրած է պեղումներու արդիւնքը: Նախագահն էր Դոյչէ Օրիենթկեզելշաֆթին, որուն այս տարուան գիտական համագումարի ժողովը տեղի ունեցաւ Յունիս 26ին:

Իր ամէնէն նշանաւոր գործերն են «Աստուծոյ Տունը եւ շինելու սկզբնական ձեւերը հին Արեւելքի մէջ» (1938), «Հին ճամբաները Մերձաւոր Արեւելքի մէջ» (1941): Այս ուսումնասիրութիւնները արդիւնք են պեղումներու եւ կ'արժէր գէթ ամփոփումներ հրատարակել հայերէն լեզուով: Կարելի՞ է յուսալ որ Կիւլպէնկեան կաճառը դիւրութիւն պիտի տայ նման գործերու հրատարակութեան:

Գ. ՖՐՈՒՆՁԵԱՆ

ՋԱՀԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՏԷՍԻՆ.— Կիրակի, Յուլիս 29ին, Վասպուրականի Հայրենակց. Միութեան Տէսինի եւ Վիէնի մասնաճիւղերը միասնաբար կազմակերպած էին յիշատակի բացօթեայ հանդէս մը, Վանի առաջին ազատագրութեան վաթսունամեակին առթիւ: Հրաւիրուած էին նաեւ Տէսինի եւ Վիէնի Հ. Յ. Դ. մարմինները:

Առաւօտուն, տեղւոյս եկեղեցւոյն մէջ կատարուեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն, ազատագրութեան զոհերուն համար: Հակառակ իր խոստումին, Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Եպ. Մանուկեան ներկայ չէր այս արարողութեան:

Օդը թէեւ աննպաստ էր, սակայն հանդիսավայրը ունէր նաեւ պատսպարուած հաւաքատեղի մը:

Տօնակատարութեան պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ ժամը 4ին: Օրուան նախագահ Պ. Անդրանիկ Խլոյեան, իր բացման խօսքով արագօրէն ուրուագծեց Վանի առաջին ազատագրութեան շարժումներն ու տեղւոյն հայութեան միահամուռ ընդվզումը Համիտեան դահիճներուն դէմ:

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը բերին, Տիկ. Մինասեան՝ երեք երգերով, Օր. Աբրահամեան եւ Պ. Ղեւոնդ Տէրտէրեան՝ արտասանութիւններով, Օր. Գաղանճեան՝ մեներգով, եւ փոքրիկն Աւագեան՝ զուարճալի առակով մը:

Ընկ. Ազգէն Մարտիրոսեան, որ բանախօսելու հրաւիրուած էր, անակնկալօրէն բացակայ էր: Խօսք տրուեցաւ Վ. Հիւսեանի, որ ամփոփ ճառով մը վերլուծեց 1896 եւ 1915 թուականներուն Վասպուրականի արիւնալի դէպքերը ու սխալ դատեց զանոնք ազատագրութիւն նկատել. Վասպուրականի ժողովուրդ չազատագրեցաւ, այլ մահապուրծ պարագաներու հարկադրանքին տակ դիմեց ինքնապաշտպանութեան, իր ֆիզիքական գոյութիւնը պահպանելու համար:

Հ. Յ. Դ. տեղւոյս կոմիտէին կողմէ ընկ. Մ. Կարապետեան, բովանդակալից ուղերձով մը գնահատանքի խօսք բրաւ Վասպուրականի հայութեան մղած հերոսական կռիւներուն համար, յիշատակի ոգեկոչում մը՝ բոլոր հայրենասէր զոհերուն: Հերոսամարտներ, որոնք ջահերը հանդիսացան հայկական մթամած երկնակամարը լուսաւորելու եւ ճամբայ բանալու այս հերոսածին ժողովուրդին, ողջունելու Մայիսեան արշալոյսը:

Վիէնի կոմիտէին կողմէ ընկ. Սարգիս Գալուստեան գեղեցիկ բանախօսութեամբ մը փառաբանեց հայկական ազատագրութեան ռահվիրաները, որոնք իրենց պարտականութիւնները լիովին կատարեցին, թշուառ ու տառապած ժողովուրդ մը առաջնորդելով դէպի իր ազատագրութիւնն ու հայրենիքի անկախութեան հիմնադրութիւնը: Յետոյ, անդրադարձաւ հայութեան ներկայ գոյավիճակին վրայ ու դատապարտեց մեր սերունդը, որ իր պարտականութեան գիտակցութիւնը չունի նորահաս սերունդին նկատմամբ: Թելադրեց մեր բոլոր ճիգերը կեդրոնացնել այդ սերունդին փրկութեան համար:

Տօնակատարութեան պաշտօնական բաժինէն վերջ, սկսաւ խնջոյքը: Շուտով զուարթ մթնոլորտ մը ստեղծուեցաւ: Ազգային յեղափոխական խմբերգները իրար կը յաջորդէին: Գինին, շամփանին, շամփրուած միսը, աղանդերներն ու կարկանդակները, բոլորին ախորժակը կը գրգռէին: Խօսք տրուեցաւ նաեւ ընկ. Փիլոս Սարգիսեանի, որ իր կարգին փառաբանեց Դաշնակցութեան դերը հայկական ազատագրութեան, քաղաքական դատախազական մարզերուն մէջ:

Բարձրախօսը եւս թափ կուտար ընդհանուր խանդավառութեան, ու կշռոյթ՝ Վանի շուրջպարերուն ու մենապարերուն:

Աճուրդի դրուած հաւ մը, կոկիկ գումար մը ապահովեց ձեռնարկողներուն:

Ամէն գնահատանքի արժանի են Վիէնի եւ Տէսինի Վասպուրականցիները, որոնք բնաւ չեն մոռնար յաւերժացնել Վասպուրականի փառքն ու իր հայրենասէր զաւակներուն խնկելի յիշատակը:

Գ. Պ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

★

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ հրատարակեց «Հայաստանի Ֆլորա» գրքին երկրորդ հատորը, զոր կազմած են բուսաբանական «Ինստիտուտի բոյսերի սիստեմատիկայի սեկտորի մի խումբ աշխատաւորներ, մասնակցութեամբ Խ. Միութեան Գիտութեանց Ակադեմիայի թղթակից-անդամ Բ. Շիշկին: Խմբագիրն է կենսաբանական գիտութեանց Պրոֆ. Ա. Թախտաջեան: Շուտով պիտի հրատարակուին Գ. եւ Դ. հատորները: Ամբողջ գործը պիտի բաղկանայ ութ հատորներէ:

15 ՆՈՐ ԿԻՆՈԹԱՏՐՈՆՆԵՐ (սինեմա) պիտի շինուին Երեւանի մէջ, քաղաքէն հեռու ինկած թաղամասերուն եւ ծայրամասերուն մէջ երեքական: Մոլոտովեան շրջանին մէջ արդէն սկսեր են կառուցանել ամառնային կինոթատրոն մը 300 հանդիսականներու համար: Ուրիշ երկու սինեմաներ ալ պիտի շինուին Աւզի Թաղի եւ Նոր Արէշի հանրային պարտէզներուն մէջ: Երեք հարիւր հոգինոց սինեմայի մը շինութիւնն սկսած է Կոնդի մէջ: Նոյն շրջանին երկրորդ սինեման պիտի շինուի Կիլիկիա աւանին մէջ: Մօտերս պիտի սկսին 750 հոգինոց սինեմա մը շինել Թումանեան պարտէզին, ուրիշ մը՝ Թամանեանց փողոցին մէջ:

»ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (115)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

Բ. ԳԻՐՔ

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

Այդ մռայլ նկուղի մէջ, նոյն շղթան, նոյն երկաթեայ ստուար անուրը մի ժամանակ կրում էր իր պարանոցին Հռոմայեցոց Վալերիանոս կայսրը, որ գերի էր ընկած Շապուհ Ա.ի ձեռքում: Երկնքի եւ Արեգակի որդին վարւում էր իր օգոստափառ գերիի հետ՝ որպէս մի բարբարոս: Ամէն անգամ, երբ նա որսի էր գնում, դուրս էին բերում դժբախտ բանտարկեալին, լուանում էին, օծում էին, հագցնում էին կայսերական ծիրանին, եւ հանդիսաւոր կերպով կանգնեցնում էին արքունիքի դրան մօտ: Դուրս էր գալիս Արեւի որդին, կայսրը մէջքը խոնարհեցնում էր, եւ նա, իր ոտքը դնելով նրա մէջքի վրայ, հեծնում էր ձին: Եւ այդպէս, ամէն անգամ նա իր գոռոզ ոտքի տակ խոնարհեցնում էր Հռոմը...: Այդ բոլոր անարգանքներից յետոյ, սպանել տուեց նրան եւ, կաշին տկահան անելով, լցրին խոտով եւ, ի ցոյց ամենեցուն, կախեցին Տիզբոնի մեծ տաճարի պատից:

Շապուհ Ա. այդ երկաթեայ անուրը դրեց Վալերիանոս կայսրի պարանոցին: Իսկ Շապուհ Բ. նոյն անուրը դրեց մի այլ թագաւորի պարանոցին, որ այժմ գտնւում էր նոյն քարեղէն նկուղի մէջ:

Այնտեղ կար եւ մի այլ մարդ, որ մի անկիւնում, անշարժ արձանի նման, կանգնած էր քարէ պատուանդանի վրայ, եւ անթարթ աչքերով նայում էր առաջինի վրայ: Ոչ մի մկնակ, ոչ մի նշոյլ կենդանութեան չէր շարժւում նրա ցամաք դէմքի վրայ, որ դեղնել եւ մագաղաթի գոյն էր ստացել: Մէջքին կրում էր սպարապետական ոսկեպատեան սուրը, որի կոթը բռնել էր աջ ձեռքով, եւ որով այնպիսի մի տպաւորութիւն էր գործում, կարծես, ամենայն պատրաստականութեամբ հսկում էր բանտարկեալ արքայի կեանքի վրայ:

Արքան ոտքի վրայ էր, խռովեալ կերպով անցուդարձ էր անում իր նեղ սահմանի մէջ, եւ ամէն անգամ նրա շղթաները զարկւում էին նկուղի խորին լռութիւնը: Պարանոցի շղթան այնքան կարճ էր, որ նա չէր հասնում, ո՛չ այն անձնաւորութեանը, որ արձանի նման կանգնած էր քարէ պատուանդանի վրայ, եւ ոչ երկաթեայ դրանը, որ փակում էր նրա արգելարանի մուտքը: Դա մի յաղթանդամ, հսկայատիպ եւ թխամազ տղամարդ էր, որի մօրուքի եւ գլխի մազերը, այս բանտի մէջ աւելի անկարգ կերպով աճելով, տալիս էին նրա կերպարանքին ահաւելի արտայայտութիւն: Նա անցաւ դէպի նկուղի անկիւնը, նստեց յարդի վրայ, որ ծառայում էր թէ՛ իբրեւ օթոց եւ թէ՛ իբրեւ անկողին:

Այդ միջոցին երկաթեայ ծանր դուռը ճռնչալով բացուեցաւ, ներս մտաւ բանտապետը եւ նրա հետ մի ծառայ: Շապկի եւ պատմուճանի թեւքերը մինչեւ արմունկները ծալլած, բազուկները հոլանի, հողաթափները առանց գուլպաների հագած, գլխին գիշերային թասակ դրած, միայն տակի հագուստով, — այսպէս անփոյթ եւ անպատշաճ կերպով ներկայացաւ նա բանտարկեալ թագաւորին, կարծես, նրան վիրաւորելու համար: Նա գլուխ տուեց եւ, կանգնելով դրան մօտ, կիսահեգնական եւ կիսածաղրական եղանակով ասաց.

— Ողջո՛յն Հայոց արքային: Յուսով եմ, որ իմ տէր թագաւորը խաղաղ քնով եւ անուշ երազներով վայելած լինի գիշերային խաւարը: Եւ թող փառատն Նրանից բարի ոգիները Ահրիմանի խօլական անուրջները...:

Բանտարկեալը արհամարհական կերպով նայեց նրա վրայ եւ ոչինչ չպատասխանեց:

— Ի՞նչ, չես խօսում, տէր արքայ, — առաջ տարաւ նա աւելի սաստկութեամբ: — Հայերը եթէ ձեռքի քաջութեան մէջ խիստ ժլատ են, գոնէ լեզուի քաջութեան մէջ բաւական առատ են:

Նա դարձեալ ոչինչ չպատասխանեց:

— Երեւի, իմ տէր թագաւորը դժգոհ է իր նուաստ ծառայից, ասաց նա մի քայլ դէպի առաջ փոխելով: Ես կ'աշխատեմ աւելի հաճելի լինել իմ տէր թագաւորին: Ահա այս րոպէիս փոխել կը տամ քո փտտուր անկողինը եւ անուշահոտ փափկութեամբ յօրինել կը տամ քո արքայական մահիճը, այնպէս որ, դու կը մոռանաս Հայաստանի գեղեցիկ մետաքսը:

Նա դարձաւ դէպի իր հետ եկած ծառան, հրամայեց, որ անկողինը փոխէ:

Ծառան մօտեցաւ, հաւաքեց անկիւնում տարածուած յարդը, որը խոնաւութիւնից ամկացել էր, եւ թաղիքի նման կպել էր յատակին: Նրա փոխարէն դրեց նոր եւ աւելի ցամաք յարդ:

ՐԱՖՖԻ

Հնդկաստանի, Մ. Նահանգներու, Ջեխոսլովաքիոյ, Ինտոնեզիոյ եւ Թունուզի դեսպանները։ Որեւէ բացատրութիւն չտրուեցաւ այս խորհրդակցութեանց արդիւնքին մասին, բայց եգիպտական արտաքին նախարարութեան բարձր պաշտօնատարներէն մէկը յայտարարեց՝ «Եգիպտոս աճապարելու պէտք չունի. մինչեւ Օգոստ. 15ի գիշերը առեն ունինք մեր պատասխանը տալու համար»։

× Աթէնքի եգիպտական դեսպանատան անդամներէն մէկը յայտարարեր է՝ «Եթէ ստիպուած ըլլայ, Նասր պիտի հրամայէ որ Սուէզի ջրանցքը ամբողջովին քանդուի»։

× Հռոմի եգիպտական դեսպանը, լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարեց թէ ջրանցքին տուրքերէն յառաջ եկած եկամուտին մէկ մեծ մասը պիտի յատկացուի ջրանցքը խորացնելու եւ ընդլայնելու աշխատանքներուն։

ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԻՆ զուտ հասոյթը կը բաժնուի հետեւեալ ձեւով.— 15 առ հարիւր Եգիպտոսի, 10 % հիմնադիրներուն, 2 % վարիչներուն, 2 % պաշտօնեաներու հանգստեան թոշակին, 71 առ հարիւր բաժնետէրերուն

× Արաբական երկիրները կ'ուզեն Սուէզի հարցը յանձնել ՄԱԿի քննութեան։

× Եգիպտական կառավարութիւնը չհաստատեց այն լուրը թէ Խ. Միութիւնը առաջարկած է Օգոստ. 15ին իր նաւատորմը բարեկամական այցելութեան ուղարկել արաբական նաւահանգիստները։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԴԻՐՔԸ

Մ. Նահանգներու հանրային կարծիքը շատ քիչ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտայ Սուէզի հարցին մասին։ Տիրող տպաւորութիւնը այն է թէ եւրոպական պետութիւնները կ'ուզեն պատերազմ ընել. իսկ Մ. Նահանգներու պարտականութիւնն է զանո՞ք հանդարտեցնել։

Քաղաքական շրջանակները գիտեն անշուշտ թէ Սուէզը անգլեւֆրանսական առեւտուրին եւ ապահովութեան կենսական հանգոյցներէն մէկն է. գուցէ այդ է իրենց բռնած վերապահ դիրքին բուն պատճառը։

Կան սակայն լաւատեղեակ անձեր, ինչպէս Դեմոկրատ կուսակցութեան պարագլուխներէն Ճոն Մաքքորմաք, կամ ծերակուտական Մաք Քարթի, որոնք Սուէզը կը նմանցնեն երկրորդ Միւնիխի մը, եւ կ'ուզեն որ ամերիկեան կառավարութիւնը բացայայտ դիրք բռնէ Եգիպտոսի դէմ։

× Ամերիկեան 11 զրահաւորներ առջի օր մեկնեցան Նափոլիէն։ Ծովային նախարարութիւնը յայտնեց թէ պիտի մասնակցին նաւային ռազմափորձերու, որոնք նախատեսուած էին Սուէզի խնդիրէն առաջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ պատերազմական բացառիկ վիճակ յայտարարեց Իսրայէլեան սահմանին վրայ, որովհետեւ «Իսրայէլեան կեդրոնացումներ տեղի կ'ունենան սահմանագլխուն մօտերը»։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ յայտարարեց թէ 10,000 պաշտօնեաներ պիտի արձակուին։ 12 միլիառի խնայողութիւն մը։

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ փարիզեան շրջանի պաշտօնեաները գործադուլ պիտի ընեն չորեքշաբթի օր։ Յաւելում կը պահանջեն։

ՍՈՒՐԻԱՆ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆԸ համաձայնագիր մը ստորագրեցին։ Երկու երկիրները պիտի կազմեն առեւտրական եւ քաղաքացիական մէկ գօտի մը։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ վեց երեսփոխաններ նամակ մը յղեցին Խրուշչեւի. կը պահանջեն որ ընդունի թէ Ստալին 1940ին կազմակերպեց 4000 Լեհ սպաննելու ջարդը։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԸ առաջին անգամ ըլլալով արտօնութիւն տուաւ որ ամերիկացի լրագրողներ երկրէն ներս մտնեն։

ՊՈՒՐՄԱՅԻ սահմաններէն ներս թափանցած չինական զինուորներուն թիւը 1500 է։ Պուրմայի զինուորները զինադադարական դիրքեր գրաւելու հրահանգ ստացան։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոս. 6) ձոյլ ոսկի, 484.000 նափոլէոն 3490, զուիցերիական 3390, անգլիական 4440, քսան տոլարնոց 17.720, Թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1105, տոլար 416, զուիցերիական 99,25, պելժիական 8,15, լիր 0,65

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Խանասորի 59րդ տարեդարձին առթիւ։

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին։

Եւ մասնակցութեամբ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն։

12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Քալասի օդասուն ծառաստանին մէջ։ (Էքսի ճամբուն վրայ՝ Սէփթէմէն 7 քիլ. անդին)։

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին.— Մասնակցութեամբ կարող ուժերու, երգեր, արտասանութիւններ, նուագ, զըւարճախօսութիւն եւ զանազան անակընկալներ։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր՝ ընկերակցութեամբ մասնաւոր նըւագախումբի։

Առաւօտեան պուլի մրցում։

Ծոխ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով։ Շամփուրով խորոված, սանտուիչ եւ այլազան խմիչքներ։

Դուրսէն անհատներու համար ուտելիք ծախելը ինչպէս նաեւ կրակ վառելը խստիւ արգիլուած է։

Երթեւեկութեան համար կը սպասարկեն մասնաւոր օթօքարներ, դիւրութեան համար նախապէս արձանագրուիլ շրջանի ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն մօտ։

Անհատապէս ներկայ գտնուիլ փափաքողները կրնան առնել Մարսէյլ - Էքս տանող օթօքարները եւ Թրոլէյպիւսը ու իջնել Սէփթէմ, ուրկէ մասնաւոր երթեւեկի սպասարկութիւն մինչեւ հանդիսավայրը։

Մուտքը ազատ է։

Խանասորի տօնակատարութեան համար Լա Քալաս երթալ փափաքողները կրնան արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն, տեղ ապահովելու համար «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարձած օթօքարին մէջ.-

Ծերիկեան, 13 ռիւ տէ Տոմինիքէն։

Պետրոսեան, 20 ռիւ տէ Բըքիւ Մարի։

Քէօսէյեան, 2 ռիւ Պերնար Տիւպուա։

Օթօքարը կը մեկնի ժամը ճիշտ 8ին եւ կը վերադառնայ իրիկուան 8,30ին։

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողի օրհնութիւն։

Երկուշաբթի Մեռելոց, Ս. պատարագ, ժամը 10ին։

Հասարակութենէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցին հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ այս կիրակի։ Յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողի օրհնութիւն։ Ս. Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութեան առթիւ մատաղօրհնում պիտի կատարուի։

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջաններու հայ հաւատացեալները ներկայ ըլլալ այս սուրբ արարողութեանց։ Կը խնդրուի հասարակութենէն մատաղի համար բերել իր նիւթական մասնակցութիւնը։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

15 Օգոստոս, չորեքշաբթի առաւօտ, Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի, Ռիւ Ժէ ՍԷՆ Լաւի սրահին մէջ։

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քահանայ (Լիոնէն)։ Երգեցողութեանց պիտի մասնակցի Օր. Սիրան Տէր Կոմսեան։

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Ի գիտութիւն Պոմոնի եւ շրջանի մեր ժողովրդեան կը ծանուցանենք թէ այս կիրակի Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ եկեղեցւոյս մէջ պիտի կատարուի մատաղի եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւն։ Կը հրաւիրենք հասարակութիւնը որ մատաղի համար իր նիւթական մասնակցութիւնը բերէ։ Նուէրները արձանագրել քարտուղար Պ. Ճէրահեանի կամ թաղական խորհրդոյ մօտ։

Թաղ. խորհուրդ Պոմոնի

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Օդափոխութեան կայանի Բ. խումբի պզտիկներու ծնողներէն կը խնդրուի Օգոստոս վերջին անպայման վարչութեան յանձնել պէտք եղած թուղթերը.—

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս 9ին, Կառ տը Լիոն ըլլալ ժամը 21ին։

Ա. խումբը կը վերադառնայ Օգոստոս 9ին առաւօտեան ժամը 6.30ին, Կառ տը Լիոն։

●

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի Բ. խումբին մաս կազմող պզտիկները կը մեկնին այս հինգշաբթի առաւօտ, ժամը 9,40ին։ Կը խնդրուի ծնողներէն որ պզտիկները բերեն Լիոն-Փերաշի կայարանին մեծ դրանը առջեւ ժամը ճիշտ 7ին։

Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը պզտիկները պիտի դիմաւորէ կայարանը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն, անյապաղ կատարել իրենց վճարումները ուղղակի «Յառաջ»ին կամ քաղաքի եւ արուարձաններու թերթին գործակալներուն։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ

Ազգային երկրորդ ուխտագնացութեան համար կը խնդրուի ուխտաւորներէն ներկայ ըլլալ այս ուրբաթ ժամը 5ին, Կառ տը Լիոն, ժամացոյցին տակը։

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլլէի օդափոխութեան կայանին Բ. խումբին արձանագրուած մանուկներու բժշկական քննութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ, 10 Օգոստոս, ժամը 10-12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15 ռիւ Ժան Կուժօն։

Կը խնդրուի ծնողներէն ներկայանալ բժշկական վկայականներով։

***

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլլէի օդափոխութեան կայանին մանուկներու Ա. խումբը Փարիզ կը վերադառնայ յառաջիկայ կիրակի։ Հետեւաբար կը խնդրուի ծնողներէն դիմաւորել իրենց զաւակները Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ առջեւը, ժամը 19-20։ Բ. խումբի մեկնում նոյն օրը առաւօտեան ժամը 8ին, նոյնպէս Փարիզի Հայոց եկեղեցիէն։

*

Տէր եւ Տիկին Պօտոսեան, իրենց սիրեցեալ զաւկին՝ Տիկին Ժագլին Դարբինեանի դառնաղէտ մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ 3000 Փր. կը նուիրեն Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլլէի օդափոխութեան կայանին։

ՆՈՒԷՐ

Մարսէյլէն ընկ. Գ. Պաղտասարեան 2000 Ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման։ Նոյնպէս Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Ռ. Պահատուրեան 1000 Ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 16րդ պատգամ. ժողովը պիտի գումարուի այս շաբաթ եւ կիրակի օրերը, Կառտանի մէջ, Պառ Րէսթօրան տը Նիս (Ժիպէլլօ) ռուբ տը Նիսի սրահը։ Առաջին նիստը կը բացուի շաբաթ առաւօտ ժամը ճիշտ 9ին։ Պատգամաւորներէն կը խնդրուի ճշգապահ ըլլալ։ Կիրակի կէսօրէն վերջ ընտանեկան խնջոյք։ Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ իբրեւ ունկնդիր։

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ղեկավարութեամբ Տիկ. Յասմիկ Քիւթնէրեանի, Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլլէի օդափոխութեան կայանին մէջ, եւ դաշտագնացութիւն Ա. խումբի վերադարձին առթիւ 12 Օգոստ. ժամը 14ին։

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ փափաքող հասարակութիւնը իրենց անձնական միջոցներով ճամբորդելու պայմանով։

Կառք ունեցողները պէտք է հետեւին Օրօ Ռութ տը լ'Ուէսթ Տրէօ Պրէզօլ գիծին։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ, այս կիրակի, ամբողջ օրը, Պ. Կուհայի գեղեցիկ դաշտին վըրայ (Դրիփքէ)։ Այս առթիւ հրաւիրուած է Վալանսի «Արաքս» երգչախումբը։

Անձրեւի պարագային հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ Պ. Խաչատուրեանի սրահը։

*** Խաղողօրհնութիւն.— Օգոստոս 12ին հոգեհանգստեան պաշտօն եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւնը պիտի կատարուի Ս. Գրիգոր մատրան մէջ։

ԾԱԽՈՒ Է

Երկյարկանի տուն մը ծախու է Մարսէյլի կեդրոնական մէկ թաղին մէջ։ Իւրաքանչիւր յարկաբաժին 5 սենեակով եւ կառատունով։ Առաջին յարկը պարապ եւ անմիջապէս տրամադրելի։

Դիմել՝ Արամ Պետիկեանի, 7 ռիւ Պերլիոզ, Մարսէյլ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 9 ՕԳՈՍՏՈՍ • JEUDI 9 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 764[illegible] 32e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 346[illegible]

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

•

Նուպար փաշա յաջողեցաւ համոզել Սուլթան Ապտիւլ Ազիզը, որ աւելի բարձր տիտղոս մը շնորհէ Իսմայիլ փաշայի եւ փոխարքայութիւնը յորդւոյ որդի ժառանգական դարձնէ Մուհամմէտ Ալիի գերդաստանին մէջ:

Մինչեւ այն ատեն Եգիպտոսի փոխարքաները կը կոչուէին Վալի (կուսակալ), ինչպէս Օսմանեան Կայսրութեան միւս նահանգներու կառավարիչները:

Նախ մտածուեցաւ «ազիզ» (սուրբ) տիտղոսը տալ: Սակայն Սուլթանը առարկեց՝ որ ինք չի կրնար իր ստորադասին ծառան ըլլալ (Ապտիւլ ազիզ կը նշանակէ Ազիզի ծառան): Ուստի հնարեցին նոր բառ մը՝ խտիւ (Խիւտա = Աստուած արմատէն):

Իսմայիլ եղաւ առաջին Խտիվը եւ իր յաջորդներն ալ նոյն տիտղոսը կրեցին մինչեւ Ապպաս Հիլմի փաշա, որ պաշտօնանկ եղաւ համաշխարհային առաջին պատերազմին ատեն եւ իրեն յաջորդեց Հիւսէյին Քեամիլ Թաղաւոր:

Նուպար փաշա մեծ եպարքոս Ֆուատ փաշայի ներկայացուց յուշագիր մը, որով կը խնդրէր՝ պահանջել Սուէզի ջրանցքի ընկերութենէն՝ Եգիպտոսի վերադարձնել Սայիտ փաշայի կողմէ տրուած հողերը: Ճարտարագէտներու յանձնախումբի մը կողմէ վերաքննել ջրանցքի յանքին ու խորութեան համար սահմանուած չափերը: Գործաւորներու թիւը իջեցնել 6000ի: Աւելցնել ընկերութեան կողմէ Եգիպտոսի տրուած հատուցումները:

Ֆուատ փաշա այս իմաստով վերջնագիր մը ղրկեց ընկերութեան եւ վեց ամիս պայմանաժամ տուաւ գործադրութեան համար: Այլապէս պիտի արգիլուէին ջրանցքի աշխատանքները:

Նուպար փաշա իբրեւ Լիազօր Խտիվ Իսմայիլի՝ Փարիզ ղրկուեցաւ, պաշտպանելու համար եգիպտ. կառավարութեան շահերը՝ ընդդէմ Ջրանցքի Ընկերութեան:

Ֆէրտինան տը Լէսէփս այս անգամ իր դէմն ունէր «արտակարգօրէն ճարպիկ եւ նախաձեռնող» հակառակորդ մը, ինչպէս կ՚ըսէ գայն Ժ. Շառլ-Ռու, հեղինակ Ջրանցքի պատմութեան երկու հաստափոր հատորներու, որ շատ համակիր չի թուիր մեր մեծանուն հայրենակիցին:

Փարիզի մէջ Նուպար փաշա իրեն աջակից ունէր ազդեցիկ Ֆրանսացի անձնաւորութիւն մը՝ Մոռնիի դուքսը, նախագահ Օրէնսդիր Մարմնի:

Այս վերջինին կարգադրութեամբ Փարիզ կանչուեցաւ Ֆէրտինան տը Լէսէփս՝ բացատրութիւններ տալու համար Ընկերութեան դէմ եղած ամբաստանութեանց մասին:

Տը Լէսէփս յանուն Ընկերութեան դատ բացաւ Նուպար փաշայի դէմ՝ Սէնի քաղաքային դատարանին առջեւ: Մեր հայրենակիցը յաջող կերպով պաշտպանեց ինքզինքը, վկայութեան կոչելով Մոռնիի դուքսը, որ Խտիվ Իսմայիլի կողմնակից էր՝ ընդդէմ Ընկերութեան:

Պարտուած՝ տը Լէսէփս 1864 Փետր. 20ին դիմեց Նափոլէոն Գ. կայսեր, խնդրելով որ իրաւարար դառնայ Ջրանցքի Ընկերութեան եւ եգիպտ. կառավարութեան վէճի կարգադրութեան համար, ինչպէս նոյն իմաստով որոշում մը տուած էր արդէն Ընկերութիւնը, ամիս մը առաջ:

Նափոլէոն Գ.ի իրաւարարական վճիռը (6 Յուլիս 1864) մեծ յաղթանակ մը եղաւ Նուպար փաշայի համար: Հակառակ Սուէզի Ջրանցքի Ընկ.եան Ֆրանսացի ազդեցիկ անդամներու բարեխօսութեան եւ ազդեցութեան, կայսրը չեղեալ համարեց Սայիտ փաշայի տուած առանձնաշնորհները եւ վճռեց որ Ընկերութիւնը իրաւունք պիտի չունենայ բանուորներ պահանջելու եգիպտ. կառավարութենէն: Այս վերջինին պիտի վերադարձնէ 60,000 հեկտար հող: Անուշ Ջուրի ջրանցքին վրայ սեփականութեան իրաւունք պիտի չունենայ:

Փոխարէն՝ եգիպտ. կառավարութիւնը յանձնառու պիտի ըլլայ Ընկերութեան վճարել 84 միլիոն Ֆրանք, 14 տարուան մէջ, տարեկան վեց միլիոն ֆրանք:

Դժգոհ մնաց տը Լէսէփս որ Նափոլէոն կայսեր դիմելով վերաքննութիւն պահանջեց: Յետոյ Պոլիս գնաց՝ աշխատելու համար, որ Սուլթանը չվաւերացնէ իրաւարարական վճիռը: Ջուր աշխատանք:

Սուլթան Ազիզ վաւերացուց Նափոլէոն Գ.ի կարգադրութիւնը եւ Նուպար փաշա յաղթական վերադարձաւ Եգիպտոս:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱՍՐԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ

•

Ըստ պաշտօնական յայտարարութեան մը, զնդ. Նասր Օգոստ. 16ի հրաւէրին պատասխանը պիտի տայ կիրակի օր՝ ըրադրական առուլիսի մը ընթացքին: Յայտնի չէ սակայն, թէ որո՞ւն պիտի յանձնէ պաշտօնական պատասխանին պատճէնը:

Մինչ այդ, Եգիպտոսի արտաքին նախարարը տեսակցութիւններ ունեցաւ Լոնտոնի ժողովին հրաւիրուած պետութեանց դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն հետ: Ըստ լաւատեղեակ շրջանակներու, նախքան ժողովը, Եգիպտոս կ՚ուզէ բացատրել Սուէզի ազգայնացման դրդապատճառներն ու միջազգայնացման հանդէպ բռնած իր դիրքին ներքին ծալքերը:

Ինչպէս արդէն գրած էինք, Եգիպտոս եւ արաբական երկիրները կ՚ուզեն Սուէզի հարցին քննութիւնը յանձնել ՄԱԿին: Բայց այս տեսակէտը ընդունելութիւն չգտաւ նոյնիսկ Մ. Նահանգներու մէջ: Արդարեւ ամերիկեան պաշտօնական շրջանակներու կարծիքով, Լոնտոնի ժողովը աւելի շուտափոյթ եզրակացութեան մը կրնայ յանգիլ քան ՄԱԿը:

× Արաբական Դաշնակցութեան քաղաքական մարմնին ժողովը տեղի պիտի ունենայ Օգոստ. 12ին, մասնակցութեամբ՝ պետութեանց վարչապետներուն: Օրակարգի վրայ մէկ նիւթ կայ.- Սուէզի ազգայնացման հարցին մէջ արաբական պետութեանց դիրքը: Կը կարծուի թէ զնդ. Նասրի պատասխանը առաջին անգամ այս նիւթին մէջ պիտի կարդացուի:

ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Վարչապետ Իտըն, անգլիացի ժողովուրդին ուղղուած կարեւոր ճառ մը պիտի խօսի այս իրիկուն: Ճառը պիտի ձայնասփռուի:

Վարչապետը ժամ առ ժամ կը հետեւի քաղաքական եւ զինուորական պատրաստութեանց ընթացքին:

Ձախակողմեան որոշ խմբակցութիւններ նուազ համամիտ են միջազգայնացումը բռնի ուժով պարտադրելու: Բայց Պահպանողական կուսակցութիւնը անդրդուելի կը մնայ իր նախկին որոշումներուն մէջ:

× Արտաքին նախարարութիւնը երէկ յայտարարեց, թէ Լոնտոնի ժողովին մասնակցող պետութիւնները անպայման ստիպուած չեն միջազգայնացման ի նըպաստ քուէարկելու: Կրնան ուրիշ լուծումներ առաջարկել, պայմանաւ սակայն որ ժողովը շատ չերկարի:

Այս մեղմացումը չի նշանակեր որ Անգլիացիները իրենց դիրքը փոխեցին: Պարզապէս կ՚ուզեն որ հրաւիրուած պետութիւնները իրենք զիրենք կաշկանդուած չզգան եւ ժողովին մասնակցին:

× Անգլեւֆրանսական սպայակոյտի անդամները սկսան իրենց խորհրդակցութեանց: Կ՚ուսումնասիրեն թէ ռազմական ի՞նչ միջոցներ ձեռք պիտի առնեն եթէ Լոնտոնի ժողովը ձախողի:

× Լոնտոնի սակարանին մէջ քարիւղի բոլոր արժեթուղթերը մեծ անկում կրեցին: Արժեզրկումի հետեւանքով արձանագրուած ընդհ. կորուստը ցարդ կը հասնի 100 միլիոն ստերլինի:

× Մոսկուայի ֆրանսական եւ անգլիական դեսպանները Սուէզի մասին տեսակցութիւններ ունեցան Խ. Միութեան արտաքին նախարարին հետ: Իսկ Մ. Նահանգներու դեսպանը Մառշալ Բուլկանինի յանձնեց նախագահ Այզընհաուըրի նամակը՝ զինաթափութեան հարցին շուրջ: Միեւնոյն ատեն կարգ մը հարցումներ ըրաւ Սուէզի հարցին մէջ Խ. Միութեան բռնած դիրքին մասին:

× Արեւմտ. Գերմանիան, Եթովպիան, Պարսկաստանն ու Սէյլանն ալ տուին իրենց պատասխանները. պիտի մասնակցին Լոնտոնի ժողովին:

ՍՈՒԷԶԻ ՀԱՐՑԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Եգիպտոսը եւ Սուրիան, Ֆրանսայի բամպակի գլխաւոր հայթայթիչները, դադրեցուցին դէպի Ֆրանսա կատարած իրենց արտածումները:

× Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները կը շարունակեն խորհրդակցիլ Իսրայէլի հետ՝ նոր նաւթուղիի մը կառուցման մասին: Ծրագրին իրագործումը կը կարօտի 30 միլիոն տոլարի եւ մէկ տարուան աշխատանքի:

× Արաբական ձայնասփիւռի գաղտնի կայան մը, յանուն «Եգիպտոսի զաւակներուն», կը շարունակէ յարձակիլ Նասրի եւ Սուէզի ազգայնացման դէմ:

× Սուրիոյ մեծ միւֆթին «սրբազան

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

•

ԼՌՈՒԹԻՒՆ.՛

Ջրաբուժութեան կայաններու պատերուն վրայ կը կարդանք հետեւեալ ազդը.

— Լռութիւն: Օգնեցէք մեզի ազմուկին դէմ մղուած պայքարին մէջ: Շնորհակալութիւն:

Աւելորդ է ըսել թէ այս ազդարարութիւնը ամէնէն առաջ ուղղուած է շարժավարներուն եւ կառավարներուն, որոնց արշաւը եւ սուլիչները ծանր կ՚ազդեն փափուկ ջիղերու վրայ:

Հազարաւորներ ջերմուկ խուժած են բուժուելու եւ հանգստանալու համար: Օրուան կէսը կ՚անցնի քնանալով: Նախ՝ ջերմուկէն ելած ատեն, ապա ճաշէն վերջ:

Մարդիկ այնքան վարժուած են լռութեան, որ քալած ատեն անգամ կարծես յուղարկաւորութեան կ՚երթան:

Խօսակցութիւններն ալ տեղի կ՚ունենան մեղմաձայն: Գոնէ մեր կայանին մէջ որ կը կոչուի Սրտաձոր:

Ամէն շարժում որոշ կարգապահութեան մը ենթարկուած է:

Բուժուորները ջերմուկէն իրենց պանդոկները կը փոխադրուին մասնաւոր ինքնաշարժներով, որոնք նեղ եւ ոլորուն փողոցներէ կը սուրան առանց սուլիչ արձակելու:

Մանուկներն անգամ կարգապահութեան վարժուած են եւ պարտէզներուն մէջ կը խաղան տոտիկ-տոտիկ եւ զգոյշ:

Քանի կը դիտեմ այս պատկերը, միտքս կ՚իյնայ մեր ազգային ժխորը, լրագրականէն մինչեւ... կաթողիկոսականը:

Ջղագրգիռ աղմուկին ո՞ր տեսակը պակսեցաւ մինչեւ այսօր...

Կը թուի թէ կապ չունինք այս աշխարհին հետ: Կամ կը գտնուինք ամայի եւ անմատչելի լերան մը կատարը:

Պոլսոյ հրշէջները «եանկը՛ն վար» կ՚աղաղակէին, երբ հրդեհ մը մարելու կ՚երթային:

Եւրոպական քաղաքներու մէջ ալ հրշէջ կառքերուն շչակները անընդհատ կը բանին, երբ օգնութեան փութան:

Մեր ազգային – լրագրական հրապարակին վրայ տարին տասներկու ամիս «եանկըն վար» կը պոռան, ձայնական բոլոր ելեւէջներով: Խոպոտ կանչերէն մինչեւ սոփրանօ ճիչերը:

Ամէնքն ալ այն միամտութիւնն ունին թէ որքան բարձր պոռան եւ ոռնացին, պայթուցիկ բառեր գործածեն, այնքան իրաւունք շահած կ՚ըլլան:

Տարբերութիւն մը կը տեսնէ՞ք այդ արձանէջ կանչերուն եւ այն օդապարիկներուն միջեւ որ յանկարծ կը պայթին, երբ աննշան ճեղք մը բացուի:

Ո՛րքան թիւրիմացութիւններ պիտի հարթուէին, եթէ լռութեան փորձ մըն ալ մեր մէջ կատարուէր:

Կաթող. պատուիրակները ո՞ր օրուան կը սպասեն, կարգի հրաւիրելու համար իրենց ենթակայ եպիսկոպոսներն ու վարդապետները, որպէսզի քիչ խօսին եւ ծանր նստին իրենց տեղը:

Գալով խուժանավար մամուլին, անոնց կարմիր-դեղին տիրացուները շուտ կը ամքին, երբ տեսնեն որ բարձրաստիճան կղերը եկեղեցապաշտպան «ղալմաղալ»ը փակած է լռութեամբ եւ... ապաշխարանքով:

ՎԱՀԷ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻ ԽՆԴԻՐԸ

★

«Նիւ Եորք Թայմզ»ի Յուլիս 26 թուակիր խմբագրականէն կը քաղենք հետեւեալ խորհրդածութիւնները.—

Սրտառուչ կոչ մը հասած է ամերիկացի ժողովուրդին՝ հեռաւոր Երեւանէն, Խորհրդային Հայաստանէն:

Ներումի աղերսանք մըն է այդ կոչը խումբ մը այրերու եւ կիներու կողմէ, որոնք լքեցին այս հայրենիքը 1947ին եւ 1949ին՝ այն պատրանքով թէ պիտի կարենային աւելի երջանիկ ու աւելի լաւ կեանք մը ունենալ Խորհրդային Հայաստանի մէջ: Բայց, փոխանակ այդ երջանիկ ու լաւագոյն կեանքին այնտեղ գտան «բազմատեսակ նեղութիւններ եւ խորութիւններ», ինչպէս նաեւ «չգոյութիւնը ազատութեան եւ արդարութեան»:

Հիմա, անոնք կը խնդրեն Նախագահ Այզընհաուըրէն թոյլ տալ իրենց որ «հայրենիք վերադառնան», այն պատճառաբանութեամբ թէ «մեզի այնպէս կը թուի թէ կրած ենք մեր գործած սխալին պատիժը և շատ մեծ անարդարութիւն մը ըրած ենք մեր ամերիկածին զաւակներուն՝ զրկելով զանոնք Ամերիկա ապրելու իրենց իրաւունքէն»:

Միայն ամերիկեան պատգամաւորութեան մը Երեւան այցելութեան շնորհիւ էր որ այդ յուսախաբ տարագիրները կարելիութիւնը ունեցան իրենց կոչը խաւրէն դուրս բերելու: Տարիներէ ի վեր, Խորհրդային ոստիկանութիւնը, ազդու եղանակով մը, արգիլած էր որ անոնք յարաբերութեան մէջ մտնէին Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանատան հետ: Մինչեւ այսօր ալ այդ արգելքը կայ:

Խորհրդային կառավարութիւնը, ինչպէս նաեւ արեւելեան Եւրոպայի արբանեակ կառավարութիւնները մէկուկէս տարիէ ի վեր կը փորձեն համոզել տարագիրները որ իրենց հայրենիքները վերադառնան: Այս յուսախաբ Հայերուն դժբախտ ճակատագիրը կրնայ ազդարարութիւն մը ըլլալ այդ բոլոր տարագիրներուն համար:

... Մեր կառավարութեան պաշտօնատարներուն բարոյական պարտականութիւնն է շահագրգռուիլ վիճակովը Հայաստան գտնուող այս նախկին Ամերիկացիներուն եւ անոնց զաւակներուն, որոնք, տակաւին ամերիկեան քաղաքացիներ են:

ՊԱՆԴԽՏՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ դարերուն խմբովին եւ անվերադարձ կը հեռանային Հայերը Հայաստանէն, նոր շրջանին անհատաբար եւ ժամանակաւոր կերպով։ Գիւղացի համայնքին շուրջ կը խմբուին, կը կազմակերպուին մշակները։ Հողը բաւարար չէ, ընտանիքը տակաւին բազմանդամ, յաճախ պարտքի տակ, երիտասարդ անդամը կը մեկնի քաղաք, Իզմիր, Պոլիս, շահելու եւ վաստակը ընտանիքին ղրկելու համար։ Մեկնելէ առաջ երիտասարդը կ'ամուսնացնեն «ոտքը կը կապեն» եւ ճամբու կը դնեն։ Պանդուխտին շահը կ'երթայ գիւղ, ընտանիքը թշուառութեան պիտի մատնուի եթէ պանդուխտին օգնութիւնը չըլլայ։ Երկրագործական աշխատանքները կը կատարուին կիներու կողմէ, որոնց զաւակներն ու ամուսինները կ'աշխատին Պոլիս, Իզմիր, իբրեւ բեռնակիր, որմնադիր, սպասաւոր։ Ֆրանսացիները Հայերը կը նկատեն «Արեւելքի Օվերնիացին»։

Պոլսոյ մէջ կը խմբուին խաներու մէջ։ 1875ին Պատրիարքարանի կողմէ կատարուած վիճակագրութեան մը համաձայն, Պոլսոյ մէջ 30,000 պանդուխտներ կային։ Հաշուած են որ տարին 5000 հոգի կը հեռանար գաւառներէն, երիտասարդ թէ պատանի։ Տասը տարուան մէջ 50,000 անձ կը կորսուէր գաւառի համար։ Աւելցնենք նաեւ որ տասը տարուան բացակայութիւնը 20,000 երախաներու ծննդեան կորուստ մըն էր։ Ենթադրելով տարեկան ծախս անձ գլուխ 5 ոսկի, քսան տարուան երիտասարդի մը համար ծախսուած պիտի ըլլայ 100 ոսկի, 50,000 անձի համար 5 միլիոն ոսկի։

5000 հոգիի բացակայութեամբ 5000 հեքթոլիտր ցորեն անվաճառ կը մնար։ Աշխատաւոր բազուկներու բացակայութեան հետեւանքով երկրագործութիւնը կը լքուէր, արտադրութիւնը կը նուազէր, ընտանիքը կը քայքայուէր, հարիւրաւոր աղջիկներ անամուսին կը մնային, հարիւրաւոր մանկամարդ կիներ ակամայ այրիներ, մանուկներ՝ առանց հայրական գուրգուրանքի։ Զաւակներ կային, որոնք հայրերնին չէին ճանչնար։

Պանդուխտին կենցաղը կը փոխուի։ Երկրին մէջ բուսական սննդառութիւն ունի, ժուժկալ է, քաղաքին մէջ մսակեր է, կը դառնայ նաեւ օղեմոլ եւ հեշտամոլ։ Գաղթողը կը յարմարի միջավայրին, եթէ խնայասէր է՝ կը հարստանայ, եթէ շռայլ է, կը մսխէ շահածը, կը հիւանդանայ եւ հեռաւոր ընտանիքը որ կը վճարէ գլխահարկը, անվերջ կը սպասէ պանդուխտ զաւակին վերադարձին։ Քաղաքին մէջ կը փոխէ աշխատանքը, կը փոխուին հոգեկան յատկանիշները, կը յարմարի ընկերային միջավայրին։

Գրիգոր Արծրունի, ընդունելով միանգամայն հայ գիւղացիին տնտեսական աննախանձելի դրութիւնը, նկատի առնելով Հայաստանի դատարկումը պանդխտութեամբ, կը հրաւիրէր գիւղացին չլքել հողն ու երկիրը. «Այն ժողովուրդը որ ներելի է համարում փախչել իր մայրենի հողից, թողնել իր հայրենիքը, որ հրաժարէ իր հայրենակիցների հետ նրանց բարոյական կամ տնտեսական աննախանձելի դրութիւնը, որ ընդունակ չէ որեւէ զոհաբերութիւն անելու, այդ տեսակ ժողովուրդ որպէս ազգ գոյութիւն չէ կարող ունենալ։ Լաւ է որ այդ մարդիկը իրենց մայրենի հողի վրայ ապրէին աղքատ երկրագործութեամբ եւ արհեստներով պարապէին, քան թէ հեռու երկրում գետեղուելով հարստանային այնտեղ՝ կտրելով իրենց հասարակական կապը իրանց ազգութեանց հետ»։ («Մշակ», 1876, թիւ 87)։

Ուրիշներ կը թուեն պանդուխտներու անկումը քաղաքներու ապականած միջավայրին մէջ եւ կը հրաւիրեն հայ գիւղացին նախընտրել գիւղի ընտանեկան կեանքի աղքատութիւնը քաղաքներու շատ աւելի թշուառ կեանքէն. «Հողը մեր գիւղացոց ապագայ հաստատուն, անկախ եւ բախտաւոր կեանքի միակ միջոցն է»։ Իսկ գաղթի պատճառ կը դնէր տնտեսական թշուառ դրութիւնը («Մեղու Հայաստանի», 1882, թիւ 48 եւ 85)։

«Մասիս» կը ներկայացնէր հանրային եւ ընտանեկան բարոյականի անկումը, Պոլսոյ եւ գաւառի մէջ սիֆիլիսի ծաւալումը։ Վանէն Շահէն կը հաստատէր գիւղերու բարոյական անկումը, որոնք պանդուխտներ ունեցած են։ Պանդուխտը իր հետ գաւառ կը բերէ յոռի բարքեր, ընտանեկան անհաւատարմութիւն, հիւանդութիւններ (1884, էջեր 359, 551, 671)։

Արգար Յովհաննէսեանի թերթը աւելի տխուր գաղափար մը կու տայ Բագու քաղաքի հայ աշխատաւորներու մասին, որոնք «չունենալով ոչ մի կրօնական, բարոյական, սանձահարող տարր՝ բոլորովին անձնատուր են գազանութեան» («Արձագանք», 1885, թիւ 9)։

Յօդուածագիրը կը նկարագրէ նաեւ նորահաս սերունդի տխուր կեանքը «մխրճուած ճահիճի մէջ»։ Այս կեանքին է որ ձգտած է այս տարրը գիւղական համեստ կեանքէն, դէպի վայելք եւ սպառում։

Ուրիշ մը կը յայտնէ թէ «Տասը ամսուան ընթացքին, 1884ին, 57 գիւղերէ 2608 մարդ պանդխտած են («Նոր Դար», 1885 թիւ 139)։

Զաւարեան պանդխտութեան պատճառ կը դնէր Հայուն վաչկատուն բնաւորութիւնը, հողին անբաւական ըլլալը, հարկային նեղ դրութիւնը։ Հողամշակը տէր ըլլալու է մշակութեան արդիւնքին, հարկերը բաժնուելու են կարողութեան համաձայն, այլապէս երկիր մնալու խորհուրդը կը մնայ ձայն բարբառոյ յանապատի («Մշակ», թիւ 124)։

Մարկոս Աղաբէկեան, որ պահ մը Վանի փոխ կուսակալ նշանակուեցաւ, կը գրէր Մրկրեան քահանային, պատրիարքական փոխանորդին, թէ պանդխտութեան պատճառը տնտեսական չէ միայն։ Գիւղացին կը մեկնի՝ որովհետեւ քաղաքներու կեանքը հաճելի է, աւելի հրապուրիչ եւ նուազագոյն ճիգով աւելի շահ կ'ապահովէ։

Ալ. Քալանթար Անդրկովկասի, Պարսկաստանի, Տաճկաստանի պանդխտութեան պատճառ կը դնէր տնտեսական ազդակը, միայն թէ Անդրկովկասի մէջ հետեւանք է տնտեսական զարգացման, Տաճկաստանի եւ Պարսկաստանի մէջ տնտեսական յետամնացութեան։ («Մուրճ, 1890, թիւ 11, էջ 1536)։

Եւրոպայի մէջ ալ գիւղացին քաղաք կը դիմէ, որովհետեւ բանուորը աւելի կը վարձատրուի եւ քաղաքի մէջ աւելի վայելք կայ քան գիւղի մէջ։

Ինչ որ ալ ըլլան պատճառները, մեզ հետաքրքրողը Հայաստանի հայ բնակչութեան նուազումն է, օտար տարրերու աճումը։ «Մեղու» ճշգրտօրէն կը ներկայացնէր կացութիւնը՝ երբ կը գրէր. «Հայերը ցրւում են աւելի երբ Տաճկահայաստանի կազմութեան վրայ են խօսում։ Հայը իր մտաւոր եւ ֆիզիքական ուժերը նուիրում է օտարին, Հայը ծառայում է օտար լեզուին, Հայը օտարութեան է դիմում, հայրենիքից հեռու է ապաւում, իսկ օտարները, Քիւրտեր ու Չերքէզներ լցւում են Հայաստան։ Մինչեւ այժմ Հայերը պահպանում էին մի ազգութիւն առանց հայրենիքի, այժմ կամենում են հիմնել մի հայրենիք, առանց ազգութեան»։

Պալքաններու մէջ Թուրքերը հետզհետէ նուազեցան եւ փոքրամասնութիւն դարձան սերպ, պուլկար, ռումէն տարրերու մօտ։ Արեւելքի մէջ պահեցին մեծամասնութիւնը։ Արեւելեան բոլոր քաղաքները, ուր միայն Հայեր կը բնակէին ժամանակին, օտար տարրեր ալ ունեցան Պատրիարքարանի վիճակագրութեանց համաձայն, 6 վիլայէթներու հայ բնակչութեան թիւն էր 1882ին 1,630,000, 1912ին 1,153,000, ուրեմն պակսած էր 560,000։

Նուազումին հետ կը տեսնուի բարոյական անկումը պանդուխտներէն շատերուն մօտ։ Կը մոռնան ընտանիք, կը մոռնան հայրենի գաւառ, կը խզեն իրենց կապը անցեալին հետ, ոչ մէկ հեռանկար ունին ապագայի։ Այս կը յայտնուի լքուած կիներու աղեկէզ կոչէն «ո՛չ ընտանիք ո՛չ զաւակ, ո՛չ արտասուք մտաբերեցին, օտարացան հոգիով, իսկ մենք 5-10-15 տարիներէ ի վեր կը սպասենք իրենց վերադարձին։ Կատարելապէս համոզուած ենք որ ատոնք ոչ վերադառնալիք ունին, ոչ իսկ ընտանիքներու եւ թշուառ զաւակներու կարօտութեանը վրայ կը կարեկցին։ Ուխտել միաին կրել կեանքի ամէն դառնութիւնները եւ օր մը բաժնուիլ դըժելով ուխտին»։ («Բիւզանդիոն», թիւ 1891)։

Լքուած էին ընտանիքները, կիներ ու երախաներ, լքուած էր հողն ու արօրը եւ աւելի վատ՝ լքուած էին աւազակներուն, որովհետեւ հարստահարութիւնները հոն տեղի կ'ունենային առաւելապէս, ուր այրերը քիչուոր էին կամ ծերացած։ Արեւելքը լքուած էր ճակատագրին։

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՔԱՆ

ՔՈԹ Տ'ԱԶԻՒՐԻ ՇՔԵՂ ՔԱՂԱՔԸ

1834ին ձիու կառք մը անգլիացի վարչապետ՝ Լորտ Պրուկհէմը դէպի Միջերկրականի ափերը կը բերէր։ Լորտը 56 տարեկանին կը հրաժարէր իր պաշտօնէն եւ կը քաշուէր հանրային կեանքէն։ Սակայն երբ Վառը պիտի անցնէր Սարտենիացի զինուորները ստիպեցին որ կանգ առնէ Նիսի առջեւ։ Լորտը բողոքեց եւ ցոյց տուաւ իր դիւանագիտական անցագիրը, բայց օգուտ չունեցաւ.— «Կասկած կայ որ դուն քոլերայի մանրէներ կը կրես։ Եթէ կ'ուզես Իտալիա երթալ, պէտք է որ քառասուն օր հսկողութեան տակ մնաս սահմանագլուխին վրայ»։

Լորտը զայրացած, հրաման ըրաւ կառապանին որ կառքը քշէ հոն ուր 1815ին Նափոլէոն նաւէն իջած էր։ Եւ գեղեցիկ արեւոտ օր մը գնաց Քանի ծոցը, ուր տասնեակ մը ձկնորսներ ձուկ կ'որսային ամայի աւազներուն վրայ։

«Իտալիայէն աւելի լաւ է հոս, մտածեց։ Հոս պիտի ապրիմ»։ Եւ երկու օր ետք շինել տուաւ Քանի առաջին ամարոցը, Էլէօնորի դղեակը։ Այդ միջոցին էր որ Լոնտոնի իր բարեկամներուն կը գրէր.— «Ձկնորսներու գիւղ մը ուր բնութիւնը կը յորդի ճոխութեամբ յունական առասպելներու յատուկ կլիմայի մը տակ»։

Լոնտոնի իր բարեկամները ոգեւորուելով իրենց կարգին հոն փաղեցին եւ գեղեցիկ շէնքեր շինել տուին։ Այսպէս շինուեցաւ աշխարհի ամէնէն շքեղ քաղաքներէն մէկը։

1894ին էր որ Սթեֆան Լէյժառ մկրտեց շրջանը «Քոթ տ'ազիւր» անունով։ Հետզհետէ ուրիշ ազգեր ալ հոն գացին. Ռուսերը նախընտրեցին Նիսը, իսկ Գերմանները Մոնաքօն։ Բայց Անգլիացիներու նախասիրութիւնը գնաց Քանին։

Անգլիական ճաշարաններու նախկին սպասարկու մը, Հենրի Ռուլ, ուզեց առիթէն օգտուիլ եւ հիմնեց «Միացեալ Մեծ Պանդոկներու Ընկերութիւնը» եւ 1900ին Քարլթոն շքեղ պանդոկը շինել տուաւ։

«Քռուազէթ»ը ծաղկեցուց գիւղին ծխախոտը, սունկի պէս բազմացան տուները, բուրումնաւէտ բլուրներուն վրայ։ Ճամբաներ շինեցին, զբօսարաններ բացին, ծաղիկներ մշակեցին եւ անգլերէն խօսիլ սորվեցան։ Գեղեցիկ եղանակը կը սկսէր Հոկտ. մէկին եւ կը վերջանար երբ միմոզաները կը թառամէին Ապրիլին։ Ամբողջ ամառը, Քանի տուներուն փեղկերը փակ էին, եւ միայն քանի մը պահապաններ կը հսկէին։

1935ին հետեւակազօրքի սպայ մը՝ Ժան Ֆիլիու կ'որոշէր որ Քանը ամառնային արձակուրդի վայր մը դառնայ — արեւի լոգանքի, պղնձագոյն մորթի, բացօթեայ կեանքի, եւայլն։

Բ. աշխարհամարտէն ետք, Անգլիացիները սահմանափակելով իրենց դրամագլուխին արտածումը, պատճառ դարձան որ իրենց հարուստ յաճախորդները այլեւս հոն չերթան։

Մեծահարուստները պակսեցան։ Քանի մը օրով միայն օդանաւով կ'երթան խըրախճանքի մը ներկայ ըլլալու եւ վերստին օդանաւով կը վերադառնան։

1900–25ին մեծահարուստ յաճախորդներու թիւը մօտ 300 ընտանիք էր, եւ ամբողջ ծովափը կ'ապրեցնէին մահարաջաներ, կալուածատէրեր, ռուս եւ գերման իշխաններ եւայլն։ Այսօր որեւէ մէկը հոն կ'երթայ եւ իր տասնըհինգօրեայ արձակուրդը կ'անցընէ։ Թագաւորներու եւ իշխաններու սենեակները կը գրաւուին առեւտրականներու, Ամերիկացիներու եւ այլոց կողմէ, որոնք քառասունեւութ ժամ կամ մէկ շաբաթ կը մնան ու կը մեկնին։

Քան որակով կորսնցուց, բայց շահեցաւ քանակով։

Զբօսարանը (քազինօ) բաց է ձմեռը։ Ամէն տարի տնօրէնը, Պ. Ֆռանսուա Անտրէ, մեծ գումարներ կը ծախսէ, պահելու համար վայելչագեղութեան եւ ճոխութեան անունը։ Խրախճանքի հանդէս-

ԷԼՈՅԻՆ ՔԱՐՂԱՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հապա որբանոցի կերակուր բաժնող մայրիկը...։

Ամէն օր Էլօն վէճ ունէր անոր հետ։ «Ճանըմ մայրիկ, տանկ քիչ մը չերեփդ խորունկէն զարկ, գոնէ քանի մը հատ լուբիկ իյնայ ամանիս մէջ...» կը կրկնէր ամէն բաժանումի ժամանակ։

Մայրիկը կը սաստէր, կը բարկանար, բայց չերեփը կը թաթխէր կաթսային խորը եւ քիչ մը յաւելեալ հատիկներ կը լեցնէր Էլոյին ամանին մէջ։

Էլոյին կերակուր ուտելն ալ իր յատկանշական կողմերն ունէր։ Մինչ ուրիշներ իրենց ստացածը մէկ վայրկեանի մէջ կը լափէին, կը լմնցնէին, Էլօն, կը քաշուէր անկիւն մը, կը նստէր յատակին ու... կամաց-կամաց։ Նախ կը խմէր ապուրին ջուրը, յետոյ ներս կը նետէր հատիկները (եթէ լուբիայ էր), ապա կըտոր մը սեւ հացը։

Էլօն շատ կը մտածէր, կը խորհէր քարղանը փոխել ու մեծցնելու, բայց հնար չունէր։ Ո՞ւրկէ ճարէր, ինչպէ՞ս ճարէր։ Օր մը սակայն, գացեր գտեր էր բրուտ Մարգար աղբարը։

— Մարգար աղբար, ինծի տանկ քարղան մը, որ քիչ մը բան առնէ մէջը...»։

— Մեծ քարղա՞ն մը, լաւ։ Քեզի եօթը բաժին ապուր առնելիք քարղան մը կու տամ, պայմանաւ որ դուն ալ եօթ «տոնիմ» ջուր բերես ինծի։

Վարպետին պայմանը ընդունուած էր։ Էլօն իրիկունը որբանոց եկաւ խոշոր, պարտապանաց հողէ աման մը գլխուն վրայ...։

Որբանոցի անցքին մէջ բոլորս ոտքի ելանք մեր հայեացքը Էլոյին մեծ քարղանին ուղղած։ Մեր իրարանցումէն մայրիկ-քոյրիկ հետաքրքիր պատուհաններէն վար կախուեցան, ոմանք ժպտելէն, ոմանք զարմացական հայեացքներով.

Իրիկունը, ապուրի բաժանումին ...տեն, Էլօն իր նոր ամանը պաշտօնապէս ներկայացուց ապուր բաժնող մայրիկին։

— Աս ի՞նչ է, տօ՛...

— Քարղան է, ի՞նչ է, մայրիկ։

— Ամէն օրուանդ ո՞ւր է։

— Անիկա կոտրեցաւ...

— Կոտրեցա՞ւ... չըսե՞ս, հարիւր հոգիի բաժինը, այս ապուրին կէսը քեզի պէտք է տամ, քարղանդ լեցնելու համար...։

— Կէսը չեմ ուզեր, մայրիկ, յատակը ծածկուի կը բաւէ։

— Հա՞... նա՛, ա՛ռ բաժինդ, գնա։

Ու չերեփ մը ապուր լեցուց մեծ ամանին մէջ։ Էլօն նայեցաւ ամանի յատակին ու սարսափեցաւ։ Ոչի՛նչ ոչինչ կար կարծես անոր մէջ, հազիւ յատակը թրջուած էր։

— Մայրիկ, «հըրան» նայէ, հէչ բան չկայ մէջը։

— Կորսուէ՛, ամբողջ կաթսային պարունակութիւնը չեմ կրնար տալ քեզի։

Էլօն պնդեց, մայրիկը սպառնաց։ Իրարանցում եւ հրմշտուք։ Էլօն թաթխեց մեծ ամանը կաթսային մէջ, լեցուց ու վար վազեց աստիճաններէն, կէսը գետին թափելով։ Մայրիկը հասաւ ետեւէն ու ձեռքէն խլեց ամանը։

Էլօն որբանոցի դատարանէն անցաւ։ Յետոյ զինքը ղրկեցին պատժարան։ Պատիժը լրանալէն ետքը, Էլօն փոխանակ մեր կողմը ղրկելու, խառնեցին մեծերուն, որպէսզի կրկնակի բաժին ստանայ նոր քարղանի մը պատմութիւնը չստեղծելու համար։

Էլօն հիմա Միացեալ Նահանգներու մէջ «Քատիլաք»ով կը շրջագայի։ Իսկ իր ունեցած նոր քարղաններուն թիւը դժուար է հաշուել, ան ալ արծաթէ՛... կ'ըսեն։

Հետաքրքիր եմ գիտնալ թէ կը յիշէ՞ որբանոցի իր քարղանները եւ փախցուցած ապուրին պատմութիւնը...։

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ները Եւրոպայի ամէնէն չքեղներէն են։ Կանանչ սեղաններուն վրայ հինգհարիւր հազար ֆրանքի եւ մէկ միլիոնի գումարները մոլեգնօրէն կը փոխանակուին։

Ցերեկը կեանքը դանդաղօրէն կ'անցնի դեղին աւազին վրայ եւ գոյնզգոյն հովանոցները սունկերու երեւոյթ կուտան։ Աշխարհի ամէնէն գեղեցիկ կիները հոն են։ Լողանքի ժամը կը սկսի արշալոյսին եւ կը վերջանայ թէյի ժամուն։

«Քրուազէթ»ին վրայ ճաճանչաւեղ ինքնաշարժեր կարգով շարուած են։ Թուրքերէն, յունարէն, անգլերէն ամէն տեսակ լեզու ականջիդ կը հասնի։

Քան տարօրինակ հոտ մը ունի — այրած սուրճի, անուշահոտութեան եւ ծըխախոտի, իսկ երեկոները մայրիներու հոտը կը լեցնէ մթնոլորտը։ Այս այն պահն է երբ գրօսանաւերը կը լուսաւորուին եւ կարծես թէ ծովափը մարգարտեայ կապոյտ մանեակ մըն'անցընէ վզին։ Իրապէս կապոյտ ժամն է։ «Քարլթոն»ը եւս կը վառէ լոյսերը, միակը որ մնացած է 1900էն։

Քանի մէջ պարժարքի ժամը նուիրական է։ Հոն՝ Սպանիոյ պէս ուշ՝ ժամը 10ին կը ճաշեն։

Թատրոնները եւ չարժանկարները այլեւս պզտիկ կուգան հոն խուժող բազմութեան։

«Փալմ Պիչ»ի դրամափոխները նշանաւոր են։ Շատ յաճախ 100 միլիոն կը փոխեն քանի մը վայրկեանի մէջ, Պ. Արա նոյնքան անայլայլ է որքան մարմարէ արձան մը։ Քանի եղանակին փոխանակուած գումարները միլիառներու կը հասնին։

Քաղաքը որ յիսուն հազար բնակիչ ունի, ամառուան երկու ամիսներուն կը կրկնապատկուի այս թիւը։

Ամառը քով քովի շարուած են 1800 զբօսանաւեր որոնք թանկարժէք են։ Բայց Անգլիոյ Թագուհիին եւ Արիսթոթ Օնասիսի «Քրիսթինա» զբօսանաւերէն, մնացեալներուն մէջ կան որ մինչեւ երեք չորս միլիառի արժէք ունին իւրաքանչիւրը։

Քանը միեւնոյն ատեն չքեղ զբօսանաւերու միջազգային շուկան է։ Երբ նաւ մը ծախու ըլլայ, Քանի մէջ է որ կ'առաջարկուի գործողութիւնը եւ այս առուծախի գործառնութիւնը մէկ միլիառը կ'անցնի։ Քանի մէջ է նաեւ որ զբօսանաւ կը վարձեն ամսական 300 հազարէն մինչեւ հինգ միլիոնի։ Իսկ եղանակի սկիզբէն այլեւս վարձու նաւ չի գտնուիր։

ՍՏԱՑԱՆՔ «Մօտիկ Անցեալէդ» (պատմական դէպքեր եւ ապրումներ 1917–22). գրեց՝ Յ. Իրազեկ։ Տպագրութիւն «Համազգային», Պէյրութ 1956։ Գին 4 լիբանանի ոսկի, Ամերիկայի համար 2ուկէս տոլար։ Հասցէ՝

Association Culturelle Hamazkaïne
10, Rue Hussein Beyhoum, Beyrouth

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ

Վիէն.— Առտուն կանուխ, դեռ արեւը չծագած ճամբայ կ'ելլեմ, Ռոն գետին ուղղութեամբ։ Օդը զով է, ու ճամբան ամայի։ Ոչ մէկ ուղեւոր, ոչ մէկ ինքնաշարժ։ Ինծի կ'ուղեկցի Ռոն գետը։ Կը յառաջանայ սուրացող հեծելանիւին զուգընթաց։ Բայց այդ մտերմութիւնը տեւական չէ, երբեմն գետը կը գալարուի օձի նման, կը ծածկէ մէջքը բլուրներու ու անտառներու ետեւ, քանի մը վայրկեան ցիս ձգելով առանձին, յետոյ կրկին կ'երեւայ, կը մօտենայ, կ'ողջունէ եւ յանկարծ խոյս կուտայ։

Արեւը բարձրացած է հորիզոնին վրայ։ Բայց ես հազիւ տասներկու քիլոմեթր ճամբայ կտրած եմ։

Ամայութիւնը խանգարուեցաւ, ի վերջոյ, սուրացող ինքնաշարժերու ժխորէն։

Ահա Փլենսան։ Այս քաղաքը օդափոխութեան նշանաւոր կայան, կայանն է նաեւ Լուար նահանգի թէլէվիզիոնի։ Տասնեակ մը ճարտարապէտներ անընդհատ կը նկարեն։ Որո՞ւ միտքէն կ'անցնէր որ այստեղ պիտի գտնէի Հայեր։ Հարց ու փորձ եւ ահա ձեռքը կը սեղմեմ Ապրիլեան սաներէն մէկուն, որ իր ընտանիքով եկած է արձակուրդը անցընելու այս օդասուն վայրին մէջ։ Ագարակի մը մէջ գտայ նաեւ ամուրի չափահաս Հայ մը, որ իբրեւ իտալահպատակ, վերջերս Իտալիայէն Ֆրանսա բերուած, իտալացի գործաւորներու հետ կ'աշխատի տեղացի ագարակապանի մը քով։ Հակառակ օտար երկիր ապրած ըլլալուն, սահուն հայերէն կը խօսէր։ Վերջին ծայր ուրախացաւ ազգակիցի մը ձեռքը սեղմելով։ Երկրորդ կայանս եղաւ Թուրնոն քաղաքը, Արտէշ նահանգի սահմանին կից։ Հայրենակիցներ գտնելու յոյսով բաւական կը շրջիմ։ Տօնավաճառի հրապարակին վրայ կը գտնեմ բազմաթիւ Հայեր, շրջուն վաճառորդ։

Ցանկարծ դէմ առ դէմ կուգամ Ցունաստանի ծանօթներէս ընկ. Գ. Քէրէճեանի։

Ահա գիւղ մը, ճիշդ խճուղիին եզրը, — Լավուլթ, ուր կը գտնեմ չափահաս Հայուհի մը, որ տունի մը դէպի խճուղին նայող լուսամուտէն գլուխը դուրս հանած՝ ուշադրութեամբ կը դիտէր երթեւեկող ինքնաշարժերը։ Կնոջ թուխ դիմագիծը, սեւ ու խոշոր աչքերը կը մատնէին Հայ ըլլալը։ Առանց վարանումի՝ հայերէն լեզուով հարցուցի.— Հա՞յ էք։ Սխալած չէի զուշակութեանս մէջ։ Երբ լսեց Հայ ըլլալս, ներս հրամցուց որպէսզի հանգչիմ ու սուրճ մը առնեմ։ Ուրուհի մըն էր, Պէթլիսցի, իսկ ամուսինը, նմանապէս չափահաս ծանօթ որբ մը, Քորֆուի որբանոցէն։ Ունին սեփական տուն, շրջուն վաճառորդ են, ունին չափահաս զաւակներ, կը խօսին հայերէն։

Կը շարունակեմ ճամբաս, Ռոն գետը ինծի ուղեկից։ Լավուլթէն վերջ կանգ կ'առնեմ Փիւզէն գետեզերեայ գիւղը, ուր գտայ Հայ մը, Էսկիշէհիրի շրջանէն։ Ունի կօշիկի գործատուն մը։ Իր տունն ու ընտանիքը կը գտնուի Ֆլավիաք, ուր կան նաեւ ուրիշ հայ ընտանիքներ։

Ահա Սէն Ժիւլիէն, խճուղիին աջ եզերքը փոքր գիւղ մը։ Հոս կը ծանօթանամ Խարբերդցի ընկերոջ մը, Սարգիս Պիւլպիւլեանին հետ։ Կինը, նախկին որբուհի մը, կը մասնակցէր մեր զրոյցին։ Այր եւ կին միացած սկսան մանրամասն տեղեկութիւններ տալ գաղութին կեանքին մասին։ Մըցում մը սկսաւ այր ու կնոջ միջեւ, ամէն անգամ որ ամուսինը պակաս տեղեկութիւն մը տար, կինը կը լրացնէր։ Այս փոքր գիւղին մէջ սկիզբները ունէինք հայկակա՜ն հոծ գաղութ մը, բայց այդ թիւը նուազելով, մնացած են քանի մը տուներ, բոլորն ալ գործարանային աշխատանքի վարժ փորձառու բանուորներ։ Ուրախալի է որ ամէնն ալ ընտանեկան յարկին տակ, հայերէն կը խօսին։ Իրարու հետ համերաշխ են։ Գաղութը կը բաղկանայ գլխաւորաբար Խարբերդցի, Պոլսեցի, Կարնեցի հայրենակիցներէ, բոլորն ալ բարեկեցիկ են եւ հիւրասէր։ «Յառաջ»ը ամէնուն ծանօթ։ Կը ցաւիմ ըսելու թէ՝ հոս ալ պակաս չեն օտար ամուսնութիւնները։

(Մնացեալը յաջորդով) ՆԵՐՍԷՍ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Մեր ֆրանսուհի աշխատակիցը Տիկին Օտէթ Միքայէլեան, հետեւեալ տողերը կը գրէ «Լը Տոֆինէ»ի մէջ, «Յառաջ»ի 31 ամեակին առթիւ.—

« Կամքի եւ աշխատանքի շնորհիւ Հայերը յաջողեցան հետզհետէ տեղ գրաւել ֆրանսական կեանքին մէջ եւ կը պահեն նաեւ ազգային ոգին հաղուադէպ յարատեւութեամբ։ Անոնք որ ճանչցած էին միայն անձկութիւնը եւ հալածանքը, Ֆրանսայի մէջ գտան ապահով ապաստան եւ սփոփանք։ Հայերէն թերթի մը հրատարակութիւնը թանկագին միջոց մը եղաւ, որով կրցան իրենց լեզուն պահել։

«Յառաջ»ը հիմնուեցաւ 1925 Օգոստոսին, Պ. Շաւարշ Միսաքեանի կողմէ։ Գրաւման շրջանին միայն դադրեցաւ եւ յետոյ վերսկսաւ աւելի քան երբեք լուսաւոր, աշխատակցութեամբը լաւագոյն խմբագրական մարմնին, որոնց մէջ Պ. Շ. Նարդունի (ժամանակակից բանաստեղծ եւ գրագէտ) եւ Հրանտ Սամուէլ, եւայլն։

Այս օրաթերթը իր յաջողութիւնը կը պարտի նաեւ անոր որ, ան հաւատարիմ կը մնայ ազատութեան, արդարութեան և յառաջդիմութեան խտէալին, որ իրը եղաւ հրատարակութեան առաջին օրէն իսկ։ Ան կապուած կը մնայ ընկերային ժողովրդապետութեան հանրապետական գըրութեան, որ Հայերու մեծամասնութեան նախասիրած վարչաձեւն է, անոնց որ կը մերժեն սթալինեան համատիրութիւնը։

«Յառաջ»ի այս նոր հանգրուանին առթիւ կը մաղթենք երկար կեանք, որովհետեւ գիտենք թէ ազնիւ զգացումներով կ'առաջնորդուի «Յառաջ» եւ ամէն օր ապացոյցը կուտայ հայ ժողովուրդին քաջութեան եւ իր յարումին իր երկրորդ հայրենիքին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ԱՐԵԳԱԿՆԱՅԻՆ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՅԱՆ ՄԸ պիտի շինուի Էջմիածնի շրջանին մէջ, մասնակցութեամբ Խ. Միութեան եւ Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիաներու ելեկտրագիտական մասնագէտներու, ինչպէս գրած ենք ժամանակին։ Արդէն սկըսած է անհրաժեշտ սարքաւորումներու աշխատանքը։ Ելեկտրակայանը պիտի ունենայ մետաղեայ բարձր աշտարակ մը։ Համաձայն արեւի շարժման, այդ աշտարակին շուրջը պիտի յարմարցնեն յատուկ երկաթգծերու վրայ մեքենաբար գործող հայելի-անդրադարձիկներ, որոնք հաւաքաբար պիտի կազմեն քսան հազար քառ. մեթր մակերեսով գոգաւոր հայելի մը։ Այս հայելիին միջոցաւ արեւին ճառագայթները կեդրոնանալով պիտի ուղղուին աշտարակին բարձունքը, այսինքն կիզակէտին վրայ դրուած խոշոր կաթսան, ուր ճառագայթներու ջերմութենէն յառաջ եկած շոգին կը բանեցնէ 1200 քիլովաթ ուժով շարժիչ մեքենան եւ անցնելով ստորերկրեայ ջրաւազանէն կը վերածուի տաք ջուրի։ Կայանին ելեկտրական ուժը, ինչպէս եւ տաք ջուրը պիտի գործածուին պտուղներու եւ բանջարեղէնի չորացման, ջերմոցներու տաքացման եւ ուրիշ նպատակներու։

« ԱՐՀԵՍՏՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ » անունով գիրք մը հրատարակուեցաւ Գիտութեանց Ակադեմիային կողմէ, 290 էջ, 2000 օրինակ։ Հեղինակը՝ Վալենտինա Աբրահամեան։ Ցարդ հրատարակուած չէր ամբողջական ուսումնասիրութիւն մը Հայաստանի արհեստներու եւ անոնց զարգացման պատմութեան մասին։ Գիրքը կը բաղկանայ հինգ գլուխներէ։ Առաջին գլխուն մէջ նկարագրուած են միջնադարեան Հայաստանի արհեստները։ Մասնաւոր գլուխներ նուիրուած են մետաղագործութեան եւ ոստայնանկութեան։ Հեղինակը դրաւոր փաստերով ցոյց կուտայ մետաղագործութեան զանազան ճիւղերը, — դարբնութիւն, պղնձագործութիւն, զինագործութիւն, ոսկերչութիւն, արծաթագործութիւն։ Յետոյ կ'ապացուցանէ թէ դեռ միջնադարին ոստայնանկութիւնը զարգացած էր Հայաստանի մէջ։ Գրքին չորրորդ գլխուն մէջ հեղինակը համառօտակի կը պարզէ կաւագործութեան, քարակոփութեան, որմնադրութեան, հիւս–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (116)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

— Անուշահամ խորտիկներով կը ճոխացնեմ այսօր իմ տէր թագաւորի սեղա–նը, ասաց նա կրկին դառնալով դէպի բանտարկեալը։ Թող նա չմտածէ թէ արիք (Պարսիկները) անհիւրասէր են, թող նա մոռանայ այն բոլորը, ինչ որ կորցրել է իր արքունիքում։

Ծառան գրեց յարդեայ անկողնի մօտ մի կտոր գարեհաց եւ մի կոտրած խեցեղէն անօթի մէջ ջուր։

— Բարի ախորժակ եմ ցանկանում, ողջ լինուք, տէր արքայ, ասաց նա եւ, գլուխ տալով, հեռացաւ։

— Լի՜րբ... այս անգամ միայն մռնչաց բանտարկեալը։

Երկաթեայ դուռը կրկին փակուեցաւ եւ նա մնաց միայնակ իր քարեղէն նկուղի մէջ։

Մի քանի անգամ լռութեամբ անցաւ նա մի անկիւնից դէպի միւսը, յետոյ կանգ առեց, եւ դարձաւ դէպի քարէ պատուանդանի վրայ կանգնած անշարժ արձանը.

— Լսո՞ւմ ես, Մամիկոնեան տէր, ի՛նչպէս ամէն րոպէ խոցոտում են քո թագաւորին, ի՛նչպէս ամէն վայրկեան դառնացընում են նրա սիրտը։ Պարսիկը, ամէն վեհանձնութիւնից զուրկ Պարսիկը, սովոր է իր տան մէջ վիրաւորել իր հիւրին։ Ի՞նչով է մեղաւոր այդ ողորմելի գերուն, որ ամէն անգամ այստեղ մըտնելիս՝ լրբենի բերանով լուտանքներ է կարդում։ Նրան հրամայել են, նրան պատուիրել են։ Ցա՛ծ և անա՛րգ Շապուհ, մինչեւ ա՛յդ ստորնաց վատութիւն։ Ես չընկայ քո ձեռքը պատերազմի դաշտում, դու իմ քաղաքները պաշարելով գերի չվարեցիր ինձ։ Դու ինձ հրաւիրեցիր քո մօտ իբրեւ հիւր, եւ քո ասպնջականութիւնը խաբէութեամբ պսակեցիր։ Դաւաճա՛ն...։ Մի՞թէ դրա՞ մէջն է թագաւորի և արքայից արքայի մեծութիւնը՝ անվաւ բարեկամութեամբ պատրել իւր դրացուն եւ դաշնակցին, եւ նրան որոգայթի մէջ ձգել...։ Ի՛նչեր չէիր առաջարկում դու ինձ, ի՛նչեր չէիր խոստանում դու ինձ։ Առաջարկում էիր քո դուստրը կնութեան տալ ինձ, խոստանում էիր իմ պետութեան սահմաններից մինչեւ քո մայրաքաղաքը Տիզբոն, իւրաքանչիւր իջեւանում մի- մի պալատ կառուցանել ինձ համար, որպէսզի ես, քո մօտ գալու ժամանակ, ճանապարհին իմ սեպհական պալատների մէջ իջեւանէի։ — Ահա՛ քո խոստումները, այդ քարեղէն նկուղը նուիրեցիր ինձ այն պալատների փոխարէն...։ Թո՛ղ յաւիտենական անէծքով ծածկուին իմ նախարարները...։ Թո՛ղ ամօթը եւ մշտական ապաշաւանքը լինի նրանց բաժինը... որ ինձ այդ դրութեան մէջ դրեցին...։ Եթէ նրանց անմիաբանութիւնը չլինէր, ես երբեք չէի ընկնի քո ծուղակի մէջ, նենգաւո՛ր Շապուհ...։

Նա խօսում էր, նա թափում էր զայրացած սրտի դառնութիւնը, բայց Մամիկոնեան տէրը չէր լսում։ Նա ընկողմանեցաւ նոր սփռած յարդի վրայ, եւ շարունակեց նայել դէպի անշարժ արձանը։ Տխուր յիշողութիւնները զարթեցրին նրա մէջ վաղեմի դէպքը։ Երբ մի անգամ ինքը մտաւ Շապուհի ապարանքը՝ արքայական նժոյգները տեսնելու, այն ժամանակ ախոռապետը, պարսկական լրբութեամբ, վերառեց մի խուրձ խոտ եւ, առաջարկելով նրան, ասաց.«Հայոց այծերի արքայ, եկ նստիր այս խոտի վրայ»։ Լրբութիւնը իսկոյն պատժուեցաւ։ Այդ հզօրը, որ այժմ իւր քարէ պատուանդանի վրայ կանգնած, խորին սառնասրտութեամբ լսում էր բանտապետի դառն պարսաւներ–ը, քաշեց սուրը եւ ախոռապետի գլուխը երկու մասի բաժանեց։ Այժմ դարձեալ նա ձեռքը նոյն սրի վրայ էր դրել, բայց ձեռքը չէր շարժւում...։

— Ծա՞ղր,... խիստ կծո՞ւ կատակ... բացագանչեց բանտարկեալը խորին վըրդովմունքով եւ վերկացաւ նստած տեղից։ — Իմ աչքի առջեւ դրել են Հայաստանի զօրութիւնը... նրա զինուորական եւ պատերազմական ներկայացուցչին... իմ աչքի առջեւ դրել են այն հերոսին, որ մըշտական սարսափի մէջ էր պահում ամբողջ Պարսկաստանը...։ Դրել են, որ նա իբրեւ յարաժամ յանդիմանութիւն, ամէն րոպէ, ամէն վայրկեան յիշեցնէ ինձ, թէ ի՛նչ եմ կորցրել ես...։ Բայց մի՞թէ այդ քա՞ջը ինձ պէս պարսկական ստոր նենգաւորութեան զոհ չդարձա՞ւ... մի՞թէ նա ընկաւ պատերազմի՞ դաշտում...։

Նա ձեռքերը տարածեց, մի քանի քայլ փոխեց, աշխատում էր գրկել անշարժ արձանը։ Բայց շղթաները արգիլեցին։

— Սիրելի՛ Վասակ, - գոչեց նա դողդոջ ձայնով, — ամէնքը դաւաճանեցի՛ն ինձ, ամէնքը թողեցի՛ն ինձ, բայց դու չդաւաճանեցար քո թագաւորից... դու մանկից էիր նրա փառքին, մանկից եղար եւ նրա դժբախտութեանը... Պարտքը, պատիւը, հայրենիքի սէրը մըղեցին քեզ դէպի անձնազոհութիւն... Եւ, իբրեւ ճշմարիտ հերոս, դու հերոսի պէս պսակեցիր քո վախճանը...

ՐԱՖՖԻ

նութեան, կաչեղործութեան պատմութիւնը: Վերջին գլխուն մէջ Վ. Աբրահամեան կ'ապացուցանէ թէ միջնադարեան Հայաստանի մէջ, դեռ Ժ. դարէն հաստատուած են համքարութիւններ (արհեստակցական միութիւն, էսնաֆ): Գիրքը պատկերազարդ է:

պատերազմ »ի կոչ ուղղեց:

× Սուրիոյ պատերազմական նախարարը յայտարարեց թէ ընդհանուր զօրակոչի հրաման տուած է:

× Փանամայի կառավարութիւնն ալ սկսաւ խլրտիլ. դժգոհ է թէ չէ հրաւիրուած Լոնտոնի ժողովին: Կարգ մը տեղական թերթեր գրեցին թէ Փանամայի ջրանցքը պէտք է յանձնուի տեղական կառավարութեան:

× Մոսկուայի ձայնասփիւռը կը շարունակէ Եգիպտոսի ի նպաստ յայտարարութիւններ ընել:

× Գահիրէի Ֆրանսական դեսպանը, կոմս տիւ Շայլա, որ խորհրդակցութեանց համար Փարիզ կանչուած էր, Գահիրէ վերադարձաւ:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Ալժերիոյ մէջ ահաբեկիչները կը շարունակեն իրենց ոճրապարտ արարքները. Ալժէ քաղաքին մօտերը կրակի տուին աւելի քան 300 հեկտար տարածութեամբ անտառներ: Փչող սաստիկ հովին պատճառով անկարելի եղաւ աղէտին առաջքն առնել: Մօտակայ բնակիչները ստիպուեցան հեռանալ իրենց տուներէն: Կիյովիլի մօտերը գտնուող բատարի հաստատութիւնը քանդուեցաւ: Շրջակայ ագարակները մեծ վնասներ կրեցին: Առջի գիշեր ուրիշ հրդեհներ ալ ծագեցան Ալժէ քաղաքին զանազան թաղերուն մէջ:

× Մարոքի Սուլթանը կ'այցելէ ներքին նահանգները:

× Իսթիքլալ կուսակցութեան պաշտօնաթերթը Եգիպտոսի ի նպաստ յօդուածներ կը հրատարակէ:

× Գազապլանքայի մէջ, մարոքցի բանուորներ փորձեցին Ֆրանսական զօրանոցէ մը զէնքեր գողնալ: Սենեկալցի պահակները կրակ բացին. մեռեալ մը եւ բազմաթիւ վիրաւորներ կան:

Շերիֆեան ոստիկանութիւնը հերքեց այս լուրը:

× Մարոքի Սուլթանը Թունուզ հրաւիրուեցաւ: Այցելութեան թուականը տակաւին ճշդուած չէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՕԼ երէկ մեկնեցաւ դէպի Ովկիանիոյ Ֆրանսական գաղութները: Հրաւիրուած էր Կիւյանի, Կուատըլուփի, Մարթինիքի եւ Խաղաղականի Ֆրանսական միւս գաղութներու իշխանութեանց եւ «Ազատ Ֆրանսացի»ներու զանազան միութեանց կողմէ: Այս շրջապտոյտը պիտի տեւէ մօտ մէկ ամիս:

ԳՈԼՈՄՊԻՈՅ մէջ ահռելի արկած մը տեղի ունեցաւ: Պայթուցիկ նիւթեր փոխադրող 8 բեռնատար ինքնաշարժներ կըրակ առին զօրանոցի մը մէջ: Պայթումին ուժգնութենէն քարուքանդ եղան 8 շէնքեր: Մեռեալներուն թիւը կը հասնի հազարի. երկու հազարէ աւելի վիրաւորներ կը հաշուեն: Նիւթական վնասները կը հասնին միլիոններու:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ ծագած փոթորիկ մը 30,000է աւելի տուներ քանդեց. մեռեալներուն եւ անհետացողներուն թիւը կը բարձրանայ 2161ի: Միլիոնաւոր մարդիկ առանց ապաստանի մնացած են:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ մերժեցին երկրէն դուրս գալու հրաման տալ այն ամերիկացի լրագրողներուն, որոնք Չինաստան հըրաւիրուած էին:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ յայտնեց թէ ուրիշացի ուսանողներու տրամադրութեան տակ դրած է որոշ թիւով կրթաթոշակներ: Նախընտրութիւն պիտի տրուի անոնց, որոնք կ'ուզեն մասնագիտանալ «հիւլէական ուժի խաղաղ նպատակներու կիրարկման մէջ»:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստոս 7) ձոյլ ոսկի՝ 487.000, նափոլէոն 3500, զուիցերիական 3400, անգլիական 4460, քսան տոլարնոց 17.760, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1105, տոլար 417, զուիցերիական 99,25, պելժիական 8,20, լիր 0,65, փեսեթա 9,20:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Խանասորի 59րդ տարեդարձին առթիւ:

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին:

Եւ մասնակցութեամբ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Քալասի օդասուն ծառաստանին մէջ: (Էքսի ճամբուն վրայ՝ Սէփթէմէն 7 քիլ. անդին):

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին.— Մասնակցութեամբ կարող ուժերու, երգեր, արտասանութիւններ, նուագ, զըւարճախօսութիւն եւ զանազան անակընկալներ: Հայկական եւ եւրոպական պարեր՝ ընկերակցութեամբ մասնաւոր նըւագախումբի:

Առաւօտեան պուլի մրցում:

Ծոխ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով: Շամփուրով խորոված, սանտուիչ եւ այլազան խմիչքներ:

Դուրսէն անհատներու համար ոեւէ ապրանք ծախելը ինչպէս նաեւ կրակ վառելը խստիւ արգիլուած է:

Երթեւեկութեան համար կը սպասարկեն մասնաւոր օթօքարներ, դիւրութեան համար նախապէս արձանագրուիլ շրջանի ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն մօտ: Անհատապէս ներկայ գտնուիլ փափաքողները կրնան առնել Մարսէյլ–Էքս տանող օթօքարները եւ Թրոլէյպիւսը ու իջնել Սէփթէմ, ուրկէ մասնաւոր երթեւեկի սպասարկութիւն մինչեւ հանդիսավայրը:

Մուտքը ազատ է:

Խանասորի տօնակատարութեան համար Լա Բալաս երթալ փափաքողները կրնան արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն, տեղ ապահովելու համար «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարձած օթօքարին մէջ.-

Տէրիկեան, 13 ռիւ տէ Տոմինիքէն:

Պետրոսեան, 20 ռիւ տէ Բըքիթ Մարի:

Քէօսէյեան, 2 ռիւ Պերնար Տիւպուա:

Օթօքարը կը մեկնի ժամը ճիշդ 8ին եւ կը վերադառնայ իրիկուան 8,30ին:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողի օրհնութիւն:

Երկուշաբթի Մեռելոց, Ս. պատարագ, ժամը 10ին:

Հասարակութենէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցին հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ այս կիրակի: Յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողի օրհնութիւն: Ս. Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութեան առթիւ մատաղօրհնում պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջաններու հայ հաւատացեալները ներկայ ըլլալ այս սուրբ արարողութեանց: Կը խնդրուի հասարակութենէն մատաղի համար բերել իր նիւթական մասնակցութիւնը:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

15 Օգոստոս, չորեքշաբթի առաւօտ, Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի, Ռիւ Ժէ Սէն Լուի սրահին մէջ:

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քահանայ (Լիոնէն): Երգեցողութեանց պիտի մասնակցի Օր. Սիրան Տէր Կումեան:

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Ի գիտութիւն Պոմոնի եւ շրջանի մեր ժողովրդեան կը ծանուցանենք թէ այս կիրակի Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ եկեղեցւոյս մէջ պիտի կատարուի մատաղի եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւն: Կը հրաւիրենք հասարակութիւնը որ մատաղի համար իր նիւթական մասնակցութիւնը բերէ: Նուէրները արձանագրել քարտուղար Պ. Ճէրահեանի կամ Թաղականի խորհրդոյ մօտ:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Պոլսոյ դպրեվանքի տեսուչ Տ. Գարեգին Ծ. Վ. Գազանճեան:

Թաղ. խորհուրդ Պոմոնի

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս 9ին, Կառ տը Լիոն ըլլալ ժամը 21ին:

Ա. խումբը կը վերադառնայ Օգոստոս 9ին առաւօտեան ժամը 6.30ին, Կառ տը Լիոն:

●

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի Բ. խումբին մաս կազմող պզտիկները կը մեկնին այս հինգշաբթի առաւօտ, ժամը 9,40ին: Կը խընդրուի ծնողներէն որ պզտիկները բերեն Լիոն-Փերաշի կայարանին մեծ դրանը առջեւ ժամը ճիշդ 7ին:

Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը պզտիկները պիտի դիմաւորէ կայարանը:

ՍՈՒՐԲ Ղ.ԱԶԱՐ

Ազգային երկրորդ ուխտագնացութեան համար կը խնդրուի ուխտաւորներէն ներկայ ըլլալ այս ուրբաթ ժամը 5ին, Կառ տը Լիոն, ժամացոյցին տակը:

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին Բ. խումբին արձանագրուած մանուկներու բժշկական քննութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ, 10 Օգոստոս, ժամը 10–12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15 ռիւ Ժան Կուժօն:

Կը խնդրուի ծնողներէն ներկայանալ բժշկական վկայականներով:

***

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին մանուկներու Ա. խումբը Փարիզ կը վերադառնայ յառաջիկայ կիրակի: Հետեւաբար կը խնդրուի ծնողներէն դիմաւորել իրենց զաւակները Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ առջեւը, ժամը 19-20: Բ. խումբի մեկնում նոյն օրը առաւօտեան ժամը 8ին, նոյնպէս Փարիզի Հայոց եկեղեցիէն:

ԾԱԽՈՒ Է

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի երեսուն տարուան ժամացոյցի եւ ադամանդի վաճառատունը բոլոր ապրանքներով:

Խանութին ետին երեք սենեակ, իսկ վըրան՝ երկու սենեակ եւ խոհանոց: Անձնական կառատուն բակին մէջ:

Դիմել ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի,

261, Fg. St. Martin, Paris (10).

Tél. : NORD 60-69.

(Խանութը գոց է ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ):

Մինչեւ Օգոստոս 15, կարելի է հեռաձայնել Տիկին Սարգիսեանի,

MON. 30-01

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ օգոստոս 14ին ոչխարի մատաղ եւ աղի օրհնութիւն պիտի կատարուի իրիկուան ժամը 6ին: Իսկ օգոստոս 15ի առաւօտ, ժամը 8ին Ս. պատարագ, հոգեհանգիստ եւ խաղողի օրհնութիւն պիտի կատարուի: Եկեղեցի կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը:

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Երեքշաբթի օր, օգոստոս 7ին, Փարիզի 9րդ թաղամասի քաղաքապետարանին մէջ տեղի ունեցաւ Օր. Կիւլենիա Աչճեանի եւ Ընկ. Պետրոս Չպուքճեանի ամուսնութիւնը: Վկաներն էին ընկերներ Հրանտ Սամուէլ եւ Մկրտիչ Պարսամեան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 16րդ պատգամ. ժողովը պիտի գումարուի այս շաբաթ եւ կիրակի օրերը, Կառտանի մէջ, Պառ Բէս – քօրան տը Նիս (ժիպէլլօ) ռութ տը Նիսի սրահը: Առաջին նիստը կը բացուի շաբաթ առաւօտ ժամը ճիշդ 9ին: Պատգամաւորներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կիրակի կէսօրէն վերջ ընտանեկան խնջոյք: Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ իբրեւ ունկնդիր:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ղեկավարութեամբ Տիկ. Ցամիկ Քիւթնէրեանի, Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդափոխութեան կայանին մէջ, եւ դաշտագնացութիւն Ա. խումբի վերադարձին առթիւ 12 Օգոստ. ժամը 14ին:

Կը հրաւիրուին ծնողները եւ փափաքող հասարակութիւնը իրենց անձնական միջոցներով ճամբորդելու պայմանով:

Կառք ունեցողները պէտք է հետեւին, Օթօ Ռութ տը լ'Ուէսթ Տրէօ Պրէզօլ դին:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ, այս կիրակի, ամբողջ օրը, Պ. Կուհայի գեղեցիկ դաշտին վըրայ (Դրիվիքէ): Այս առթիւ հրաւիրուած է Վալանսի «Արաքս» երգչախումբը:

Անձրեւի պարագային հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ Պ. Խաչատուրեանի սրահը:

*** Խաղողօրհնութիւն.— Օգոստոս 12ին հոգեհանգստեան պաշտօն եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւնը պիտի կատարուի Ս. Գրիգոր մատրան մէջ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մարիամ Պզտիկեան (Ծընեալ Այվազեան), Տէր եւ Տիկին Թորոս Պզտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. և Ա. Յակոբեան և զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Թադէոս Այվազեան (Լիոն) ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ԹՈՐԳՈՄ ՊԶՏԻԿԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Դաւիթեանէ 1000 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի ողբ. Հայկանոյշ Պալիկեանի մահուան առթիւ:

*** ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլի մասնաճիւղին հրապարակ հանած 1955ի վիճակահանութեան տոմսակները պիտի քաշուին օգոստոս 12ին, Խանասորի դաշտահանդէսի միջոցին:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ — HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 10 ՕԳՈՍՏՈՍ • VENDREDI 10 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7651 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3462

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒՐԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

•

1920 Օգոստոս 10ին փարիզեան արուարձան Սեւրի յախճապակիներու թանգարանին մէջ կը ստորագրուէր ծանօթ դաշնագիրը՝ յաղթական դաշնակիցներու եւ պարտուած Թուրքիոյ լիազօր պատուիրակներուն միջեւ:

Առաջին անգամն էր, որ միջազգային քաղաքական պաշտօնական վաւերաթուղթ մը ստորագրելու կը հրաւիրուէր անկախ Հայաստանի Հանրապետութեան ներկայացուցիչը, յաղթականներու կողքին, իբրեւ «փոքրիկ դաշնակից»:

Աւետիս Ահարոնեան իր ստորագրութիւնը կը դնէր աշխարհի ճակատագիրը վճռող Մեծերուն հետ՝ դիւանագիտական վաւերագրի մը վրայ:

Դժբախտաբար այդ առաջին յաղթանակը պիտի ըլլար նաեւ վերջինը:

Այլեւս անկախ Հայաստանի դիւանագիտական ներկայացուցիչները պիտի չհրաւիրուէին նման դաշնագիրներ ստորագրելու: Պարզ այն պատճառով, որ շնորհիւ հիւսիսի «բարեկամ» եւ հարաւի թշնամի երկու պետութեանց դաւադիր զինակցութեան, քանի մը ամիս ետք վերջ պիտի տրուէր Հայաստանի անկախութեան:

Սեւրի դաշնագիրը միջազգային գետնի վրայ կը նուիրագործէր Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանը:

Այսօր, երբ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը անշեղօրէն եւ հաստատակամ կառչած է «Անկախ եւ Միացեալ Հայաստան»ի գաղափարին, քարոզչական նպատակով օդին մէջ վերացական խօսք մը չէ, որ կը նետէ:

1919 Մայիս 28ին, երբ Հայաստանի Հանրապետութեան վարիչ իշխանութիւնը ինքզինք հռչակեց «Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի կառավարութիւն», իր ետեւ ունէր ո՛չ միայն Մայր Հայրենիքի, այլ ամբողջ Սփիւռքի հայութեան միահամուռ հաւանութիւնը:

1920 Օգս. 10ին Սեւրի մէջ դաշնակիցները իրենց ստորագրութեամբ եկան հանդիսաւորապէս վաւերացնելու այդ սկզբունքը:

Վեց յօդուածներ կը վերաբերէին Հայաստանին Սեւրի դաշնագրին մէջ, որ կոչուած էր վճռելու ճակատագիրը պարտուած Թուրքիոյ:

Կտոր կտոր կ՚ըլլար Օսմանեան Կայսրութիւնը, կորսնցնելով Սուրիան, Լիբանանը, Իրաքը, Պաղեստինը, ամբողջ արաբական Թերակղզին (Հիճազ ու Եէմէն) եւ Կիլիկիոյ մէկ մասը:

Դաշնագրին 88րդ յօդուածով «Թուրքիա կը յայտարարէ թէ կը ճանչնայ Հայաստանը իբր ազատ եւ անկախ պետութիւն մը՝ ինչպէս ճանչցեր էին նախապէս դաշնակից պետութիւնները»:

89րդ յօդուածով Էրզրումի, Վանի, Պիթլիսի եւ Տրապիզոնի նահանգներուն ամբողջութիւնը կամ մէկ մասը պիտի փոխանցուի Հայաստանի, համաձայն Մ. Նահանգներու նախագահին իրաւարարութեան:

Ուրեմն այս յօդուածն ալ կը նուիրագործէ Միացեալ Հայաստանի սկզբունքը:

1920 Նոյեմբեր 22ին նախագահ Ուիլսըն դաշնակիցներու Գերագոյն Խորհուրդին հաղորդեց իր իրաւարարական վճիռը, որով վերոյիշեալ չորս նահանգներու կարեւոր մասերը պիտի կցուէին Հայաստանին:

Այդ օրերուն Հայաստան կրակի մէջ էր:

Դաշնակիցներու Գերագոյն Խորհուրդը ուրիշ կարեւոր գործերով զբաղած էր:

Ժընեւի մէջ ալ Նորակազմ Ազգերու Դաշնակցութիւնը յանձնախումբեր կը կազմէր՝ գեղեցիկ բանաձեւեր խմբագրելու համար:

Հետեւա՞նք: Դաշնակից թէ հակառակորդ, բարեկամ թէ թշնամի, բոլորն ալ լքեցին Հայաստանն ու Հայկական Դատը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՏԸՆԻ ՃԱՌԸ

•

Անգլիոյ վարչապետը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ չորեքշաբթի գիշեր. անգլիական բոլոր կայանները, ինչպէս նաեւ ամերիկեան չորս կարեւոր կայաններ սփռեցին այս շատ կարեւոր ճառը, որ կ՚ամփոփէ անգլիական կառավարութեան տեսակէտները Սուէզի հարցին շուրջ: Վարչապետը ըսաւ.—

«Սուէզը կենսական անցք մըն է բոլորին համար. իրականին մէջ, միջազգային առեւտուրի կարեւորագոյն առանցքներէն մէկն է: Աշխարհի քարիւղին կէսէն աւելին կը փոխադրուի Սուէզի վրայով. բրիտանական, Սկանտինաւեան եւ Արեւմտ. Եւրոպայի երկիրներուն համար կենաց եւ մահու խնդիր մըն է: Իր ստեղծման օրէն ի վեր, Սուէզի միջազգային Ընկերութիւնը ձեռնհասօրէն կը վարէր իրեն վստահուած աշխատանքը: Բայց գնդ. Նասր կ՚ուզէ իւրացնել Սուէզը, որ շատ աւելի կենսական է կարգ մը պետութեանց քան Եգիպտոսի շահերուն համար: Ոմանք կ՚ըսեն.— Քանի որ գնդ. Նասր կը խոստանայ ապահովել ջրանցքէն ազատ երթեւեկը, հաւատանք իր խօսքին: Բայց դէպքերը ցոյց տուին որ կարելի չէ հաւատք ընծայել անոր խոստումներուն: Երբ իշխանութեան գլուխն անցաւ, յայտարարեց թէ կ՚ուզէ ամրապնդել մեր երկու երկիրներուն բարեկամութիւնը: Իրեն օժանդակեցինք. համաձայնութիւններ կնքեցինք. բայց ան ոտնակոխեց այդ համաձայնութիւնները եւ ցոյց տուաւ թէ կարելի չէ վստահիլ իր խօսքին: Մեր դժգոհութեան առարկան Եգիպտոսն ու արաբական աշխարհը չեն, այլ միայն՝ գնդ. Նասրը: Եթէ Նասր յաջողի իր նպատակներուն մէջ, բոլորս ալ կախում պիտի ունենանք իր քմահաճոյքներէն: Անկարելի է ենթարկուիլ նման կացութեան մը: Պէտք չէ տեղի տալ բռնապետներուն, որովհետեւ հետզհետէ աւելի անկուշտ կը դառնան: Անհրաժեշտ է որ ջրանցքին վարչութիւնը յանձնուի միջազգային կազմակերպութեան մը: Լոնտոնի ժողովին նպատակն է՝ հաստատ հիմերու վրայ դնել Սուէզի երթեւեկին ազատութիւնը. և միայն միջազգայնացումն է որ մեզի կրնայ ներշնչել այդ ապահովութիւնը:»

× Յունաստան առաջարկած էր որ Լոնտոնի ժողովը յետաձգուի եւ վայրը փոխուի: Անհաւանական կը նկատուի որ անգլիական կառավարութիւնը ընթացք տայ այս դիմումին: Ժողովին թուականն ու վայրը ցարդ կը մնան անփոփոխ:

× Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու, յայտարարեց թէ իր երկիրն ալ պիտի մասնակցի Օգոստ. 16ի ժողովին, բայց աւելցուց.— «Եգիպտոս չուզեր եւ չի կրնար մասնակցիլ, որովհետեւ իր կարծիքը չհարցուեցաւ»:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Չորեքշաբթի օրուան լրագրական ասուլիսին ընթացքին Նախագահ Այզընհաուըր շեշտեց թէ Մ. Նահանգները կը մաղթեն որ Սուէզի հարցը խաղաղ լուծման մը յանգի: «Ասիկա չի նշանակեր որ Մ. Նահանգները որեւէ պարագայի մէջ ռազմական միջոցներու կիրարկման հակառակ են»: Նախագահը աւելցուց, որ ներկայ պայմաններուն մէջ Լոնտոնի միջազգային ժողովը շատ աւելի դրական արդիւնքներ կրնայ արձանագրել, քան թէ զինուորական միջամտութիւնը:

Նախագահը յայտարարեց նաեւ, թէ Սուէզը կարելի չէ բաղդատել Փանամայի Ջրանցքին հետ: Այս վերջինին վարչական օրինագիծը հիմնուած է Մ. Նահանգներու եւ Փանամայի կառավարութեան միջեւ կնքուած փոխադարձ համաձայնութեան մը վրայ:

× Ամերիկեան պաշտօնական հաղորդագրութեան մը համաձայն, Եգիպտոսի համար որոշուած նիւթական յատկացումները որեւէ փոփոխութիւն կրած չեն ցարդ:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ արկածներու թիւը մեծնալով չափանիշներու հասաւ Ֆրանսայի մէջ. կառավարութիւնը խոհեմութեան կոչեր կ՚ուղղէ արձակուրդի մեկնողներուն:

ՂԵՒՈՆԴ ԵՊԻՍԿ.Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

•

ԽՄԲ.— Պէյրութի «Զարթօնք»ը իր Օգոստոս 3ի թիւին մէջ հրատարակած է Խադ, Դերենիկ եւ Փառէն եպիսկոպոսներու յայտարարութիւնները իբրեւ «պատասխան» Կիպրոսի Առաջնորդ եւ Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան Կրօնական Ժողովի Ատենապետ՝ Ղեւոնդ եպիսկոպոսի յայտարարութեան (տես «Յառաջ», Օգոստոս 4 եւ 5): Այս առթիւ մամուլի նոր ասուլիսի մը ընթացքին Ղեւոնդ եպիսկոպոս հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է («Ազդակ», Օգոստ. 8).—

Միջանկեալ յիշենք որ Խադ եւ Փառէն եպիսկոպոսները մերժած էին տեսակցութիւն մը տալ «Այգ» անկախ օրաթերթին, «անհանգստութիւն» պատրուակելով, մինչ նոյն օրը յայտարարութիւններ կ՚ընէին «Զարթօնք»ին:

Այս առթիւ «Այգ»ին տուած մանրամասնութիւնները եւ Կաթողիկոսին հետ ունեցած տեսակցութիւնը կը հրատարակենք վաղուան թիւով:

Ա.— Մենք ըսած էինք, թէ «Փառէն Ս.ի երկու նոր պահանջները, հիմնովին կը փոխէին մեր մէկ ամսուան տեւական խօսակցութեանց և բանակցութեանց արդիւնք՝ համաձայնութեան ոգին ու տառը»: — Բացատրենք: Փառէն Ս. կը պնդէր, որ «Կիլիկեան եպիսկոպոսներու կողմէ նշանակուած 10 հոգիէ բաղկացեալ վարչութիւնը, երկու տարուան համար կազմուած; դառնայ գերագոյն մարմին, իսկ իրմէ բխած 1941ի կանոնագրի վերամշակման եւ վերաքննութեան յանձնախումբը իր կատարած աշխատանքի արդիւնքը ներկայացնէ սոյն 10 հոգինոց վարչութեան, առ ի վաւերացումն:

Այս պահանջը բացարձակապէս հակաօրինական է, որովհետեւ եպիսկոպոսներու կողմէ նշանակուած առժամեայ մարմին մը «գերագոյն մարմին» չէ, երբ մանաւանդ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը ունի իր Ազգ. Ընդհ. Ժողովը: 1941ի վերամշակուած կանոնագիրը չի կրնար վաւերացուիլ նշանակուած առժամեայ մարմնի մը կողմէ: Երկու իրաւազէտներու ներկայութեան վիճարանուած և 5 եպիսկոպոսներու կողմէ ստորագրուած «համաձայնագիր»ը հետեւեալը կ՚ըսէ այս խնդրին շուրջ. «Վերաքննուած եւ վերամշակուած 1941ի կանոնագրութիւնը, խմբագրուած՝ հաւատարմօրէն՝ Հայց. Եկեղեցւոյ ոգւոյն, սկզբունքներուն ու կանոններուն, ու պատշաճեցուած՝ Կիլիկեան Թեմերու տեղական պայմաններուն, կը ներկայացուի, սոյն վերամշակուած կանոնագրութեան տրամադրութեանց համաձայն լրացուցիչ ընտրութիւններով կազմուած Ազգ. Ընդհ. Ժողովին, որ, յետ քննութեան, զայն կը յղէ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին, ի վաւերացումն»:

Զարեհ ընտրեալ Կաթողիկոսը, ըմբռնելի է որ համաձայն չըլլար — ու չէր — այս յօդուածին եւ կը պնդէր թէ վերամշակուած կանոնագիրը ո՛չ թէ պիտի վաւերացուի լրացուցիչ ընտրութիւններով կազմուած Ազգ. Ընդհ. Ժողովին կողմէ, այլ արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող Ազգ. Ընդհ. Ժողովին կողմէ:

Երկար պնդումներէ ետք, մենք խնդրեցինք իրմէ՝ որ, այս թնճուկի լուծումը դիւրացնելու համար, փոխէ իր հիմնաւոր տեսակէտը եւ ստորագրէ համաձայնագիրը:

Հետաքրքրուեցանք նաեւ Գերշ. Գարեգին Կաթողիկոսի նախագահած Ազգ. Կեդր. Վարչութեան ատենագրութիւններով, ու տեսանք՝ թէ Վեհին տեսակէտն եւս եղած է վերամշակուած կանոնագրութիւնը վաւերացնել Ազգ. Ընդհ. Ժողովին կողմէ (Նիստ ԼԶ., 14. 11 1947. Նիստ՝ որուն ներկայ եղած են նաեւ Տ. Խադ եւ Փառէն սրբազանները):

Արդեօք ասիկա փաստերէ՞ն մէկը չէ, թէ Հոգշ. Գարեգին Կաթողիկոս ճանչցած էր 1941ի կանոնագրութիւնը եւ Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը:

Փառէն Ս. ըսաւ նաեւ, թէ «օծումը ասկէ ետք պէտք է ընել՝ հաւանութեամբը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին»:

Նախ, իբրեւ Հայ. Եկեղեցւոյ եպիսկոպոս՝ խոր յարգանք ունինք հանդէպ Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան, եւ զայն կը ճանչնանք իբրեւ նախամեծար Մայր Աթոռ: Սակայն, համաձայնագիրը ստորագրելէ ետք՝ եպիսկոպոսի մը կողմէ այն պայմանը՝ թէ «Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի օծումը պէտք է կատարել Ամեն. Հայոց Հայրապետի հաւանութեամբ», տրամաբանական եւ օրինաւոր չէ: Մեր պատմութեան մէջ չէ պատահած, որ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը օծուի հաւանութեամբը կամ արտօնութեամբը Ս. Էջմիածնի Կաթողիկոսին:

Ըստ Կիլիկեան եպիսկոպոսներու համաձայնութեան՝ Ամեն. Հայոց Կաթողիկոսէն պէտք է խնդրուէր ղրկել իր ներկայացուցիչը, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի օծման, եւ թուականն ալ ճշդուած էր (22 Յուլիս 1956): Հետեւաբար, սխալ է այն յայտարարութիւնը թէ «խորհրդակցութեանց ընթացքին միշտ պայման էր դրուած Ամեն. Հայոց Հայրապետի հաւանութիւնը՝ երկուստեք համաձայնութեան համար»:

Մեր սրբազան եղբայրները իրրե՛ւ թէ պնդած են Ս. Էջմիածնի Հայրապետին հաւանութեան վրայ, ա՛յն պատճառաւ՝ որ «կարելի պիտի ըլլար բառնալ անհամաձայնութիւնները, հանդարտեցնել կիրքերը...»:

Մեր եղբայրները, հակառակ մեր կողմէ տրուած բացատրութեանց, իրենց յայտարարութեամբ անգիտանալ կը ձեւացնեն այն բոլոր պատճառները՝ որոնք բնաւ կապ չունին Ս. Էջմիածնի եւ Կիլիկեան մեր Աթոռի փոխ-յարաբերութեանց հետ:

Մեր եղբայրները աշխատած են «Զարթօնք»ի ընթերցողները համոզել, թէ իրենք միշտ ջանացած են Գահիրէի Եպիսկոպոսական Ժողովի որոշումին համաձայն կաթող. ընտրութեան «թերի եւ անընդունելի» կէտերը բառնալ եւ ապա օծումը կատարել: Հարց կուտանք անոնց՝ թէ ինչո՞ւ արդեօք կաթող. ընտրութիւնը «թերի եւ անընդունելի» նկատեցին և ինչո՞ւ, իբրեւ Կիլիկեան եպիսկոպոսներ, չվարանեցան անմիջապէս ստորագրել Եպիսկ. Ժողովի կողմէ ներկայացուած համաձայնագիրը՝ Գահիրէի մէջ իսկ: Ինչո՞ւ, արդեօք, ամէն անգամ որ օծման թուականը կ՚առաջարկուէր ճշդել՝ մեզի կը պատասխանուէր թէ «տակաւին կանխահաս է»...:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՆԱՍՐԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱ՞Ծ

Ըստ Լաւատեղեակ շրջանակներու կարծիքին, Նասր անորոշ ժամանակով պիտի յետաձգէ դէպի Մոսկուա կատարելիք իր ճամբորդութիւնը, որովհետեւ, դէպքերու բերմամբ, իր ներկայութիւնը անհրաժեշտ է Եգիպտոսի մէջ: Այս ճամբորդութիւնը որոշուած էր Սուէզի հարցէն շատ առաջ, երբ Շեպիլով Գահիրէ կը գտնուէր, Շա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ՆՈՐ «ԹԱՐԹԻՖ»ՆԵՐԸ

Յաջողութիւն չգտան այն փորձերը որոնք կատարուեցան հաշտարար եղանակով լուծելու համար Կիլիկեան Աթոռին շուրջ ստեղծուած տագնապը։

Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի ընտրութեան դէմ դիրք բռնած Էջմիածնական յաւակնոտ եւ կամակոր բարձրաստիճան կղերը, անտեսելով մեր Ազգային Սահմանադրութեան ամենատարրական տրամադրութիւնները, անմերժելի յամառութեամբ պարտադրել կ'ուզէ «եպիսկոպոսական» ժողովի մը քմահաճ եւ անթոյլատրելի կարգադրութիւնները։

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, Վազգէն Ա., որ իր Հովուապետի բարձր հանգամանքովը պարտաւոր էր անաչառ եւ արդար իրաւարարը համդիսանալ, դժբախտաբար, ոչ միայն չկատարեց իր այս մեծ պարտականութիւնը, այլ եւ կողմ դարձաւ՝ սատարելով ղեկավարութիւնը Կիլիկիոյ Աթոռին դէմ պայքարող փոքրաթիւ հատուածին։

Վազգէն Ա.ի այս կեցուածքը — կարեւոր չէ թէ կամաւորապէս կամ պարտադրաբար ընդունուած — փաստօրէն անկարելի դարձուց որեւէ իրաւախոհութիւն։

Աւելին ըլլալով, աւելի եւս բարդացուց գոյութիւն ունեցող վիճելի խնդիրները։

Կիլիկիոյ Աթոռին տարակարծութիւններու համեմատաբար նեղ շրջագիծը արհեստականօրէն ընդարձակուեցաւ։ Մէջտեղ դրուեցաւ «Հայ. Եկեղեցւոյ Միասնականութիւնը» ապահովելու, եւ «Անթիլիասի Կաթողիկոսութեան քաղաքական այդեցութիւններէ» ազատելու խնդիրները։

Աւելորդ է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի այս ընթացքը հիմնաւորել Հայ. Եկեղեցւոյ հիմնական եւ ընդհանուր շահերէն։ Ո՛չ այն պատճառով, որ այս ուղղութեամբ քննութիւն մը կրնայ աւելի հեռուները տանիլ մեզ, այլ մասնաւորապէս անոր համար, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հակադրաբար պէտք էր դոնաւորէր մեր եկեղեցւոյ միութեան դէմ մատնանշուած վտանգը՝ արդարացնելու համար իր դիրքը եւ ձեռք առած պաշտպանութեան միջոցները։

Ուրեմն մեկէն աւելի Վազգէն Ա. «չափազանցեալ» գտած էր մեր եկեղեցւոյ միութեան սպառնացող վտանգի տագնապները։ Աւելին ըլլալով, ինք համոզուած կը թուէր ըլլալ, որ «Զարեհ Սրբազանը կը մնայ լաւագոյն պաշտպանը՝ մեր Սուրբ եւ Նուիրական եկեղեցւոյ»։

Ասկէ դժուար չէ նկատել այն դժբախտ հակասութիւնը որ կը բաժնէր Վազգէն Ա.ը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսէն...։

Ուրիշ խօսքով «իբրեւ մարդ եւ Հայ Հոգեւորական» Վազգէն Ա.ը իր դէմ ունէր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին բազմապիսի պարտաւորութիւնները — ո՛չ միշտ լրիւ ճշդուած եւ ծանօթ — որոնց ծանրութեան տակ անկարող էր պահել իր անձնական մտածումներու անկախութիւնը։

Յիշենք պարագայ մը միայն հիմնաւորելու համար մեր այս գնահատութիւնը։

Անառարկելի ճշմարտութիւն մըն է այսօր, որ Վազգէն Ա.ի ընտրութենէն գրեթէ անմիջապէս ետք, գաղթաշխարհի մեր բարձրաստիճան եկեղեցականներէն մէկ քանին, մասնաւորապէս երկուքը, պարբերաբար տեղեկագրեր հասցուցած են Էջմիածին «գաղթաշխարհի հայ եկեղեցիներու եւ Անթիլիասի ներքին խմորումներուն շուրջ»։

Այս տեղեկագրերը պատրաստուած միակողմանի եւ կասկածելի նկատումներով, Էջմիածնի դէմ իրական վտանգ մը ցոյց տուած է գաղթաշխարհի եկեղեցիներէն մէկ մասի վրայ տարածուող «քաղաքական կուսակցութեան» մը — Հասկցիր Դաշնակցութեան — ազդեցութիւնը։

Մատնանշուած այս «վտանգ»ը չէզոքացնելու համար ներկայացուած են «լուրջ ծրագիրներ» ալ, անշուշտ միշտ մեկնելով «մեր Եկեղեցւոյ հիմնական շահերէն եւ Մայր Աթոռի հեղինակութիւնն ու ազդեցութիւնը անխախտ պահելու սրբազան նախանձախնդրութենէ»։

Մասնաւորապէս չարափոխուած եւ այլանդակ գոյներով ներկայացուած է «Անթիլիասի ներքին խմորումները» հոն՝ մատնանշելով «անհաւատ եւ մեր կրօնքն ու եկեղեցին «օտարի» շահերուն ծառայեցնող ոճրագործ խմբապետներու ապաստանարան» մը։

Մէկ խօսքով, Էջմիածնի գաղթաշխարհի տեղեկատու մեր բարձրապատիւ եկեղեցական «իշխան»ները, դէպքերն ու իրողութիւնները ներկայացուցած են այնպէս, ինչպէս որ մինչեւ այսօր ցոյց կուտան Կիլիկիոյ Աթոռին դէմ պայքարող «երեւելիներ»ը։

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի անակնկալ եւ աննախընթաց այցելութիւնը գաղթաշխարհի Թեմերուն, կարեւոր չափով մը հետեւանք էր ակնարկուած տեղեկատուութիւններուն։

Վազգէն Ա.ը Ֆրանսայէն Լիբանան հասած, դժուարութիւն չունեցաւ իր լսածէն եւ ենթադրածէն «բոլորովին տարբեր» իրողութիւններ տեսնելու։

Իր տեսածն ու լսածը, այն ալ մէկ քանի օրուան կարճ ժամանակամիջոցին, բաւական էր զինք առաջնորդելու այն եզրակացութեան թէ՝ «օրինաւորութեան սահմաններու մէջ, պաղարիւնութեամբ եւ փոխադարձ վստահութեամբ, կարելի էր դրական արդիւնքներ հանել»։

Վազգէն Ա.ի մեծագոյն դժբախտութիւնը այն եղաւ, որ այսքան ուղիղ եզրակացութիւն մը անկարող եղաւ պարտադրել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին։

Ինչո՞ւ, — պատասխանը թող տան անոնք, որոնք «օտարի ազդեցութիւնը» ցոյց կուտան հոն ուր չկայ, եւ չեն տեսներ հոն՝ ուր այդ ազդեցութիւնը պայծառ է արեւի նման։ Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԽԱԲՈՒՍԻԿ ԽՈՍՏՈՒՄՆԵՐ

Լաւատես անձեր կը յուսային թէ Խրուշչեւ, իր վերջին ճառով պիտի խօսի նաեւ Խ. Միութեան փոքր ազգերու ներքին ազատութեան եւ մա՛նաւանդ արտաքին ինքնուրոյն քաղաքականութեան մասին։

1936 Դեկտեմբեր 5ին Սթալինի կողմէ կազմուած Սահմանադրութեան 18րդ յօդուածին առաջին մասը կ'ըսէ.— «Խ. Միութեան մաս կազմող իւրաքանչիւր Հանրապետութիւն իրաւունք ունի ուղղակի յարաբերութիւններ հաստատելու օտար պետութիւններու հետ, դաշինքներ կնքելու, դիւանագիտական կապեր պահելու եւ ներկայացուցիչներ փոխանակելու»։

Այս յօդուածը մինչեւ հիմա գոյութիւն ունէր միայն թուղթի վրայ։ Խորհրդային օրէնսդրութիւնը անոր կուտար թէական, անիրագործելի հանգամանք մը։

Խ. Միութեան եւ անջատ հանրապետութիւններու փոխադարձ յարաբերութիւնները որոշող «հիմնական համաձայնութեան» բանակցութեանց առեն, Ուկրայնացիները պահանջեցին որ խորհրդային հանրապետութեանց շնորհուի որոշ ազատութիւն մը միջազգային ասպարէզին մէջ եւ անոնք իրաւունք ունենան իրենց դիւանագիտական ներկայացուցիչները պահելու։ Սակայն Ռուսերը վճռապէս մերժեցին այս առաջարկը հետեւեալ պատճառաբանութեամբ.—

« Այս ծրագիրը անընդունելի է, որովհետեւ մենք դաշնակցային պետութիւն մըն ենք եւ պէտք է ներկայանանք աշխարհին՝ իբրեւ անբաժանելի ամբողջութիւն մը »։

Անջատ հանրապետութեանց, բայց մանաւանդ անոնց ամէնէն կարեւորի՝ Ուկրայնիոյ մէջ արտաքին գործերու կոմիսարութիւններ ստեղծելու առաջարկն ալ մերժուեցաւ։

Եթէ այս էր իրողութիւնը, ապա ուրեմն ինչո՞ւ եւ ի՞նչ պայմաններու տակ խմբագրուեցաւ Սահմանադրութեան վերոյիշեալ 18րդ յօդուածին առաջին գլուխը։

Իրողութիւնն այն է որ օտար երկիրներու մէջ դիւանագիտական ներկայացուցիչներ պահելու իրաւունքը շնորհուած էր Խ. Միութեան հանրապետութիւններուն՝ երկրորդ աշխարհամարտին նախօրեակին, երբ հրամայական պահանջ դարձած էր օտար պետութեանց հաւատալ թէ Խ. Միութեան մէջ սկսած է ապակեդրոնացման շարժում մը, որուն հետեւանքով Խորհրդային Հանրապետութիւնները հետզհետէ պիտի վերածուէին անկախ պետական միաւորներու եւ իբրեւ այդպիսին՝ մաս պիտի կազմէին միջազգային ընտանիքին։ Մոլոթով, որ այն ժամանակ արտաքին նախարար էր, պաշտօնապէս յայտարարեց նոյնիսկ թէ այս որոշումը տրուած է, որովհետեւ Հանրապետութիւնները արդէն իսկ հասած են մշակութային եւ տնտեսական որոշ հասունութեան։

Իբրեւ հետեւանք այս խաբուսիկ որոշման, երբ 1945ին կազմուեցաւ ՄԱԿը, պետութիւնները որոշեցին որ առ ի գնահատութիւն Խ. Միութեան վարիչ մարմնի այս քայլին, գոնէ Ուկրայնայի եւ Բելոռուսիոյ հանրապետութիւնները ընդունուին ՄԱԿի մէջ՝ իբրեւ հիմնադիր անդամներ։ Այս ձեւով, Խ. Միութիւնը, առանց որեւէ զիջում կատարելու այս երկու հանրապետութեանց, ներքին կամ արտաքին ճակատին վրայ, ՄԱԿի մէջ կը շահէր երկու յաւելեալ ձայն։

Իրողութիւնն այն է որ, մինչեւ այսօր ալ Խորհրդային Հանրապետութիւններէն եւ ոչ մէկը դիւանագիտական ներկայացուցիչներ ունի օտար երկիրներու մէջ։ Նոյնպէս ոչ մէկ օտար դիւանագիտական ներկայացուցիչ կայ Խ. Միութեան հանրապետութիւններու զանազան մայրաքաղաքներուն մէջ։

Աւելին. կարգ մը մայրաքաղաքներ յայտարարուած են արգիլեալ գօտի՝ Մոսկուայի օտար դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն համար, ինչպէս Երեւանը։

Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը անգամ մը առաջարկեց որ Ուկրայնայի եւ Բելոռուսիոյ կարեւոր քաղաքներուն մէջ անգլիական կամ ուրիշ օտար հիւպատոսարաններ պահելու իրաւունք տրուի, քանի որ այս երկու Հանրապետութիւնները մաս կը կազմեն ՄԱԿին, իբրեւ անկախ Հանրապետութիւններ։ Խ. Միութեան արտաքին նախարարը վճռապէս մերժեց այս առաջարկը, առանց նոյնիսկ որեւէ բացատրութիւն տալու։

Խրուշչեւի ճառը ցոյց կուտայ թէ որեւէ նոր քայլ պիտի չառնուի այս ուղղութեամբ։ Ո՛չ մէկ Հանրապետութիւն, ոչ իսկ ՄԱԿի անդամ Ուկրայնան եւ Բելոռուսիան իրաւունք ունին դիւանագիտական յարաբերութիւններ մշակելու օտար պետութիւններու հետ։

Խրուշչեւի ճառը մեծ յուսախաբութիւն պատճառեց նաեւ ներքին ճակատին վրայ։ Արդարեւ, Խ. Միութեան զանազան ազգերը, որոնք կը յուսային թէ գոնէ ներքին կաշկանդումները քիչ մը պիտի թեթեւնան, կոպիտ կերպով դէմ յանդիման գտնուեցան տխուր իրականութեան հետ։ Խորհրդային Հանրապետութիւններու ներքին կացութիւնը կը մնայ անփոփոխ։

Միակ ասպարէզը, որուն մէջ Խրուշչեւ կը խոստանար «ապակեդրոնացում» մը՝ տնտեսական ճակատն է։ Այստեղ ալ, սակայն, իրականութիւնը կը տարբերի խօսքէն։ Խորքին մէջ, Խ. Միութիւնը կ'ուզէ իր տնտեսական կեդրոնները փոխադրել օտար երկիրներու սահմանակից շրջաններուն մէջ, ո՛չ թէ որովհետեւ կը հետաքրքրուի այդ երկիրներուն տնտեսական վիճակի բարելաւումով, այլ որովհետեւ այդպէս կը պահանջեն իր ռազմագիտական շահերը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՏԷՐ ՇԱԽՇԱԽ

(Պոլսահայ իրական կեանքէ)

Ղարիպ ակրաէրի հարազատ տիպարն էր, խոնարհ ու պարզամիտ, օժտուած հոգիի քաջի ճշմարիտ առաքինութիւններով։ Երջանկայիշատակ Ստեփաննոս Արք.ը Կարապետ դրած էր անունը, բայց ժողովուրդը վարժուած էր Տէր Շախշախ կանչելու զինքը, Եալովայի նոյն գիւղէն ըլլալուն համար։ Ո՞վ չէր ճանչնար, ո՞վ, Տէր Շախշախը, Սամաթիոյ մէջ։ Կարծես Փանոս Թէրլէմէզեանի նկարած «Հայ քահանան» ինքն էր, իր երկար դէմքով, կոր ու ցայտուն քիթով, ու նոյնքան յատկանշական մանրկեկ աչքերով, որոնց մէջ կը կայծկլտար անկեղծ բարեպաշտութեան մը ցոլքը։

Երկար տարիներէ ի վեր աւագերէցն էր Գլխադիր Ս. Յակոբին, ու այնքան սրտեռանդն նուիրուած այդ եկեղեցիին, որ մէկ անձ ու մէկ մարմին կը կազմէր անոր հետ։ Կարելի չէր իրօք երեւակայել Ալթը-Մերմերի ժամը առանց Տէր Շախշախի, Տէր Շախշախն ալ առանց Ալթը-Մերմերի ժամուն։

Տարօրինակ պիտի թուի անշուշտ, որ մեր պապերը գացած եւ եկեղեցի շինած էին այն թաղը, ուր ցանցառ Հայեր միայն կային։ Սակայն, Պարոնեանի քաշքշած պատուելիներու վկայութիւններէն կարելի է հետեւցնել թէ Ալթը-Մերմերը հայաբնակ կարեւոր շրջան մը եղած էր անցեալին մէջ։ Պէտք է ըսեմ որ Յոյներու թիւը մերինէն աւելի հոծ էր, իրենք ալ ունէին իրենց Ս. Աստուածածնայ տաճարը եւ այդ թաղամասը մկրտած «Նէա Մարմարէոնի»։

Մեր եկեղեցին իր օրն ունէր, —— չեմ գիտեր ի՛նչու ուրբաթ օր, — ճիշդ ատոր համար անպատեհ շատ մը պատճառներով։ Այստ օրերու, մերթ պատահած է որ Սամաթիոյ պզտառայէն մայլըմ կարճ ղաւիվերը, Ս. Գէորգի հանդիպակած կողմէն բռնելու համար Գլխադիր Ս. Յակոբի ճամբան։

Ճշմարիտ մղձաւանջ մըն էր անցնիլ Գոճա-Մուսթաֆա փաշայի ընդարձակ շուկայէն, որ մէկ ծայրէն միւսը լեցուած կ'ըլլար Թուրքերով։ Մեր ճամբուն վրայ անխուսափելի էին մզկիթները, որոնց շրջակայքը փաթթոցաւոր Սօֆթաներ սովորականէ աւելի ծուռ կը նայէին «Կեավուր»ի զաւակներուն, ըսելով թէ նուիրական ուրբաթը կ'եղծանեն իրենց... պիղծ ներկայութեամբ։ Կը յիշեմ որ օր մը արիւն-քրտինք մտած եմ, կրասեր քոյրս ժամ տարած պահուս, որովհետեւ չարաճճին յաջողած էր հսկողութենէս խուսափիլ մանկական անգիտակցութեամբ։ Ծաւի աչքերը լեցուած արցունքներով, պճլիկ թաթիկները ինծի մեկնած էր ան, երբ զինքը վերադտած էի Թուրք տղաներու խումբի մը մէջ։

Գլխադիր Ս. Յակոբը գեղեցիկ էր, ինչպէս բիւրեղեայ գոհարատուփ մը, իր սպիտակ քարերով եւ ճաշակաւոր կառուցումով։ Թաղային հրդեհ մը կարեւոր վնասներ պատճառած էր շրջակայ շէնքերուն, բայց անմիջապէս վերանորոգուած ազգային բարերար Կոպեռնիկ Խաչատուրեանի առատաձեռնութեամբ։ Հզօր էր հաւատքը ժողովուրդին, ու հակառակ իր մեկուսացեալ դիրքին, ամէն ուրբաթ եկեղեցին լեցուած կ'ըլլար Սամաթիոյ եւ Պոլսոյ միւս թաղերէն եկած ուխտաւորներու բազմութեամբ։

Տէր Շախշախ թէեւ համեստ կրթութիւն մը ստացած էր երկրին նախակրթարանին մէջ, բայց լեզուն կը դառնար բերնին մէջ։ Թուրքերու սեղմ շրջանակը, մանաւանդ իր շփումները Ծերոց Յանձնաժողովին մէջ, պատեհութիւն ստեղծած էին որ աւելի մօտէն ճանչնայ մեր հարեւանները։ Զուր չէր որ յանդուգն տէրտէրը կը գոգոտար եկեղեցւոյ բեմէն.— Օրինեա՛լ ժողովուրդ, արթուն կացէք, Սուլթանին խլրեր մեր նիտին վրբայ է...

Բուխ սիրտ էր Տէր Շախշախը, մարդկային տառապանքներուն հանդէպ լի անսահման կարեկցութեամբ ու կ'աշխատէր օգտակար ըլլալ դժբախտներուն ամէն կերպով։ Ընդհանուր պատերազմի օրերուն, Ծերոց Յանձնաժողովը իրեն վստահած էր Ալթը-Մերմերի թաղամասին պարենաբաշխութիւնը։ Բարեսիրտ տէրտէրը անպայման ճար մը կը գտնէր, հաց մը հասցնելու ափը թշուառ հայ մայրերուն, որոնք արտասուալից ուտելիք կ'աղերսէին իրենց քաղցած երախաներուն համար։

Օրին մէկը Թուրք մը կոպտօրէն նախատած էր հայ քահանան։ Տէր Շախշախ սեղանին վրայէն խոշոր նկանակ մը վերցնելով, այնպէս մը խփած էր գլխին, որ մարդը հարուածին սաստկութենէն գետին տապալած էր ուշաթափ։ Ասոր վրայ, խեղճ տէրտէրը բռնեցին եւ մէկ ամիս բանտարկեցին։

Ազատ արձակուելէն ժամանակ մը վերջ, երբ օր մը իրեն կը հանդիպէի, Տէր Շախշախ դժկամակութեամբ հաւանեցաւ պատմել դաւեշտախառն միջադէպը.

— Մարդը երեսս ի վար գոռաց. — Պապային մա՞լն է, որ հացերը ուզածիդ պէս կը բաժնես «վաթանտաշ»ներուդ։

(1 – Շար.) ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ՀԱՅԵՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ձիլավիաքի մէջ վեց հայ ընտանիքներ կան: Պատկերը նոյնն է: Հոս կան Աստանայի, Պոլսեցի, Սէօլէզցի հայրենակիցներ: Բոլորն ալ կը զբաղին արհեստներով, — կօշկակար, սափրիչ, նպարավաճառ: Սեփական տուն ունեցողներ ալ կան: Ինքնաբաւ են ու բարեկեցիկ:

Տիմիշքօ, -- երեք ընտանիք կայ, բոլորն ալ որակեալ չարքաշ բանուորներ: Կ'աշխատին մետաքսի գործարանին մէջ:

Վերջին երեք գիւղերը իրարու շատ մօտ ըլլալով, յաճախ ընտանեկան հանդիպումներ կ'ունենան եւ խնամիական կապերով միացած են իրարու: Կրօնական տեսակէտով, անմխիթար վիճակ մը: Պսակի եւ թաղման արարողութիւնները յաճախ կը կատարեն կաթոլիկ քահանաներ:

Փրիզա, -- բարձունքի մը վրայ կառուցուած խոշոր քաղաք մը: Հոս ունինք չորս ընտանիքէ բաղկացած հայ գաղութ մը: Բոլորն ալ առեւտրական՝ ունին սեփական գործարաններ, -- Սիմոնեան՝ կօշիկի, Քէշիշեան՝ խոզանակի, կայ նաեւ Հագուստեղէնի խանութ մը, Հայաստանցի: Մինչեւ հիմա յիշուած բոլոր այս շրջանները ազգային տեսակէտով կապուած են Վալանսի թեմին:

Փրիզայէն Փոն տ'Օպնա, 28 քիլոմեթր, երկու քաղաքները իրարմէ կ'անջատուին բարձր լեռնաշղթայով մը, ինը քիլոմեթր վերելքով: Գագաթէն կարելի է դիտել Արտէշ նահանգի բազմաթիւ քաղաքներ ու գիւղեր:

Հասած եմ Փոն տ'Օպնա: Այս քաղաքին հետ միացած է Օպնա քաղաքը: Մին փոսի մէջ, իսկ միւսը բարձունքին վրայ: Այս երկու քաղաքներուն մէջ կան մօտ 60 հայ ընտանիքներ: Ներկայիս Հայոց անպաշտօն ներկայացուցիչն է Բ. Ժամկոչեան, որ կը զբաղի մեքենայով գուլպայ հիւսելու անձնական գործով:

Այս երկու քաղաքներուն մէջ ունինք առեւտրականներ, արհեստաւորներ ու գործաւորներ: Օպնա՝ երկու կօշկակար, երկու դերձակ, երկու շրջուն վաճառորդ, թիթեղի վերաբերեալ գործերու մասնագէտ մը: Մնացածները կ'աշխատին իբրեւ բանուորներ մետաքսի գործարաններու մէջ: Նախապէս այս երկու քաղաքները միացած, ունեցեր են Հ. Յ. Դ. խումբ մը, պատկառելի թիւ մը կազմող ընկերներով: Ծաղկոց, դպրոց մը՝ 60 աշակերտներ: Հոս ալ գաղութը նօսրացած է:

Օպնա եւ Փոն տ'Օպնայի մէջ ունինք զարգացած հայ նոր սերունդ մը, որու ներկայացուցիչները կը փայլին շրջանի պետական բարձր եւ պատասխանատու պաշտօններու մէջ:

Երկու հայ օրիորդներ Պետական Ապահովութեան գրասենեակներու մէջ բարձր պաշտօններու հասած են ու մեծապէս օգտակար կը հանդիսանան հայ հայրենակիցներու: Ուրիշ օրիորդ մը նոյն ընկերութեան Առողջապահական բաժնի վերատեսուչն է: Չորրորդ մը՝ Կրընոպլըի աղջկանց բարձրագոյն լիսէէն շրջանաւարտ, անգլերէն կը դասախօսէ տեղւոյն աղջկանց գոլէճին մէջ: Եւ դեռ ուրիշ երիտասարդներ, նոյնքան նախանձելի դիրքերու հասած:

Գաղութի ներքին կեանքը շատ խաղաղ է. ոչ վէճ կայ եւ ոչ ալ պայքար: Թէեւ դժբախտ պարագաներու բերումով, ծաղկոց չէ մնացած, բայց ծնողքները կ'աշխատին դպրոցին պակասը լրացնել ընտանեկան յարկէն ներս:

Աղքատ եւ օգնութեան կարօտ Հայեր չկան: Ծերերը կը ստանան թոշակ: Օտարներու հետ ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման դէպքեր հոս ալ կան: Կրօնական կեանք չկայ: Անուանապէս, բայց կայ հոգեւոր քոյր-եղբայրներու ընկերակցութիւն մը, որ ունի իր ժողովատեղին, ուր յաճախ տեղի կ'ունենան հոգեւոր ժողովներ ու քարոզներ:

Այս երկու քաղաքներու շուրջը, մերձակայ գիւղերու մէջ կան ցրուած, մոռցուած Հայեր, ընտանիք կամ ամուրի:

Վալս-լէ-Պէն, – երեք ընտանիք, կահագործ մը (ամուրի), երկու շրջուն վաճառորդ, երեքն ալ սեփականատէր:

Լալը-վաւ -- երեք ընտանիք՝ միեւնոյն գերդաստանէն. կահագործ մը, դերձակ մը, առեւտրական մը:

Իւսէլ – Սէնթ Փըլվա, -- երկու ընտանիք, սափրիչ եւ գործաւոր:

Ժուայէօզ, -- երկու տնուոր, մին շրջուն վաճառորդ ամուրի, իսկ միւսը կօշկակար:

Լարժանթիէր, -- մէկ ընտանիք, շրջուն վաճառորդ:

Լէվանս, -- ընտանիք մը, ինքնաշարժի նորոգիչ (ամուրի):

Պէսէժ, -- ընտանիք մը, վերակացու մետաքսի գործարանի մը:

Դեռ կան աննշան գիւղեր ու ագարակներ, ուր կ'ապրին մոռցուած Հայեր:

Ընդհանուր տեսութիւն: Բոլոր պարտած շրջաններուս մէջ հայութեան ազգային ոգին դեռ մարած չէ: Անհամբեր կը սպասեն որ հայրենիք վերադառնան:

ՆԵՐՍԷՍ

ՍՏԱՑԱՆՔ «Ներսէս Լամբրոնացի, արքեպիսկոպոս Տարսոնի» ծննդեան 800րդ տարեդարձին առթիւ: Գրեց՝ Հ. Ներսէս Վ. Ակինեան (Մխիթարեան ուխտէն):

Տպագրութիւն՝ Վիեննա 1956, Մխիթարեան տպարան, գին՝ զուիցերիական 9 ֆրանք:: Հասցէ՝
Mechitaristengasse IV, Vienne Autriche

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԻՐԱՔԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ Զւօն Ծ. Վ. Տէր Յակոբեան ընդունուեցաւ Իրաքի Ֆայսալ Բ. Թագաւորէն, որ սիրալիր վերաբերում ցոյց տուաւ Իրաքահայոց նորընտիր առաջնորդին:

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹ.-- Ժուռնալ տ'Էժիպթ գեղեցիկ յօդուածի մը մէջ կը գրէ Եգիպտոսի հայ համայնքի մշակութային գործունէութեան մասին: Մասնաւոր ենթախորագրերու տակ կը խօսի «Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան» «Յուսաբեր Մշակութային Ընկերութեան» եւ «Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու Միութեան» մասին եւ մեծ գովեստով կ'արտայայտուի: «Յուսաբեր» Մշակութային Ընկերակցութիւնը հիմնուած 1945ին, ունի նոր շէնք մը, իր թատրոնով եւ 700 աթոռով: Ունի դասախօսութեանց եւ ժողովներու մասնաւոր սրահ եւ պարան: «Յուսաբեր» օրաթերթը այս երկրի կարեւոր թերթերէն է: Ընկերակցութիւնը կը նպատակէ հայեւեգիպտական մշակութային եւ հոգեկական կապերու փոխադարձ ծանօթացումին եւ սերտացումին: Այս նպատակով կը կազմակերպէ ընդունելութիւններ ի պատիւ արաբ եւ եգիպտացի մտաւորականներու, որոնցմէ շատեր պատւոյ հիւրը եղան այս Ընկերակցութեան: Իր թատերասրահը նպաստաւոր պայմաններով կը տրամադրէ ուսանողական եւ բարեսիրական ընկերութեանց, իր եղբայրական նըպաստը բերելու Եգիպտոսի իմացական եւ բարոյական մակարդակին բարձրացման: Ընկերակցութեան նախագահն է Աւետիս Զաքրեան, եւ փոխ նախագահը Պ. Օ. Մաճառեան:

Հ. ՕԳՆ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Հարաւային Ամերիկայի մասնաճիւղը տօնած է ՀՕՄի 46րդ տարեդարձը Պուէնոս-Այրէսի Հայ Կեդրոնին մէջ: Շրջ. Վարչութեան նախագահուհին Տկ. Դաւիթխանեան խօսեցաւ ՀՕՄի ծագման եւ գործունէութեան մասին.-- «Այս այն կազմակերպութիւնն է որ հանրային ասպարէզ նետելով Հայուհին, կերտեց անոր գաղափարականը ցեղի ազգային համար: ՀՕՄը այսօր գաղթաշխարհի մէջ ունի 176 մասնաճիւղեր, որոնց կեդրոնը կը գտնուի Ամերիկա իր 81 մասնաճիւղերով: 13,000 անդամուհիներով, անցեալ տարեշրջանին ունեցած է 50,000 տոլարի եկեւմուտք մը»: Օրուան բանախօսը Պ. Պարգեւ Նաճարեան ողջունեց 46 տարիներու ՀՕՄի ազգանուէր աշխատանքը:

ՊԱՂՏԱՏԻ նորակառոյց եկեղեցիին համար Պ. Ս. Ղարիպեան նուիրած է ընտիր մարմարէ ատեան եւ սեղանին համար մեծ վարագոյր մը: Իր քեռորդին Պ. Արամ Արթին նուիրած է գեղեցիկ զանգակ մը:

ՏԻԿԻՆ ԱՐՈՒՍԵԱԿ ԿԵՍԱՐ, այրին սպր. Վահրամ Կեսարի, մեռած է Զուիցերիոյ մէջ եւ մարմինը փոխադրուած Պոլիս: Տիկին Արուսեակ ծանօթ էր իր հանրանուէր եւ բարեսիրական գործունէութեամբ:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԱՀԱՅ կեանքի մասին զեկուցում մը տալով Գեր. Ներսէս Վրդ. Գարապաշեան, որ նոր վերադարձած է Պէյրութ Հար. Ամերիկայէն, ըսած է թէ Պուէնոս Այրէսի մէջ 30-35 հազարի հասնող հայ գաղութ մը ունինք, մեծ մասով հոն եկած են Կիլիկիոյ եւ Թրքահայաստանի տեղահանութենէն ետք, եւ 1947ին Յունաստանէն: Տնտեսապէս բարեկեցիկ վիճակ մը ունին: «Հայ Կեդրոն»ի սրահը սիրտն է Պուէնոս Այրէսի հայութեան: Հոն ամէն շաբաթ ազգային հանդէսներ տեղի կ'ունենան: 13 ազգային վարժարաններուն մէջ կան 1800-2000 աշակերտներ: Զգալի չեն կուսակցական հակամարտութիւնները: Հակառակ որ ազգ. մարմինները կ'աշխատին երիտասարդութիւնը հրապուրել դասախօսութիւններով, երիտասարդ տարրը սրահ կը մտնէ կէս գիշերէն ետք: Նոր սերունդը սպանախօս է: Ստոյգ իրողութիւն է, թէ նոր սերունդին անկարելի պիտի ըլլայ հայերէն սորվեցնել: Սակայն կարելի է սպաներէնով ուսուցանել մեր ազգային պատմութիւնը, որպէսզի գէթ զգացումներով Հայ մնան: Պատրանքներ չունենանք, անկարելի է հայախօս պահել, կարելի է Հայ պահել զգացումներով: Պէտքը կը զգացուէր հայ երկրորդական վարժարանի մը: Հինգ տարի առաջ Վենետիկի Մխիթարեաններէն Հայր Ստ. Ֆէրահեան հրաւիրուած էր ուսումնասիրելու հարցը: Շնորհիւ երեք մեծ բարերարներու -- Յ. Տիրապէքիրեան, Մ. Շիրինեան եւ Փ. Խօրնէքեան, կարելի եղաւ քաղաքին կեդրոնը օդասուն շէնք մը գնել: 1956 Մայիս 16ին դպրոցը բացուեցաւ, ուր առաւօտուն սպաներէն եւ կէսօրէ ետք հայերէն պիտի դասաւանդուի: Տեսուչն է Ֆէրահեան վարդապետ:

ՏԽՐՈՒՆԻ.-- Ընկ. Արշաւիր Միրզախանեան Յունիս 4ին մեռած է Պուէնոս Այրէսի մէջ: «Արմենիա» օրաթերթին վարչական անդամներէն էր երկար ատեն: Երիտասարդ տարիքէն մտած էր Դաշնակցութեան շարքերը: Կռուած էր Ա. աշխարհամարտին: Իրմով Դաշնակցութիւնը կը կորսնցնէ նուիրուած եւ ամբասիր ընկեր մը: Բնիկ Վանեցի էր եւ իր մասնակցութիւնը բերած է Վանի ինքնապաշտպանութեան: Դամբանականը խօսած է ընկ. Տիգրան Սադեան:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ Տիկ. Անահիտ Տէր-Մինասեան, (աղջիկը Տէր և Տիկ. Լեւոն և Արմենուհի Գեւոնեանի), որ անցեալ տարի քափի վկայական ստացած էր, ստացաւ ակրէժէի տիտղոս, այսպէս կը դառնայ դասախօս Ֆրանսական լիսէներու: Տիկ. Անահիտ Տէր-Մինասեան 26 տարեկան է, եւ առաջին Հայը որ կը ստանայ այս տիտղոսը:

Տիկ. Անահիտ Տէր-Մինասեան թոռն է Գեղամ Տէր-Կարապետեանին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (117)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

Անշարժ արձանը, որին դիմում էր նա այդ խօսքերով, Հայոց սպարապետ Վասակ Մամիկոնեանն էր, Սամուէլի հօրեղբայրը եւ Մուշեղի հայրը: Իսկ նրա հետ խօսողը՝ Հայաստանի արքան — Արշակ թագաւորը: Երբ Շապուհը երկուսին եւս խարէութեամբ հրաւիրեց իւր մօտ, թագաւորին աքսորեց այդ քարեղէն բերդում, իսկ սպարապետին սպանել տալով, հրամայեց՝ կաշին տկահան անել, լցնել խոտով եւ մշտապէս դնել իւր թագաւորի աչքի առջեւ: Այժմ սպարապետի պաճուճապատանքն էր այդ, որ կանգնած էր քարէ պատուանդանի վրայ: Ոչինչ ցաւ, ոչինչ դառնութիւն այնքան չէր խոցոտում գահազուրկ թագաւորի սիրտը, որքան այդ լուռ, անմռունչ ուրուականը, որ իւր լռութեամբ աւելի ազդու լեզուով յիշեցնում էր նրան իւր կորցրած փառքը: Իբրեւ սպարապետ, ներկայացնում էր նա Հայաստանի զինուորական զօրութիւնը ընկճուած, առաթուր կործանուած պարսկական նենգութեան ներքոյ: Իսկ իբրեւ մի քաջ զօրավար, իւր փայլուն յաղթութիւններով, որ մի քանի տասնեակ տարիների ընթացքում շարունակ կատարել էր Պարսից դէմ, — յիշեցնում էր, նա իւր թագաւորի մեծութիւնը, որին ինքն եւս փառակից էր եւ բաժանորդ: Բոլորը կորա՜ւ, բոլորը խորտակուեցա՜ւ...: Դառն արհաւիրք, մշտական տանջանք եւ սխուր յիշողութիւններ միայն մնացին՝ իբրեւ անբաժան կենակից դժբախտ թագաւորին, որ շղթայակապ Արտաւազդի նման կաշկանդուած էր այդ մռայլ, քարեղէն նկուղի մէջ, որ գերեզմանի պէս ամէն բոպէ ճնշում էր, խեղդում էր նրան:

Նա չգիպաւ աղքատիկ ճաշին, որ բերել էին նրա համար, միայն վերառեց խեցեղէն աման, խմեց ջուրը, փոքր ինչ զովացնելու սրտի տապը: Յետոյ անցաւ, ընկողմանեցաւ իւր յարդեայ անկողնի վրայ:

Նա դարձեալ շարունակեց նայել անշարժ արձանի վրայ: Թուխամաղ դէմքը արտայայտում էր եւ զայրոյթ, եւ ապաշաւանք: Զայրո՛յթ, որ այնպէս ամօթալի կերպով վարուեցաւ իւր հետ Արեաց արքան: Ապաշաւանք, որ ինքը հարթեց իւր կործանման ճանապարհը: Խիղճը հանգիստ չէր: Ամէն անգամ, որ վերջին միտքը ծագում էր նրա մէջ, նա ամբողջ մարմնով դողում էր, որպէս մի յանցաւոր, որ ինքն եւս դեռ ոչ բոլորովին համոզուած էր իւր յանցանքի մէջ:

Նա դեռ նայում էր արձանի վրայ: Նա դեռ մաքառում էր իւր սրտի եւ զգացմունքների հետ:

— Ո՛չ... հազա՛ր անգամ ոչ... ես մեղաւոր չեմ... բացագանչեց նա, եւ կատաղութեան կրակը վառուեցաւ մռայլ աչքերի մէջ: — Իմ նախարարների անզգամ խռովութիւնները, վերջապէս ձանձրացրին ինձ...: Ես, իրա՛ւ է, պատերազմ յայտնեցի նրանց դէմ, ցանկանում էի պատժել ըմբոստ անհնազանդութիւնը, ցանկանում էի ոչնչացնել նրանց, որպէսզի, ի մի ձուլեն Հայոց բաժան-բաժան եղած ուժերը, եւ նրանցից ստեղծեմ մի հզօր, միահեծան պետութիւն: Ես աւելի բարձր էի դասում Հայաստանի ամբողջութիւնը, քան հարիւրաւոր առանձնացած իշխանութիւններ, որոնք, իմ նախորդների անհոգութիւնից, այն աստիճան բռնացել էին, որ ամէն անգամ ամբարտաւանութեամբ եղջիւր էին թօթափում իրանց արքայի դէմ...: Ես կամեցայ չափի եւ սահմանի մէջ դնել նրանց կամայականութիւնները...: Իսկ նրանք միաբանուեցան եւ ապստամբուեցան ինձ դէմ...: Այդ բաւական չէր, նրանք ներքին, ընտանեկան կռուի մէջ հրաւիրեցին օտարի միջամտութիւնը...: Պարսիկին, մեր դարաւոր թշնամուն, գրգռեցին իմ դէմ: Ես միայնակ մնացի եւ ստիպուեցայ թշնամու դուռը գնալ եւ նրա հետ հաշտութեան դաշն կապել...: Իսկ թշնամին ինձ ուղարկեց այստեղ...:

Նա դարձեալ վերկացաւ եւ, գլուխը խոնարհեցրած, մի քանի անգամ անցաւ նկուղի մէջ: Ներքին վրդովմունքը ալեկոծում էր նրան: Կրկին դիմեց դէպի անշարժ արձանը այդ խօսքերով.

— Դու վկայ ես, Մամիկոնեան տէր, թէ ո՛րքան անկեղծ էին իմ ցանկութիւնները, թէ որքան բարձր էի դասում ես հայրենիքի բախտաւորութիւնը...: Իմ յարաբերութիւնները իմ նախարարների հետ այն աստիճան լարուեցան, որ երկուսից մէկը պէտք է զոհուէր, կա՛մ թագաւորութիւնը նախարարութեան, կա՛մ նախարարութիւնը թագաւորութեան: Ես բարւոք համարեցի վերջինը: Ինձ համար սուրբ էր Հայոց գահի հաստատութիւնը, որ ժառանգել էի իմ նախնիքներից:

ՐԱՖՖԻ

տեր համոզուած են, որ եթէ Նասր Օգոստոս 16ին Գահիրէէն հեռանայ, վերադարձին կրնայ կորսնցնել նախագահական աթոռը:

× Կ'ըսուի թէ խորհրդային վարիչներն ալ կը վախնան որ եթէ Նասր Մոսկուա երթայ այս միջոցիս, բուռն յայտարարութիւններ պիտի ընէ արեւմտեան պետութեանց դէմ եւ միջազգային կացութիւնը աւելի եւս ծանրացնէ:

× Խ. Միութիւնը տակաւին չպատասխանեց ժողովի հրաւէրին: Ըստ Շեպիլովի յայտարարութեան, խորհրդային պատասխանը պիտի յայտարարուի առաջիկայ 48 ժամերուն ընթացքին: Հաւական է որ հրաւէրը ընդունի, բայց բազմաթիւ պայմաններ առաջարկէ:

× Եգիպտական թերթերը կը շարունակեն բուռն յօդուածներ հրատարակել Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դէմ: «Ալ Շաապ» կը գրէ.— «Եթէ Արեւմուտքը մինչեւ գինեալ միջամտութեան դիմէ, պիտի տեսնէ որ Եգիպտոս պիտի չհպատակի բռնութեան: Պէտք է բնաջնջէ եգիպտացի ժողովուրդը, յետոյ նոր ջրանցք մը փորէ: Մենք շատ լաւ գիտենք որ Անգլիա աւելի զօրք ունի, աւելի զէնք, ինչպէս եւ հիւլէական եւ ջրածին ռումբեր. բայց Իտըն եւ իր նաւատորմը, Փինօ եւ իր բուրումնաւէտ զինուորները թող գիտնան՝ թէ Եգիպտացիները պիտի կռուին իրենց հողին իւրաքանչիւր թիզին համար»:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ· ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Հրձիգութեան նոր դէպքեր տեղի ունեցան Ալժերիոյ մէջ: Պայնէմի անտառներուն հրկիզման նիւթական վնասները 500 միլիոն ֆրանքէն աւելի կը հաշուուին: 20 հազարէ աւելի անձեր, երկու օր շարունակ, աշխատեցան մարել կրակը: Ալժէ քաղաքին հրջակայքը գտնուող ուրիշ անտառներու մէջ ալ հրդեհներ ծագեցան: Օրլէանվիլի մէջ, հրդեհը փճացուց հունձքերը: Փչող հովը եւ սաստիկ տաքը (42°5 շուքին մէջ) աւելի եւս կը դժուարացնեն հրշէջներուն աշխատանքը:

Հրձիգութեան բազմաթիւ դէպքեր արձանագրուեցան նաեւ Ալժերիոյ միւս շրջաններուն մէջ:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԱՂԷՏ ՄԸ

Շարլըրուայի մէջ (Պելժիա) չորեքշաբթի առաւօտ հրդեհ ծագեցաւ ածխահանքի մը մէջ: Աւելի քան 262 հանքագործներ բանտարկուած կը մնան 900 մեթր խորութեան մը մէջ: Օգնութեան փութացողները դժուարութեանց կը մատնուին տիրող սաստիկ տաքութեան պատճառով: Վըշտահար բազմութիւն մը, մեծ մասամբ բաղկացած հանքագործներուն ընտանիքներէն, կը սպասէ եւ կը յուսայ փրկարար հրաշքին: Արդարեւ, միայն հրաշք մը կրնայ փրկել այդ մարդիկը: Ամբողջ անցքերը լեցուած են բոցերով. ազատարար ուժերը կը վերադառնան յուսահատ: Մինչեւ որ հրդեհը չմարի, կարելի պիտի չըլլայ մօտենալ ստորերկրեայ բանտարկեալներուն. գուցէ մինչ այդ բոլորն ալ խեղդամահ եղած ըլլան: Ցարդ ութը դիակներ գտնուեցան: Եօթը հանքագործներ յաջողեցան ազատիլ: Բազմաթիւ կամաւորներ կը շարունակեն անկարելին փորձել:

× Պելժիոյ թագաւորը հասաւ աղէտին վայրը: Անձամբ կը մխիթարէ աղէտեալներուն ընտանիքները եւ կը հսկէ փրկութեան աշխատանքներուն:

× 262 հանքագործներէն 115ը Պելժիացի են, 139ը՝ Իտալացի, իսկ մնացեալները՝ Յոյն կամ Մարոքցի:

× Երկու իտալացի նախարարներ ալ հասան Շարլըրուա:

× Ֆրանսայի վարչապետը ցաւակցական հեռագիր մը յղեց Պելժիոյ վարչապետին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ երեք ռազմանաւեր հասան Օսլօ, Նորվեկիոյ մայրաքաղաքը:

ՃԱՓՈՆԻ արտաքին նախարարը մերժեց հրաժարիլ իր հողային պահանջներէն: Պիտի ստեղծուի ռուսեւճափոնական խառն յանձնախումբ մը, որ պիտի քննէ այս հարցը:

ՍԱԿԱՐԱՆ.— (Օգոստ. 8) ձոյլ ոսկի 483.000, նափոլէոն 3480, զուիցերիական 3380, անգլիական 4440, քսան տոլարնոց 17.600, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1095, տոլար 413, զուիցերիական 98,75 պելժիական 8,20, լիր 0,65, փեսեթա 9,20:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Խանասորի 59րդ տարեդարձին առթիւ:

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին:

Եւ մասնակցութեամբ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Քալասի օդասուն ծառաստանին մէջ: (Էքսի ճամբուն վրայ՝ Սէփթէմէն 7 քիլ. անդին):

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին.— Մասնակցութեամբ կարող ուժերու, երգեր, արտասանութիւններ, նուագ, զըւարճախօսութիւն եւ զանազան անակընկալներ: Հայկական եւ եւրոպական պարեր՝ ընկերակցութեամբ մասնաւոր նըւագախումբի:

Առաւօտեան պուլի մրցում:

Ճոխ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով: Շամփուրով խորոված, սանտուիչ եւ այլազան խմիչքներ:

Դուրսէն անհատներու համար ուեւէ ապրանք ծախելը ինչպէս նաեւ կրակ վառելը խստիւ արգիլուած է:

Երթեւեկութեան համար կը սպասարկեն մասնաւոր օթօքարներ, դիւրութեան համար նախապէս արձանագրուիլ շրջանի ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն մօտ. Անհատապէս ներկայ գտնուիլ փափաքողները կրնան առնել Մարսէյլ – Էքս տանող օթօքարները եւ Թրոլէյպիւսը ու իջնել Սէփթէմ, ուրկէ մասնաւոր երթեւեկի սպասարկութիւն մինչեւ հանդիսավայրը:

Մուտքը ազատ է:

Խանասորի տօնակատարութեան համար Լա Բալաս երթալ փափաքողները կրնան արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն, տեղ ապահովելու համար «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարձած օթօքարին մէջ.–

Ծերիկեան, 13 ռիւ տէ Տոմինիքէն:

Պետրոսեան, 20 ռիւ տէ Բըքիք Մարի:

Քէօսէյեան, 2 ռիւ Պերնար Տիւպուա:

Օթօքարը կը մեկնի ժամը ճիշդ 8ին եւ կը վերադառնայ իրիկուան 8,30ին:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողի օրհնութիւն:

Երկուշաբթի Մեռելոց, Ս. պատարագ, ժամը 10ին:

Հասարակութենէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցին հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ այս կիրակի: Յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողի օրհնութիւն: Ս. Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութեան առթիւ մատաղօրհնում պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջաններու հայ հաւատացեալները ներկայ ըլլալ այս սուրբ արարողութեանց: Կը խնդրուի հասարակութենէն մատաղի համար բերել իր նիւթական մասնակցութիւնը:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

15 Օգոստոս, չորեքշաբթի առաւօտ, Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի, Ռիւ Ժէ Սէն Լաւի սրահին մէջ:

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քահանայ (Լիոնէն): Երգեցողութեանց պիտի մասնակցի Օր. Սիրան Տէր Կուսեան:

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Ի գիտութիւն Պոմոնի եւ շրջանի մեր ժողովրդեան կը ծանուցանենք թէ այս կիրակի Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ եկեղեցւոյս մէջ պիտի կատարուի մատաղի եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւն: Կը հրաւիրենք հասարակութիւնը որ մատաղի համար իր նիւթական մասնակցութիւնը բերէ: Նուէրները արձանագրել քարտուղար Պ. Ճէրահեանի կամ Թաղականն խորհրդոյ մօտ:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Պոլսոյ պատրիարքարանի տեսուչ Տ. Գարեգին Ծ. Վ. Գազանճեան:

Թաղ. խորհուրդ Պոմոնի

ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ

Ազգային երկրորդ ուխտագնացութեան համար կը խնդրուի ուխտաւորներէն ներկայ ըլլալ այս ուրբաթ ժամը 5ին, Կառ տը Լիոն, ժամացոյցին տակը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 1000 ֆր. Այրի Տիկ. Աննիկ Մինասեանէ, իր եղբօր Պ. Դաւիթ Տէր Գալուստեանի ապաքինման առթիւ:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Սէնժերոմի (Մարսէյլ) Պ. Թոննելլի բացօթեայ բեմին վրայ:

Կը ներկայացուի «Փառաւոր Հարսանիք»ը: «Թրագօշ» երգի եւ պարի խումբը կ'երգէ եւ կը պարէ հայկական տարազներով:

ԼԱՆՍԷ.— Լանսէյի ընկերները եւ բարեկամները կատարեալ ապաքինում կը մաղթեն անխոնջ եւ նուիրուած Խաչուհի Տիկին Արշալոյս Սիմլեանին որ բժշկական գործողութեան ենթարկուեցաւ:

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ օգոստոս 14ին ոչխարի մատաղ եւ աղի օրհնութիւն պիտի կատարուի իրիկուան ժամը 6ին: Իսկ օգոստոս 15ի առաւօտ, ժամը 8ին Ս. պատարագ, հոգեհանգիստ եւ խաղողի օրհնութիւն պիտի կատարուի: Եկեղեցի կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 16րդ պատգամ. ժողովը պիտի գումարուի այս շաբաթ եւ կիրակի օրերը, Կառտանի մէջ, Պառ Րէս – թօրան տը Նիս (ժիպէլլօ) ռութ տը Նիսի սրահը: Առաջին նիստը կը բացուի շաբաթ առաւօտ ժամը ճիշդ 9ին: Պատգամաւորներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կիրակի կէսօրէն վերջ ընտանեկան խնջոյք: Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ իբրեւ ունկնդիր:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Ս. Աստուածածնի տօնը ինչպէս նաեւ խաղողօրհնէքը պիտի կատարուին հանդիսաւոր արարողութեամբ: Բշ. օր, Մեռելոցի առիթով ալ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի եւ համօրէն ննջեցեալներու յիշատակին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի: Երկու օրերու պաշտօնակատարութիւններուն ալ երկսեռ երգչախումբը կը մասնակցի բազմաձայն երգեցողութեամբ, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ, այս կիրակի, ամբողջ օրը, Պ. Կուհայի գեղեցիկ դաշտին վըրայ (Դրիփքէ): Այս առթիւ հրաւիրուած է Վալանսի «Արաքս» երգչախումբը:

Անձրեւի պարագային հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ Պ. Խաչատուրեանի սրահը:

⁂ Խաղողօրհնութիւն.— Օգոստոս 12ին հոգեհանգստեան պաշտօն եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւնը պիտի կատարուի Ս. Գրիգոր մատրան մէջ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մարիամ Պզտիկեան (Ծընեալ Այվազեան), Տէր եւ Տիկին Թորոս Պզտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. և Ա. Յակոբեան և զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Թադէոս Այվազեան (Լիոն) ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ԹՈՐԳՈՄ ՊԶՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աշկերտ մը, 18էն 19 տարեկան, մանիւթաճնողէտ: Նախընտրելի է որ հեծանիւ ունենայ քուռսերու համար: Դիմել Պ. Թոփաքեանի,

51 Rue d'Hauteville, Paris

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

11 Նոյեմբեր, Հ. Բ. Ը. Մ. յիսնամեայ յոբելենական հանդէսը, Սալ Փլէյէլի մէջ, ժամը 21էն 24:

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Ժօրժ Ե.ի մէջ, ժամը 16էն 24:

Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 11 ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI 11 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7652 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3463

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՉՎԱՒԵՐԱՑՈՒԵՑԱՒ

Ապտիւլ Մէճիտ (էֆէնտի), որ Մուստաֆա Քէմալի կողմէ սուլթանութեան ջնջումէն ետք, Օսմանեան Կայսրութեան վերջին խալիֆան եղած էր եւ իր կարգին պաշտօնանկ ըլլալով Ֆրանսա ապաստանած, օր մը «Փըթի Փարիզիէն»ի թղթակցին յայտարարած էր, ակնարկելով Սեւրի դաշնագրին.

— Սեւրի մէջ դուք դիւրաբեկ բաներ կը շինէք:

Ճիշդ էր: Դաշնագիրը, տակաւին մելանը չչորցած, փշրուած էր, ինչպէս Սեւրի մէջ շինուած յախճապակի մը:

Երեք տարի վերջ, 24 Յուլիս 1923ին, Լօզանի մէջ նոր դաշնագիր մը պիտի ստորագրուէր Սեւրի փոխարէն:

Պարտուած եւ ամօթահար, Օսմանեան Կայսրութեան լիազօրները՝ Հատի փաշա, փիլիսոփայ Րիզա Թէվֆիք եւ դեսպան Րէշատ Խալիս գլխիկոր ստորագրած էին Սեւրի դաշնագիրը, առանց առարկութեան:

Մէկ անգամի համար արդարութիւնը յաղթանակած էր: Այն պատրանքն ունեցանք որ մեր մէկ միլիոն զոհերու վրէժը լուծուած էր:

Երկար չտեւեց մեր ուրախութիւնը:

Հակառակ մեր ակնկալութեան, Սեւրի դաշնագիրը չվաւերացուեցաւ:

Ինչո՞ւ:

Այսօր, 36 տարի վերջ, երբ արագ ակնարկ մը կը նետենք 1920ի միջազգային կացութեան վրայ, կը տեսնենք, որ համաշխարհային առաջին պատերազմի վաղորդայնին, յաղթական թէ պարտեալ, ամէն երկիր իր սեփական վէրքերը դարմանելու հետամուտ էր:

Կայսրութիւններ քանդուած էին եւ անոնց փլատակներուն մէջէն բազմաթիւ ազգեր ազատագրուած՝ անկախ պետութիւններ կազմած էին կամ հողատարութեան ենթարկուած:

Բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը նոր վարդապետութիւն մը մէջտեղ նետած էր եւ յաղթական դաշնակիցները ամէն ճիգ կ'ընէին անոր ծաւալումը արգիլելու համար:

Թուրքիոյ մայրաքաղաքը գրաւուած էր դաշնակիցներուն կողմէ: Յունաստան զինուոր ցամաք հանած էր Իզմիրի շրջանը եւ հելլէն բանակը կը յառաջանար դէպի Անատոլուի ներսերը:

Կիլիկիան Անգլիացիներուն կողմէ պարպուելէ վերջ յանձնուած էր Ֆրանսացիներուն: Հայկական լեգէոնը գրաւած էր մեր պատմական հողերու մէկ մասը:

«Միլլի» շարժումը՝ գլխաւորութեամբ Մուստաֆա Քէմալի՝ ծայր տուած էր 1919ի գարունէն սկսեալ եւ հսկայաքայլ կը ծաւալէր: Անոր կ'աջակցէին, առաջին գծին վրայ, բոլշեւիկները՝ զէնք, ռազմանիւթ ու դրամ հայթայթելով: Գաղտնի դաշինք կնքելով եւ մանուկ Հայաստանի Հանրապետութիւնը իր սաղմին մէջ խեղդելով:

Թուրքիոյ միջոցաւ իրենց դատին կ'ուզէին շահիլ ո՛չ միայն Թուրանիոյ միլիոնաւոր իսլամները, այլ կը նկրտէին համաշխարհային յեղափոխութիւնը ծաւալել մինչեւ Հնդկաստան: Խալիֆայութեան կեդրոնը Թուրքիոյ մէջ էր տակաւին:

Հնդկաստանի իսլամները Լոյտ Ճորճի ուղղուած յուշագրերով կը պահանջէին պահպանել Թուրքիոյ հողային ամբողջութիւնը:

Անգլիա 1919ի գարունէն սկսեալ մաս մաս դէպի Թուրքիա կը ղրկէր Եգիպտոսի մէջ արգելափակուած գերիները, երբ տակաւին ո՛չ մէկ հաշտութեան դաշնագիր կնքուած էր: Այդ զինուորներն էին որ կազմեցին Մ ու ս թ ա ֆ ա Քեմալի բանակին հիմնական տարրերը: Պոլսոյ մէջ ալ երկդիմի քաղաքականութիւն կը վարէր: Զաք բերաններ կ'ըսէին նոյնիսկ թէ ձեռքի տակէ կ'աջակցէր քէմալականներուն:

Ֆրանսայի երեսփոխանական ժողովին մէջ ձախակողմեանները «ո՛չ մէկ սու, ո՛չ մէկ զինուոր Կիլիկիոյ համար» կը գոչէին: Ու վարչապետ Պրիան Անգարա կը փութացնէր Ֆրանքլէն Պույեոնը՝ քէմալականներու հետ կնքելու համար 1921 Հոկտ. 20ի համաձայնագիրը, պարպելով Կիլիկիան: Ֆրանսա չէր ուզեր, որ Թուրքիա նետուի բոլշեւիկներու գիրկը (երբ շատոնց նետուած էր արդէն):

Իտալիա չէր ծածկեր իր աջակցութիւնը Միլլի շարժումին:

Այս պայմաններուն տակ, շնորհիւ իր երէկի թշնամիներուն, Թուրքիան ծով կը թափէր հելլէն բանակը եւ Լօզանի մէջ կը ներկայանար իբրեւ յաղթական:

Իսկ ամէնէն կարեւորը, Հայաստան անկախ չէր այլեւս եւ ինկած էր բոլշեւիկեան լուծին տակ:

Ահա՛ թէ ինչու չվաւերացուեցաւ Սեւրի դաշնագիրը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

ՅՈՐԴՈՐՆԵՐ ԵՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խ. Միութիւնն ալ պատասխանեց Լոնտոնի ժողովի հրաւէրին: Ըստ Թասս գործակալութեան մէկ հեռագրին, Խ. Միութիւնը պիտի մասնակցի Օգոստ. 16ի ժողովին: Պաշտօնական յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ «Սուէզի Ջրանցքին ազգայնացումը ոչ մէկ վտանգ կը ներկայացնէ երթեւեկին ազատութեան համար: Ընդհակառակն, Եգիպտոսի շահը կը պահանջէ որ երթեւեկը չընդհատուի: Երկրի մը մէջ գտնուող ինչքերուն կամ կալուածներուն ազգայնացումը պետական ներքին հարց մըն է, որ ըստ միջազգային օրէնքներուն, վերծ կը մնայ ուրիշ պետութեանց միջամտութենէն»: Զեկոյցը կը յայտնէ նաեւ թէ Խ. Միութիւնը անընդունելի կը գտնէ ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութեանց բռնած դիրքը, որ կը վտանգէ աշխարհի խաղաղութիւնը:

Գալով ժողովին, Խ. Միութիւնը պիտի մասնակցի. բայց դիտել կու տայ թէ Անգլիան եւ Ֆրանսան ինքնագլուխ գործեցին. ոչ Խ. Միութեան, ոչ ալ 1888ի համաձայնագիրը ստորագրող միւս պետութեանց կարծիքը հարցուցին. հրաւիրեցին իրենց յարմար դատած պետութիւնները, այդ իսկ պատճառով, Լոնտոնի ժողովը իրաւասութիւն չունի Սուէզի հարցին մասին վճիռներ արձակելու:

Այս հիման վրայ, Խ. Միութիւնը կ'առաջարկէ.— ա) Յետաձգել ժողովին թուականը: բ) Հրաւիրել 22 ուրիշ պետութիւններ եւս. Հունգարիան, Եուկոսլաւիան եւ Աւստրիան՝ որպէս նախկին անդամներ Աւստրօ-Հունգարական կայսրութեան (որ ստորագրած էր 1888ի համաձայնագիրը): Այն արաբական երկիրները, որոնք մաս կը կազմէին Օսմանեան Կայսրութեան: Կարգ մը ծովային պետութիւններ (Լեհաստան, Պուլկարիա, Ռումանիա, Ֆինլանտա): գ) Անհրաժեշտ է նաեւ, որ համայնավար Չինաստանի նըման մեծ պետութիւն մըն ալ մասնակցի խորհրդակցութեանց:

× Լոնտոնի, Փարիզի եւ Ուաշինկթընի մէջ համաձայն չեն Խ. Միութեան առաջարկներուն: Ոչ կ'ուզեն ժողովը յետաձգել, ոչ ալ նոր հրաւէրներ յղել:

× Ռուսերը անպաշտօն կերպով յայտնեցին, թէ կ'ընդունին Սուէզի միջազգայնացումը, պայմանաւ, սակայն, որ աշխարհի միւս ջրանցքներն ու նեղուցներն ալ միջազգայնացուին (կ'ակնարկեն Փանամայի, Ճիպրալթարի եւ Տարտանէլի):

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Եգիպտոսի քաղաքական շրջանակները շատ գոհ են Խ. Միութեան պատասխանէն. համոզուած են թէ զօրաւոր պաշտպան մը ունին Լոնտոնի ժողովին մէջ: Եգիպտոսի դիւանագիտական ներկայացուցիչները ամէն տեղ յայտարարութիւններ կ'ընեն, թէ Եգիպտոս չի կրնար ետ առնել Սուէզի ազգայնացման որոշումը:

× Հակասական լուրեր կը շրջին Նասըրի ճամբորդութեան մասին: Երէկ լուր տարածուեցաւ Եգիպտոսի մէջ թէ Նասըր Մոսկուա պիտի երթայ Օգոստ. 14ին:

× Գահիրէի ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ առջի օր, գնդ. Նասըր ստորագրեց «Ազգային Ազատագրութեան Բանակ»ի մը ստեղծման հրովարտակը:

× Դարձեալ ըստ Գահիրէի ձայնասփիւռին, գնդ. Նասըր «շատ կարեւոր» ձայնասփիւռ ճառ մը պիտի խօսի կիրակի գիշեր ժամը 20,30ին:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Արաբական Դաշնակցութեան քաղաքա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՂԵՒՈՆԴ ԵՊԻՍԿ.Ի ՊԼ ՏԱՍԽԱՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բ.— Ըսած էինք, թէ կաթող. ձեռնադրութիւնն ու օծումը ծիսակատարութիւն մըն է: Մեր սրբազան եղբայրները կը պատասխանեն թէ «ուղիղ չէ»: Արդեօք իրենց մտքին մէջ կա՞յ այն մտածումը, որ ընտրեալը կաթողիկոսական ձեռնադրութեամբ եւ օծմամբ եկեղեցական նոր աստիճան մը կը ստանայ: Եւ, այդ պատճառաւ, խորհուրդ կը նկատեն զայն, ինչպէս սարկաւագներու, քահանաներու եւ եպիսկոպոսներու ձեռնադրութեանց խորհուրդները:

Վերոյիշեալ երեք եկեղեցական աստիճաններու տուչութիւնը խորհրդակատարութեամբ տեղի կ'ունենայ, յատուկ եկեղեցական իշխանութեան մը փոխանցումով՝ ենթակային: Եկեղեցական աստիճաններու լրումն է եպիսկոպոսութիւնը, եւ եպիսկոպոսը ունի բոլոր աստիճանները տալու իշխանութիւնը: Իսկ կաթողիկոսը՝ եկեղեցական աստիճանով հաւասարներու մէջ առաջին եպիսկոպոսն է, որ ընտրուած է ժողովուրդի ներկայացուցիչներու կողմէ, եւ այդ ընտրութիւնը եկեղեցական ծէսով մը նուիրագործուած է: Կարելի՞ է ցոյց տալ կաթողիկոսական ձեռնադրութեան եւ օծման կարգին մէջ եպիսկոպոսական աստիճանի յատուկ եկեղեցական իրաւասութիւններէ վեր իշխանութեան մը տուչութեան բանաձեւումը: Ի՞նչ կը ստանայ ենթական՝ իբրեւ նոր [illegible]: Ամբողջ արարողութիւնը կը բաղկանայ աղաչանքէ եւ աղօթքէ, որոնց նպատակն է հայցել Աստուծմէ Ս. Հոգիով զօրացումը եկեղեցւոյ հովուապետութեան ԱՐԴԷՆ ԻՍԿ կոչուած ենթակային՝ քալելու համար անսայթաք՝ Աւետարանի ճամբէն:

Գէորգ Դ. կաթողիկոսի կողմէ հրատարակուած եպիսկոպոսական ձեռնադրութեան Մաշտոցին մէջ, կաթողիկոսական ձեռնադրութեան եւ օծման մասին հետեւեալը գրուած է.

— « ... Հաւանեալ իսկ է բարեպաշտօն ազգս մեր առհասարակ զի և այս ՀԱՆԴԷՍ զմշխարիկ մի է՝ ի ճշխարաց վաղնջուցն ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ և ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ գերագոյն շքեղութեանց, յորս վայել էր երբեմն»:

Այս շքեղ արարողական հանդամանքին փաստն է նաեւ որ, ըստ Մաշտոցի, տասներկու եպիսկոպոսներ կը մասնակցին արարողութեան: Կաթողիկոսական ձեռնադրութեան եւ օծման մասնակցող եպիսկոպոսներու ԹԻՒԸ չէ կարեւորը, այլ անոնց ունեցած իշխանութիւնը: Այլապէս, 10–15 վարդապետներով կարելի կ'ըլլար եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն կատարել: Մէկը կրնայ տալ ԻՆՉ ՈՒՆԻ, եւ ո՛չ այն՝ որ ԻՐՄԷ ՎԵՐ է: Եւ քրիստոնէական եկեղեցւոյ մէջ նուիրապետական կարգին վերին աստիճանին վրայ գտնուողը եպիսկոպոսն է, եւ ան է բաշխիչը բոլոր աստիճաններուն, իրեն հաւասար կամ իրեն ենթակայ:

Մենք որ երկար դարեր չունէինք կաթողիկոսական ձեռնադրութեան եւ օծման կարգ, ինչո՞վ կաթողիկոս կը ճանչնայինք մեր եպիսկոպոսապետները: Ժխտե՞նք այսօր անոնց կաթողիկոսական հանգամանքը, քանի չկար այդ կարգը տուող «խորհրդագործական» արարողութիւնը, եթէ այս վերջինով պայմանաւոր էր կաթողիկոսութիւնը...:

Ուրեմն, կ'եզրակացնենք դարձեալ. կաթողիկոսական ձեռնադրութիւնը եւ օծումը շքեղ ծիսակատարութիւն մըն է, ուր ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԷՆ ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԸ ՆՈՒԻՐԱԳՈՐԾԷ:

Գ.— Ըսած էինք նաեւ, թէ «հարկը օրէնքը կը լուծէ», հիմնուելով Փարիսեցիներու ուղղուած Քրիստոսի պատասխանին վրայ՝ թէ «Շաբաթ վասն մարդոյ եղեւ եւ ոչ եթէ մարդ՝ վասն շաբաթոյ»: Մովսիսական օրէնքին համաձայն, հակառակ անոր որ շաբաթը սուրբ պէտք է պահուէր, Քրիստոսի աշակերտները զայն չյարգեցին: Քրիստոսի հակառակորդները, անոր աշակերտները իբրեւ օրէնքին դէմ գործողներ ամբաստանելու մտածումով, ըսին անոր. «Տե՛ս, զինչ գործեն աշակերտքն քո ի շաբաթու զորս չէ արժան»:

Քրիստոս պատասխանեց. «Շաբաթ վասն մարդոյ եղեւ, եւ ոչ եթէ մարդ՝ վասն շաբաթոյ» (Մարկոս, Բ. 23-28):

Օրմանեան Ս., Քրիստոսի այս խօսքերը իր «Համապատում»ին մէջ վերլուծելէ եւ այլ սուրբ գրական բացատրութիւններ տալէ վերջ, կ'եզրակացնէ, թէ օրէնքին բացառութիւնը օրինաւոր համարուեցաւ, զի Ս. գիրքն ալ զայն չէ մեղադրած: Դըրական օրէնք մըն էր, որ հարկին առջեւ տեղի կու տար («Համապատում», էջ 134–135):

Արդ, կը կրկնենք,— Կաթողիկոսական ձեռնադրութեան եւ օծման առթիւ նուազագոյն երեք եպիսկոպոսներու մասնակցութեան սովորութիւնը յարգելով հանդերձ, երբ Կիլիկիոյ Աթոռը անել կացութեան մատնուած է եւ վտանգի առջեւ կը գտնուի, կ'ըսենք. « Հարկը կը լուծէ օրէնքը »: Մեր եկեղեցւոյ պատմութենէն կը յիշենք Կիրակոս Վիրապեցիի ձեռնադրութիւնը, ուր կը ճշմարտուի « հարկը կը լուծէ օրէնքը » բացատրութիւնը: Վիրապեցի, երբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս ընտրուեցաւ՝ պարզ վարդապետ մըն էր: Ուրեմն, նախ եպիսկոպոս պիտի ձեռնադրուէր, ապա՝ կաթողիկոս: Մեր եկեղեցւոյ օրէնքներուն համաձայն, եպիսկոպոսը կը ձեռնադրուի կաթողիկոսէն. այդ օրերուն կ'ապրէր Գրիգոր Մուսաբէգեան կաթողիկոսը, որ մերժեց Ս. Էջմիածին փոխադրուիլ: Այս պայմաններու տակ, Կիրակոս Վիրապեցի եպիսկոպոսներու կողմէ նախ եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ, ապա կաթողիկոսացաւ՝ 12 եպիսկոպոսներու կողմէ («Ազգապատում», Բ. հատոր, 2115):

Հայ եկեղեցւոյ աւանդականացած այս սովորութիւնը ինչպէ՞ս լուծուեցաւ հարկին առջեւ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԸ

ՊԵԼՖՈՆԹԷՆԷՆ կը հեռախօսեն թէ Ֆր. Կ. Խաչի օգափոխութեան Բ. խումբը (Փարիզէն եւ Լիոնէն) հանգիստ եւ ապահով տեղ հասաւ:

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԸ

ԽՄԲ.— Պէյրութի մեր անկախ պաշտօնակիցը «Այգ», որուն տնօրէնն է երեսփոխան Տիգրան Թոսպաթ, շահեկան տեսակցութիւններու շարք մը սկսած է Կիլիկեան Աթոռի բարձրաստիճան եկեղեցականներու հետ: Հրատարակելէ ետք Գեր. Ղեւոնդ Եպիսկոպոս Չեպէյեանի տեսակցութիւնը, մեր պաշտօնակիցը փորձած է նաեւ տեսակցութիւն մը ունենալ Խադ Արքեպիսկոպոս Աջապահեանի հետ, բայց

«Դժբախտաբար, Տ. Խադ Արք., եւ Գերշ. Տ. Փառէն Եպս.ի անունով անհանգստութիւն պատրուակելով, չուզեց ընդունիլ մեզ: Կը ցաւինք այս մերժումին համար, որ ըստ մեզի անարդարանալի խուսափում մը կը մնայ, մանաւանդ որ Տ. Խադ Արք. ու Տ. Փառէն Եպս., նոյն օրը, կատարեալ կայտառութեամբ կը պատասխանէին ուրիշ թերթի մը հարցումներուն:»

«Այգ» ապա դիմած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ ընտրեալ Կաթողիկոսին որ սիրով ընդունած է թերթին աշխատակիցը եւ տուած խնդրուած բոլոր լուսաբանութիւնները:

Ստորեւ կը հրատարակենք այս շահեկան տեսակցութեան առաջին մասը.—

Ընտրեալ կաթողիկոս Գերշ. Տ. Զարեհ Եպս., քանի մը օր առաջ մեր պաշտօնակիցներէն մէկուն կատարուած յայտարարութեան մը մէջ ակնարկեր էր նախընտրական խօսակցութիւններու՝ յատկապէս Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարք Ամեն. Տ. Գարեգին Արք.ի հետ:

Առաջին հերթին ցանկացինք տեղեկանալ նախաընտրական բանակցութիւններուն: Սրբազան Հայրը հաստատեց, թէ իր ընտրութենէն առաջ միակ խօսակցութիւնը Գարեգին Պատրիարքին հետ ունեցած է Փետրուար 19ի գիշերը, քննելու համար ստեղծուած կացութիւնը: Մէկ ժամ ու քառորդ տեւող այդ տեսակցութեան ընթացքին, երբ Տ. Զարեհ Եպս. դիտել տուած է, թէ 1941ին ալ նոյն դէմքերն ու դէպքերը պատճառ դարձած են ընտրութեան յետաձգման, Գարեգին Պատրիարք պատասխանած է.

— Արդեօք իմ ընտրութեամբս կացութիւնը չի՞ փրկուիր:

— Վաղուց թղթակցութեան եւ բանակցութեան մէջ էինք, պատասխանեցի իրեն: Եթէ նման մտադրութիւն մը ունէիք, առնուազն շաբաթ մը առաջ հոս եկած ըլլալու էիք, որպէսզի կարելի ըլլար բանակցիլ: Դժբախտաբար նիւթական հնարաւորութիւն չկայ այժմ՝ որեւէ ձեւի խօսակցութիւն ունենալու:

Իրօք, Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքը Պէյրութ ժամանեց կիրակի առաւօտ միայն, կաթողիկոսական ընտրութենէն 24 ժամ առաջ, երբ անկարելի էր պատգամաւորներու հետ լրիւ շփում հաստատել:

Տ. Զարեհ Եպս. կը հաստատէ, թէ Փետրուար 19էն առաջ ոչ ցանկացած է անպայման կաթողիկոս ընտրուիլ եւ ոչ ալ մասնաւոր ճիգ թափած՝ այս ուղղութեամբ: Ընդհակառակն, երկարատեւ բանակցած է Ամեն. Տ. Գարեգին Պատրիարքի հետ՝ պատրաստակամութիւն յայտնելով դիւրացնել իր ընտրութիւնը: Գարեգին Պատրիարք պայման դրած է միաձայնութեամբ կատարուած տեսնել իր ընտրութիւնը եւ ապա՝ վեց ամիս Պոլիս մնալու առիթ ունենալ:

— Բայց ո՞ւր եւ ե՞րբ կարելի եղած է միաձայնութեամբ ընտրութիւն կատարել, հարց կուտայ Տ. Զարեհ Եպս.:

ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԵԻՆՔ ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԿԱԹՈՂ.Ի ՀԵՏ

Հետաքրքրական պիտի ըլլար գիտնալ, թէ Ամենայն Հայոց Հայրապետ ՏՏ. Վազգէն Ա.ի ներկայութեան կարելի չէ՞ր համաձայնութեան մը յանգիլ՝ Տ. Զարեհ Եպս.ի ջանքերով եւ Տանն Կիլիկիոյ ընտրեալ կաթողիկոսը այս ուղղութեամբ որեւէ աշխատանք տարա՞ծ է:

— Փետրուար 16ին, ըսաւ Զարեհ Սրբ., մօտ մէկ ժամ առանձինն տեսակցեցայ Ամենայն Հայոց Հայրապետին հետ: Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ոգիին եւ Էջմիածնի ու Կիլիկիոյ Աթոռներուն փոխյարաբերութիւններուն շուրջ բացարձակապէս տարակարծութեան մէջ չգտնուեցանք: Ու տարակարծիք չենք այսօր եւս:

«Պահելով ու շարունակելով մեր սերտ յարաբերութիւնները Ս. Էջմիածնայ եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան հետ, մենք կը ցանկանք անմիջամուխ եւ ամբողջական տեսնել միշտ Կիլիկեան Կաթողիկոսութեան անկախութիւնը: Երբեք հարկ պիտի չտեսնէինք այսքան կարեւորութեամբ եւ բազմիցս ընդգծելու այս կէտը, եթէ այժմու արուեստական «տագնապ»ը ստեղծողներու մօտ հաստատէինք բացորոշ տրամադրութիւնը՝ ստորադասելու այդ անկախութիւնը:

«Տարաբախտօրէն, նոյնինքն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան գաղափարը լրիւ չէ ըմբռնուած բոլոր անոնց կողմէ, որոնք, յանուն «Էջմիածնասիրութեան», նոյն Ս. Էջմիածնայ շահերուն դէմ կը գործեն: Կիլիկեան Աթոռը, իր անկախ գոյութեամբ, աւելի բարձրօրէն կը ներպաստէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան հոգեւոր եւ բարոյական հեղինակութեան: Նկատումներն ու յետին դիտաւորութիւնները՝ դժբախտաբար, բաւեր կը բերեն այս ճշմարտութեան վրայ ու մարդիկ կան, որոնք ստեղծուած այս կացութենէն կ'ուզեն օգտուիլ, հաճոյ երեւալու համար արտաքին ուժերու:

«Կիլիկեան Աթոռի անկախութեան սկզբունքին ամրօրէն կառչելով՝ մենք աւելի խորապէս ծառայած կ'ըլլանք Հայ. Եկեղեցւոյ, քան բոլոր անոնք, որոնք կ'ուզեն հաւատարմութեան սխալ ու շրջուած ըմբռնումով մը այս Աթոռին հիմերը քանդել»:

ԻՆՉՈ՞Ւ ՉԸՆԴՈՒՆՈՒԵՑԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Բոլորին ծանօթ է Գահիրէի Եպիսկոպոսական Ժողովին գումարումն ու համաձայնագրի մը խմբագրումը: Մայր Աթոռի ենթակայ եպիսկոպոսները, Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին ընտրութիւնը «թերի եւ անընդունելի» գտնելով, համաձայնագրի մը ընդունումն ու ուխտագրի մը գործադրումը պայման դրին «թերի եւ անընդունելի» արտայայտութեան բարձման եւ օծման իրենց մասնակցութեան, ցոյց տալով, թէ անձի պայքար չէ իրենցը, անձի մը ընդդիմութիւն չէ իրենցը: Եթէ Կիլիկիոյ Աթոռին պատասխանատուները ընդունէին համաձայնագիրը, կաթողիկոսական տագնապը լուծուած կ'ըլլար: Բայց՝ ինչպէս ծանօթ է, մերժեցին կտրուկ կերպով:

«Ինչո՞ւ մերժեցիք, մեր հարցումին ի պատասխանի, Տ. Զարեհ Եպս. յայտարարեց.

— Էջմիածնայ ու Կիլիկիոյ գոյգ Աթոռները, Հայաստանեայց Առաքելական նոյն եկեղեցւոյ պատկանելով հանդերձ, անկախ են: Իւրաքանչիւրն ունի իր ներքին վարչութիւնը: Եւ Եպիսկոպոսական Ժողովին պայմանները բացարձակապէս անընդունելի էին: Ուխտագիրը կը ժխտէր մեր Մայր Տաճարին գոյութիւնը, քանի որ ընտրեալ Կաթողիկոսը պարտաւորութեան ներքեւ կը դրուէր Եգիպտոս երթալու եւ իր ուխտը կատարելու՝ մայրավանքէն հեռու: Ան ապա կը ժխտէր Մաշթոցի ուխտը: Միաժամանակ անտրամաբանական էր ու տեսնուած բան չէր, որ Կաթողիկոսի մը պարտադրուէր իր փոխանորդը»:

«ՇԱՏ ԾԱՆՐ» ՈՒ «ՇԱՏ ԹԵԹԵՒ» ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Հարց տուինք.

— Քանի որ Եպիսկոպոսական ժողովին պայմանները ամբողջ Կիլիկեան Աթոռը հետաքրքրող հարցեր կ'արծարծէին եւ առաւելապէս եկեղեցական բնոյթ կը կրէին, ինչո՞ւ միայն ազգային իշխանութիւններուն պարզուեցան եւ միաբանական ժողովին կարծիքը չառնուեցաւ:

— Գահիրէի Եպիսկոպոսական Ժողովին որոշումներէն տեղեակ պահուեցաւ միաբանութիւնը, պատասխանեց Տ. Զարեհ Սրբ.: Բայց Աթոռներու փոխյարաբերութեանց խնդիրը միմիայն Եպիսկոպոսական դասուն կրնայ պատկանիլ: Միաբանութեան իրաւասութիւնները ներքին խնդիրներու շուրջ են: Աթոռներու փոխյարաբերութեանց մասին արտայայտուելու իրաւունքը կը պատկանէր ընտրեալ Կաթողիկոսին, Տեղապահ Սրբազանին եւ եպիսկոպոսներուն: Տ. Խադ Արք. եւ Տ. Դերենիկ Եպս. Գահիրէ էին եւ անմիջապէս ընդունեցին պայմանները՝ առանց մեզի հետ խորհրդակցելու: Տ. Փառէն Եպս. երկու տարիէ ի վեր կը յայտարարէր, թէ որեւէ բանակցութեան չի մասնակցիր եւ որեւէ պաշտօնագրի ներքեւ չստորագրեր: Տ. Խադ Արք., համաձայնագիրը ստորագրելէ ետք արտայայտուած է պայմաններուն «շատ ծանր» ըլլալուն մասին: Իսկ Տ. Դերենիկ Եպս. համաձայնագիրը ստորագրելէ ետք, Կաթողիկոսարանիս Վեհարանին մէջ մեր ունեցած հաւաքոյթներուն ընթացքին անոր դէմ արտայայտուեցաւ, բայց... պայմանները «շատ թեթեւ» գտնելով:

«ՈՉ ԹԷ ԱՌԱՋԱՐԿ, ԱՅԼ՝ ՎԵՐՋՆԱԳԻՐ»

— Ինչո՞ւ ամբողջութեամբ մերժեցիք համաձայնագիրը եւ առաջարկներ չներկայացուցիք:

Ընտրեալ Կաթողիկոսը պատասխանեց.

— Այդ «համաձայնագիր»ը մեզի չեկաւ որպէս համաձայնագիր եւ առաջարկ, այլ՝ որպէս վերջնագիր: Պոլսոյ Ամեն. Պատրիարքը Տ. Խորէն Սրբ.ին ըսած է. «Անկէ նշանախեց մը իսկ չէք կրնար փոխել»: Իսկ Տեղապահ Սրբ.ի Պէյրութ վերադարձէն ետք, Տ. Ղեւոնդ Սրբ. յատենի ժողովոյ հարց տուած է Վեհափառ Վազգէն Կաթող.ին. «Կարելի՞ է որոշ փոփոխութիւններու ենթարկել համաձայնագիրը»: Վեհափառը պատասխանած է. «Եպիսկոպոսական Ժողովը իր որոշումը տուած է արդէն: Նկատի պէտք է ունենալ նաեւ որ համաձայնագիրը Տ. Խորէն Սրբազանին յանձնուած է Մարտ 7ին՝ չորեքշաբթի, ժամը 12ին եւ պատասխանը պահանջուած՝ ամենաուշը յաջորդ օր ժամը 5ին, այսինքն՝ 29 ժամէն: Զարմանալիօրէն, այդ «համաձայնագիր»ը Ամերիկայի «Նոր Աշխարհ» թերթին մէջ խորագիր փոխած էր եւ դարձած... «Առաջարկ»:

Կարող ենք հաստատել, թէ Տեղապահ Տ. Խորէն Եպս. երբ Գահիրէ վերադառնալով Կիլիկեան Աթոռին մերժումը հաղորդած է Ամենայն Հայոց Հայրապետին, Վազգէն Ա. Կաթող. ըսած է. «Ինչո՞ւ կը մերժէք զանոնք կտրուկ կերպով ու չէք բերեր ձեր հակառաջարկները»: Միւս կողմէ, Վազգէն Ա. Կաթող.ի կողմէ բանագնաց նշանակուած Տ. Եղիշէ Արք. յայտարարած է Կիլիկիոյ Աթոռին պատասխանատուներուն. «Պահեցէք ոգին, բայց մի կառչիք տառին»:

Համաձայնագրին շուրջ բանակցելու բաց դուռ մը կը ձգուէր, բայց... քիչ մը ուշ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Յուլիս 16ին մեռած է ժողովրդական արուեստագէտ Ալեքսանդր Դանիէլ Կարապով: Ծնած էր 1882ին: Երաժշտական կրթութիւնը ստացած է Մոսկուայի մէջ: Իր երկարամեայ գործունէութեան ընթացքին երգած է Խ. Միութեան բոլոր օփերաներուն մէջ,— Մոսկուա, Կիեւ, Խարքով, Թիֆլիս, Բաքու եւն.: 1932ին մտած է Երեւանի պետական օփերան, ուր ունկնդիրները կը հմայէր իր գեղեցիկ թենորով: Մինչեւ վերջին տարիներս Երեւանի պարային ուսումնարանի տնօրէնն էր:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՏԷՐ ՇԱԽՇԱԽ

(Պոլսահայ իրական կեանքէ)

— *Մեր փափիշահը, Ալլահը կտրուկ ընէ իր թուրը,* խային *էրմէնիներուն հաշիւը մաքրելու վրայ է, ես ալ քուկինդ պիտի մաքրեմ հիմա,* կեավուր փափազ: Էլսպէթ, *նամուսիս դպաւ անամօթին խօսքերը,* խըռռտեցայ, *գոյնս նետեց, ու եալլա՛, վերցուցի հացը եւ ուժով մը* չալեցի *գլխին:*

Տէրտէրը թոռնիկ մը ունէր 10–12 տարեկան, սիրուն, պճլտուն աչքերով, կայծ ու կրակ տղայ մը, որ ճշմարիտ փորձանք մը դարձած էր իր անառակութիւններով: Բան սորվելու բնաւ գլուխ չունէր. հազար տեսակ «օյինպազութիւն»ներ կ'ընէր, դպրոցէն կը փախչէր, անդադար կը վազվռտէր փողոցները կամ սանձարձակ կ'ասպատակէր դրացիներուն պարտէզները:

Ուրբաթ օր մը, երբ կը խաղար տաճարին շրջափակին մէջ, տէրտէրը սափրեց թոռնիկին որ ժամ մտնէ եւ օրհնաջուրի ամանը բռնէ խաչահանգիստի պահուն: Սաղաթիէլ գլուխ ծռեց դժկամակութեամբ: Ամբողջ պատարագի ընթացքին՝ երգելու տեղ քրթմնջեց, ու երբ արարողութեանց վերջաւորութեան պահարանէն բարձրացաւ խորան, օրհնաջուրի խոշոր ամանը ձեռքը տուին:

Տղան հեղ մը կը նայէր ժողովուրդին, որ խռնուած էր մինչեւ խորանին ստորոտը եւ երկիւղածօրէն կը հետեւէր խաչահանգիստին, հեղ մըն ալ իր պապուկին, որ արտասովոր եռանդով կը կատարէր ջրօրհնէքի արարողութիւնը: Խելքը տունը չէր: Ժամ առաջ կ'ուզէր ինքզինքը դուրս նետել եկեղեցիէն. հաշիւ մը ունէր կարգադրելիք Կիւրեղ Սրապեանի հետ, որմէ տարուած էր խաղի ժամանակ եւ տասը քարեգնդակ կորսնցուցած անխոհեմաբար...:

Կզակը ցցած՝ բերանը բացած լայնօրէն, Տէր Շախշախ կը շարունակէր փոխադարձել դպիրներուն, թաւ եւ կերկերուն ձայնով մը, որ կը բխէր երկիւղած յափշտակութենէն:

«Եւ զքո միւս անգամ, զգալուստդ նշանաւս խաչի քո, ցուցեր աշխարհի...»:

Ցանկարծօրէն, սովկալին Սաղաթիէլ, փորձեց կանխել Մեսիան, Վարդավառէն առաջ իր «մարիֆէթ»ը... ճշմարտապէս ցոյց տալու համար Հայաշխարհին: Պարզապէս ձեռքէն թողուց օրհնաջուրի ամանը, որ գլխէն մինչեւ պորտը թրջեց խորանին յառաջակողմը խռնուած ջերմեռանդ **հաւատացեալները:**

Տէր Շախշախ յասումէն ցցեց բաշերը, աչքերը սեւցան, արեւելքի եւ արեւմուտքի բոլոր նիները *թառեցան գագաթին: Մէկէն՝ սրբկաւագին ձեռքը սահեցնելով խաչը, կատաղօրէն վազեց թոռան ետեւէն.*

— Թո՛ւհ, *սատանորդի լաճ, մանչեց ամօթէն բանճար դարձած,* պօյդ *չըջի* հէմէն...:

Տէրտէրին ծանր ձեռքը իջաւ Սաղաթիէլի վզին: Տղան ցաւէ սարսափելի աղաղակ մը արձակեց, բայց եւ այնպէս յաջողեցաւ պահարան նետել ինքզինքը:

Խորանին առջեւ ծունր դրած կիներ, կարծես կայծակէն զարնուած, յանկարծ վեր թռան իրենց տեղէն: Ղալմաղալը փրթաւ ժամուն մէջ: Թրջուած հաւու ճիչեր, մեղադրանքներ, անէծքներ, սպառնալիքներ եւ գայթակղալից աղաղակներ:

Տէր Շախշախ սովորականէն աւելի կանուխ սթափած էր իր երկիւղած յափշտակութենէն, բայց հաւատացեալ ժողովուրդն ալ նոյնքան դժգոհ էր իր տէրտէրէն, որ յանդգնած էր խորանին վրայ... բռնուիլ խաղալ թոռանը հետ:

— *Մեղա՛յ Տէր, էսպէս բան կ'եղնի, կը հեծեծէր ճողած մամիկ մը: Տէրտէրն որ տէրտէր ի, իւր կարգի վրէն կենալու է,* համա *ըսկուն պղծեց սուր սեղան, որ էնոր միրուք* թռաշելու *է...:*

Գլխէն մինչեւ ոտքը թրջած՝ տերեւի պէս սրսփուն կին մը, յուշիկ մը կը կըշտամբէր դժգոհ պառաւը.

— Սո՛ւս, *տէր հայրը ի՞նչ ըրած է որ մեղքը կ'առնես. յանցանքը Սաղաթիէլինն է: Ա՛խ, աղ* խումարբազը *մէյ մը ձեռքս անցնէր,* սուրաթը *վար պիտի առնեմ:*

— *Օ՛հ, երկուքն ալ մեղաւոր են հաւասարապէս, կ'եզրակացնէր տեսքոտ կին մը: Զարաճճին* թէրպիյէ *չըրած ի՞նչպէս կը համարձակի խորան հանել... եկեղեցին խայտառակեց, ինքն ալ խայտառակուեցաւ չենք ըսեր: Երեւակայեցէք որ, «Օրոզդիպաք»էն նոր առած* կիւզէլի՛մ *«քրպաժ»ս խխում եղած է. չան պէս կը դողդղամ կոր: Ո՛հ, Աստուած իմ, ի՞նչպէս դուրս պիտի ելլեմ այս վիճակովս...*

— Մեռաք *մ'ընէք, մատամ, վրայ կը բերէր կատակասէր երիտասարդ մը: Վստահ կրնաք ըլլալ, որ օրհնած ջուրով* պանեոն *«եարամիշ» կ'ըլլայ ձեզի եւ Մագթաղենացիին պէս կը սրբուիք ձեր մեղքերէն...:*

— *Անպատկա՛ռ...:*

(2 Շար.) *ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ*

ՔԻՉ ՄԸ ԲՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՍՕՍԻ-ԲԱՐԴԻ-ՋԻՆԱՐ-
PEUPLIER

●

Մեր բնապաշտ նախնիք, Հայկազունք, ծաղկապաշտ ու ծառապաշտ էին: Վկայ՝ Վարդավառի Տօնը՝ որ խաչի շուքին տակ՝ մեզի կուգայ շատ հինէն: Վկայ՝ Սօսեաց Անտառը՝ ուր ունէինք մեհեան, քուրմեր ու քրմուհիներ եւ Սօսանուէր Անուշաւաններ:

Ո՞րն է Սօսի ծառը, հարցուցած են ինծի շատեր: Խնդիր եղած է գիրքերու եւ թերթերու մէջ, բառարան պատրաստողներու եւ դասագիրքի հեղինակներու քով:

Ոմանք Սօսի ծառին համազօր դրած են փլաթանիւս Օրիանթալիս: Այն չքեղ, տարածուն ճիւղերով, պիսակաւոր կեղեւով, երկչար հսկայ ծառը՝ որմով զարդարուած են մեր ամէն օր տեսած լայն պողոտաները՝ Ֆրանսայի մայրաքաղաք Փարիզին եւ բազմաթիւ մեծ քաղաքներուն:

Բուսաբանութեան դասագիրքի հեղինակ, կամ երկլեզու բառգիրք յօրինող, շատ շատեր այդպէս են արձանագրեր Սօսի հայերէնին դէմ խաբուելով անոր արեւելեան որակումէն:

Քիչերէն՝ Մխիթար Աբբայի ու Երէց Վարդապետաց Հայկազեան բառգիրքերուն մէջ եւ որ մեր այդ սրբացած, պաշտուած ծառին համազօր դրեր են Հաղնի բառը:

Ուրիշներ ալ՝ Ջինար ծառն ու անունը շփոթեր են Նոճիին հետ, որ սիփրէսն է:

Ժողովուրդը չի շփոթեր սակայն՝ ծառ մը ուրիշ ծառի հետ, ոչ ալ այս ծաղիկը այն ծաղիկին տեղը կ'առնէ: Եթէ նմանութիւն տեսնէ՝ իսկականին կը վերապահէ բուն անունը, կեղծին կամ թունաւորին կը փակցնէ ուկ մասնիկը: Ինչպէս մանդակ՝ մանդրկուկ, սիվեղ՝ սիվեղուկ, ցորեն՝ ցորնուկ, կտաւատ՝ կտաւատուկ, եւայլն:

Թունաւոր ժահրոտ կարգ մը դաւաճան բոյսերուն կուտայ նաեւ ծուռ մակդիրը, — ծուռ կարօս (մոլեխինդ), ծուռ մանդակ, եւայլն:

Սօսի ծառին գալով, աւելի առաջներ՝ ու հետեւելով վերոյիշեալ բառգիրքերու կամ բուսագիրքերու սխալին, ես ալ կարծեր էի թէ՝ Փարիզի ծառուղիները զարդարող Փլաթանն է: Ու նոյնպէս շփոթութեամբ՝ Նոճին ու Ջինարը միեւնոյն ծառին տեղը կ'առնէի:

Կարեւոր առիթ մը սակայն՝ զիս մղեց աւելի մօտէն ճանչնալու Սօսին: Հարկ էր ստուգել թէ՝ մեր Դիւցազնավէպին մէջ, ծայրէ ի ծայր կանաչ ծիածանի պէս շողացող Բարդին ո՞ր ծառն է: Այն Բարդին (Պարտի)՝ զոր մեր դիւցազն Սասունականներէն Սանասարն ու Բաղդասար, Մհեր ու Դաւիթ՝ իրենց ճամբուն եզերքէն խլել-հանելով, ափի արագ թափով ճիւղամերկ կ'ընէին եւ իբր նիզակ իրենց ուսին դրած՝ հակառակորդին վրայ կը վազէին: Կամ նետի ու տէգի նման թշնամիին վրայ կ'արձակէին: Բարդին, այդպէս լոպկուած, հին օրերու ժավըլօն էր մեր «Ծուռ»երուն ձեռքին մէջ: (Ծուռ՝ արտակարգ, քաջ, հերոս իմաստով):

Արդ, ուշադրութենս գրաւեցին երկու կարեւոր կէտեր. — Փլաթանը թէ՛ դիւրաւ ոստաքանց եղող ծառ չէ, թէ՛ ուղղաձիգ բուն չունի եւ թէ՛ լուղակաձեւ ամբաղոչ տերեւները՝ հովէն չեն շարժիր ծնծղայի պէս: Որով՝ Սօսեաց Անտառի սօսիներու սաղարթներէն բարակ-երկար կոթունով առկախեալ սրտաձեւ տերեւներուն հանած սրվսրւոցը, սօսափը չունին, չեն կրնար տալ:

Մինչդեռ դիտողութեանս միւս բեւեռը՝ Բարդին՝ ձիգ-ուղղորդ հասակ ունի, ոստ ու ճիւղ՝ մարմնին փակած՝ դիւրութեամբ կը ճղփուին կըլոպկին, տերեւները այնպէս մը բռնուած են իրենց պոչովը, որ ամենաթեթեւ հովի շունչէն կ'երերան՝ գինդի նման, իրարու ծափ կուտան, կը սըլուան, կը սրվսրւան, սօս ու սօսափ կը շուացնեն, կ'ըսէք թէ բի՛ւր-հազար ծափ ու ծնծղայ կը զարնեն, Սօսանուէր հազար ու բիւր հայկազուն Անուշաւաններ՝ համերգի են կանգներ՝ երկնացող Բարդիներու թեւերուն վրայ:

Արիանէի թելը անգամ մը որ ձեռքս ձգեցի, — Սասունականի խմբագրութեան ընթացքին, — սեւեռուն ուշադրութեամբ հետեւեցայ Հայաստանի ճամբաներուն նկարագրութեան ամենափոքր դրուածքին: Մասնաւորապէս այն վայրերուն՝ ուր եղեր են հին Սօսեաց Անտառները:

Տեսայ որ, նոյնիսկ լուսանկարներու մէջ, հե՛տքն անգամ չկայ Փլաթանին: Կայ ու չկայ՝ Բարդի՛ն կայ միայն: Ամէն տեղ Բարդին: Բարդին՝ իր բարձրադլուխ ձիգ հասակովը: Բարդին՝ իբր ծառուղի պճնող եզերածառ: Բարդին՝ իբր քաղաք ու գիւղ շքաւորող, անոնց օդը մաքրող: Բարդին, իր գինդ-տերեւներով ծնծղայ զարնող ծառը:

Հետեւցուցի ուրեմն թէ՝ Սօսին՝ Բարդին է, Ֆրանսերէն համազօրը՝ փէօփլիէ: Յատկապէս փէօփլիէ թրամպլը: Տեսէք որ կոլուական կոչումին մէջ ալ՝ ծափ ու ծնծղայ կայ — թրամպլը (թրամպլէ = դողդղալ բայէն):

Ուրեմն խապառ դուրս նետելու է Փլաթանը (Փլաթանիւս Օրիանթալիս)՝ Սօսի ծառին համազօր դրուած գիրքերէն:

Իսկ Ջինա՞րը, զոր Վասպուրականցին կը հնչէ ճիշդ այդպէս, շրջակայ գաւառակները կ'արտասանեն Ճնար, — ան՝ ուրիշ բան չէ՝ եթէ ոչ նոյն ինքն սիդացող Բարդին կամ Սօսին:

Ահա երգը, բնիկ ու հնիկ-մնիկ: Բուն հայրենի հողին զա՛րդը եղող ծառին հասակն ի վեր հիւսուած: Դաշտին, գմբէթին ու արեւին աղաչաւոր.—

— 'Զի ծառ Ջինարի՛ պիտէր,
Մէջ Վանայ-Դաշտի՛ն բիւսնէր,
Ոստան՝ 'զի Ոսկի՛ Գումբէթ,
Պանցրաշէն Արե՛ւնը վէրէն:

Հա՛րս, հան վիճա՛կնը բարի,
Խամբառծում դիլէ՛քդ կատարի:

Թարգմանենք ալ, — «Ինծի Ջինարի՛ ծառ պէտք էր, Վանայ-Դաշտին մէ՛ջ բուսնէր. Ոստանայ Գմբէթը՝ ինծի Ոսկի Գմբէ՛թ ըլլար, բարձրաշէն (բարձրէն շինուած) արեւն ալ վրան ըլլա՛ր (վրան ցաթէր):

Ու որովհետեւ Համբարձման հրաշահիւս Տօնին օրը Եօթը Ծաղկունքներով ու Եօթն Աղբիւրի ջուրով լեցուն եւ գիշերը Աստղունք դրուած նուիրական կուժէն հանուած բախտե՛րն է որ կը բանան, քառամեայ անմեղ Հարսնիկի՛ն է որ կ'ըսեն՝

— Հա՛րս, հանէ Վիճա՛կն 'ի բարին
Համբարձումն ըղձա՛նքդ կատարէ:

Իսկ Սօսին-Բարդին՝ թող իր ծնծղաներուն սօսա՛փը սրվսրայ, ինչպէս Սօսեաց Անտառի օրերուն, այնպէս ալ այսօր, վաղն ու վաղայաջորդ օրեր:

ՋԻԹՈՒՆԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Այս տարի եւս Խանասորի արշաւանքին 59րդ տարեդարձը տօնեցինք Սէն Փէրէի մայրապետներու զովասուն եւ ծառախիտ դաշտին վրայ 21 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէին, մասնակցութեամբ Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի:

Առաւօտէն սկսեալ մեր սիրելի հայրենակիցները զուարթաձայն կը թնդացնէին շրջապատը հայ գեղջկական եւ յեղափոխական երգերով: Բաժակաճառերը անպակաս: Մէջ ընդ մէջ ալ Հայաստանէն նոր ստացուած ձայնապնակներն ալ ոգի ու շունչ կուտային ներկաներուն:

Հիւրեր ունէինք Ռոմանէն, Լիոնէն, Վիէնէն, ինչպէս նաեւ Ֆրանսացի ընտանիքներ: Պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, «Կարկուտ տեղաց»ով, զոր երգեցին ընկերները:

Օրուան նախագահ եւ խօսնակը տողերս գրողն էր, որ բացատրելով օրուան նշանակութիւնը, խնդրեց ներկաներէն վայրկեան մը լռութեամբ խոնարհել իրենց գլուխները ինչպէս մեր բիւրաւոր հերոսներուն, նոյնպէս եւ վերջերս մեզմէ յաւիտենապէս բաժնուած մեծ հրապարակագիր Վահան Նաւասարդեանի ի յարգանս:

Գեղարուեստական բաժնին մասնակցեցան Տիկ. Սիրարփի մեներգելով «Գարուն» եւ «Այս աշխարհում» ժողովրդ. երգերը: Փոքրիկներ Զօխալեան եւ Շահինեան անսխալ առոգանութեամբ մենախօսութիւններ ըրին կուշտ ու կուռ խնդացնելով ներկաները: Օր. Խաչերեան մեներգեց «Գարուն Երեւան»ը: Օր. Շահինեան արտասանեց «Հայ Լեզու» ոտանաւորը: Օր. Սարգսեան մեներգեց «Ես լսեցի մի անուշ ձայն»ը: Յետոյ խօսնակի մօտ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօս ընկ. Մ. Միրզէն, որ ակնարկ մը նետելով մեր ժամանակակից պատմութեան վրայ, ցոյց տալով կատարուած զոհողութիւնները, թելադրեց տոկալ.

— Մեզի կը մնայ դիմանալ. մօտ է արշալոյսը, որ պիտի ծագի մեր տարագիր բազմութիւններուն վրայ:

Անակնկալ մըն էր երբ մեր սիրուած երիտասարդներէն Վահան Գասեան մեներգեց «Դլէ եաման»ը: Ներկաներուն խնդրանքին՝ երգեց նաեւ «Հայաստան»ը: Փոքրիկն Յովնանեան ջութակի վրայ նուագեց «Ծիրանի ծառ»ը եւ Անուշէն «Բարձր սարեր»ը: Արտասանեցին օրիորդներ Անահիտ Խօջապաշեան «Տաղ հայ լեզուին», Սիրվարդ Խօջապաշեան «Օրհնութիւն»ը:

Խօսք առին Պ. Գասպար Սիմոնեան եւ ընկ. Ն. Մանուկեան (Վիէնէն), որոնք թելադրեցին միասնական կերպով լծուիլ Նոր Սերունդի հայեցի դաստիարակութեան գործին, մոռնալով կուսակցական բանավէճեր ու ներքին պայքարներ, որոնք մեզ դէպի անդունդ կը տանին:

Մթնոլորտը աւելի խանդավառելու համար, Հայաստանեան ձայնապնակներու ընկերակցութեամբ՝ սկսանք պարել կովկասեան պարեր՝ «Սեւանի», «Շալախօ», «Շաւլի», «Զուռնա տրնկի» եւայլն:

Երիտասարդներէն մեներգեցին նաեւ Մովսէս Պոյաճեան «Քէլէր ցոլեր», Ալ. Գասեան եւ Սէուլեան: Նոյն քառեակը խմբերգեց «Տէր ողորմեա»ն ի յիշատակ մեր հերոսներուն: Մէջ ընդ մէջ եղան եւրոպական պարեր: Եւ այսպէս խրախճանքը շարունակուեցաւ մինչեւ ուշ երեկոյ: Բոլորն ալ խանդավառ տրամադրութեամբ եւ ուրախ սրտով բաժնուեցան դաշտէն:

Հանդիսականներու փոխադրութեան համար մեծ զոհողութիւն ըրին ընկերներ Քիրէճեան, Կօշկակարեան եւ Պ. Սարգսեան եղբայրները:

ԱՇՈՏ Ա.

ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ ահաբեկումները սաստկացած են քանի մը օրէ ի վեր, երեք Յոյներու մահավճռին առթիւ: Երկու լարուած ռումբեր պայթեցան Նիկոսիոյ անթելի կայանին մէջ, ուրիշ մըն ալ՝ օդակայանին մէջ, Լիմասոլի մօտ: Չորրորդ լարուած ռումբ մը գտնուեցաւ ոստիկանական պաշտօնեաներու ճաշարանին սեղանին տակ, Լարնաքա: Եթէ պայթէր, կրնար կործանել ամբողջ պանդոկը: Յեղափոխականները գերի բռնած էին անգլիացի պաշտօնեայ մը, 78 տարեկան, բայց ապա արձակեցին, յուսալով թէ պիտի չկախուին երեք մահապարտները: Կառավարիչը որոշած է կախել:

Երկու բարեկամներ կը խօսին.

— Գիտե՞ս ինչ անպատկառ մարդիկ կան, կ'ըսէ առաջինը: Երեւակայէ որ կնոջս շուրջ դարձող մէկը, անցեալ օր տօնին առթիւ մատանի մը ղրկած էր իբրեւ նուէր:

— Վա՛յ, անամօթ, կ'ըսէ երկրորդը:

— Անիկա բան մը չէ, կը շարունակէ առաջինը: Երբ ղրկած մատանին ոսկերիչին ցոյց տուի, արժէքը իմանալու համար, ըսաւ թէ կեղծ է:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (118)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

Բայց եթէ իմ ձեռքով չկործանուեցաւ Նախարարութիւնը, անշուշտ կը կործանուի նա Պարսիկի ձեռքով, որի թեկնածութիւնը մի հզօր պաշտպանութիւն համարեց իւր թագաւորի դէմ պատերազմելու...: Այդ քարեղէն նկուղի անթափանցիկ թանձրութեան միջով տեսնում եմ, Մամիկոնեան տէր, թէ ինչ է անում Շապուհ Հայոց աշխարհում... Նա կտրեց գլուխը, այժմ պէտք է սկսէ յօշոտել անդամները...: Գլուխը աքսորեց այստեղ, իսկ Սաղաստանի մթին բանտերը կը լցնէ Հայոց նախարարներով...: Եւ անտէր Հայաստանը կը մնայ պարսկական բարբարոսութեան մի արձակ ասպարէզ...: Նրանց կանայքը եւ աղջիկները կը բազմացնեն արքունիքի հարճերի եւ աղախինների թիւը...: Նրանց դեռահաս որդիները կը սկսեն աւել ածել Պարսից արքունիքի մարմարեայ սալայատակի վրայ...: Բայց իմ կի՛նը... իմ որդի՛ն...:

Վերջին խօսքերը արտասանելու միջոցին՝ նրա ամուր ձայնը դողդողաց, դողդողացին ծնկները, եւ նա հազիւհազ կարողացաւ իւր հսկայատիպ իրանը բաց թողնել յարդի կոյտի վրայ: Երկու ձեռքով բռնեց աչքերը եւ արտասուքը ջերմ հոսանքով թանում էր դժբախտ թագաւորի շղթայակապ ձեռքերը...:

Քանի՛ քանի՛ այդպիսիները այդ վիմափոր բերդի մթին խորշերում՝ նոյն տառապանքների մէջ մաշւում, տրորւում էին: Ո՛րքան թագաւորներ, ո՛րքան թագաւորազներ կլանել էր այդ բերդը, եւ անյագ վիշապի նման, երբեք չէր կշտացել: Ո՛րքան եւս հեծում, հառաչում էին նրա անգութ քարեղէն սրտում: Միանգամ այնտեղ ընկնողը կորչում, անհետանում էր յաւիտենական մոռացութեան մէջ: Ի զուր չվաստակեց նա Անյուշ անունը, որ անյիշելի խաւարի մէջ, որպէս մթին գերեզմանում, թաղում էր իւր դատապարտեալների տխուր յիշատակը...:

Միեւնոյն քարեղէն նկուղի մէջ, միեւնոյն շղթաներով, որ այժմ կապուած էր որդին, մի ժամանակ կապուած էր հայրը — Հայոց Տիրան թագաւորը: Որդին գոնէ արեւի մի նշոյլը տեսնում էր իւր բանտի նեղ պատուհաններից: Բայց հայրը այդ լոյս չէր տեսնում: Պարսից արքան զրկել էր նրան թէ՛ աչքերից եւ թէ լոյսից: Կուրացեալ թագաւորը իւր խաւար շրջապատի մէջ տանում էր խաւարի իշխանութեան դառն տանջանքները...

Ինչպէս մի այլանդակ հրէշ, լի ամենայն զարհուրանքով, կանգնած էր Անուշ բերդը իւր բարձ, քարեղէն սարի վրայ: Նա տարածում էր իւր շուրջը մահ եւ սարսափ: Թունաւոր էր նրա շունչը, սպանիչ էր սպառնական հայեացքը: Ոչ ոք չէր յանդգնում նայել անգամ նրա վրայ: Մարդիկ մի քանի մղոն հեռուից էին անցնում, եւ ուղեւորը շեղում էր իւր ճանապարհից: Ամէն հաղորդակցութիւն խզուած էր: Եւ նա որպէս մի կղզիացած պատիժ ու պատուհաս, ապրում էր իւր մռայլ, դժոխային առանձնութեան մէջ:

Բայց ահա՛ մի անսովոր երեւոյթ գրաւեց պահակների ուշադրութիւնը: Մի խումբ ձիաւորներ ուղիղ մօտենում էին բերդին: Աչքերը փառուեցան, ականջները լարուեցան եւ սրերը զգացուեցան իրանց պատեաններում: Ո՞վքեր էին այդ ստահակները: Բայց ասպատակը յուռ մօտենում էր, եւ որքան մօտենում էր, այնքան աւելի փութացնում էր իւր համարձակ ընթացքը: Շփոթուած բանտապետն անգամ բարձրացաւ իւր դիտանոցին վրայ. սկսեց նայել: «Գուցէ մի նոր հիւր են բերում»... մտածեց նա, եւ այլայլուած դէմքը փայլեց դիւական ուրախութեամբ:

Երեկոյ էր, արեւը բաւական խոնարհուել էր եւ մտնելու մօտ էր: Ձիաւորները որպէս երեւում էր, շտապում էին, որ դեռ արեւը չմտած, հասնեն բերդը, որովհետեւ գիշերը անհնար էր այնտեղ մուտք գործել: Բոլոր դռները փակւում էին եւ ոչ ոքի համար չէին բացւում:

Բանտապետը դեռ շարունակում էր նայել: Երբ ձիաւորները բաւական մօտեցան, նկատեց նա, որ նրանցից մէկի, որն բոլորից առաջն էր ընկած, գլխի փակեղի մէջ ցցուած էր մի ինչ որ բան, որ արեւի ճառագայթների առջեւ փայլում էր: Նա լարեց իր ուշադրութիւնը: Տեսածը գալարուած փողի ձեւ ունէր եւ մագաղաթի փաթոթի էր նմանում: «Հրովարտա՛կ»... բացագանչեց նա մի առանձին ակնածութեամբ, եւ շտապով ցած իջաւ դիտանոցից:

Անցնելով բերդի բակը, հրաման տուեց իւր պաշտօնեաներին՝ ընդառաջ գնալ եւ հանդիսաւոր կերպով ընդունել եկուորներին: Մի քանի րոպէի մէջ ամէնքը պատրաստուեցան եւ դուրս եկան բերդից: Երբ բաւական մօտեցան, ամբողջ խումբը ծունր դրեց գետնի վրայ եւ գլխի [illegible]թեամբ խոնարհեցաւ արքայական հրովարտակի առջեւ:

ՐԱՖՖԻ

կան յանձնախումբին ժողովը տեղի պիտի ունենայ Օգոստ. 12ին :

✕ Իրանի արտաքին նախարարը յայտնեց թէ իր երկիրը օրինաւոր կը գտնէ Սուէզի ազգայնացումը :

✕ Պաղեստինցի արաբ գաղթականները, որոնք հաստատուած են Կազայի շրջանին մէջ, որոշեցին ընդհ. գործադուլ մը կազմակերպել Օգոստ. 16ին. կը բողոքեն «կայսերապաշտ պետութեանց դէմ, որոնք կ'ուզեն Եգիպտոսը խեղդամահ ընել» :

✕ Արաբական պետութիւնները կ'ամբաստանեն Իսրայէլը, թէ զօրքեր կը կեդրոնացնէ սահմանային շրջաններուն մէջ :

✕ Լիբիոյ արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը թոյլ պիտի չտայ որ Լիբիան գործածուի որպէս զինուորական կայան՝ Եգիպտոսի դէմ :

✕ Գնդ. Նասր ամէն օր կը տեսակցի խորհրդային դեսպանին հետ :

✕ Սպանիան, Փաքիստանն ու Ինդոնեզիան ընդունեցին Լոնտոնի ժողովի հրաւէրը :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ՝ ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Քապիլիոյ եւ Աթլասի շրջաններուն մէջ, զինուորական գործողութիւնները կը շարունակուին : 27 զինուորներ սպաննուեցան եւ 27 հոգի վիրաւորուեցան : Կոնստանթինի շրջանին մէջ, ապստամբներու երկու խումբեր բնաջնջուեցան : 50է աւելի ապստամբներ ձերբակալուեցան Ալժէ քաղաքին մօտերը : Ահաբեկիչները նոր զէնք մը գտան. — հրձիգութիւնը : 48 ժամուան ընթացքին քանի չափ նոր հրդեհներ ծագեցան : Բազմաթիւ ցորենի դաշտեր հրոյ ճարակ դարձան :

✕ Գնդ. Նասր Եգիպտոս հրաւիրեց Թունուզի վարչապետը. բայց Թունուզի կառավարական շրջանակները յայտնեցին թէ լուր չունին Հապիպ Պուրկիպայի ուղղուած այս հրաւէրէն :

✕ Իսթիգլալ կուսակցութիւնը պահանջեց որ Սենեկալցի զինուորները հեռանան Մարոքէն :

✕ Կը կարծուի թէ Մարոքի մէջ կառավարական տագնապ մը պիտի ծագի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Ողիմպիականը, որ կը կոչուի Սպարտակիադ, բացուեցաւ Օգոստոս 5ին, Մոսկուայի նոր մարզարանին մէջ (Լենինեան Կեդր. Ստադիոն) : Այս հաստատութիւնը համայնավար կուսակցութեան նուէրն է երիտասարդութեան, ինչպէս չեշտեցին օրուան ճառախօսները : Ներկայ էին 103,000 հանդիսականներ : Մարզահանդէսը պատրաստութիւն մըն է միջազգային Ողիմպիական խաղերուն համար որոնք տեղի պիտի ունենան Մելպուրնի մէջ (Աւստրալիա), յառաջիկայ աշնան : Խ. Միութեան մարզական Միութիւնները ունին 17,000,000 անդամ : Կառավարութիւնը լաւագոյն ախոյեանները պիտի ընտրէ (չեմ ըսեր.'), մրցակցելու համար Ողիմպիականին վրայ : Անշուշտ Հայաստանէն ալ առաջնակարգ մարզիկներ պիտի ընտրուին : Բացման հանդէսին մէջ զանազան եղանակներ կը հնչեցնէր 480 հոգինոց նուագախումբ մը :

ՊԵԼԺԻՈՅ Մարսինէլի ածխահանքին մէջ բանտարկուած 261 հանքագործները փրկելու յոյսը հետզհետէ կը նուազի : Ցարդ կարելի չեղաւ մարել հրդեհը : Ազատարարները չեն կրնար մօտենալ այն սրահներուն, ու համախմբուած են արկածեալները : Կը վախցուի նոյնիսկ որ արդէն իսկ խեղդամահ եղած են :

ԳՈՒԱՏԷՄԱԼԱՅԻ մէջ տեղի ունեցած պայթումը խափանարարութեան արդիւնք կը նկատուի : Կառավարութիւնը բազմաթիւ կասկածելիներ ձերբակալեց : Հազարէ աւելի զոհեր եւ բազմահազար վիրաւորներ կը հաշուեն : Բազմաթիւ դիակներ անթաղ մնացած են փողոցներուն մէջ : Կը վախցուի համաճարակէ :

ՄԱԿի հրատարակած մէկ վիճակացոյցին համաձայն, աշխարհի բնակչութեան ընդհ. թիւը 2·692 միլիոն է :

ՀԱԼԷՊ կուսակցութեան քարտուղարը 6 ամսուան արգելափակման եւ 1000 ոսկի տուգանքի դատապարտուեցաւ :

ԱՆԳԼԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ քարիւղի ընկերութիւնները կը ծրագրեն նաւթուղի մը շինել Թուրքիոյ մէջ :

ՍԱԿԱՐԱՆ .— (Օգոստ. 9) ձոյլ ոսկի 481·000, Նափոլէոն 3460, զուիցերիական 3350, անգլիական 4430, քսան տոլարնոց 17·440, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1095, տոլար 413, զուիցերիական 98,75, պելժիական 8,20, լիր 0,65, փեսեթա 9,20 :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Խանասորի 59րդ տարեդարձին առթիւ :

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին :

Եւ մասնակցութեամբ շրջանիս ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր խումբերուն, ինչպէս նաեւ՝ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :

12 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, Քալասի օդասուն ծառաստանին մէջ : (էքսի ճամբուն վրայ՝ Սէփթէմէն 7 քիլ. անդին) :

Կը նախագահէ՝ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին.— Մասնակցութեամբ կարող ուժերու, երգեր, արտասանութիւններ, նուագ, զուարճախօսութիւն եւ զանազան անակընկալներ : Հայկական եւ եւրոպական պարեր՝ ընկերակցութեամբ մասնաւոր նըւագախումբի :

Առաւօտեան պուլի մրցում :

Ծոխ պիւֆէ՝ դիւրամատչելի գիներով : Շամփուրով խորոված, սառուցիչ եւ այլազան խմիչքներ :

Դուրսէն անհատներու համար ուտէ ապրանք ծախելը ինչպէս նաեւ կրակ վառելը խստիւ արգիլուած է :

Երթեւեկութեան համար կը սպասարկեն մասնաւոր օթօքարներ, դիւրութեան համար նախապէս արձանագրուիլ շրջանի ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն մօտ. Անհատապէս ներկայ գտնուիլ փափաքողները կրնան առնել Մարսէյլ – էքս տանող օթօքարները եւ Թրոլէյպիւսը ու իջնել Սէփթէմ, ուրկէ մասնաւոր երթեւեկի սպասարկութիւն մինչեւ հանդիսավայրը :

Մուտքը ազատ է :

Խանասորի տօնակատարութեան համար Լա Քալաս երթալ փափաքողները կրնան արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներուն, տեղ ապահովելու համար «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարձած օթօքարին մէջ.-

Ծերիկեան, 13 ռիւ տէ Տոմինիքէն :
Պետրոսեան, 20 ռիւ տէ Բըթիթ Մարի :
Քէօսէյեան, 2 ռիւ Պերնար Տիւպուա :

Օթօքարը կը մեկնի ժամը ճիշտ 8ին եւ կը վերադառնայ իրիկուան 8,30ին :

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողի օրհնութիւն :

Երկուշաբթի Մեռելոց, Ս. պատարագ, ժամը 10ին :

Հասարակութենէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցին հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ այս կիրակի : Յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողի օրհնութիւն : Ս. Եկեղեցւոյ անուան տօնախմբութեան առթիւ մատաղօրհնում պիտի կատարուի :

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջաններու հայ հաւատացեալները ներկայ ըլլալ այս սուրբ արարողութեանց : Կը խնդրուի հասարակութենէն մատաղի համար բերել իր նիւթական մասնակցութիւնը :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

15 Օգոստոս, չորեքշաբթի առաւօտ, Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի, Ռիւ ժէ Սէն Լուի սրահին մէջ :

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քահանայ (Լիոնէն) : Երգեցողութեանց պիտի մասնակցի Օր. Սիրան Տէր Կոմսեան :

ՊՈՄՌՆԻ ՄԷՋ

Ի գիտութիւն Պոմոնի եւ շրջանի մեր ժողովրդեան կը ծանուցանենք թէ այս կիրակի Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ եկեղեցւոյս մէջ պիտի կատարուի մատաղի եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւն : Կը հրաւիրենք հասարակութիւնը որ մատաղի համար իր նիւթական մասնակցութիւնը բերէ : Նուէրները արձանագրել քարտուղար Պ. Ծէրահեանի կամ Թաղական խորհրդոյ մօտ :

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Պոլսոյ դպրեվանքի տեսուչ Տ. Գարեգին Ծ. Վ. Գազանճեան :

Թաղ. խորհուրդ Պոմոնի

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ օգոստոս 14ին ոչխարի մատաղ եւ աղի օրհնութիւն պիտի կատարուի իրիկուան ժամը 6ին : Իսկ օգոստոս 15ի առաւօտ, ժամը 8ին Ս. պատարագ, հոգեհանգիստ եւ խաղողի օրհնութիւն պիտի կատարուի : Եկեղեցի կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը :

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Պատարագ եւ խաղողի օրհնութիւն այս կիրակի առաւօտ, Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ, ժամը 10ին :

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի : Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, պատարագ եւ խաղողի օրհնութիւն ժամը 10ին, Շաւիլի մատրան մէջ : Երկուշաբթի՝ Մեռելոց :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 16րդ պատգամ. ժողովը պիտի գումարուի այս շաբաթ եւ կիրակի օրերը, Կաւոտնի մէջ, Պառ Րէս – Բօրան տը Նիս (Ժիպէլլօ) ռութ տը Նիսի սրահը : Առաջին նիստը կը բացուի շաբաթ առաւօտ ժամը ճիշտ 9ին : Պատգամաւորներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Կիրակի կէսօրէն վերջ ընտանեկան խնջոյք : Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ իբրեւ ունկնդիր :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Ս. Աստուածածնի տօնը ինչպէս նաեւ խաղողօրհնէքը պիտի կատարուին հանդիսաւոր արարողութեամբ : Բշ. օր, Մեռելոցի առիթով ալ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի եւ համօրէն ննջեցեալներու յիշատակին Հոգեհանգիստ պիտի կատարուի : Երկու օրերու պաշտօնակատարութիւններուն ալ երկսեռ երգչախումբը կը մասնակցի բազմաձայն երգեցողութեամբ, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգսեանի :

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մարիամ Պզտիկեան (Ծընեալ Այվազեան), Տէր եւ Տիկին Թորոս Պզտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. և Ա. Յակոբեան և զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Թադէոս Այվազեան (Լիոն) ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս երկուշաբթի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ԹՈՐԳՈՄ ՊԶՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ, այս կիրակի, ամբողջ օրը, Պ. Կուհայի գեղեցիկ դաշտին վըրայ (Դրիփքէ) : Այս առթիւ հրաւիրուած է Վալանսի «Արաքս» երգչախումբը :

Անձրեւի պարագային հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ Պ. Խաչատուրեանի սրահը :

⁂ Խաղողօրհնութիւն.— Օգոստոս 12ին հոգեհանգստեան պաշտօն եւ խաղողի աւանդական օրհնութիւնը պիտի կատարուի Ս. Գրիգոր մատրան մէջ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 12 ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE 12 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7653 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3464

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Հակառակ այն իրողութեան, որ Սեւրի դաշնագիրը չէ վաւերացուած եւ օրէնքի ուժ չէ ստացած, անիկա այսօր անխտիր Հայութեան բոլոր հատուածներուն համար, մայր հայրենիքի թէ սփիւռքի մէջ, կը նկատուի միջազգային մուրհակ մը:

Այդպէս չէր սակայն երէկ, երբ Հայաստանի խորհրդայնացումէն վերջ «հայաստանասէր»ները ղասալիք ու ձեռնթափ եղած էին եւ ամէն ինչ կը սպասէին Երեւանէն, մանաւանդ Մոսկուայէն, խոնարհաբար հետեւելով օրուան իշխանաւորներու վերէն արձակած պատգամներուն եւ ՚նշանախօսքերուն

Այդ օրերու Երեւանի վարիչներէն Արտաշէս Կարինեան, ատանց կարմրելու կը գրէր, սեւով ճերմակի վրայ.

— Հայկական չարաբաստիկ դատը վերջնապէս լուծուած է՝ յորմէհետէ Հայաստանն խորհրդայնացած է:

Ա՛յս էր օրուան կարգախօսը: Եւ Երեւանի արտասահմանեան մունետիկները առօք փառօք թաղած էին Հայկական «չարաբաստիկ» Դատը, ամէն ինչ ձգելով բոլշեւիկ վարիչներու կամքին, Մոսկուայի քմահաճոյքին:

Անոնց համար գոյութիւն իրաւունք չունէին այլեւս ո՛չ Սեւրի դաշնագիրը, ո՛չ ալ՝ Ուիլսընեան սահմանները:

Քանի որ Հայաստան ինկած էր խորհրդային շրջագիծին մէջ, իր մէկ միլիոն հայ բնակչութեամբ, կռնակը առած Ռուսիոյ պէս հզօր պետութեան մը, այլեւս հայ ժողովուրդը կրնար հանգիստ քնանալ:

Արտասահմանի մէկ միլիոն ցիրուցան հայութիւնը իրաւունք չունէր իր դատով զբաղելով: Զօրաւորին առջեւ գլուխ ծռած, այդ մարդիկը առաւ իրիկուն ալելուիա կը կարդային «ժողովուրդներու մեծ առաջնորդ՝», «արեւ» Ստալինին առջեւ, անոր հանճարէն յուսալով հայ ազգի փրկութիւնն ու բարօրութիւնը:

Անոնց համար պարզ «արկածախնդիր»-ներ էին անոնք, որ հայրենիքէն դուրս «Հայկական Դատ կը հետապնդէին եւ ամէն առիթ կ'օգտագործէին, պաշտպանելու համար հայութեան քաղաքական շահերը:

Պայքարը սուր էր մանաւանդ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ, որ հայկական քաղաքական կազմակերպութեանց մէջ միակն էր, որ չէր ընդունած բոլշեւիկեան բռնատիրութիւնը Հայաստանի վրայ, չէր լքած «անկախ եւ միացեալ Հայաստան»ի Դատը՝ նուիրագործուած 1920 Օգոստոս 10ի Սեւրի դաշնագրով:

Դաշնակցութիւնն էր միայն, որ հաւատարիմ մնացած էր միջազգային այդ մուրհակին, որուն տակ հանդիսաւորապէս իրենց ստորագրութիւնը դրած էին աշխարհի ճակատագիրը որոշող յաղթական մեծ դաշնակիցները:

36 տարի առաջ անոնք արժանի նկատած էին Հայերը ազատ եւ անկախ պետութիւն մը կազմելու իրենց հայրերու պատմական դարաւոր հողերուն վրայ, սահմանին այս թէ այն կողմը:

Պարտադրած էին պարտուած Թուրքիան, որ իրենց պէս ճանչնայ անկախ եւ միացեալ Հայաստանը:

Այդ օրերու ամէնէն հեղինակաւոր դէմքին՝ Միացեալ Նահանգներու Նախագահ Ու. Ուիլսընին յանձնած էին ճշդել մեր նորազատ երկրի սահմանները, Թուրքիայէն առնելով Հայաստանի Հանրապետութեան կցուելիք հողամասերը:

Հայ ժողովուրդը շատ դեղեցիկ ճառեր լսած էր 1895-96ի ջարդերէն ի վեր՝ Եւրոպայի ու Ամերիկայի բարեսիրտ անձնաւորութեանց բերնէն:

Համաշխարհային առաջին պատերազմին առեն, երբ Թրքահայաստանը արեան մէջ կը խեղդուէր, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի մէջ վարչապետներ, նախարարներ ու նախագահներ հանդիսաւոր յայտարարութիւններ ըրած էին՝ իրենց համակրութիւնը յայտնելով հայ մարտիրոս ժողովուրդին հանդէպ: Ու աւելցուցած, որ դաշնակիցներու գլխաւոր նպատակներէն մէկն ալ կը կազմէր փոքր ժողովուրդներու, մանաւանդ Հայերու ազատագրութիւնը:

Այդ ճառերը ցնդեցան օդին մէջ:

Սակայն անոնցմէ ետք եկաւ Սեւրը: Խօսքը վերածուեցաւ գիրի: Ու պաշտօնական անձերու ստորագրութիւնը այդ գիրը դարձուց միջազգային մուրհակ:

ՀՐԱՆԴ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԵՆ

Խ. Միութեան պատասխանէն ետք, Մ. Նահանգները հետզհետէ կը ճշդեն իրենց դիրքը Սուէզի հարցին մէջ:

Սկիզբը զուսպ էին, որովհետեւ Ամերիկայի հանրային կարծիքը չէր անդրադառնար թէ կացութիւնը շատ լուրջ է: Կառավարութիւնն ու մամուլը, ատեխճանական բացատրութիւններով, հասան որոշ արդիւնքներու: Մ. Նահանգները, որ ցարդ միայն հեռուէն կը հետեւէին Սուէզի հարցին անցուդարձերուն, այժմ կըրնան աւելի գործօն դեր մը խաղալ՝ առանց ժողովուրդը խրտչեցնելու:

Այսպէս, որոշուած էր որ արտաքին նախարարը բացառիկ խորհրդակցութեան մը պիտի հաւիրէ Ծերակոյտին Հանրապետական եւ Դեմոկրատ խմբակցութեանց ղեկավարները: Բայց Նախագահ Այզընհաուըր որոշեց, որ այս ժողովը շատ աւելի լուրջ հանգամանք մը պէտք է ունենայ: Ուրեմն, ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի օր՝ Սպիտակ Տան մէջ. ներկայ պիտի ըլլան ոչ միայն ծերակուտականներն ու արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչները, այլ նաեւ զինուորական ուժերու ներկայացուցիչները: Նախագահ Այզընհաուըր անձամբ պիտի նախագահէ ժողովին. ներկայ պիտի ըլլան նաեւ, Տըլըսէն զատ, փոխ-նախագահ Նիքսըն եւ ծովակալ Ռետֆորտ (սպայակոյտի պետ):

Լուր կը շրջի որ եթէ Միջերկրականի մէջ ռազմական գործողութիւններ ծայր տան, Ծերակոյտը բացառիկ նիստի պիտի հրաւիրուի:

Կը կարծուի թէ կիրակի օրուան ժողովին մէջ Այզընհաուըր եւ Տըլըս պիտի պաշտպանեն անգլեւֆրանսական տեսակէտները, եւ եթէ Նասըր մերժէ միջազգայնացման ծրագիրը, Մ. Նահանգները, առանց մասնակցելու զինուորական գործողութեանց, բարոյապէս պիտի օժանդակեն արեւմտեան պետութեանց: Կիրակի օրուան այս ժողովին որոշումները ի հարկէ կախում ունին Նասըրի պատասխանէն: Բայց Մ. Նահանգներու մէջ համոզուած են թէ այս պատասխանը ժխտական պիտի ըլլայ: Հետեւաբար ամերիկեան այս ժողովը, գնդ. Նասըրին ուղղուած ազդարարութեան մը բնոյթը կը կրէ:

✕ Ֆրանսայի նախկին վարչապետ Պ. Փլեվէն կոչ մը ուղղեց Մ. Նահանգներու Հանրապետական եւ Դեմոկրատ կուսակցութեանց. «Նախագահական ընտրութեանց նախօրեակին, ամերիկեան երկու կուսակցութիւնները եթէ թոյլ ընթացք մը բռնեն Սուէզի հարցին մէջ, ամբողջ Ափրիկէն պիտի իյնայ խորհրդային ազդեցութեան ներքեւ»:

✕ Մ. Նահանգները, Անգլիան եւ Ֆր-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

⁘ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ⁘

ԿՈՐՍՈՒԱԾ ԳԱՆՁԵՐ

Մեր պատմութեան ամէնէն եղերական շրջաններուն մէջ «տրուպ ծառաներ եւ նուաստ գրիչներ» աչքի լոյս թափած, նոյնիսկ իրենց կեանքը զոհած են, գիրք մը, ձեռագիր մը աւելի փրկելու համար:

Այդ «գրիչ»ներուն շնորհիւ այսօր ունինք ձեռագիրներու թանկագին գանձարան մը՝ Հայաստանի եւ արտասահմանի մէջ:

Շատ աւելին կորսուած է բարբարոսական արշաւանքներու հետեւանքով, դարերու ընթացքին: Վերջին անգամ՝ 1915-1922ին:

Աւարառու թշնամիներու չափ կորուստ պատճառած են դաս մը ներքին ցեցեր, կրօնաւոր կամ աշխարհական:

«Բազմավէպ»ի վերջին թիւին մէջ (1956 Ապրիլ-Մայիս), Սպահանէն Ս. Հաննեան կը նկարագրէ այդ անդարմանելի կորուստներէն երկուքը, հետեւեալ խորագիրներով.— «*Հայոց Աշխարհի գրչագրերի ամենահարուստ Մատենադարանի՝ Հաղբատի Ս. Նշան վանքի ողբերգական վախճանը*» (1778-1779). — «*Ս. Էջմիածնի վանքի վաւերագրերի անխիղճ ոչընչացումն Հաղբատում* (1824):

Յօդուածէն կ'իմանամ թէ Հաղբատի վանքը ունեցեր է.—

Գրչագիրներու հօբը պահեստ

— «*Յետադայում, ըստ Յովհաննէս եպիսկոպոսի, մի հատ տետրակ անգամ չէր մնացել*»:

Յօդուածագիրը այս առթիւ կը ներկայացնէ վաւերագիր մը, որ կը պատմէ զանազան դէպքեր:

Այդ վաւերագրին համաձայն, պահեստին վերջին պահապանը, Սուրկունեան Գրիգոր վարդապետ, ունէր սարկաւագ մը, «ումն Պետրոս, լպիրշ եւ ագահ բարուք»:

Այս մարդը, փոքրաւոր կամ սպասաւոր, բայց իրականին մէջ «հրամայող իրուում վարդապետի», կը ծախէ ամէն բան, զանձ փնտռելու համար:

Ի վերջոյ կը խուժէ գրչագիրներու պահեստին եւ քարայրի մը ու ամրոցի մը վրայ ուր կը գտնուէին «անհամար գրչագիր եւ երկաթագիր հնագոյն եւ ընտիր մատեանք»:

Ուրիշ վարդապետ մը ամէն բան վանք փոխադրելով կը տեղաւորէ ասդին-անդին, զանգակատան տակ, խորանին մէջ եւայլն:

Առոր մը կ'իմանանք որ տետրակ մը անգամ չէ մնացած:

Ականատեսներ կը պատմեն թէ սարկաւագը գիրք, տետրակ եւայլն ժողվելով, տասը-տասներկու ոտնաչափ թանձրութեամբ դէզ մը շիներ եւ կրակի տուեր է, — «այրեաց զամենայն իբրեւ զանպիտանս»:

Յօդուածագիրը ուրիշ վաւերագիր մը եւս հրատարակելով, կ'ապացուցանէ թէ 1821ին էջմիածնէն Հաղբատ փոխադրուած երեք բեռ վաւերագիրներ ալ «աղել ու մաշել են եւ մէջն որքան մուրհակ որ ճարել պահել են, եւ մնացեալը վառել»:

Հատոր մը կրնայ կազմել այս կարգի բարբարոսութեանց պատմութիւնները:

Առանց հաշուելու գողցուածները եւ ծախսուածները...:

ՎԱՀԷ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան Քաղաքական Ժողովը իր հերթական նիստը գումարեց Օգոստոս 3ին, ուրբաթ կէսօրէ յետոյ ժամը 5,30ին, Կաթողիկոսարանի դահլիճին մէջ, եւ ընթացիկ այլ հարցերու կարգին զբաղեցաւ կարգ մը միաբաններու կողմէ եւ «միաբանական ժողով»ի անունով, լիբանանեան եւ սուրիական պետութեանց ներկայացուած եւ 24 Յուլիս 1956 թուակիր գրութիւններով: Պատկան պետութիւններու բարձրագոյն ներկայացուցիչները ընտրեալ կաթողիկոսին ուղղուած իրենց պաշտօնագրերով Նորին Վեհափառութեան կը փոխանցէին վերեւ յիշատակուած գրութիւնները, միանգամայն յայտնելով, թէ իրենց համար հայ ժողովուրդի հոգեւոր վերին պետն է Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոս եւ թէ իրենք Ն. Վեհափառութենէն տարբեր հոգեւոր այլ իշխանութիւն մը չեն ճանչնար:

Այս առթիւ Կեդրոնական Վարչութիւնը, որ իր կարգին պաշտօնական ճանաչումն արժանացաւ լիբանանեան կառավարութեան կողմէ, խնդրեց ընտրեալ կաթողիկոսէն այս պարագան պաշտօնապէս յայտնել կիլիկեան միաբանութեան այն անդամներուն, որոնք մասնակցած էին Յուլիս 23ի ապօրէն հաւաքոյթին, զգուշացնելու համար զիրենք որեւէ անպատասխանատու եւ վնասակար նոր քայլերէ:

Կեդրոնական Վարչութիւնը անհրաժեշտ կը նկատէ իր կողմէ ներկայ հաղորդագրութեամբ կոչ ուղղել հայ ժողովուրդին, որպէսզի ան գիտակցի իր ազգային եւ քաղաքացիական պարտականութեանց ու կոչումին, բոլորուելով Կիլիկեան Աթոռին շուրջ, բարձր պահելու համար հայ ժողովուրդի արժանապատուութիւնն ու վարկը յաչս պատկան իշխանութեանց:

ԴԻՒԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

7 Օգս. 1956, Անթիլիաս (Կնիք)

ՂԵՒՈՆԴ ԵՊՍ. «ԶԱՐԹՕՆՔ»Ի ՄԱՍԻՆ

Կաթողիկոսարանի դահլիճին մէջ, «Ազգ»ի թղթակիցը հարց տուած է Կիլիկիոյ Հայոց Առաջնորդ եւ Ազգ. Վարչութեան Կրօնական Ժողովի Ատենապետ Գերշ. Տ. Ղեւոնդ Սրբ.ին « Ի՞նչ են ձեր մտածումները «Զարթօնք»ի ձեր մասին ունեցած արտայայտութեանց եւ ընդհանրապէս գրութեանց մասին»:

Սրբազան Հայրը պատասխանած է.

«Կը հետեւինք «Զարթօնք»ի գրութեանց եւ ցաւով կը յայտնենք, թէ գրուածները ընդհանրապէս իրականութեան չեն համապատասխաներ: Իր նախատական ոճը եւ վարկաբեկիչ ածականները միայն արհամարհանքի արժանի են: Ցաւի սիրտ կը յայտարարենք, թէ նախապէս «Զարթօնք»ի եւ Զարթօնքեաններու մասին եկեղեցասէրի եւ եկեղեցականներու պաշտպանի կարծիքն ունէինք: Սակայն վերջին դէպքերն ու գրութիւնները հաստատեցին, որ մեր կարծիքին մէջ բացարձակապէս սխալած ենք: Մամուլի պարտականութիւնը կը կայանայ պարկեշտ ընդդիմութեան մէջ:

Պայման չէ որ բոլոր եկեղեցականները Զարթօնքեաններու նման մտածեն եւ գործեն: Վարկաբեկումն ու հայհոյանքը միշտ եղած են տկարներու եւ անիրաւներու զէնքեր: Անգամ մը եւս կը կրկնենք, թէ «Զարթօնք»ի զրպարտիչ եւ վարկաբեկիչ գրութիւնները միմիայն արհամարհանքի եւ ոչ թէ պատասխանի արժանի են: Վստահ ենք, որ մեր ժողովուրդին գիտակից եւ ազգասէր մեծամասնութիւնը այս ձեւով կը մտածէ, ինչպէս մեզի արտայայտուած են նոյնիսկ «Զարթօնք»ի շրջանակէն բազմաթիւ անձեր»:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ փախստական Նախագահը, Փերոն, Վենեցուէլլա հասնելով, դիմաւորուեցաւ գործարանատիրոջ մը կողմէ որ առաջարկեց վաճառման տնօրէնի պաշտօն վարել իր հաստատութեան մէջ, 2800 տոլար ամսաթոշակով (842 տոլար):

ՆԻՋԱԿԱՄԱՐՏ
ՇԱՒԱՐՇԱՆԱՑ ԴԱՇՏԻՆ ՎՐԱՅ

ԽՄԲ.— Լոյս տեսաւ Շ. Նարդունիի *Նիզակամարտը*, — տեսակ մը հանդէս գրչի պայքարներու, ուր հեգնանքը եւ ծաղրը, միշտ գրական ու պատմական ծանօթութիւններով արժեւորեալ, կը ներկայացնեն գրագէտին մէկ ուրիշ դիմագիծը: Իբրեւ նմոյշ կուտանք հետեւեալ հատուածը, որ պատասխան մըն է «Հայաստանասիրութեամբ» երդուրեցող աղուէսի մը, նախկին էջմիածնականի.—

Իր վերջին յօդուածին մէջ (նախկին էջմիածնականը) կը մեղադրէ զիս՝ յայտարարելով թէ սովետական հայրենասիրութիւնը «առանց խղճի խայթի» *համեմատեր եմ ամերիկեան* քուքա-քոլային *հետ եւ բոլշեւիկներուն չեմ տուեր Հայաստան մը ստեղծելու առաջնութեան պատիւը:*

Կը յիշեմ, ժամանակին ես, 1922*ին, պաշտպանելով իր եկեղեցաչինութիւնը Լոնտոնի մէջ, ի պատասխան Պոլսոյ Ճա*կատամարտին*, գործածեր էր «խիղճ» բառը, որ կ'երեւի Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծրագրին մէջ, — «կրօնքը խղճի գործ է»: Մեր նիւթէն դուրս է բացատրել թէ, գիտական լեզուի մէջ, սխալ է «կրօնքը խղճի գործ» համարել: Աւելորդ է նոյնպէս ներկայացնել արդի հոգեբաններուն տեսակէտը «խղճի» մասին, ոչ իսկ Մաքսիմ Կորքիի տուած բացատրութիւնը: Բայց կը հարցնեմ թէ «խղճի խայթը», զոր տեղի-անտեղի եւ հասկցած-չհասկցած կը գործածէ մեր հաւ-ուտողը, ինչ կապ ունի իմ տեսակէտներուս հետ… սովետական հայրենասիրութեան մասին, կամ իմ ծանօթութիւններուս հետ… բոլշեւիկեան Հայաստանաշինութեան մասին: Կը խորհիմ որ աւելի ճիշդ կ'ըլլար՝ եթէ «խղճի խայթը», զոր այնքան գեղեցկօրէն կը պատկերացնէ Վիքթոր Հիւկօ՝ երբ կը նկարագրէ Կայէնի գործը, Աբէլ փնտռէր այն Հայերուն մօտ, որոնք սպաննեցին իրենց եղբայրները յանուն… սովետական «Հայրենասիրութեան», — պատմական իրողութենէն աւելի՝ հոգեբանական բառակխտութեան մասին այս դասը կը խնդրեմ որ չմոռնայ երբեք: Օ՛, հոգեբանութիւնը այնպիսի գիտութիւն մըն է, որ հաւ-ուտողներուն մարսելիք բանը չէ:*

Բայց եթէ հոգեբանութիւն չի գիտեր, գիտէ՞ պատմութիւն: Տեսնենք:

Համաձայն հաւ-ուտողին իմաստութեան, հայրենադաւ չկոչուելու համար՝ պէտք է Հայաստանը կապել Ռուսիոյ պոչին: Նպատակ չունիմ քննել քաղաքական օրիանթասիոնի *այս տեսակէտը, որուն յարողներուն մէջ գիտեմ թէ ոչ առաջինն է ինքը, ոչ ալ վերջինը: Եւ Ռուսիոյ պոչին կապուելու իմաստութեա՛մբ է, դարձեալ, որ, ակնարկելով Դաւիթ կամ Դանիէլ կաթողիկոսներու աթոռամարտին, իր նախընտրութիւնը կուտայ անոնց, որոնք ռուսական* օրիանթասիոն *ունէին:*

Քանի որ Դաւիթ ու Դանիէլ կաթողիկոսներուն անունը կուտայ, առիթ կը համարիմ մեր ժողովուրդին ներկայացնել կաթողիկոսներու այդ զզուելի աթոռամարտին հերոսները, ծանօթացէք.— «Թաւիթ» (մազոտ շուն) կը կոչէն Դաւիթ կաթողիկոսը՝ անոնք որ կողմնակից են Դանիէլ կաթողիկոսին, իսկ Դաւիթ կաթողիկոս «կովերու ժողով» կը կոչէ անոնք՝ որ հաւաքուած են Դանիէլ կաթողիկոսի շուրջ: Դաւիթ կաթողիկոս, Պարսիկներուն կռթնած, ծուղակը կը ձգէ Դանիէլ կաթողիկոսը, կը բանտարկէ շղթայակապ եւ կաթողիկոսութենէ հրաժարման գիր մը կը կորզէ ձեռքէն, յետոյ կը խեղդէ Դանիէլ կաթողիկոսին մօրուքը: Երբ Ռուսերուն օժանդակութեամբ՝ Դանիէլ կաթողիկոսն է յաղթական, Դանիէլեանք իրենց կարգին կը պառկեցնեն Դաւիթ կաթողիկոսը, կ'ածիլեն երեսը, կը նետեն բանտը, կը ծեծեն, կը խոշտանգեն, զզուելի բաներ կը դնեն բերանը, յաւելեալ ամէն «խնամք» կը յանձնեն պահապանի մը, որու կինը, քաւելու համար էրկանը մեղքը՝ Դանիէլեան ճանչցուած, լլկուած էր կաթողիկոսին հրամանով:

Բոլո՛ր այս կռիւներուն ընթացքին՝ երբ ռուսական բանակն է յաղթական, էջմիածնի գանձերը կը փոխադրուին Տփխիս… ապահովութեան համար, իսկ երբ պարսկական բանակն է յաղթական, կը փոխադրուին Թաւրիզ… ծախուելու համար շուկային վրայ: Հրամանատարներուն «պախշիշ» տրուած ոսկիներուն եւ եկեղեցական սպասներուն խօսքը չեմ ըներ:

Թէ «մազոտ շունին» կուսակցութիւնը կամ, ընդհակառակն, «կովերու» կուսակցութիւնը քաղաքական ի՛նչ ալեկոծութեանց թաքուն յայտարարներ էին, որոնք մեր տունը կը քանդէին, կը զգուշանամ վերլուծելէ այստեղ:

Վերջապէս, քանի որ նախկին էջմիածնականը ինծի խորհուրդ կուտայ մտածմանս լոյսը առնել էջմիածնայ աթոռէն, գաղափար մը տալու համար այդ օրիանթասիոնին *արժէքին մասին՝ հարկ կը համարիմ մատնանշել «պզզօղուտ» ուրիշ պայքար մը եւս, — Գրիգոր Դարանաղցի կը գրէ թէ ԺԷ. դարուն սկիզբը «էին երեք կաթողիկոս ի վերայ մին աթոռոյն» որ ի էջմիածին: Դարանաղցի կը սխալի, ոչ թէ երեք, այլ* չորս կաթողիկոս *ունէինք, միաժամանակ, նոյն աթոռին վրայ, — Դաւիթ կաթողիկոս, Մելքիսեդեկ կաթողիկոս, Աւետիս կաթողիկոս եւ Սահակ կաթողիկոս, բոլորն ալ էջմիածնի գահակալներ միաժամանակ: Կրնա՞ք երեւակայել կացութիւնը, — Դաւիթ իրեն աթոռակից է օծեր Մելքիսեդեկը, զոր «գազան» կը կոչեն մեր մատենագիրները: Հաւասարակշռութիւնը պահելու համար, Դաւիթ աթոռակից մը եւս կ'օծէ, Աւետիսը, ու կը կազմուի Երրորդութիւն մը: Սայլը չի քալեր երեք անիւով կամ կաթողիկոսով: Մելքիսեդեկ աթոռակից կը փնտռէ իրեն, կը կանչէ եղբօրորդին, Սահակ Գառնեցին ու կ'օծէ կաթողիկոս: Երբ դարձեալ չի քալեր սայլը, ամբողջ իշխանութիւնը յանձնելով իր աթոռակցին, — իր ազարակին բանալիները յանձնելու ձեւով, — Մելքիսեդեկ կը մեկնի արտասահման:*

Մելքիսեդեկի մասին գաղափար կազմելու համար, պէտք է յիշել թէ Պարսիկները ամուկ սաթան խալիֆա *(ոսկոր ծախող կաթողիկոս կը կոչէին, որովհետեւ ծախած էր Հռփսիմեանց նշխարները, հանդիպած մարդը կ'օծէր վարդապետ կամ եպիսկոպոս՝ համաձայն իրեն վճարուած դրամին, եւ դեռ պարսիկ զինուորներու ընկերակցութեամբ կը շրջէր գաւառները՝ դրամ հաւաքելու համար, (գըլխիվայր կախել կուտար եւ բրածեծ կը խոշտանգէր՝ ով որ չէր վճարեր), վերջապէս դրամի փոխարէն կ'արտօնէր երկու կին առնել, չհաս պսակներ օրհնել եւ այլ ապօրէն գործեր, (իր օծած եպիսկոպոսներն ալ նոյնը կ'ընէին իրենց կարգին): Ջուղայեցիները այնքան կատղած էին, որ կը ծրագրեն սպաննել Մելքիսեդեկը եւ ընկերները, զորս կ'անուանէին « սուտ կաթողիկոս »: Մելքիսեդեկ կաթողիկոս տակաւին կ'երթայ Պոլիս, կ'ըլլայ պատրիարք, յետոյ կը վերադառնայ էջմիածին, տէր կ'ըլլայ իր կաթողիկոսութեան: Ի վերջոյ կը մեկնի Լեհաստան, — արդէն «ծեր եւ ալեւոր, խելաց թափեալ եւ յուժէ անկեալ, յոյժ գինեմոլ եւ արծաթասէր, ունելով ընդ ինքեան յոլով եպիսկոպոս, հոմանիս իւր եւ գինարբուս, իսկ յումանէ բնաւին հեռուս»: Իսկ թէ ի՛նչ ըրաւ Լեհաստանի մէջ, գիտեն անոնք որ ծանօթ են Լեհաստանի Հայոց բարգաւաճ գաղութին կորստեան պատմութեան:*

Աւելորդ կը համարիմ պատմել Սահակ կաթողիկոսի գործերը մինչեւ… հաւատուրացութիւն, — ահա Հայ կաթողիկոս մը որ կ'ուրանայ կրօնքն ալ: Կը մատնանշեմ միայն թէ անկարգութիւնը եւ անբարոյութիւնը այնքան քայքայած էին ազգային կեանքը, որ հրապարակ կուգայ «Մեխլու վարդապետ» անունով դժխեմ մարդ մը, լեզուանի բայց տգէտ: Մեխլու, հսկայ «մեխ մը» (նիզակ) ի ձեռին՝ կը շրջէր գիւղէ գիւղ, քաղաքէ քաղաք, հալածելով վարդապետ, եպիսկոպոս ու կաթողիկոս: Ջուղայեցիները կը քաջալերէին «Մեխլուն», որ «ուր տեսանէր աբեղայ՝ մերկացուցանէր եւ բրածեծ առնէր»: Իրեն կ'ընկերանային 500 *հոգի, որոնց մէջ՝* 12 *կարիճներ, ամէն մէկը մէջքին թուր կապած եւ լախտ մըն ալ ի ձեռին, — ասոնք էին որ կը գործադրէին «Մեխլու» վարդապետին որոշումները. «Ով ոք սպանանէ աբեղայ մի, այլ ոչ գոյ հարցումն մեղաց նորա, այլ երթայ յարքայութիւնն Աստուծոյ»: Թշնամի չէր քահանաներուն եւ աշխարհականներուն, այլ միայն վարդապետներուն, եպիսկոպոսներուն եւ կաթողիկոսներուն. «Քրիստոսի աշակերտաց չէ պիտոյ առանել ոսկի եւ արծաթ, կամ զգենուլ հանդերձս ազնիւս, այլ մաղ եւ չալ»:*

Նախկին էջմիածնականը, քաղաքական օրիանթասիոնի *դաս տալու համար ինծի, կաթողիկոսներու պատմութիւն կարդալ յանձնարարեց ինծի, — ու կարդա հիմա: Ինչ ռուսասիրութիւն, ի՛նչ պարսկասիրութիւն, ի՛նչ թրքասիրութիւն, — ես ամբողջ գիշեր մը չքնացայ՝ երբ, տակաւին պատանի, կարդացի այս նողկալիներուն պատմութիւնը: Եւ դեռ ինչե՜ր, ինչե՜ր: Լաւ կ'ըլլայ որ առիթ չտրուի ինծ՝ պատմութիւն քրքրելու, — եթէ բանա՛մ դարակս…:*

Ափսո՛ս, գրուած չէ տակաւին մեր գիտական, քննական, վերլուծական պատմութիւնը: Ի՛նչ սքանչելի գործ մը կ'ըլլար մեր պատմութեան փիլիսոփայութիւնը, — հայկական հանճարին ամէնէն իմաստուն արտայայտութիւնը՝ հաւասարակշռութեան օրէնքին մէջ, հռովմէական եւ պարթեւական Հայաստաններու, բիւզանդական եւ արաբական Հայաստաններու գոյութեամբ ապացուցուած:

Հաւասարակշռութեան այս խաղին դաւաճաններուն մէջ ամէնէն յետինը, նախկին էջմիածնականը, նուազ վատ չէ քան այլ դրուժաններ, երբ կը յայտարարէ. «Հայկական դատին տուած այսօրուան լուծումը ՎԵՐՋՆԱԿԱՆՆ *է եւ լաւագոյնը»:*

Ահաւո՛ր, ահաւո՛ր այս յայտարարութիւնը, բերնովն անոր որ զիս կը կոչէ «հայրենադաւ», կը դատապարտուի միայն հայադաւութիւն *բառով:*

Տէ՛ր Աստուած, ընդվզեցուցի՛չ է այլեւս: Մեզի տուիր թշնամիներուն ամէնէն անարգը: Եւ հիմա մեզի կը շնորհես աւարածներուն ամէնէն ցածը, — ազգուրա՛ցը: Ընդվզեցուցի՛չ է:

— « Մեր դատին տուած այսօրուան լուծումը… ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ *եւ* ԼԱՒԱԳՈՅՆ *»:*

Մեր հայրերը արդար դատավճիռ մը ունէին նման յանցապարտներու յատուկ, «աղուէս խարանօք դրոշմէին զդէմս նոցա, զի իբրեւ զչար գազան հալածական լիցին»:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՐԱԳԱԾԸ

Հայոց աշխարհի երկու հսկաները նըստած են դէմ-դիմաց:

Եթէ ճիշդ է, որ Արարատը Հայոց լեռների արքան է, ապա ամենայն իրաւամբ, բազմերանգ ու ծաղկազարդ Արագածին պէտք է վերապահել թագուհու պատիւը:

Տեսէ՛ք թէ ինչպէս թագուհու հրապուրիչ ու վայելչագեղ նազանքով նստած է Արարատին դէմ յանդիման:

Հայ ժողովուրդը Արարատի մէջ է մարմնացրել, խորհուրդը իր հայրենի բընաշխարհի: Արարատը աղբիւրն է մեր քաղաքական ներշնչման, մինչդեռ Արագածը աղբիւրն է մեր հոգեկան ներշնչ-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՏԷՐ ՇԱԽՇԱԽ

(Պոլսահայ իրական կեանքէ)

Բանը հոն հասաւ, որ տէրտէրը դպրատունէն հանեց Թոնիկը եւ ղրկեց մեր դպրոցը: Ընդհանուր պատերազմի շրջանն էր, Խաժակը Այաշ աքսորուած էր միւս մտաւորականներուն հետ, Սամաթիոյ վարժարանն ալ կորսնցուցած իր նախկին փայլը:

Ս. Գէորգի հոգաբարձութիւնը՝ Խաժակի մտերիմ գործակից Միհրան Միսաքեանի (յետագային Խորէն վարդապետ) գլխաւորութեամբ, գերմարդկային ճիգեր կը թափէր այդ ահաւոր օրերուն, դպրոցը կանգուն պահելու համար: Մընաց որ, կառավարութիւնը գրաւած էր Սահակեան վարժարանը եւ ռուս, ռումէն եւ անգլիացի գերիներ տեղաւորած էր հոն: Այս կացութեան առջեւ, մեր ուսուցումը կը կատարուէր Դպրաց դասու փոքրիկ շէնքին, ժամուն եւ վերնատան մէջ: Ժամանակ մը, ազգանուէր հոգաբարձութիւնը նոյնիսկ յարկաբաժին մը վարձեց դիմացի շէնքին մէջ, բայց նորէն չէր բաւեր հոն աշակերտութեան եւ պատահած է որ դաս առնենք եկեղեցիին, մեռելական արարողութիւններու պահուն…:

Սամաթիոյ վարժարանին տեսչութիւնը յանձնուած էր Գէորգ Ծ. Վ. Իբրանոսեանի, որ արդէն քարոզիչն էր թաղին: Զարգացած, խելօք եկեղեցական մըն էր, Աստուծոյ շունչը վրան, բոլորշի դէմքով, լայն ու երկար պեխերով: Մեծ միտք էր, գլխուն ծաւալին համեմատութեամբ, ու երբ քարոզելու կ'ելլէր, կարծես շատըրուան մըն էր, որ կը յորդէր անյատակ աւազանէ մը…: Ժամանակ մը նոյնիսկ մեզի դասախօսեց ֆրանսերէն, որուն քաջ ծանօթ էր եւ կը խօսէր սահուն կերպով:

Զինադադարի օրերուն՝ դէպի Ամասիա ճամբորդութեան մը ընթացքին, ան պահ մը կորսնցուց իր մտքի հաւասարակշռութիւնը: Հօրմէս իմացած եմ թէ երբ եղնասայլով կը բերէին Պատրիարքարան, վարդապետը գետին նետած էր փակեղը, մոլեգնօրէն աղաղակելով.— Ձե՛մ ուզեր, ասիկա Մահմետականի «քալփաք» է, Մահմետականի…:

Պատրիարքական փոխանորդ Երուանդ Ծ. Վ. Փերտահճեան տեսած էր զինքը պատուհանէն, ու չկարողանալով դիմանալ աղեխարշ տեսարանին, արցունքն աչքերուն մրմնջած էր.— Դժբախտ վարդապետ, այս օրի՞ն պիտի հասնէիր, ափսո՛ս…:

Ասով մէկտեղ, Իբրանոսեան վրդ. կարճ ժամանակէն վերադարձաւ իր բանականութիւնը, Պոլսոյ Ս. Փրկչեան հիւանդանոցին մէջ, ու մինչեւ վախճանը ձեռնհասութեամբ վարեց մայրաքաղաքի արուարձաններէն Գուրուչէշմէի թաղին քարոզչութիւնը:

Որոշ է թէ ամասիացի այս վարդապետը հմուտ եւ պերճախօս եկեղեցական մըն էր, բայց կամքի ուժ ցոյց չէր տար դպրոցը վարելուն մէջ: Տէր Շախշախ չէր անդրադառնար այս պարագան. օ՜հ, շատ լաւ գիտէր թէ Սաղաթիէլ որո՞ւն ձեռքը պիտի իյնար, շէնք շնորք յղկուելու եւ խելօք մարդ դառնալու համար:

Նոյն օրերուն, Սամաթիոյ դպրոցը պաշտօնի կոչուած էր Պէրպէրեան անուն վարժապետ մը, մօտ յիսուն տարեկան: Զարմանալի մարդ էր, քիչ մը ամէն բանի ծանօթ, Պարոնեանի շրջանի պատուելիներու հոգեբանութեամբ: Հակառակ ակռաները թափած ըլլալուն, լեզուն կը դառնար բերնին մէջ եւ գաւաթ մը ջուր խմելու պէս ոտանաւոր կը շինէր ու կը կախէր աշակերտներու անունին.— Կիւրե՛ղ, Կիւրե՛ղ, աչքերդ բիւրեղ, ինչո՞ւ դարձար այսչափ խեւ…:

Այս բոլորը աղէկ, բայց եկուր տես որ Պէրպէրեան էֆէնտի օր մը սխալուեցաւ խոստովանիլ թէ իր գործը չէր Տէր Շախշախին թոռը կրթելը: Սոսկալի՜ էր. կապելու որ ըլլային, տեղը չէր կենար: Ձանձրացած՝ տղաքը ծեծելէն, դասարանին մէջ հարա-հուրա փրցնելէն, շատ աւելի յաճախ սկսաւ փախչիլ վարժարանէն, հարեւան պարտէզները ապաստանելու անզուսպ մոլեգնութեամբ:

Պէրպէրեան էֆէնտի թուքը կուլ տըւաւ, բայց երրորդ ամսուան եօթներորդ օրը զգաց որ իր կարողութենէն վեր է համբերելը: Վերջապէս, եթէ մեղքերը քաւելու համար վարժապետ եղած էր, այդչափը հերիք էր…: Մտաւ գլխին դըրաւ, կարծես Սոկրատի պէս փիլիսոփայական կնճռոտ հանգոյց մը լուծելու համար, յետոյ կամաց մը մրմնջեց դասական «էվրէքա»ն: Հը՛մ, Պանթօրայի տուփէն փախած բզէզ, մատ մը հասակով հազար ու մէկ «օյինբազութիւն»ներ կ'ընես «զաւալլը» վարժապետին գլխուն, հիմա ես ալ պիտի խաղամ, իմի՛նս…: Դէպի դուռը վազեց վճռականօրէն, մէկէն բացաւ զայն ու աղաղակեց.

— Հա՛յր Եղիշէ…:

Դրան միւս կողմէն, արագ քայլերով աղմուկ մը եւ ահա երեւցաւ Սահակեան վարժարանի դռնապետ Եղիշէն:

(3 Շար.) ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ման, իր Լուսաւորչի Կանթեղով:

Իրաւունք ունի մեր լեռների չքնաղ թագուհին, չէ՞ որ իր ստորոտում, իր յաւերժական հովանու տակ, Օշականում հանգչում է մարմինը Տարօնի մեծ զաւակին, բուն լուսաւորչին, Մեսրոպ Մաշտոցի:

Հպարտ է Արագածը իր գոգում թաքնուած այդ գանձով, այնքան հպարտ, որ իր կրծքից ժայթքած կարկաչուն աղբիւրների ջրերից կազմուած Քասախ գետով անդնդախոր ձորի մէջ շառաչելով, երիզում է Օշականը, այդ գեղեցիկ այգեստանը, ճիշդ Մաշտոցի ոտների տակ, կարծէք թէ յագեցնելու ծարաւը հայ գրի եւ գրքի մեծ ռահվիրային, որ աւելի քան 15 դար առաջ, ճգնեց ու տքնեց, ստեղծագործեց ու թարգմանեց, բայց երբեք չյագեցաւ, արդեօ՞ք Արագածի աղբիւրների ջրերը դէթ պիտի մեղմացնեն իր պապակը:

Հպարտ են Արարատն ու Արագածը, որպէս պահակներ Արարատեան դաշտի եւ մեր հինաւուրց մայրաքաղաքների՝ Արմաւիր, Արտաշատ, Դուին, Վաղարշապատ, Անի ու այսօր Երեւան, որտեղից անցեալում մեկնել է Հայոց այրուձին, ասպատակելու համար մինչեւ Ասորիք եւ Բաբելոն, մինչեւ Միջերկրական:

Արագածի բարձրութիւնն է 4190 մեթր, աւելի ցածր քան Մասիսը (5·157 մեթր), բայց շատ աւելի լայնանիստ է, իր լանջերը շատ աւելի փռուած եւ գրաւում է աւելի մեծ տարածութիւն քան Արարատը:

Ձիւնը յաւերժական չէ Արագածի գագաթին: Ամառուայ տաք ամիսներին, ձիւնը հալչում է, Արագածն ազատւում է ճերմակ սաւանից եւ իր լանջերը ծածկըւում են երփներանգ ծաղիկներով ու կանաչազարդ արօտատեղիներով:

Արագածը քառագագաթ, շատ աւելի հարուստ է բուսականութեամբ քան Արարատը: Հարուստ է նաեւ թռչուններով ու կենդանիներով: Սքանչելի օդափոխութեան վայր է: Արագածի լանջին է գտնըւում Հայոց կաթողիկոսների ամարանոցը՝ Բիւրականը:

Արագածը հարուստ է նաեւ ջրերով: Այստեղից են սկիզբ առնում Քասախ գետը, որը ոռոգում է Էջմիածնի գաւառի մեծ մասը: Ախուրեանը, որը ոռոգում է Շիրակի դաշտը: Սեւ ջուրը կամ Մեծամօրին, որ ոռոգում է մեր երբեմնի մայրաքաղաք Արմաւիրի շրջանը: Այս գետը թէեւ իր սկիզբն է առնում Էջմիածնից մի քանի քիլոմեթր հեռու, բայց եւ տափարակ դաշտի մէջ գտնուած, փոքրիկ, բայց անսպառ ջրով՝ Այղր լճից, բայց ըստ երկրաբանների, այս լիճը ստորերկրեայ կապուած է Արագածին:

Գոյութիւն ունի մինչեւ այսօր էլ, այն աւանդը, որ հովիւը Արագածի լանջին, գով աղբիւրի ափին, ճաշելիս, անզգոյշ, իր մահակը սահում է վճիտ աղբիւրի մէջ եւ անյայտանում, ապա մահակը գտնըւում է Այղր լճի մէջ:

Արագածի լանջերին կան բազմաթիւ թփուտներ եւ անտառի հետքեր, հաւանական է, որ լեռը եղել է նախապէս անտառապատ, բայց աստիճանաբար անյայտացել են անտառները, տեղը զիջելով մշակելի հողերին, կամ արօտավայրերին:

Դժբախտաբար անտառաբուծութիւնը և անտառների պաշտպանութիւնը անցեալում, ինչպէս ամէն տեղ, այնպէս էլ մեր երկրում, կազմակերպուած չէ եղել և անտառները շատ անգամ ոչնչացուել են բարբարոս ձեւով՝ հրդեհելով հսկայ տարածութիւններ: Բայց պէտք է ենթադրել, որ ամենամեծ աւերը գործել է Հրաբուխը, ժայթքած զանգուածի տակ թաղելով ամէն ինչ:

Հրաբխային լեռ է եղել Արագածը: Մարել է հրաբուխը, բայց իր գագաթին մընացել են հրաբուխից գոյացած չորս ձագարաձեւ փոսերը, որոնցից երեքը լցուած են ջրով եւ կազմում են գեղատեսիլ երեք անջատ լճեր:

Իր արգանդից ժայթքած լաւայի շերտերը, հարաւից եւ արեւելքից փռել է մինչեւ Արաքսի հովիտը, արեւմուտքից եւ հիւսիսից մինչեւ Շիրակ, Ախուրեանի հովիտը:

Բազմերանգ է Արագածը, ոչ միայն իր բուսականութեամբ, այլ եւ իր ընդերքով:

Սեւ, վարդագոյն եւ այլազան գոյներով տուֆ քարը, այդ սքանչելի շինանիւթը, արդիւնք այդ հրաբխային զանգուածի, ծանօթ մեր ճարտարապետներին հին-հին դարերից ի վեր, քանի որ այդ քարերով են շինած մեր հնամենի վանքերն ու պալատները:

Այդ քարերով են զարդարուել եւ զարդարւում են այսօր Հայաստանի քաղաքներն ու գիւղերը:

Յայտնի են մանաւանդ Արթիկի հանքերը, որ մեքենայացուած է այսօր եւ երկաթուղու գծով կապուած Երեւան-Թիֆլիս գծին, Անիի մօտերը եւ այդ քարերը այսօր տարւում են շէնցնելու, ոչ միայն մեր երկիրը, այլ մինչեւ Ռուսաստան, զարդարելու համար Մոսկուայի գեղեցիկ պողոտաները՝ երկնասլաց շէնքերով:

Յ. Ա.

ԱՌԱՒՕՏ

●

Միեւնոյն տեղն է երիտասարդ կոյր մուրացկանը. ծալապատիկ նստած մայթին եզերքը: Երկու ձեռքերը ծունկերուն, շիջած բիբերը սեւեռած դէպի անտեսանելի անցորդները: Աղօթքի մը ողբաձայն մրմունջը կայ միշտ դալկահար շրթներուն վրայ:

Իմ առաւօտս այս պատկերով կը սկսի, որուն իմաստ մը, ցաւագին խորհուրդ մը կը ստանայ: Ե՛ս ալ կոյրին պէս, ամբողջ կեանք մը զամուած մնացի գրասեղանի մը առջեւ. Թուանշաններու ցանցին մէջ բռնուած: Բայց տառապանքն ալ հրապոյր մը ունի մեր հոգիին համար: Ես իմ տառապանքիս մէջ գտած եմ կախարդական աղբիւր մը՝ ուրկէ ըմպած եմ անյագուրդ ծարաւով: Ես նաեւ հզօր կռուան մը գըտած եմ իմ չարչարալից առօրեայիս մէջ: Հպարտութիւնս: Բայց նաեւ խոնարհելու գաղտնիքը:

Գրասենեակ չհասած՝ առաւօտեան տեսիլքները կը դիտեմ եւ հանդիպումներս զիս մասնակից կ'ընեն անանձնական բերկրանքի մը՝ որ համատարած լոյսէն կը բխի: Լո՛յսն է որ կ'արգիլէ հոգիիս անջատումը տեսանելի աշխարհէն՝ որուն մէկ մասնիկն եմ ես, ըլլալով անոր ամբողջականութեան խորհուրդը:

Ահա բոկեղավաճառ աղջիկը հիւանդանոցին դրան առջեւ: Բոլորակ խոշոր սակառին մէջ դիզուած բոկեղները կը նմանին ոսկեգոյն փոքրիկ շրջանակներու: Աղջիկը քաղցրաձայն երգով մը գովքը կ'ընէ անոնց: Անցորդները կանգ կ'առնեն:

Քիչ մը անդին ծխավաճառի մը կրպակը կայ. թուղթէ փոքրիկ դրօշակներով զարդարուած ճակատը, դրան վերեւ, զամուած է խաւաքարտէ շինուած գոյնզգոյն նաւ մը:

Օր մը հարցուցի ծխավաճառին, թէ ի՛նչ կը նշանակէր այդ նաւին գոյութիւնը:

— Ձե՞ս գիտեր, բացագանչեց զարմանահար աչքերը սեւեռելով ինծի. ծխախոտը ծովերէն անդին երկիրներու մէջ կը մշակուի եւ նաւե՛րն են որ զայն մեզի կը բերեն:

Կը հասնիմ խաղաղիկ դպրոցը՝ որուն պարտէզին մէջ ինծի կը սպասէ Վիտօն: Փողոցէն բռնուած հովիւի շուն մըն է ան: Ամէն անգամ որ իմ անցնիլս տեսնէ, կը վազէ դուրս: Բայց երբ կը հեռանամ, կը վերադառնայ իր տեղը, սանդուխին տակ անկիւն մը:

Յետոյ ուրիշ պատկերներ կը յաջորդեն իրարու:

Արձակուրդի օրեր: Դպրոցները փակ են: Իմ ճամբուս վրայ կը տեսնուին աշակերտուհիներ: Անոնցմէ մէկուն հանդիպումը կը յուղէր զիս անցեալ տարի:

— Ան այլեւս դպրոց չի գար, յայտնեց ինծի իր ընկերուհիներէն մէկը:

Միեւնոյն են կերպարանքները հոս՝ գրասենեակը:

Սեղանիս վրայ հայերէն թերթեր կան: Բայց չուրջս ամէնքն ալ օտարականներ են:

Բաց պատուհանէն կը դիտեմ երկինքը, որ կէս մը ամպոտ է հիմա:

Ձի մը կ'անցնի փողոցէն:

Ա՜հ, եթէ վրնջէր ան... Աչքերս գոց՝ կը փոխադրուէի իմ ծննդավայրիս լեռները:

Այսպէս է որ կը բացուի աղօթարանը ինծի համար: Կարօտներով: Երազներով: Բայց այլեւս ոչ մէկ սպասումով: Ցաւատանջ կարօտներով: Խաչուած, արիւնաքամ երազներով: Ոչ մէկ սպասում: Առաւօտը, սոսկ իր տեսիլներով, իմ բաժինս է հիմա: Արդար բաժինը մէկու մը՝ որ ամէն բանի մէջ խորհրդանիշ մը տեսած է:

Եւ այս տեսիլներն են որ պիտի հետեւին ինծի սիրատոչոր յամառութեամբ մը՝ գերեզմանէն անդին: Անո՛նք են որ իմ յաւիտենութիւնս պիտի զարդարեն: Ես միշտ պիտի լսեմ կոյր մուրացկանին ողբաձայն մրմունջը: Բոկեղներուն համար երգուած գովքը պարմանի աղջկան շրթներուն վըրայ: Վիտօն պիտի գայ վազն ի վազ եւ ձեռքերս պիտի լիզէ: Կախարդական խորհուրդներով պիտի յայտնուին ինծի բոլոր թուանշանները՝ որոնցմով կեանքս մաշեցաւ:

Ոչինչ փոխուած պիտի ըլլայ: Այս պատկերները դիտողը միայն մթամած կամարի մը տակ պիտի ննջէ: Բայց եթէ զինքը յիշող մը գտնուի առաւօտեան լոյսին մէջ, անոր հոգին իր յարուցեալի ուրախութիւնը պիտի սփռէ գոյներուն եւ ձայներուն մէջ:

ԱՐՄԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Պելժիոյ «Լէ զ'ենվալիտ Փրէվուայան» արքայական հիմնարկութիւնը կազմակերպած է նուագահանդէս մը, որ տեղի պիտի ունենայ երեքշաբթի, Սեպտ. 18ին, Պրիւսէլի Գեղարուեստից Պալատին մեծ սրահին մէջ:

Կռան օրքէսթրը սէմփոնիք տը լա ռատիօտիֆիւզիոն Նասիոնալ Պելժ պիտի նուագէ ղեկավարութեամբ Տանիէլ Սթերնֆէլտի, եւ մասնակցութեամբ դաշնակահար ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ, որ առաջին անգամ ըլլալով պիտի նուագէ Պրիւսէլի մէջ:

Էլիզապէթ մայր-թագուհին բարեհաճած է հովանաւորել այս կալան, որուն համար կազմուած է Պելժիոյ բարձր անձնաւորութիւններէ բաղկացած Պատուոյ Կոմիտէ մը՝ վարչապետ Վան Աքքրի նախագահութեան տակ: Երեկոյթին հասոյթը պիտի յատկացուի «Լէ զ'Անֆան տը լա Փաթրի» ազգային կազմակերպութեան, որ դրուած է թագաւորին բարձր հովանաւորութեան տակ:

Այս հանդէսին ընդհանուր կազմակերպիչն է Պ. Եդուարդ Էմիրզեան, որ «Լէ զ'Անֆան տը լա Փաթրի» կազմակերպութեան վարչականներէն է:

Տոմսերը կանխապէս կարելի է ապահովել.—

Palais des Beaux Arts, Bruxelles et Oeuvres Royale Les Invalides Prévoyants, 9 Rue Auguste Orts,Bruxelles.

Տոմսերու գինն է.— 40, 50, 75, 100, 125, 150 պելժ. ֆրանք: 150 ֆրանքնոց աթոռներուն համար մութ զգեստ պարտաւորիչ է:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (119)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

Հրովարտակը իւր ոսկեայ նկարներով դեռ փայլում էր իւր բարձրութեան վըրայ, բերդի ճակատին կապած: Նա ձեռքով նշան տուեց, երկրպագուները վեր բարձրացան եւ սկսեցին առաջնորդել նըրան դէպի բերդը: Երբ հասան գլխաւոր դրանը, եկուորները ցած իջան ձիերից: Այդ ժամանակ միայն նա առեց հրովարտակը եւ, երկու ձեռքով բռնած, մատոյց բանտապետին: Վերջինը կրկին ծունր իջաւ եւ, երկու ձեռքերը մեկնելով, խորին երկիւղածութեամբ ընդունեց մագաղաթը: Նախ համբուրեց, յետոյ գլխի վրայ դրեց, եւ ապա բաց անելով, վեր կացաւ եւ սկսեց բարձր առոգանութեամբ կարդալ:

Երբ ընթերցումը վերջացած էր, հրովարտակը կրկին յանձնեց բերդին, ասելով.

Իմ տեսչութեանը յանձնուած բերդի դռները բաց են քո առջեւ, Ներքինապետ տէր:

Ամէնքը ներս մտան:

Մինչեւ այցելուներին պատշաճաւոր իջեւաններ տուեցին, մինչեւ նրանց ձիաները տեղաւորեցին, արեւը մտաւ, մութը պատեց, ճրագները վառուեցան:

Այդ ժամանակ բանտապետը մտաւ իւր հիւրի սենեակը եւ, գլուխ տալով ասաց.

— Ես յուսով եմ, որ տէր Ներքինապետը այս գիշեր կը հանգստանայ ճանապարհի յոգնածութիւնից, եւ առաւօտեան լուսով կը տեսնէ իւր թագաւորին:

— Ոչ, բանտապետ տէր, ես այս գիշեր պէտք է տեսնեմ իմ թագաւորին, պատասխանեց նա անհանգիստ կերպով, եւ եթէ կարելի է հէնց այս րոպէիս:

— Տէր Ներքինապետի համար անկարելի ոչինչ չկայ, երբ նա Արքայից Արքայի օրհնեալ հրովարտակովն է ներկայանում, ասաց բանտապետը անվճռական ձայնով: Միայն տէր Ներքինապետին պէտք է յայտնի լինեն այդ բերդի կարգերը... պէտք է փոքր ինչ...:

— Հասկանում եմ... դու կամենում ես փոքր ինչ վայելուչ դրութեան մէջ ցոյց տալ ինձ իմ թագաւորին, բայց ես կը ցանկանայի տեսնել նրան նոյն դրութեան մէջ, որպէս միշտ ապրել է այստեղ: Այո՛, այդ բերդի կարգերը ինձ բաւական յայտնի են...: Դու քաշուելու ոչինչ չունես, բանտապետ տէր, եթէ ես նրան ամենադժբախտ վիճակի մէջ կը տեսնեմ:

Բանտապետը դարձեալ տատանւում էր անվճռականութեան մէջ եւ, որպէս մի յանցաւոր, խղճահարութիւնից գլուխը ցած էր գցել:

— Այնուամենայնիւ, ասաց նա, ինձ խիստ ծանր է քո սիրտը ցաւեցնել... ներքինապետ տէր:

— Լսի՛ր, բանտապետ, ասաց այցելուն բաւական խրոխտ ձայնով: Քեզ կարծեմ յայտնի եղաւ Արքայից Արքայի հրովարտակի բովանդակութիւնը: Իմ թագաւորի վիճակը վայելուչ դրութեան մէջ դնելը, եւ նրա վշտերը թեթեւցնելը, այդ բոլորը իմ գործը պէտք է լինի: Դու միայն հրամայիր, որ այս րոպէիս ինձ առաջնորդեն դէպի նրա կացարանը:

— Ես ինքս կ'առաջնորդեմ, ներքինաքինապետ տէր, ասաց բանտապետը յօժարուելով:

Տանջանքի մատակարարը վերջապէս խոնարհուեցաւ բարձրագոյն հրամանի առջեւ: Այն օր, որպէս մեզ յայտնի է, նա աւելի յանդգնութեամբ էր վարուել դատապարտեալ թագաւորի հետ, ցանկանում էր՝ իւր մեղքը որեւէ կերպով քօղել, չնայելով, որ այդ իսկ մեղքի մէջ էր նրա պաշտօնի առաքինութիւնը:

Մութ էր դրսում: Բոլոր դռները փակուած էին: Պահակները, սանդարամետական չար ոգիների նման, ամենուրեք հըսկում էին: Երկնքի թռչունն անգամ գիշերային այդ պահուն չէր համարձակուի բերդի մօտով անցնել: Ո չոք չէր շարժւում, ոչ ոք չէր երեւում: Տիրում էր խորին, մահահրաւէր լռութիւն:

Մի ծառայ, լապտերը ձեռին, գնում էր առջեւից եւ լուսաւորում էր ապառաժի քարակոփ սանդուղքները, որ տանում էին դէպի վեր, դէպի բերդի բարձրութիւնը: Լոյս ցերեկով անգամ այդ ոլորապտոյտ սանդուղքներով գնացողը կարող էր ամէն րոպէ մոլորուել: Մի փոքրիկ սխալ, մի թեթեւ սայթաքումն կը տանէր նրան դէպի ցած, դէպի անդունդ...: Ծառայի ետեւից գնում էր բանտապետը, իսկ նրա ետեւից՝ Նորեկ ներքինապետը: Տխո՛ւր էր նա, որպէս մի սգաւոր, որին տանում էին ցոյց տալու իւր սիրելւոյ անյայտ գերեզմանը: Ի՞նչպէս պէտք է տեսնել նրան: Արդեօք նա կ'ունենա՞ր այնքան ուժ, այնքան սրտի զօրութիւն, որ կարողանար զսպել իւր հոգու ամենադառն զգացմունքները:

Նրանք կանգ առին մեզ ծանօթ նկուղի դրան հանդէպ:

— Այստեղ է.. ներքինապետ տէր, ասաց բանտապետը, դուռը ցոյց տալով:

ՐԱՖՖԻ

րանսան համաձայնեցան Սուէզի միջազգայնացման ծրագրին շուրջ, որուն մանրամասնութիւնները փոխանցուեցան Լոնտոնի ժողովին հրաւիրուած պետութիւններուն։

× Մ. Նահանգներու նախկին նախագահը, Թրուման, յայտնեց թէ 1945ին առաջարկած էր որ Փանամայի Ջրանցքը միջազգայնացուի, բայց այն ժամանակ «Ռուսերը միայն ժխտական պատասխան տուին»։

ՆԱՍՐԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Յարդ. յայտնի չէ թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ Նասրի պատասխանը։ Եգիպտոսի նախագահը կը վարանի, որովհետեւ իր կառավարութեան անդամներն իսկ հակասական խորհուրդներ կուտան իրեն։ Ոմանք կը վախնան անգլեւֆրանսական զինուորական միջամտութենէն. ուրիշներ ընդհակառակն, այս միջամտութեան վրայ յոյս դրած են՝ արաբական աշխարհը Արեւմուտքի դէմ ցցելու համար։

× Գահիրէէն հասած պաշտօնական դեկոյցը կը յայտնէ թէ զնդ. Նասր «անորոշ ժամանակով յետաձգեց դէպի Մոսկուա կատարելիք իր ճամբորդութիւնը»։

ՍՈՒԷԶԸ ԵՒ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ

Արաբական երկիրները կը սպառնան կարել նաւթուղիներն ու արգելքի տակ առնել դէպի արեւմուտք ուղարկուած քարիւղը, եթէ Անգլիան եւ Ֆրանսան զինուորական գործողութեանց սկսին Եգիպտոսի դէմ։

Արդէն իսկ ծրագիր կար, որ համարաբական քարիւղի խորհրդաժողով մը կը հրաւիրուի Դեկտեմբերի սկիզբը՝ արաբական քարիւղի շահագործման, փոխադրութեան եւ վաճառման հարցերուն մասին ընդհանուր ուղեգիծ մը պատրաստելու նպատակով։ Բայց Ասուանի ամբարտակին եւ Սուէզի հարցերը պատճառ եղան որ դէպքերը դահավէժ ընթացք մը առնեն։ Եգիպտական Ալ Շաապ թերթը իր երէկուան թիւին մէջ կ՚արձարարէր.— «Եթէ ձեռք տաք Սուէզի Ջրանցքին, Միջին Արեւելքի ամբողջ քարիւղը պիտի կորսնցնէք»։

× Սուրիոյ վարչապետն ու արտաքին նախարարը պիտի այցելեն արաբական բոլոր մայրաքաղաքները՝ Եգիպտոսի ի նպաստ քարոզչական շրջապտոյտի մը համար։ Առաջին հանգրուանը Պաղտատն էր, ուր հասան հինգշաբթի օր։

× Այս միջոցիս Հիթլէր ի պատուի է։ Մինչ Անգլիացիներն ու Ֆրանսացիները զնդ. Նասրը կը նմանցնեն Հիթլէրի, արաբական եւ եգիպտական թերթերն ալ կը գրեն թէ Իտըն կ՚ուզէ երկրորդ Հիթլէր մը դառնալ։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Կոնստանտինի շրջանին մէջ, ահաբեկիչները բնաջինջ ըրին բազմաթիւ մահմետական ընտանիքներ։ Ապահովութեան ուժերը օգնութեան փութացին եւ վիրաւորները փոխադրեցին դէպի մօտակայ հիւանդանոցները։

× Քապիլիոյ լեռնային շրջաններէն հաւաքուած 8000 Ալժերիացիներ Ֆրանսայի ի նպաստ ցոյց մը կազմակերպեցին։

× Թունուզի մէջ բազմակնութիւնը արգիլուեցաւ։ Վարչապետ Հապիպ Պուրկիպա ընկերային բարեփոխութեանց հրամանագրեր ստորագրեց, բայց Սուէզի հարցին մասին լուռ կը մնայ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

900 ՄԵԹՐ խորութեան մէջ արգելափակուած 261 հանքագործները ազատելու յոյսերը շատ քիչ են։ Թերեւս փրկուին ամէնէն աւելի դիմադրական ուժ ունեցողները, որովհետեւ մաքուր օդի հոսանք մը շրջան կ՚ընէ այն ստորերկրեայ անցքին մէջ, ուր համախմբուած են արկածեալները։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ մամուլը բուռն յօդուածներ կը հրատարակէ ածխահանքին վարչութեան դէմ։ Կ՚ըսէ թէ Պելժիոյ մէջ աշխատող օտար հանքագործներուն ապահովութեան համար ձեռք առնուած միջոցները անբաւարար են։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նախկին Ռազմիկներու Միութենէն պատգամաւորութիւն մը ներկայանալով Աթէնքի եգիպտական դեսպանատունը, պատրաստակամութիւն յայտնեց կռուելու Եգիպտոսի համար, եթէ պատերազմ ծագի Սուէզի Ջրանցքին ազգայնացման համար։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի 59րդ տարեդարձին առթիւ։

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Չաւուշ խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի։

Կիրակի, Օգոստ. 19ին, ամբողջ օրը, Լա Բօլ սիւր Լուի գետեզերեայ գեղեցիկ անտառին մէջ։ Պատուոյ նախագահութեամբ ընկ. Ս. ՎԱՀԱՆԵԱՆԻ (Քանէն)։ Կը նախագահէ ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ։ Կը խօսի Տիկին ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՍԱՔԵԱՆ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր օթօքարը կը մեկնի Փլաս Մասէնայէն ժամը 9ին, կը հաղնիպի Մաըլէնի Հայոց եկեղեցին։ Անոնք որոնք չեն կրնար առնել այդ օթօքարը, կառ ա'Օթօպիւսէն ժամը անգամ մը օթօպիւս մը կը մեկնի դէպի Լա Բօլ Սիւր Լու եւ անոնք որոնք կառքով կուգան, Լա Բօլ չհասած Ռութ Վէր Կռոսս առնել եւ մինչեւ Պաքիւսի արճարանը երթալ, իսկ ուրիշ միջոցներով եկողները հեռաձայնել Լա Բօլէն 53 թիւը, կառքերով կ՚առնենք զիրենք։ Ճոխ պիւֆէ։

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման տօնին առթիւ, այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ յաւարտ պատարագի պիտի կատարուի խաղողի օրհնութիւն։

Երկուշաբթի Մեռելոց, Ս. պատարագ, ժամը 10ին։

Հաստարակութենէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

15 Օգոստոս, չորեքշաբթի առաւօտ, Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի, Ռիւ ժէ Սէն Լուի սրահին մէջ։

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քահանայ (Լիոնէն)։ Երգեցողութեանց պիտի մասնակցի Օր. Սիրան Տէր Կոմսեան։

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ օգոստոս 14ին ոչխարի մատաղ եւ աղի օրհնութիւն պիտի կատարուի իրիկուան ժամը 6ին։ Իսկ օգոստոս 15ի առաւօտ, ժամը 8ին Ս. պատարագ, հոգեհանգիստ եւ խաղողի օրհնութիւն պիտի կատարուի։ Եկեղեցի կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը։

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Պատարագ եւ խաղողի օրհնութիւն այս կիրակի առաւօտ, Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ, ժամը 10ին։

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի։ Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, պատարագ եւ խաղողի օրհնութիւն ժամը 10ին, Շաւիլի մատրան մէջ։ Երկուշաբթի՝ Մեռելոց։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐ. ՀԵՐՄԻՆԷ ՄԽՃԵԱՆ
Պ. ՀԱՅԿԱԶ ՔԷՍԷՐԵԱՆ
Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Կ. Քէսէրեանի։

Փարիզ, 29 Յուլիս 1956

★

Տէր եւ Տիկին Մխճեան իրենց աղջկան ամուսնութեան առթիւ հետեւեալ նուէրները կ՚ընեն.— 2000 Ֆր. Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, 2000 Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պանեօ-Բաշանի մանաճիւղին եւ 1000 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԷՔՍ–ԼԷ–ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Այս տարի եւս Օգոստ. 19ին, ժամը 9-21, տեղի պիտի ունենայ դաշտահանդէս մը, հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Օ Փիէ տիւ Թէլէֆէրիքի մէջ։ Հանդէսը կը սկսի պատարագով։ Պատարագիչ Տ. Թովմաս քհյ։ Բանախօսութիւն, երգ եւ արտասանութիւն կէսօրէ ետք։ Նոյնքան հաճելի ժամանց, ինչպէս անցեալ տարի։ Հասոյթը պիտի յատկացուի նոր կազմուած կիրակնօրեայ դպրոցին։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI 14 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7654 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3465

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՀԱՒԱՏԱՐԻՄ

Դաշնակցութեան հակառակորդները 1920–1945, ամբողջ քառորդ դար ուրացած էին Սեւրի դաշնագիրն ու Ուիլսընեան սահմանները:

Ուրացած էին սփիւռքի հայութեան իրաւունքը Հայկական Դատ հետապնդելու: Շարունակ կը յարձակէին Դաշնակցութեան վրայ, երբ անիկա իր մամուլով թէ բեմով կը պաշտպանէր «միացեալ եւ անկախ Հայաստան»ի գաղափարը, որ հաւատամք մը դարձած էր իրենց համար 1919էն ի վեր: (Նոյնը կը մնայ նաեւ այսօր):

Քառորդ դար վերջ, համաշխարհային երկրորդ պատերազմի վաղորդայնին, տարբեր հովեր պիտի փչէին Մոսկուայէն ու Երեւանէն, ու մեր «Հայաստանասէր»ներն ալ, հետեւելով վերէն եկած հրամանին, փոշիներուն տակէն պիտի հանէին Սեւրի դաշնագիրը:

Պիտի պաշտէին՝ ինչ որ ուրացած էին երէկ:

Պիտի գային ու նստէին Դաշնակցականներու կողքին՝ Սեւրի դաշնագիր եւ Ուիլսընեան սահմաններ պահանջելու համար օրուան Մեծերէն:

Ամերիկայի մէջ «Հայ Դատի Յանձնախումբ» մը կազմած էր Դաշնակցութիւնը եւ 1945ի գարնան յուշագիր կը ներկայացնէր Սան Ֆրանչիսքոյի ՄԱԿի ժողովին՝ պահանջելով Սեւրի դաշնագրին գործադրութիւնը:

«Հայաստանասէր»ները այս ձեռնարկն ալ «արկածախնդրութիւն» որակած էին:

Բայց վերջապէս հասաւ 1945 Յունիս 16ը, երբ Գէորգ Զ. Կաթողիկոսի ընտրութեան մասնակցող բարեյոյս պատգամաւորները սկսան վերադառնալ, իրենց հետ բերելով նոր կարգախօսներ:

Ականջէ ականջ կը փսփսային անոնք՝ թէ «ժողովուրդներու առաջնորդը» ընդունած է Գէորգ Զ.ը Մոսկուայի մէջ՝ երբ դեռ տեղապահ էր անիկա, ու խոստացեր է ընդարձակել Հայաստանի սահմանները...:

Պատգամաւորները հրահանգ կը բերէին «Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբ»եր կազմել եւ հայկական հողային պահանջներ ներկայացնել Մեծերուն՝ իբրեւ հիմ առնելով Սեւրի դաշնագիրը:

Ուրեմն իրաւունք կը տրուէր արտասահմանի հայութեան՝ Հայաստանի հողային պահանջներով զբաղելու:

Սփիւռքի մէջ Հայկական Դատ հետապնդելը արկածախնդրութիւն չէր համարուեր այլեւս:

Սեւրի դաշնագիրը չէր թաղուած եւ իրաւական արժէք կը ներկայացնէր:

Քառորդ դարէ ի վեր Դաշնակցութեան հետապնդած քաղաքականութիւնը կը վաւերացուէր Երեւանէն...

«Ազգային Ճակատ»ը Փարիզի մէջ, «Ազգային Խորհուրդ»ը Նիւ Եորքի մէջ գործի լծուեցան ու յուշագիրներ ներկայացուցին՝ պահանջելով «Միացեալ Հայաստան», համաձայն Ուիլսընեան իրաւարարական վճռին:

Ֆրանսայի մէջ 40,000 ստորագրութիւն հաւաքելով նոյնիմաստ յուշագիր տրուեցաւ Հաշտութեան Ժողովին, որ 1946ին կը գումարուէր Լիւքսէնպուրկի պալատին մէջ, Փարիզ:

Նիւ Եորքի մէջ «Համահայկական» խորհրդաժողով գումարեցին 1947ի ամառը, պահանջելու համար, որ Սեւրի դաշնագրով խոստացուած հողամասերը կցուին Խորհրդային Հայաստանին:

Այդ օրերուն ծագեցաւ նաեւ ներգաղթի հարցը: Եւ Հայկական Դատ ու Ներգաղթ համընթաց քալեցին: Հայրենադարձները պիտի երթային շէնցնելու այն հողամասերը, որոնք պիտի կցուէին կորիզին՝ ըստ Ստալինի խոստումին...

Բաղում աղմուկ վասն ոչնչի:

«Թրքահայոց Դատի Պաշտպան Յանձնախումբ»երը լուծուեցան այն օրը, երբ Վիշինսքի ՄԱԿի ժողովին առջեւ յայտարարեց թէ Կարսն ու Արտահանը Վրացիներուն կը պատկանին եւ անոնց պէտք է վերադարձուին (24 Հոկտ. 1947):

Այդ թուականէն ի վեր «Հայաստանասէր»ները կրկին թաղեցին Սեւրի դաշնագիրը եւ այլեւս բնաւ չեն խօսիր անոր մասին: Վերստեղծուած է 1920–1945ի կացութիւնը:

Դաշնակցութիւնն է միայն, որ դարձեալ տէր կը կանգնի միշտ եւ հաւատարիմ կը մնայ հայ ժողովուրդի արդար Դատին, որուն համար երէկ զոհեց իր լաւագոյն զաւակները, այսօր ու վաղն ալ դարձեալ պիտի զոհէ, մինչեւ որ իրականանայ «միացեալ և անկախ Հայաստանը»:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱՍԸՐ ՄԵՐԺԵՑ ԼՈՆՏՈՆ ԵՐԹԱԼ
ՈՒՐԻՇ ԺՈՂՈՎ ՄԸ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ

Կիրակի կէսօրէն ետքը, լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին, զնդ. Նասըր տուաւ իր պատասխանը: Ինչպէս արդէն կը սպասուէր, մերժեց մասնակցիլ Լոնտոնի ժողովին: Յայտարարութեան ոճն ու շեշտը, սակայն, զարմանք պատճառեցին. կը կարծուէր թէ մերժումը պիտի կատարուէր յարձակողական եւ գրգիռ ոճով մը. բայց Եգիպտոսի նախագահը զուսպ եւ հանդարտ շեշտով մը կարդաց իր պատասխանը: Նախ ըրաւ վերջին անցուդարձերուն պատմականը.— Յուլիս 26ին՝ Եգիպտոսի կառավարութիւնը որոշեց ազգայնացնել Սուէզի Ջրանցքին Ընկերութիւնը: Օգոստոս 6ին՝ Անգլիոյ, Ֆրանսայի ու Մ. Նահանգներու կառավարութեանց կողմէ ըմբռնուած յայտարարութիւն մը կը բողոքէր այս որոշման դէմ եւ կը յայտնէր թէ միջազգային ժողով մը հրաւիրուած է Օգոստ. 16ին՝ Լոնտոնի մէջ: Ապա Նասըր աւելցուց.— «Եգիպտ. կառավարութիւնը չի կրնար ընդունիլ Երեքներու այս յայտարարութիւնը՝ հետեւեալ պատճառաբանութիւններով.— 1) Արեւմտեան պետութիւնները կ'ուզեն փաստել թէ Ջրանցքին Ընկերութիւնը միջազգային բնոյթ մը ունի. սակայն ճիշդ չէ. Ընկերութեան եւ Եգիպտ. կառավարութեան միջեւ կնքուած համաձայնագրին 16րդ յօդուածին համաձայն, Ընկերութիւնը եգիպտական է եւ ենթակայ՝ եգիպտական օրէնքներուն: 1888ի համաձայնագիրը եւ 1954ի անգլեւեգիպտական դաշինքին 8րդ յօդուածը կ'ընդունին Եգիպտոսի իրաւունքները՝ Ջրանցքին վրայ. ազգայնացման որոշումը մաս կը կազմէ մեր ներքին իրաւասութեանց: Ջրանցքին միակ տէրը Եգիպտոսն է:

2) Ըստ Երեքներու յայտարարութեան, ազգայնացումը կը վտանգէ Ջրանցքին նաւային երթեւեկին ազատութիւնը: Ընկերութեան կանոնադրութիւնն ու երթեւեկին ազատութիւնը իրարմէ անկախ հարցեր են, որոց կամաւոր խեղաթիւրումը աւելի եւս կասկածելի կը դարձնէ Երեքներու բռնած դիրքը: Ջրանցքին անօրինութեան համար միջազգային մարմին մը ստեղծել կը նշանակէ՝ անկախ երկրի մը ներքին գործերուն միջամուխ ըլլալ: Եգիպտական կառավարութիւնը կը հաստատէ նմանապէս, որ արեւմտեան պետութիւնները զինուորական ուժեր կը կեդրոնացնեն Եգիպտոսի շրջակայքը. ասիկա հակառակ է ՄԱԿի ոգիին եւ կը վտանգէ աշխարհի խաղաղութիւնն ու ապահովութիւնը: 3) Գալով Լոնտոնի ժողովին, կը զարմանանք որ անհրաժեշտ չգտնեցին Եգիպտոսի կարծիքը առնել. ի վերջոյ ժողովին նիւթը Սուէզն է, որ Եգիպտոսի անբաժանելի մէկ մասը կը կազմէ: 24 պետութիւններ միայն հրաւիրուեցան, մինչ 45 պետութիւններ կ'օգտուին Ջրանցքէն: Լոնտոնի ժողովը միջազգային չենք նկատեր, հետեւաբար չենք կրնար մասնակցիլ անոր: 4) Մենք հաւատարիմ կը մնանք Միացեալ Ազգերու ուխտին եւ այն սկզբունքին, թէ միջազգային անհամաձայնութիւնները պէտք է լուծուին խաղաղ միջոցներով. այս հիման վրայ, կ'առաջարկենք հրաւիրել ուրիշ միջազգային ժողով մը, որուն պէտք է մասնակցին 1888ի համաձայնագիրը ստորագրող պետութիւնները եւ այժմ Սուէզի Ջրանցքէն օգտուող երկիրները: Ժողովին որոշումները պէտք է վաւերացուին ՄԱԿի կողմէ»:

× Լրագրող մը հարցուց թէ ե՞րբ տրուեցաւ Սուէզի ազգայնացման որոշումը: Նասըր պատասխանեց.— «Երկուքուկէս տարի առաջ մտածած էինք այս մասին. բայց վերջնական որոշումը տուինք երբ անգլեւամերիկացիները մերժեցին օժանդակել Ասուանի ամբարտակին շինութեան»:

× Լոնտոնի արտաքին նախարարութեան մէկ զեկոյցը կը յայտնէ թէ հակառակ Եգիպտոսի մերժումին, Օգոստ. 16ի ժողովը տեղի պիտի ունենայ:

× Խ. Միութիւնը առաջարկած էր յետաձգել ժողովին թուականը: Անգլիական կառավարութիւնը մերժեց այս առաջարկը: Կրնայ ըլլալ որ Շեպիլով վերջին վայրկեանին ետ կենայ իր որոշումէն եւ Լոնտոն չմեկնի:

× Երկար տատանումներէ վերջ, Յունաստան որոշեց չմասնակցիլ ժողովին. պատճառը Կիպրոսի հարցն է:

× Մառեշալ Թիթօ կը դժգոհի որ զինքը չեն հրաւիրած:

× Նախագահ Այզընհաուըր խորհրդակցեցաւ Հանրապետական եւ Դեմոկրատ երեսփոխանական պարագլուխներուն հետ: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ.— «Կացութիւնը կը մնայ ծանր. բայց Լոնտոնի ժողովին մէջ Մ. Նահանգները պիտի աշխատին այնպիսի լուծում մը գտնել, որ գոհացնէ թէ՛ արեւմտեան պետութիւնները եւ թէ Եգիպտոսը»:

× Անգլիական ռազմանաւերն ու օդանաւները կը շարունակեն զինուորներ փոխադրել դէպի Մալթա եւ Կիպրոս:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԹԱԳԱՒՈՐԱՑ ԺՈՂՈՎ»

Ամէն անգամ որ միջազգային ժողով մը կը գումարուի, միտքս կ'իյնայ Խրիմեան Հայրիկին այս երգիծանքը, այնքան սուր եւ իմաստուն:

Թագաւորները զանցառելի քանակութիւն մը կը կազմեն այսօր: Անոնց յաջորդած են դիկտատորները, այլ մանաւանդ վարչապետները ու արտաքին գործերու նախարարները:

Յետոյ, ժողովներն ալ բազմապատկուած են, եւ մասնակցողները շատ աւելի գործօն դեր կը կատարեն քան երբեմնի արքաները:

Այս վերջինները աւելի կտրուկ էին:

Եթէ դիմացինը առաջարկուած պայմանները չընդունէր, անմիջապէս բանակը յառաջ կը խաղար, եկեղեցւոյ իշխաններու օրհնութեամբ:

Այս տեսակ պարագաներու մէջ, վարպետ ռազմավարութեամբ մը կը հետեւէր Սուլթան Համիտ:

Կա՛մ սուտ-խենդ կը ձեւանար, եւ կամ շահաբեր մենաշնորհի մը բաշխելով զէնքերը վար դնել կուտար:

Եւ ինքնին կը լուծուէր «քրիստոնեաներու պաշտպանութեան» խնդիրը:

Պատահաբար կը յիշեմ քանի մը օրինակներ, մէկը միւսէն պերճախօս:

Եթէ չեմ սխալիր, 1901ին էր:

Առնելիք-տալիքի վէճ մը ծագած էր Փարիզի եւ Պոլսոյ միջեւ (Լորանտօ-Թիւպինի):

Տակաւին չէր ցամքած Սասունի ջարդին արիւնը, որուն վերեւ կը ծփար հրկիզուած գիւղերու մուխը:

Սուլթանը կը դժկամակէր վճարել իր պարտքը:

Մարտանաւեր անմիջապէս ճեղքելով Միջերկրականը, գացին գրաւեցին Միտիլլի կղզին, անոր մաքսատան հասոյթներով գանձելու համար առնելիքը:

Այդ միջոցին հուժկու ձայն մը բարձրացաւ Ֆրանսայի երեսփ. ժողովին մէջ: Ընկերվարական ախոյեան մը, Մարսէլ Սամպա, կ'աղաղակէր ի խորոց սրտից.

— Et l'Arménie ?

Այդպիսի տեսարան մըն ալ պարզուեցաւ 1923ին, Լոզանի մէջ, երբ Անգլիոյ ներկայացուցիչը կը փորձէր փրկել Սեւրի դաշնագիրը, ամբողջ խնդիրը վերածելով «Հայկական Օջախ»ի մը:

Բանակցութիւնները խզուելու վրայ էին, երբ օգնութեան հասաւ Մուսուլի քարիւղը, իր բոցերուն մէջ փոշիացնելով թէ՛ դաշնագիրը եւ թէ՛ «օջախ»ը:

Ճակատը շատոնց ճեղքուած էր եւ պարտեալը դարձաւ յաղթական...

Շատ բան չէ փոխուած այդ օրերէն ի վեր:

Ահաւասիկ նոր ժողով մը, ուր 24 պետութիւններ զանազան խմբակներու բաժնուած են արդէն, համաձայն իրենց սեփական շահերուն:

Մէկ մասը կը սպառնայ: Երկրորդը վերապահ դիրք մը բռնած է: Երրորդը կը փորձէ ձուկ որսալ պղտոր ջուրի մէջ:

Եւ յաղթականն կը հանդիսանայ ան որ կատարուած իրողութեան առջեւ դրաւ աշխարհը:

Բարեբախտաբար ամէնքն ալ կը վախնան պատերազմէն, որ ձիարշաւ կատարելու պէս բան մըն էր երէկ:

ՎԱՀԷ

ՄԱՐՍԻՆԷԼԻ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

Վեց օր անցաւ սարսափելի արկածէն ի վեր: 259 հանքագործներ տակաւին արգելափակուած կը մնան 1035 մեթր գետնին տակը: Շաբաթ օր երկու դիակներ եւս գտնուեցան: Երէկ, Երկուշաբթի, ժողովրդական ընդհանուր յուզման մէջ կատարուեցաւ ցարդ գտնուած զոհերուն թաղման արարողութիւնը: «Ազգային Սուգի Օր» յայտարարուած էր ամբողջ Պելժիոյ եւ Իտալիոյ մէջ:

Պելժիոյ Թագաւորը անձամբ մխիթարեց զոհերուն ընտանիքները:

Ազատարարները կը շարունակեն իրենց աշխատանքները: Փոքր յոյս մը ունին յաջողելու, որովհետեւ կը կարծուի թէ հրդեհը ծագած պահուն 80 հանքագործներ կը գտնուէին այն անցքին մէջ, ուր գտնուեցան վերջին երկու դիակները: Հաւանական է որ ապաստանած ըլլան աւելի ապահով վայր մը: Ազատարարները հասան 907 մեթր խորութեան մէջ գտնուող անցքը: Այնտեղէն պիտի իջնեն 975 մեթր եւ 1035 մ. անցքերը, ուր, ըստ նախատեսութեանց, կը յուսան գտնել արկածեալներուն մեծագոյն մասը, եթէ արդէն իսկ խեղդամահ եղած չեն:

× 259 հանքագործներէն 136ը Իտալացի են, 110ը՝ Պելժիացի, 5ը՝ Ֆրանսացի, իսկ մնացեալները կը պատկանին զանազան ազգութեանց:

× Իտալական կառավարութիւնը պահանջեց որ քննութիւն մը բացուի արկածին պատասխանատուները ճշդելու համար:

•

ԱԼԺԷ քաղաքին մէջ ռումբ մը պայթեցաւ. 15 հոգի մեռան եւ 15 հոգի ալ վիրաւորուեցան: Վերջին երկու օրերուն ընթացքին արձանագրուած ահաբեկչական արարքներուն թիւը կը բարձրանայ հինգի: Երէկ, մահմետական խանութպանները ընդհ. գործադուլ յայտարարեցին:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԸ

(Կաթողիկոսին յայտարարութիւնները «Այգ»ին)

Բ. եւ վերջին մաս

Ծանօթ է, թէ Գահիրէի Եպիսկոպոսական Ժողովին պայմաններուն մերժուելէն ետք, Ամենայն Հայոց Հայրապետ Վազգէն Ա. բանակցութեանց բաց դուռ մը կը ձգէր եւ բանակնաց կը նշանակէր Երուսաղէմի Պատրիարքական Տեղապահ Ամեն. Տ. Եղիշէ Արք.ը: Նոյն ատեն ծանօթ է, թէ Տ. Եղիշէ Արք. խօսակցութիւններ ունեցաւ: Ուզեցինք այս մասին լսել ընտրեալ կաթողիկոսին խօսքը:

— Այս Աթոռին անկախութիւնը նկատի ունենալով՝ չուզեցինք անպայման Գահիրէի Եպիսկոպոսական Ժողովին տեսակէտներուն կառչիլ, այլ նախընտրեցինք Կիլիկիոյ Եպիսկոպոսական դասուն հետ ճշդել Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ Աթոռներուն փոխ-յարաբերութիւնները: Ներկայացուած պայմանները ոչ թէ մերժեցինք, նկատի ունեցանք որպէս տեսակէտ: Բանակցութիւններուն արդիւնքի հասնելէն ետք Ամեն. Տ. Եղիշէ Արք. հեռագրեց Ս. Էջմիածին՝ Վեհափառ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին, յայտնելով՝ որ Գահիրէի Եպիսկոպոսական Ժողովին ոգին պահուած է եւ խնդրելով իր հաւանութիւնը հեռագրել Տ. Զարեհ Եպս.ին: Ծանօթ է պատասխանը, որ օծման համար Կիլիկեան եպիսկոպոսները եւ կողմերու ներկայացուցիչները Ս. Էջմիածին կը հրաւիրէր: Բայց մեր հոն երթալովը այս աթոռը տէ փաքթօ ենթարկուած պիտի ըլլար Էջմիածնի. կը տեսնէք, առաջին հերթին այս Աթոռին անկախութեամբ մտահոգ էինք, բայց քաղաքական պայմաններն ալ բոլորովին աննկատ չէինք կրնար թողուլ: Տեղապահ Սրբազանի հեռագրին որպէս պատասխան այս անգամ Տ. Փառէն Եպիսկոպոսի անունով 22 Յունիսին հեռագիր մը, նոյն բովանդակութեամբ այլ մէկ զիջումով. կողմերու միջեւ բանակցութիւնները Էջմիածին կատարուելու են, բայց օծումը կրնայ կատարուիլ Անթիլիասի մէջ կամ Էջմիածին: Անձնական հեռագիր մըն էր այդ, որուն պատասխանելու հոգը Տ. Փառէն Եպս.ին կը պատկանէր:

ՓԱՌԷՆ ԵՊԻՍԿ.Ի ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ

— Աւելի ետք, Կիլիկեան եպիսկոպոսներու բանակցութիւններուն ընթացքին եւ 5 Սրբազաններու համաձայնութենէն ետք, ինչո՞ւ մերժեցիք Փառէն Սրբ.ի վերջին երկու առաջարկները:

— Փառէն Սրբ. մասնակցեցաւ մեր բոլոր բանակցութիւններուն, թելադրանքներ եւ դիտողութիւններ ըրաւ, բայց երբ համաձայնութիւն մը ստորագրելու պահը եկաւ՝ մերժեց, պատասխանեց ընտրեալ կաթողիկոսը: Շաբաթ մը ետք, իր ստորագրելուն որպէս պայման՝ բերաւ այդ երկու առաջարկները, որոնք մեր բանակցութեանց հիմունքը արմատէն կը խախտէին: Եւ անոնք մերժուեցան՝ որովհետեւ մեր համաձայնութեամբ Ազգ. Ընդհանուր Ժողովի գոյութիւնը ապահովուած էր. Փառէն Եպս.ի առաջարկներով, Ազգ. Ընդհանուր Ժողովը վերջնականապէս կը ջնջուէր եւ կը փոխարինուէր նշանակովի մարմնով մը, որ թէ՛ օրէնսդիր եւ թէ օրէնքը վաւերացնող պիտի ըլլար, ինչ որ հակաօրինական էր: Երկրորդ առաջարկը՝ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին օծումը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հաւանութեամբը կատարել, երբեք խնդրոյ առարկայ չէր եղած մեր ժողովներուն ընթացքին: Տ. Խադ Արք.ն ու Տ. Դերենիկ Եպս.ը անմիջապէս խօսացուցին Տ. Փառէն Եպս.ի տեսակէտները եւ ետ քաշեցին 8 օր առաջ իրենց տուած ստորագրութիւնը:

ՎԵՐՋԻՆ ՄԻԱԲԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան խումբ մը միաբաններ, թիւով 11, շաբաթ մը առաջ Տ. Խադ Արք.ի հրաւէրով Պիքֆայեայի վանքին մէջ ժողով գումարեցին՝ Կաթողիկոսական Տեղապահ Տ. Խորէն Եպս.ը պաշտօնանկ հռչակելով եւ նոր Տնօրէն Ժողով մը ընտրելով:

— Ինչո՞ւ հակաօրինական կը նկատէք այս ժողովը եւ անընդունելի՝ իր որոշումները, հարց տուինք ընտրեալ կաթողիկոսին:

— Որովհետեւ ո՛չ Տեղապահը եւ ոչ ալ Դիւանը հրաւիրած է այդ ժողովը: Աւելին. 21 Յուլիս թուակիր մեր գրութիւններով, մենք եւ Խորէն Ս. զգուշացուցինք Գերշ. Տ. Խադ Ս.ը նման քայլ մը առնելէ եւ նման հաւաքոյթի մը ապօրինի բնոյթը նշեցինք, յայտնելով թէ յետագայի բոլոր անպատեհութեանց պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ անձնապէս իր վրայ: Զանսաց Խադ Ս. մեր զգուշացումներուն: Ամէն միաբան այս Աթոռին հանդէպ ունի պարտաւորութիւններ եւ իրաւունքներ: Ոմանք չկատարեցին իրենց պարտաւորութիւնը, որով չեն կրնար իրաւունք պահանջել: Եւ յետոյ, միաբանական կանոնագրի 33րդ յօդուածը կ'ըսէ. «Միաբանութեան ընդհանուր թիւին կէսէն մէկ աւելին բաւական է օրինաւոր ատեան կազմելու եւ ամէն խնդիր լուծելու բացի կաթողիկոսական ընտրելիներու ցանկի կազմութենէն, Տեղապահի, Լուսարարապետի, Տնօրէն Ժողովոյ ընտրութիւններէն»: Արդ, Կիլիկիոյ միաբանութեան ընդհանուր թիւը 22 է եւ այդ ժողովին մասնակցողները թիւով 11 են, որով՝ ընդհանուր թիւին ոչ կէսէն մէկ աւելի:

ՊԱՇՏՕՆԷ ԴԱԴՐԵՑՈՒՄՆԵՐ

— Իրաւունք ունէի՞ք Դպրեվանքի տեսուչը, Աթոռին դիւանապետը եւ տպարանի տեսուչը պաշտօնանկ ընելու, երբ դեռ ընտրեալ կաթողիկոս էք միայն եւ ոչ-օծեալ:

— Իրաւունք ունէինք, որովհետեւ նախընթացներ կան: Դերենիկ Սրբ.էն առաջ Դպրեվանքի տեսուչը Ղեւոնդ Սրբ.ն էր, եւ ան կաթողիկոսէ մը նշանակուած էր: Դերենիկ Եպս. եւս նշանակուած էր կաթողիկոսէ մը: Արդ, երբ կաթողիկոս մը պաշտօն մը կարող է տալ, ուրիշ կաթողիկոս մը կրնայ ետ առնել այդ պաշտօնը: Գալով «ընտրեալ եւ ոչ-օծեալ»ի խնդրին, կը յիշատակեմ նախընթաց մը միայն. Երանաշնորհ Գարեգին Ա. Կաթ. ընտրուելէ ետք Ամերիկա կը մնար դեռ եւ օծում չէր ստացած, բայց հեռագրով Դպրեվանքի ուսուցչական կազմին (Տքթ. Թոփճեանի նշանակում), կրթական ծրագրին եւ պիւտճէին շուրջ կարգադրութիւններ ըրաւ: Այն ատենուան Տեղապահ Խադ Սրբ. եւ ոչ ոք մտքէն իսկ չանցուց չանսալ այդ կարգադրութիւններուն:

ԿԱՐԳ ՈՒ ԿԱՆՈՆ

— Եւ հիմա ի՞նչ մտադրած էք ընել:

— Որպէս անմիջական ծրագիր՝ մտքիս մէջ յստակ է մէկ բան. այս Աթոռէն ներս կարգն ու կանոնը եւ եկեղեցական կարգապահութիւնը պիտի վերահաստատուին:

Մեր հրաժեշտ առնելէն առաջ, ընտրեալ կաթողիկոս Գերշ. Տ. Զարեհ Եպս. յայտնեց, թէ պաշտօնանկ եղած միաբաններուն տեղ կատարած է հետեւեալ նշանակումները. Տ. Գարեգին Վրդ. Սարգիսեան՝ տեսուչ Դպրեվանքի, Տ. Արտաւազդ Վրդ. Թրթրեան՝ դիւանապետ եւ Տ. Արտակ Վրդ. Մանուկեան՝ տեսուչ տպարանի:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՌՈՒՍԵՐՈՒ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁԸ

Տասնըհինգ օրուան մէջ երկրորդ անգամ ըլլալով Յուլիս 12ին Պուէնոս Այրէսէն դէպի Խ. Միութիւն կը մեկնէր նաւ մը հազար ռուս հայրենադարձներով: Աւելի երկար կամ նուազ տեւողութեամբ բնակութիւն հաստատելէ ետք Արժանթինի զանազան քաղաքներուն մէջ, անոնք որոշեցին մեկնիլ մայր հայրենիք: Տարւոյն սկիզբէն ուրիշ նաւեր ալ մեկնած ըլլալով, ցարդ անոնց թիւը կը հասնի երեք հազարի:

Մամուլը բողոքեց եւ հակահամայնավար կազմակերպութիւններ եւ Ճերմակ Ռուսեր մինչեւ քարափ գացին տարհամոզելու համար իրենց սլաւ եղբայրները որ չվերադառնան արդելափակման կայաններու «կարմիր դժոխքը»: Անոնք չյաջողեցան: Յունիս 11ին մեկնող նաւուն վրայ գաղթողները ուկրայնական ժողովրդական պարեր կը պարէին, իսկ խորհրդային դեսպանը մինչեւ քարափ գնաց բարի ճանապարհ մաղթելու:

Այս վերադարձողներուն մէջ կը գտնուէին այնպիսիներ որոնք աշխատաւոր էին, 1945ին հոն գացին եւ մնացին աշխատաւոր, կային նաեւ, քաղքենիներ, որոնք բարեկեցիկ կեանք մը կը վարէին: Ուրիշներ կը մեկնին մղուած հայրենիքի կարօտէ, «ռուս հող»ի սէրէն: Այս մեկնողներուն մէջ կային նաեւ այնպիսիներ որոնք դարուս սկիզբը հոն գաղթող Ռուսերու զաւակներ էին: Բուն համայնավարներ չկան անոնց մէջ, արժանթինեան համայնավար կուսակցութիւնը խորհուրդ չի տար, որ Խ. Միութիւն մեկնին:

Թէեւ առաջին մեկնումները աննշմար անցան, սակայն պարագան նոյնը չէ այսօր: Կասկածէ դուրս է կառավարութեան դժգոհութիւնը:

Իրենց կարգին Թաս գործակալութիւնը եւ Մոսկուայի ձայնասփիւռը հեղինակաւոր եւ վիրաւորական մեկնութիւններ ըրին Լատին Ամերիկայի մասին, երբ առաջին խումբը ճամբայ կ'ելլէր, ըսելով թէ անոնք կը նախընտրէին հայրենիքը նոր եւ դրամատիրական երկիրներէն:

Կարգ մը թերթեր գրեցին թէ սլաւ գաղթականները ճնշումի ենթարկուած են եւ սխալ խոստումներ եղած են անոնց: Իսկ խորհրդային դեսպանատունը եւ հիւպատոսարանը ցոյց կուտան աշխատանքի դիւրութիւնները եւ շատ անգամ կ'առաջարկեն նաեւ ճամբու ծախսը վճարել: Սակայն հարցը շատ աւելի ընդհանուր է:

Իւնեսքոյի մէկ տեղեկագրին համաձայն, որ հրատարակուեցաւ Յունուար 18ին, Եւրոպացիներու մեծ խումբ մը երբեք չի ձուլուիր Արժանթինի մէջ: Ներկայիս մօտ երեք միլիոն Իտալացի կայ եւ մէկ միլիոնէ աւելի Սպանիացի, որոնք կ'ապրին երկրին մէջ: Բաւական մեծ թիւ մը կը կազմեն Ռուսերը, 86 հազար հոգի: Գերմաններուն թիւն է 58 հազար, Եուկոսլաւներունը 35 հազար, Ֆրանսացիներունը 33 հազար: Պէտք է աւելցնել նաեւ Լեհերը՝ հարիւր հազար. իսկ Հայերը 35 հազար: Այս հաւաքականութիւնները խումբերու կը բաժնուին քաղաքական, կրօնական տեսակէտով եւ բոլորովին ինքնավար կեանք մը ունին: Գործնականին մէջ ձուլումը ազդեցիկ չէ մինչեւ երրորդ սերունդ:

Լուրջ հարց է Իտալացի աշխատաւորներու պակասը: Այն նաւերը որ աշխատաւորներով Նափոլիէն կամ Ճենովայէն դէպի Արժանթին երթուդարձ կ'ընեն, աւելի լեցուն են վերադարձող աշխատաւորներով: Կը թուի թէ Իտալացիները, որոնք երազներով հոն գացած են, չեն դիմանար կեանքի պայքարին, որ նոյնքան ծանր է որքան իրենց երկրին մէջ, սակայն կը նախընտրեն իրենց երկիրը եւ շրջանակը, Լատին Ամերիկայի անորոշ հեռանկարներէն:

Իւնեսքոյի տեղեկագիրը կը յիշէ նաեւ թէ հարցը նոր չէ: 1919ին արդէն Մոնթեվիտէոյի մէջ, գաղթականութեան մասին ժողով մը խոհեմութիւն կը յանձնարարէր եւ կը խնդրէր կառավարութենէն որ նախապատուութիւն տայ Լատին գաղթականներու: Սակայն այս խումբն ալ բաւարար արդիւնք չտուաւ: Հարցը բարդ է եւ բազմաթիւ են այս վերադարձներու ընկերաբանական պատճառները:

(Քաղուած «Լը Մոնտ»էն)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՏԷՐ ՇԱԽՇԱԽ

(Պոլսահայ իրական կեանքէ)

Միջահասակ էր, բաւական կոկիկ հագուած, արտաքնապէս խելօք կերպարանքով: Զոյգ մը ակնոցներուն ետեւէն կը փայլէին աչքոլէն կարմրած աչքերը: Կոր քիթին ներքեւ, սեւ շրթունքները իրեն կուտային սադունական երեւոյթ մը, որ աւելի կը շեշտուէր իր նիհար ու երկար դունչով:

Գարեգին Խաժակի հզօր շունչին տակ նախանձելի բարձրութեան հասած Սահակեան վարժարանը՝ վարժապետ Եղիշէն՝ վերածած էր բարբարոսական շրջապատի մը, ուր ծեծը, բռնի ծոմապահութիւնը եւ միջնադարեան չարչարանքները ի զօրու էին ամենայն սաստկութեամբ: Տղաքը ապահով չէին դպրոցը, եկեղեցին, Ս. Գէորգի թաղին մէջ եւ նոյնիսկ Սամաթիոյ պողոտաներուն վրայ, որովհետեւ նշանակուած լրտեսները ամենուրեք կը հետեւէին իրենց շարժումներուն եւ օրը օրին կը տեղեկացնէին դաժան վարժապետին:

Պէրպէրեան էֆէնտի, ցասումէն խեցգետնի պէս կարմրած, Սաղաթիէլը առջեւ հրեց ու մոլեգին փնչաց ատամնաթափ բերնէն շողիքներ արձակելով.

— Հա՛յր Եղիշէ, ձեզի կը յանձնեմ այս անառակ որդին, պարտ ու պատշաճը տնօրինելու ստիպողական խնդրանօք...

Վարժապետ Եղիշէն հաճութեամբ ընդունեց այս աղերսը, զոր իրեն կը մատուցանէր ուխտուական թուականներուն աշխարհ եկած Պէրպէրեան էֆէնտին, «կականաբարձ եւ արտասուանօք հեծութեանց», ինչպէս պիտի ըսէր Պարոնեան: Էհ, բաներ մը ականջին հասած էր, բայց անտեղեակ չէր մանրամասնութեանց: Ինչո՞ւ պիտի հարցնէք. տղաքը կը վախնային զինքը մատնելէ, որովհետեւ սովորաբար Սաղաթիէլ սովոր էր իր պարտքը հատուցանել եռապատիկ տոկոսով...:

Տէր Թոդիկի մրցակիցը քաշեց տղուն թեւէն ու քիթին տակէն մռլտաց.

— Հո՛ս եկուր նայիմ, ի՞նչ ես ըրեր որ Պէրպէրեան էֆէնտին ասանկ բարկացեր է քեզի դէմ:

Սաղաթիէլ լուռ մնաց: Վարժապետին շրթունքներուն ծայրը սադայելական ժըպիտ մը ուրուագծուեցաւ. ճիշդ է որ մեծ բան մը չէր գիտեր անառակին չահատակութիւններուն մասին, բայց բնազդաբար կը զգար թէ շահեկան որս մըն էր որ լայնօրէն պիտի կրնար գոհացնել իր դաժան ախորժակները:

Վարժապետ Եղիշէն չէր սխալեր, որովհետեւ նոյն պահուն տղոցմէ մին վեր առաւ մատը եւ վախն ի վախն թոթովեց.

— Միսիւ, Սաղաթիէլը երէկ իրիկուն ճիկարա կը քաշէր Հաճի Գասըմի մէյտանը, ես աչքովս տեսայ...:

— Սո՛ւտ է, Միսիւ Եղիշէ, յանդգնեցաւ ըսել ետեւի կարգը նստած սիրուն տղայ մը: Առջի օր, աս «սերսերի»ն Սաղաթիէլին կաղամարը պահած էր, ան ալ աղուոր մը ծեծեց, հիմա «խարէզ»ը առնելու համար սուտ խօսքեր կ'ընէ...:

Վարժապետ Եղիշէն շատ ալ գլուխ չունէր մտիկ ընելու խիզախ տղուն խօսքերը: «Սերսերի»ն շնորհքով փասա մը տըւած էր ձեռքը, իրեն կը մնար ուրեմն զայն օգտագործել կրցածին չափ, գաւեշտին առաջին վարագոյրը բանալու համար:

— Դուն սո՛ւս, ի՞նչ եղած է քեզի, որ չերեփի պէս կ'իյնաս ամէն բանի մէջ:

Տղան լաւ կը ճանչնար վարժապետը, հետեւաբար չհամարձակեցաւ աւելի առաջ երթալ ու ճարահատ տեղը նստաւ:

«Հայր Եղիշէ» հանդիսաւորապէս բացաւ Դպրաց դասու միջնորմի պատկերազարդ դռները: Պա՛հ, տարօրինակ բան էր միայն աշակերտներուն մենաշնորհը դարձնել այս բեմադրուած գաւեշտը, որ կը խոստանար զգայացունց ըլլալ ամէն կերպով: Մաղթելի էր ուրեմն որ զայն նմանապէս վայելէին Օր. Վիքթորեան, Օր. Նոյեմին եւ ինչո՞ւ չէ Փրանսերէնի ուսուցչուհի Օր. Լուիզը:

Ըսէ՛ նայիմ, Սաղաթիէլ, ի՞նչպէս պըրեցիր ճիկարան, սանկ ըրէ տէ մենք ալ տեսնանք, վերսկսաւ վարժապետը զըւարթ թոնով մը:

Մկան մը անգամ չշարժեցաւ Սաղաթիէլի դէմքին վրայ: Ասոր վրայ, վարժապետը հանեց ծխատուփը դրպանէն — եւ ստիպեց որ գլանիկ մը ոլորէ:

— Հայտէ՛, պլորէ կ'ըսեմ քեզի, եթէ ոչ կը տեսնա՞ս, հինգ աղբարը կուգայ կոր:

Եւ որովհետեւ Տէր Շախշախի թոռը կը յամառէր իր լռութեան մէջ, շնդալից ապտակ մը իջաւ խեղճ տղուն երեսին: Տղան ձայն չհանեց, փայլակնացայտ աչքերը խստօրէն սեւեռեց վարժապետին վըրայ ու լուռ մնաց կրկին: Թակարդին ինկած որս մըն էր այդ միջոցին, առիթը յարմար էր ուրեմն փեթրտելու զինքը: Ճիշդ նոյն պահուն, ահա մէջտեղ կ'ելլէ ուրիշ «կամաւոր» մը, որ երկրորդ փասը կուտար հաճոյակատարութեամբ:

— Միսիւ, Ս. Ղեւոնդեանց տօնին օրը, Սաղաթիէլը աէրտէրին թասը առնելով գլխուն անցուց:

(4 – շար.)

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ԼԵՒՈՆ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ
ՏԵՍԱԿԷՏԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

●

ԽՄԲ.— «Ազատ կարծիքներ» խորագրին տակ «Լը Մոնտ» կուտայ հայազգի երեսփոխան Լեւոն Յովնանեանի տեսակէտները Ալժերիոյ հարցի մասին, ուրկէ կ'ամփոփենք.—

Ազգ. Ժողովին ներքին մէկ յանձնախումբի հետ Զատիկին եւ Յուլիսին ուսումնասիրութեան մը համար դէպի Ալժերիա իր կատարած ճամբորդութեան առթիւ Լ. Յովնանեան կ'ըսէ թէ, քաղաքական լուծումի մը համար նպաստաւոր տարրերը գրեթէ միացած են եւ խաղաղութեան համար չորս ամիսէ ի վեր թափուած ճիգերը անժխտելի կերպով որոշ արդիւնքներ տուին: Տեղւոյն Փրանսացի ժողովուրդը վստահութիւն ունեցաւ եւ հասկցաւ թէ Ֆրանսան պինք պիտի չըլքէ: Զինուորական պետերու խելացի գործունէութեան շնորհիւ կարելի եղաւ չփման մէջ մտնել գիւղերու խլամ ժողովուրդին հետ, որոնք երկար ատենէ ի վեր հեռու մնացած էին Փրանսական քաղաքակրթութենէն:

Զարգացած բազմաթիւ խլամներ ըմբռնեցին թէ Ֆրանսա իր ներկայութիւնը պիտի պահէ Ալժերիոյ մէջ, եւ թէ պատրանք է կատարեալ անկախութիւնը:

Երբեք ամսուան մէջ գտալի մերձեցում մը նշմարեցի երկու տեսակէտներուն միջեւ: Պէտք է աճապարել, ժողովուրդը բարենորոգման կը սպասէ: Վտանգաւոր պատրանք է սպասել կատարեալ խաղաղութեան, որուն պիտի յաջորդեն ազատ ընտրութիւնները, սահմանելու համար Ալժերիոյ ապագայ ճակատագիրը: Այդ շրջանին պատասխանատու զօրավարներն ալ կը չեշտեն թէ պէտք է աճապարել կատարելու բարենորոգումներ: Իսկ բազմաթիւ խլամներ մեզի ըսին թէ Խորհրդարանին կ'իյնայ քաղաքական լուծում մը առաջարկել Ալժերիոյ հարցին առթիւ, նկատի առնելով տրուած խոստումները:

Ալժերիական ըմբոստութիւնը ժողովրդական ծագում ունի: Անոնք որ քաղաքական կազմութեան շրջանին մէջ են (25-35 տարեկան) եւ եւրոպական կրթութիւն ունին, որոնց հետ վաղը քաղաքական խօսակցութիւն պիտի ունենանք, պէտք է աշխատինք չհեռացնել մեզմէ:

Միւս կողմէ, պէտք չէ մոռնալ նաեւ անոնք որ իրենց զինուորական պարտականութիւնը կը կատարեն շատ անգամ տաժանելի պայմաններու մէջ: Անոնց հանդէպ բարոյական պարտաւորութիւն ունինք եւ պէտք է մեր խոստումը յարգենք:

Գալիք երկու ամիսներու ընթացքին, կառավարութիւնը պէտք է քաղաքական լուծում մը տայ ալժերիական հարցին: Եւ որպէսզի ընդունելի ըլլայ լուծումը, պէտք է յստակ ըլլայ, եւ ներում շնորհուի քաղաքական յանցաւորներուն: Ամէնէն առաջ թէեւ սուղի պիտի նստի ազգային ելեւմուտքին վրայ, բայց պէտք է ընջել ընդհ. կառավարութիւնը եւ ստեղծել տասներկու նահանգներ, որոնց գործունէութիւնը պիտի համակարգեն երեք ընդհ. քննիչներ արտակարգ պաշտօնով: Պէտք է խլամները մասնակցին ամէն բանի մէջ, մինչեւ անգամ տնտեսական եւ ընկերային ամէնէն բարձր պաշտօններուն:

Եւ սակայն հաշուի առնելով սխալները եւ տասը տարուան չգործադրուած խոստումները, դաշնակցային լուծում մը Ֆրանսական Միութեան մէջ, ինչպէս սահմանեց Տըֆեռի վերջին օրէնքը, շատ աւելի լաւ նկատի պիտի առնէ ալժերիական անհատականութիւնը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

●

ՏԷՍԻՆ.— Կիրակի (5 Օգոստոս) վաղ առաւօտեան, օգոստափառ արեւ մը կը ժպտէր մեզի: Նախորդ երեկոյեան սպառնալից ամպերը որ թունդ հանած էին մեր սրտերը, անհետ կորսուած էին:

Տօնակատարութիւնը կազմակերպուած էր Տէսինի եւ Լիոնի կոմիտէներուն կողմէ: Թէեւ շատեր արձակուրդի մեկնած էին և նոյն օրը հարսանիք մը և դաշտահանդէս մը յայտարարուած էին, կազմակերպիչները չէին վհատած ու վստահ էին իրենց յաջողութեան վրայ: Լիոնցիք առաւօտուն մասնաւոր ինքնաշարժով մը եկեր հասատուեր էին ծառաստանի հովանիին տակ, ճաշերով, գոնէ ամբողջ օր մը մաքուր օդ ծծելու բնութեան ծոցին մէջ: Տէսինցիք, բացի քանի մը ընտանիքներէ, նոյն փութկոտութիւնը ցոյց չտուին: Կարծէք նուազ ենթակայ ըլլային գործարանային մթնոլորտի թունաւորման: Ժամը 3ը կ'անցնէր ու տակաւին ոգեւորութիւն չէր ստեղծուած: Բայց ահա շատ չանցած աննախընթաց բազմութիւն մը կը խուժէր դաշտ, կազմակերպիչներուն ապահովելու համար բարոյական ու նիւթական մեծ յաջողութիւն մը: Անհատական ինքնաշարժերը իրարու ետեւէ կը շարուէին, դաշտը վերածելով ինքնաշարժերու ցուցադրավայրի մը…: Հիւրեր կային Փոն-տը-Շէրիւէն, Սէն-Մորիսէն, Վիէնէն, նոյնիսկ Մարսէյլէն: Ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին մեր ծանօթներէն ընկ. Արշաւիր Հարէլեան, Պ. Յովհաննէս Նիկողոսեան եւ ուրիշներ, որոնց անուններուն թուումը երկար պիտի ըլլար: Լիոնի եւ Տէսինի մեր ժրաջան խաչուհիներէն Մարիցա Հարէլեան եւ Ա. Պոյաճեան, «հարուածային» եռանդով մը դարդանիչեր կը զետեղէին բոլորին կուրծքերուն վրայ: Իսկ պիւֆէն անօրինակ գործունէութիւն մը ցոյց կուտար եւ գործադիր յանձնախումբի ընկերները անկենդանելի մատնուած էին:

Ժամը 4ին օրուան խօսնակը ընկ. Մովսէս Կարապետեան կը բանար հանդէսը, պարզելով օրուան տօնին նշանակութիւնը եւ անհրաժեշտութիւնը՝ փայլ տօնելու ամէն տարի, իբրեւ աղբիւր խանդավառութեան, ու փառաբանութիւն՝ մօտաւոր անցեալի մը հերոսապատումին: Ընկերոջ հրաւէրով, խումբ մը ընկերներ եւ ընկերուհիներ երգեցին «Կարկուտ տեղայ»ը, յիշեցնելու համար մեզի «Յուլիս 25ի նուիրական օրը»:

Արձակուրդի պատճառաւ մեր դպրոցը բացակայ էր գեղարուեստական բաժինէն: Բացի աշակերտուհի Օր. Բրաբիոն Տապաղեանէ, որ ինչպէս մեր բոլոր ձեռնարկներուն, այս անգամ ալ իր շատ գեղեցիկ արտասանութեամբ խլեց ջերմ ծափեր: Նոյնքան գնահատուեցան Լիոնի Նոր Սերնդականներէն Ա. Տօնապետեանի, եւ Փոն-տը-Շէրիւէն Հայկ Պիչաքճեանի ընդգացումով կատարուած պատշաճ արտասանութիւնները, ինչպէս նաեւ Տիկ. Աշխէն Պոյաճեանի եւ Յով. Տէր Պետրոսեանի յուզումով երգուած մեներգները: Դժբախտաբար բարձրախօսը շատ յստակ չէր ու կ'աղաւաղէր ձայները:

Օրուան բանախօսն էր էքս լէ Պէնէն ընկ. Նշան Պետրոսեան:

Մեր երիտասարդ ընկերոջ խնդրանքով, ներկաները վայրկեանի մը լռութեամբ յարգեցին թարմ յիշատակը երկու մեծ Հայերու՝ անզուգական հերոս ու հայրենասէր ընկ. Դրոյի եւ Հայկական Դատի անխոնջ հետապնդող եւ «Յուսաբեր»ի մեծատաղանդ խմբագրապետ ընկ. Վահան Նաւասարդեանի:

Բանախօսին գեղեցիկ ճառը կրցաւ բոլորին ուշադրութիւնը կեդրոնացնել իր վրայ: Ներկայացնելէ ետք Խանասորին պատմութիւնը եւ արժէքը բսաւ.— Այժմ ալ Դաշնակցութիւնը կը պայքարի մեր ժողովուրդին ֆիզիքական գոյութեան ու ազգային սրբութեանց պահպանման համար: Պիտի շարունակէ իր պայքարը բոլոր անոնց դէմ, որոնք կ'աղճատեն մայրենիքը եւ ազգային բարքերը:

Խօսելու հրաւիրուեցան նաեւ, ընկերներ Ս. Առաքելեան եւ Փ. Սարգիսեան, որոնք իրենց կարգին ծանրացան Խանասորի արշաւանքին պատմական դերին, բարոյական պարտադրանքներուն ու հոգեկան ներշնչումին վրայ, հանելով համապատասխան թելադրանքներ:

Մեր տաղանդաւոր երգիչ հայրենակիցը Պ. Ժորժ Մաս (Մամասեան), որ Լիոնի ռատիոկայանի մնայուն աստղերէն մէն է, իր ներկայութեամբ պատուեց մեր հանդէսը եւ իր քանի մը հայերէն երգերով խանդավառեց ներկաները: Գովելի է որ մեր հայրենակիցը հետզհետէ աւելի կը կապուի ազգային կեանքին: Պիտի փափաքէինք յաճախ լսել ձայնը մեր բեմերէն:

Այս առթիւ եղան հետեւեալ նուէրները.— Պ. Ղազար Ղազարեան՝ 1000 Ֆր., Պ. Զ. Վարժապետեան՝ 500, Պ. Յ. Գասպարեան 500: Գումար 2000 Ֆր.:

Շուրջպարերն ու խմբական ազգային, յեղափոխական երգերն ալ ստեղծեցին տաքուկ մթնոլորտ:

Մութը կոխած էր արդէն, երբ ընկ. Առաքելեանի ինքնաշարժը վերջին բեռները կը փոխադրէր: Ու անդորրութեան շատուածը դարձեալ կը թագաւորէր պուրակին վրայ: Մեր պաշտելի հերոսներուն ոգիները եւս հանդարտած էին ի տես իրենց յիշատակը յարգող հայորդիներու ազգային գիտակցութեան: Գ. Պ.

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հանդէսի նկարագրութիւնը ընելէ առաջ պարտիմ յիշել թէ այս տարի թաղեցիներու մէջ կը տիրէր համերաշխ ոգին:

Համախմբուած դպրոցին շուրջ, գիտակից իրենց պարտականութեան ու ծնողական պատասխանատուութեան, ամէն ջանք ի գործ դրին անոնք, դպրոցին աշակերտութեան թիւը բարձրացնելու համար: Ութսուն ընտանիք կազմող այս թաղէն միայն եօթը աշակերտ կը հետեւէին հայերէնի դասընթացքին, այս տարի այդ թիւը բարձրացաւ 16ի:

Նորընտիր հոգաբարձութիւնը առանձին առանձին դարկաւ բոլորին դռները: Շատեր այսպէս կը պատասխանէին.— Ի՞նչ ընենք, տղան չուզեր: Իսկ ուրիշներ թէ՝ պզտիկը լաւ կ'երթայ, դժուար է երկու լեզու միանգամայն սորվիլ, միտքը կը յոգնի:

Հանդէսին բացումը կատարեցին դպրոցական աշակերտները «Ծաղկիր ազատ» եւ «Մարսէյէզ»ով, յետոյ հոգաբարձութեան նախագահ Պ. Հաթապեան բեմ հրաւիրեց Արժանապատիւ Հմայեակ քահանայ Համբարձումեանը, որ պաղատագին խնդրեց բոլոր ծնողքներէ մոռնալ քէն ու ոխ, կուսակցական թէ կրօնական, յանուն նոր սերունդին փրկութեան, որպէսզի տղաքը սորվին մեր մայրենի լեզուն: Օրինակով յիշեց մեր թաղին երիտասարդները, որոնք այժմ իրենց զինուորական պարտականութիւնը կը կատարեն Ալժերիոյ մէջ եւ իրենց նամակները կը գրեն հայերէն իրենց ծնողքներուն:

Մեր ուսուցիչը Պ. Պօլիկեան, համեստ գործաւոր մը, իր առօրեայ ծանր աշխատանքէն վերջ, յանձն առած է այս գործը: Բեմ հրաւիրեց իր աշակերտները, որոնք մաքուր առոգանութեամբ իրենց տրուած ոտանաւորները արտասանեցին.—

«Պզտիկ դպրոցականը» արտասանեց Ժիրայր Նահապետեան: «Պզտիկ չարաճճին»՝ Սեդա Մուրեան: «Արփիին պուպրիկը»՝ Էլէն Սահակեան: «Մայրս»՝ Մակի Պոյաճեան: «Առաւօտ Նաւասարդի»՝ Ազատի Մուրեան: «Քո մայր լեզուն»՝ Տիգրան Պօլիկեան: «Խօսք իմ որդուն»՝ Ժագլին Սահակեան: «Գովք Հայաստանի»՝ Հրանտ Պօլիկեան: «Ափ մը մոխիր»՝ Սիրվարդ Պօլիկեան:

Յետոյ բեմ եկան թաղի նախկին սանուհիները, որոնք ցոյց տուին իրենց շնորհները հայկական պարերով, հազիւ 15 օրուան փորձերէ վերջ: Ղեկավարն էր Պ. Նահապետեան: Պարերուն կ'ընկերանար Նը-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (120)

ՍԱՄՈՒԷԼ
(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)
Բ. ԳԻՐՔ

●

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

— Բաց արա՛, հրամայեց Նորեկը: Բայց ես կը խնդրէի քեզանից՝ ինձ միայնակ թողնել իմ թագաւորի մօտ:

Բանտապետի դէմքի վրայ դարձեալ երեւացին անվճռականութեան նշաններ: Նորեկը նկատեց այդ եւ, հանգստացնելով նրան, ասաց.

— Դու կարող ես ապահով լինել, որ ձըրանից քեզ ոչինչ չարիք չի ծագի:

— Թող տէր Ներքինապետի կամքը կատարուած լինի, պատասխանեց բանտապետը բոլոր յօժարութեամբ: Բայց թող ներէ ինձ տէր Ներքինապետը ասել, երբ նա ցանկութիւն ունի իւր թագաւորի հետ միայնակ լինել, ես ստիպուած կը լինեմ դուռը փակել նրա ետեւից:

— Կարող ես: Բայց ես պէտք է վեր առնեմ ինձ հետ այդ լապտերը, անտարակոյս, այնտեղ լոյս պիտի չլինի:

Բանտապետը ջոկեց իւր գօտիից քարշ ընկած բանալիների ծանր փունջից մէկը, մօտեցաւ երկաթեայ դրանը եւ բաց անելուց յետոյ, ասաց.

— Ներս համեցէք, ներքինապետ տէր: Դու կարող ես մնալ քո թագաւորի մօտ որքան քո կամքն է: Երբ կը ցանկանաս դուրս գալ, բաւական է ներսից մի փոքր ինչ բաղխել. իմ պահապանները այստեղ պատրաստ են. ինձ իմացում կը տան, եւ կը գամ, կրկին բաց կ'անեմ:

Նա ցոյց տուեց պահապանների խումբը, որ կանգնած էին յատկապէս այդ նըկուղի պահպանութեան համար:

Նորեկը առեց լապտերը եւ սրտի բաբախմունքով ներս մտաւ: Նրա ետեւից դուռը կողպուեցաւ:

Դողդոջուն քայլերով անցաւ նա, լապտերը դրեց մի անկիւնում: Դատապարտեալը պառկած էր: Կարծես, դժոխքը իւր ամբողջ զարհուրանքով ներկայացաւ տառապեալ այցելուի աչքի: Խորին տրտմութեամբ նայում էր նա չըթայակապ արքայի վրայ, եւ ծանր շնչառութեամբ հառաչում էր: Տեսաւ դեռ չկերած ցամաք գարեհացը, որ դրած էր նրա մօտ, տեսաւ ջրի խեցեղէն ամանը, որից սարուկներն անգամ կը վիրաւորուէին, եթէ առաջարկէին նրանց: Նա աչքերը դարձրեց դէպի քարէ պատուանդանի վրայ կանգնած անշարժ ուրուականը: Նրա աչքերը լցուեցին արտասուքով, եւ հազիւ-հազ կարողացաւ իրան պահել ոտքի վրայ: Նրա առջեւ դրած էր Հայաստանը — ընկճուա՛ծ եւ անպատուուա՛ծ Հայաստանը…

Նա մի քանի քայլ առաջ գնաց, բայց սոսկալով, կրկին յետ դարձաւ: Ի՞նչպէս վրդովել նրա հանգստութիւնը, ի՞նչպէս խանգարել նրա քունը, որ խիստ հազիւ անգամ է վիճակւում բանտարկեալին: Նա շարունակեց նայել նրա վրայ: Երբեմն արձակում էր խորին հառաչանքներ, իսկ երբեմն լսելի էին լինում հեգնական դառն ծիծաղներ: Երեւում էր, որ խառն երազներ ալեկոծում էին նրան: Նա պառկած էր մի կողքի վրայ եւ աջ թեւքը դրած ունէր գլխին տակ: Երեսը դարձրած էր դէպի այցելուն: Ո՛րքան փոխուել էր: Ի՛նչպէս մօտենալ: Գուցէ անրջային կատաղութեան մէջ, վեր կը բարձրանար նա եւ, տեսնելով իւր նկուղի մէջ մի անակնկալ մարդ, կը փշրէր, կը խորտակէր նրան իւր ոտքերի ներքոյ:

Միջահասակ մարդ էր այցելուն, ցամաքած եւ նիհար կազմուածքով: Երեսը բոլորովին զուրկ էր մազերից, ոչ մօրուք ունէր եւ ոչ ընչացք: Եթէ այրական հագուստը փոխուէր, մի պառաւ կնոջ տպաւորութիւն կը գործէր, մի կնոջ, որ յարգանք է ազդում եւ պատկառանք: Թանկագին գօտիի մէջ խրած ունէր մի դաշոյն, որի գոհարազարդ կոթը կիսով չափ երեւում էր վերեւից: Հագուստը մի բարձր պաշտօնակալի վայելուչ շքեղութիւնն ունէր: Նրան կոչում էին Դրաստամատ: Ներքինի էր նա, շատ յարգուած եւ սիրելի, եւ մի ժամանակ Հայոց արքունիքում, բոլոր նախարարներից վեր էր դրած նրա բազմոցն ու բարձը: Անդեղ տան իշխանն էր նա եւ կառավարիչ թագաւորական գանձերի, որ պահուած էին Ծոփաց գաւառի Բնաբեղ բերդում:

«Վա՜սա՛կ, լսելի եղաւ նրա ձայնը, կամի՛ր իմ քաջ գունդերը… գրոհ տանք դէպի Արեւաց աշխարհը… պատժե՛նք Շապուհի յանդգնութիւնը…»:

Նա խօսում էր քարէ պատուանդանի վրայ կանգնած անշարժ ուրուականի հետ:

Ներքինապետի աչքերը կրկին լցուեցան արտասուքով:

Նա մի անսովոր ցնցում զգաց, ձեռքը որ դրած էր գլխի տակին, դուրս հանեց, եւ սպառնական կերպով շարժելով, սկըսեց մռնչալ.

ՐԱՖՖԻ

ուագով Պ. Կարապետեան :

«Եւրոպայի»ին ամսերէն դպրոցին աշակերտներուն կողմէ ներկայացուեցաւ «Աստուած ողորմի եւ Աւելին կոթը» : Յետոյ բեմ բարձրացաւ Սէն Լուի Նոր Սեբաստիոյ պարախումբը, որ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց արժանանալով ընդհանուր գնահատութեան : Դուրսէն դիտող տեղացիները զարմացած կ'ըսէին. «Ի՜նչ աղուոր պարեր ունիք, թէեւ միօրինակ» :

Պ. Վաղարշ Ոսկանեանի փանթէզիներէն յետոյ հոգաբարձութիւնը աճուրդի դրաւ ժամացոյց մը, և 20 վայրկեանի ընթացքին գոյացաւ 33 հազար ֆրանք :

Հանդէսը փակուեցաւ քոյր եւ եղբայր Կօչկարեաններու « Արիկ Աղան » խաղարկութեամբ կուշտ ու կուռ խնդացնելով հանդիսականները :

Ս. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

ԲԱՆՈՒՈՐ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

Աշխատանքի նախարարութեան պաշտօնաթերթը կը յայտնէ թէ բանուորներու պակասը հետզհետէ կը սաստկանայ : Յուլիս 1ին 94.000 պատրաստ գործ կար, բայց ոչ ոք ներկայացաւ : Կրկին ծառայութեան կանչուած զինուորներու տեղերն ալ բաց կը մնան :

Տագնապը զգալի է մասնաւորապէս հողագործութեան մէջ : Ուազի նահանգին մէջ 3465 Իտալացիներ, 426 Սպանիացիներ եւ 400 Պելժեր գործածուած են Յունիսին, ճակնդեղի հաւաքման համար : Շինութեանց գործերու մէջ կը փնտռուին 55 հազար որակեալ բանուորներ (անցեալ տարի 16.000) : Մետաղագործական հաստատութիւններն ալ հազարաւոր բանուորներու կը կարօտին (35.000), նոյնպէս ելեկտրական ճարտարագործութիւնը (12.000) :

Ամէնէն աւելի տագնապի մատնուած են Փարիզի, Մարսէյլի, Լիոնի եւ հիւսիսային շրջանները :

Այս տագնապին առջեւ, գործարանատէրները կը փորձեն երկարաձգել աշխատանքի տեւողութիւնը, իսկ իրաւասու իշխանութիւնը կ'աշխատի բանուոր ճարել օտար երկիրներէ : Հազիւ 20.000 օտար բանուորներ ճարուած են 1956ի առաջին վեց ամիսներու ընթացքին : Կառավարութիւնը ուրիշ միջոցներ կը խորհի, տագնապը լուծելու համար, որպէսզի արտադրութիւնը չնուազի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃԱՓՈՆԻ արտաքին նախարարը մերժեց Շեպիլովի առաջարկած խաղաղութեան դաշինքը. կ'ուզէ որ Խ. Միութիւնը նախ ընդունի Ճափոնի հողային պահանջները :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախկին նախագահը, Թրումըն, Ա. Հարրիմանի թեկնածութեան ի նպաստ յայտարարութիւն մը ըրաւ. մեծ հարուած կը հասցնէ Սթիվընսընի :

ՄԱՐՈՔԻ մէջ Իսթիքլալ կուսակցութիւնը, Եգիպտոսի ի նպաստ գործադուլ մը կը կազմակերպէ Օգոստ 15ին : Միւս կողմէ, Ալ Ալամ թերթը հանգանակութիւն մը սկսաւ՝ Ալժերիոյ ապստամբներուն համար :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ արտաքին նախարարը, որ երկար ատենէ ի վեր հիւանդ էր, մեռաւ կիրակի օր :

ԱՐԱԲԵՒԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ սահմանին վրայ բազմաթիւ նոր դէպքեր պատահեցան :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ ահաբեկիչները ռումբ մը նետեցին զինուորական կառքի մը վրայ :

ՋՈՐ. ՏԸ ԿՈԼ, ազգասիրական ճառ մը խօսեցաւ Կուատըլուփի մէջ : Կղզիին վրայ ոտք դրած պահուն ծայր տուաւ սարսափելի մրրիկ մը որ տեւեց 24 ժամ : Երկու հոգի մեռան. նիւթական վնասները մէկ միլիառը կ'անցնին :

ԱՆՏԱՌՆԵՐՈՒ ՀՐԴԵՀՆԵՐԸ յաճախադէպ դարձած են Միջերկրականի շրջանին մէջ : Մարսէյլէն վերջ, մեծ հրդեհ մը ահագին աւերներ գործեց Տրակինեանի մէջ, մոխիրի վերածելով 500 հեկտար տարածութեամբ անտառ : Տարապայման տաքերն ալ կը նպաստեն հրդեհներու ծաւալման : Ջերմաչափը 25-28 կը ցուցնէր հարաւային Ֆրանսայի մէջ : Մարսէյլ եւ Նիս մինչեւ 33 աստիճանի հասաւ քանի մը օր առաջ : Կը կարծուի թէ տաքը աւելի պիտի սաստկանայ :

ՍՈՒԷԶԻ շրջանին մէջ 400 անգլիացի կիներ եւ 500 մանուկներ Անգլիա պիտի փոխադրուին, եթէ կացութիւնը ծանրանայ : Ասոնք ընտանիքներն են այն անգլիացի մասնագէտներուն (1500 հոգի), որոնք պաշտօն ունին վարելու անգլ. բանակին ձգած հաստատութիւնները և ռազմական խարիսխները :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի 59րդ տարեդարձին առթիւ :

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Չաւուշ խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի :

Կիրակի, Օգոստ. 19ին, ամբողջ օրը, Լա Բօլ սիւր Լուի գետեզերեայ գեղեցիկ անտառին մէջ : Պատուոյ նախագահութեամբ ընկ. Ս. ՎԱՀԱՆԵԱՆԻ (Քանէն) : Կը նախագահէ ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ : Կը խօսի Տիկին ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՍԱՔԵԱՆ : Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր օթօքարը կը մեկնի Փլաս Մասէնայէն ժամը 9ին, կը հանդիպի Մաոլէնի Հայոց եկեղեցին : Անոնք որոնք չեն կրնար առնել այդ օթօքարը, կար տ'Օթօպիւսէն ժամը անգամ մը օթօպիւս մը կը մեկնի դէպի Լա Բօլ Սիւր Լու եւ անոնք որոնք կառքով կուգան, Լա Բօլ չհասած Ռութ Վէր Կոսս առնել եւ մինչեւ Պաքիւսի արձարանը երթալ, իսկ ուրիշ միջոցներով եկողները հեռաձայնել Լա Բօլէն 53 թիւը, կառքերով կ'առնենք զիրենք : Ճոխ պիւֆէ :

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տեղակալ Թերզեան (Մարոք) իր հօր (Տրակինեան) 70 ամեակին առթիւ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ :

ԿՐԸՆՈՊԼ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է դպրոցին համար Տիկին Օնպաշեանէ 2000 ֆր. իր ամուսնոյն մահուան տարելիցին առթիւ, 2000 ֆր. ալ Տիկին Ճերմակեանէ իր զաւկին ծննդեան առթիւ, 7000 ֆր. ալ Ազգային Եկեղեցական Միութենէն :

× Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը արագ ապաքինում կը մաղթէ ընկերուհի Արշալոյս Սիսլեանի որ ծանր գործողութեան մը ենթարկուած էր, գնահատելով իր անձնուէր աշխատանքը :

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

15 Օգոստոս, չորեքշաբթի առաւօտ, Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի, Ռիւ Ժէ Սէն Լուի սրահին մէջ :

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քահանայ (Լիոնէն) : Երգեցողութեանց պիտի մասնակցի Օր. Սիրան Տէր Կոմսեան :

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ օգոստոս 14ին ոչխարի մատաղ եւ աղի օրհնութիւն պիտի կատարուի իրիկուան ժամը 6ին : Իսկ օգոստոս 15ի առաւօտ, ժամը 8ին Ս. պատարագ, հոգեհանգիստ եւ խաղողի օրհնութիւն պիտի կատարուի : Եկեղեցի կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

ԹՐԻՔՈՅԻ
ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Կը փնտռէ փասօնիէներ, ապահովուած գործ ամբողջ տարուան համար :

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ՆԵՐԿԱՅԱՆԱԼ

STÉ. LE CHATON
18-20 Fg. du Temple
Métro : République

ԾԱԽՈՒ Է

ՀՐԱՉ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ երեսուն տարուան ժամացոյցի եւ ադամանդի վաճառատունը բոլոր ապրանքներով :

Խանութին ետին երեք սենեակ, իսկ վրան՝ երկու սենեակ եւ խոհանոց : Անձնական կառատուն բակին մէջ :

Դիմել ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ,
261, Fg. St. Martin, Paris (10).
Tél. : NORD 60-69.
(Խանութը գոց է ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ) :
Մինչեւ Օգոստոս 15, կարելի է հեռաձայնել Տիկին Սարգիսեանի,
MON. 30-01

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԽՄԲԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏ
ԴԷՊԻ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ընդհանուր փափաքին գոհացում տալու համար Գ. մեկնում մը դէպի Հայաստան տեղի պիտի ունենայ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 17ին : Արձանագրութեանց վերջին թուական՝ Օգոստոս 20 :

Գրել Նուպար Ակոբոֆի՝
168, Rue du Temple, Paris (3e)

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, RUE RICHER - PARIS (9e)
Tél.: PROvence 64-90
C. C. P. Paris 3630-66

Նորագոյն հրատարակութիւններ

Ժամանց եւ Զբօս, Կ. Փուչակ (Երազներու բանալին, Բախտագուշակութիւն, Աստղագիտութիւն, Ոգեհարցութիւն, Ձեռնածութիւն, ժամանցի խաղեր եւն.) :

Մեծադիր 632 էջ, 1956 Պէյրութ, գինը՝ 1400, թղթատարի ծախքով 1500 ֆր. :

Գարնանային, Վ. Շուշանեան, Հրախաղան, 1956, Պէյրութ, գինը՝ 600 ֆր :

Մեռնող Գիւղին պատմութիւնը, Մ. Պարսամեան (Մանկութեան, Պատանեկութեան, Ուսանողական Յուշեր, Գրական Դէմքեր) : Գինը՝ 800 ֆր. :

Դար մը գրականութիւն, Մ. Թէօլէօլեան, Բ. հատոր, Գահիրէ 1956, գինը 1200 ֆր. :

(Սփիւռքեան գրական սերունդէն 58 դէմքեր, խորհրդահայ գրողներէն 24 դէմքեր, իրենց ընտրուած էջերով) Նախապէս լոյս տեսած է Ա. հատորը, 1200 ֆրանք :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԷՔՍ-ԼԸ-ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Այս տարի եւս Օգոստ. 19ին, ժամը 9-21, տեղի պիտի ունենայ դաշտահանդէս մը, հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, Օ Փիէ տիւ Թէլէֆէրիքի մէջ : Հանդէսը կը սկսի պատարագով : Պատարագիչ Տ. Թովմաս քհյ : Բանախօսութիւն, երգ եւ արտասանութիւն կէսօրէ ետք : Նոյնքան հաճելի ժամանց, ինչպէս անցեալ տարի : Հասոյթը պիտի յատկացուի նոր կազմուած կիրակնօրեայ դըպրոցին :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Շտապողաբար կ'ուզուի կին մը Անտիյի հանգստեան տան գործերուն համար : Դիմել տնօրինուհիին՝ 1, Ռիւ Ժան Ֆինօ, Անտիյի :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աշկերտ մը 15-18 տարեկան, մանիւթանխոնէռ : Նախընտրելի է որ հեծանիւ ունենայ քուրսերու համար : Դիմել Գ. Թոփաքեանի,
51 Rue d'Hauteville, Paris

Մասնագէտ
Մեքենաներու նորոգութեան
ԳՆՈՒՄ, ՎԱՃԱՌՈՒՄ և ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆ
Surjeteuses, raseuses,
R. BLOT
5, Rue Godefroy Cavaignac, Paris 11e.
Tél. : ROQ. 65-38. Métro: Voltaire.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՕԳՈՍՏՈՍ • MERCREDI 15 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7655 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3466

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿՈՒ ՉԱՓ, ԵՐԿՈՒ ԿՇԻՌ

•

Այն պահուն, երբ ամբողջ աշխարհի աչքերը ուղղուած են դէպի Միջին Արեւելք: Երբ արաբական աշխարհը եռուզեռի մէջ է: Երբ Սուէզի խնդիրը կը սպառնայ արծարծել նոր հրդեհ մը, որ կրնայ աղետաբեր ըլլալ համայն մարդկութեան համար, նոյն այդ Արեւելքին մէջ, խլամ ու քրիստոնեայ Արաբներու աչքին առջեւ, վեց ամիսէ ի վեր տակնուվրայ եղած է հայկական կեանքը:

Փոթորիկ՝ գաւաթ մը ջուրի մէջ:

Ուրիշ կերպ կարելի չէ բացատրել Փետրուար 20էն ի վեր ստեղծուած ցաւալի կացութիւնը Լիբանանի եւ Սուրիոյ մեր հայաշատ գաղութներուն մէջ:

Ինչ որ կը պատահի այնտեղ, վայել չէ քաղաքակիրթ ժողովուրդի մը:

Անմխարան Միաբանութիւն:

Օտար ուժեր յաջողեցան թոյն սրսկել հոգիներու մէջ եւ հայրենակիցը հանել հայրենակիցին դէմ:

Ռամկավար, Հնչակեան, համայնավար եւ ուղեկից «Հայաստանասէր»ներ ձեռք ձեռքի տուած զզուելի պայքարի լծուած են ամիսներէ ի վեր, չկարենալով մարսել Փետր. 20ի օրինաւոր ընտրութիւնը: Հազար կտոր կ՚ըլլան՝ թոյլ չտալու համար, որ Կիլիկիոյ դարաւոր աթոռին վրայ բազմի երիտասարդ, կարող, պարկեշտ ու գիտակից եկեղեցական մը, ամէն կերպով արժանի այդ բարձր պաշտօնը ձեռնհասօրէն վարելու:

Կ՚ապրինք ժողովրդավար վարչաձեւի տակ: Մեր եկեղեցին ալ ազատամիտ է եւ իր կաթողիկոսները կ՚ընտրէ ժողովրդավար սկզբունքներով, լայն տեղ տալով աշխարհական ներկայացուցիչներուն:

Անթիլիասի ընտրութիւնը կատարուեցաւ օրինական ձեւով, համաձայն կաթողիկոսարանի 1941ի կանոնագրին, որուն հիման վրայ ընտրուած էին վերջին կաթողիկոսները: Պատգամաւորները ջախջախիչ մեծամասնութեամբ իրենց քուէն տուին Զարեհ Ա.ի: Փոքրամասնութեան կը մնար ընդունիլ իր պարտութիւնը եւ իբրեւ «ճէնթլմէն» համակերպիլ մեծամասնութեան կամքին:

Այդպէս չեղաւ սակայն:

Գարեգին Ա.ի մահէն (21 Յունիս, 1952) ի վեր «Հայաստանասէր» տարրեր գործի լծուած էին՝ ընտրել տալու համար յաջորդ մը, որ վայելէր «խորհրդային» կամ խորհրդապաշտ գիծ մը:

Ընտրութեան նախօրեակին, այդ տարրերը ըմբռնեցին՝ որ դատապարտուած էին պարտուելու: Ու փրկութեան լաստի մը փարելու պէս՝ օգնութիւն խնդրեցին իրենց իշխանաւորներէն, թելադրելով Անթիլիաս փութացնել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը:

Վազգէն Ա. ընտրուած էր անցեալ Սեպտեմբեր 30ին էջմիածնի մէջ՝ 137ի վրայ 125 քուէով:

Ո՞վ հարցուց եւ ըրպտեց թէ Հայաստանի մէջ քանի եկեղեցի եւ քանի թեմ կայ: Ո՞վ քննեց հարիւրէ աւելի պատգամաւորներու լիազօրագրերը՝ ըստ էութեան: Ի՞նչ կը ներկայացնէին այդ մարդիկը, որ խորհրդային զանազան երկիրներէ հաւաքուած էին էջմիածին, նախապէս իրենց գրպանին մէջ ունենալով թեկնածուին անունը:

Արտասահմանի մէջ ո՛չ ոք հետաքրքրուեցաւ այս խնդիրներով: Դաշնակցական մամուլը արձանագրեց պարզապէս կատարուած ընտրութիւնը եւ մտքէն չանցուց պայքար բանալ ընտրեալ կաթողիկոսին դէմ, կասկածի տակ դնելով — եւ իրաւամբ — պատգամաւորներու օրինական հանգամանքը:

Այդ դիրքը բռնեց պարզապէս՝ յանուն գաղութներու խաղաղութեան, սփիւռքի հայութեան անդորրութիւնը չխանգարե –

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

•

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գնդ. Նասըրի մերժումէն ի վեր, դիւանագիտական աշխարհը եռուզեռի մէջ է:

«Երեք»ներու արտաքին նախարարները այսօր հասան Լոնտոն, ուր սկսան իրենց նախապատրաստական խորհրդակցութիւններուն: Անգլիացիները կ՚ուզեն միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի Նասըրի կողմնակիցները չկարենան երկար ճառերով եւ քովնտի հարցերով ցրուել ժողովականներուն ուշադրութիւնը: Վիճաբանութիւնները պիտի դառնան միայն Սուէզի միջազգայնացման հարցին շուրջ. այս հիման վրայ, թոյլ պիտի չտրուի որ ուրիշ կողմնակի հարցեր սեղանի վրայ դրըուին: Անգլիացիները կ՚ուզեն որ ժողովը իր աշխատանքները վերջացնէ կարելի եղածին չափ շուտ եւ այնտեղ տրուած որոշումները ըլլան պարզ ու յստակ:

Ներքին ճակատին վրայ, Աշխատաւորական կուսակցութիւնը պաշտօնապէս ընդունեց Սուէզի միջազգայնացման սկզբունքը, բայց յայտնեց նաեւ թէ հակառակ է Եգիպտոսի դէմ ըլլալ միջամտութեան մը, մանաւանդ որ գնդ. Նասըր յարգել յարգեց նաւային երթեւեկին ազատութեան մասին տուած իր խոստումը:

Ասոր փոխարէն, Աւստրալիոյ վարչապետը պաշտօնապէս յայտարարեց թէ Պ. Իտըն կը վայելէ Աւստրալիոյ անվերապահ վստահութիւնը:

× Մ. Նահանգներու մէջ, Սուէզի հարցին առթած հետաքրքրութիւնը ծաւալեցաւ կիրակի օրուան խորհրդակցութենէն ի վեր: Ինչպէս արդէն գրած էինք, նախագահ Այզընհաուըր խորհրդակցութեան հրաւիրած էր երկու կուսակցութիւննե –

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

լու հայրենասիրական մտածումով:

Այլապէս, մենք շատ լաւ գիտէինք թէ Հայաստան եւ դրացի խորհրդային երկիրներ իրաւունք չունէին այդքան պատգամաւորներ ղրկելու էջմիածին:

Վազգէն Ա. դեռ քանի մը ամիս առաջ Լոնտոնի մէջ Նուպար Կիւլպէնկեանէն կը խնդրէր եկեղեցի մը շինել Երեւանի մէջ, քանի որ Հայաստանի մայրաքաղաքը եկեղեցի չունէր: Այս լուրը հաղորդողը ոչ-դաշնակցական թերթերն էին:

Դարձեալ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն էր, որ Փարիզէն մեկնած օրը իբրեւ մեծ դէպք հրապարակաւ կ՚աւետէր թէ Մոսկուայի Հայոց եկեղեցին վերջապէս պիտի յանձնուէր հայ գաղութին, շուրջ 40 տարի բռնագրաւման տակ մնալէ վերջ: Նոյն օրն իսկ այդ մասին հեռագիր ստացեր էր եւ պիտի երթար օծելու զայն յաջորդ օրը:

Յուլիս 15ին երկարապատում քարոզ մը խօսելով էջմիածնի տաճարին մէջ, Վազգէն Ա. կ՚ըսէր.

« Մեծ ուրախութեամբ կ՚աւետեմ ձեզի թէ մինչեւ Սեպտ.ի վերջերը կը վերաբացուին 10-15 նոր եկեղեցիներ Հայաստանի մէջ. իսկ մինչեւ այս տարուան վերջը քանի մը տասնեակ հայ եկեղեցիներ եւ չորս վանքեր եւս իրենց սուրբ դռները պիտի բանան հաւատացեալներու առջեւ Վրաստանի, Ատրբէջանի, Ղարաբաղի, Նախիջեւանի եւ անդրկասպեան երկիրներու մէջ »:

Ասոնք անշուշտ այն եկեղեցիներն են, որոնք ակումբի կամ սինեմայի վերածուած էին:

Ուրեմն, եթէ Երեւանի, Կովկասի, Մոսկուայի եւ այլ քաղաքներու մէջ եկեղեցի չկար, որո՞նց կողմէ ընտրուած էին 1955 Սեպտ. 30ին էջմիածին գացող լիազօր պատգամաւորները:

Ինչո՞ւ երկու չափ եւ երկու կշիռ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱԼ ԺԱՄԱՆԱԿ Է

•

Անթիլիասի Կաթողիկոսարանին վերջին միջադէպերը եկան վերջնականապէս հաստատելու, թէ կողմերու միջեւ համաձայնութիւն մը տեսնելու գծով Սուրիոյ եւ Լիբանանի ու ընդհանուր առմամբ ամբողջ սփիւռքի հայութեան միակ փափաքը՝ անկարելի է ու անիրականալի:

Երբ ընդդիմադիր տարրերը չեն ուզեր ըմբռնել ու համոզուիլ, թէ գոյութիւն ունի սահմանադրական հիմունքով ընտրուած ազգային իշխանութիւն մը (պարագայ մը, որ քանիցս հաստատուեցաւ Սուրիոյ եւ Լիբանանի կառավարութիւններէն՝ ի պատասխան ընդդիմադիր տարրերու կողմէ բացուած դատերուն եւ տարուած աշխատանքներուն) եւ թէ հետեւաբար այդ հիմամբ պէտք է լուծում մը փնտռել ու գտնել, ինչպէ՞ս կարելի է աշխատանք տանիլ:

Գահիրէէի Եպիսկոպոսական ժողովը, Երուսաղէմի Պատրիարքական Տեղապահ Տ. Եղիշէ Արք.ի բանակցութիւններն ու Պիքֆայեայի միաբանական վերջին ժողովը երբ այս իրականութիւնը չընդունեցին իբրեւ հիմ, ինչպէ՞ս կ՚ուզէք որ կարելի ըլլայ եզրակացութեան մը յանգիլ:

Ընդդիմադիր տարրերուն միակ նպատակն է եղած այնպիսի պայմաններ ընդունիլ տալ ազգային իշխանութեանց, որ անոնք կորսնցնեն իրենց հեղինակութիւնը եւ ընտրեալ Կաթողիկոս Տ. Զարեհ Ա. հրաժարի: Հոգեւորականներու եւ աշխարհականներու միջեւ ամիսներ շարունակուած խորհրդակցութիւնները այս ուղղութեամբ ընթացած են եւ այդ պատճառով ալ՝ վերջին վայրկեանին ձախողած, մինչդեռ ժողովուրդը անհամբեր կը սպասէր, որ կողմերը համաձայնէին, տագնապը լուծուէր եւ համայնքը խաղաղէր:

Եթէ չըլլար ընդդիմադիր տարրերուն ժխտական կեցուածքը եւ եթէ անոնք գէթ քիչ մը զիջողութեան ոգի ունենային, շատ դիւրաւ կարելի էր խնդիրը կարգադրել, երկուստեք կնքել համաձայնութիւն մը, որուն Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինն ալ իր հաւանութիւնը պիտի տար վստահաբար:

Եթէ ազգային իշխանութիւններն ու ընտրեալ Կաթողիկոսը կողմերու միջեւ համաձայնութիւն մը կնքել չցանկային, ապա ինչո՞ւ վեց ամիս այդ ուղղութեամբ աշխատեցան ու տքնեցան, երբ ամէն իրաւասութիւն ու կարելիութիւն ունէին ամէն ինչ առանձինն կարգադրելու, ինքնագլուխ գործելու:

Հիմա որ պարզուեցաւ ընդդիմադիր տարրերու հետապնդած ժխտական ոգին, ազգային իշխանութեանց կը մնայ իբր միակ օրինաւոր մարմին՝ լաւագոյնս գործել եւ դարմանել երկար ամիսներու անգործութեան պատճառած վնասները:

Երբ անոնք սկսին իրենց արդիւնաւոր աշխատանքին եւ երբ ժողովուրդը տեսնէ այդ ուղղութեամբ ի գործ դրուող ճիգերը, ընդդիմադիր տարրերն ալ հաւանաբար կը համոզուին իրենց մղած անտեղի պայքարին եւ կը փոխեն իրենց որդեգրած «կամ ես եւ կամ ոչ ոք»ի քաղաքականութիւնը:

Ժողովուրդը պէտք ունի խաղաղութեան, ձանձրացած է այս ապարդիւն պայքարէն: Միջազգային գետնի վրայ մարդկութեան ճակատագիրը խաղի քըշուած է կրկին: Ո՞ւր կը տանի մեզ ներքին այս անհամբերաշխ ընթացքը: Քիչ մը զիջողութիւն, քիչ մը սէր հակառակորդներուն հանդէպ ու յարգանք՝ մեր իշխանութեանց. ժամանակն է այլեւս: Ընդդիմադիր տարրերը նոյն կեցուածքը պիտի պահանջէին ուրիշներէ, եթէ իշխանութիւնը իրենց ձեռքը ըլլար:

«Այգ», Օգոստ. 9 Ա. Ա.

ԱԿԱՄԱՅ ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ

Մարսէյլի «Լը Փրովանսալ» թերթին Օգոստ. 3ի թիւէն ցաւով կ՚իմանանք թէ 1914ի մեծ պատերազմի կամաւորներէն Յարութիւն Տատեան, ծանօթ գերդաստանէն եւ նախկին տնօրէն-ուսուցիչ համանուն վարժարանին, մեծ ղժբախտութեան մը հանդիպած է Տրակինեանի մէջ:

Առտու մը ինք հեռաձայնով հաղորդած է ոստիկանութեան.— «Շուտ եկէք. ըսպաննեցի պաշտօնեաս որ կը սպառնար ինծի»:

Ոստիկանները երկու քիլոմեթր ճամբայ կտրելով, կը հասնին ամայի վայր մը, Պելվետէր, ուր կը բնակէր Տատեան: Իր պատմութեան համաձայն, պաշտօնեան, Յակոբ Կէտիկեան, որ տան գետնայարկը կը բնակէր, առտուն ժամը 5ին խոհանոց կը մտնէ, սպառնալիքներ կ՚արձակէ եւ ապրին անդին կը նետէ ձեռքն անցածը: Յետոյ վերի յարկը բարձրանալով, կը զարնէ Պ. Տատեանի սենեակին դուռը: Տատեան կը մերժէ բանալ: Կէտիկեան կը սպառնայ խորտակել դուռը: Տատեան վախնալով որսի հրացանը կ՚առնէ, դուռը կը բանայ եւ կրակ կը տեղայ պաշտօնեային վրայ որ գլուխէն զարնուելով կը սպաննուի տեղն ու տեղը:

Դէպքին միակ վկաներն են չորս տարեկան տղեկ մը որ հօրը սենեակը կը պառկէր եւ Տիկին Տատեան, որ յարակից սենեակը կը գտնուէր երախայի մը հետ:

Ընդհանուր տպաւորութիւնը այն է թէ Պ. Տատեան պարզապէս ինքնապաշտպանութեան դիմած է: «Կէտիկեան միշտ կը սպառնար մեզի, կ՚ըսէ: Դեռ երէկ, մասնաւորապէս բուռն տեսարան մը պարզելով, կ՚ըսէր թէ բոլորս ալ պիտի սպաննէ: Չէինք համարձակիր ճամբել, այլ կը նախընտրէինք որ ինքզինքը հասկնայ եւ եյլէ երթայ: Չէինք կրնար լուր տալ ոստիկան-զօրքին, վախնալով որ վրէժ կը լուծէ: Ընդունակ էր ամէն վայրագութեան»:

Տիկին Տատեան ալ կը հաստատէ այս պատմութիւնը, աւելցնելով թէ Կէտիկեան կանխամտածութեամբ կը գործէր, «քանի որ անշարժութեան դատապարտած էր մեր կառքը, որպէսզի չկարենանք փախչիլ»:

Յակոբ Կէտիկեան ծնած է Պոլիս, 1923ին: Ֆրանսա մտած է 1950ին: Քանի մը արհեստներ փորձելէ ետք, Տրակինեան հասնելով, կը մտնէ հայ բանջարավաճառի մը քով եւ այդ առթիւ կը ծանօթանայ Տատեան ընտանիքին հետ: Տատեան 60 տարեկան է եւ 14 տարի առաջ ամուսնացած՝ ամուսնալուծեալ եւ քառասուննոց կնոջ մը հետ: Այս ամուսնութենէն ունեցած է վեց զաւակներ, ամէնէն փոքրը 18 ամսու:

Կէտիկեան1953էն տուն-տեղ կ՚ըլլայ ընտանիքին մէջ, ոչ թէ իբրեւ պաշտօնեայ, այլ իբրեւ տանտէր: Բոլոր բանալիները իր քովն էին: Ատեն մը պատրաստ հագուստի գործ կ՚ընէր Տիկին Տատեանի հետ, բայց ամէն բան ծախեց իր ազգականներէն մէկուն, «ոչինչ գնով մը», ինչպէս կ՚ըսեն Տէր եւ Տիկին Տատեան:

Բոլորն ալ կը վկայեն թէ սպաննեալը ապարարոյ երիտասարդ մըն էր, որ իր կամքը կը պարտադրէր բռնութեամբ եւ սպառնալիքով: Օրէ օր աւելի բռնակալ եւ պահանջկոտ կը դառնար, չարաչար գործածելով իր ուժը: Հաւասարակշիռ չէր, ինչպէս դիտել կու տայ «Լը Փրովանսալ»:

Ամէն կերպով ողբալի դէպք մը, որ կը խորտակէ նախկին կամաւորին եւ արժէքաւոր հայրենակցի մը կեանքը:

ԱՍՏՈՒԱԾԱՄԱՅՐ տօնակատարութեան առթիւ «Յառաջ»ի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ ուրբաթ օր: Խմբագրատունը գոց է չորեքշաբթի, Օգոստոս 15ին:

ՑՆԴԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պայքարի եղանակները փոխուած են նաեւ կարմիր Երեւանի մէջ, հետեւողութեամբ Մոսկուայի։

Պայքարը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ, միշտ կը պահէ իր սաստկութիւնը այնտեղ։

Վերջերս հրատարակուած գիրք մը «բըդղայացունց» նորութիւններ կը բերէ մեզի։

Մեր ձեռքը անցաւ Հայպետհրատի մէկ գիրքը.— « Դաշնակների կոնտրռեւոլիւցիոն գործունէութեան մի քանի փաստերի մասին »։ Հեղինակը՝ մի ոմն Խ. Հ. Բադալեան։

Խորագիրը փաստաթուղթեր տեսնելու պատրանքը կուտայ ընթերցողին, սակայն, պարզապէս սովորական հայհոյանքներու հաւաքածոյ մըն է Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ։

— «Հայ ժողովրդի ոխերիմ թշնամի, ամերիկեան իմպերիալիզմի գործակալ, անգլօ-ամերիկեան պնակալէզ, Թիւրքերի սրտակից ընկեր, եւն.»։

Իւրաքանչիւր էջի մէջ, բազմաթիւ անգամներ կարելի է հանդիպիլ այս գրաբանութիւններու։

Կա՛ն, սակայն, կարգ մը հետաքրքրական նորութիւններ։

Ահա քանի մը համով-հոտով հատուածներ, իբրեւ մուտք։

— «Ահարոնեանն... Փարիզում վիլլաների տէր է դարձել» (էջ 63)։

Կարելի՞ է հակաճառել այս «փաստ»ին, երբ բովանդակ հայ ժողովուրդը ծանօթ է մեծ Հայուն տառապած կեանքին եւ իր վերջին շրջանի որբերդութեան, երբ ան կաթուածահար կ'իյնար բեմի՜ վրայ։

Այնուհետեւ, ինչպէ՞ս Թաւալեան հիւանդութեան տարիները անո՛ր, որուն « Խայլ » Թարգմանուեցաւ ռուսերէնի, «հայրենական» պատերազմի դացողները խրախուսելու համար։ Ի՞նչպէս անցաւ... Ապատ աշխարհի մէջ ապրող Հայերը գիտեն, եւ արձանագրե՛նք՝ ի պէտս խորհրդային «վիլլա»ներու մէջ ապրողներու թէ Ա. Ահարոնեան ապրեցաւ իր մէկ հայրենակցին կողմէ տրամադրուած տան մը մէջ...

Նոյն էջին մէջ, քանի մը տող աւելի վար.

— «Վրացեանը կողոպտել ու տարել է Հայաստանից միլիոնաւոր կարողութիւն՝ ոսկու հաշուով»...

Շնո՛րթ...

Ուրիշ ձեւով պիտի չկարենային պատասխանել այս խեղճին, բոլոր անոնք՝ որ կը ճանչնան Հայաստանի վերջին վարչապետը, մօտէն կամ, նոյնիսկ... հեռուէն։

Հայրենիքի ժողովուրդը «խանդավառելու»ու համար, ընկերային հարցերու այս «մասնագէտ»ը կ'արձանագրէ նաեւ ուրիշ «իրողութիւն»ներ.— « Դաշնակցական աւանտիւրիստները շարունակում են կեղտոտ բամբասանքներ ու յերիւրանքներ տարածել Սովետական Միութեան հասցէին՝ ՀՐԱՀՐԵԼՈՎ ՆՈՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄ »։ (էջ 88)։

Վերջին տողը մե՛նք ընդգծեցինք։ Ուրեմն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը այնքա՜ն հզօր է, որ կրնայ նոյնիսկ... «հրահրել նոր պատերազմ»։

Սակայն, հաւատարկութիւնը համոզելու համար, թէ իրենք կ'նան «Դաշնակների աշխատանքը չէզոքացնել», փարպե՛տ այս «ընկերարար»ը տեսէ՛ք թէ ի՛նչ փաստ կը բերէ.

— « Լիբանանի կոմունիստական պարտիայի Բէյրութի շրջանային կոմիտէն Դաշնակների հակաժողովրդական ոճրագործութիւնները մերկացնելու համար յատուկ թռուցիկներով դիմում է Բէյրութի աշխատաւորութեան... Թռուցիկում կոչ է արւում ուժեղացնել պայքարը Դաշնակների դէմ»։ (էջ 88)։

Թռուցիկներո՛վ պիտի տապալեն «Դաշնակները»...

Արդէն, «պարտիա»ն թռուցիկներէն ալ վեր չի կրնար ելլել Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը «նսեմացնելու» համար։

Անցնինք բուն հարցին։

Հեղինակը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան հրամայքը նսեմացնելու պարգամտութեամբ, իր ալ-քները նախ կ'ուղղէ գերագոյն — պէս հայկական կազմակերպութեան գաւանանքին.— « Նացիոնալիստական պարտիա » (ազգայնական)։

«Նացիոնալիստ»... Սակայն, հետզհետէ մոռնալով այս բառին իմաստը, «արգոյ» Բադալեան կը սկսի իր «փաստ»երուն։ Ցաւագար միտում մը կայ էջերուն մէջ.—Դաշնակցութիւնը նոյնացնել Թուրքին հետ։

— « Գերմանօ-թիւրքական հորդաները սկզբից զաւթեցին արեւելեան Հայաստանի մի մասը եւ սկսեցին հայ ժողովրդի նըրկատմամբ իրագործել իրենց մարդատեաց — (բո՛ւ մարդաջինջ, ցեղաջինջ) — պլաններ... հետագայում շարժուելով դէպի Բագու՝ թիւրքական զօրքերը շարունակում էին բնաջնջել ժողովուրդը... Դաշնակների... օգնութեամբ » (էջ 7)։

Բնաջնջուած ժողովուրդին մաս չէի՞ն կազմեր Դաշնակները, մանաւանդ՝ «նացիոնալիստ» Դաշնակները։

Ցեղին գերեզմանը փորելու հետամուտ «Թիւրքական հորդաներ»ը ի՞նչպէս կրնային ժողովուրդի մը «միջազգայնական» հատուածը բնաջնջել եւ ձգել... «նացիոնալիստ» հակայ զանգուածը։

Պատուելի՛, չե՞ս անդրադառնար, որ քարոզդ քրքէջներ կրնայ խլել հասարակութենէն...

Կը ձգենք այդ օրերու «պարտիայի ուղեղ» Լենինի եւ ընկ. Թուրքերուն հետ վարած եղբայրական քաղաքականութիւնը. շա՛տ է գրուած այս ուղղութեամբ, նոյնիսկ՝ կարմիր գրիչներու կողմէ։

Այսպէս, Տիար Խ. Հ. Բադալեան «կրուան» մը չինելէ վերջ, կը գրէ, Մայիսեան կռիւներուն մասին.

— « Այդ հերոսական մարտերը կազմակերպում եւ ղեկավարում էին Հայաստանի ԿՈՄՈՒՆԻՍՏՆԵՐԸ »։

Դեռ աւելին.

— «Հայաստանի աշխատաւորութիւնը— (համայնավարները — Ա.) — 1918 թուականի գարնանը թիւրքական գերակշռող ուժերի դէմ մղուող մարտերում մի շարք լուրջ յաղթանակներ տարաւ... ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻ ռազմաճակատում, տասը հազար Հայեր ՄԱՅԻՍԻ 23-27Ը, ճախողելով 20 հազար Թիւրքերի յարձակումները, նոյնպէս լուրջ կորուստներ պատճառեցին նրանց։ ՍԱՐՏԱՐԱՊԱՏԻ ժողովրդական ճակատամասում Հայերը խոշոր յաղթանակ տարան Շէֆքի փաշայի 30.000անոց բանակի դէմ...»։ (էջ 9-10)։

Գրքին հեղինակը այնքան «խոր» ծանօթութիւններ ունի Մայիսեան կռիւներուն մասին, որ Բաշ-Ապարանը... կը մոռնայ։

Ուրեմն, հայ ժողովուրդի նորագոյն Պատմութեան ամէնէն փառահեղ այդ հերոսամարտը վարած է... «կոմունիստական պարտիա»ն, որ ցարդ կ'անարգէր զայն։

Ուրեմն, այդ կռիւներուն ղեկավարութիւնը յատկանշած էր «Հայաստանի կոմունիստական պարտիան», որ... գոյութիւն անգամ չունէր, ինչպէս կը հաստատեն ուրիշ բոլշեւիկ հեղինակներ։

Անշուշտ աւելի յարմար առիթ մը կը սպասեն, զօր. Նազարբէկեանը, Սիլիկեանը, Դրօն եւ ուրիշ ղեկավարներ ալ կարմրցնելու համար։

Ո՞ւր էին Բադալեանները, երբ Թրքական բանակը դէպի Երեւան կը խուժէր, վերջին հարուածը տալու համար։

Իրենք ալ չմիացա՞ն խելագար ազդանշանին.— «դէպի տուն», երբ հայկական վերջին ուժերը, ամբո՛ղջ հայ ժողովուրդը օրհասական պայքար կը մղէին Արամի հզօր շունչին տակ, Մայիս 23-27ին, եւ մղելով Թրքական բանակը։

Եթէ իրենք էին վարիչներն ու յաղթականները, ինչո՞ւ իրենց օրացոյցին մէջ երկու տող չեն յատկացներ Մայիս 28ին։

Եւ ինչո՞ւ կը խափանեն անոր տօնակատարութիւնը...։

ԱՐՄԵՊԻԼ

ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

Ա.— ԴԷՊԻ ՎԵՆԵՏԻԿ

Մարսէյլի կայարանէն Յուլիս 21ին 23 ուխտաւորներ ճեպընթացով մեկնեցան Վենետիկ, Ս. Ղազար, այցելելու Հայոց կղզին։ Կ'առաջնորդէր Ֆերոյի Ալպաճեան, նախկին սան եւ քարտուղար Մ. Ռափայէլեան նախկին Աշակերտաց Միութեան ի Մարսէյլ։ Կայարանը իրենց ողջերթի եկած էին մեկնողներու ազգականներէն զատ ընկերներ եւ բարեկամներ։

Գաղղիական գեղածիծաղ եւ հրապուրիչ ծովեզերքէն անցնելէ վերջ, երբ հասանք Վենթիմիլիա, տեսանք գոյնզգոյն համազգեստներով ոստիկաններ, ժանտարմներ, մաքսային ոստիկաններ։ Հազիւ խտալական հողը ոտք կոխեցինք, երբ իմացան մեր հայ ուխտաւորներ ըլլալը, որոնք կ'երթային իրենց յարգանքը յայտնելու ըլլայ Վենետկոյ, ըլլայ Ս. Ղազարին ու Մխիթար Աբբահօր, դիւրացուցին մեր ճամբորդութիւնը։

Անցանք Ճենովայէն մութին մէջ, հասանք Միլանօ կէս գիշերին. այնպէս որ չկրցանք հանդիպիլ ոչ Արամայիս Սրապեանին, նախկին սան եւ բանաստեղծ, ոչ ալ Տօքթ. Եր. Աղումանեանին՝ նախագահ Միլանի Ազգային Միութեան, նոյնպէս նախկին սան։ Շարունակելով մեր ճամբան, հասանք Վենետիկ, կիրակի առաւօտ, 18 ժամուան ճամբորդութենէ մը վերջ, անմման քաղաքը կոտոյաններու, պալատներու, աղաւնիներու, ջուրերու եւ լոյսերու, արուեստից եւ երաժշտութեան։

Հոն, Վենետկոյ կայարանը մեզ դիմաւորելու եկած էին՝ Հ. Սահակ Տէր-Մովսէսեան, ուսուցիչ Հայոց պատմութեան, ուխտունամեայ ու կայտառ, Հ. Եղիա Փէչիկեան, տեսուչ Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանի, Հ. Բարսեղ, մատակարարը վարժարանին եւ Հ. Աւետիք Թալաթինեան, ուսումնապետ՝ Փարիզէն։

Կայարանին լայն ու չքեղ սանդուխներուն վրայ լուսանկարուեցանք խմբովին։ Յետոյ նստանք խոշոր մակոյկ մը, մեր պայուսակներով, անցնելով ջրանցքներէ եւ կամուրջներու տակէն հասանք ի ճիւթեթէքա-Այ Քարմինի, ուր կը գտնուի Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանը, երբեմնի պալատը իշխան Ջենոբիոյ, ուր մեր տասնօրեայ օթեւանը պիտի ըլլար։

Նախաճաշ եւ ժամը 8ին, վարժարանին փոքրիկ մատրանը մէջ աղօթք մը որ ողջամբ հասանք ի Վենետիկ։

Բ.—ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՀԱՅՈՑ ՀՈՂԻՆ ՀԵՏ...

Երկուշաբթի, 23 Յուլիս.— Յաւիտեան անջնջելի օր մը՝ յիշատակի, ներշնչման, ինքնապահպանման ոգիին, խանդավառ յուզման, յարութեան ու սիրոյ, օր մը՝ կամքի, յոյսի, լոյսի եւ հաւատքի։

Երբ Զաքարիայէն փոքրիկ շոգենաւը նստելով ու ճեղքելով Վենետկոյ անմման մեծ ջրանցքը մօտենալ սկսանք Ս. Ղազարին,— Աւրիականի կապոյտ ժապաւէնով կղզին, մեր սիրտերը կը տրոփէին ընդհատ, արագ եւ ուժգին։

Ծովուն հանդարտ ալիքներուն վրայ, Հայոց կղզին մեր աչքերուն առջեւ անշարժ եւ խորհրդաւոր լռութեամբ եւ հրմայիչ զօրութեամբ բազկատարած կը սպասէր։

Ցանկարծ նոճիներու ետեւէն, վանքին բոլոր զանգակները սկսան միաձայնաբար ղօղանջել, բարի գալուստ մաղթելով մեզի։

Հայոց հողին վրայ մեր ուխտաւորի հոգիները սկսան խայտալ, սարսռալ, ալեկոծիլ։ Մեր աչքերուն առջեւ պատկերացան շարան-շարան բոլոր փանքերը ազգին,— Արմա՛շը, Էջմիածինն ու Աղթամարը... հայ արիւնով, հայ քրտինքով, հայ արցունքով շաղախուած։

Վանքին հայրերը — արթուն պահակ փարոսի — գրկարաց դիմաւորեցին մեզ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՏԷՐ ՇԱԽՇԱԽ

(Պոլսահայ իրական կեանքէ)

— Հա՛, անա՞նկ է, անպիտան, վերըկսաւ վարժապետը հեղնական քմծի-ծաղով մը։ Ըսէ նայիմ, ի՞նչ գործ ունիս քահանային սաղաւարտին հետ, ինչո՞ւ համար վերցուցիր խորանին վրայէն։

— Շիտակը ըսեմ, վարժապետ, ես ակրատէր կ'ուզեմ ըլլալ, պապոյիս պէս պատասխանեց վերջապէս անառակ տըղան, անշուշտ ինքն ալ չհաւատալով իր ըսածին։

— Հը՛մ, քահանան ո՞ւր, դուն ո՞ւր. սատանան ջուրը կը տանիս կը բերես դուն...։

— Չէ՛, անանկ չէ, ձերին պապան ալ ակրատէր է...։

— Վա՛յ, նզովեց արմատ, այս լրբութիւնը շատ սուղի պիտի նստի քեզի։ Այս կէսօրին ճաշի երթալ չկայ, իրիկունն ալ երկու ժամ ծունկ պիտի չոքիս, գիտցած եղիր։

Անառակորդին երկրորդ փաստարկութեան ապաւորութեան տակ էր տակաւին, երբ երրորդն ալ չուշացաւ իջնել իր գագաթին, միշտ «անճնանուէր» կամաւորի մը հաճոյակատարութեամբ։

— Միսիս Եղիշէ, Սաղաթիէլը առջի օր չանթան թաղեց Այու Մինայի ժամուն կոնակը։ Ես աչքովս տեսայ, ամմա ձայն չհանեցի, վախցայ որ ինծի կը ծեծէ...։

— Թո՛ւհ, չան լակոտ, ինչպէ՞ս ձեռքդ առաջ գնաց որ այդ սրբապիղծ արարքը գործես։ Պոտ մը ազգային գըպրոց չունի՞ս դուն. դպրոցական պայուսակը թաղելով, վարժարանն ալ կ'ուզես թաղել եւ անոր հետ **մեր մա՛յրենի լեզուն**։

Սաղաթիէլ անյողդողդ մնաց ժայռի պէս։ Վարժապետին կշիռքը շատոնց առած էր, տղայական բնազդով մը, որ չէր կրնար սխալիլ։ Հը՛մ, այս պճլիկ Հօյորդին պիտի ապացուցանէր թէ հարազատ թոռնիկն էր Տէր Շախշախին եւ իր ազգասիրական մակարդակը աւելի բարձր էր քան այլասերած դասախարակինը։

— Ըսէ՛, ինչո՞ւ համար «չանթա»ն թաղեցիր, նպատակդ ի՞նչ էր, շարունակեց վարժապետը անողոքելի յամառութեամբ։ Գիտցած եղիր, եթէ պինդ գլուխութիւն ընես, փայտն է որ պիտի խօսեցնէ քեզ, գի բարեյիշատակ Տէր Թոդիկ կ'ըսէ.— Որ ոչ լուիցէ ի կամք, լուիցէ թիկամբ...։

Տարօրինակ պաղարիւնութեամբ մը, որ ամբողջ աշակերտութեան հետ ներկայ վարժապետ-վարժուհիներն ալ զարմացուց, Սաղաթիէլ մէկէն արձակեց.

— Հը՛, փայտէն չէ որ կը վախնամ, ես չեմ ուզեր տեսնել սուրաթդ...։

Վարժապետ Եղիշէն անակնկալի եկաւ այս յանդգնութենէն։ Տէր Շախշախի թոռը իր ոտքի կոշտին վրայ կոխած էր...։ Տակաւ կը զգար թէ դէմ յանդիման կը գտնուէր արտասովոր բզէզի մը, որուն ետեւէն եթէ շատ իյնալու ըլլար, «մաչ»ը կրնար կորսնցնել եւ խաղք ու խայտառակ ըլլալ ամբողջ դպրոցին առջեւ։ Որովհետեւ, շատ խորամանկ էր, օժտուած որսկան բարակի հոտառութեամբ, ճիգ մը ըրաւ որպէսզի չպոռթկայ իր բռնակալութեան դէմ եղած ըմբոստութիւնը։

— Աստուած քեզի շնորք տայ, տղա՛յ, մրմնջեց անուշի կապելու ձեւով մը։ Եկուր, քեզի հայր սուրբին տանիմ, որ «Փարատես» մը կարդայ, Ս. Մեսրոպի շողը կաթէ վրադ։

Թշուառականը երբեք միտքէն չէր անցըներ, որ այս նուիրագործուած մաղթանքով իր մահավճիռը ստորագրած կ'ըլլար, որովհետեւ սակայն Սաղաթիէլ, քաջալերուած իր առաջին փամփուշտին յաջողութենէն, յանկարծ ժայթքեց.

— Վարժապե՛տ, թող «Փարատես»ն քու վրադ կարդայ հայր սուրբը, որպէսզի չատաճկնաս...։

Դրակոնեան այս վճիռը,— զոր արձակած էր Սաղաթիէլ քննատած շեշտով մը, աչքերը հեռո՛ւն, պինդ գլուխը թափ տալով,— մինչեւ ոսկորները սառեցուց վարժապետ Եղիշէն։ Ա՛խ, ո՞ւրտեղէն իմացած էր իր կատարած դիմումը պետութեան, «ճշմարիտ կրօնք»ը ընդունելու համար...։

Շշմած հարուածին սաստկութենէն, մարդուկը պահ մը քարացած մնաց իր տեղը։ Սակայն, զարշելի ճշմարտութիւնը ամէն գնով ծածկելու բռնապետական պահանջէն մղուած, մոլեգին խոյացաւ Տէր Շախշախի թոռան վրայ.

— Սատանի ձա՛գ, մոնչեց ակռաներուն մէջէն, ես քեզի կը սորվեցնեմ թէ ի՛նչ ըսել է վարժապետին ճակտին մուր քսել։

Սաղաթիէլ քաջարար տակաւ փայտի հարուածներուն, որովհետեւ շատոնց ընտանի դարձած էր անոնց, բայց ի վերջոյ էշ ըլլալէ հեռու էր։ Ինչո՞ւ համար ծեծ ուտէր տաճկի հոգի ունեցող վարժապետէ մը, երբ կրնար սրունքներուն ապաւինիլ եւ օձիքը փրկել ամենայն դիւրութեամբ։

(5 - Շար.) ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Նախ սկսանք այցելել վանքին տաճարը, ձեռակերտ հիմնադիր Աբբահօր: Հոն, Հ. Վահան Յովհաննէսեան բարի գալուստ մաղթելով մեզի ըսաւ.

— «... Մեզի համար ամէնէն թանկագին օրն է այսօր, որովհետեւ կը տեսնենք որ փիւնիկի նման, աշխարհի չորս կողմերէն, մեր եղբայրներն ու քոյրերը յարութիւն առնելով կ'այցելեն մեր վանքը եւ կը ներշնչուին: Մենք հոս ձեզի համար, մեր ազգին համար է որ կ'ապրինք: Հիմա ձեր ներկայութեամբ մեր աչքերուն առջեւ կուգան մեր հայրենի վանքերը, որոնք չկան եւ բարբարոս ձեռքերով քանդուած են: Բայց մենք եւ դուք, այդ բոլորը, մեր բոլոր վանքերը պիտի շինենք, առաջուընէն աւելի գեղեցիկ, աւելի բարձր, Արարատեան հողին վրայ, որովհետեւ մեր հիմնադիրը՝ Մխիթար Աբբահայր իր կեանքով ու կամքով վառեց ջահ մը, հայ հաւատքին ջահը, զոր ուխտած ենք փոխանցել մեր եղբայրներուն, մայրերուն եւ քոյրերուն»:

Յիշատակութեան արժանի է խորանին կարմիր բեհեզեայ վարագոյրը, զոր նուիրած է Իտալիոյ Մարկրիթա Թագուհին 1902 թուին, իր այցելութեան առթիւ:

Յիշենք նաեւ, որ շնորհիւ Հ. Ղեւոնդ Վ. Տայեանի ջանքերուն, տաճարին ձեղունը զարդարուած է սքանչելի խճանկար դիմանկարներով՝ Նարեկացի, Շնորհալի, Լամբրոնացի, Ս. Գայիանէ եւ Ս. Հռիփսիմէ:

Ուշագրաւ է նոյնպէս վանքին տարածութիւնը, որ կրկնապատկուած է 1939ի պատերազմէն առաջ: 14.000ի փոխարէն ներկայիս 28.000 քառ. մեթր հող ունի կղզին:

Կ'անցնինք ընծայարանը, կը դիտենք իւղանկարները, կը հիանանք Բասսի առջեւ, հռչակաւոր ծովանկարիչ Այվազովսկիին: Թանգարանը, ուր կենդանաբանական բաժնին մէջ կը տեսնենք երեք ոտքերով հազուագիւտ թռչունը:

Լորտ Պայրընի սենեակին մէջ կը տեսնենք իր անունը հայերէն փորագրուած: Յիշենք նաեւ եգիպտական մումիաները, Կոմիտաս վարդապետի դաշն մահադիմակը: Կարգը կուգայ հայկական ձեռագիրներուն: Հ. Եղիա Վրդ. մեզի կ'ըսէ.

— «... Եթէ օր մը պատահի որ մեր ազգը բոլորովին անհետանայ, ու միայն մնայ ձեռագիրներս այս փոքրիկ բաժնիս մեր թանգարանին, հաւատացէք որ հայ ազգը փրկուած է յաւիտեան»: Ու երկիւղածութեամբ մեզի ցոյց կուտայ Հայոց Մլքէ Թագուհիին մագաղաթեայ ձեռագիր Աւետարանը՝ գրուած 902 թուին...

Կան ներկայիս ընդամէնը 22 հազար ձեռագիրներ, երկաթագիր, բոլոր գիր, նոտր գիր, որոնց 11 հազարը կը գտնուին Հայաստան, 4500ը Ս. Յակոբի վանքը, 3500ը Ս. Ղազար, 2000ը Վիեննա եւ 1000ը զանազան տեղեր ցիրուցան:

Անցանք տպարանը, որուն ղեկավարն է Հ. Մեսրոպ Վ. Ճանաշեան, արդէն ծանօթ Մարսիլահայերուն:

ՖԵՐԱՊ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԵՆՐԻՔ ԻՊՍԵՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

ԺԹ. դարու մեծագոյն թատերագիրը Նորվեկիացի Իպսեն մեռաւ յիսուն տարի առաջ: Տարիներու ընթացքին փոխանակ մոռցուելու, ինչպէս շատ մը համբաւներ, որոնք իրենց կենդանութեան լուսաշող աստղի մը պէս կը փայլին, ու ապա անհետ կը կորսուին, Իպսենի համբաւը մեծցաւ: Եւ հիմը դրաւ թատերականնորագոյն դպրոցի մը:

Փիրանտելլօ օր մը կ'ըսէր.— «Եթէ ինծի հարցնեն թէ Շէյքսփիրէն ետք, որո՞ւ է որ պիտի տայի առաջին տեղը, անվարան կը պատասխանէի, ոչ ոքի, այլ միմիայն Իպսենի»:

Ինչպէս ամէն համբաւ Իպսենի համբաւն ալ անխառն չեղաւ: Իր քննադատները գլխաւորաբար ծանրացան թատրոնին իգական տիպարներուն վրայ, որոնք, ըսին, ենթարկուած են մտային այլասերման, ինչպէս «Պուպրիկի Տան» մէջ Նորան, «Ճարտարապետ Սոլնէս»ի մէջ Հիլդան եւայլն: Մեղադրեցին նաեւ թէ Իպսեն արտակարգին կը կառչի, հետաքրքրութիւն արթնցնելու համար: Իպսեն շատ յաճախ իր հերոսուհիները գերերկրային կը դարձնէ, համոզուած թէ անոնք որ կը սիրեն, ընդունակ են առօրեայէն վեր բարձրանալու: Եթէ Նորա կը զոհուի, փրկելու համար իր ամուսինը, եթէ Հիլդա Վանկել Սոլնեսի կը ներշնչէ ձեռնարկ մը հետապնդել, որ վեր է իր կարողութենէն, պատճառն այն է որ կ'ուզէ զայն շատ բարձր տեսնել:

Իպսենի թատերգութեան մէջ բոլոր կիներն ալ գաղափարական բարձրութեան մը կը ձգտին:

Բարդ է նաեւ Իպսենի մէջ հոգեբանական կնճիռը: Տեւական պայքար մը անհատին եւ իր լճացած շրջապատին միջեւ կուտայ իրականութեան եղերական գոյն մը: Այս անհամակերպողութիւնը շեշտուած է Իպսենի բոլոր գործերուն մէջ: Իսկ թատերական կնճիռը կը լուծուի կիներու յաղթանակով եւ այրերու ենթարկումով:

Իպսեն ութ տարեկան էր (1836ին) երբ հայրը սնանկացաւ: Այս դէպքը իր եւ հօր միջեւ խրամատ մը կը բանար, իսկ երբ չափահաս դարձաւ, կրօնական գետնի վրայ իր վէճերը մօրը հետ այնքան յաճախադէպ դարձան, որ ստիպուեցաւ լքել ծնողքը: Ծնողական զգացումին կարօտը կը պահէր իր քրոջ՝ Հետվիկէի հետ: Օր մը Իպսեն կը գրէր Պիորնսընի թէ՝ «Բոլորովին խզեցի կապերս ծնողքիս հետ, որովհետեւ կէս հասկացողութիւն մը անտանելի կը թուի ինծի»: Ու կեանքի պայքարը կը մղէ բոլորովին տաժանքին: 21 տարեկանին գրեց իր առաջին թատերախաղը, որ մերժուեցաւ մայրաքաղաքին թատրոնին կողմէ: Ի վերջոյ շնորհիւ գեղեցիկ գերմանուհիի մը միջամտութեան, կը յաջողի իր առաքելութեան մէջ: Պերկընի մէջ թատրոն մը հիմնեց, նպատակ ունենալով ազատագրել թատերական արուեստը Տանիմարքայի թատրոնի ազդեցութենէն:

Իր բերած նորութիւնը վճռական անկիւնադարձ մը եղաւ իր թատերական արուեստին մէջ եւ հետզհետէ տիրացաւ բեմին պահանջներուն: Արտասահման այցելութեամբ մը ա՛լ աւելի կատարելագործուեցաւ: Ճանչցաւ Շէյքսփիրի թատրոնը և միւս թատերական հսկաները: Արագութեամբ զարգացաւ իր արուեստը եւ մինչեւ վերջը մնաց այն հեղինակը, որուն միտքը եւ գործը կը մնան անբաժան:

Ո՞Վ ԷՐ ՊԱՊԱ-ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ

Երկու Պապա-Համբարձում կայ, երկուքն ալ երաժիշտ. մէկը՝ Համբարձում Լիմոնճեան, երկրորդը՝ Համբարձում Չէրչեան:

Առաջինն է բուն եւ յատուկ իմաստով Պապա-Համբարձումը, որ ծնած է 1768ին, մեռած է 1839 Յունիս 29ին: Ա՛ս է Հայկական Ձայնագրութեան հեղինակը, որուն համար կ'ըսուի թէ մեծ ճիգ թափած է հայկական հին խազերու իմաստն ու նշանակութիւնը թափանցելու համար: Ճամբորդած է Հայաստան, Քրդաստան եւ Պարսկաստան՝ ուսումնասիրելու համար տեղական երաժշտութիւնները: Հեղինակած է «Հիճազ» եւ «Սպահան» եղանակները: Իր աշակերտներէն ծանօթ են Ալիֆսան, Աբխողոմ եւ Արիստակէս (Արիս): Ծնած էր հաւանօրէն Պոլիս: Կը կարծուի թէ մեռած է Վենետիկ (տե՛ս Արեւելք, Կ. Պ. 1888 թ. 1405):

Ա. Ալպօյաճեան կը գրէ թէ Պապա-Համբարձում իր «Հայկական» ձայնագրութիւնը Տիւզեանց բնակարանին մէջ հեղինակած է օգտուելով Յակոբ եւ Անտոն Տիւզեան Չէլէպիներու երաժշտական հմտութիւններէն (Պատմ. Հայ Կեսարիոյ, էջ 1582-3):

Պապա-Համբարձումի աշակերտ Արիստակէսի աշակերտներէն անուանի են Գաբրիէլ Երանեան, Գաբրիէլ Խանճեան եւ Համբարձում Չէրչեան: Այս վերջինը ծագումով Կարնեցի է, որդի Կարնեցի չէրչի Ղազարոսի: Ծնած է 1828 Սեպտ. 19ին եւ Արիսի աշակերտելով երաժշտական մեծ հմտութիւն ձեռք կը բերէ: 1843ին Բերայի եկեղեցիին երաժշտապետ կ'անուանուի, յետոյ նոյն պաշտօնով Ռոտոսթօ կը հրաւիրուի: Պոլիս վերադառնալով զանազան թաղերու մէջ կը դասախօսէ: Կարապետ ամիրա Պալեանի փափաքով հայերէն շարականները կը ձայնագրէ գործակցութեամբ Կարապետ Պալտալեանի:

Համբարձում Չէրչեան, որ ստացած էր այլեւս «Պապա» տիտղոսը, կը շրջի գաւառները՝ Գաւթէմունի, Սիվրիհիսար, Աֆիոն-Գարահիսար, Պալըքէսիր, Պանտրմա, Ատափազար եւ մանաւանդ Արմաշ, ուր 17 տարի կը դասախօսէ մինչեւ ծերութիւն եւ կը վախճանի 1901 Յունուար 5ին «ամէնուստ մոռցուած» (Բիւզանդիոն, 1901 թ. 1321, 1330, 1345, 1367: Տե՛ս նաեւ Արեւելք, անդ: — Վ. Զարդարեան, «Յիշատակարան», էջ 101-2, ուր տրուած է իր լուսանկարներն ու ձեռագիրները):

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՎԱՀԱՆ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Օգոստոս 5ին Գահիրէի Ս. Գրիգոր-Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ընկերներու եւ բարեկամներու ներկայութեամբ: Հոգեհանգստեան պաշտօնէն առաջ, Արշաւիր քհնյ. Վարդերեսեան գեղեցիկ քարոզի մը մէջ յիշած է ողբացեալ ընկերոջ կատարած աշխատանքը իբրեւ հանրային գործիչ, գրող եւ հրապարակագիր:

Հոգեհանգիստէն վերջ, խումբ մը ընկերներ գացած են Հելիոպոլսոյ Ամենայն Սրբոց գերեզմանատունը, ուր Մեսրոպ քհնյ. Ամիրեան կարճ աղօթք մը արտասանած է ողբացեալ ընկերոջ դամբարանին առջեւ:

Պ. ԹՈՐԳՈՄ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ, առ ի գնահատութիւն, Իտալիոյ եւ Լիբանանի միջեւ տնտեսական յարաբերութեանց զարգացման համար իր բերած ծառայութեան, արժանացած է լիբանանեան մայրիներու սպայի պատուանշանին:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ճեմարանի շրջանաւարտներէն, Գրիգոր Շահինեան որ չորս տարիէ ի վեր կ'ուսանէր Պրիւքսէլի մէջ, ստացած է գրականութեան ճիւղը, մասնաւոր յիշատակութեամբ: Երիտասարդ համալսարանականը պիտի պաշտօնավարէ ճեմարանին մէջ: Նոյն վարժարանի շրջանաւարտներէն Օր. Այտա Մաթոսեան ստացած է գեղագործական վկայական եւ կը պատրաստէ իր թէզը կաթի մասնագիտութիւն ձեռք բերելու համար:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԵՐԳԻՉ ՊՕՂՈՍ ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ, որ պետական մեծ թատրոնին մեներգիչն է, Յուլիս 19ին ժողովրդ. արուեստագէտի կոչում շնորհուած է Խ. Միութեան Գերագոյն Սովետի Նախագահի՝ Կ. Վորոշիլովի եւ Գերագոյն Սովետի Քարտուղար Ն. Պեգովի կողմէ: Լիսիցեան Խ. Միութեան լաւագոյն «պաս»ը նկատուած է:

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԲԺԻՇԿ» բժշկական եւ առողջապահական ամսաթերթ, Օգոստոս 1956: Հասցէ՝ PEJICHK, B P. 4176, Beyrouth.

«ԱԿՕՍ», ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, թիւ 6, Յունիս 1956: Հասցէ՝ B. P. 1245, Beyrouth.

«ԼՈՒՍԱԲԵՐ», մանկա-պատանեկան ամսագիր, ութերորդ տարի, 1956 Մայիս-Յունիս: Հասցէ՝

"HOVAR", Avenue Naderi
Tehran, Iran.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (121)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

«Հրդեհուած Տիզբոնի բոցերի մէջ կը խորովեմ քեզ, խարդա՛խ Շապուհ...»:

Միւս ձեռքը, որ ծանր շղթայով կապուած էր առաջինի հետ, ձգեց նրան, եւ երկուսն էլ շառաչելով ընկան նրա կուրծքի վրայ...: Նա, կարծես թէ արթնացաւ, քնէած աչքերը բաց արեց եւ կրկին խփեց: Այդ միջոցին Ներքինապետը վստահացաւ մօտենալ եւ մի քայլ հեռաւորութեան վրայ կանգնելով, գոչեց.

— Տէ՛ր արքայ...:

Նա չարթնացաւ:

— Տէ՛ր արքայ... կրկնեց նա:

Նա գլուխը բարձրացրեց եւ պղտոր աչքերը դարձնելով դէպի այցելուն, արտասաց.

— Անամօ՛թ, դո՛նէ գիշերը ինձ հանգստութիւն տուր:

Կարծում էր որ բանտապետն է:

— Տէ՛ր արքայ, ճանաչի՛ր քո ծառային... խօսեց այցելուն լալագին ձայնով:

— Իմ ծառայի՞ն... կրկնեց նա ծիծաղելով: Դո՛ւ, անզգամ, ամէն օր իմ դահիճն էիր, իսկ այժմ ծառա՞յ դարձար...:

Այցելուն այլեւս չկարողացաւ զսպել իր զգացմունքները, խոնարհուեցաւ, գրկեց նրա ոտները եւ ջերմ արտասուքով թանալով նրա շղթաները, աղաղակեց.

— Տէ՛ր արքայ, զգաստացի՛ր, նայի՛ր իմ վրայ, ես քո ծառան եմ... քո սրուակը... քո նուաստ Դրաստամատը...:

— Դրաստամա՛տ... բացականչեց նա, մի կողմ հրելով այցելուին: — Ո՞ր Աստուածը կը տար ինձ Դրաստամատին, իմ քաջ եւ հաւատարիմ ծառային...: Հեռո՛ւ ինձանից խաբէութիւն, հեռու գնացէք երազական ցնորքներ...: Ես կորցրի իմ ամենալաւ մարդկներին, ես զրկուեցայ իմ ընտիր պաշտօնեաներից...: Աստուած պատժե՛ց ինձ... այլեւս նրանց տեսնել չեմ կարող...:

— Նրանցից մէկը քո սպասումն է, տէր արքայ:

Դժբախտ թագաւորին այնպէս էր թւում, որ իր տեսածը եւ լսածը՝ իր երազների շարունակութիւնն է: Այժմ միայն ուղիղ նայեց այցելուի վրայ, եւ ապշած կերպով հարցրեց.

— Այդ ո՞վ է այստեղ:

— Քո ծառան, Դրաստամատը:

Նա շփոթուած կերպով վեր թռաւ, առաջ վազեց աղաղակելով.

— Դրաստամա՛տ... ո՞րտեղից յայտնուեցար... ի՞նչպէս թողեցին ինձ մօտ: Տէր Աստուած, այդ ի՛նչ բախտ է... մերձեցի՛ր, սիրելի Դրաստամատ, մերձեցի՛ր, գրկեմ քեզ...:

Ներքինապետը կրկին ծունր իջաւ, սկսեց համբուրել նրա ոտները: Նա զօրեղ ձեռքով բարձրացրեց նրան, ասելով.

— Այդ համբոյրները չեն թեթեւացնի իմ շղթաների ծանրութիւնը, սիրելի Դրաստամատ, պատմի՛ր, ո՞րտեղ էիր, ի՞նչպէս եկար այստեղ, ի՞նչ լուր ունես...:

Նա մի քանի քայլ անցաւ իր նեղ նկուղի մէջ, յետոյ նստեց յարդեայ անկողնի վրայ: Ներքինապետը մնաց ոտքի վրայ, խորին տատանման մէջ տարուբերուելով, արդեօք ո՞րտեղից սկսել եւ ի՞նչ պատմել: Նա շատ բան ունէր պատմելու, բայց իր տեղեկութիւնները այն աստիճան տխուր եւ անմխիթար էին, որ չկամեցաւ աւելի դառնացնել իր թագաւորի առանց դրանց եւս վշտացած սիրտը:

— Ինչո՞ւ ես լուռ, Դրաստամատ, ասաց նա, նկատելով Ներքինապետի մտատանջութիւնը: — Դու կարծում ես Արշակը այնքան թուլացել էր սրտով, որ չէ՞ կարող տանել նոր հարուածներ: Ես առանց քո պատմելու եւս շատ բան գիտեմ...: Այդ քարեղէն բանտի միջից ես ամէն րոպէ, ամէն վայրկեան տեսնում եմ, Դրաստամատ, թէ ի՛նչ է կատարւում այնտեղ, Հայոց աշխարհում... Դու միայն այն ասա, թէ ի՞նչպէս թոյլ տուեցին քեզ մտնել իմ մօտ: Այդ ինձ շատ զարմացնում է...:

Ներքինապետը սկսեց պատմել, թէ իր սիրելի արքային բաժանուելուց յետոյ, ինք մնաց այն հայազուն այրուձիի թւում, որ պահուած էր Տիզբոնում: Այդ միջոցներում Շապուհը մի նոր արշաւանք գործեց քուշանաց դէմ եւ հասաւ մինչեւ նրանց Բահլ մայրաքաղաքը: Նրա զօրքերի թւում գտնւում էր թէ՛ ինքը եւ թէ՛ Հայոց այրուձին: Տեղային Արշակունի թագաւորը դուրս եկաւ Շապուհի առաջ եւ սկսուեցաւ արիւնահեղ պատերազմը: Պարսիկները ջարդուեցան, եւ Շապուհը փորձեց փախուստով ազատել իր կեանքը: Բայց չյաջողեցաւ, որովհետեւ փախչելու միջոցին՝ քուշաններից մի խումբ շրջապատեցին նրան եւ գերի բռնեցին: Բայց ինքը, Ներքինապետը, իր ձիաւորներով վրայ հասաւ եւ ազատեց Շապուհին: Երբ վերադարձան Տիզբոն, Շապուհը ատեան կազմեց, հրապարակաւ յանդիմանեց իր զօրապետների անպիտանութիւնը, եւ գովելով գովաբանեց Հայերի քաջագործութիւնը:

րուն երեսփոխանական պարագլուխները: Այս հրաւէրը խոհեմ քայլ մըն էր՝ առաւելաբար ներքին քաղաքականութեան տեսակէտէն. արդարեւ, նախագահական ընտրութիւններէն միայն 10 շաբաթ առաջ, Այզընհաուըր նախընտրեց իր որոշումները տալ երկու կուսակցութեանց հաւանութեամբ, որպէսզի յետագային իբր զէնք չգործածուին իր դէմ:

Կը կարծուի թէ Ամերիկացիները արդէն իսկ պատրաստած են ծրագիր մը, որ պիտի գոհացնէ երկու կողմերն ալ: Մինչ Անգլիացիներն ու Ֆրանսացիները կ'ուզեն ստեղծել միջազգային մարմին մը, որ պիտի «ապահովէ Ջրանցքին նաւային երթեւեկը», Ամերիկացիները պիտի առաջարկեն որ այդ մարմնին պաշտօնը ըլլայ՝ «հսկել Ջրանցքին նաւային երթեւեկին վրայ»: Այս ձեւով, Եգիպտոս կը պահէ Ջրանցքին վարչութիւնը, իսկ միջազգային մարմնին կը վստահուի վերին հսկողութիւնը:

× Երէկ կէսօրէն ետքը Ֆրանսայի նախարարական խորհուրդը նիստ մը ունեցաւ Պ. Քոթիի նախագահութեան տակ՝ ճշդելու համար Լոնտոնի ժողովին մէջ ֆրանսական պատուիրակութեան բռնելիք դիրքը: Մասնաւորաբար քննուեցաւ այն հաստատումը, թէ Սուէզի դէպքը նոր թափ մը տուաւ Ալժերիոյ ապստամբներուն գործունէութեան: Նախարարներու խորհուրդը որոշեց հրահանգել ֆրանսական պատուիրակութեան անդամներուն, որ հաստատ մնան ցարդ տրուած խիստ որոշումներուն վրայ:

× Սուրիական կառավարութիւնը յայտնեց թէ անգլիական եւ ամերիկեան նաւթուղիները վտանգէ զերծ են «այնքան ատեն որ ընդհանուր կացութիւնը բնական վիճակ մը ունենայ»:

× Մալթայի վարչապետը, որ միաժամանակ գլխին Աշխատաւորական կուսակցութեան պարագլուխն է, յայտարարեց.— «Ոչ մէկ ատեն թոյլ պիտի տանք որ Մալթան ոչպէս յենարան գործածուի Անգլիոյ կողմէ. իսկ պատերազմի մը պարագային, կը պահանջենք որ մեր կարծիքն ալ առնուի»:

× Եգիպտական կառավարութիւնը ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարութեան յանձնեց «հակաժողով»ի իր առաջարկը:

× Արաբական Դաշնակցութեան քաղաքական կոմիտէն, որ բացառիկ ժողովի հրաւիրուած էր Գահիրէի մէջ, կրկնեց թէ արաբական երկիրները կանգնած են Եգիպտոսի կողքին:

× Ըստ անգլիական Սընտէյ Թայմզի նախատեսութեան, Լոնտոնի ժողովին արդիւնքը պիտի ըլլայ հետեւեալը.— 13 երկիրներ պիտի քուէարկեն թեր (Երեքները, Աւստրալիան, Նոր Զելանտան, Նորվեկիան, Տանըմարքան, Շուէտը, Հոլանտան, Իտալիան, Արեւմտ. Գերմանիան, Փորթուկալը եւ Թուրքիան): Չորս երկիրներ՝ դէմ (Խ. Միութիւնը, Հնդկաստանը, Սէյլանն ու Ինդոնեզիան): Հինգ երկիրներ՝ ձեռնպահ (Փաքիստան, Իրան, Եթովպիա, Ճափոն եւ Սպանիա):

× Գերմանիոյ անգլիական գրաւման բանակէն քանի մը զօրաբաժիններ փոխադրուեցան Անգլիա:

× Գահիրէի ոստիկանութիւնը ձեռնարկեց բոլոր անգլիական եւ ամերիկեան հրատարակներուն ինքնութեանց ճշդումին:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վերջին օրերուն, նոր թափ մը ստացան ապստամբական եւ ահաբեկչական արարքները: Պենի Սլիմանի մէջ ապստամբներու մեծ խումբ մը ծուղակի մէջ ձգեց ֆրանսական պահակախումբ մը: 22 զինուորներ սպաննուեցան, 5 հոգի վիրաւորուեցաւ: Ալժէի, Կոնստանթինի եւ Քապիլիոյ շրջանին մէջ ապահովութեան ուժերը կը շարունակեն իրենց խաղաղեցման աշխատանքները: 40ի չափ ապստամբներ սպաննուեցան: Առջի օրուան պայթումին հետեւանքով, Ալժէի ոստիկանութիւնը բազմաթիւ կասկածելիներ ձերբակալեց:

× Ըստ պաշտօնական զեկոյցի մը, գնդ. Նասր Գահիրէ հրաւիրեց Թունուզի վարչապետը:

ՄԱՐՍԻՆԵԼԻ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

Երկուշաբթի, «Ազգային Սուգի Օր»ը իր ողբերգական գագաթնակէտին հասաւ, երբ ազատարարները թիւ 835 անցքէն վերադարձան 114 հանքագործներու դիակներով ծանրաբեռնուած: Այսպէսով, ցարդ գտնուած դիերուն թիւը կը հասնի 125ի: Ազատարար ուժերը կը շարունակեն փնտռել միւս 145 հանքագործները, որոնք տակաւին արգելափակուած կը մնան բու-

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԷՓՍ-ԼԷ-ՊԷՆԻ ՄԷՋ

Այս տարի եւս Օգոստ. 19ին, ժամը 9-21, տեղի պիտի ունենայ դաշտահանդէս մը, հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի, 0 փէ տիւ Թէլէֆէրիքի մէջ: Հանդէսը կը սկսի պատարագով: Պատարագիչ Տ. Թովմաս քհ.: Բանախօսութիւն, երգ եւ արտասանութիւն կէսօրէ ետք: Նոյնքան հաճելի ժամանց, ինչպէս անցեալ տարի: Հասոյթը պիտի յատկացուի նոր կազմուած կիրակնօրեայ դպրոցին:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԸ
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

15 Օգոստոս, չորեքշաբթի առաւօտ, Աստուածածնայ տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի, Ռիւ Ժէ Սէն Լուի սրահին մէջ:

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քահանայ (Լիոնէն): Երգեցողութեանց պիտի մասնակցի Օր. Սիրան Տէր Կոմսեան:

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ յառաջիկայ օգոստոս 14ին ոչխարի մատաղ եւ աղի օրհնութիւն պիտի կատարուի իրիկուան ժամը 6ին: Իսկ օգոստոս 15ի առաւօտ, ժամը 8ին Ս. պատարագ, հոգեհանգիստ եւ խաղողի օրհնութիւն պիտի կատարուի: Եկեղեցի կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Հայ Կարմիր Խաչի Օրուան առթիւ Ֆէսանվիլլէի օդափոխութեան կայանին կը նուիրեն.— Պ. Ե. Սարաֆեան 1000 Ֆր., Տէր եւ Տիկ. Գալիկեան՝ 1000, Պ. Հարենց՝ 1000, Պ. Ա. Մալաճեան՝ 1000, Տիկ. Մեսրոպեան՝ 1000, Տքթ. Քիթապճեան՝ 1000, Պ. Ճիէրճեան՝ 1000, Օր. Շամտանճեան՝ 500, Տքթ. Շամլեան՝ 600, Պ. Կ. Փափազեան՝ 1000, Տքթ. Քէշիշեան՝ 1000, Պ. Լ. Մուրատեան՝ 1000, Պ. Ճերմակեան՝ 1000, Պ. Պարթեւեան՝ 500, Պ. Տէր Յակոբեանց՝ 1000, Տքթ. Արզարեան՝ 1000, Պ. Հրաչեան՝ 1000, Պ. Պըղտիկեան՝ 1000, Տէր եւ Տիկ. Բարմաք՝ 1000, Տէր եւ Տիկ. Բ. Աճէմեան՝ 1000, Տիկին Կէվրէկ՝ 500, Պ. Յ. Յակոբեան՝ 1000 Ֆրանք:

տորերկրեայ անցքերուն մէջ: Զանոնք ողջ գտնելու յոյսը օր ըստ օրէ կը նուազի, բայց ազատարարները մեծ հերոսութեամբ կը շարունակեն իրենց աշխատանքը:

× Պելժիոյ եւ Իտալիոյ թերթերը, ինչպէս նաեւ Վատիկանի պաշտօնաթերթը կը պահանջեն որ ածխահանքերուն մէջ հիմնական բարեփոխումներ մտցուին՝ բանուորներուն կեանքի ապահովութեան համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍ որոշեց չմասնակցիլ Մելպուրնի միջազգային Ողիմպիական խաղերուն:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ Ճափոնի արտաքին նախարարները ընդհատեցին իրենց բանակցութիւնները. երկուքն ալ հրաւիրուած են Լոնտոնի ժողովին:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Դեմոկրատ կուսակցութեան 32րդ համագումարը իր բացումը կատարեց երկուշաբթի օր՝ Շիքակոյի մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ բանուոր հացագործները անորոշ ժամանակի համար գործադուլ յայտարարեցին:

ՎԱՌի շրջանին մէջ անտառային հրդեհներու չորս նոր դէպքեր եւս պատահեցան:

ՄԻՆՉԵՒ ՕԳՈՍՏ. 15 մէկ միլիոն Փարիզցիներ արձակուրդի մեկնեցան:

1200 ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐ հեռացան Եգիպտոսէն:

ՄԱՐՈՔԻ Սուլթանին անդրանիկ զաւակը, Մուլէյ Հասան, իր արձակուրդները պիտի անցընէ Ֆրանսայի մէջ:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ դժգոհ է, որ չէ հրաւիրուած Լոնտոնի ժողովին, եւ կը բողոքէ Արեւմտեան Գերմանիոյ յղուած հրաւէրին դէմ: Անգլիացիները պատասխանեցին թէ Արեւմտ. Գերմանիա հրաւիրուած է որպէս Սուէզի ջրանցքէն օտուող պետութիւն:

ՍԱԿԱՐԱՆ.— (Օգոստ. 13) ձոյլ ոսկի 478.000, նափոլէոն 3460, զուիցերիական 3340, քսան տոլարնոց 16.960, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1090, տոլար 411, զուիցերիական 98, պելժիական 8,05, լիր 0,64, փեսեթա 9,10:

Ի ԲԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏ
ԴԷՊԻ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ընդհանուր փափաքին գոհացում տալու համար Գ. մեկնում մը դէպի Հայաստան տեղի պիտի ունենայ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 17ին: Արձանագրութեանց վերջին թուական՝ Օգոստոս 20:

Գրել Նուպար Ակոբոֆի՝
168, Rue du Temple, Paris (3e)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ստիպողաբար կ'ուզուի կին մը Անտիպի հանգստեան տան գործերուն համար: Դիմել տնօրէնուհիին՝ 1, Ռիւ Ժան Ֆինօ, Անտիպի:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աչկերտ մը 15-18 տարեկան, մանիւթանսիոնէր: Նախընտրելի է որ հեծանիւ ունենայ քուրսերու համար: Դիմել Գ. Թոփալքեանի,
51 Rue d'Hauteville, Paris

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
46, RUE RICHER - PARIS (9e)
Tél.: PROvence 64-90
C. C. P. Paris 3630-66

Նորագոյն հրատարակութիւններ

Ժամանց եւ Զբօս, Կ. Գուշակ (Երազներու բանալին, Բախտագուշակութիւն, Աստղագիտութիւն, Ոգեհարցութիւն, Ձեռնածութիւն, ժամանցի խաղեր եւն.): Մեծադիր 632 էջ, 1956 Պէյրութ, գինը՝ 1400, թղթատարի ծախքով 1500 Ֆր.:

Գարնանային, Վ. Շուշանեան, հրատարակ, 1956, Պէյրութ, գինը՝ 600 Ֆր:

Մեռնող Գիւղին պատմութիւնը, Մ. Պարսամեան (Մանկութեան, Պատանեկութեան, Ուսանողական Յուշեր, Գրական Դէմքեր): Գինը՝ 800 Ֆր.:

Դար մը գրականութիւն, Մ. Թէօլէօլեան, Բ. հատոր, Գահիրէ 1956, գինը 1200 Ֆր.:

(Սփիւռքեան գրական սերունդէն 58 դէմքեր, խորհրդահայ գրողներէն 24 դէմքեր, իրենցմէ ընտրուած էջերով) Նախապէս լոյս տեսած է Ա. հատորը, 1200 Ֆրանք:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

●

Խանասորի արշաւանքի 59րդ տարեդարձին առթիւ:

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Չաւուշ խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի:

Կիրակի, Օգոստ. 19ին, ամբողջ օրը, Լա Քօլ սիւր Լուի գեղեցկագեղ անտառին մէջ: Պատուոյ նախագահութեամբ ընկ. Ս. ՎԱՀԱՆԵԱՆի (Քանէն): Կը նախագահէ ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ: Կը խօսի Տիկին ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՍԱՔԵԱՆ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

ՇԱՆՕԹ.— Մասնաւոր օթօքարը կը մեկնի Փլաս Մասէնայէն ժամը 9ին, կը հանդիպի Մաթըլէնի Հայոց եկեղեցին: Անոնք որոնք չեն կրնար առնել այդ օթօքարը, կար տ'Օթօպիւսէն ժամը անգամ մը օթօպիւս մը կը մեկնի դէպի Լա Քօլ Սիւր Լու եւ անոնք որոնք կառքով կուգան, Լա Քօլ չմտած Ռութ Վէր Կոաս առնել եւ մինչեւ Գաքիւսի սրճարանը երթալ, իսկ ուրիշ միջոցներով եկողները հեռաձայնել Լա Քօլէն 53 թիւը, կառքերով կ'առնենք զիրենք: Ճոխ պիւֆէ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 17 ՕԳՈՍՏՈՍ • VENDREDI 17 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7656 32e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3467

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՎՃԻՌԸ

•

Վազգէն Ա.ի արտասահման ճամբորդութիւնը բացառիկ երեւոյթ մըն էր եւ աննախընթաց՝ մեր պատմութեան մէջ:

Ինչո՞ւ պիտի ելլէր խորհրդային սահմաններէն դուրս, երբ տակաւին չէր այցելած Հայաստանի, Վրաստանի, Ազրբէջանի եւ Հիւսիսային Կովկասի իր թեմերուն:

Ինչո՞ւ ամէնէն առաջ պիտի երթար Լիբանան, որ իր թեմը չէր: Եթէ արտասահման շրջագայութեան պիտի ելլէր, նախապէս պէտք է այցելէր Էջմիածնական թեմերը:

Եթէ կ'ուզէր իր ողջոյններուն հետ համերաշխութիւն, սէր եւ միաբանութիւն բերել սփիւռքի հայութեան մխածնաէջ Աթոռէն, պէտք է երթար նախ Ամերիկա, ուր կարեւոր աշխատանք ունէր կատարելիք:

Մենք համոզուած ենք, որ Վազգէն Ա. երբեք ծրագրած չէր այդքան հապճեպով հեռանալ մայր Աթոռէն:

Իր ծրագիրն էր եպիսկոպոսական ժողով գումարել Էջմիածնի մէջ այս տարուան գարնան: Եւ արդէն այդ ուղղութեամբ նախապատրաստական աշխատանքներու ալ ձեռնարկած էր:

Անցեալ Նոյեմբերին հրաւէրներ ղրկած էր արտասահմանի բարձրաստիճան եկեղեցականներուն: Պոլսոյ Պատրիարքն իսկ կը պատրաստուէր երթալ Էջմիածին, հրաւէր ստացած ըլլալով Վազգէն Ա.էն:

Սակայն չարաթը ուրբաթէն առաջ եկաւ:

Երբ յայտնի եղաւ, որ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին, ընտրութիւնը քանիցս ձգձգուելէ վերջ, որոշուած է անդառնալիօրէն կատարել Փետրուար 14ին, հայութեան պառակտումին մէջ իրենց շահը փնտռող «Հայաստանասէր»ները յաջողեցան Անթիլիաս ղրկել տալ Ամենայն Հայոց Հայրապետը:

Դէպքերը ցոյց տուին, որ Վազգէն Ա. ոչ թէ հոն գացած էր իր յօժար կամքով՝ «ընտրութեան մասնակցելու եւ նորընտիր կաթողիկոսը օծելու», այլ ղրկուած էր Զարեհ Ա.ի ընտրութիւնը ձախողեցնելու նպատակով:

Ղրկուած էր ո՛չ թէ Միաբանութեան մէջ համերաշխութիւն ստեղծելու, այլ անմիաբանութիւն սերմանելու: Ո՛չ թէ իր վեհափառ անձին հեղինակութեամբ դժգոհները կարգի հրաւիրելու, այլ անոնց ընդդիմութիւնը հրահրելու յետին մաքով:

Եթէ իսկապէս եկած էր «ընտրութեան մասնակցելու եւ օծելու», ինչո՞ւ չմասնակցեցաւ ընտրութեան եւ յուցական կերպով մեկնեցաւ Պէյրութէն՝ քանի մը ժամ առաջ ընտրութենէն, որուն թուականն ալ ինք որոշած էր (Փետր. 20 փոխանակ 14ի):

Իբրեւ Աստուծոյ պաշտօնեայ, իր պարտականութիւնն էր մասնակցիլ ընտրութեան եւ համակերպիլ մեծամասնութեան քուէին՝ համաձայն աւետարանական սկզբունքին.— «Ձայն բազմաց ձայն Աստուծոյ»:

Ընտրեալ կաթողիկոսը օրհնելէ և օծելէ վերջ միայն պէտք է հրաժեշտ տար Կիլիկիոյ Աթոռին:

Չըրաւ այդպէս, որովհետեւ իրաւունք չունէր ընելու:

Ձախողեցաւ իր առաքելութեան մէջ, — արգիլել Զարեհ Եպս.ի ընտրութիւնը:

Պարտուեցան նաեւ «Հայաստանասէր»ները, որոնք անզօր կատաղութեան մատնուած՝ չարժման մէջ դրին կիներու եւ աղջիկներու «բանակ»ներ, գողցան Լուսաւորչի Աջը ու սուրբ մասունքները, իրենց թերթերը աղբանոցի վերածեցին եւ ի վերջոյ Միաբանութեան պառակտումը իր գերագոյն աստիճանին հասցուցին:

Վազգէն Ա. Գահիրէէն մինչեւ Փարիզ, ապա մինչեւ Էջմիածին իր հրապարակային յայտարարութիւններով եւ քարոզներով կրակին վրայ իւղ լեցնելէ զատ բան մը չըրաւ:

Իր մատի մէկ շարժումով կրնար հրամայել Կիլիկիոյ միաբանութեան, որ համախմբուի ընտրեալ կաթողիկոսին շուրջ, կրնար յորդորել Էջմիածնական եպիսկոպոսներուն, որ մասնակցին օծումին, կրնար սէր, միաբանութիւն եւ եղբայրութիւն քարոզել Լիբանանի եւ Սուրիոյ հայութեան՝ յանուն ազգային գերագոյն շահերու:

Չըրաւ ասոնց եւ ոչ մէկը:

Պատմութիւնը պիտի արձանագրէ այս բոլորը, պիտի ճշդէ պատասխանատուութիւնները եւ պիտի տայ իր վճիռը:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ԺՈՂՈՎԸ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

•

Հրաւիրուած 24 պետութիւններէն 22ին ներկայացուցիչները հասան Լոնտոն, ուր հինգշաբթի օր սկսան իրենց խորհրդակցութեանց:

Ժողովին առաջին օրը, կացութիւնը հետեւեալն էր.— Երեքները հաստատ կը մնան Սուէզի միջազգայնացման իրենց որոշումին մէջ: Խ. Միութիւնը չափաւոր ընթացք մը ունի: Եգիպտոս կը տատամսի: Հնդկաստանը, Փաքիստանն ու Սէյլանը կ'ուզեն միջին ճամբայ մը գտնել:

Ինչպէս արդէն գրած էինք, Եգիպտոս եւ Յունաստան մերժեցին մասնակցիլ. բայց գնդ. Նասըր [illegible] Նամօտ գործակից – խորհրդականներէն հ զարապես Ալի Սապրի Լոնտոն ուղարկ[illegible]եցաւ՝ «ժողովին աշխատանքներուն հե[illegible]եւելու համար»: Լոնտոնի մէջ կ'ըսուի թէ Նասըրի անպաշտօն ներկայացուցիչը ժողովասրահէն ներս պիտի չընդունուի, որովհետեւ դռնփակ նիստերը վերապահուած են միայն հրաւէրը ընդունող պետութեանց ներկայացուցիչներուն: Կը կարծուի թէ ասիական պետութիւններն են, որ գնդ. Նասըր համոզեցին իր գործակիցը Լոնտոն ուղարկելու: Արդարեւ, Հնդկաստանի եւ Ինտոնեզիոյ վարչապետները, Լոնտոն հասնելէ առաջ, Գահիրէի մէջ կարճ տեսակցութիւն մը ունեցան գնդ. Նասըրի հետ. երկուքն ալ համոզուած են թէ կարելի պիտի ըլլայ Լոնտոնի մէջ դրական արդիւնքի մը հասնիլ, «առանց փտանգելու Եգիպտոսի անկախութիւնն ու հպարտութիւնը»: Կ'ըսուի նոյնիսկ թէ Լոնտոնի ժողովին պիտի ներկայացնեն ծրագիր մը, որուն մասին գնդ. Նասըրի կարծիքն ալ առին:

× Լոնտոնի մէջ, արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչները վերջացուցին իրենց նախապատրաստական աշխատանքները: Չորեքշաբթի օր, Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարները բազմաթիւ անգամներ խորհրդակցեցան իրարու եւ Անգլիոյ վարչապետին հետ: Տըլըս տեսակցութիւններ ունեցաւ Շեպիլովի եւ Հնդկաստանի ներկայացուցչին հետ: Ապա այս երկուքը դէմ-դէմի խօսակցեցան: Ֆրանսայի եւ արեւմտ. Գերմանիոյ արտաքին նախարարները միասին ճաշեցին: Անգլիոյ արտաքին նախարարը զատ-զատ ընդունեցաւ Հնդկաստանի, Իրանի, Խ. Միութեան, Մ. Նահանգներու, Սպանիոյ, Փորթուգալի, Հոլանտայի եւ Փաքիստանի ներկայացուցիչները:

× Տիրող ընդհանուր կարծիքն այն է, թէ կարելի պիտի ըլլայ յաջող ելքի մը յանգիլ: Արդէն իսկ բազմաթիւ պետութիւններ առաջարկեցին միջնորդի դեր կատարել: Ամէնէն յատկանշականը, սակայն, Իրաքի դիմումն է, որովհետեւ կը կարծուի թէ Իրաք, ոչ Լոնտոնի խորհրդակցութեանց հրաւիրուած չէ, իր միջնորդութիւնը կ'առաջարկէ Եգիպտոսի խնդրանքին վրայ: Մեծ յոյսեր կան, որ Իրաք, որպէս Արաբական Դաշնակցութեան անդամ-պետութիւն և որպէս Անգլիոյ բարեկամ, պիտի կարենայ երկու կողմերն ալ գոհացնող միջին ճամբայ մը գտնել:

× Գահիրէի մէջ, Նասըր դրեթէ անբաժանելի է խորհրդային դեսպանէն. տասը օրուան մէջ տասն անգամ տեսակցեցաւ անոր հետ: Բայց այլեւս անզիջող եւ խիստ յայտարարութիւններ չըներ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հասցէին:

× Այս փոփոխութիւնը պէտք է վերագրել Մ. Նահանգներու բռնած դիրքին: Արդարեւ, Տըլըս քանիցս կրկնեց թէ հանդարտութեան իր կոչերը ուղղուած էին ոչ միայն Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի, այլ նաեւ՝ Եգիպտոսի: Ուաշինկթընի մէջ տիրող ընդհանուր կարծիքն այն է, թէ Մ. Նահանգներու դիրքը սխալ բացատրութիւններու տեղի տուաւ. կ'ուզեն որ Սուէզի հարցը խաղաղ միջոցներով լուծուի, բայց ասիկա չի նշանակեր որ անհամաձայնութեան մը պարագային իրենց դաշնակիցները պիտի լքեն, որովհետեւ կ'ընդունին թէ Սուէզը այս վերջիններուն համար «կենաց եւ մահու» խնդիր մըն է: Մ. Նահանգներու առաջին մտահոգութիւնը Ատլանտեան Ուխտին պահպանումն է. չեն ուզեր, նմանապէս, որ Միջին Արեւելքի պետութիւնները Խ. Միութեան գիրկը նետուին: Այս զոյգ նկատումներն են ահա, որ ուղղութիւն կուտան ամերիկեան քաղաքականութեան: Տըլըս կը վայելէ նախագահ Այզընհաուըրի անխառն վստահութիւնը, միւս կողմէ, ընդդիմադիր Դեմոկրատ կուսակցութիւնն ալ որոշեց չհակադրծել կառավարութեան տուած որոշումները, ինչ որ ալ ըլլան անոնք:

× Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը մասնաւոր յանձնախումբ մը ստեղծեց, որուն պաշտօնն է «գոհացնել Եւրոպայի քարիւղի պահանջները», եթէ Միջին Արեւելքի քարիւղի հայթայթումը դադրի:

×Միջերկրականի ամերիկեան նաւա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

⠿ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ⠿

•

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԵՏ

Կիրակի նորէն Օրսիվալ գացեր էի: Երրորդ հանդիպումս:

Մօտ ութսուն երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ խռնուած են Պ. Արսէնի պատմական դղեակին մէջ:

Ներկայացուցիչներ կան Փարիզէն, Լիոնէն, Ցէսինէն, Վալանսէն, Մարսէյլէն, Վիէննէն, եւայլն:

Ամէնքն ալ շատ գոհ են որ այս տարուան կայանը օժտուած է բնութեան բոլոր բարիքներով, — անտառ, ջուր, ծաղիկ եւ լեռ ու ձոր: Սքանչելի եւ կազդուրիչ համայնապատկեր մը, ամէն տեսակէտով:

Մեկնողներուն տեղ նորեր կը հասնին միշտ, եւ շէնքը նեղ կուգայ:

Կազմակերպիչ յանձնախումբը կարելին կը փորձէ ամէնքն ալ գոհացնելու համար, անկողին, պնակ եւ ուրիշ անհրաժեշտ պիտոյքներ ճարելով:

Մասնակցեցայ իրենց կէսօրուան ճաշին, — աղցան, միս, բրինձէ փիլաւ (եղինձ) եւ խաղող: Նաեւ գինի:

Աղջիկները եւ տղաքը կարգով կը սպասարկեն, պնակները լեցնելով առատօրէն ու բաշխելով:

Մէկը միւսէն վարժ եւ ժիր, կը ջանան տեղի չտալ որեւէ գանգատի:

Հարկ եղաւ ճառ մըն ալ խօսիլ, Եդուարդի բացման խօսքէն ետք:

Յետոյ խօսեցաւ Նուպարը, որ Փարիզէն եկած է վարչական գործերը քննելու:

Անշուշտ չէք սպասեր որ թղթակցութիւն մը գրեմ, ճառերու մասին, — Սրտէ բխած խօսքեր, յիշեցնելու համար նորահաս երիտասարդութեան կոչումն ու պարտականութիւնները:

Մենք այս Միութիւնները կը պահենք ոչ թէ նորահասները փարախ մը առաջնորդելու, այլ վառ պահելու համար անոնց ազգային գիտակցութիւնը եւ հպարտութիւնը:

Յետոյ անոնք բնազդաբար կը գտնեն իրենց ճամբան, լաւագոյնս ծառայելու համար այս արի ժողովուրդին:

Երբ դպրոց կ'երթայինք, մեզի կուտային Քրիստոնէական մը, որուն առաջին նախադասութիւնը կը սկսէր այսպէս.— Հաւատքով ի՞նչ ես. = Քրիստոնեայ եմ:

Այսօրուան առաջին պատասխանը պիտի ըլլայ. — Հա՛յ եմ:

Պէտք է հաստատել բարձրաձայն եւ արժեցնել:

Արժեցնել՝ նոխացնելով իրենց հայկական գիտելիքները եւ ձգտելով նոր ակօսներ բանալ մէկ սերունդէն միւսը:

Կը թուի թէ բաւական օգտուած են Արմենիայի չորս-հինգ դասախօսութիւններէն:

Օրերը կ'անցընեն զանազան խաղերով, պտոյտներով եւ ընթերցումով:

Մառանը միշտ եռք է եւ մեծաքանակ գնումներ կը կատարեն պարբերաբար:

Ունին խոհարար, խոհարարուհի եւ մատակարար մարմին մը որ կրնայ համեստ պանդոկ մը բանեցնել:

Ամէնէն ուրախալին՝ ընկերական տաքուկ մթնոլորտն է:

Բաժակ մըն ալ դուք պարպեցէք իրենց կանանչ արեւուն: ՎԱՀԷ

ՀԱԼԷՊԻ ԳԱՒԱՌԱԿԱՆԻ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ [illegible]

•

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, Օգոստոս 12ին տեղի պիտի ունենային Բերիոյ Թեմի Ազգային Գաւառական ժողովի լրացուցիչ ընտրութիւնները, բայց Սուրիոյ ներքին նախարարութիւնը մէկ շաբաթով յետաձգել տուած է:

Այս առթիւ «Ազդակ»ի Օգոստոս 14ի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները.—

Նախատեսելով իրենց վերջնական եւ անվերականգնելի դատապարտութիւնը, ազգայաններու եւ խռովարարներու խմբակը զգուելի եւ տմարդի միջոցներու դիմեց, ժուռնալներ տուաւ ներքին նախարարութեան, որպէսզի ընտրութիւնները յետաձգուին:

Իր ժուռնալներուն մէջ, անարիներու այդ խմբակը կը խօսէր արինայեղութիւններո՛ւ մասին, որոնք իբր թէ կրնային տեղի ունենալ ընտրութիւններու պարագային:

Սուրիոյ ներքին նախարարութիւնը որոշած է շաբաթ մը յետաձգել տալ ընտրութիւնները, յուսալով որ կարելի կ'ըլլայ կողմերու միջեւ համաձայնութեան եզր մը գտնել:

Մեր տմարդի հակառակորդները, որոնք շարունակ «ժողովուրդ» կը հոլովեն, երէկ անգամ մը եւս փաստեցին որ կը սարսափին ժողովուրդէն, անոր քուէէն, անոր հզօր կամքէն:

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեցին Կիպրոսէն՝ Պ. Վարդգէս Սինանեան, աշխատակից հայերէն եւ անգլերէն թերթերու, որ առեն մը պիտի մնայ Եւրոպա:

Տէր եւ Տիկին Տելեմաք Քիւրքճեան, ծանօթ առեւտրական (Սուտան եւ Եգիպտոս) որ քանի մը օր Փարիզ մնալէ ետք կ'անցնին Զուիցերիա:

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԸ

ԽՄԲ.— Օգոստոս 10ին, Պէյրութի Օթէլ Բաֆիթոլի սրահին մէջ, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Ազգ. Կեդրոնական Վարչութիւնը մամուլի ասուլիս մը տուած է լիբանանեան մամուլին (ֆրանսերէն, արաբերէն եւ հայերէն), լուսաբանելու համար հանրային կարծիքը: Ստորեւ կը հրատարակենք պաշտօնական յայտարարութիւնը եւ եղած հարցումներն ու պատասխանները. («Ազդակ», Օգոստ. 12).—

Ազգ. Կեդր. Վարչութեան հրաւէրին պատասխանած էին Պէյրութ, Ճէրիտէ, Նովմ, Նահար, Հայեար, Սատա Լուպնան, Պէյրութ-Մասա, Տիար, Մէժէլէս, Էլ-Բիւլլիէ, Լ'Օրիան, Լը Ժուռ, Լը Սուառ, Այգ, Նայիրի եւ Ազդակ թերթերու, Աժանս Ֆրանս-Փրէսի, Աժանս տ'Էնֆորմասիոն Լիպանէզի եւ Աժանս տ'Էնֆորմասիոն Արապի թղթակիցները: Ներկայ էին նաեւ երեք ուփոթէօր-լուսանկարիչներ:

Մամուլի ասուլիսին ներկայ եղան ատենապետ Տեղապահ Բարձր. Տէր Խորէն Եպիսկոպոս Բարոյեան, Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան Կրօնական Ժողովի ատենապետ՝ Գերաշնորհ Ղեւոնդ Եպիսկոպոս Չէպէեան, ատենադպիր՝ Հոգշ. Գարեգին Վրդ. Սարգիսեան, Ճէլիրէի առաջնորդական փոխանորդ Հոգշ. Տաճատ Ծ. Վարդապետ Ուրֆալեան, Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան Քաղաքական Ժողովի ատենապետ Պ. Ռուբէն Մավիսագալեան, ատենադպիր Տոքթ. Աւետ Գապագեան, անդամներ՝ մեթր Խաչիկ Պապիկեան, մեթր Ֆրէտ Արսլանեան, Պ. Յարութիւն Գույումճեան ու նաեւ՝ պետական երկու հայ երեսփոխանները՝ Պ. Մովսէս Տէր Գալուստեան, (որ անդամ է նաեւ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան) եւ Տիգրան Թոսպաթ:

Մեթր Խաչիկ Պապիկեան կարդաց պաշտօնական հաղորդագրութիւն մը՝ արաբերէն լեզուով, յանուն Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Փափաքող չէինք պետութիւնը, մամուլը եւ հանրային կարծիքը զբաղեցնել մեր ներքին համայնքային խնդիրներով: Սակայն փաստ է, որ անկախ մեզմէ եւ հակառակ մեզի վերջին հինգ վեց ամիսներու ընթացքին լիբանանեան թերթերու մէջ զանազան լուրեր եւ յօդուածներ հրատարակուեցան Անթիլիասի Կաթողիկոսարանին եւ անոր հետ առնչութիւն ունեցող խնդիրներուն շուրջ:

Լիբանանեան հանրային կարծիքը լուսաբանելու համար, խնդրին էութիւնը ամփոփ ձեւով կուտանք մամուլի յարգելի ներկայացուցիչներուդ:

Անթիլիասի կիլիկեան Կաթողիկոսութիւնը շարունակութիւնն է Սիսի դարաւոր Աթոռին: 1952ին վախճանեցաւ վերջին գահակալը: Մօտաւորապէս չորս տարի թափուր մնաց աթոռը, մինչեւ որ 20 Փետրուար 1956ին ընտրուեցաւ ներկայ Գահակալը՝ Զարեհ Ա.:

Հայութեան մօտ կաթողիկոսական ընտրութիւնը կը կատարուի Պատգ. Ժողովի մը կողմէ: Այս ժողովին կը մասնակցին Անթիլիասի կաթողիկոսութեան ենթակայ Հայերու հոգեւորական եւ աշխարհական ներկայացուցիչները: Այս ներկայացուցիչները, մեծամասնաբար աշխարհականներ, կը նշանակուին իւրաքանչիւր երկրի, հայ համայնքի օրէնսդիր ժողովներուն կողմէ: Այս ժողովները կազմուած են, պետականօրէն ճանչցուած համայնքային օրէնքներու համաձայն կատարուած ժողովրդային քուէարկութեամբ:

20 Փետրուար 1956ի վերջին Պատգ. ժողովին կը մասնակցէին 50 պատգամաւորներ, որոնց ջախջախիչ մեծամասնութեան քուէով կաթողիկոս ընտրուեցաւ Հալէպի Թեմակալ Առաջնորդ Զարեհ Եպս. Փայասլեան:

Փաստի մէջ, անհրաժեշտ կը նկատենք յայտնել, որ Անթիլիասի միաբանութիւնը, իր կարգին Պատգ. Ժողովին կը մասնակցէր իր հինգ ներկայացուցիչներով: Մանրամասնութեան այս առանձինն յիշատակութեան պատճառը այն է, որ ընտրուած կաթողիկոսը ոչ թէ վանքի մը միաբանութեան մեծաւորն է, այլ համայնքին հոգեւոր ու վարչական գերագոյն պետը:

Հայաստանեայց Եկեղեցին ներքնապէս մէկ եւ անբաժանելի միութիւն մըն է դաւանաբանական եւ ծիսական տեսակէտէն: Բայց մեր եկեղեցին դարերու ընթացքին ունեցած է վարչականօրէն իրարմէ բոլորովին անկախ կաթողիկոսական կեդրոններ: Ներկայիս այդ կեդրոնները երկուք են. մին Էջմիածնի, միւսը Անթիլիասի մէջ: Հայ ժողովուրդի քաղաքական պայմաններու արդիւնքն է մէկէ աւելի վարչականօրէն իրարմէ անկախ հոգեւոր կեդրոններու գոյութիւնը:

Բարեբախտութիւն է, որ հայ եկեղեցիի կաթողիկոսական համաստիճան երկրորդ Աթոռը հաստատուած է արաբական աշխարհի անկախերկիրներէն Լիբանանի մէջ: Նոյնքան բարեբախտութիւն կը համարենք Զարեհ Ա.ի Աթոռակալ ընտրութիւնը, նկատելով որ ան ծանօթ դէմք մըն է այդ աշխարհին, որուն շահերուն գործնապէս եւ հաւատարմօրէն ծառայած է իբրեւ Հալէպի եօթը տարիներու Թեմակալ Առաջնորդ:

20 Փետրուարի ընտրութեան յաջորդող օրերու ընթացքին լիբանանեան, սուրիական եւ կիպրական իշխանութիւնները պաշտօնապէս ճանչցան Զարեհ Ա.ի հայ համայնքի հոգեւոր գերագոյն պետի հանգամանքը, տրուած բլլալով ընտրութեան օրինականութիւնը համաձայն համայնքի ներքին օրէնքներուն: Նոյն այդ օրէնքներով կատարուած են նախորդող կաթողիկոսներու ընտրութիւնը եւ իշխանութեանց կողմէ ճանչցուած են իբրեւ այդպիսիներ:

Ինչպէս բոլոր ընտրութիւններուն, նոյնպէս Անթիլիասի կաթողիկոսական ընտրութեան շուրջ կողմեր ստեղծուեցան: Այս երեւոյթը բնական էր եւ հասկնալի: Ինչ որ անբնական է եւ դատապարտելի, ջախջախիչ մեծամասնութեան կամքով եւ օրէնքներու սահմանին մէջ կատարուած ընտրութենէն վերջ պայքարի շարունակութիւնն է: Ընտրեալը եւ անոր կրօնական եւ աշխարհական շրջապատը ամէն կերպով աշխատեցան վերջ տալու համար անհասկացողութեանց, փորձեցին սիրաշահիլ դժգոհները, կարեւոր զիջումներու տրամադիր գտնուեցան, բայց ձախողեցան:

Դժգոհութիւնը մեծ չափով անհատական շահագրգռութիւններու եւ կրքոտումներու հետեւանք է. դժբախտաբար, գոյութիւն ունին նաեւ քաղաքական պատճառներ: Պարագան նոյնն է, որքան աշխարհական նոյնքան միաբան կրօնականներու համար:

Բարեբախտաբար գանցառելի փոքրամասնութիւն մըն են անոնք: Այսպէս ըլլալով հանդերձ, կը շարունակեն մթնոլորտը լարուած պահել, թելադրուած արտա-լիբանանեան ազդեցութիւններէ, գրգռանկուած հայ դրամատէր քանի մը անհատներու տիրակալութեան տենդէն եւ օգտագործելով Անթիլիասի Աթոռին երկու անձնապէս շահագրգռուած եպիսկոպոսներու փառասիրական եւ մարդկային այլ տկարութիւնները:

Երկու խօսք ալ օծումին շուրջ. եկեղեցական կարգով արարողութիւն մըն է օծումը, որ կաթողիկոսական ընտրութիւնը հանդիսաւոր ձեւով նուիրագործելու իմաստ ունի: Ընտրութեամբ, եպիսկոպոս մը կը դառնայ կաթողիկոս, եպիսկոպոսներու մէջ առաջինը: Ընտրութեամբ, Կաթողիկոսը տէրը կը դառնայ Աթոռին եւ գերիշխան ներկայացուցիչը եկեղեցիին եւ համայնքին, կատարելէ յետոյ իր սահմանադրական երդումը, ինչ որ տեղի ունեցաւ 9 Յուլիս 1956ին: Օծումը պիտի կատարուի ժամանակի եւ պայմաններու յարմարութեան համաձայն:

Վերջացնելու համար, բոլոր սահմանադրական երկիրներու մէջ, ընտրութիւններէն վերջ դժգոհ փոքրամասնութեան մը կողմէ շարունակուող գրգռութիւնները պատժելի են օրէնքով: Լիբանանի ազատ պայմաններու չարաշահումն է ինչ որ տեղի կ'ունենայ դժգոհ փոքր խմբակին կողմէ, եւ որ կը ձգտի քաոս մը ստեղծել համայնքին մէջ՝ ծանր հետեւանքներով, որոնց ամբողջ պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ անոնց հեղինակներուն վրայ, ըլլան անոնք կրօնական թէ աշխարհական:

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ԿԻԼ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ
ԱԶԳ. ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Ատենադպիր	Ատենապետ
ՏՔ. Ա. ԳԱՊԱԳԵԱՆ	Ռ. ՄԱՎԻՍԱԳԱԼԵԱՆ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Ատենադպիր	Ատենապետ
Գ. Վրդ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ	Ղ. Եպս. ՉԷՊԷԵԱՆ

ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

Այս հաղորդագրութիւնը որ, բազմագրուած արաբերէն, ֆրանսերէն եւ հայերէն լեզուներով, բաժնուեցաւ լրագրողներուն, առիթ տուաւ բազմաթիւ հարցումներու, զորս ուղղեցին ներկայ լրագրողները:

Լրագրող մը հարցուց.

-- Կիլիկեան Աթոռը անկա՞խ է Էջմիածնի Աթոռէն:

Տեղապահ սրբազանը անձամբ եւ մեթր Խաչիկ Պապիկեանի միջոցաւ պատասխանեց այս հարցումին.

-- Կիլիկեան Աթոռը անկախ է ու ազատ պիտի մնայ:

Լրագրողներէն մէկը արծարծեց Հալէպի Գաւառականին հարցը եւ այդ առթիւ հակառակորդ ճակատի վերագրումներուն շուրջ լուսաբանութիւններ ուզեց:

Սուրիոյ պետական նախկին երեսփոխան եւ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան անդամ մեթր Ֆրէտ Արսլանեան, որ մօտէն տեղեակ է խնդրին էութեան, տուաւ անհրաժեշտ բոլոր լուսաբանութիւնները, շեշտեց որ սուրիական իշխանութիւնները վճռականօրէն ճանչցած են օրինաւորութիւնը Հալէպի Գաւառականին, հետեւաբար նաեւ անկէ բխած պատգամաւորներուն, ինչ որ կասկածէ դուրս կը դարձնէ օրինաւորութիւնը 20 Փետրուարի կաթողիկոսական ընտրութեան:

Լրագրող մը հարցուց.

-- Ընդդիմադիր ճակատը, Հանրապետութեան Նախագահին տուած իր այցելութենէն ետք, հրատարակած է զեկոյց մը, որուն մէջ կ'ըսուի թէ նախագահ Շամուն զարմանք յայտնած է որ իշխանութիւնները վկայագիր մը յանձնած են Վեհ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոսին՝ զայն ճանչնալով իբրեւ հոգեւոր վերին պետը հայ համայնքին: Որքա՞ն ճիշդ է այս պարագան:

Մեթր. երեսփոխան Պ. Տիգրան Թոսպաթ անձնապէս պատասխանեց այս հարցումին.

-- Ի վիճակի եմ յայտարարելու թէ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՎԵՐԱԳՐՈՒԱԾ ԽՕՍՔԵՐԸ ԵՐԲԵՔ ՉԱՐՏԱՍԱՆՈՒԵՑԱՆ: *Նախագահ Շամուն, իբրեւ Լիբանանի Նախագահ, ընդունեց լիբանանցի Հայերու պատուիրակութիւն մը, որ եկած էր Կաթողիկոսութեան վերաբերեալ ագերսագիր մը ներկայացնելու: Հանրապետութեան Նախագահը, իր սովորական փափկանկատութեամբ, պարզապէս տեղեկացաւ ագերսագրին, նկատել տալով սակայն այդ պատուիրակութեան անդամներուն՝ թէ իրենց փաստարկութիւնները հիմ չունին:*

Ընդդիմադիրները իրենց մօտ դասական դարձած գործելակերպով մը, անամօթաբա՛ր, բոլորովին խեղաթիւրած են Նախագահ Շամունի խօսքերուն իմաստը: Եղածը պարզապէս խարդախութիւն է:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՏԷՐ ՇԱԽՇԱԽ

(Պոլսահայ իրական կեանքէ)

●

Դաժան Եղիշէն այնքան ուժով կը խփէր փայտը խեղճ տղուն կռնակին, որ շունչը բռնուեցաւ ու ակնոցն ալ վար սահեցաւ քիթէն: Ա՜յ, բարենշան էր ատիկա. Ս. Մեսրոպ այլասերած ուսուցիչէն աւելի Տէր Շախշախին թոռանը հետ էր: Զարաճճին կրնա՞ր չտեսնել որ անգութ մարդը հաւկուր դարձած, թունաթափ եղած էր բոլորովին:

Դեռ ակնոցը գետնէն վեր չառած, Սաղաթիէլ մէկէն չոկեց քամակը ու...

— Հը՜, դուն ինծի սա՞նկ կ'ընես, կեցիր երթամ պատմեմ իմ պապոյին, ըսելը չմնաց, փախա՛ւ սոտոտելով նապաստակի պէս:

Վարժապետ Եղիշէին պիտի հանդիպէի Պատրիարքարանը, 1919ի զինադադարի շրջանին, դլուխը կախ, կծկուած նստարանի մը անկիւնը: Երբ իրեն յանձնեցի Տեղապահին նամակը, ամօթէն չհամարձակեցաւ վեր առնել աչքերը, պարզապէս գոհացաւ չոր շնորհակալութեամբ: Գաբրիէլ Արք. Ճեվահիրճեան Սամաթիոյ թաղական խորհուրդին կը յանձնարարէր «պարտ ու պատշաճը տնօրինել ուսուցիչ Եղիշէի, որ մահմետականութենէ կը վերադառնար մայր եկեղեցւոյ գիրկը»: Ժամանակ մը վերջ Ամերիկա գնաց ու հոն մնաց:

Ազատութեան այդ օրերուն, Արթին Մկրտիչեան սկսած էր թերթ մը հրատարակել, զոր յանդգնած էր կոչել «Հայրենիք»: Չեմ գիտեր թէ որո՞ւ կ'ակնարկէր հայանուն հրէշը, բայց որոշ է թէ իր հայրենիքը մերը չէր...: Գործի վրայ երեւնալու, այլ մանաւանդ իր վարկը բարձրացնելու համար, գարշելի լրտեսը սկսած էր անխնայ մերկացնել Արշաւիր Սահակեանի (այլ անուամբ Արթիւրեանեան) չհատակութիւնները, որպէս թէ ինք «գառն Աստուծոյ» եղած ըլլար:

Օր մը, Տէր Շախշախ եկաւ Պատրիարքարան եւ ճիտը ծռած բսաւ ինծի.

— Օղուլ, իմ գիրը «խաս» չէ, սա թուղթին վրայ գրէ ազգականներուս անունը, պէլքի ողջ մնացողներ կ'ըլլան անոնց մէջ:

Տէրտէրը «Հայրենիք»ին ղրկեց իր ազգականներուն ցանկը, որ հրատարակէ «Կը փնտռուի»ներու բաժնին մէջ: Շաբաթ մը վերջ, նորէն եկաւ Պատրիարքարան, ու երբ աչքէ կ'անցընէինք ծանուցումը, վախ ծերուկ մը վեր առաւ նայուածքը «Ժողովուրդի Ձայնը»ին վրայէն:

— Տղա՛յ, ատ վարնոց մարդուն լրագիրը մի կարդար, յորդորեց ակնոցներուն տակէն ծուռ մը ինծի նայելով: Շատ մը մարդոց արունը մտած՝ հազարաւոր ընտանիքներ մոխիրի վրայ նստեցուցած է: Խուրշում մը պէտք է որ ատ «Հաֆիէ»ին հաշիւը մաքրէ, նայինք ո՞վ պիտի ըլլայ ատ իկիթը...:

Միտքս ինկաւ որ ընդհանուր պատերազմի շրջանին անգամ մը տեսած էի «Բրմը Սիասի»ի այդ սեւ ասպետը: Տեղապահին սենեակին դիմացը, բազրիքին առջեւ կանգնած՝ սիկառ ծխելով կը խօսակցէր բարապանապետին հետ:

Թուրք լրտեսի դասական տիպարն էր: Բաւական հաստակուռ, լայնաթիկն, ոլորուած պեխերով ու դիշատիչ աչքերով: Տղայական հետաքրքրութենէ մը մղուած՝ կամաց մը մօտեցած ու կրցած էի լսել իրենց խօսակցութեան վերջին մասը: Բարապանապետը բարկաճայթ կ'որոտար.

— Ի՞նչ պիտի ընես այն ատեն, տնաքանդ, հէ՞, ի՞նչ պիտի ընես...:

— Պա՛հ, Տաճիկներուն բան չըլլար... Աստուած մի արասցէ, եթէ հակառակը պատահի, չապիկս կը փոխեմ, միւս կողմը կ'անցնիմ...:

Վերջապէս, հայրենասէր բարապանապետը հուժկու թեւերը փաթթած էր մատնիչին իրանին ու քովի սրահը քաշած, ակռաներուն մէջէն մռնչելով.

— Շա՛ն զաւակ, առաջքս ինկիր նայիմ, թէ չէ քեզ հիմա կը խեղդեմ:

Տէր Շախշախին պատմեցի բոլոր լսածներս, խորապէս ամօթապարտ մնաց, իրենները փնտռելու գործը Մկրտիչեանին յանձնած ըլլալուն համար: Նախքան դաւառ մեկնիլը, գոնէ սրտի գոհունակութիւնը ունեցաւ իմանալով հրէշածին լրտեսին պատուհասումը, դաշնակցական աճարեկիչի մը ձեռքով:

Կեսարիա ճամբուած Պատրիարքարանի կողմէ, իբրեւ առաջնորդական փոխանորդ, Տէր Շախշախ տարաբախտաբար կ'իյնայ ճանկը պաշրպօզուքներուն, որոնք աստիկ կը ծեծեն, կը խոշտանգեն զինքը ու վերջն ալ պատուհանէն կը նետեն վար: Երջանկայիշատակ երէցը՝ արդէն հասած պատկառելի տարիքի մը, երկար չէր կրցած տոկալ ցաւերուն եւ իր հոգին աւանդած Արդէսի ատորոտը:

(6 — վերջ) ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ՖՈՆԹԷՆՊԼՈՅԷՆ

Առաւօտէն ի վեր կը գտնուիմ այս պատմական քաղաքին մէջ: Օ՛, որքա՜ն մաքուր են փողոցները, որքա՜ն հարազատ ինծ: Նստարան մը հոս, նստարան մը հոն: Իւրաքանչիւրին վրայ կան մէկ կամ երկու ծերունիներ, որոնք՝ հակառակ իրենց յառաջացած տարիներուն, դեռ կը պահեն գոհունակ երեւոյթ մը:

Հապա տունե՞րը, ցած եւ հաճելի, երբեք չեն նմանիր Փարիզի տուներուն: Ամէն մէկը ունի նրբութիւն մը: Կը նայիմ եւ յանկարծ անոյշ յիշատակ մը կ'արթննայ հոգւոյս մէջ: Յիշատակը մեր հայրենի տուներուն, որոնք ուռ՜ղ, չկա՜ն այսօր:

Հետզհետէ արեւը կ'անցնի քաղաքապետարանի հրապարակէն ու կը մօտենայ երկնքի պորտին: Կ'անցնիմ ես ալ և կ'երթամ դէպի կայսերական պալատը:

Այս պալատին առջեւի մասը՝ ուր կը բացուի մայր դուռը, ունի գեղեցիկ բաղրիքներով երկայն ցանկապատ մը: Դրան աջ եւ ձախ կողմերուն վրայ, հաւասար չափերով կը բարձրանան երկու նաշխուած սիւներ: Ու այդ սիւներուն ծայրերուն վրայ կը հանգչին թռելու պատրաստ մէկ մէկ ոսկեզօծ արծիւներ:

Կիրակի է: Ինծի պէս շատեր հերթի կը սպասեն: Այդ շատերուն մէջ կան ամէն ազգէ մարդիկ, որոնք եկեր են տեսնելու պալատը, որուն մէջ ապրեր են Ֆրանսայի թագաւորներն ու թագուհիները, ժամանակին

Վերջապէս կը բացուի դուռը, ու մենք կարգով կը մտնենք ներս:

Առաջին սենեակը, պարզ եւ հմայիչ, ունի սեղան մը միայն: Ու այդ սեղանին վրայ, ապակիէ տուփ մը, որուն մէջ պահուած է Նափոլէոնին պատմական սեւ գլխարկը: Քիչ մը անդին ժամացոյցը, ուր կը կարդացուին տարուան եղանակները, ամիսները, շաբաթները, օրերը, վայրկեանները եւ երկվայրկեանները:

Կը մտնենք Նափոլէոնին գրասենեակը: Հակառակ անցնող տարիներուն, պատերը դեռ կը պահեն արտակարգ գեղեցկութիւն մը: Ահա ննջարանը: Մեզի այնպէս թուեցաւ թէ ոսկի փոշիներու փոթորիկ մը կը գտնուա մէջը:

Այն սրահը, որուն մէջ նուագահանդէսներ տեղի կ'ունենային, անմրցելի երեւոյթ մը ունէր: Թագաւորութեան սրահը, որ Հենրիկոս Դ.էն մինչեւ Լուդովիկոս ԺԳ. պատմական շրջան մը բոլորած է, կը ներկայացնէ անվիճելի նրբութիւն մը: Մարի-Անթուանէթին բաղնիքը, իր ժամանակին եղեր է սքանչելիք մը: Թագուհիներուն սրահը, որ շինուած է Լուդովիկոս ԺԳ.ի հրամանով, ունի ինքնայատուկ ոճ մը: Իսկ այն կարգ մը գործիքները, որոնցմով կը նուագէր կայսրուհին Ժոզեֆին, դեռ կը մնան իբրեւ հնութիւն:

Ամէնէն հետաքրքրական մասը, որ ուշադրութիւնս գրաւեց, արքայական մատենադարանն էր: Հիմնուած Նափոլէոն Գ.ի հրամանով՝ 1835ին, ունի 80 մեթր երկարութիւն եւ 25 մեթր լայնութիւն 30 հազար գիրքերով:

Ֆրանսուա Ա.ի սրահները աւելի նուրբ եւ ճաշակաւոր են: Գորգերը, մարմարները, արձանները եւ խաղանկարները կը ցուցնեն այն թուականներու արուեստին նրբութիւնը:

Նափոլէոն Գ.ի ճաշարանը, իր տեսակին մէջ եզակի, ունի սիրուն տեսք մը: Իսկ ամէնէն գեղեցիկը այս սրահներէն, թագաւորներու խորհրդարանն է, որ կ'ըսես դեռ կը պահէ իր վեհութիւնը:

Հենրիկոս Գ.ի հանդիսասրահը, շինուած հսկայ տարածութեան մը վրայ, կը ցուցնէ անժխտելի գեղեցկութիւն մը: Ֆրանսուա Ա.ի ճեմավայրը, աւելի մեծ եւ ճաշակաւոր, կը նայի պարտէզին լիճը: Այս լճին մէջն է որ կը գտնուի Նափոլէոն Ա.ի տաղաւարը, ուր կ'ըսեն, միայն անձնական ծրագիրներ մշակելու համար կ'առանձնանար: —

Այսպէս, անցնելով 32 սրահներէ, կ'ելլենք դուրս:

Հիմա, պարտէզին մէջն եմ: Բայց այս անգամ մինակ: Կը նայիմ թանգարան դարձած այդ երբեմնի կայսերական պալատին ու կ'երազեմ: Մէկէն փոթորիկ մը կ'առնէ գլխս ու պատմութեան մշուշին ծոցէն կը տանի դէպի ետ՝ դէպի Հայոց աշխարհի փառքի օրերը: Ու հարցում մը կուգայ շրթներուս ծայրը.

— Բայց ո՞ւր եւ ե՞րբ պիտի բացուին դռները մեր թանգարաններուն, ուր ցուցադրուած ըլլան կեանքն ու գործունէութիւնը ներկայացնող այն բոլոր պատկերները արքաներուն, իշխաններուն, ազնուականներուն, դրչի եւ մտքի վարպետներուն, որոնք իրենց արեան գնով՝ ՀԱՅԸ տաղջնորդեցին անմահութեան դիրկը:

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ՈՒՂԵՑՈՅՑ ԿՈԹՈՂ.— Ճանապարհներու Վարչութիւնը որոշած է ուղեցոյց-կոթողներ կանգնել պատմական նշանաւոր յուշարձաններու շրջակայքը: Առաջինը շինուած է Երեւան-Էջմիածին ճամբուն եզրը, Զուարթնոցի մօտ: Կոթողը կերտուած է գորշագոյն տուֆէ, վեց մեթր բարձրութեամբ, որուն վրայ հպարտօրէն կանգնած է բրոնզաձոյլ արծիւը, զոր պատրաստած է նկարիչ-արձանագործ Երուանդ Քոչար: Արծիւին բարձրութիւնը կը հասնի երկու մեթրի: Արձանը կը յիշեցնէ Զուարթնոցի տաճարին վրայ կերտուած արծիւը, որ հայկական հին գինանշաններէն մէկն է: Պատուանդանին վրայ վերէն վար խոշոր տառերով գրուած է «Զուարթնոց»: Պատուանդանը կառուցուած է համաձայն ճարտարապետ Ռաֆայէլ Իսրայէլեանի նախագծին:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Ինչպէս գրած ենք ժամանակին, Պալզաքի գործերուն հայերէն թարգմանութիւնը պիտի հրատարակուի տասը հատորով: Արդէն լոյս տեսած են առաջին եւ երկրորդ հատորները, որոնք կը պարունակեն «Մարդկային կատակերգութիւն» շարքին գործերը: Առաջին հատորը կը պարունակէ «Շագրենէ կաշին» և «Շուանները» վէպերը, Պետրոսեանի ընդարձակ ուսումնասիրութեամբ: Երկրորդ հատորին մէջ կան «Տասներեքներու պատմութիւնը», «Խօժէնի Գրանտէ» վէպերը եւ «Լքուած կինը» վիպակը: Թարգմանութիւնները կատարած են Լ. Մարութեան, Լ. Փոթուկեան, Հ. Պարսամեան եւ Ա. Տայեան:

Պետական Հրատարակչականը վերջերս հրատարակեց Ա. Կուպրինի պատմուածքներու ժողովածուն, որ կը պարունակէ 12 գործ, — Օտեսա, Նռնաքարէ ապարանջանը, Լենուչկա, Երկրի ընդերքում, Սըրբազան Սուտ, Անխոով կեանք եւայլն: Ռուսերէնէ հայերէնի թարգմանած են Հ. Մազմանեան եւ Վ. Միքայէլեան:

Ռուսերէնէ թարգմանուելով հրատարակուած է հոլանտացի գրագէտ Մուլտատուլիի «Մաքս Հավելաար» վէպը, որ կը նկարագրէ ճաւացիներու թշուառ կեանքը անցեալ դարու 60ական թուականներուն: Հեղինակը հալածանքի ենթարկուելով հայրենիքէն հեռացած եւ օտարութեան մէջ մեռած է 1887ին:

ԵՐԵՒԱՆԻ նոր կայարանի շէնքին բացումը տեղի ունեցած է Յուլիս 22ին, մեծ հանդիսաւորութեամբ: Անդրկովկասի երկաթուղիներու Վարչութեան կողմէ ողջոյնի խօսք արտասանած է Պ. Կիկնացէ: Խօսած են նաեւ Երեւանի քաղաքապետ Գ. Զոլախեան եւ կայարանապետ Հ. Այվազեան: Նոր շէնքը ունի սպասման սրահներ, մօր եւ մանկան սենեակներ, հիւրանոց եւայլն, ինչպէս կը գրէ «Սով. Հայաստան»:

ՖՐԱՆՍԱՅԷՆ մեկնած 36 շրջիկները Երեւան հասած են Յուլիս 23ին, տասը օրուան պայմանաժամով: Փարիզ վերադարձան Օգոստոս 10ին: Երկրորդ խումբ մը կը մեկնի Օգոստոս 17ին:

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾ է Հրաչեայ (Բուրուլ) Կարապետի Դանիէլեան, որ Աշտաշատի մէջ սպաննած էր Զաւէն Օրտուխանեանը եւ ծանրապէս վիրաւորած՝ Վոլոդիա Շահրազեանը, քանի մը գիւղացիներ ալ ծեծելով:

ԱՍՏԵՂԱԳԷՏ Վ. Համբարձումեան՝ անդամ Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի եւ Փրոֆ. Երեւանի Պետական Համալսարանին, թղթակից անդամ նշանակուած է Աւստրիոյ Գիտութեանց Ակադեմիային: Մեծանուն ակադեմականը անդամ է նաև Անգլիոյ Աստեղագիտական Պետական Ընկերութեան, Մ. Նահանգներու Աստեղագիտական Ընկերութեան եւ Պելժիոյ Ակադեմիային:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ (Եգիպտոս) հայկ. եւ օտար երկրորդական եւ համալսարանաւարտ աշակերտներու ի պատիւ, Յուլիս 21ին ընդունելութիւն մը սարքած է «Յառաջդիմասէր» միութիւնը, նախագահութեամբ Պօղոսեան վարժարանի բազմավաստակ ուսուցիչ՝ Գաբրիէլ Թագւորեանի: Այս առթիւ «Յառաջդիմասէր»ի վարչութեան նախագահ՝ Պ. Վահան Գավուգճեանի տուած պատկերէն կը պարզուի թէ Աղեքսանդրիոյ ֆրանս. վարժարաններուն մէջ կան 94 աշակերտ, այս տարի շրջանաւարտ եղած են 20 հոգի: Անգլիականին մէջ 132 ուսանող, շրջանաւարտ 26 հոգի: Իտալականին մէջ 10 հայ ուսանող, շրջանաւարտ 4 հոգի: Ամերիկեանին մէջ երկու հայ ուսանողներ, շրջանաւարտ մէկ հոգի: Գերմանականին մէջ 4 հայ ուսանողուհիներ, շրջանաւարտ մէկ: Եգիպտականին՝ 16 աշակերտ, շրջանաւարտ 2 հոգի — մէկ բժշկական ճիւղէն, մէկ ատամնաբուժականէն: Անցեալ տարուան օտար վարժարաններու աշակերտներուն թիւը եղած է 218, շրջանաւարտ 57 հոգի: Այս տարի օտար վարժարաններու մէջ ունեցած են 258 հայ ուսանողներ, շրջանաւարտ 54 հոգի:

Հայկ. վարժարաններու մէջ — Պօղոսեան վարժարանէն շրջանաւարտ 17 հոգի. Մխիթարեան վարժարանէն 4 հոգի. Անարատ Յղութեան վարժարանէն 4: Անցեալ տարի հայկ. դպրոցներէ շրջանաւարտ ելած են 27 հոգի, այս տարի 25 հոգի:

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ Արմենիա ճամբարին բացումը կատարուած է Տիկ. Սաթենիկ Առաքելեան-Տէր Օհաննեանի կալուածին մէջ: Ճամբարը կը բաղկանայ տասը մեծ ու փոքր շէնքերէ, բոլորը մաքուր եւ ներկուած, բնակարանները եւ դասարանները, խաղարաններն ու ճաշարանը մասնաւոր շէնքերու մէջ, մէջտեղը կը գտնուի փառահեղ աշտարակ մը, մեծ զանգակով, որ ճամբարի ազդարարն է: Տիկին Սաթենիկ բացումը կատարած է եւ չէշտած թէ երբ քանի մը տարի առաջ ծրագիր մը կը բանայինք, բոլորը կ'ըսէին թէ դպրոց բացէք: Այժմ Արմենիա ճամբարը կը բանանք հայկ. կրթութիւն տալու մեր նոր սերունդին, եւ մեծ յոյս ունինք զայն վերածելու ամերիկահայ ճեմարանի:

Խօսեցան նաեւ Եղիշէ քհնյ. Մխիթարեան, Վահրիճ քհնյ. Շիրինեան, Մելիք Շահ, Տրդատ Գազանճեան, Րաֆֆի Իսրայէլեան (Պէյքըր) իսկ իբրեւ պաշտօնական խօսող Ա. Ամուրեան: Բոլորն ալ գովեցին այս ճամբարին գաղափարը եւ կոչ ըրին զօրավիգ հանդիսանալ: Ներկայ եղած են նաեւ Ամերիկացիներ, որոնք մասնակցած են հանգանակութեան: Մատերայի այս ճամբարառաջինն է, Ամերիկացիներն ալ չունին ցայդ եւ հայ ամուլն է առաջին ռահվիրան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (122)

ՍԱՄՈՒԷԼ
(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

— Նոյն աւեանի մէջ, տէր արքայ, — շարունակեց ներքինապետը, — Շապուհը դարձաւ ինձ ասելով. «Դրաստամատ, իմ կեանքով ես քեզ եմ պարտական, դու ազատեցիր ինձ անարգ գերութիւնից, խնդրի՛ր քեզ վարձատրութիւն, փառք, պատիւ, իշխանութիւն, հարստութիւն,— երդւում եմ իմ նախահարց սուրբ յիշատակով, ինչ որ խնդրելու լինես, կը ստանաս ինձանից»: Բայց ես ո՛չ հարստութիւն պահանջեցի եւ ո՛չ իշխանութիւն, տէ՛ր արքայ, ես պահանջեցի միայն, որ ինձ իրաւունք տան գնալ Անուշ բերդը եւ տեսնել իմ սիրելի թագաւորին...:

— Եւ քեզ իրաւունք տուեցի՞ն:

— Այո՛, տէր արքայ: Շապուհը չէր կարող երեւակայել, որ ես այդ շնորհը կը խնդրէի: Երբ իմ ցանկութիւնը յայտնեցի, նա երկու ձեռքով կոծեց ծնկները, եւ սարսափելի իր խռատման մասին, ասելով.

«Անհնարին բան խնդրեցիր, Դրաստամատ, որովհետեւ Արեաց օրէնքներին հակառակ է՝ ո՛չ միայն այցելութիւն գործել Անուշ բերդի դատապարտեալներին, այլ նրանց մտաբերել անգամ: Խնդրի՛ր մի այլ բան. իմ գանձարանները լի են ոսկով եւ գոհարներով, ազգք եւ ազինք խոնարհուած են իմ իշխանութեան ներքոյ, ո՛ր երկիրը ցանկանալու լինես, կը տամ քեզ»: Ես կրկնեցի միեւնոյն խնդիրքը: Որովհետեւ հրապարակաւ երդուել էր եւ չկարողացաւ զանց առնել:

Արքունեալի մռայլ դէմքի վրայ անցաւ մի դառն ժպիտ:

— Միթէ այդպէս երդմնապա՞հ է դարձել նա... ինձ էլ երդուեցաւ... ինձ էլ շատ խոստումներ արեց... բայց վերջը դաւաճանեց... Նա փարպաղիր մատանիով ալ կնքեց եւ ուղարկեց ինձ, որը Պարսից թագաւորների օրէնքով, ամենահաւատարիմ երդման ուխտն է: Ինձ կանչեց իր մօտ սիրոյ եւ հաշտութեան դաշն կռելու եւ կրկին խաղաղութեամբ դէպի իմ աշխարհը վերադարձնելու: Բայց փոխարէնը, — ուղարկեց այստեղ...

Նրա ձայնը ներքին վրդովմունքից դողդղաց եւ բարձական լռութիւնից յետոյ, կրկին դարձաւ դէպի ներքինին, ասելով.

— Գովում եմ քո անձնանուիրութիւնը, Դրաստամատ, դու միշտ հաւատարիմ ես եղել քո թագաւորին: Քո այժմեան վարմունքը ես կը համարեմ այն բազմաթիւ գոհարերութիւնների պսակը, որոնցով դու շատ անգամ ապացուցել ես քո բարձր արժանաւորութիւնները: Ես փառք եմ տալիս Ամենակալին, եւ այժմ միայն հաւատացած եմ, որ Նա ինձ բոլորովին ձեռնթափ չէ արել: Ես կարօտ էի իմ աշխարհից մէկին, եւ Նա ուղարկեց ինձ:

Դրաստամատը, հողով չափ փառաւորուելով իր թագաւորի խօսքերից, յայտնեց, թէ ինքը ներկայացել է այդ բերդը արքայական հրովարտակով, թէ իրան իրաւունք է շնորհուած իր թագաւորի վիճակը արքայավայել դրութեան մէջ դնելու, ամէն կերպով թեթեւացնելով նրա ծանրութիւնը, եւ ամէն կերպով մխիթարելով նրան:

— Այդ ինձ շատ փոքր մխիթարութիւն կը լինի, Դրաստամատ, — պատասխանեց նա վշտալի ձայնով: — Այժմ ինձ համար միեւնոյն է՝ այդ յարկի վրայ պառկել, թէ ամենափափուկ անկողնի մէջ: Նոյնպէս ինձ համար դանազանութիւն չունի՝ ջուրը այդ կոտրած խեցեղէն անօթից խմել, թէ ոսկեայ բաժակից: Տանջանքը, աժանակիր կեանքը չէ մաշում ինձ, ինձ մաշում է միայն ա՛յն, որ ես այստեղ եմ, իսկ իմ անտէր մնացած երկիրը կեղեքւում է իմ թշնամիներից...

Վերջին խօսքերից այն աստիճան զգացուեցաւ ներքինապետը, որ մի բառ անգամ չգտաւ պատասխանելու: Արքունեալը հարցրեց.

— Ինչո՞ւ ես լուռ, Դրաստամատ, ասա՛, ի՞նչ գիտես մեր աշխարհից, ի՞նչ է մտածում անել Շապուհը, ի՞նչ են մտածում նախարարները: Դու, թէեւ Տիզբոնից ես գալիս, բայց դարձեալ շատ բան լսած, շատ բան իմացած կը լինես:

Նա, իրաւ, շատ բան լսել եւ շատ բան իմացել էր, բայց միթէ կարո՞ղ էր բոլորը պատմել նրան: Թոյլ տուեց, որ ինքը հարցեր առաջարկէ:

— Ո՞վ է իմ զօրքերի հրամանատարը:

— Մուշեղ Մամիկոնեանը, տէ՛ր արքայ:

Ուրախութեան նման մի բան փայլեց նրա տխուր դէմքի վրայ եւ, դառնալով դէպի քարէ պատուանդանի վրայ կանգնած անշարժ ու ձայնը, ասաց.

— Լսի՛ր Մամիկոնեան տէր, որդիդ իմ զօրքերի ընդհանուր սպարապետն է այժմ: Ես վստահ եմ, որ քաջ հօր քաջ որդին կ'արդարացնէ իր տոհմի հայրենասիրութիւնը: Ես յիշում եմ նրան, երբ դեռ պատանի էր, եւ դեռ նոր սկսել ձիավարել. տեսել եմ նրան մի քանի մրցութիւնների մէջ, տեսել եմ եւ կռիւներում, երբ արդէն երիտասարդ էր: Ամենափոքր հասակից քաջամնկական աստղը փայլում էր նրա ճակատի վրայ: Հպարտ էր իր հօր նման եւ մեծամիտ: Եր մի անգամ նրան ասեցի՝ «քեզ արքունի հաւերի վրայ վերակացու պիտի կարգեմ», — նա վիրաւորուեցաւ եւ աչքերը լցուեցան արտասուքով: Այդ ժամանակ տասներկու տարեկան հազիւ կը լինէր:

ՐԱՖՖԻ

բաժինը անդւոյն վրայ մնալու հրահանգ առացաւ։

× Գահիրէի ամերիկեան դեսպանը փոխուեցաւ։

× Ֆրանսայի նախարարներու խորհուրդը Սուէզի մասին ծրագիր մը քուէարկեց, որ պիտի ներկայացուի Լոնտոնի միջազգային ժողովին։

× Անգլիական օդանաւերը առանց դադարի զինուոր կը փոխադրեն դէպի Կիպրոս։ Միայն առջի օր հասնող օդանաւներուն թիւը 40ը կ'անցնէր։

× Փոր Սայիտի մէջ խումբ մը ցուցարներ հաւաքուեցան խորհրդային հիւպատոսարանին առջեւ եւ պահանջեցին որ ռուսական նաւատորմը Եգիպտոս ուղարկուի։

× Արաբական բոլոր երկիրները գործադուլի մէջ էին երէկ։ Եգիպտոսի մէջ կառավարութիւնը զէնք կը բաժնէ ժողովուրդին։

× Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութեան պետը յայտարարեց թէ հակառակ են ուժի քաղաքականութեան, բայց անպատասխան պէտք չէ ձգեն Նասրի յարձակողական արարքները։

× Լոնտոնի սակարանին մէջ քարիւղի արժեթուղթերը մեծ յաւելում ունեցան։

ԱՆՅՈՅՍ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԻՆԵԼԻ ՄԷՋ

Ազատարարները կը շարունակեն իրենց յառաջխաղացքը դէպի 1035 մեթր անցքը, բայց դժբախտ հանքագործները ազատելու ոչ մէկ յոյս մնաց։ Ազատարարները ուժասպառ են, բայց եւ այնպէս որոշած են մինչեւ վերջը պայքարիլ։

Դուրս հանուած բոլոր զոհերն ալ խեղդամահ եղած են։ Իշխանութիւնները մեծ դժուարութեանց կը հանդիպին մեռեալներուն ինքնութիւնը ճշդելու գործին մէջ։ Պելժիոյ եւ Իտալիոյ մէջ ժողովրդական հանգանակութիւններ կը կատարուին՝ զոհերուն ընտանիքներուն համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ, մինչ ցամաքային եւ օդային ուժերը կը շարունակեն հետապնդել ապստամբները, Ալժէ քաղաքին մէջ նորանոր ահաբեկչական արարքներ կ'արձանագրուին։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ համայնավար սէնտիքաները ընդհ. գործադուլի հրաւէր ուղղած էին չորեքշաբթի օրուան համար, բայց շարժումը ձախողութեան մատնուեցաւ։

ՆԱՑԻ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ նախկին արտաքին նախարարը, Ֆոն Նէօրաթ, մեռաւ 82 տարեկան հասակին մէջ։

15 ՄԻԼԻՈՆ անձեր կը տառապին չինական արգելափակման կայաններուն մէջ։

ՀԻՒՍ. ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ Կազմակերպութեան բարձրագոյն պետը, զօր. Կրիւնթէր, իր պաշտօնէն պիտի հրաժարի Նոյ. 20ին։ Իր յաջորդը զօր. Նօրսթէան է։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Եուկոսլաւիա պիտի այցելէ։

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, քանի մը շաբաթէն դարձեալ սեղանի վրայ պիտի դնէ Գերմանիոյ միացման հարցը։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Դեմոկրատ կուսակցութեան համագումարը որոշեց իր նախագահական թեկնածուն՝ յանձին Սթիվընսընի։ Նախկին նախագահ Թրումըն առաջարկած էր քուէները կեդրոնացնել Հարրիմանի վրայ, բայց ձախողեցաւ։

ՃԱՄԲՈՒ արկածներու թիւը մտահոգիչ չափանիշներու հասաւ։ Ամէն օր տասնեակներով կը հաշուեն զոհերուն թիւը։ Ֆրանսական կառավարութիւնը զգուշաւորութեան բազմաթիւ կոչեր ուղղեց ինքնաշարժի վարիչներուն։

ԿՈՒԱՏԸԼՈՒՓԻ մէջ, մրրիկի մը հետեւանքով, 6 հոգի մեռան եւ 22 անձեր ալ վիրաւորուեցան։

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ Անթիլեան կղզիները հասաւ, ուր արժանացաւ խանդավառ ընդունելութեան։

ԵՐԿՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ խարերաներ ձերբակալուեցան Պուրժէի օդակայանին մէջ։ 52 միլիոնոց գողցուած չէքեր առած են Եւրոպայի եւ միջին արեւելեան երկիրներու մէջ։

ՆԱԽԱԳԱՀ Այզընհաուըր Մ. Նահանգներ հրաւիրեց Հնդկաստանի վարչապետը։

Պ. Փիէռ Արզումանօֆ,
Պ. Ժօրժ Արզումանօֆ,
Տէր եւ Տիկին Ռոժէ Ժիրար,
Տիկին Թամարա Արզումանօֆ,
Տէր եւ Տիկին Ներսէս Արզումանօֆ,
ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները եւ բարեկամները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, աներհօր, եղբօր, տագրոջ, ազգականին եւ բարեկամին՝

ՆԻԿՈԼԱ ԱՐԶՈՒՄԱՆՕՖԻ

յանկարծական մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը՝ 47, Ավընիւ Ֆրանքլէն-Ռուզվելթ, Փարիզ (8րդ), Օգոստոս 14ին, 85 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր ուրբաթ, Օգոստ. 17ին, առաւօտեան ժամը 10,30ին, Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցին (15, Ռիւ Ժան Կուժոն)։

ՄԱՀԱԶԴ ՂՐԿՈՒԱԾ ՉԸԼԼԱԼՈՎ, ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԵՐԿԱՅՍ ԻԲՐ ԱՅԴ ՆԿԱՏԵԼ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այրի Տիկին Սօֆի Ճանկէօզեան, Տէր եւ Տիկ. Երուանդ Ճանկէօզեան եւ զաւակը՝ Հրայր, Տէր եւ Տիկ. Ստեփան Թիրեաքեան եւ զաւակները Սեդա եւ Գեղամ, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Շաքիրեան եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, յետ պատարագի, տեղւոյն Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին, իրենց զաւկին, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՍԻՄՈՆ ՃԱՆԿԷՕԶԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

Այրի Տիկին Էլիզաբէթ Էմանուէլեան եւ զաւակները Ժան, Լեւոն եւ Լիւսի, Տիկին Էլիզ Էմանուէլեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Պալեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Գալփաքճեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Վ. Մանուէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Ն. Մանուէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լ. Մանուէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ապաճեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Գ. Ապաճեան եւ զաւակները (Պոլիս), ինչպէս եւ բոլոր ազգականները եւ բարեկամները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, զաւկին եւ եղբօր՝

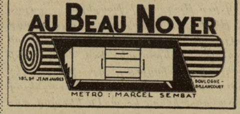
ԷՄԱՆՈՒԷԼ ԷՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Օգոստոս 15ին իր բնակարանը 2, Ռիւ Քոնսթանթինոփլը, Ալֆորվիլ, 56 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 14ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գալիֆորնիայի Լոս Անճէլըսէն Պ. Ստեփան Բալոյեան կը փնտռէ իր քոյրը Ազատի (Մարուսա) Բալոյեանը, ծնած Թիֆլիս 1910ին, որբուհիներու հետ Ստամպոլի ճամբով 1923ին Վենետիկ հասած եւ Կարմիր Խաչի հոգատարութեան յանձնուած։ Տեղեկութիւնները հաղորդել Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան։

ԽՄԲԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ընդհանուր փափաքին գոհացում տալու համար Գ. մեկնում մը դէպի Հայաստան տեղի պիտի ունենայ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 17ին։ Արձանագրութեանց վերջին թուական՝ Օգոստոս 20։

Գրել Նուպար Ակոբօֆի՝
168, Rue du Temple, Paris (3e)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սախտղարար կ'ուզուի կին մը Անտիպի հանգստեան տան գործերուն համար։ Դիմել տնօրինուհիին՝ 1, Ռիւ Ժան Ֆինօ, Անտիպ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աշկերտ մը 15-18 տարեկան, մանիւթանսիոնէր։ Նախընտրելի է որ հեծանիւ ունենայ քուրսերու համար։ Դիմել Պ. Թոփաքեանի,
51 Rue d'Hauteville, Paris

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Թորոս եւ Նազենի Պէրպէրեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն ազգականներու եւ բարեկամներու, թէ իրենց յաւէտ անմոռանալի մօր եւ կեսրոջ

ՆԱԶԻԿ (մամա) ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

(Սէօլէօզցի, վախճանած 101 տարեկանին Նիւ Եորքի մէջ), մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի կիրակի, 19 Օգոստոսին Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, յաւարտ պատարագի։

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրաց Մարսիլիոյ մասնաճիւղին ընդհ. անդամական ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, 13, Ռիւ Թիւպանօ, Պ. Հայկազունի պանդոկը։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի 59րդ տարեդարձին առթիւ։

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Չաւուշ խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի։

Կիրակի, Օգոստ. 19ին, ամբողջ օրը, Լա Բօլ սիւր Լուի գեղեցիկ անտառին մէջ։ Պատուոյ նախագահութեամբ ընկ. Ս. ՎԱՀԱՆԵԱՆԻ (Բանէն)։ Կը նախագահէ ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ։ Կը խօսի Տիկին ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՍԱՔԵԱՆ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

ՇԱՆՕԹ.— Մասնաւոր օթօքարը կը մեկնի Փլաս Մասէնայէն ժամը 9ին, կը հանդիպի Մաղըլէնի Հայոց եկեղեցին։ Անոնք որ չեն կրնար առնել այդ օթօքարը, կան տ'Օթօպիւսէն ժամը անգամ մը օթօպիւս մը կը մեկնի դէպի Լա Բօլ Սիւր Լու եւ անոնք որոնք կառքով կուգան, Լա Բօլ չմտած Ռութ Վէր Կոաս առնել եւ մինչեւ Պաքիւսի սրճարանը երթալ, իսկ ուրիշ միջոցներով եկողները հեռաձայնել Լա Բօլէն 53 թիւը, կառքերով կ'առնենք զիրենք։ Ճոխ պիւֆէ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Մեսրոպ Թորոսեանէ (Ռոանէն) 10.000 ֆրանք իր օդափոխութեան կայանը այցելութեան առթիւ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI 18 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7657 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3468

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ՊԱՐԶՈՒԱԾ

Լոնտոնի խորհրդաժողովը բացուեցաւ խաղաղ մթնոլորտի մէջ։

Հրաւիրեալ 24 պետութիւններէն 22ը կը մասնակցին պաշտօնապէս։ Եգիպտոս «դիտող» մը ղրկած է։ Յունաստան մերժած է պատուիրակ ղրկել՝ իբրեւ բողոք Անգլիոյ բռնած դիրքին՝ Կիպրոսի հարցին մէջ։

Ջրանցքին ազգայնացումը Յուլիս 26ին՝ ելեկտրականացուցած էր մթնոլորտը Արեւելքի, մանաւանդ Արեւմուտքի մէջ։

Գնդապետ Նասըրի յեղափոխական որոշումը՝ արտայայտուած հանդիսաւոր առիթով մը և ցուցական կերպով, յանկարծակիի բերած էր Անգլիան ու Ֆրանսան, որոնք մեծապէս շահագրգռուած են Սուէզի ջրանցքով։

Յատկանշական է, որ Արեւմուտքի երկու մեծ պետութիւնները այս հարցին մէջ համերաշխ գտնուեցան առաջին վայրկեանէն իսկ։

Շատ քիչ անգամ կը պատահի, որ մասնաւորաբար Մերձաւոր Արեւելքի գործերուն մէջ՝ Անգլիա պաշտպանէ Ֆրանսայի շահերը։ Մօտիկ անցեալը հակառակ տեսակէտին ապացոյցը տուած է քանիցս։

Սուէզի ազգայնացումը բազմաթիւ բարդ խնդիրներու դուռ կը բանար։

Հարցը այնքան սատիկ պիտի չըլլար, եթէ միայն առեւտրական-դրամատիրական ձեռնարկի մը դէմ ուղղուած ըլլար։

Արդէն «Սուէզի Ջրանցքի տիեզերական Ընկերութեան» 99 տարուան մենաշնորհի պայմանաժամը կը լրանար 12 տարիէն, 1968ին, համաձայն Խտիվ Իսմայիլ փաշայի եւ Ֆէրտինան տը Լէսէփսի միջեւ կնքուած պայմանագրութեան։

Այդ թուականէն սկսեալ, Ընկերութիւնը ամէն բան պիտի փոխանցէր եգիպտական կառավարութեան, նախատեսուած որոշ պայմաններով։

Այժմէն ձեռնարկներ կ'ըլլային Ընկերութեան կողմէ՝ մենաշնորհի պայմանաժամը երկարաձգել տալու համար։

Անգլիացի վերջին զինուորին Սուէզի շրջանէն մեկնումով, Եգիպտոս գտած էր իր քաղաքական անկախութիւնը։

Ջրանցքին ազգայնացումով, գնդապետը կ'ուզէր ձեռք բերել նաեւ տնտեսական անկախութիւն։

Իրմէ առաջ, Եգիպտոսի փաշաները յաջողած էին ջնջել տալ Խառն Դատարանները, որոնք առենին օգտակար կը նկատուէին, սակայն այլեւս ժամանակավրէպ դարձած էին՝ շնորհիւ երկրին յառաջդիմութեան եւ տեղական դատաւորներու արդարադատութեան։ Անկախ պետութիւն մը չէր կրնար հանդուրժել օտարներու միջամտութեան՝ իր ներքին գործերուն մէջ։

Թուրքերը 1914ին, օգտուելով պատերազմի ընծայած բացառիկ առիթէն, միակողմանի կերպով ջնջեցին «քափիթիւլասիոն»ները, որոնք պարտադրուած էին Օսմանեան Կայսրութեան՝ ԺԶ. դարէն սկսեալ։ Այսօր Եւրոպացիները առանձնաշնորհեալ վիճակ չունին այլեւս Թուրքիոյ մէջ։

Եւրոպա ոչ մէկ լուրջ ձեռնարկ ըրաւ՝ վերահաստատելու համար այն առանձնաշնորհումները, զորս ֆէրմաններով ստացած էր Օսմ. սուլթաններէն՝ դարերու ընթացքին։ Լօզանի դաշնագիրը կատարեալ անկախութիւն շնորհեց Թուրքիոյ։

Նորագաղ ազգերը անդրդուելի ձգտում մը ունին դէպի լիակատար անկախութիւն՝ քաղաքական ու տնտեսական։

Սուէզի պարագային մէջ բազմատեսակ շահեր վտանգուած ըլլալով, արեւմտեան պետութիւնները չեն ուզեր դիւրաւ ծունր կատարուած իրողութեան առջեւ։

Եգիպտոսի դիրքը կրնայ օրինակ ծա-

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ԺՈՂՈՎԸ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Լոնտոնի միջազգային ժողովը, որ իր աշխատանքները սկսաւ հինգշաբթի օր, կը շարունակուի համերաշխ մթնոլորտի մը մէջ։

Անգլիոյ վարչապետը, Պ. Իտըն, ժողովը բացաւ ժամը 11ին։ Բարի գալուստ մաղթեց պետութեանց ներկայացուցիչներուն, շնորհակալութիւն յայտնեց որ հրաւէրը ընդունեցին եւ աւելցուց. «Որեւէ մէկ առենէ աւելի կարեւոր եւ կենսական են ձեր տալիք որոշումները. յոյս ունիմ որ խօսակցութիւնները դրական արդիւնքի մը պիտի յանգին. կը մաղթեմ որ Տէրը յաջողութեամբ պսակէ ձեր ճիգերը»։

Առաջին նիստին միաձայնութեամբ նախագահ ընտրուեցաւ Անգլիոյ արտաքին **նախարարը Պ. Ս. Լոյտ։**

Առաջին խօսք առնողը եղաւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը։ Նախ ըրաւ Սուէզի Ջրանցքին եւ անոր Միջազգային Ընկերութեան մանրամասն պատմականը։ Ապա, հաստուած առ հաստուած բացատրեց արեւմտեան պետութեանց առաջարկած նոր ծրագիրը, որուն գլխաւոր կէտերն են.—

1) Բոլոր պետութեանց շահը կը պահանջէ որ Սուէզի Ջրանցքին երթեւեկը ըլլայ ազատ։ Հետեւաբար, պետութիւնները պէտք է ապահովուած ըլլան որ Ջրանցքին վարչութիւնը վստահելի ձեռքերու մէջ է։

2) Այս վարչութիւնը ամէն կարգի քաղաքական ազդեցութիւններէ զերծ պէտք է մնայ։

3) Եգիպտոսի օրինական իրաւունքներն ու շահերը պէտք է պահպանուին։ Ջրանցքին եկամուտին մէկ մասը, որուն քանակը պիտի որոշուի փոխադարձ համաձայնութեամբ, պէտք է յատկացուի Եգիպտոսի։

4) Սուէզի Ջրանցքին նախկին Ընկերութիւնը արդար հատուցում պէտք է ստանայ։

Ծրագրին առաջին կէտին առնչութեամբ, Ջրանցքին վարչութիւնը պիտի վստահուի միջազգային վարիչ մարմնի մը, որուն մէջ ոչ մէկ առաջնութիւն պիտի տրուի այս կամ այն պետութեան։ Վարիչ մարմինը կապուած պիտի ըլլայ ՄԱԿին։

Որեւէ անհամաձայնութեան մը պարագային լուծումը պիտի յանձնուի Հաշտարար Ատեանի մը։

Ներկայ պետութեանց մեծ մասը, մասնաւորաբար Գերմանիա, Իտալիա, Հոլանտա, Շուէտ, Նորվէճ, Պորտուգալ, Նոր Զելանտա եւայլն, ընդունիլ պիտի թուին այս ծրագիրը։ Հնդկաստան, Ցէյլան եւ Ինտոնեզիա առարկութիւններ ունին։

Խորհրդային Միութեան պատուիրակը՝ Շեփիլով, եւ ուրիշ ներկայացուցիչներ, տակաւին պիտի խօսին ուղղակի այն երկիրներուն օգտին, ուր

այրել ուրիշներու։ Արդէն Ճիպրալթարի, Փանամայի եւ Տարտանէլի մասին ակնարկութիւններ եղան։

Անգլիա եւ Ֆրանսա շարժման մէջ դրին իրենց ծովային ուժերը՝ ի հարկին զինեալ միջամտութիւն մը կատարելու համար։

Եգիպտոս զօրաշարժ յայտարարեց։ Արաբական երկիրները՝ մէկ սիրտ մէկ հոգի՝ առաջին վայրկեանէն իսկ կանգնեցան Եգիպտոսի կողքին։

Օգոստոս 16ի «համերաշխութեան գործադուլ»ը հիւսիսային Ափրիկէէն մինչեւ Փաքիստան՝ ցոյց տուաւ թէ գնդապետ Նասր մինակ չէ։

Բացի արենակից-կրօնակիցներէ, իր եռեւն ունի քաջալերութիւնը մեծ պետութեան մը՝ մասնագէտ պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսալու։

Լոնտոն հաւաքուած դիւանագէտները չարն ու բարին կշռելէ վերջ, պիտի գտնեն միջոց մը՝ կողմերը հաշտեցնելու եւ մարդկութիւնը փրկելու նոր պատերազմի մը մղձաւանջէն։

Ո՛չ մէկ ազգ շահ ունի կռուելու Սուէզի համար։

Բոլոր երեւոյթները ցոյց կուտան թէ մթնոլորտը պարզուած է եւ Լոնտոնէն պիտի ծագի հաշտութեան եւ համերաշխութեան լոյսը։

ՀՐԱՆԴ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՊԱ ՄԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԴԱ՞ՍԸ...

Մոսկուայի ամբիոնը անցեալ շաբթու կը ծանուցանէր թէ պատմութեան դասերը պիտի վերսկսին նոր ուղղութեամբ, համաձայն 20րդ համագումարին որոշման։

Կը յիշուի թէ անցեալ տարեշրջանին ջնջուած էին պատմութեան քննութիւնները, նկատելով որ դասագիրքերը կը յօրդին Սթալինի փառաբանութեամբ։

Այս առթիւ համագումարին մէջ բուռն ճառեր խօսեցան Ա. Միկոյեան եւ Տիկին Պանկրաթովա։

Նոր դասագիրքերը պատրաստուած են ղեկավարութեամբ այս տիկնոջ եւ մասնաւորապէս կը շեշտեն աշխատաւոր բազմութեանց եւ Լենինի դերը բոլշեւիկեան յեղափոխութեան մէջ։

Ուրեմն, վերաքննութեան փորձ մը եւս կը կատարուի։ Տղաք հարկադրուած են ցարդ աւանդուած դասերը մոռնալ եւ նոր բաներ սորվիլ։

Այսպէս անգամ մը եւս թանգարան պիտի նետեն Սթալինը, հանճարի փառապսակը դնելով Լենինի գլխուն վրայ, ինչպէս կ'ընեն արդէն։

Չեմ գիտեր թէ Երեւանի մէջ ալ սկսա՞ծ են վերաքննել պատմութեան դասերը, նոր գիրքեր հրատարակելով։

Այդպիսի փորձ մը կատարած ատեն, անշուշտ նկատի պիտի ունենան հետեւեալ պատմական իրողութիւնները, *անվիճելի եւ անվերաքննելի.—*

1. Ռուսական առաջին յեղափոխութիւն կատարուած ատեն (1917 Փետր.), ռուսական եւ հայկական ուժերը գրաւած էին արեւմտեան Հայաստանը, Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Վասպուրական։

2. Երկրորդ յեղափոխութեան ատեն (1917 Հոկտեմբեր) բոլշեւիկները ոչնչացուցին այդ յաղթանակը, «դէպի տուն» հրաւիրելով զինուորները։

3. Յետոյ ստորագրեցին Պրեստ-Լիթովսկի խայտառակ դաշնագիրը, ամբողջ արեւմտեան Հայաստանը պարգեւելով կիսակործան Թուրքիոյ եւ խախտելով 1914ի սահմանները (արեւելեան Հայաստան)։

4. Լենին սնամէջ «դեկրէթ» մը հրատարակեց եւ ինքնավարութիւն խոստացաւ արեւմտեան Հայաստանի, գիտնալով հանդերձ որ ամէն բան կորսուած է։

5. Հայկական ուժասպառ գունդերը եւ ամբողջ ժողովուրդը օրհասական ճակատամարտ մը մղեցին, հայկական պետութեան կորիզ մը ստեղծելով։

6. Բոլշեւիկները այդ ալ աչքի փուշ համարելով, ձեռք ձեռքի տուին Մ. Քեմալի «ասկեար»ներուն հետ, զայն տապալելու եւ իրենց թաթին տակ առնելու համար։

7. Իբրեւ զինակից Անգարայի, ամէն օգնութիւն տրամադրեցին, — նիւթական, ռազմական եւ բաղաքական, փոքր Ասիան եւ Կիլիկիան ալ պարպել տալով։

8. Աւելի քան քսան տարի թեւ-թիկունք հանդիսանալով Թուրքիոյ, 1953 Մայիս 30ին պաշտօնական յայտարարութիւն մը եւս հրատարակեցին յանուն Հայաստանի եւ Վրաստանի, ըսելով թէ որեւէ հողային պահանջ կամ իրաւունք չունին։

Եթէ այսքանը սրբագրեն, շատ մը սատեր կը հալին եւ իսկապէս «պրոգրեսիւ» աշխատանք մը կատարուած կ'ըլլայ։

ՎԱՀԷ

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ՀԱԼԷՊԻ ԳԱՒԱՌԱԿԱՆԻՆ ՕՐԻՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԿԱԹՈՂ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ՉԵՆ ԿՐՆԱՐ ԽՆԴՐՈՅ ԱՌԱՐԿԱՅ ԸԼԼԱԼ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկուան թիւով, հակառակորդ ճակատի՝ սուրիական կառավարութեան մօտ կատարած բազմապիսի դիմումներուն, իբրեւ հետեւանք, Սուրիոյ ներքին նախարարութիւնը յետաձգած էր Հալէպի Գաւառական Ժողովի կիրակի օրուան լրացուցիչ ընտրութիւնները։

Սուրիոյ վարչապետին յանձնարարութեամբ, Ներքին եւ Համբօղուտ չինութեանց նախարարները, իբրեւ Հալէպցիներ, Դամասկոս հրաւիրած էին Ազգային Իշխանութեանց եւ բողոքող կողմի ներկայացուցիչները՝ բարեկամաբար բողոքի հարցերը քննելու եւ բարւոք կարգադրութիւն մը ընելու նպատակով։

Երեքշաբթի, տեղի ունեցաւ հանդիպում մը, որ տեւեց երկու ժամ։ Հանդիպումէն վերջ, նախարարները յստակ կերպով հետեւեալ որոշումը տուին.—

Որեւէ ձեւի ու որեւէ պայմանի տակ, Հալէպի Գաւառական Ժողովի օրինաւորութիւնը եւ այս թուականէն առաջ տեղի ունեցած բոլոր ընտրութիւնները, ու մասնաւորաբար կաթողիկոսական ընտրութիւնը խնդրոյ առարկայ չեն կրնար ըլլալ։ Կը յայտարարենք, որ Գաւառական Ժողովի մէկ հինգերորդի լրացուցիչ ընտրութիւններուն կայացումը Նախարարաց Խորհուրդի որոշումն է։ Իրենք, ըստ էութեան, չէին ուզեր միջամտել ըլլալ համայնքային ներքին գործերու։ Հիմա եւս, իբրեւ այդպիսին չէ որ կ'ընեն, այլ նկատի ունենալով որ ներքին այս անհամաձայնութիւնները հասած են մինչեւ յուզումներ եւ ձանձրացուցիչ ըլլալու աստիճանին, ու ցանկանալով, իբրեւ բարեկամներ, վերջ տալ այս անհամաձայնութեանց, մէկ հինգերորդի այս ընտրութեան շուրջ եւ միայն մէկ անգամի համար, կուտան հետեւեալ որոշումները.

1) Ընտրութեան կրնան մասնակցիլ 20 տարիքը լրացնողները, համաձայն Պոլսոյ Ազգ. Երեսփոխանական Ժողովի որոշումին, որով փոփոխութեան ենթարկուած էր Սահմանադրութեան 25 տարիքի պայմանը։

2) Ընտրութեան կը մասնակցին միայն ու բացառաբար սուրիահպատակները։

3) Ընտրելի կրնան ըլլալ միայն սուրիահպատակները։

4) Ընտրական յանձնաժողովին մէջ կողմերը պիտի ունենան իրենց ներկայացուցիչները։

5) Ընտրութիւնը, այս պայմաններու լրացումէն վերջ, պիտի կատարուի Սեպտեմբերի կիսուն։

պային, հարցը պիտի ներկայացուի Լահէյի միջազգային ատեանին կողմէ նշանակուած իրաւարար մարմնի մը քննութեան։

22 պետութեանց ներկայացուցիչները մեծ ուշադրութեամբ հետեւեցան Տըլըսի ներկայացուցած ծրագրին, որ կը յարգէ թէ՛ Եգիպտոսի եւ թէ արեւմտեան պետութեանց իրաւունքները։ Շուէտի եւ Փորթուկալի ներկայացուցիչները երկրորդեցին Տըլըսի առաջարկը։ Իտալիոյ արտաքին նախարարը պնդեց, որ քուէարկուած որոշումը պէտք է ընդունելի ըլլայ Եգիպտոսի կողմէ։

Շեփիլով բազմաթիւ անգամներ ձայն առաւ, բայց բաւականացաւ իր նախորդ (Մոսկուայի մէջ կատարած) յայտարարութիւնները կրկնելով։

Հարց ծագեցաւ թէ որոշումները ի՞նչ ձեւով պիտի քուէարկուին.— պա՞րզ մեծամասնութեամբ, երկո՞ւ երրորդի մեծամասնութեամբ թէ՝ միաձայնութեամբ։ Հնդկաստանի ներկայացուցիչը կ'ուզէր որ քուէարկութիւնները կատարուին միաձայնութեամբ, բայց այս առաջարկը ըն-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐԵԳԱԿՆԱՅԻՆ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՅԱՆԸ

Մօտ օրէն, Արարատեան դաշտին մէջ պիտի սկսի կառուցումը աշխարհի առաջին արեգակնային ելեկտրակայանին: Անոր կառուցումին գլխաւոր չեմաներն ու հաշիւները պատրաստուեցան Սովետ. Միութեան Գիտութիւններու Ակադեմիային Քրժիժանովսքիի անուան Էներկիական Ինստիտուտին մէջ:

Պատահական չէ, որ ելեկտրակայանին կառուցման վայր ընտրուած է Արարատեան դաշտը: Գիտնականներու քաղած տուեալներուն համաձայն, տարեկան 2600 արեւու ժամ արձանագրուած է այնտեղ, ինչ որ շատ աւելի է քան Թաշքենդի եւ Աշխաբադի արեւու ժամերու քանակէն: Իսկ հողի մակերեսին վրայ արեւուն արձակած ջերմութեան կողմէն, Արարատեան դաշտը կը գրաւէ առաջին տեղը: Արեւը անոր մակերեսի իւրաքանչիւր քառակուսի մեթրին վրայ կը թափէ տարեկան երկու միլիոն քիլոքալորի ջերմութիւն:

Այժմ քննենք այս ելեկտրակայանին նախագիծը: Անոր երեւոյթը քիչ սովորական է: Թերմիք կայաններու նման բարձր ծխնելոյզներ չունի ան, ոչ ալ ամբարտակ, որ անհրաժեշտ է որեւէ ջրելեկտրակայանի:

Մօտաւորապէս մէկ քիլոմեթր տրամագիծով կանոնաւոր հսկայ գօտի մը շրջապատուած է ծառերով, որոնք հայելիները կը պահպանեն փոշիին դէմ: Շրջանակին մէջտեղը կը բարձրանայ 40 մեթրնոց աշտարակ մը: Անոր վերեւ, ինքն իր առանցքին վրայ պիտի դառնայ շոգեկաթսայ մը, որուն ջուրը արեւուն էներկիայով պիտի տաքցուի մինչեւ եռացում, շոգիին ճնշումը հասցնելով 30 աթմոսֆերի: Այդ տեղէն, շոգին խողովակներու միջոցաւ պիտի բերուի 1200 քիլովաթնոց ելեկտրակայանի թիւրպինին:

Աշտարակին շուրջ, շրջանակներու ձեւով պիտի շինուին 23 երկաթուղագիծեր: 23 ինքնագործ կառքեր, մասնաւոր վագոններու մէջ, այս գիծերուն վրայ պիտի տանին 1293 մեծ հայելիներ: Մասնաւոր ինքնագործ սարքեր հայելիները պիտի բռնեն արեւուն ուղղութեամբ, անոնց ճառագայթները վար ուղարկելով դէպի կաթսային տափակ ներքնեբեսը: Այս միջոցին, կառքերուն հետ համաժամ շարժող միւս ինքնագործ սարքերը կաթսային ներքնեբեսը պիտի դարձնեն այնպիսի ուղղութեամբ մը, որ ան պիտի կարենայ ընդունիլ հայելիներուն ուղղաձիգօրէն արձակած ճառագայթները:

Ահա թէ ինչպէս պիտի գործէ կայանը: Արեւը ծագելուն պէս անոր ճառագայթները պիտի իյնան լուսընդունիչ տարրերու (ֆոթօ-էլեմաններու) վրայ, որոնք պիտի աշխատցնեն ինքնագործ սարքերը: Այս վերջինները, կառքերուն վրայ գտնուող հայելիները դէպի արեւ պիտի դարձնեն եւ կաթսային տափակ ներքնեբեսը պիտի ներկայացնեն ճառագայթներուն:

Արեգակնային առաջին կայանը միայն փորձառական գործ մը պիտի չըլլայ, այլ պիտի ունենայ արդիւնաբերական տարողութիւն: Արարատեան դաշտին ճահճոտ հողերը չորցնելու եւ արտերը ոռոգելու համար անհրաժեշտ է ունենալ մեծ քանակութեամբ էներժի: Արեւային էներկիայով գործող ջրհանները ընդյատակեայ ջուրերուն մղում պիտի տան եւ զանոնք պիտի բերեն դէպի արտերը: Այս կայանին շնորհիւ, տասնեակ հազարաւոր հեկտար բերրի հողեր պիտի արժեւորուին: Աւելին ըլլալով, կարելի պիտի ըլլայ դուրս ձըգուող շոգին օգտագործել տաքցնելու համար բոյսի ջերմոցները եւ կոլխոզներու աշխատաւորներուն բնակարանները՝ ձըմեռուան ընթացքին, ինչպէս նաեւ տաք ջուր բերելու համար բաղնիքներուն եւ լուացարաններուն:

Մօտ ատենէն պիտի օգտագործուին սըմիքոնտուքթէօրներ (կիսահաղորդիչ տարրեր): Այն ատեն, արեգակնային ելեկտրակայանները պիտի կարենան մեծ քանակութեամբ այս էներկիայէն ստանալ առանց շոգեթիւրպինի — արեգակնային էներկիային ուղղակիօրէն ելեկտրական էներկիայի փոխուումով:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԴԻՄԱԳԻԾԸ

Ա.

ԽՄԲ.— «Լը Մոնտ»ի մասնաւոր թղթակիցը՝ Ֆիլիփ Պէն շահեկան յօդուածաշարքով մը կ'ուսումնասիրէ այսօրուան Լեհաստանը: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

Այսօր Լեհաստանի մէջ առաջին ուշագրաւ երեւոյթը խօսքի ազատութիւնն է: Եւ այս նոր շունչը կը յեղաշրջէ բոլոր այն կարծիքները որոնք ցարդ կը շրջէին երկաթէ վարագոյրի ետին գտնուող երկիրներու մասին: Թէեւ ըսողներ կան թէ սթալինականութեան ամէնէն դաժան օրերուն ալ Լեհերը կը շաղակրատէին...

Ամէնէն ուշագրաւ երեւոյթը Լեհերուն յուսահատութիւնն է, որովհետեւ միշտ կը մտածեն թէ Լեհաստան անիծուած երկիր մըն է, իսկ ժողովուրդը աշխարհի ամէնէն դժբախտը:

Ներկայիս Լեհաստան կը թօթափէ բոլոր այն առասպելները թէ Լեհաստան շատ աւելի լաւ կ'ապրի քան որեւէ դրամատիրական երկիր: Ատեն եղաւ որ Վարշաւայի մամուլը Տիկին Վանտա Վասիլեւսքայի յօդուածները կը հրատարակէր, ուր կը նկարագրէր Փարիզցիները որոնք անգործութենէ նուաղելով փողոցին մէջ վար կ'իյնային: Ուրիշ հեղինակներ կը պատմէին թէ ռուս նաւազներ ուտելիք կը բաժնէին Նիւ Եորքի նաւահանգիստին մէջ, աւելցնելով թէ ճարտարարուեստացումը Լեհաստանի մէջ կեանքի մակարդակը բարձրացուցած է, թէ առատութիւն կը տիրէ, թէ կինը որ կ'աշխատի ամէնէն ազատն է: Ընկերային նոր բարոյականը երջանկութիւն կը պարգեւէ ընտանիքին եւայլն:

Դեռ վերջերս էր միայն որ Լեհերը իրենց թերթերուն մէջ սկսան կարդալ թէ իրենց ապրուստի մակարդակը շատ ցած է: Շատ աւելի ցած քան թէ դրամատիրական երկիրներու մէջ, բացի Ալպանիայէն որ ամէնէն ցածն է:

Այսօր Լեհերը կ'ըսեն թէ 1950էն առաջ շատ լաւ կ'ապրէինք եւ կուշտ ու կուռ ճաշելէ ետք դրամ կը մնար հագուելու եւ զուարճանալու: «Այսօր թէ՛ մենք կ'աշխատինք եւ թէ մեր կիները եւ տակաւին դժուարութեամբ կ'ապրինք: Ուրիշ ծախքերու համար դրամ չի մնար»:

Տարօրինակ թուի թերեւս թէ պատերազմի վաղորդայնին Լեհերը շատ աւելի բարգաւաճ վիճակ մը ունէին քան այսօր: Ասոր պատճառը զանազան կերպով կը բացատրուի: Որովհետեւ, կ'ըսեն, ոմանք պատերազմէն անմիջապէս ետք պահանջները շատ աւելի պակաս էին քան այսօր, Գիւղացին կը վախնար համայնացումէն և Պետութեան չյանձնելու համար պակաս կ'արտադրէր: Միւս կողմէ ծանր ճարտարարուեստի ստեղծումով հարիւր հազարաւոր աշխատաւորներ գիւղերէն քաղաք խուժեցին, որով երկրագործութիւնը տըկարացաւ: Լեհաստան որ պատերազմէն առաջ երկրագործական արտադրութեանց մեծ արտադրող մըն էր եւ պատերազմի միջոցին միլիոնաւոր Գերմաններու սընունդը ապահովեց, այսօր պէտք է որ տարեկան մէկ միլիոն թոն ցորեն ներածէ:

Ապրուստի մակարդակը ցած է նաեւ, որովհետեւ ճարտարարուեստացումը ըսպասուած արդիւնքը չտուաւ և չբարելաւուեցաւ, թէեւ շինուեցան ելեկտրական մեծ կեդրոններ, քիմիական աշխատանոցներ, գործարաններ եւայլն: Ածուխի, երկաթի, պողպատի եւայլն արտադրութիւնը աներեւակայելի յաւելում արձանագրեց:

Լեհական մամուլը մեղքը կը վերագրէ արտադրութեան համար նշանակուած չափին, որ տնտեսական մեծ դժուարութիւն կը ստեղծէ առեւտուրի, երկրագործութեան, ինչպէս եւ բանուորական կեանքի մէջ, պատճառ դառնալով ազգ. տնտեսութեան վնասներուն:

Նոր ընկերվարական ընկերութեան մէջ լեհական մամուլը շատ փայլուն գոյներով չի պատկերացներ կնոջ ձերբազատումը ընտանեկան պարտաւորութիւններէ: Ընտանեկան բարոյականութեան փլուզումը հետեւանք է մայրերու աշխատանքին: Անոնք այլեւս չեն կրնար զբաղիլ ընտանիքով եւ տղոց դաստիարակութեամբ

Կան նոյնիսկ թերթեր որ կ'առաջարկեն թէ պէտք է աւելցնել այրերու թոշակները, որպէսզի կիները ի վիճակի ըլլան զբաղելու իրենց օրօրոցներով եւ խոհանոցով: Մինչդեռ այսօր կիները գործէն վերադառնալէ ետք, պէտք է տակաւին ժամերով սպասեն խանութներուն առջեւ հաց, բանջարեղէն, շաքար եւայլն գնելու համար եւ տուն կը մտնեն յոգնութենէ սպառած:

Եթէ ղեկավար շրջանակէն մէկուն հարցնեն թէ ինչո՞ւ Լեհաստան տնտեսական այսքան ծանր կացութեան մատնուած է, կը պատասխանէ.— «Քորէայի պատերազմն է պատասխանատուն մեր դժբախտութեանց» եւ կը պատմեն թէ երբ այդ պատերազմը պայթեցաւ, վերիվայր շըրջեցաւ վեցամեայ ծրագիրը եւ փոխանակ ներքին արտադրութեանց, աշխատեցան պատերազմի արտադրութեան վրայ, որ անսահման համեմատութեան հասաւ: Եւ Սթալինն է բուն պատասխանատուն, կ'ըսեն, որ Ռումանիայէն, Չեխոսլովաքիայէն եւ Հունգարիայէն աւելի Լեհաստանին վիճակեցաւ օգնել Ծայրագոյն Արեւելքի պատերազմին:

Տնտեսական վատթար կացութեան միւս գլխաւոր պատասխանատուն կը նկատեն պաշտօնէութիւնը: Աներեւակայելի համեմատութեանց հասած է Լեհաստանի մէջ պաշտօնատարներու թիւը, — հինգուկէսէն վեց միլիոն պաշտօնեայ կայ Լեհաստանի մէջ (մէջն ըլլալով երկրագործական պաշտօնեաներ որոնք կ'աշխատին Պետութեան ագարակներուն մէջ, մէջը չեն անհատական մշակներ եւ երկրագործական համագործակցականի անդամներ): Իսկ ամէնէն զօրաւորը ծրագրի Գրասենեակի պաշտօնէութիւնն է որ բռնապետական իշխանութիւն մը ունի: Տնտեսագէտներէ եւ պաշտօնեաներէ բաղկացած մարմին մըն է որ Վարշաւայի կեդրոնը ամէնէն մեծ շէնքը կը գրաւէ: Ծրագրի Գրասենեակը ոչ միայն ծրագիրներ կը մշակէ, առեւտուրի, ճարտարարուեստի, երկրագործութեան համար, այլեւ կը հսկէ անոնց գործադրութեան վրայ: Ո՛չ մէկ նախարարութիւն, ոչ մէկ գործատուն, հանք կամ պետական ագարակ, որեւէ գործի կրնան ձեռնարկել առանց ծրագրի Գրասենեակին հաւանութիւնը առնելու: Եւ այս Գրասենեակն է նաեւ որ ամէնէն շատ կը քննադատուի թէ անոր պաշտօնեաները շփման մէջ չեն մտած իրական կեանքի հետ:

ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

«Գալուստ Կիւլպէնկեան» նորաստեղծ հիմնադրամը իր առաջին նիւթական յատկացումները կատարեց Օգոստոս 15ին: Գոլոմպիոյ Գալի քաղաքին պայթումին արկածեալներուն՝ 400.000 էսկուտօս (13 հազար տոլար), Պելժիոյ հանքային աղէտին զոհերուն՝ 250.000 էսկուտօս (8.600 տոլար) և 10.000 անգլիական ոսկի՝ անգլիական դպրոցի մը: Այս վերջին յատկացումը կատարուեցաւ մառէշալ Մանկոմըրիի դիմումին վրայ:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԷՔԵԱԹ

ՓՈՔՐԻԿ ՍԱՊԱՏՈՂԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ատենօք, Թաթարներու երկրին Քաշար քաղաքին մէջ կ'ապրէր դերձակ մը, որ ամուսնացած էր երիտասարդ ու գեղանի կնոջ մը հետ:

Այր ու կին զուարթ ու շէնշող բնաւորութեան տէր՝ առիթը չէին փախցներ զուարճանալու եւ կը սիրէին միշտ յաճախել այն վայրերը ուր կար երգ ու երաժըշտութիւն, խինդ ու ծիծաղ:

Օրին մէկը, դերձակը, որ կը կոչուէր Մուսթաֆա, երբ կ'աշխատէր իր աշխատանոցին մէջ որ կը գտնուէր քաղաքին մեծ պազարին կեդրոնը, կարճահասակ եւ սապատող մարդ մը ներս մտաւ կրպակէն եւ պահանջեց աչքէ անցընել դերձակին կերպասները՝ հագուստ մը կարել տալու համար: Մուսթաֆա աճապարեց իր ունեցած կերպասներուն ծրարները մէկիկ մէկիկ դնել յաճախորդին առջեւ, յոյս ունենալով որ շահաբեր գործ մը պիտի կրնար ընել:

Կերպասները մէկ առ մէկ քննելու եւ զանոնք [illegible] դարձնելէն, սապատողը կը ջանար լուրջ դէմք մը առնել, սակայն իր դիմագիծը այնքան ծիծաղաշարժ էր եւ իր շարժուձեւերը այնքան զաւեշտական, ձայնը տարօրինակ կերպով ծեքծեքուն, որ Մուսթաֆա զայն դիտած պահուն հազիւ կրնար իր խնդուքը զսպել:

Մարդը, ինչպէս ըսինք, կարճահասակ էր եւ ունէր խոշոր կուզ մը երկու ուսերուն ճիշդ մէջտեղը, ու սրունքները կը նմանէին աղեղի: Գլխուն կը կրէր մեծափարթամ փաթթոց մը որ բոլորովին ստուերած էր իր լայն դէմքը, որուն վըրայ թառած էր խոշոր քիթ մը: Լայն բերանը մշտնջենական ժպիտով մը շարունակ բաց էր: Գալով իր աչքերուն՝ անոնք կը նմանէին երկու խոշոր քարեղնդակներու:

Պարզ ակնարկ մը այդ դիմագծութեան վրայ բաւական էր խնդալէն ճաթելու համար:

Ինչպէս գիտենք մեր պատմութեան սկիզբէն, Մուսթաֆա հաճելի ժամանցի մը առիթը բնաւ չէր կորսնցներ:

Կուզիկը, զգալով որ խանութպանին հաճելի էր թուած իր ներկայութիւնը, կրկնապատկեց իր եռանդը եւ թափ տալով իր խանդավառութեան, սկսաւ երգել, պարել, ցատկռտել, այնքա՛ն որ, Մուսթաֆա ինքն ալ խանդավառուած, անցաւ իր յաճախորդին դիմացը եւ սկըսաւ իր կարգին երգել ու կաքաւել:

Պազարին բոլոր խանութպանները իրենց դըրացիին խանութէն եկող աղմուկը լսելով, եկան հաւաքուեցան Մուսթաֆայի կրպակը եւ հոն երկու պարողներուն չորս բոլորտիքը շրջանակ կազմելով սկըսան իրենք ալ կուշտ ու կուռ խնդալ եւ զուարճանալ:

Սակայն, գիշերը կը մօտենար: Հարկ էր գոցել խանութը:

Մուսթաֆա հրաւիրեց սապատողը տուն, երեկոյեան ճաշը միասին ընելու եւ իր կինն ալ մասնակից դարձնելու իրենց ուրախութեան:

Խանութը գոցելով, ճամբայ ելան դէպի տուն եւ որպէսզի պատշաճօրէն հիւրասիրէ կուզիկը, Մուսթաֆա պազարէն գնեց խոշոր ձուկ մը, որուն համար սապատողը ըսաւ թէ իր նախընտրած կերակուրներէն մին էր:

Երբ տուն հասան, կինը յանկարծակիի եկաւ, տեսնելով որ ամուսինը կը վերադառնար տարօրինակ կերպով անծանօթ մարդու մը հետ: Բայց երբ Մուսթաֆա երկու բառով ներկայացուց հիւրը, կնոջ դէմքը ճառագայթեց ուրախութեամբ, խորհելով որ հաճելի ու զուարթ երեկոյ մը պիտի անցընէին:

Եւ առանց ժամանակ կորսնցնելու, սկըսաւ պատրաստել երեկոյեան ընթրիքը, մանաւանդ ձուկը՝ որուն համեմելու գաղտնիքին քաջածանօթ էր ինք:

Հազիւ ճաշի սկսած էին, երբ կուզիկը սկսաւ այնպիսի ծիծաղաշարժ շարժումներ ընել, այնպիսի սրամիտ ու զաւեշտական երգեր երգել, որ տանտիրուհին աղաղակեց.

— Հերի՛ք է, խնդալէն կը մարիմ, ժամանակ նոյնիսկ պիտի չունենամ պատառ մը ուտելու այս ձուկէն, որ այնքան համեղ կ'երեւի:

— Օ՜հ, համեղ է, շա՜տ համեղ, պատուական տիկին, պատասխանեց սապատողը, եւ կը հայցեմ Ալլահէն որ ամէն երեկոյ արժանացնէ զիս այսպիսի ուտելիքներու եւ վարձատրէ քեզ լիառատ, ինծի այս համադամները մատուցած ըլլալուդ համար: Այս ձուկը, օ՜հ, այնքան կը սիրեմ որ պատառ մը եւս պիտի առնեմ:

Տանտիրուհին փութաց կուզիկին խնդրանքը կատարել եւ անոր պնակին մէջ դրաւ կտոր մը ձուկ եւս:

Հիւրը, իր բարեկամները լաւ մը խընդացնելու մտօք, վերցուց անհամեմատ կերպով խոշոր պատառ մը եւ զայն մէկ անգամէն իր բերանը դրաւ:

(1 Շար.)

Թրգմ. Ա. Գ.

ՏՈՄՍԵՐ

Ե՛Ւ ՋԱՐ, Ե՛Ւ ՅԻՄԱՐ

●

Քանի մը օր առաջ, Ատլանտեանի ջուրերուն մէջ թաղուեցաւ իտալական հսկայ շոգենաւ մը։ Ամէնէն գեղեցիկն էր եւ ամէնէն ճեղքլողարդը՝ աշխարհի ծովերը կտրող նաւերու շարքին։ Իտալիոյ պարծանքն էր եւ ծփուն թանգարան մը, ինչպէս կը հաւաստեն գինքը ճանչցողները։ Արժած էր 29 միլիոն տոլար։

Թանձր մշուշ մը կը ծածկէր այն ճամբան, ուրկէ պիտի անցնէր շոգենաւը՝ Նիւ Եորքի նաւահանգիստը խարսխելու համար։ Երկու ժամէն, Անտրէա Տորիան հասած պիտի ըլլար երկնասլացներու մայրաքաղաքը՝ իր 1700 ճամբորդներով։

Ու պատահեցաւ անհաւատալին։ Դիմացէն կուգար աւելի փոքր նաւ մը, շուէտական «Սթոքհոլմ»ը։ Երկու նաւապետները կորսնցուցած էին իրենց ուղղութիւնը։ Եւ յանկարծ, Սթոքհոլմի ցռուկը պատռեց «Թանգարան»ին կողը։

Անհեռի աղէտ մը պատահած պիտի ըլլար, եթէ ֆրանսական «Իլ տը Ֆրանս»ը եւ ուրիշ նաւեր օգնութեան փութացած չըլլային։ Երկու նաւերուն ճամբորդները — եւ նաւաստիները — այտահով ցամաք հասած են, արդէն։ Զոհերուն թիւը, բարեբախտաբար, գանցառելի։

Կարմիր Խաչը եւ բազմաթիւ բարեսիրական հիմնարկութիւններ քարափ փութացած էին՝ արկածեալներուն ուտելիք, դեղ, հագուստ ու դրամ հայթայթելու համար։ Ճամբորդները ամէն բան կորսնցուցած էին։ Ոմանք ցամաք կ'ելլէին գիշերանոցով։

Սրտաճմլիկ տեսարան մը՝ քարափին վրայ։ Մայրը իր զաւակը կը փնտռէր։ Թոռը՝ իր ութսուն տարեկան մեծ հայրիկն ու մեծ մայրիկը։ Նորապսակ ամուսինը՝ իր հարսը։

Իշխանութիւններն անգամ մէկդի դրած էին բոլոր օրինական ձեւակերպութիւնները։ Ո՛չ անցագիր փնտռող կար, ո՛չ ալ պայուսակ։ Գիշերանոցով մազապուրծ ազատած ճամբորդը անցագիր ու պայուսա՞կ կ'ունենայ ձեռքը։

Սքանչելի էր պատկերը։

Մարդասիրութիւն, եղբայրութիւն, քրիստոնէավայել սէր ու գուրգուրանք։ Արկածեալներուն մէջ կային Իտալացիներ, Ամերիկացիներ — նոյնիսկ, Հայեր։ Բայց, Նիւ Եորքի քարափին վրայ ազգութիւն չկար, հայրենիք չկար, դաւանական խտրութիւն չկար։ Կար միայն մարդ արարածը։

⁂

Հակասութիւններով թրծուած ենք, ամէնքս ալ։ Կարծես, աղէտները կը սպասենք... գլխագիր Մարդ ըլլալու համար։ Դիմացինին կեանքը պէտք է վտանգուի, որպէսզի յիշենք թէ ան մեր եղբայրն է։

Պէտք է, սովահար, ճամբան վար իյնաս, որպէսզի քովէդ անցնողը պատառ մը չոր հաց դնէ բերանդ։ Բոպիկ ոտքերով պէտք է քալես ձիւնին վրայ, որպէսզի քեզմէ աւելի բախտաւոր զոյգ մը կօշիկ անցընէ ոտքերուդ։ Ու ծովը պէտք է իյնաս, որպէսզի թեւէդ դուրս քաշող մը ըլլայ։

Մարդիկ առաջուց չեն մտածեր այն միջոցներուն մասին, որոնք թոյլ պիտի չտային որ անօթիներ ու բոպիկներ ըլլային աշխարհի մէջ։ Զարիքին ու աղէտին լուրը առնելէ ետքն է որ օգնութեան կը հասնին։

Բայց, այդ օգնութիւնը ամէն առեն ալ շոգեկլինդ արագութեամբ չի հասնիր, քաղաքական կեանքի մէջ։ Անհատը անհատին թեւէն կը բռնէ, որպէսզի ան ծովամոյն չըլլայ։ Բայց ազգերու մօտ մի՛ փնտռէք այդ մարդասիրութիւնը։ Վկայ՝ մեր պատմութիւնը։ Մեր թեւէն բռնող չեղաւ։

Բարի ենք՝ անհատապէս։ Չար ենք՝ հաւաքաբար։ Բայց, յիմարներ ենք՝ թէ՛ իբրեւ անհատ եւ թէ իբրեւ հաւաքականութիւն։

Անտրէա Տորիայի ճամբորդներուն կեանքը կը փրկենք, բայց զէնքեր կ'արտադրենք, վաղը, իրարու գլուխ ուտելու համար... Ինչո՞ւ։ Որպէսզի, մէկ ազգը միւս ազգէն աւելի չունենայ...

Յիմա՞ր։ Ո՛չ։ Գերագրական խելագարներ ենք, մենք, Աստուծոյ գլուխ-գործոց արարածներս։

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

իրենց մասնակցութիւնը բերին նաեւ Ժամկոչեան, Սարգիսեան եւ Խաչատուրեան քոյրեր, Օր. Տապաղեան, Տիկ. Սիմոնեան, Կ. Զիլինկիրեան եւ տողերս գրողը։

Բժշկուհի Տիկ. Պօզօեանի տուած ոսկի ժամացոյցը վիճակահանութեան դրուելով շահեցաւ Տիկին Վ. Մելքոնեան որ հազար ֆ. նուիրեց։

Հանդէսին տաք մթնոլորտէն ոգեւորուած խօսք առին նաեւ Պ. Գէորգ Քիրէճեան, յորդորելով նոր սերունդը որ լաւ Հայ մնայ եւ Տիկին Անտոնեան որ թելադրեց բարձր պահել մեր մշակոյթը օտարներուն առջեւ։

Հակառակ այս ջերմ խօսքերուն, ցաւ ի սիրտ կը նկատենք որ Փոն տը Շէրիի մէջ եւս շատեր կը հեռանան հայկական կեանքէ։

ՀԱՅԿ ՊԵՌՆԱՌ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՄԱՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 14ՐԴ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

Համավասպուրականի Հայր. Միութեան 14րդ պատգմ. ժողովը գումարուած է Յուլիս 6ին Նիակարա Ֆոլսի (Մ. Նահանգներ) մէջ։ Իրաւասու ձայնով ժողովին կը մասնակցէին 12 մասնաճիւղեր 21 անդամներով։ Երկու տարուան միջոցին Միութիւնը վերելք նշանակած է։ Վերակազմուած է Նիակարա Ֆոլսի մասնաճիւղը եւ Օժանդակ Երիտ. Միութիւնը եւ Սան Ֆրանչիսքոյի մասնաճիւղը։ «Վարագ»ի հրատարակութիւնը կանոնաւորապէս շարունակուած է։ Որոշուած է Պէյրութի, Հալէպի ճեմարաններուն մէջ, ինչպէս եւ Յունաստանի եւ Ֆրանսայի դպրոցներուն մէջ Խրիմեան սաներու թիւը պահել և անոնց յատկացնել 3500 տոլար, երկու տարուան համար։ Վեթերաններու եւ կարօտ հայրենակիցներու օգնութեան համար յատկացուց համապատասխան գումար։

Հայաստան ճամբային մէջ մատուռի մը շինութիւնը գտնելով որ բազմածախս է, որոշեց չեղեալ համարել, եւ Պ. Վ. Կարապետեանի հիմնադրամի 4000 տոլարը տրամադրեց Նիւ Ճըրսիի մէջ դաշտավայր մը գնելու։

Վասպուրականի պատմութիւնը գրելու համար յանձնարարեց Կեդր. Վարչութեան՝ հարցը ուսումնասիրել։

Ժողովը 3000 տոլար տրամադրեց, ընդառաջ երթալով Հալէպէն երեք հարիւր հայրենակիցներուն առաջարկին, իրենց համար հնձող մեքենայ մը գնելու։

Ժողովը որոշեց նաեւ 500ական տոլար տրամադրել Նիւ Ճըրսիի եւ Պասթընի եկեղեցիներուն հայ դպրոցի շինութեան։

Յառաջիկայ տարեշրջանին համար ժողովը քուէարկեց 12 հազար տոլարի նախահաշիւ մը։

ՓՐՈՖ. ՄԱՆԱՍԷ ՍԵՒԱԿ (Ամերիկայէն) Իտալիա հրաւիրուած է մասնակցելու եւ բանախօսելու գիտական միջազգային համագումարին, որ տեղի պիտի ունենայ Սեպտեմբերի սկիզբը Ֆլորանսի մէջ։ Փրոֆ. Սեւակ պիտի այցելէ նաեւ Փարիզ։

ՄԱՐԶԻԿ ՅԱԿՈԲ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ Իրանի հալթերի (ծանրութիւն) ախոյեան եղած է։ Յ. Քիւրքճեան բազմաթիւ անգամներ ախոյեան հանդիսացած է Իրանի մէջ։

ՈՂԲ. ԴԵՐԱՍԱՆ Սուրաբեանի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Լոս Անճելըսի մէջ, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան։ Դամբանականներ խօսեցան Աւետիք Փիրումեան, Զաքարեան, Մամուլեան, Հէրի Քարեան, Արամ Սարոյեան եւ դերասան Եղիշէ Յարութ, շեշտելով տաղանդաւոր դերասանին ազգօգուտ ծառայութիւնը 40 երկար տարիներ, թէ՛ Հայաստանի, թէ՛ Ֆրանսայի եւ թէ Ամերիկայի մէջ, մանաւանդ Քալիֆորնիոյ, ուր ներկայացումներ կուտար վերջին շրջաններին։ Եկեղեցական արարողութեան մասնակցեցան յայտնի երգիչներ Արմանտ Թոքաթլեան, երգչուհի Զարուհի Վարդանեան-Էլմասեան եւ Ֆրէտ Տէրեան։ Հողեճաշին ներկայ եղած են 250 հոգի։

ԳԱՄԻՇԼԻԻ ՄԷՋ (Սուրիա) Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբին հիմնարկէքը կատարուած է վերջերս, ի ներկայութեան համակիրներու եւ ընկերներու։ Ներկայ եղած են հիւրեր շրջաններէն եւ Հալէպէն։ Ընկ. Եդ. Էլոյեան (Հալէպէն) հրաւիրուած էր խօսելու, և բսաւ թէ եկեղեցիէն եւ դպրոցէն ետք, այս տեսակ ակումբներն են որ պիտի կրնան կերտել նոր սերունդի Ֆիզիքականը եւ նկարագիրը։ Նուէրներէ տասը վայրկեանի մէջ գոյացաւ 2000 Ս. ոսկի, որուն մէկ երրորդը տուաւ թաղականութեան ատենապետ Պ. Տիգրան Նալպանտեան։

ՄԱՆՉԷՍԹԸՐԷՆ Պ. Վահէ Ֆնտըգլեան, որդին ծանօթ բանաստեղծ հանգուցեալ Գառ. «Ֆնտըգլեան Կրթական Հիմնադրամ»ի մը կազմած է ի յիշատակ իր հօր, իր եղբօր հանգուցեալ Արթօ Ֆնտըգլեանի եւ իր ընտանիքին հանգուցեալ անդամներուն։

«Ֆնտըգլեան Կրթակա Հիմնադրամ»ի հաշւոյն, Պ. Վահէ Ֆնտըգլեան Հ. Բ. Ը. Միութեան յանձնած է 27.000 տոլարի գումար մը, որուն վրայ յառաջիկային ուրիշ բաղդումներ եւս պիտի կատարէ։ Այս հիմնադրամին եկամուտները Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ իբրեւ կրթաթոշակ պիտի տրուին գիտական ճիւղերու մէջ թեքնիք ուսմանց հետեւող չքաւոր եւ ուշիմ հայ երիտասարդներու։

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ.— 1955–56 տարեշրջանին Նոր-Ամանոսի Աճրամճեան վարժարանի հոգաբարձութիւնը յարմար տեսաւ ամառը վարժարանը բաց պահել, որպէսզի նախ տղաքը փողոցներու մէջ չթափառին, երկրորդ՝ աշակերտները օգտուին այս դասընթացքէն, ուսանելով իրենց վերաքննելի դասերը լեզուական թէ պատմական, շատ չնչին վճարումով մը։

Ամառնային դասընթացքը սկսաւ Յուլիս 9ին եւ վերջ գտաւ Օգոստոս 4ին, ներքին հանդէսով, որ պատրաստուած էր կոկիկ յայտագրով մը։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ («Յառաջ»).— Թէեւ օդը վստահութիւն չէր ներշնչեր, սակայն որոշեցինք որ տեղի ունենայ մեր դաշտահանդէսը, եւ լաւ ըրինք, որովհետեւ օդը լաւացաւ։

Կոկիկ բազմութիւն մը հաւաքուած էր «Թրիփէլ»ի գովասուն վայրը։ Կազմակերպողները, գլխաւորութեամբ Ազգ. Միութեան ատենապետ Պ. Յ. Պիչաքճեանի, ողջունեցին հիւրերը, որ կուգային Վիէնէն, Լիոնէն, Տէսինէն, Վալանսէն — Յ. Վ. Լեւոնեան, Թորգոմ քհնյ. Փօսթէքեան, Տէսինի Ազգ. Միութեան ատենապետ Պ. Գ. Տապաղեան, Տէր եւ Տիկ. Անտոնեան, Պ. Պ. Գ. Քիրէճեան, Ժամկոչեան, Կիւրեղեան, Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ «Արաքս» երգչախումբի անդամուհիները, որոնք իրենց մասնակցութիւնը բերին բանալով հանդէսը «Ծաղկէր աղատ իմ Հայրենիք»ով։ Լեւոնեան վարդապետի քանի մը խրախուսիչ խօսքերէն ետք, երգուեցան հայկ եղանակներ։ Վալանսէն Օր. Ա. Նաճարեան ծափահարուեցաւ իր սիրուն երգերուն համար։ Գեղարուեստական բաժնին

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (123)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

Որդու զովասանքները, կարծես, լսում էր հայրը, եւ այնպէս է թւում, որ նրա մռայլ, սպառնալի դէմքը արտասանում էր այդ խօսքերը. «Հօր արեան վրէժխնդրութիւնը կ'ողեւորէ նրան, եւ նա իսր ծնողաց հարազատը չի լինի, եթէ հայհուրաւոր պարսիկ սպաների մորթիքը խոտով չլցնի եւ չուղարկի իբրեւ նուէր սատրոպի Շապուհին»...

Բանտարկեալը շարունակեց հարցուփորձը.

— Ո՞րտեղ է Հայոց տիկինը (թագուհին)։

— Ամրացած է Արտագերքս բերդում, տէր արքայ, եւ իր հրամանի ներքոյ ունի տասնեւերկու հազար ամենաընտիր զօրքեր։

— Իսկ իմ որդի՞ն։

— Դեռ գտնւում է Բիւզանդիոյում, կայսեր մօտ, տէ՛ր արքայ։

— Ինչո՞ւ չեն կանչում, ինչո՞ւ են թողել այնտեղ։

— Դեռ մտածում են երկիրը խաղաղացնել Պարսիկների յարձակումներից, որ նա յետոյ գայ, եւ ամենայն ապահովութեամբ ժառանգէ հօր գահը, տէ՛ր արքայ։

Բանտարկեալը դառնացած կերպով շարժեց գլուխը, եւ նրա շղթաների շառաչիւնը արձագանք տուեց սրտի բարկութեանը։

— Դու խնայում ես ինձ, Դրաստամատ, — կոչեց նա խորխտ ձայնով, — դու խիստ մեղմութեամբ ես հաղորդում իմ աշխարհի աղէտները։ Խօսի՛ր ճշմարիտը, ես քեզ կը լսեմ ամենայն սառնասրտութեամբ, որքան եւ տխուր լինէին քո պատմութիւնները։ — Իմ որդուն պահում են Բիւզանդիոյում, պահում են կայսեր մօտ, որովհետեւ վախենում են հայրենի աշխարհը բերել, որպէսզի, Շապուհի ձեռքը չընկնէ, եւ նրան եւս հօր մօտ՝ այդ բերդում չաքսորէ... Այդ չէ՞ խկութիւնը։ — Կարծեմ այդ է։

— Այո՛, տէր արքայ։

— Ո՞րտեղ է Ներսէսը։

— Նոյնպէս Բիւզանդիոյում, տէր արքայ։

Զննելով բանտարկեալի թախանձանքին, նա դարձեալ ծածկեց, որ Հայոց քահանայապետը աքսորուած է Պատմոս կղզում։

— Երեւի, այն նպատակով է պահում Բիւզանդիոյում, որ որդուս հետ միասին վերադառնան։

— Այո՛, տէր արքայ։

Նա գլուխը խոնարհեցրեց, եւ խառնուած գիսակների թաւ հոսանքը սքողեց տխրամած դէմքը։ Բոլէական մտայուզութիւնից յետոյ, կրկին դարձաւ դէպի ներքինին, ասելով.

— Այդ ինձ ե՛ւ մխիթարում է, ե՛ւ խոցոտում է, Դրաստամատ։ Ես երբեք Ներսէսի հետ լաւ յարաբերութիւնների մէջ չեմ եղել։ Այժմ նա հովանաւորում է իմ որդուն։ Դա մի տեսակ վրէժխնդրութիւն է, եւ քրիստոնէական վրէժխնդրութիւն, չարութեան փոխարէն բարութիւն ընել...

— Այդ նրա պարտքն է, տէր արքայ, որպէս Քրիստոսի աշակերտի։

— Ասա՛, եւ որպէս ճշմարիտ հայրենասէրի, Դրաստամատ, — աւելացրեց բանտարկեալը։ — Ես թէեւ միշտ հակառակել եմ Ներսէսին, բայց երբեք չեմ դադարել յարգել նրա մէջ մեծ մարդու ամենաբարձր յատկութիւնները։

— Ի՞նչ է շինում Մերուժանը, — խօսքը փոխեց նա։

— Անիծուի՛ Մերուժանը, — պատասխանեց ներքինին խորին զզուանքով։ — Շապուհից զանազան հրահանգներ է ստացել... եւ նրանց ի կատար ածելու մասին է աշխատում...

— Ի հարկէ, ոչ լաւ հրահանգներ։

— Այդ շատ հաւանական է, տէր արքայ։ Բայց ես մեծ յոյսեր ունեմ, որ Հայոց նախարարների միաբանութիւնը կը խորտակէ նրա չար դիտաւորութիւնները...

— Նախարարների միաբանութի՛ւնը... կրկնեց բանտարկեալը դառնացած ձայնով։ — Մի՞թէ կարելի՞ է հաւատալ նրանց անկեղծութեանը...

— Ոչ միայն կարելի է, այլ պէտք է հաւատալ, տէր արքայ։ Նրանք այժմ շատ եւ շատ սարջացել են իրանց անխոհեմ վարմունքների մասին...

— Այն բոլոր վնասներից յետոյ, որ կատարուեցան, Դրաստամատ... իրանց թագաւորին կորցնելուց յետոյ... հայրենի երկիրը աւերակ դարձնելուց յետոյ... այժմ, ասում ես, սարջացել են... դա շա՛տ եւ շա՛տ ուշ է արդէն...

— Ուշ է, բայց բոլորովին անցած չէ, տէր արքայ։ Իրանց անձնազոհութեամբ այժմ կը քաւեն հին մեղքերը։ Ինձ յայտնի են բաւական տեղեկութիւններ, թէ ո՛րպէս նախարարութիւնը, հոգեւորականութեան հետ ձեռք ձեռքի տուած, պատրաստում է պատերազմել հայրենիքի փրկութեան համար։

— Պատմի՛ր, ի՛նչ գիտես։

Ներքինին սկսեց մի բառ մինչեւ պատմել, նախ, Շապուհի դիտաւորութիւնները՝ քրիստոնէական կրօնը ոչնչացնելու եւ Հայաստանում Պարսից կրակապաշտութիւնը տարածելու մասին։

ՐԱՖՖԻ

գտնելու թիւն չկայ. միայն Ինդոնե-զիան, Սէյլանն ու Խ. Միութիւնը համաձայն են այս ձեւին: Ցամենայն դէպս, որոշուեցաւ այս հարցին մասին վիճաբանիլ քուէարկութեանց անցնելու պահուն միայն:

× Հինգշաբթի իրիկուան ժողովը վերջ գտաւ դառնութեամբ մը. երբ Պ. Փինօ առաջարկեց խորհրդակցութիւնները ընդհատել, ընդհանուր լռութիւն մը տիրեց. ատոր վրայ, Անգլիոյ արտաքին նախարարը ըսաւ.— «Քանի որ ուրիշ խօսք առնել ուզող չկայ, համատարած լռութեան մէջ իրարու երես նայելու կարիք չունինք»: Ծայր տուաւ ընդհանուր խնդուք մը, եւ նիստը փակուեցաւ:

× Ըստ ամերիկեան լաւատեղեակ շրջանակներու, գնդ. Նասր, Սուէզի մասին երկրորդ միջազգային ժողովի մը մասնակցելու համաձայնութիւն յայտներ է, պայմանաւ որ տեղի ունենայ Սէյլանի մայրաքաղաքին՝ Գոլոմպոյի մէջ, եւ հովանաւորուի ՄԱԿի կողմէ:

Կ՚ըսուի թէ այս լուրին աղբիւրը ՄԱԿի արաբեւասիական ներկայացուցիչներն են, որոնք խորհրդակցական առաջին ժողով մը պիտի գումարեն Օգոստոս 23ին:

× Պաղտատի մէջ կը հաստատուի այն լուրը, թէ Եգիպտոս խնդրած է Իրաքի միջամտութիւնը՝ Սուէզի հարցին լուծում մը գտնելու համար, եւ թէ «արդէն իսկ աշխատանքներ կը տարուին այդ ուղղութեամբ»:

× Կ՚ըսուի թէ Եգիպտոս նոյնիմաստ դիմումներ կատարած է արեւմտեան պետութեանց բարեկամութիւնը վայելող արաբական ուրիշ հինգ պետութեանց մօտ եւս, որպէսզի իրենց կարելին փորձեն Եգիպտոսի փափաքներուն գոհացում տալու համար:

× Եգիպտոսի եւ արաբական աշխարհի միւս երկիրներուն մէջ 24 ժամուան գործադուլ մը կազմակերպուած էր հինգշաբթի օր՝ որպէս բողոքի նշան Լոնտոնի ժողովին դէմ:

× Գործադուլին մասնակցող երկիրներն են՝ Յորդանանը, Սուրիան, Լիբանանը, Իրանը, Իրաքը, Փաքիստանը, Լիբիան եւ Թունուզը (այս վերջինը՝ մէկ ժամ միայն):

× Սուէզի ջրանցքին մէջ երթեւեկը մեծապէս դանդաղած է, որովհետեւ ան-հրաժեշտ թիւով նաւուղիղներ չկան:

× Մ. Նահանգներու ապահովութեան խորհուրդը նիստ մը գումարեց Այզընհաուըրի նախագահութեան տակ. օրակարգի նիւթը Սուէզի հարցն էր:

× Միջերկրականի Ֆրանսական նաւային ուժերու ընդհանուր հրամանատարը՝ դեր-ծովակալ Պարժօ, այժմ Լոնտոն կը գտնուի. կը խորհրդակցի անգլիացի իր պաշտօնակիցներուն հետ:

× Անգլիական նոր ուժեր մեկնեցան դէպի արեւելեան Միջերկրական:

× Եգիպտոսի մէջ 1700 բանտարկեալներ հացադուլ յայտարարեցին. կը բողոքեն Լոնտոնի ժողովին դէմ:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Ալժէի եւ Կոնստանթինի շրջանին մէջ կառավարական ուժերը բնաջինջ ըրին ապստամբներու երկու կարեւոր խումբեր: Քապիլիոյ մէջ զէնքերու մթերանոց մը երեւան հանուեցաւ եւ ոչնչացուեցաւ:

Շերիֆեան սահմանէն դէպի Ալժերիա զէնքեր փախցնող մաքսանենգներու խումբ մը ձերբակալուեցաւ: Զինամթերքը, որ բեռցուած էր 24 ջորիներու վրայ, գրաւուեցաւ:

× Օգոստոս 20ին, Մարոքի մէջ բացառիկ շուքով պիտի տօնուի Սուլթանին աքսորէ վերադարձին երրորդ տարեդարձը:

× 400 Մարոքցի Հրեաներ Իսրայէլ մեկնեցան:

× Մարոքի Իսթիքլալ կուսակցութեան պետը, Ալալ էլ Ֆասի, որ Գահիրէ կը գտնուէր, երէկ հասաւ Թանժէ:

× Թունուզի արաբական մամուլը Եգիպտոսի ի նպաստ բուռն յօդուածներ կը հրատարակէ:

× Թունուզի ձայնափիւռի կայանին մասին ֆրանքօ-թունուզեան բանակցութիւնները պիտի պիտի սկսին շուտով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՍ-ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ բանակցութիւնները, որոնք ընդհատուած էին Լոնտոնի ժողովին պատճառով, պիտի շարունակուին Լոնտոնի մէջ:

ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ծագած են Լիբանանի կառավարութեան եւ անգլիական ու ամերիկեան նաւթային ընկերութեանց միջեւ: Լիբանան աւելի մեծ շա-

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Նահանգներու Նոր Բիւթանիայի Հայրենակցական Վերաշինաց Միութիւնը որոշած է սանուհի մը որդեգրել Դպրոցասիրացի մէջ:

Սանուհին պէտք է ըլլայ Բիւթանիայի շրջանէն եւ 8էն 14 տարեկան: Նախապատուութիւն պիտի տրուի անոր որ կարօտ ընտանիքի կը պատկանի եւ ընդունակ է: Թեկնածուն պէտք է ներկայանայ նաեւ առողջական վկայագրով մը: Դիմել ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ՝

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Հաղորդակցութեան միջոց.—

Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյէօն Սու Պուա:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը Ս. Աստուածածնի տօնին առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է խաղողի նուէրները հետեւեալ ազգայիններէն.—

Պ. Յակոբ Սապօնճեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Գավէզեան, Այրի Տիկին Սրբուհի Յովհաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Զաքչաքեան, Նոտարեան եղբայրներ, Պարոն Սարգիսեան, Պ. Փայլակ Միքայէլեան, Այրի Տիկին Էլիզապէթ Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Աղապէկ Կարիպեան, Այրի Տիկին Աղաւնի Զուլեան, Այրի Տիկին Նունիա Փանոսեան, Տէր եւ Տիկին Կիւլպէնկ Թաթարեան, Տիկին Ժամկոչեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Կէօզիւմեան, եկեղեցասէր ոմն, Տէր եւ Տիկին Աստուրեան, Տէր եւ Տիկ. Ատիէմոֆ, Տէր եւ Տիկին Էլիզա Շահինեան, Տէր եւ Տիկին Մարգարեան, Տիկին Աստուրեան, Տիկին Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Սթատեան:

հարաժին մը կը պահանջէ:

ՊԵԼԺԻՈՅ մէջ պաշտօնապէս յայտարարուեցաւ թէ Մարսինելի դժբախտ հանքագործները փրկելու ոչ մէկ յոյս մնաց: Ընտանիքներուն հրահանգուեցաւ իրենց տուները վերադառնալ: Ազատարարները կը շարունակեն զոհերուն մարմինները փնտռել:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ, երկու նախարարներու զաւակներ եւ բարձրաստիճան անձերու աղջիկներ գողութեան յանցանքով ամբաստանուեցան. Գողութեանց արդիւնքը կը յատկացնէին զեղխութիւններու: Առաջին անգամը չէ որ համայնավար «լաւ ընտանիքներու զաւակները» այս ձեւի դայթակղութիւններու տեղի կուտան:

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻ յայտնի թատերագիր Պերթոլտ Պրեխթ մեռաւ չորեքշաբթի օր: 54 տարեկան էր: Պիտի անդրադառնանք իր գործին:

ՍԱԿԱՐԱՆ.— (Օգոստ. 17), ձուլ ոսկի 479.000, Նափոլէոն 3470, զուիցերիական 3340, անգլիական 4410, քսան տոլարնոց 17.040, թղթադրամ (անպաշտօն) անգլիական 1090, տոլար 410, զուիցերիական 98,50, պելժիական 8,05, լիր 0,64, փեսեթա 9,10:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԽՄԲԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ընդհանուր փափաքին գոհացում տալու համար Գ. մեկնում մը դէպի Հայաստան տեղի պիտի ունենայ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 17ին: Արձանագրութեանց վերջին թուական՝ Օգոստոս 20:

Գրել Նուպար Ակոբոֆի՝
168, Rue du Temple, Paris (3e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Թորոս եւ Նաւենի Պէրպէրեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն ազգականներու եւ բարեկամներու, թէ իրենց յաւէտ անմոռանալի մօր եւ կեսրոջ

ՆԱԶԻԿ (մամա) ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

(Սէօլէօզցի, վախճանած 101 տարեկանին Նիւ Եորքի մէջ), մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի կիրակի, 19 Օգոստոսին Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, յաւարտ պատարագի:

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Քալիֆորնիայի Լոս Անճէլոսէն Պ. Ստեփան Բալոյեան կը փնտռէ իր քոյրը Աղաւնի (Մարուսա) Բալոյեանը, ծնած Թիֆլիս 1910ին, որբուհիներու հետ Ստամպոլի ճամբով 1923ին Վենետիկ հասած եւ Կարմիր Խաչի հոգատարութեան յանձնուած: Տեղեկութիւնները հաղորդել Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրացի Մարսիլիոյ մասնաճիւղին ընդհ. անդամական ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 21ին, 13, Ռիւ Թիւպանօ, Պ. Հայկազունի պանդոկը:

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Խանասորի արշաւանքի 59րդ տարեդարձին առթիւ:

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Զավուշ խումբին կողմէ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի:

Կիրակի, Օգոստ. 19ին, ամբողջ օրը, Լա Քօլ սիւր Լուի գեղեցիկ անտառին մէջ: Պատուոյ նախագահութեամբ ընկ. Ս. ՎԱՀԱՆԵԱՆԻ (Քանէն): Կը նախագահէ ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ: Կը խօսի Տիկին ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՍԱՔԵԱՆ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

ԾԱՆՕԹ.— Մասնաւոր օթօքարը կը մեկնի Փլաս Մասէնայէն ժամը 9ին, կը հաղնիպի Մաղըէնի Հայոց եկեղեցին: Անոնք որ չեն կրնար առնել այդ օթօքարը, կաւ տ՚Օթօպիւսէն ժամը անգամ մը օթօպիւս մը կը մեկնի դէպի Լա Քօլ Սիւր Լու եւ անոնք որոնք կառքով կուգան, Լա Քօլ չմտած Ռութ Վէր Կռաս առնել եւ մինչեւ Պաքիւսի սրճարանը երթալ, իսկ ուրիշ միջոցներով եկողները հեռաձայնել Լա Քօլէն 53 թիւը, կառքերով կ՚առնենք զիրենք: Ճոխ պիւֆէ:

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Ստիպողաբար կ՚ուզուի կին մը Անտիպի հանգստեան տան գործերուն համար: Դիմել տնօրինուհիին՝ 1, Ռիւ Ժան Ֆինօ, Անտիպի:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՕԳՈՍՏՈՍ
•
DIMANCHE 19 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7658 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3469

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱԶՄԱԴԱՐԵԱՆ ԱԹՈՌԸ

•

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը մասնաւոր մարմաջ մը ունի խօսելու:

Ու անգամ մը որ բերանը բանայ, կը խօսի երկար: Ապացոյց՝ իր երկարապատում քարոզները — Փարիզէն մինչեւ Էջմիածին, — որոնք բոլորն ալ կուգան, կը յանգին Անթիլիասին:

Վազգէն Ա. չի կրնար ձերբազատուիլ այս վերջինէն, որ մղձաւանջի մը պէս ծանրացած է սրտին վրայ եւ գիշեր ցերեկ կը հալածէ զինքը:

Անիկա շատ լաւ կը գիտակցի թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի մը վայել չէր դիրքը՝ զոր պարտադրեցին իրեն բռնել՝ Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան մէջ:

Եւ առիթ կը փնտռէ չքմեղանալու, սիրտը պարպելու եւ յանցանքը ուրիշներուն վրայ բեռցնելու համար:

Անհատական խօսակցութեանց մէջ ալ հաստատած ենք իր մօտ միեւնոյն մտավախութիւնը:

Նեղը մնալու պարագային, մեղքը կը ձգէ «Եպիսկոպոսական Ժողովին» վրայ: Երբ դիտել կը տրուի թէ Գահիրէի «Եպիսկոպոսական Ժողովին» ծանօթ վերջնագիրը չէր կրնար ընդունիլ արժանապատուութիւն ունեցող որեւէ մարդու, ո՛ւր մնաց Կիլիկիոյ Նորընտիր Կաթողիկոսին կողմէ, կը պատասխանէ թէ իր չէր վաւերացուցած զայն: Եւ բաց դուռ ձգած էր սակարկութեան...

Մինչդեռ իրականութիւն է, որ ինք անձամբ յանձնած է զայն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական Տեղապահ Խորէն Եպս.ի, շատ կարճ պայմանաժամ նշանակելով պատասխանի համար:

Վազգէն Ա. իր բռնած դիրքով Լիբանանի ու Սուրիոյ գաղութներուն մէջ երկպառակութիւն սերմանեց, փոխանակ համերաշխութիւն ստեղծելու:

Գահիրէի «Եպիսկոպոսական Ժողով»ն ալ կրակին վրայ իւղ լեցուց, աւելի խորացնելով տարակարծութիւնները:

Փարիզ գալէ վերջ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ձեռքերը լուալ ուզեց՝ Փալէ տ'Օրսէի ճառով եւ Առնուվիլի քարոզով:

Ըսուեցաւ իրեն՝ որ պատմութեան առջեւ մեծապէս պատասխանատու պիտի ըլլայ, եթէ Էջմիածին մեկնի, առանց կարգադրելու Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան գործերը:

Կարծեց թէ իր սրտին վրայ ծանրացող բեռէն կ'ազատի ընդմիշտ, Երուսաղէմի տեղապահին կարգ մը հրահանգներ տալով, Փարիզէն Էջմիածին մեկնելէ առաջ:

Դէպքերը ցոյց տուին՝ թէ տեղապահը չկրցաւ — կամ չուզեց — իրաւարարի դերը կատարել անաչառ կերպով:

Կիլիկիոյ միաբանութեան երկպառակութիւնը երթալով ծանրացաւ՝ դուրսէն կատարուած գրգռութեանց հետեւանքով: Ի վերջոյ ընտրեալ Կաթողիկոս Զարեհ Ա. ստիպուեցաւ պատժական միջոցներ ձեռք առնել ըմբոստ միաբաններու դէմ:

Կիլիկիոյ կաթողիկոսական Աթոռը աւելի քան 500 տարիէ ի վեր պահած է իր անկախութիւնը, քաղաքական ամէնէն աննպաստ պայմաններու տակ: Ու կատարած է պատմական մեծ դեր:

Ամբողջ երեք դար, 1080էն մինչեւ 1375, Կիլիկիոյ մէջ է որ հայութիւնը ունեցած էր անկախ պետականութիւն՝ երբ մեծ Հայաստանը կ'իյնար Ալփ Արսլանի հարուածներուն տակ 1071ին:

Կիլիկիոյ Թագաւորութեան կործանումէն վերջ, հայ ժողովուրդը համախմբուեցաւ Սիսի Մայր Աթոռին շուրջ եւ փրկուեցաւ ձուլումէ: Քաղաքական դէպքերու բերումով կորսնցուց իր մայրենի լեզուն, սակայն հոգիով ու սրտով կապուած մնաց իր կրօնքին ու եկեղեցիին: Վայելեց պաշտպանութիւնը իր կաթողիկոսներուն եւ աչքերը յառեց միշտ Կիլիկիոյ մայրավանքին:

Անցեալ դարու 80ական Թուականներուն Պոլսոյ Պատրիարքարանը ի զուր փորձեց իրեն ենթարկել Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը: Նոյն յաւակնութիւնն ունեցաւ Էջմիածնի Կաթողիկոսը՝ Գէորգ Դ. այդ օրերուն:

Այն ատենուան գահակալը, Մարաշցի Մկրտիչ Կաթողիկոս Քէֆսիզեան՝ մինչեւ Պոլիս երթալով, յամառօրէն պաշտպանեց Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան անկախութիւնը:

Սահակ Բ. Խապայեան եւ իրեն յաջորդող կաթողիկոսները նոյնպէս նախանձախնդիր եղան պահպանելու պատմական Աթոռին անկախութիւնը:

Վստահ ենք, որ այս անգամ եւս, Կիլիկիոյ Աթոռը կուրծք պիտի տայ դուրսէն՝ օտարներէ դրդուած հարուածներուն:

Եւ Զարեհ Ա., իր կողքին ունենալով բստ Սահմանադրութեան ընտրուած Ազգային Վարչութիւնն ու Սուրիա-Լիբանանի հայութեան գիտակից մեծամասնութիւնը, ի դերեւ պիտի հանէ դաւադիրներու ծրագիրը: Որպէսզի անկախ ու անսասան մնայ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ բազմադարեան Աթոռը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎՃՌԱԿԱՆ ՕՐԵՐ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

•

ՓԻՆՈՅԻ ԵՒ ՇԵՊԻԼՈՎԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լոնտոնի ժողովը առջի օր լսեց Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան արտաքին նախարարներուն տեսակէտները Սուէզի հարցին շուրջ: Պ. Փինօ անընդունելի դտաւ ազգայնացումը՝ այնպէս ինչպէս կը պահանջէ գնդ. Նասր, որովհետեւ ազգայնացման սկզբունքը ընդունելու պարագային, մեծապէս կը վտանգուին աշխարհի բոլոր միջազգային միութիւններն ու հաստատութիւնները: Պ. Փինօ մեծ զիջումներ ըրաւ Եգիպտոսի. առաջարկեց ընդունիլ, որ ջրանցքին Ընկերութեան ինչքերը յանձնուին Եգիպտոսի, բայց, Տըլըսի նման, չուզեց բաւականանալ միայն վերին հսկողութիւնը յանձնելով միջազգային մարմնի մը: Շեշտեց թէ անհրաժեշտ է միջազգային վարիչ մարմնի մը ստեղծումը, որուն մաս պիտի կազմեն Եգիպտոսն ու այն բոլոր պետութիւնները, որոնք շահագրգռուած են Սուէզով: Նոյնիսկ առաջարկեց որ նոր ստեղծուելիք այս կազմակերպութիւնը որեւէ շահաբաժին չունենայ մինչեւ 12 տարի (մինչեւ որ լրանայ Սուէզի Ընկերութեան եւ եգիպտական կառավարութեան միջեւ կնքուած համաձայնագրին պայմանաժամը): Այս ձեւի լուծում մը բաւական է փաստելու համար, թէ Սուէզի հարցին մէջ արեւմըտեան պետութեանց նպատակը Եգիպտոսի արդար իրաւունքները ոտնակոխել չէ:

Ք. Փինոյէն ետքը խօսք առաւ Շեպիլով, որ Լոնտոնի ժողովին մէջ եգիպտական տեսակէտներուն ախոյեանը կը հանդիսանայ: Շեպիլով մերժեց Տըլըսի եւ Փինոյի առաջարկները, որոնց առանցքը կը կազմէ Սուէզի համար միջազգային վարիչ մարմնի մը ստեղծումը: Յայտնեց թէ կարգ մը սկզբունքներ կան, որոնք պէտք է անպայման յարգուին. այդ սկզբունքներն են.— ՄԱԿի ուխտը, Եգիպտոսի անվիճելի իրաւունքները, Սուէզի ազգայնացման օրինականութիւնը: Ասոր փոխարէն, Շեպիլով յայտնեց թէ Եգիպտոս յանձն կ'առնէ նաւային երթեւեկը ապահովել՝ ըստ 1888ի համաձայնագրին սկզբունքներուն: Պնդեց որ Սուէզի հարցը իր լուծումը կրնայ գտնել միայն ուրիշ ժողովի մը մէջ, որուն պիտի մասնակցին Ֆրանսա, Անգլիա, Մ. Նահանգները, Խ. Միութիւնը, Հնդկաստան եւ Եգիպտոս: Այս նոր ժողովին պարտականութիւնը պիտի ըլլայ միջազգային նոր համաձայնագիր մը պատրաստել, որ չեղեալ նկատէ 1888ի համաձայնագրին որոշումները եւ ընդունի թէ ջրանցքին միակ տէրն ու պատասխանատուն Եգիպտոսն է:

× Հակառակ Շեպիլովի առաջարկած պայմաններուն, Անգլիան, Ֆրանսան ու Մ. Նահանգները անխախտ կը մնան իրենց նախկին տեսակէտներուն վրայ. կը պահանջեն որ ջրանցքին վարչութիւնը (եւ ոչ թէ միայն վերին հսկողութիւնը) յանձնուի միջազգային մարմնի մը:

× Մոսկուայի ձայնասփիւռը անգլերէն լեզուով կատարած իր մէկ հաղորդագրութեան մէջ յայտնեց թէ Լոնտոնի ժողովը իր կազմակերպիչներուն յուսացած արդիւնքը պիտի չտայ, այլ պիտի ծառայէ միայն՝ նոր ժողով մը կազմակերպելու գործին:

× Թունուզի վարչապետը, Հապիպ Պուրկիպա, յայտարարեց.— «Գնդ. Նասր, իր բռնած խոհեմ եւ ճարպիկ ընթացքին շնորհիւ, յաջողեցաւ բաժանում սերմանել իր հակառակորդներուն միջեւ»:

× Տըլըսի հինգշաբթի օրուան ճառը մեծ դժգոհութիւն յառաջ բերաւ եգիպտական մամուլին մէջ: «Լոնտոնի ժողովը չի կրնար որոշումներ տալ, քանի որ Եգիպտոս այնտեղ ներկայ չէ: Անգլիան ու Ֆրանսան ազատութեան թշնամիներ են»:

× Լոտոնի թերթերը Շեպիլովի ժպտադէմ տա-տան (այո, այո) կը բաղդատեն Մոլոթովի պաղ նիէթ-նիէթին *(ոչ, ոչ) հետ, եւ զայն կը կոչեն ժողովին* փին ափ պօյը*: «Տէյլի Մէյլ» նոյնիսկ կ'առաջարկէ զայն կոչել շուկքը տա-տա (չաքար այո-այո), բայց կ'աւելցնէ թէ վագրերն ալ ժամանակ առ ժամանակ կը ժպտին...:*

× Գնդ. Նասր, որ Սեպտեմբերի սկիզբը Հնդկաստան եւ Լեհաստան պիտի այցելէր, իր ճամբորդութիւնը յետաձգեց:

× Փրակայի, Վարշաւայի եւ Վիեննայի Եգիպտացիները բողոքի ցոյցեր կազմակերպեցին Լոնտոնի ժողովին դէմ:

▪ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ▪

•

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տարուէնակ նոր կծիկներ կը քակուին, Սթալինի դէմ բացուած պայքարէն ի վեր: Բոլոր ճակատներուն վրայ:

Պատմութեան վերաքննութեան հետ, գիտութեան ասպարէզին մէջ ալ վերագնահատումներ եւ ճշդումներ կը կատարուին, համաձայն բոլշեւիկեան 20րդ համագումարին որոշման:

Մինչեւ հիմա չկար գիւտ մը, հնարք մը, որուն առաջին հեղինակը Ռուս մը եղած չըլլար, Իվան, Պօպով կամ Պաւլով:

Գիտական հրատարակութեանց հետ, սովորական դասագիրքերն ալ կը պնդէին թէ Արեւմուտքի գիտնականները իւրացուցած, յափշտակած են ռուսական գիւտերը, — շոգեշարժ մեքենայէն մինչեւ այսինչ պատուաստը, ռատիօն կամ օդանաւը:

Որքան շռայլաքան էին աւետիսները, նոյնքան ջախջախիչ են վերաքննութեան փաստերը:

Ահաւասիկ վերջին խոստովանութիւնը:

Մոսկուայի «Պատմութեան խնդիրներ» ամսագիրը կը յայտարարէ թէ բոլորովին «շինծու են» ցարդ հրատարակուած այն փաստերը որոնց համաձայն առաջին օդանաւը հնարած է Ռուս մը, Ալեքսանդր Ֆեդորովիչ Մոժայսկի:

Թերթը այս առթիւ խստօրէն կը դատապարտէ գիտութեան եւ պատմութեան գիրքերու հեղինակները, ըսելով թէ կեղծած են շատ մը փաստեր, թէ իրենց հայրենակիցներուն վերագրած են «գիւտեր եւ հնարքներ որոնք իրապէս կատարուած էին արտասահմանի մէջ»:

Այդ կարգին է առաջին սաւառնակին գիւտը, որուն հեղինակներն են Րայթ եղբայրները (անգլիացի):

Ամսագիրը մասնաւորապէս կը ձաղկէ երկու ռուս գիտնականներ, ապացուցանելով թէ սուտերով լեցուցած են իրենց գիրքը՝ 1949ին եւ աւելի մեծ կեղծիքներ կատարած են 1950ին, վերաքննուած հրատարակութեան մէջ:

Գիրքին անունն է «Մոժայսկի, սաւառնակին առաջին ստեղծիչը աշխարհի մէջ»:

Քննադատը այս առթիւ կ'ըսէ թէ երկու հեղինակները ռուս գիտնականին թռիչքը նկարագրած ատեն, թուականն ալ կը նըշանակեն, 1882 Յուլիս 20:

Մինչդեռ, այդ օրը այնքան սարսափելի փոթորիկ մը կը տիրէր որ, նախնական օդանաւ մը չէր կրնար թռչիլ:

Յետոյ, Մոժայսկի արտասահման կը գտնուէր 1880ին, մինչդեռ իր կենսագիրները կը պատմեն թէ օդանաւը կը շինէր Ռուսիոյ մէջ:

Դեռ աւելի յառաջ երթալով, պաշտօնական ամսագիրը կը հաստատէ թէ պարկեշտ պատմագիրներ սպառնալիքի կ'ենթարկուէին Սթալինի օրով, իսկ անոնք որ համաձայն չէին վերոյիշեալ երկու հեղինակներուն, կը համարուէին «գործիք օտար գաղտնի սպասարկութեանց»:

Թերթը դեռ ուրիշ փաստեր ալ կը յիշէ:

Այսքանը կը բաւէ, կարծեմ, ապացուցանելու համար թէ ի՛նչ ահաւոր կեղծիքներ եւ խեղաթիւրումներ կատարուած են, վերիվայր շրջելով պատմութիւն, գիտութիւն, գրականութիւն եւ այլն:

Զարմանալի՞ է սպասել որ ժամանակակից պատմութեան հայկական մասն ալ վերաքննեն ու սրբագրեն, յանուն «սոցիալիստական ռէալիզմ»ի...

ՎԱՀԷ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ կուսակցական պայքարը տակաւ կը սաստկանայ հակաժողովրդ օրէնքին գործադրութեամբ: Այսպէս, Անգարայի կուսակալը արգիլեց Հիւրրիյէթ կուսակցութեան մէկ հաւաքոյթը որ կ'ուզէր ծաղկեպսակ մը դնել Աթաթիւրքի դամբարանին վրայ: Նաեւ արգիլուեցաւ կուսակցութեան նախագահ Գարասոմանօղլուի, իր տունին մէջ բազմամարդ հացկերոյթներ սարքել, որոնց նպատակն էր կուսակցական համախմբումներ եւ ժողովներ կատարել: Հիւրրիէթականները բողոքած են եւ Ազգ. Ժողովին առջեւ հարցապնդում պիտի ընեն:

× «Ազգային պահպանման» նոր օրէնքին համաձայն քննիչներ կ'այցելեն կարգ մը առեւտրական ու գրասական հաստատութիւններ եւ իբր թէ չահագիտութիւն գտնելով անոնց տէրերը կը յանձնեն դատարանի:

× Սուրճի բաշխումը բաժնեչափի վերածուեցաւ: Անձ գլուխ որոշ քանակով սուրճ պիտի տրուի Պոլսոյ մէջ:

× Ուրբաթ օր Աղեքսանդրիա հասաւ չեխոսլովաքական զէնքերու նոր առաքում մը:

× Փանամական պաշտօնական պատգամաւորութիւն մը խորհրդակցութեան համար Գահիրէ հասաւ. պատգամաւորութեան նախագահը յայտարարեց թէ Նասրի հետ կ'ուզեն տեսակցիլ, «որովհետեւ Սուէզի եւ Փանամայի ջրանցքներուն պարագան նոյնն է»:

× Ըստ Վատիկանի պաշտօնաթերթ Օսերվաթորէ Ռոմանօի, կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութիւն գոյացնել եւ Սուէզի հարցը առանց արիւնահեղութեան լուծել:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Շաբաթ առաւօտ Շեպիլով ուզեց գլուխ գլխի տեսակցութիւն մը ունենալ Տըլըսի հետ: Մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի այս հանդիպման: Նախապէս, երեք արեւմըտեան պետութեանց արտաքին նախարարները խորհրդակցած էին իրարու հետ:

«ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ»

Délaissant la grande ville,
Je viens dans le vallon
Passer des heures tranquilles
Avec les oisillons.

Tonin MAGNE

ԼԱԹՈՒՌ ՏԷԿ (Օգոստոս 15).— Ցառաջէ սիրական տարազն առի խորագիր, ձեզի պարզելու համար թէ ո՛րքան յաջողեցայ մտերմանալ այգիներուն հետ՝ որոնք կը տառապին բնութեան թշնամութենէն, լեռներուն հետ՝ որոնք, ինչպէս հնօրեայ դժան աստուածներ, անկարեկիր կը դիտեն դաշտերուն խանձիլը Օգոստոսի գոլին ու շողին տակ, ջուրերուն հետ՝ որոնք քմայք մը կը խառնեն իրենց ընկերվարական աշխատանքին, ճպուռներուն հետ՝ որոնց հայրենակից դարձած եմ ահա, վայելելով «ծուլութեան իրաւունքը»՝ Փօլ Լաֆարգի բացատրութեամբ, հետեւելով սա թռչնիկներուն, որոնց չաղփաղփը ինծի կը յիշեցնէ դպրոցէն փախած պատանիներու ուրախութիւնը:

Վկայելու համար, վերջապէս, թէ ո՛րքան կրցայ հասկնալ գաւառին հոգին:

Ո՞ր գաւառին, բայց ո՞ր գաւառին, կը հարցնէ ձայն մը ներսէս:

Օ՛, մեղքը ճիտս, եթէ կը սիրեմ ամէն աշխատանք սկսիլ «Հայր մեր» աղօթքին տարազով: Նախ մեր հայրը, մեր լեզուն, մեր գաւառը:

Մեր գաւա՛ռը: Ցա՛ւ է ինձ հաստատել, թէ չա՛տ ժլատ է հայ մատենագրութիւնը «գաւառական բաներու» մասին: Շապուհ Բագրատունի կը վկայէ «գեղջուկ բարբառի» մը գոյութիւնը, իսկ Թովմա Արծրունի, կոտրած անօթի մը բեկորներուն պէս, ափ մը փշրանք միայն կը բերէ մեր հին գեղջուկներուն կեանքէն: Եւ այսքան: Եւ խորհիլ որ գեղջուկներ էին մեր հին մատենագիրները, երիտասարդներ գիւղացի եւ շատ խելացի, — Փարպեցին, Կողբացին եւ հայկական մեծ ջահին բազմաստեղծ լոյսն համատարած:

Յետոյ, դար դարի վրայ, ինչպէս քար քարի վրայ, ու գերեզմա՛ն, ու լռութի՛ւն: ԺԹ. դարուն՝ գաւառական զարթօնք մը, բայց դեռ մթնշաղի մէջ: Տնտեսական օգնութեան եւ դպրոցական հոգաբարձութեան փախփուն ջանքեր: Եւ այդ «ազգանուէր» ջանքերուն թելադրանքով՝ Սրուանձտեանցի բանահաւաքութեան դպրոցը, Կալհոկեցիներու, Նաթանեաններու եւ Փիրղալէմեաններու առաջնորդական ուղեւորութեանց սակառը գեղջուկ ծառերով լեցուն, Լալայեանցի հսկայ դիւանատունը (Էմինեան, Աբեղեան, Հայկունի, Գեղամ Տէր-Կարապետեան, Զիթունի): Եւ ահա հաւաքողներու այս շարժումը մտաւորական պատմուճան կը հագնի, սրբազան թափօրի մը նշանակութիւնը կը ստանայ «գաւառական գրականութեան» վարդապետութեան հանդամանքով: Յետոյ Սահմանադրութիւնը մեր Պատմութեան գիրքին մէջ կը բանայ «Հարստահարութեանց գլուխը», ուր գաւառը այլեւս բացորոշ կը բանաձեւէ իր իրաւունքները:

Եւ յանկարծ...:

Ի՞նչ հարկ կրկին ու կրկին արձանագրելու օտարին գործած ոճիրը կամ մեղքը: Ո՞վ մոռցաւ մեծ Համբին, որ ճանչցուեցաւ, ժամանա՛կ մը միայն, իր «զարիպներով» եւ Պոլսոյ խաներուն յատուկ թշուառութեամբ, եւ այսքան:

Պոլիս, մայրաքաղաքցիի հպարտութեամբ մը մուշտակաւորուած, կը նմանէր այն մարդուն, որ չէր գիտեր իր սիրտին տեղը: Ահա թէ ինչո՛ւ, — աւելորդ է տարկել՝ Համիտի գրաքննութեան ստեղծած վախին մէջ միայն փնտռելով դիւրին արդարացումներ, — կազմուեցաւ հայկական փրէսիօզիթէի դպրոց մը, չըսելու համար գրական հիփոգրիֆի աւանդութիւն մը: Այսպէս է որ մեր գրականութիւնը դարձաւ փափիյոթած, երբեմն ժոնկլըրի՝ եթէ գրողը ունէր լեզուի լաւ մեքենայ մը, կամ... թեթեւ պալոն՝ եթէ չունէր այդ մեքենան ալ, — հմտութիւնը, ափսո՛ս, բացակայած է միշտ եւ ընդմիշտ:

***

Ֆրանսացիներն ալ, ահա, նոյն ցաւով:

Փարիզ միշտ արհամարհանքով եւ հեգնանքով նայած է գաւառին: Երեք էսերը (Մոլիէռ, Վոլթէռ, Ֆլօպէռ), մին Փարիզցի՝ իր ծագումով, միւսները՝ իրենց կամքով, խորթութեան մէջ նետած են գիւղը: Այնքան որ փիլիսոփայութիւն մը դարձած է Ֆրանսական խօսքը, որ կ'ըսէ.—

La terre est basse.

Այլ ժողովուրդներու մօտ, հողին տրուած է գերագոյն արժէք: Յունական դիցաբանութիւնը մայրութեան խորհրդանշանական իմաստ կուտայ հողին, նոյնիսկ աստուածութեան կարգ, մինչ եբրայական աւանդութիւնը ունայնութեան հաւասարազօր կը դարձնէ հողը, — փոշի: Ռուսերը, շատ գեղեցիկ աւանդութեամբ մը, հողին կուտան հրաշագործ ուժ մը, — իրենց ժողովրդական դիւցազնավէպին հերոսը, ամէն անգամ որ գետին կ'իյնայ՝ յոգնած եւ ուժասպառ, նոր զօրութիւն մը կը ստանայ՝ երբ կռնակը կը համբուրէ հողը եւ անմիջապէս ոտքի կը կանգնի՝ աւելի ուժեղ, աւելի հզօր եւ անպարտելի:

Պէտք է ընդունիլ թէ դժան է հողը, եւ անգութ: Կը սպառէ մարդկային ուժը, կը քամէ կենդանութեան աւիշը՝ որ կ'անցնի մարդ-արարածին երակներուն մէջէն: Կարելի է ըսել թէ պայքար մը կայ մարդուն եւ հողին միջեւ, տիրապետութեան մրցում մը: Երբ մարդն է յաղթական, ժանգի նմանող հողը գոյն կը փոխէ, կը կենդանանայ, կը գեղեցկանայ, ստեղծագործական աստուածահանդէսի մը պարունքը կուտայ: Իսկ երբ հողն է յաղթական, մարդը կը դառնայ չորցած ծառ մը, որու ճիւղերը կը կոտրին ու կը թափին, որու բունը կ'երիթանայ ու կը փշրուի: Այսպէս է որ հողը կը ստորնացնէ, ոչ թէ կը բարձրացնէ, ինչպէս կը վկայէ Ֆրանսական ժողովրդական խօսքը:

Ահա թէ ինչո՛ւ, քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ, գիւղը դարձած է ու կը մնայ անշահ եւ աննշան դիւցազներգութիւն մը, որ իբրեւ դերակատար ունի հողը եւ մարդը, — հողը՝ յաղթական, մարդը՝ պարտուած հերոս:

Գիւղը, սակայն, չէ արտասանած տակաւին վերջին խօսքը: Նահանջի մէջ է, այժմ: Տարերային աղէտներ կը հարուածեն շարունակ, — հրդեհը անտառներու մէջ, կարկուտը ցորենի արտերուն եւ խաղողի այգիներուն վրայ, հրաշէկ արեւ մը որ կը խանձէ ամէն կանանչութիւն, ու ջուրի պակաս մը, որ ծարաւահիւծ կը սպաննէ կենդանիները, անդաստանները, նոյնիսկ ամէնէն տոկուն տունկերը: Այս ձմեռ ցուրտը զարկած է, երեւակայեցէք, թզենիները, որոնք ընդունակ են ապրելու՝ իրենց արմատը մխրճելով քարերու եւ ապառաժներու մէջ: Զարկած է նաեւ մշտադալար նոճիները: Նոճիներ տեսայ, որոնք տէրնտասի խանձած ձողերու կը նմանէին: Թզենիներ տեսայ, որոնք ոսկորներու կը նմանէին: Որթատունկեր տեսայ, որոնց ողկոյզներուն հատիկները կը նմանէին մանկական ծծի պտուկներու: Բերքը տկար է այս տարի, ու գիւղացիները գլուխ կը շարժեն յուսահատ:

Բայց գիւղը արտասանած չէ վերջին խօսքը, ըսի:

Անոնք որ վարիչներն են քաղաքակրթութեան, կը խորհիմ, ի վերջոյ, պիտի հասկնան թէ ճարտարարուեստին բեւեռը ուղղելով դէպի գիւղ, պիտի ստեղծեն նոր քաղաքակրթութիւն մը, փոխելով այս վերջին բառն ալ հիմնովին:

Այդ նոր քաղաքակրթութիւնը, գիւղի քաղաքակրթութիւնը, որ պէտք է վայելէ այն բոլոր բարիքները, զորս իւրացուցեր էր քաղաքը, մարդը պիտի դարձնէ ոչ թէ մեքենայ, ինչպէս ըրաւ քաղաքը, այլ իրապէս մարդ: Աւելի առողջ, աւելի իտէալական: Մօտեցնելով զայն բնութեան, եւ ոչ թէ հեռացնելով բնութենէն: Այս վերջին տարիներուն, հրատարակուեցան բազմաթիւ հատորներ, գիւղագիտութեան վերաբերեալ, — առաջին անգամն է որ կ'ուսումնասիրուի գիւղը գիտական չափով: Օր մը առիթ կ'ունենամ ներկայացնելու այդ գիրքերը: Կանուխէն հետաքրքրուած նման հրատարակութիւններով, այդ ուսումնասիրութիւններէն կ'եզրակացնեմ թէ գիւղը, այսօր պարտուած, յաղթականօրէն պիտի կանգնի վաղը, եւ նոր քաղաքակրթութեան մը լոյսին տակ՝ բնութեան լքուած այս անկիւնները պիտի դառնան ոչ միայն հանգստավայրեր, ինչպէս կ'ողեկոչէ Ֆրանսացի գաւառացի բանաստեղծը՝ որու խօսքը գործածեցի իբրեւ գլխարկ այս յօդուածին, այլեւ աշխատավայրեր մարդկային բարուք ստեղծագործութեան:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՐԱՔՍԸ

Օտար, անգամ հայ աշխարհագրագէտները, յաճախ սխալմամբ, Արաքսը համարում են Քուռի վտակ:

Ճիշդ չէ, այդպէս չէ եղել անցեալում, այդպէս պէտք չէ դատել եւ այսօր: Սրանք երկու քոյր գետեր են, երկուորեակներ, ճիշդ այնպէս, ինչպէս Հայաստանից սկիզբ առնող եւ Միջագետքը ծաղկազարդող երկու գետերը՝ Եփրատն ու Տիգրիսը, որոնք Պարսից ծով թափուելուց առաջ, միանում եւ կազմում են Արաբական գետը: Ոչ ոք չի մտածում այս գետերից մէկը միւսի վտակը համարել:

Արդէն իսկ, անցեալում, Ստրաբոնի վկայութեամբ, Արաքսը եւ Քուռը թափուել են Կասպից լիճ անջատաբար:

Արաքսը, մեր մայր գետը, դարերի ընթացքում, փոխել է իր հունը, նոյնիսկ Արարատեան դաշտում:

Մեր պատմիչների վկայութեամբ, Հայաստանի մայրաքաղաքներ՝ Արմաւիրն ու Արտաշատը եղել են Արաքսի ափին, իսկ այսօր Արաքսը հոսում է մօտ ութ քիլոմեթր հեռու Արտաշատից:

Պարագան նոյնն է նաեւ Ղարաբաղի եւ Մուղանի դաշտում:

Այդ ընդարձակ տափաստանը, որ միայն վեց մեթր բարձր է Սեւ ծովի մակերեսից, յորդահոս Արաքսը շեղել է իր ընթացքը դէպի հիւսիս եւ Կասպից լճից ոչ հեռու միացել Քուռին:

Կասպից լիճը, որին իր մեծութեան պատճառով, իրաւամբ, Կասպից ծով են կոչում, ցածր է Սեւ ծովի մակերեսից 26 մեթր եւ աստիճանաբար նուազում է, հակառակ իր մէջը թափած բազմաթիւ մեծ գետերի՝ Արաքսն ու Քուռը, Թերեք, մանաւանդ Ռուսաստանի մայր գետը՝ Վոլգան, Ուրալը եւայլն:

Արաքսը եւ Քուռը իրենց սկիզբն են առնում Հայաստանի լեռներից, մօտաւորապէս հաւասար մեծութեամբ եւ երկարութեամբ գետեր են:

Արաքսի երկարութիւնն է 780 քիլոմեթր իր ակունքներից մինչեւ Քուռի խառնարանը, իսկ եթէ հաշուելու լինենք մինչեւ Կասպից լիճ, Արաքսը աւելի երկար է:

Երկու գետերը միասին լճի մէջ թափում են միջին հաշուով մօտ 700 խորանարդ մեթր ջուր, իւրաքանչիւր երկվայրկեանին:

Երկու գետերը իրենց վերին եւ միջին հոսանքում բաժանուած են իրարից՝ Ջաւախքի, Գուգարաց, Գեղամայ, Արցախի եւ Սիւնեաց լեռներով:

Քուռի աջ ափին մինչեւ Արաքսի հովիտը խիտ հայ ազգաբնակութիւն է, իսկ ձախ ափին նստած են Վրացիները:

Արաքսը սկիզբ է առնում Երզրումից հարաւ, Բիւրակնեան լեռներից: Նոյն այս Բիւրակնեան լեռների լանջերին են գտնւում Եփրատի ակունքները:

Արաքսը իր մէջ է ընդունում Ախուրեանը, առաջին մեծ վտակը, կրկնապատ-

---

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԷՔԵԱԹ

ՓՈՔՐԻԿ ՍԱՊԱՏՈՂԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Պատառը այնքան խոշոր էր որ դժուարաւ վար պիտի սահէր խեղճին կոկորդէն: Հազարումէկ ծամծմութիւններ սկսաւ ընել կուլ տալու համար բերնին մէջ գտնուող ձուկին պատառը, սակայն, ի զո՛ւր, անկարելի էր: Մեծկակ փուշ մը միեւնոյն ժամանակ եկած ու մխուած էր կոկորդին: Դժուարաւ կը շնչէր: Բացաւ բերանը լայնօրէն, ջանալով շնչել, գոյնը կարմիրէն անցաւ մանիշակագոյնի, կապոյտէն ճերմակի եւ յանկարծ կռնակի վրայ ինկաւ գետին...:

Մեռա՛ծ էր...:

Դերձակն ու իր կինը կարծելով որ նոր կատակի մը հանդիսատես կ'ըլլային, կը շարունակէին կուշտ ու կուռ խնդալ:

Քանի մը վայրկեան ետք, սակայն, երբ տեսան որ սապատողը չէր շարժեր եւ կեանքի նշոյլ մը իսկ ցոյց չէր տար, էրիկ-կնիկ սկսան մտահոգուիլ:

Դադրեցան ծիծաղելէ եւ սկսան զարհուրած՝ իրարու նայիլ:

— Ալլա՛հ, Ալլա՛հ, բացագանչեց Մուսթաֆա, ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը:

Այս խեղճ կուզիկին մեր տունէն ներս մտնելը ամէն մարդ տեսաւ եւ եթէ իր դուրս ելլելը չհաստատուի, անպայման Վալիին լուր պիտի տան եւ մենք կախաղանի պիտի դատապարտուինք զայն սպաննած ըլլալու ամբաստանութեամբ:

Խեղճ դերձակը ծռեցաւ գետինը պառկած կուզիկին վրայ եւ ուշի ուշով զայն քննելէ ետք, գոչեց.

— Ա՛ն է, հիմա ճանչցայ, մեր օգոստափառ Սուլթանին հապիտն է, քանի մը ամիս առաջ տեսայ զինքը հանդիսութեան մը ընթացքին...: Ի՞նչ դժբախտութիւն, այսքան զուարթ կերպով սկսած երեկոյ մը վերջացաւ այսպէս ողբերգական ձեւով...: Ի՞նչ պիտի ընենք, Ալլա՛հ, Ալլա՛հ...:

Կինը չէր խօսեր: Կը խորհէր ճար մը գտնել այդ անել կացութեան: Պէտք էր անպայման որեւէ ձեւով տունէն դուրս հանել դիակը:

Յանկարծ, դերձակին կինը գոչեց.

— Գտա՛յ...:

Եւ մօտենալով ամուսնոյն, անոր ականջին ի վար բաներ մը փսփսաց:

Մուսթաֆայի դէմքը ճառագայթեց եւ վեր ցատկելով բացագանչեց.

— Հրաշալի՛ է, փրկուած ենք...:

Եւ անմիջապէս սկսան գործադրել իրենց ծրագիրը:

Գետնէն վերցուցին սապատողին դիակը, անկումի միջոցին անոր աւրշտկուած փաթթոցը կարգի դրին, վերարկուն շտկեցին եւ ամէն մէկը կուզիկին թեւը մտնելով, որպէս թէ հիւանդ մը կը բռնէին, տունէն դուրս ելան եւ յառաջացան դէպի Հրեայ բժիշկի մը տունը, որուն արհեստավարժութիւնը ծանօթ էր իրենց:

Հասան Հիպոկրատի աշակերտին տան դրան առջեւ եւ սկսան բախել ուժգին կերպով: Ծերունի սպասաւոր մը եկաւ ու բացաւ դուռը: Դերձակը եւ իր կինը անմիջապէս ոսկի մը սահեցուցին սպասաւորին ձեռքը եւ խնդրեցին որ երթար ու իր տիրոջը ըսէր թէ հիւանդ մը կար վարը որ պէտք ունէր իր անմիջական օժանդակութեան:

Սպասաւորը արագօրէն վերադարձաւ դէպի իր տիրոջը քով, բարձրանալով սանդուխներէն, յանձնեց անոր ոսկին, մինչ դերձակը իր կնոջ օգնութեամբ բարձրացուց դիակը սանդուխներէն վերեւ, բժիշկին սենեակին պատին քով ոտքի վրայ կանգնեցնելէ ետք հեռացան ծանր բեռէ մը ազատած ըլլալու գոհունակութեամբ:

Այս միջոցին, բժիշկը, խորհելով որ իր գործը հարուստ յաճախորդի մը հետ էր, աճապարանքով ընդառաջեց հիւանդին, առանց սպասելու որ սպասաւորը լապտերով մը լուսաւորէր չորս բոլորը: Իր արտօրանքին մէջ, ընդհարեցաւ պատին կռթնած դիակին, որ թաւալգլոր վար ինկաւ սանդուխներէն ու գնաց փռուիլ մուտքի դրան տակ:

Բժիշկը վազելով իջաւ սանդուխներէն եւ հասնելով կուզիկին դիակին քով երբ կը պատրաստուէր օգնել անոր որ վեր ելլէ, յանկարծ սոսկումով տեսաւ որ մեռած էր:

Խորհելով թէ ինքն էր որ պատճառ դարձած էր հիւանդ յաճախորդին մահուան, սկսաւ աղիողորմ ճիչեր արձակել, որոնք արթնցուցին իր կինը:

Այս վերջինը պարզուած տեսարանին առջեւ իր երեմիական ողբը միացնելով ամուսնոյն ցաւագին ճիչերուն, աղաղակեց.

— Խե՛ղճ Մովսէս, ի՞նչ ըրիր: Ի՞նչ աղէտ: Եհովա՛յ, Եհովա՛յ, ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը:

Բժիշկը, երբ կը ջանար կեանքի բերել մեռած կուզիկը, ճանչցաւ որ ան Սուլթանին հապիտն էր եւ այս մտածումը աւելի սաստկացուց իր վախը:

Յանկարծ, սակայն, դադրեցաւ ողբալէ, եւ մուտքի դուռը խնամով գոցելէ ետք, ըսաւ իր կնոջը.

Թարգմ. Ա. Գ.

(2 – Շար.)

կուած ջրերով մտնում է Արարատեան դաշտ, շեղւում է հարաւ, կտրելով Արարատեան դաշտը աղեղնաձեւ, դառնում է սահմանաբաժան գետ Թուրքիոյ, Պարսկաստանի եւ Խորհրդային Հայաստանի միջեւ:

Արաքսը Ախուրեանից յետոյ, դարձեալ իր ձախ ափին, իր մէջ ընդունում է մի շարք մեծ ու փոքր վտակներ՝ Քասախը, Սեւ ջուրը կամ Մեծամօրին, Հրազդանը, Ազատ գետը, Վեդիի գետը, արեւելեան Արփան, Նախիջեւանի գետը, Հեքքառուն ու Բարգիւշատը եւայլն:

Այս գետերը մեծ մասամբ ամառը չեն հասնում Արաքս, օգտագործւում են ոռոգելու իրենց շրջապատած ընդարձակ եւ բերրի դաշտերը:

Արաքսն իր ակունքներից մինչեւ Կաղզուանի աքանչելի մրգաստանները, շաչելով ու չառաչելով, ճեղքում է կուրծքը Հայոց լեռների մինչեւ Արարատեան դաշտ հասնելը: Արարատեան դաշտում, կամըրջընկեց Արաքսը հոսում է հեզանազ ու լայնանիստ, մինչ Օրդուբաթ, ապա նորից, սեղմւում, գալարւում է Սիւնեաց, Ղարաբաղի ու պարսկական Ղարադաղի լեռների նեղ կիրճի մէջ, մանաւանդ Մեղրիի մօտերը, հազիւ 60 մեթր լայնութեամբ, աղմկայոյզ, մէկ ափից միւս ափին է չաչում, իր պատերը պատռել ջանալով, հոսում է կատաղի արագութեամբ, կտրելով մօտ 100 քիլոմեթր տարածութեամբ եւ այդ նեղ կիրճը, առնուազն 900 մեթր բարձր Կասպից լճի մակերեսից:

Մեղրիից քիչ վարը, կան աւերակները հին կամուրջի, որի կառուցումը կապուած է Աղեքսանդր Մակեդոնացու անուան հետ, որքան ճիշդ է, դժուար է ըստուգել, բայց գործը յստակօրէն հռոմէական է:

Աւելի վարը գտնւում է Խուդափերինի կամուրջը, որը վերագրում են Պոմպէին, բայց հաւանօրէն աւելի ժամանակակից գործ է:

Ռուսական տիրապետութեան շրջանին շինուած են կամուրջներ, մէկը Արմաւիրի մօտ, որը միացնում է Երեւանի ու Էջմիածնի խճուղին Իգդիրի հետ, միւսը՝ Ջուլֆայի կամուրջը, որի վրայով անցնում է Երեւան-Թաւրիզ խճուղին եւ երկաթուղագիծը, իսկ 1914-18ի պատերազմին Շահթախտի կամուրջը, որի վրայով անցնում է Նաղլիծ երկաթուղին, շինուած ռազմագիտական նպատակներով, կապուած նոյն Երեւան - Ջուլֆա երկաթուղագծին, որը պիտի միացնէր Վանը, Բայազէտի վրայով Երեւանին:

1914ի պատերազմին, Ռուսաստանը սկսեց կառուցումը երկաթուղագծի, Բաղուից քիչ հեռու, դէպի արեւմուտք, Բագու-Թիֆլիզ երկաթուղագծի վրայ գտնուող, Ալեաթ կայարանից, Արաքսի ձախ ափին զուգահեռ մինչեւ Ջուլֆա, բայց միայն այս պատերազմին լրացան աշխատանքները, որով Երեւան-Բագու ճամբան զգալիօրէն կարճանում է այս գծով: Այս գծին է միացուած նաեւ կարճ երկաթուղածով, Ղափանի պղնձահանքերը Մեղրիի մօտ:

Անցնելում Արաքսը ոռոգել է ոչ միայն Արարատեան դաշտը, այլ նաեւ ծաղկոցի է վերածել Ղարաբաղի ու Մուղանի դաշտերը իր ձախ եւ աջ ափերին:

Ղարաբաղի դաշտը, որը եռանկիւնաձեւ ընկնում է Արաքսի եւ Քուռի միջեւ, բնական շարունակութիւնն է մեր Արցախի նահանգի, եղել է երբեմն շէն ու բարգաւաճ:

Տասնհինգ դար առաջ փորձուած ջրանցքի հետքերը կան Ղարաբաղի դաշտում, որը ոչնչացուել է Չինգիզ խանի արշաւանքների ժամանակ:

Արաքսի աջ ափին, Մուղանի դաշտում, կան հետքերը հին ջրանցքների մինչեւ 150 քիլոմեթր երկարութեամբ:

Բոլոր ազգերը երգել ու պանծացրել են իրենց մայր գետերը, իսկ հայութիւնը «Մայր Արաքս»ը:

Աշխարհի բոլոր անկիւններից հայութիւնն իր հայեացքը ուղղել է Արարատին ու Արաքսին, իր հայրենի լեռներին եւ ջրերին, իր հայրենի դարաւոր օրրանին:

Յ. Ա.

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մեր Յուլիս 22ի թիւին մէջ տուած էինք «Քոմպա»յի մէկ յօդուածը հայկ. գրականութեան մասին: Նոյն յօդուածագիրը՝ Իւպեր Ժուէն, «Լենին եւ Ցար-Սուլթանը» խորագրով ուրիշ յօդուածի մը մէջ (Քոմպա, Օգոստ. 16) կը յիշէ հետեւեալ արդի հայ բանաստեղծները, թարգմանելով հատուածներ անոնց բանաստեղծութիւններէն — Եղիշէ Չարենց, Ազատ Վշտունի, Գէորգ Աբով, Աքսել Բակունց, Ալազան, Նայիրի Զարեան, Կապուտիկեան, Մարգարեան, Դաւիթեան, Յարութիւնեան, Գէորգ Էմին, եւ կ'աւելցնէ թէ պէտք էր որ ամբողջ հատոր մը նուիրէինք անոնց:

Գոյութիւն ունի նաեւ հայկական բանահիւսութիւն մը, կ'ըսէ, որ շատ ճոխ է, անհաւատալի ըլլալու աստիճան: Այս ժողովուրդը, որ միշտ ունեցած է գուսաններ իր ծոցին մէջ, բերանացի ծաղկեպսակ մը հիւսած է, որուն մէկ մասը գրի առնուած է բարեբախտաբար: Այսպէս, «Տոմէն Ռուս» հատորին մէջ, զոր հրատարակեց «Խ. Միութիւն-Զուիցերիա» ընկերութեան քարտուղարը՝ Մոռիս Տիոքոմէն, հիանալի օրինակ մը կայ հայկական բանահիւսութեան մասին «Լենին եւ Ցար-Սուլթանը», թարգմանուած ռուսերէնի վրայէն: Գործն է անգրագէտ բանաստեղծի մը Սեփոն Բաղինեանի: Այս բանաստեղծին մահէն (1934) ետքն է որ ուրիշ անգրագէտ բանաստեղծի մը՝ Կ ա պ օ Բարձումեանի (65 տարեկան) մեկնութեան վրայ գրեցին: Ռոտանաւորը պարզունակ է թէեւ, սակայն գիւղացիական շունչ մը կ'անցնի մէջէն եւ աքանչելի շեշտ մը մէկ ծայրէն միւսը: Եւ այս գիւղացիական շունչը կը տեսնուի միմիայն այն գիւղացներգութիւններուն մէջ, որոնք կը ծնին ժողովուրդին խոր սրտին մէջ:

Հայկական այս գրականութիւնը, որ աշխարհի ամէնէն հիներէն մէկն է, քանի մը օր պէտք է ծանօթացնելու համար ֆրանսացի ընթերցողին:

ՅՈՅՆ ՎԻՊԱՍԱՆ ՔԱԶԱՆՑԱՔԻԻ ՆՈՐ ՎԷՊԸ

Ուրիշ առթիւ խօսած ենք յոյն ժամանակակից ականաւոր վիպասան Նիկոս Քազանցաքիի մասին, իր «Ալեքսիս Զօրպա» եւ «Յիսուս վերախաչուած» վէպերուն առթիւ: Նոյնքան շահեկան եւ իմաստալից է իր նոր վէպը՝ «Ազատութիւն կամ մահը»: Պատմելու միեւնոյն ուժը, գիւղացներգութեան եւ առասպելին միեւնոյն զգացումը, որոնք յատկանիշներն են Քազանցաքիի գրականութեան, ի յայտ կուգան նաեւ այս վէպին մէջ:

Իր ծննդավայր Կրետէն կը կազմէ պատարը վէպին, ուր կը թաւալին դէպքերը, քաղցր եւ դառն յուշերու յաջորդականութեամբ: Անցեալի սրբազան խորհուրդին, երբ արուեստը կը ծաղկէր, կը յաջորդէ թրքական դաժան տիրապետութիւնը, ապա այսօրուան իրականութիւնը: Այս պատմական կղզիին մասին վէպին մէջ Ֆրանսացի մը կ'ըսէ.— Ոչ մէկ տեղ կերած եմ այնքան լաւ հաց, ոչ մէկ տեղ խմած եմ այնքան պաղուկ եւ անոյշ ջուր, եւ ոչ մէկ տեղ տեսած եմ Յոյներ որոնք այնքան նման են հին Յոյներուն»:

Հովուական այս վայրին մէջ մարդիկ ամէնէն աւելի տառապած են: Կանուխէն քրիստոնեայ՝ Պոլսոյ անկումէն ի վեր երկու տարբեր քաղաքակրթութիւններ եւ երկու տարբեր կրօնքներ դէմ դիմաց եկան: Թուրքերը գրաւեցին կղզին եւ Վենետիկցիներուն տուին: Վերստին գրաւեցին: «Ազատութիւն կամ Մահ» նշանաբանն է Կրետէցիներուն, որոնք շատ անգամներ ըմբոստացան — 1821ին, 1866ին, 1878ին եւ 1899ին

Քազանցաքի կը նկարագրէ Կրետէցիները իբրեւ կատաղի հայրենասէրներ: «Մենք Կրետէցիներս ուրիշներու պէս չենք: Աշխարհի միւս մասերուն մէջ, երբ մէկը հովիւ է, ան միայն իր ոչխարները կ'արածէ, եթէ մշակ է, կը մտածէ միմիայն իր եզներուն մասին, եթէ առեւտրական է, իր գործերուն մասին, բայց Կրետէցի մը, պէտք է ամէնէն աւելի մտածէ Կրետէի մասին»: Ահաւասիկ այս մտասեւեռումով միայն կ'առաջնորդուի վէպին հերոսը՝ Միշէլ: Այնքան հուժկու է Միշէլ որ կրնայ մարդ մը տանիքէն վար նետել, կամ փշրել գաւաթ մը իր ափին մէջ: «Աքիլլէս» կը կոչեն զինք իր հայրենակիցները, անոր պէս կատաղի, անհնազանդ, զայրացկոտ:

Բայց հայրենասիրութենէն, վէպին մէջ սիրոյ մը պատմութիւն ալ կայ: Միշէլ կը սիրահարի Չէրքէզուհիի մը՝ Էմինէի, եւ տեսեն կ'ըլլայ ու այս թունդ հայրենասէրը նժարի մէջ կը դնէ սիրուհին եւ Կրետէն եւ մինչեւ մահուան կ'առաջնորդուի: Թուրքերուն ձեռքէն կ'առնէ Էմինէն, բայց ազատելու համար սիրոյ այս տիրապետութենէն, ի վերջոյ կը սպաննէ Էմինէն: Ցետոյ կը խորհի.— «Մեծ մեղք մը գործեցի: Գիշեր ցերեկ սրտիս մէջ փանք մը կ'այրի»: Իր նշանաբանը այլեւս «ազատութիւն կամ մահ» չէ, այլ «ազատութիւնը եւ մահը»: Կարգ մը էջեր կը յիշեցնեն Իլիականը, ուրիշ էջեր աստուածաշնչական ներշնչում ունին:

Ամէնէն գրաւիչն է տեսարանը, ուր հարիւրամեայ ծերունին կը մեռնի, իրեններուն միջեւ, մղուած չարչարալից մտատանջութենէ մը, զոր ոչ ոք կը բաժնէ («Ուրկէ՞ կուգան, ո՞ւր կ'երթան: Ահաւասիկ ոսկը որ կը կրծէ զիս»): Ամբողջ գիշերը բակին մէջ կը մնայ, կիտրոնի ծառին տակ, ինչպէս ծառի մեծ կոճղ մը:

ՍԻՐԱՆ ԱՃԵՄՈՎԱ

Ծանօթ պարուհին որ ընդհանրապէս Միացեալ Նահանգներ կ'ապրի իր ամուսնոյն Ժան-Մարի Լութրելի հետ, քանի մը շաբաթ է Փարիզ կը գտնուի: Սիրան Աճեմովա, այս միջոցին, էփինէի սթիւտիօներուն մէջ կը դարձնէ Ջավաթայի վերջին ժապաւէնը՝

Du Sang sous le Chapiteau

Բացի հայազգի տաղանդաւոր դերասանուհիէն, ժապաւէնին մէջ կարեւոր դերեր ունին Ժինէթ Լըքլէր, Կապրիէլօ Եգ:

Ժան-Մարի Լութրել որ ֆրանսացի ծանօթ սինէասթ մըն է, միտք ունի նաեւ դարձնել տալու «Ձէքին ժառանգութիւնը» անուն պատմուածքը որուն հեղինակն է, իր կինը՝ Սիրան Աճեմովա:

Քանի մը օրէն արուեստագէտ ամոլը կը մեկնի Վենետիկ, Տիկ. Աճեմովա հրաւիրուած ըլլալով մասնակցելու Վենետիկի շարժանկարի Պիէնալէին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ԼԵՌՆԵՐՈՒՄ

Իր երգն ունի, սէրն ունի մանկութիւնը
լեռներում,
Նման վայրի այծեամի՝ մանկութիւնը
լեռներում:

Նա խօսքի է բռնւել կայծակի ու հովի
հետ...
Ոչ մի մրրիկ չի տանի մանկութիւնը
լեռներում
Վաղուց իջել ես ճաղաճ՝ կարօտիդ պէս
աղմկուն,
Թողած այնպէս գեղանի մանկութիւնդ
լեռներում.
Կրակներով ճաղաճի վառել ես սիրտդ
անճուն,
Բայց մնում է կենդանի մանկութիւնը
լեռներում...
Ուրիշ թովչանք են բուրում մայթերը
քո դեգերած,
Սակայն իր վառ գոյնն ունի մանկութիւնդ
լեռներում:

ՀԵՆՐԻԿ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (124)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

Ցետոյ պատմեց նրա ձեռք առած մի-ջոցները իր նպատակը իրագործելու համար, որոնց մէջ գլխաւոր դերը պատկանում էր Մերուժան Արծրունուն: Պատմեց Շապուհի մեծամեծ խոստումները Մերուժան Արծրունուն, որոնց կ'արժանանայ նա, երբ Արեաց Թագաւորի ցանկութիւնները կը կատարէ: Նկարագրեց Հայոց նախարարների ուխտը եւ նրանց պատրաստութիւնները՝ ապստամբող չարիքների առաջը առնելու համար եւ, թէ՛ եկեղեցին, թէ՛ Արշակունեաց գահը, Պարսից բռնապետութիւնից ազատելու համար: Իւր հաղորդած տեղեկութիւնները վերջացրեց նա խիստ մխիթարական յուսադրութիւններով, թէ ինք համոզուած է, որ Շապուհին չի յաջողուի իւր չար դիտաւորութիւնները կատարել, թէեւ, գուցէ Հայաստանը բաւական վնասներ կը կրէ նրանից, բայց երբեք չի նուաճուի:

Թագաւորը գլուխը խոնարհած, խորին վրդովմունքով լսում էր: Նրա թաւամազ, փոքր ինչ թխագոյն դէմքը, աւելի մռայլ արտայայտութիւն էր ստացել: Այդ բոլորը, կարծես, սպասում էր նա, այդ բոլորը նախագուշակել էր նա այն օրից, երբ դժբախտ հանգամանքները նրան ձգեցին Շապուհի ձեռքը: Նա դարձաւ դէպի ներքինին, հարցնելով.

— Ի՞նչպէս հասան քեզ այդ տեղեկութիւնները, Դրաստամատ:

— Տիզբոնում եղած ժամանակս, տէր արքայ, միշտ հետամուտ էի գիտնալու, թէ ի՛նչ են մեքենայում Պարսից արքունիքում: Այդ մասին ես ունէի մի հաւատարիմ անձն, որ շատ մօտ էր գործերին, եւ ամէն ինչ հաղորդում էր ինձ: Հաւաքած տեղեկութիւններս գաղտնի սուրհանդակների միջոցով՝ անմիջապէս հաղորդում էի Հայոց նախարարներին, նրանց զգուշացնելու համար, եւ նրանցից պատասխաններ էի ստանում: Ես ինչ որ կարող էի անել, արել եմ, տէր արքայ, այժմ մնում է ինձ՝ գիտացնել իմ թագաւորի դրութիւնը եւ, եթէ կը յաջողուի ինձ, որի մասին մեծ յոյս ունեմ, ազատել նրան իւր դառն կապանքներից...:

Վերջին խօսքերը արտասանեց նա հագիւ լսելի ձայնով:

Թագաւորի դէմքի վրայ երեւաց մի տխուր ժպիտ: — Գովում եմ քո եռանդը, Դրաստամատ, ասաց նա, բայց չեմ կարող հաւանութիւն տալ քո անշահ ուղեւորութեանը: Դու, քան թէ այստեղ իմ ազատութեան հոգսերով զբաղուելու, որը ժամանակի եւ յաջող հանգամանքների գործ է, աւելի օգտաւէտ կը լինէիր այնտեղ, Տիզբոնում, որպէսզի, Պարսից արքունիքին մօտ լինելով, շարունակէիր քո սկսած դերը: Հայոց նախարարներին մի հաւատարիմ ականջ է հարկաւոր ունենալ Տիզբոնում, եւ ամենայարմարը դու ես, որ վայելում ես Շապուհի առանձին շնորհը:

— Այնուամենայնիւ, իմ տէր թագաւորի վիճակը... նրա աննախանձելի դրութիւնը... կրկնեց ներքինին դողդոջուն ձայնով:

— Իմ վիճակը այժմ մասամբ դիւրացած եմ համարում, Դրաստամատ, որովհետեւ, քո հաղորդած տեղեկութիւնները բաւական հանգստացրին ինձ: Կրկնում եմ, Տիզբոնում մի հաւատարիմ մարդ է հարկաւոր, եւ այդ մարդը դու պէտք է լինես: Իսկ ինձանով զբաղուելը, դա միայն ժամանակ կը խլէր քեզանից: Ես աւելին կ'ասեմ. իմ այստեղից ազատուելը, Հայաստան գնալը եւ կրկին իմ կառավարութեան գլուխը անցնելը, գործերի այժմեան խառն եւ անորոշ դրութեան ժամանակ, ես մինչեւ անգամ վնասակար եմ համարում: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ ես չպիտի կարողանամ հաշտուել իմ նախարարների հետ, իսկ այդ հայրենիքի փրկութեան համար անհրաժեշտ է: Մեր մէջ այլեւս վաղեմի մտերմութիւնը կայանալ չէ կարող: Իմ ներկայութիւնը կը բորբոքէ մի նոր, ներքին պատերազմ, երբ արտաքին թշնամու հետ կռուելու շատ պէտքեր կան: Ես կը մնամ այստեղ. ես կը զոհեմ ինձ հայրենիքի խաղաղութեանը: Թո՛ղ իմ նախարարները հաշտուեն իմ որդու հետ: Նա նոր է նրանց համար եւ նրա հետ հին հաշիւներ չունեն: Իսկ ես այստեղ կ'աղօթեմ նրանց յաջողութեան համար, եւ կը սպասեմ Աստուծոյ անօրէնութեանը...:

Ներքինին չկարողացաւ զսպել իւր դառն զգացմունքները, խոնարհուեցաւ եւ, գրկելով զառապարտեալի շղթայակապ ոտները, բացականչեց.

— Տէ՛ր արքայ, մեծ է Աստուծոյ աշխարհը եւ անբաւ է նրա գթութիւնը, եթէ դու Հայոց երկիրը գնալ չես ցանկանում, Աստուած շատ ապահով տեղեր ունի քո բնակութեան համար...:

Դատապարտեալը վեր կացաւ եւ նրան եւս իւր հետ վեր բարձրացրեց, ասելով.

ՐԱՖՖԻ

ԴԵՄՈԿՐԱՏՆԵՐՈՒ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ

Մ. Նահանգներու Դեմոկրատները ջախջախիչ մեծամասնութեամբ (210ի դէմ 905 ձայնով) ընտրեցին իրենց նախագահական թեկնածուն։ Ատլայ Սթիվընսըն անծանօթ մը չէ. նախորդ նախագահական ընտրութիւններուն ալ Դեմոկրատներու թեկնածուն էր, բայց պարտուեցաւ Այզընհաուըրէն։ Առաւելաբար այս նկատումով էր, որ նախկին նախագահ Թրումըն առաջարկած էր այս անգամ Ա. Հարրիմանը ներկայացնել, որովհետեւ, կ'ըսէր, փորձը ցոյց տուաւ թէ «Ատլայ չի կրնար Այքը պարտութեան մատնել»։ Հարցը այն է սակայն, որ Այզընհաուըրի վայելած ժողովրդականութեան պատճառով, Հարրիմըն ալ չէր կրնար մեծ յոյսեր ունենալ։ Ծանուանդ որ Հարրիման միլիոնատէր է եւ շատ մը Ամերիկացիներ (մանաւանդ բանուոր դասակարգը) կը նախընտրեն գինուորական մը ունենալ որպէս նախագահ քան թէ միլիոնատէր մը։

Սթիվընսընի դիրքը շատ դժուար է. չի կրնար բացէ ի բաց յարձակիլ Այզընհաուըրի վրայ, որ շատ սիրուած է ժողովուրդէն. ընտրական պայքարին ընթացքին, ստիպուած է կշռել իր իւրաքանչիւր բառը, այլապէս կրնայ իր վրայ հրաւիրել ընտրողներուն հակակրութիւնը։ Լաւ գիտնալով այս պարագան, ուրբաթ օր հետեւեալը յայտարարեց. «Նախագահ Այզընհաուըրի տուած որոշումները միշտ ալ ճիշդ եւ իմաստուն են. բայց իր խորհրդականներն են որ վերջին պահուն գայն կը տարհամոզեն»։

× Դեմոկրատ կուսակցութեան համագումարը նշանակեց նաեւ փոխ-նախագահութեան իր թեկնածուն՝ յանձին ծերակուտական Քիֆովըրի։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԳԻԼՈՒԵՑԱՒ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

1951ին, Ատընաուըրի կառավարութիւնը պահանջած էր որ համայնավարութիւնը ապօրինի եւ արգիլեալ հռչակուի Արեւմտ. Գերմանիոյ մէջ։ Հարցը յանձնուած էր դաշնակցային գերագոյն դատարանին քննութեան։ Ուրբաթ օր դատարանը արձակեց վճիռը։ Արեւմտ. Գերմանիոյ մէջ համայնավարութիւնը յայտարարուեցաւ «հակասահմանադրական» եւ որպէս այդպիսին՝ արգիլուեցաւ. կուսակցութեան ինչքերը պիտի գրաւուին կառավարութեան կողմէ։

Դատավարութեան թղթածրարը կը պարունակէ 4500 էջէ աւելի վաւերաթուղթեր, ինչպէս նաեւ համայնավարներու ամբողջական անուանացանկը։

Դատարանին վճիռը արձակուելէն անմիջապէս ետքը ոստիկանութիւնը խուզարկեց եւ կնքեց համայնավար բոլոր կեդրոնատեղիները. համայնավար թերթերը փակուեցան. կարգ մը ղեկավարներ ձերբակալուեցան։

× Արեւելեան Գերմանիոյ մամուլն ու ձայնասփիւռը բուռն կերպով բողոքեցին այս որոշման դէմ եւ ապստամբութեան կոչեր ուղղեցին։

× Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան քաղաքական բիւրոն զեկոյց մը հրատարակեց, որուն մէջ «բուռն կերպով կը բողոքէ այս որոշման դէմ»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼՃԻՈՅ ածխահանքերուն մէջ աշխատող 60.000 Իտալացիներ կը սպառնան վերադառնալ իրենց երկիրը, եթէ կառավարութիւնը անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք չառնէ իրենց ապահովութեան համար։ Եթէ այս սպառնալիքը իրագործուի, Պելճիոյ ածուխի արտադրութիւնն ու ամբողջ տնտեսութիւնը շատ մեծ հարուած պիտի կրեն։

ՀԵՌԱՁԱՅՆԱՅԻՆ տուրքերը 20 առ հարիւր յաւելում մը պիտի կրեն Ֆրանսայի մէջ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ համայնավար կուսակցութիւնը ծանր տագնապի մէջ է։ Բանուորներն ու գիւղացիները կը ծառանան կուսակցական ղեկավար տարրերուն դէմ. այս կացութիւնը, ըստ Հունգարական թերթի մը, «կուսակցութեան գործած մեծ սխալներուն հետեւանքն է»։

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ տնտեսական սպասարկութեանց գործակալները քննութիւն մը բացին զուիցերիական դրամատուներու մէջ պահ դրուած այն գումարներուն մասին, որոնք կը պատկանին եգիպտահպատակ Հրեաներու։

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, RUE RICHER - PARIS (9e)
Tél.: PROvence 64-90
C. C. P. Paris 3630-66

Նորագոյն հրատարակութիւններ

Ժամանց եւ Զբօս, Կ. Գուշակ (Երազներու բանալին, Բախտագուշակութիւն, Աստղագիտութիւն, Ոգեհարցութիւն, Ձեռնածութիւն, ժամանցի խաղեր եւն.)։ Մեծադիր 632 էջ, 1956 Պէյրութ, գինը՝ 1400, թղթատարի ծախքով 1500 Ֆր.։

Գարնանային, Վ. Շուշանեան, Հրախաղան, 1956, Պէյրութ, գինը՝ 600 Ֆր։

Մեռնող Գիւղին պատմութիւնը, Մ. Պարսամեան (Մանկութեան, Պատանեկութեան, Ուսանողական Յուշեր, Գրական Դէմքեր)։ Գինը՝ 800 Ֆր.։

Դար մը գրականութիւն, Մ. Թէօլէօլեան, Բ. հատոր, Գահիրէ 1956, գինը 1000 Ֆրանք։

(Սփիւռքեան գրական սերունդէն 58 դէմքեր, խորհրդահայ գրողներէն 24 դէմքեր, իրենցմէ ընտրուած էջերով) Նախապէս լոյս տեսած է Ա. հատորը, 1000 Ֆրանք։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Նահանգներու Նոր Բրիտանիայի Հայրենակցական Վերաշինաց Միութիւնը որոշած է սանուհի մը որդեգրել Դպրոցասիրացի մէջ։

Սանուհին պէտք է ըլլայ Բիւթանիայի շրջանէն եւ 8էն 14 տարեկան։ Նախապատուութիւն պիտի տրուի անոր որ կարօտ ընտանիքի կը պատկանի եւ ընդունակ է։ Թեկնածուն պէտք է ներկայանայ նաեւ առողջական վկայագրով մը։ Դիմել ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ՝

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Հաղորդակցութեան միջոց.—

Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյէօն Սու Պուա։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Մենտիլեան (Կիւրինցի) կը փնտռէ իր տղան՝ Անդրանիկ Մենտիլեան։ 1915ին (երկուքուկէս տարեկան) ձգուած է Սեբաստիոյ մօտ Սարըդըշլա։ Տեսնուած է Պոլսոյ Պէյլերպէյի որբանոցը։ 1922ին խումբ մը որբերու հետ նկար մը ունի, որ քովն է։ Այս որբերը Պոլսէն Յունաստան փոխադրուած են։ Կը խնդրուի գինք ճանչցողներէն անմիջապէս իմացնել իր մօրը հետեւեալ հասցէին.—

Mme. Mentelian Serpouhi
24, Route Nationale
St. Antoine — Marseille (France).

Հայաստանի եւ արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ըստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։ Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի։

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120 հազար Ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան։

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Երթեւեկութեան միջոցներ, էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյօն սու Պուա։ Հեռ. 172 Բէնսի։

ԽՄԲԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ընդհանուր փափաքին գոհացում տալու համար Գ. մեկնում մը դէպի Հայաստան տեղի պիտի ունենայ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 17ին։ Արձանագրութեանց վերջին թուական՝ Օգոստոս 20։

Գրել Նուպար Ակոբոֆի՝

168, Rue du Temple, Paris (3e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան.—

Օր. Պերճուհի Թէրզեանի եւ Ժան Եղնիկեանի ամուսնութեան առթիւ.—

Պ. Պ. Արսէն Թէրզեանէ, Մուշեղ Եղնիկեանէ, Ջաւէն Եղնիկեանէ, Յակոբ Թէրզեանէ 5000ական ֆրանք։

Մարսէյլէն Պ. Մելքոն Պօղոսեան Լիոնի նոր եկեղեցին իր այցելութեան առթիւ՝ 10,000 ֆրանք։

Տիկին Մառի Գասապեանէ, Տիկին Զիվիճճեանէ, Տիկին Ջապէլ Թումիկեանէ եւ Տիկին Փալանդի Սարըկարապետեանէ՝ 1000ական ֆրանք։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

ԹՐԻՔՈՅԻ ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

կը փնտռէ փասօնիէներ, ապահովուած գործ ամբողջ տարուան համար։ ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ՆԵՐԿԱՅԱՆԱԼ

STÉ. LE CHATON
18-20 Fg. du Temple
Métro : République

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Օր. Երանոսեանի եւ Պ. Գունտուրաճեանի ամուսնութեան առթիւ հաւաքուած են հետեւեալ գումարները ի նպաստ Կապոյտ Խաչի դպրոցին.— Տէր եւ Տիկին Կուտէրեան 5000 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Երանոսեան 3000 Ֆր., Տիկին Մարգարեան 1000 Ֆր., Պ. Ժ. Գունտուրաճեան 1000 Ֆր., Տէր և Տիկին Աւագեան 1000 Ֆր., Պ. Գ. Նահապետեան 1000 Ֆր. Պ. Օ. Կարապետեան 500 Ֆր., Պ. Կ. Սուքիասեան 1000 Ֆր. (Վիէնէն)։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ստիպողաբար կ'ուզուի կին մը Անտիյի հանգստեան տան գործերուն համար։ Դիմել տնօրինուհիին՝ 1, Ռիւ Ժան Ֆինօ, Անտիյի։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 21 ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI 21 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7659 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3470

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆԱԽԸՆԹԱՑ ՓՈՐՁԸ

Էջմիածնի միջամտութիւնը Անթիլիասի կաթողիկոսական ընտրութեան մէջ, 15 տարուան պատմութիւն ունի :

1941 Դեկտեմբերին սկիզբը տեղի պիտի ունենար նոր կաթողիկոսի ընտրութիւնը :

Այս առթիւ պատրաստուած նոր Կանոնագրին մէջ մտցուցին յօդուած մը, որով Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի ընտրութեան իր մասնակցութիւնը պիտի բերէր Էջմիածին՝ երկու վճռական ձայնով, մէկը աշխարհական, «Հայաստանի ժողովուրդի» կողմէ, միւսը հոգեւորական, «Մայր Աթոռի» կողմէ :

Այդ Կանոնագիրը մշակողներն ու այդ յօդուածը մտցնողները նոյն այն տարրերն էին, որոնք անցեալ Փետրուար 20ին ջախջախիչ մեծամասնութեամբ կաթողիկոս ընտրեցին Զարեհ Եպս. Փայասլեանը :

Անոնց անկեղծ ու հայրենասիրական նպատակն էր կապերը սերտացնել մայր Հայրենիքի եւ սփիւռքի, մայր Աթոռի եւ Կիլիկեան բազմադարեան Աթոռին միջեւ :

Սակայն Էջմիածին չարաչար գործածեց իրեն տրուած երկու ձայնի բացառիկ իրաւունքը, մասնակցութիւնը վերածելով միջամտութեան, նոյնիսկ վէթոյի :

1941 Յունիս 22ին Հիթլերի կողմէ Ռուսիոյ վրայ կատարուած յարձակումը «դաշնակից» դարձուց Խորհրդային Միութիւնը, որ մինչ այդ «բարեկամ» էր Գերմանիոյ, ըստ 1939 Օգոստ. 24ի Ռիպենթրոփ-Մոլոթով համաձայնագրին :

Այնուհետեւ Միջին Արեւելքի դուռները լայն բացուեցան բոլշեւիկեան քարոզիչներու առջեւ :

1941ին Կիլիկիոյ Աթոռին համար միակ արժանաւոր թեկնածուն էր Գարեգին Արք. Խաչատուրեան, Պոլսոյ այժմու պատրիարքը, այն ատեն կաթող. պատուիրակ եւ առաջնորդ Հարաւային Ամերիկայի :

Գարեգին Արք.ի ընտրութիւնը կասկածէ դուրս էր, ի բացակայութեան Էջմիածնի պատուիրակներուն :

Շուտով հասան սակայն Էջմիածնի զոյգ պատգամաւորները, Արսէն Արք. Ղըլըճեան, յայտնի գործակալ Չեկայի և Պրոֆ. Աշոտ Աբրահամեան, որոնք վեթօ դրին Գարեգին Արք.ի ընտրութեան դէմ, իրենց ապօրինի միջամտութեամբ ծայր աստիճան խառնակութեան մէջ եւ արգիլեցին կաթողիկոսի օրինաւոր ընտրութիւնը :

Ընդվզեցուցիչ էր Էջմիածնի միջամտութիւնը, որ ընդհանուր զայրոյթ պատճառեց :

Հայաստանի պատուիրակները ինչո՞ւ հակառակ էին Գարեգին Արք. Խաչատուրեանի ընտրութեան :

Բազմաթիւ ենթադրութիւններ եղան մամուլին մէջ այս առթիւ :

Երկու պատուիրակները իրենց պաշտօնական զրոյցներուն մէջ կարդ մը անհամոզիչ առարկութիւններ տուած էին թեկնածուին եւ յանգած այն եզրակացութեան՝ թէ Գարեգին Արք. «անցանկալի» էր Խորհրդային Հայաստանի իշխանութեանց համար :

Այդ առարկութիւնները ո՛չ մէկ լուրջ քննադատութեան կը դիմանային եւ չէին կրնար իբրեւ փաստ ծառայել՝ բեկանելու համար ընտրութիւնը :

Գիտցուեցաւ թէ՝ Գարեգին Արք. հակահամայնավար է : Չէ՞ որ «Աշխարհի լոյսն ի Հայս»ի առաջին համարը կը սկսէր այսպէս.

«Կրօնքը ափիոն է», — կը պատգամէ Լենինեան ժխտումնասէր նոր վարդապետութիւնը : Բայց դարավերջին այս ուսուցումը ինքն իսկ «ափիոն» մըն է, թմրեցուցիչ մ'իրական, բնկերային քաղցրաւենիի մը մէջ լուծուած, որ շատ հեշտութեամբ կը ներարկուի Տեսիլի եւ Գաղափարականի բարձր ու ազնուական թռիչքներէն զուրկ տկար միտքերուն եւ հոգիներուն » :

Աշխատակցած էր հակահամայնավար թերթերու :(Դեռ ոչ ոք գիտէր թէ «Վէմ»ի «Ընծայեցի»ն ինքն էր) :

Այս փաստերն ալ բաւական չէին արգիլելու համար Գարեգին Արք.ի ընտրութիւնը Կիլիկիոյ Աթոռին :

Սրբազանը երեք տարի տեսուչ եղած էր Կիլիկիոյ մայրավանքի Դպրանոցին եւ ատեն մըն ալ՝ առաջնորդ—փոխանորդ Մարաշի : Որով ծանօթ էր Կիլիկիոյ եւ Կիլիկեցիներուն :

Պատճառներէն մէկը, որուն մասին չէ գրուած, կը կարծենք թէ Էջմիածնի պատգամաւոր Արսէն Ղըլըճեանի անձնական հակառակութիւնն էր Գարեգին Արք.ի :

Այս վերջինը՝ դեռ վարդապետ՝ առաջնորդ էր Պաղտատի, ուր կ'ապրէր Ղըլըճեան վարդապետ՝ վարելով կուսակրօնի բոլորովին անվայել կեանք մը եւ տեղի տալով ծանր գայթակղութեանց :

Գարեգին վարդապետ խստիւ խայտառակած էր զինքը եւ հեռացուցած Պաղտատէն :

Քինախնդիր Արսէն վրդ., արքեպիսկոպոս դարձած եւ կռթնած ամենազօր Չեկայի վրայ, օգտուեցաւ ներկայացած բացառիկ առիթէն՝ վրէժ լուծելու համար անբասիր եկեղեցականէ մը :

Ու յաջողեցաւ դժբախտաբար :

Խորհրդային Էջմիածնի առաջին յաղթանակն էր այս :

Քաջալերուած այս գիւրին յաջողութենէն, 15 տարի վերջ նոյն Էջմիածինը տարբեր պայմաններու տակ նոյն փորձը կատարեց :

Ու այս անգամ ձախողեցաւ :

Ազգի մեծամասնութեան նոր թեկնածուն՝ Զարեհ Ս. փառաւոր յաղթանակ մը տարաւ :

Էջմիածին ու «Հայաստանասէր»ներ չկրցան մարսել իրենց ամօթալի պարտութիւնը :

Ու ահա վեց ամիսէ ի վեր ամէն ապօրէն միջոցներու կը դիմեն՝ թունաւորելու համար Միջին Արեւելքի մեր մեծ գաղութներուն խաղաղ կեանքը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԵՂ ՔԱՅԼ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ՏԸԼԸՍԻ ԾՐԱԳԻՐԸ ՊԻՏԻ ԸՆԴՈՒՆՈՒԻ՞

Լոնտոնի խորհրդակցութիւնները տակաւին որոշ արդիւնքի մը չյանգեցան : «Մեծ»երը կը բանակցին իրարու հետ, «փոքր»երը զանազան ծրագիրներ կ'առաջարկեն :

Վերջին երկու օրերու կարեւորագոյն դէպքը Տըլըս – Շեփիլով տեսակցութիւնն էր, որուն ընթացքին Շեփիլով մատնանշեց թէ Սուէզի մէջ գինեալ միջամտութիւն մը կրնայ ծանրակշիռ հետեւանքներ ունենալ : Կրկնեց թէ հարցը իր լաւագոյն լուծումին կրնայ յանգիլ երկրորդ ժողովի մը մէջ, որուն պիտի հրաւիրուին աւելի մեծ թիւով պետութիւններ (45) :

Փաստը այն է, որ թէեւ Լոնտոնի խորհրդակցութեանց մասնակցող պետութիւններուն մեծամասնութիւնը կողմնակից է Սուէզի միջազգայնացման, բայց կը վարանի զէնքի ուժով լուծել անհամաձայնութիւնը :

Անգլիոյ արտաքին նախարարը բացարձակապէս մերժեց նկատի առնել երկրորդ ժողովի մը առաջարկը. «Չեմ կարծեր որ աւելի լաւ լուծում մը ըլլայ, որովհետեւ մեծապէս պիտի դանդաղեցնէ մեր աշխատանքները. մինչդեռ տագնապին լրջութիւնը կը պահանջէ որ արագ շարժինք» : Անգլիական կառավարութիւնն ու ժողովուրդը զէնքի ուժ բանեցնել չեն սիրեր. եւ ընդհանրապէս գիրար չենք բարկանար. բայց երբ տեսնենք որ ակնյայտնի թշնամական արարքներու պատճառով մեր կենսական շահերը պիտի վտանգուին, թոյլ չենք տար» :

× Մեծագոյն հարցը այն է թէ Լոնտոնի ժողովը պիտի ընդունի՞ ամերիկեան ծրագիրը, որ կը նախատեսէ Սուէզի միջազգայնացումը, քաղաքական ազդեցութիւններէ զերծ վարիչ մարմնի մը ստեղծումը եւ Եգիպտոսի համար կարեւոր շահաբաժին մը :

× Փաքիստանի արտաքին նախարարն ալ երեք կէտերէ բաղկացած ծրագիր մը ներկայացուց ժողովին. — 1) Սուէզի ազգայնացումը պէտք է ընդունիլ որպէս կատարուած իրողութիւն : 2) Միջազգային մարմին մը, Եգիպտոսի հետ գործակցաբար, պիտի ապահովէ երթեւեկին ազատութիւնը : 3) Այս երկրորդ կէտին մանրամասնութիւնները պիտի ճշդուին մասնաւոր յանձնախումբի մը կողմէ :

× Կ'ըսուի թէ Սպանիան ալ մտադիր է ծրագիր մը առաջարկել :

× Իսկ Հնդկաստանի վարչապետին քոյրը, Տիկին Փանտիթ, պատրաստելու վրայ է ուրիշ ծրագիր մը, որ կը նախատեսէ միջազգային վերահսկիչ մարմնի մը ստեղծումը, որուն մէջ Եգիպտոս ներկայացուած պիտի ըլլայ 50 առ հարիւր համեմատութեամբ :

× Մոսկուայի ձայնասփիւռը Տըլըսի ծրագիրը յորջորջեց «գաղթատիրական նոր փորձ մը» :

× Մինչ Լոնտոնի մէջ հակասական եւ այլազան ծրագիրները կը յաջորդեն իրարու, Նասր յայտարարեց թէ «բացարձակապէս անընդունելի է Տըլըսի առաջարկը, որ կը վտանգէ մեր անկախութիւնն ու գերիշխանութիւնը, եւ կը վիրաւորէ մեր հպարտութիւնը : Եթէ Լոնտոնի ժողովը որոշէ հարցը ՄԱԿին ներկայացնել, Եգիպտոսի պատասխանը պիտի ըլլայ՝ հետեւեալը.— ՄԱԿի Ուխտը թոյլ չի տար որ օտարներ միջամտեն ըլլան երկրի մը ներքին հարցերուն : Եգիպտոս վճռած է ամուր ծածել իր անկախութիւնը» :

× Լուր կը հասնի թէ Լոնտոնի ժողովը պիտի փակուի չորեքշաբթի օր :

× Մ. Նահանգներու Քարիւղներու Միութեան ընդհ. խորհրդականը յայտարարեց. «Մ. Նահանգները, Վենեզուելան եւ Քանատան կարող են գոհացում տալ ո՛չ միայն Ամերիկայի, այլ նաեւ արեւմտեան Եւրոպայի քարիւղի պահանջքին» :

❚❚ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❚❚

ԾՈՒԽԸ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Փարիզէն հեռու ըլլալով, ձիւթեր չունիմ ձեռքի տակ, եւ պատահաբար կը գրեմ այս տողերը :

«Բազմավէպ»ի լեզուաբան աշխատակիցը, Հ. Ներսէս Տէր Ներսէսեան, խորշելի կը գտնէ ժողովրդական բացատրութիւն մը, « Մնաց որ » եւ կ'առաջարկէ գրել « թողունք որ » :

Վարդապետը խորթ համարելով առաջինը, կ'ուզէ համոզել թէ ծնած է թուրքերէն «գալտը քի» բացատրութենէն :

Ինծի համար նորութիւն է այս գիւտը : Թուրքերէնի մասնագէտ չեմ, բայց չեմ յիշեր թէ Թուրքերը այդպիսի ոճ մը ունին :

Թէ՛ մեր «մնաց որ»ը եւ թէ իր առաջարկած «թողունք որ»ը հարազատ հայերէն են, ինչպէս «ուրիշ խնդիր որ»ը, եւ աւելորդ է հակիրճին մէջ մազ փնտռել :

Ֆրանսերէնն ալ ճիշդ ու ճիշդ կը համապատասխանէ հայերէնին :

× Մխիթարեանց սաները միշտ հաւատարիմ են ինչպէս իրենց դպրոցներուն, նոյնպէս հայերէնի հնոտի ձեւերուն :

Այդ սաներէն Ֆերապ նկարագրելով իրենց ուխտագնացութիւնը դէպի Վենետիկ, երեք անգամ կը գրէ Վենետիկոյ : (Յառաջ, 15 Օգոստ.) :

Յետոյ կ'ըսէ .— Հասանք ի ձիւբբեքա, հասանք ի Վենետիկ :

Մեր աշխարհաբարով կ'ըսենք — Վենետիկի : Իսկ բոլորովին աւելորդ է «ի»ն, «հասանք»էն ետք :

× Երեւանի թերթերը նոր բառեր «շինում են, հա շինում...» : «Լեզուն նոխացնո՞ւմ» :

Հայաստանի ջրային տնտեսութեան «մինիստր դեպուտատ»ը, Գ. Ա. Բաղրամեան, զեկուցում տալով Գերագոյն Խորհուրդին առջեւ, շարոցի պէս կը շարէ հետեւեալ բառերը, իբրեւ նմոյշ «պետական լեզու»ի .—

Իրրիգացիոն օբյեկտներ (ոռոգման ձեռնարկներ), ջրային ռեսուրսներ (աղբիւրներ), մինիմալ (նուազագոյն), Սեւան-Հրազդան իրրիգացիոն–էներգետիկ կասկադի սխեման. («Սով. Հայաստան,» 26 Յուլիս) :

Բառարան մը առէք եւ թարգմանեցէք :

Կուլտուրա բառ մըն ալ կը հոլովէ վերէն վար, այստեղ՝ հողագործութեան տեսակէտով : (Նոյնը «մշակոյթ»ի համար) :

Ունինք երեք բառ՝ երեք իմաստով .— Մշակոյթ (բուն «կուլտուրա»ն) , մշակում, (գրական իմաստով) եւ մշակութիւն (հողագործական) :

× Նոր գիրք մը, «Ուրուագծեր Սովետական Հայաստանի Պատմութեան», (Ա. հատոր), քարտէս դարձաւ ձեռքիս տակ, երբ օտար բառերը կը նշանակէի կարմիր մատիտով :

Քանի մը նմոյշներ .—

Բուրժուա – նացիոնալիստական մարքսիստական կառավարութիւն, կոնտրռեւոլուցիոներները սոցիալիզմի դիմակի տակ, ամենառեւոլուցիոն տարրերը, ավանգարդային, ռայոնի ռազմառեւոլուցիոն կոմիտէն, զաւթողներ, ավանտյուրիստական, կապիտուլյանտ, օկուպանտ, եւայլն :

Եւ վերջապէս նշանաւոր գիւտ մը,— «Զոռով բռնագրաւում են տները» :

Ոմանք չեն գիտեր որ «Զոռով»ը արդէն բռնի կը նշանակէ, թուրքերէն...

Լեզո՞ւն է որ պետական կը դառնայ, թէ տգիտութիւնը, միացեալ ճակատ կազմելով բռնութեան հետ : ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Կիրակի օր ահաբեկիչները բազմաթիւ յարձակումներ կատարեցին Պոնի զանազան թաղերուն վրայ. ապստամբները, որոնք խառնուած էին ժողովուրդին, կրակ բացին ապահովութեան ուժերուն վրայ. գինուոր մը սպաննուեցաւ եւ երեք ուրիշներ ալ վիրաւորուեցան : Քանի չափ ապստամբներ ալ սպաննուեցան :

Ալժէի, Կոնստանթինի եւ Օրանիոյ մէջ բազմաթիւ կասկածելիներ ձերբակալուեցան :

× Թունուզի վարչապետը յայտարարեց թէ Սուէզի հարցին մէջ իրաւունք կու տայ Եգիպտոսի :

× Թունուզի Երեսփոխանական Ժողովին մասնակի ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան յառաջիկայ կիրակի :

× «Մարոքի Աշխատանքի Միութեան» ազգային խորհուրդին նստաշրջանը փակուեցաւ կիրակի օր : Կը պահանջեն Ֆրանսական ուժերու մեկնումը եւ կ'ուզեն որ կառավարութիւնը օգնէ Ալժերիոյ ապստամբներուն :

× Մարոքի Իսթիքլալ կուսակցութեան համագումարին ընթացքին Պալաֆրէժ եւ Ալալ էլ Ֆասի պահանջեցին որ ներկայ կառավարութիւնը հրաժարի եւ իր տեղը զիջի «միատարր» կառավարութեան մը :

× Մարոքի Սուլթանը ընդունեց Թունուզի վարչապետին հրաւէրը . բայց այցելութեան թուականը տակաւին որոշուած չէ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԽՄԲ.— Պէյրութի մեր անկախ պաշտօնակիցը՝ «Ազդ» որ սկիզբէն ի վեր անաչառ դիրք մը բռնած էր Կիլիկիոյ կաթողիկոսական խնդրին շուրջ, իր կարգին ընդվզելով ծագած վրդովիչ միջադէպերէն, սկսած է հրատարակել շարք մը շահեկան խմբագրականներ:

Ստորեւ կը հրատարակենք այս շարքին առաջին խմբագրականը ուր առարկայօրէն քննելով խնդրին բոլոր ծալքերը, խմբագիրը ինքնագիտակցութեան կը հրաւիրէ խռովարար տարրերը.—

Որպէսզի միանգամ ընդմիշտ ճշդուի մեր կեցուածքը ազգային եկեղեցական վերջին տագնապին առնչութեամբ եւ որպէսզի ամէն թիւրիմացութիւն փարատի, անհրաժեշտ կը նկատենք յստակօրէն քանի մը խօսքն ուղղել մեր ընթերցողներուն:

Սկզբնական շրջանին, կաթողիկոսական ընտրութենէն շատ առաջ դեռ, մենք մեր կարելին ըրինք տեղական իշխանութեանց մօտ՝ կողմերու միջեւ բարւոք կարգադրութեան մը յանգելու համար, բայց չյաջողեցանք, ինչպէս չյաջողեցան շատ ուրիշներ՝ մեզմէ առաջ եւ ետք, նկատելով որ Պետութիւնը իր դիրքը ճշդած էր եւ որեւէ միջամտութեան ընթացք տալ չէր ուզեր:

Երկար ատեն լուռ մնացինք, յուսալով որ աւելի «հեղինակաւոր» անձեր՝ աշխարհական թէ հոգեւորական, ներքին՝ զուտ ազգային գետնի վրայ կըկարողանային կողմերու միջեւ համաձայնութիւն մը իրականացնել: Այդքա՜ն ցանկալի այդ համերաշխութիւնը առաջին ծափահարողները պիտի ըլլայինք, բայց ցաւ է մեզ հաստատել, որ այդ աշխատանքն ալ ձախողեցաւ: Երկուստեք ընդունելի համաձայնութեան մը պայմանները՝ ի՛նչ բնոյթի եւ ձեւի ալ ըլլային, մեզի համար վիճելի ոչինչ պիտի ունենային:

Բայց եթէ հաստատեցինք գաղութին հետզհետէ խորացող պառակտումն ու յաչս օտարներու մեր ազգային արժանապատուութեան ոտնակոխումը, զգուշութեան հրաւէր ուղղեցինք ժողովուրդին՝ թելադրելով կարգապահ մնալ ու անիշխանութեան դիմելէ խուսափիլ:

Վերջին հաշուով ժողովուրդը ո՛չ այս եւ ոչ այդ հատուածին հօրենական կալուածն է, եւ ոչ ոք՝ անհատապէս կամ հաւաքականօրէն, իրաւունք ունէր խօսելու մօտ քառորդ միլիոն Հայութեան մը անունով եւ խաղալու՝ անոր ճակատագրով:

Կ'ուզենք ու ամէն առթիւ պիտի կրկնենք, թէ իբրեւ կարգապահ քաղաքացիներ, պարտաւոր ենք խոնարհիլ ազգ. իշխանութեանց հեղինակութեան առջեւ, որ Պետութեան կողմէ ճանչցուած է իբրեւ միակ օրինաւոր եւ ընդունելի հեղինակութիւն:

Դժգոհնե՞ր կան, այդ իշխանութեան ենթարկուիլ չուզողնե՞ր ունինք. Թո՛ղ կազմակերպուին՝ կարգապահօրէն, առանց ժողովուրդը պառակտելու, առանց կիրքերը գրգռելու, առանց գռեհկութեանց դիմելու ու թող աշխատին իրենց դատին յաջողութեան համար:

Ազատութեանց հայրենիքն է Լիբանան: Այս սահմանական ափերուն վրայ կարելի է ամէն ինչ ազատօրէն ընել՝ այնքան ատեն որ այդ ազատութիւնը չարաչար չօգտագործուիր եւ չի բռնաբարուիր պետութեան նուիրականութիւնը:

Բայց երբ մարդիկ կը դիմեն Սուրիոյ կառավարութեան՝ բողոքելու համար ազգային գաւառական ժողովի լրացուցիչ ընտրութիւններուն դէմ, կառավարութիւնը՝ խնդիրը ուսումնասիրելէ ետք՝ կը պատասխանէ թէ ընտրութիւններու սկըզբունքը օրինաւոր է, դատ կը բանան՝ կորսնցնելու համար զայն, կրկին կը բողոքեն՝ դարձեալ ձախողելու համար ու այս անգամ երբ փողով ու թմբուկով կը յայտնեն, թէ Պետութեան որոշումը չեն ընդունիր,

ԱՆԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ԱՅՍ...

Բայց երբ Լիբանանի մէջ կը գտնուին մարդիկ՝ որոնք կը դիմեն Հանրապետութեան նախագահին, վարչապետին ու նախարարներուն՝ բողոքելով ազգ. իշխանութեանց եւ կաթողիկոսական ընտրութեան օրինաւորութեան դէմ, իրենց կը պատասխանուի՝ թէ Պետութեան համար ազգ. իշխանութիւնը օրինաւոր է եւ ճանչցուած ու վաւերացուած՝ կաթողիկոսական ընտրութիւնը, կրկին կը բողոքեն, եկեղեցական օրէնքներ եւ հաղորդագրութիւններ կը ներկայացնեն՝ որպէսզի պատասխանուի իրենց թէ այդ բոլոր վաւերագրերը օրինական հիմք չունին եւ ոչ մէկ իրաւունք կուտան իրենց, ու այն ատեն երբ տաճարներէն ու հրապարակներէն կ'աղաղակեն թէ չեն ընդունիր Պետութեան խօսքը,

ԱՆԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ԱՅՍ...

Երբ միաբանական ժողով մը կը գումարուի ու կարգ մը հոգեւորականներ իրենց իրաւասութենէն դուրս որոշումներ կուտան, երբ կաթողիկոսարանի պաշտօնագրերուն վրայ այդ որոշումները կը հաղորդուին կառավարութեան՝ որ իր կարգին զանոնք առ ի տնօրինութիւն ազգ. վերի՛ մարմնին կը վերադարձնէ ու, երբ կրկին կը դիմեն կառավարութեան ու պետական դէմքերու, յայտարարութիւններ կը խեղաթիւրեն եւ ըստ կամս կը ներկայացնեն հանրային կարծիքին,

ԱՅՍ ԵՒՍ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ԱՆԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ...

Երբ քանի մը հոգիով՝ առանց իրաւասութեան, Անթիլիասը գրաւելու կ'ելլեն ու կը ձախողին, օտարներու ներկայութեան հայհոյելու համար բարձրաստիճան եկեղեցականներու,

ԱՅՍ ԵՒՍ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ԱՆԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ...

Լիբանանի քաղաքացիներ ըլլալով հանդերձ երբ մարդիկ կը ցանկան ու կը փորձեն երկրին հիմնական քաղաքականութեան հակառակ ուղղութեամբ ճամբայ ելլել՝ երբ թէ էապէս ազգային-եկեղեցական գետնի վրայ,

ԱՆԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ԵՒ ԱՅՍ...

Ժողովուրդը չի կրնար յաւիտենապէս հանդուրժել այս անիշխանութեան, որովհետեւ անոր ծնունդ չարիքներէն վնասուողը ի՛նք պիտի ըլլայ: Եւ ճիշդ այս պատճառով, ստեղծուած ու հետզհետէ խորացող անիշխանութեան պատասխանատուները օր մը՝ ուշ կամ կանուխ, հաշիւ պիտի տան մեր ժողովուրդին, իրենց ստեղծած պատուհասներուն համար:

Չենք ըսեր, թէ ներկայիս գոյութիւն ունեցող ազգ. իշխանութիւնները իտէալ ու երազուած հեղինակութիւնն են եւ անոնց կարգադրութիւնները՝ անթերի տնօրինումներ: Բայց ո՞ր իշխանութիւնը կարող է յայտարարել, թէ անքննադատելի է ինք ու կատարեալ: Իբրեւ կարգապահ տարր՝ սակայն, մեր պարտքն է օրինականութենէ դուրս չգալ եւ ընդունիլ Պետութենէն ճանչցուած այդ հեղինակութիւնը:

Երբ ուրիշներ գործի գլուխ գան, թող իրենց գործով ու արդիւնքով ցոյց տան, թէ աւելի ճարտար ղեկավարներ են:

Ա՛յս է եւ ա՛յս պիտի մնայ մեր ուղղութիւնը:

«Ազդ», Օգոստ. 14)

ՀՆԱՄԵԱՅ ԴՂԵԱԿԻՆ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

— Մինչեւ երկու տարի առաջ, աւերակոյտ մըն էր պատմական այս դղեակը: Հայ մը՝ Պ. Արսէն Տէր Յակոբեանց, գնեց զայն եւ գեղեցկացուց:

Գիւղին մէջ, այսպէս կը պատասխանեն մեր հարցումներուն:

Ներկայիս, այցելուները անպակաս են:

Դղեակը եզերուած է գեղեցիկ պարտէզներով, որոնք զբօսաշրջիկներու ուշադրութիւնը կը գողնան... երկար ատեն:

Ցայտաղբիւրներէն ջուրը կը ժայթքէ եւ հովին համբոյրէն գինովցած՝ արծաթ փշրանքներ կը թափէ վարդենիներուն վրայ...

Աւերակ էր՝ երկու տարի առաջ. ծաղկեցաւ՝ Հայու մը ձեռքով:

Ամայութիւնը կը յօրանջէր մինչեւ երէկ, ու փոթորկեցաւ նո՛ր իշխաններու փաղանգով. հա՛յ իշխաններու:

Տակաւին չանդրադարձա՞ք.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ճամբարն է, Շաթօ տը Քորտէս, Օրսիվալ:

Մխրճուած անտառներու եւ լեռներու մէջ, հէքեաթային գեղեցկութեամբ դղեակ մը, ուր խաղաղութիւնը կ'իշխէ, արեւը ունենալով իրեն դաշնակից...

Երկրորդ շաբաթն է եւ արդէն բանակողներու թիւը հարիւրի կը հասնի:

Ֆրանսայի բոլոր ծայրամասերէն եկած երիտասարդ - երիտասարդուհիներ, մեծ մասով Նոր Սերնդական: Բոլորն ալ 17–22 *տարեկան: Ֆրանսայի վաղուան մեր գաղութին պատկերը, — եւ աւելի քան խոստմնալի:*

Հայերէն լեզուն կը ծաղկի բոլորին շրթներուն: Ամէն օր, դղեակին մեծ սրահին մէջ, հայերէն նամակներ կը գրուին ծնողներու. հայերէն գրելու մրցում մը կայ տղոց եւ աղջիկներու միջեւ:

Ահա՛ երիտասարդ մը, որուն շուրջ հաւաքուած են տասնեակ մը պարման-պարմանուհիներ.

— Ի՞նչ աղուոր գիր ունիս... ո՞ւր սորվեցար այս հայերէնը:

— Նոր Սերունդին մէջ...

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ճամբարին ծախքերը բարեգործական ընկերութիւն մը չէ որ կը հոգայ, այլ՝ իրենք, — Նոր Սերնդականները: Տարուան մէջ ամիս մը, ամրան արձակուրդին, փոխանակ առանձին երթալու օդափոխութեան, կը նախընտրեն միասին ըլլալ, միասին ապրիլ:

Պարտադրութիւն մը չէ այս՝ իրենց ուսերուն, այլ պահանջ մը, իրե՛նց կողմէ:

Եւ ի՜նչ խանդավառութիւն:

Ամէն օր, հայկական պարն ու հայ երգը կը լեցնեն դղեակին շրջապատը: Հայկական դատին նուիրուած ֆրանսերէն ու հայերէն գիրքեր շրջան կ'ընեն ձեռքէ ձեռք: Խումբերու բաժնուած, կը կարդան, կը վիճին, կամ կը գրեն:

Ահա՛ Յասմիկը, որ Մեծասքանչին բանալիները կուտայ իր ընկերուհիին:

Եղուարդը, խմբակի մը կը խօսի ցեղին մեծութենէն:

Շաքէն կ'երգէ...

Անուննե՜ր տակաւին, Հայո՛ւ անուններ եւ Հայու տաք ու անուշ աչքերով տղաք, որոնք բա՛ն մը աւելի լսելու, սորվելու պապակը ունին:

Ամէն իրիկուն, ընթրիքէն վերջ, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութեան կարգադրութեամբ, դասախօսութիւններ տեղի կ'ունենան: Պաշտօնապէս՝ կէս ժամ, սակայն հարցումներ կը տեւեն, հետաքրքրութիւնները կը սրուին եւ կը սահին... ժամերը: Մեր Պատմութիւնն է նիւթը, մեր Յեղափոխութիւնը, մեր հերոսները, եւ Ֆրանսա ծնած ու մեծցած նորահաս մեր երիտասարդութիւնը հպարտութեամբ մտիկ կ'ընէ այն դրուագները, որոնք Հայուն փառքն են դարձած: Յաճախ, դասախօսութենէն անմիջապէս վերջ, յեղափոխական երգ մը կը պոռթկայ շրթներէ,— «Մեր Հայրենիք», «Մենք անկեղծ զինուոր ենք»...

Քուրայ մըն է, — եթէ կ'ուզէք, — Նոր Սերունդի ճամբարը, ուր հոգիները կը ձուլուին իրարու: Սրտերը կը զօրանան: Կը բորբոքի անթեղուած կրակը ցեղին: Հաւատքները կը ջրդեղուին:

Իւրաքանչիւր ժամանողի հետ, բոլորը կը խանդավառուին:

Իւրաքանչիւր մեկնողի հետ, — կը տխրին:

Դոնէն ներս մտնող երիտասարդը կամ երիտասարդուհին, ակնարկը կը պտտցնէ, իր շրջանէն ընկեր մը գտնելու համար,

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԷՔԵԱԹ

ՓՈՔՐԻԿ ՍԱՊԱՏՈՂԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

— Կը խորհիմ թէ գտայ միջոցը որ մեզ պիտի ազատէ այս դժուարին կացութենէն: Հիմա, անմիջապէս, այս դիակը պէտք է փոխադրենք մեր դրացիին՝ Սուլթանին խոհարարապետին տան բակը: Խոհարարապետը կը գանգատէր առջի օր որ մուկերը կը ոչնչացնէին իր խոհանոցին պահեստները: Երբ դիակը իր տան մէջ տեսնէ, պիտի կարծէ թէ գող մըն է որ եկած է իր պահեստները գողնալու եւ վրան յարձակելով մութին մէջ պիտի ուզէ սպաննել զայն: Այսպէսով կը խորհիմ թէ մեր վրայէն կը վերնան բոլոր կասկածները:

Այս խորամանկ ծրագիրը արժանացաւ բժիշկին կնոջ հաւանութեան եւ փութացին անմիջապէս զայն գործադրել եւ հանգիստ սրտով վերադարձան իրենց տունը, առանց մոռնալու շնորհակալութիւն յայտնել Եհովային որ իրենց միտքը լուսաւորած էր յղանալու համար ազատարար ծրագիրը:

Քիչ յետոյ, երբ Սուլթանին խոհարարապետը տուն եկաւ, մտաւ բակէն ներս եւ յառաջացաւ դէպի իր պահեստներու մթերանոցը:

Լուսնի լոյսով տեսաւ անծանօթ մը՝ կռթնած մթերանոցի պատին, որ կարծես կ'աշխատէր դուռը բանալ:

Զենքին գաւազանը բարձրացուցած յառաջացաւ դէպի գիշերային գողը, որ սակայն այս յարձակումին դէմ անտարբեր մնաց:

— Թշուառակա՛ն գող, գոռաց խոհարարապետը, դուն ես ուրեմն որ կը գողնաս իմ ապրանքներս եւ ի զուր էր որ ես մինչեւ այժմ կը զրպարտէի մուկերը: Սպասէ՛, ես քեզի սուղ կերպով վճարել պիտի տամ քու շահատակութիւններդ:

Եւ բարկութենէն կաս-կարմիր կտրած, գաւազանը բարձրացնելով անխնայ հարուածներ տեղացուց խեղճ սապատողին դիակին վրայ, որ իր հաւասարակշռութիւնը կորսնցնելով գլորեցաւ գետին:

Խոհարարապետը ծռելով դիակին վրայ, զարմանքով տեսաւ որ անծանօթը չէր շարժեր ու մեռած էր: Ուշի ուշով քննելով, տեսաւ ու ճանչցաւ որ իր վեհափառ տիրոջ՝ Սուլթանին հալիտն էր որ փռուած էր իր ոտքերուն տակ:

Խեղճ մարդը արմանքէ զարմանք գնաց: Կը խորհէր թէ այդ մարդը, որ կը վայելէր Սուլթանին վստահութիւնն ու սէրը, որ ոչ մէկ բանէ զրկուած էր, ունէր հարստութիւն եւ փառք, ի՞նչ բանէ մղուած եկած էր իր տունը իր պահեստները գողնալու համար:

Եւ սակայն, կատարուած իրողութիւնը մէջտեղն էր եւ իր ոտքերուն տակ փռուած դիակը իրեն համար կը ստեղծէր դժուարին կացութիւն մը եւ հարկ էր ժամ առաջ անհետացնել զայն:

— Ալլահը ինծի օգնական, մրմնջեց խեղճ մարդը, ի՞նչպէս պիտի ազատիմ այս փորձանքէն, ի՞նչպէս պիտի կրնամ խուսափիլ Սուլթանին ցասումէն...:

Երկար խորհեցաւ եւ վերջապէս կարծեց գտած ըլլալ միջոցը կախաղանէն ազատելու:

Իր գերիներն ու ծառաները ուղարկած էր զուարճանալու, որոնց բացակայութիւնը պիտի տեւէր մինչեւ լոյս: Ուրեմն, լայնօրէն ժամանակ ունէր գործադրելու իր յղացած ծրագիրը:

Սապատողին դիակը կարգի դնել եւ զայն յարդարելէ ետք, առաւ կռնակը, բացաւ փողոցին դուռը, լաւ մը դիտեց չորս բոլորտիքը՝ ապահով ըլլալու համար որ զինքը դիտող չկար:

Մութ գիշեր էր եւ փողոցը ամայի:

Քալեց արագ, այնքան որքան իր բեռը թոյլ կուտար իրեն, անցաւ բաւական երկար ճամբայ մը եւ կանգ առաւ մութ քառուղիի մը առջեւ:

Տան մը պատին կռթնցուց դիակը և ինք ետ դարձաւ դէպի իր տունը, հոն ձգելով խեղճ սապատողին դիակը, որուն անշուշտ կը սպասէին նորանոր արկածներ:

Գիշերային այդ ժամուն, յանկարծ մարդ մը դուրս եկաւ քովնտի փողոցէն: Այս մարդը քրիստոնեայ վաճառական մըն էր, որ շահաբեր առուտուր մը ընելէ եւ իր յաջողութիւնը ընկերներով տօնելէ ետք, հարբած վիճակի մէջ կը վերադառնար իր առժամեայ բնակարանը, ուրկէ հետեւեալ օրը պիտի մեկնէր իր երկիրը:

Փողոցը, ուրկէ կ'անցնէր մարդը, նեղ էր եւ իր քայլերը՝ որոնք ալքոլին ազդեցութեան ներքեւ իրեն զիկ-զակներ ընել կուտային, ստիպեցին զինքը որ երթայ ու ընդհարի պատին կռթնած կուզիկին դիակին, որ ընդհարման հետեւանքով ինկաւ մարդուկին վրայ: Վաճառականը կարծելով որ գիշերաշրջիկի մը կողմէ յարձակման ենթարկուած է, ուժգին կերպով հրեց դիակը, որ վար ինկաւ կռնակի վրայ, եւ ինք սկսաւ բոլոր ուժովը պոռալ.

— Օգնութի՛ւն, օգնութիւն...:

Ուշացած անցորդներ վազեցին եւ երբ տեսան որ մարդ մը մեռած վիճակի մէջ փռուած էր գետին, փութացին լուր տալ Սուլթանին ոստիկանութեան պահնորդներուն, որոնք շտապով եկան դէպի վայրը եւ սկսան հարցաքննութեան:

(3 – Շար.)

Թարգմ. Ա. Գ.

սակայն մինչեւ որ այդ մէկուն հանդիպի՝ տասնեակներով բարեկամներ կ'ունենայ արդէն, տարբեր շրջաններէ:

Հսկայ ընտանիք մը, որուն անդամները այժմէն իսկ ժամադրութիւններ կ'առնեն ... յառաջիկայ տարուան համար:

Ինքնաշարժերով, խմբական պտոյտներ կը կատարուին նաեւ դէպի մերձակայ լճերը, գիւղերը:

Կիրակի առաւօտուն՝ ամբողջ խումբը կ'ուղղուէր եկեղեցի, տեղացիներու զմայլանքը հասցնելով իր գագաթնակէտին:

— «Հայր մեր» մը ըսենք...

Կէսօրուան մօտ, երամ առ երամ կը վերադառնան գիւղակ:

Բոլորն ալ բարեկամներ են իրարու, եւ այնքա՛ն շատ, որ անունները կը... մոռնան եւ կը սկսին կանչել քաղաքին անունով. — Մարսիլիա՛, Լիո՛ն, Փարի՛զ...

Գիւղակը կ'ունենայ նաեւ հայ այցելուներ, որոնք կը մտնեն տղոց մէջ, կը խանդավառուին:

Ամերիկահայ զոյգ մը, ուրիշներու հետ. — կ'ուզենք հիւրասիրել սենեակի մը մէջ, կը մերժեն: Կ'ուզեն նստիլ սրահին մէջ, ուր համախմբուած են երիտասարդները: Կը հիանան: Երջանկութիւնը կը ճառագայթէ աչքերէն.

— Ամերիկայի մէջ տարբեր կարծիք ունէինք Ֆրանսահայ նոր սերունդին մասին... բայց տեսէք, ինչպէ՛ս հայերէն կը խօսին... հայերէ՛ն կ'երգեն... պիտի վերադառնանք ու պատմենք մեր տեսածը:

Կենդանի պատկեր:

Այցելութիւն մը տուաւ նաեւ Պ. Արսէն Տէր Յակոբեանց, գիւղակին տէրը: Յաջորդ օրը՝ հաւաքած ու բերած էր իր գործերուն վերակացուն, կինը, մանչն ու աղջիկը: Ինք ալ խանդավառուած էր եւ վերադարձին՝ տղան ու աղջիկը ձգեց, որպէսզի «հայանան», հայերէն սորվին...

Այսպէս կ'անցնին օրերը Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ճամբարին մէջ: Ամէն օր, լուսինը քիչ մը աւելի կը մեծնայ եւ սրտերը քիչ մը աւելի կը կծկուին... որովհետեւ միայն մէկ ամսուան համար է:

Յաճախ, խանդավառութիւնը այնպիսի աստիճանի մը կը հասնի, որ շատեր կ'առաջարկեն համազգային հանդանակութիւն մը ընել եւ սեփական շէնք մը գնել:

— Մեզի պէտք եղածը սիկա՛ է... գիրքե՛ր կը հրատարակէք, ինչ պիտի ընենք, մենք այստե՛ղ կը սորվինք ամէն բան...

Դժուարին, գրեթէ անիրագործելի ծրագիր, սակայն յստակօրէն կը տեսնէք, որ ցեղին արիւնը կը խօսի այս մատաղ տղոց շրթներէն: Ցեղին արիւնը, որ չի գիտեր կանգ առնել դժուարութիւններու առջեւ:

— Սեփական ամարանոց մը:

Տղա՛ք, օր մը ա՛յդ ալ կ'ունենանք:

ԱՐՄԵՊԻԼ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՏՈՄՍԵՐ

Ե՞ՐԲ ՊԻՏԻ ԱՐԹՆՆԱՔ

●

Պատկեր առաջին:

— Հայտէ՛, սա տղուս քիչ մը հայերէն սորվեցուցէք նայիմ... Երեք, չորս շաբաթ, մինչ ձեզի, ոսկորը ինծի... Տուած փարաներս պարապին չերթան...

Ագգին հայրիկներէն մէկն էր որ այս հրահանգը կուտար ամառնային կայանի մը վարժապետին:

Այդ տարին ալ, քսան, երեսուն մանուկներ, մանչ ու աղջիկ, իրարու քով բերուած էին, որպէսզի ամառուան պլուր օրերը միասին անցընէին եւ կտորիկ մը հայերէն սորվէին՝ ձեռնհաս ուսուցիչներու եւ ուսուցչուհիներու առաջնորդութեամբ:

Ասոնցմէ մէկը քովս եկաւ, օր մը եւ ըսաւ.

— Եղբա՛յր, շատ տարօրինակ ազգ ենք ... Կազմակերպութիւններու մանչուկը տասներեք տարեկան, բա՛ռ մը հայերէն չի գիտեր... Երիկ-կնիկ կը սպասեն որ քանի մը շաբթուան մէջ, իրենց հոգեհատորը հայերէնի փրոֆեսէօր ըլլայ: Հարցուցի մեծապատիւ հայրիկին եւ ազնուափայլ մայրիկին թէ երախային ծնունդէն մինչեւ անոր տասներեքերորդ տարին ինչո՞ւ քչիկ մը հայերէն սորվեցուցած չէին անոր... Երկուքը միասին պատասխանեցին — «Ձկրցանք... Տունը, միշտ, տեղական լեզուով կը խօսինք... Մինչեւ չորս տարեկանը, քանի մը բառ սորված էր իր մեծ մայրիկէն... Բայց, մեծ մայրիկները հաւիտեան տարի չեն ապրիր, վերջապէս... Ա. նանկ որ տղան գիտցածն ալ մոռցաւ եւ հիմա երկու բառ իրարու քով չի կրնար շարել... Դուք աշխատեցէք որ գրել կարդալ սորվի եւ մեր տուած փարաները ծովը նետուած չըլլան...»

— Դժուար գործ է՝ քանի մը շաբաթէն գրել-կարդալու վարժեցնել...

— Ի հարկէ դժուար է... Ի՞նչ լեզուով բացատրելու ենք սա ծնողքներուն որ իրենց մանուկները, ամէնէն առաջ, տունէն ներս պէտք է մտերմանան հայերէնին հետ... Մինչեւ տասներեք, տասնըհինգ տարեկանը չեն հետաքրքրուիր ու մեռասներորդ ժամուն կը պահանջեն որ մենք փրկենք կացութիւնը... Ըլլալի՞ք բան, եղբայր...

***

Պատկեր երկրորդ:

— Մեր կազմակերպութիւնը տասն անգամ յայտարարեց մամուլին մէջ թէ պատրաստ է ստանձնելու կրթական ամբողջ ծախքը այն աշակերտներուն կամ ուսանողներուն, որոնք պիտի ուզէին հայերէն սորվիլ եւ հայկական վարժարան մը երթալ, հեռու տեղ մը... Բեմերէն ալ այդ խոստումը ըրինք... Շրջաբերականներ ղրկեցինք, անհատական նամակներ գրեցինք...

— Որե՞ւէ արդիւնք, ոեւէ պատասխա՞ն... Դիմո՞ւմ...

— Ի՛նչ արդիւնք, ի՛նչ պատասխան... Կարեւորութիւն անգամ չտուին... Շատ տարօրինակ են մեր կարգ մը ծնողները ... Հոգեճչահ քարոզներ կուտան — «Այո՛, մեր մանուկները պէտք է հայերէն սորվին, պէտք է կարդան մեր պատմութիւնը...» Բայց, իրենց մատը մատին չեն զարներ այդ բաղձանքը իրականացնելու համար... իրենցմէ դրամ ուզող չկայ... Յուսահատական երեւոյթ է...

***

Այո՛, իրա՛ւ յուսահատական երեւոյթ է: Այսքան ճիգ, այսքան յոգնութիւն եւ այսքան ճառ ու դրամ վասն ոչինչի:

Ո՞վ է յանցաւորը: Որո՞ւն օձիքէն պէտք է բռնել:

Հայրիկին ու մայրիկին: Ազգային կազմակերպութիւններէն ո՛չ մէկը պատասխանատու է: Ամէնքն ալ իրենց կարելին կը փորձեն՝ նիւթապէս ու բարոյապէս: Սրտաճմլիկ երեւոյթ է երբ «գպրոց»էն ներս կը մտնես ու գիմացդ կը գտնես միայն երեք, չորս փոքրեր:

Հայրիկներ ու մայրիկներ, ե՞րբ պիտի արթննաք: Ու մանաւանդ, ե՞րբ մէկ կողմ պիտի շպրտէք ձեր փոքրերուն միայն օտար լեզուն սորվեցնելու եւ անոնց հետ՝ ձեր չգիտցած այդ օտար լեզուն խօսելու սնոպիզմը, սա չտեսութիւնը, որ մեր տունը պիտի քանդէ, օր մը, արտասահմանեան Հայաստանի մէջ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Արդար հպարտութեամբ եւ սրտի լայն գոհունակութեամբ է որ կը գործածենք վերի խորագիրը:

Կիրակի, Օգոստոս 12ին, Քալասի ծառախիտ վայրին մէջ, Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի կազմակերպութեամբ տօնախմբուեցաւ Խանասորի արշաւանքին 59րդ տարեդարձը:

Առաւօտեան ժամը 7էն սկսեալ յատուկ օթոքարներու միջոցաւ հարիւրաւոր հայրենակիցներ, Մարսէյլի բոլոր հայաշատ շրջաններէն, ինչպէս նաեւ հեռաւոր վայրերէ՝ Լիոն, Վալանս, Վիէն, Կարտան, Ավինեոն կը փութային դաշտահանդէսի վայրը:

Հազարաւորներ էին, ծերեր՝ գաւառի բարբառը իրենց բերնին մէջ դեռ եւս չմաշած, երիտասարդներ՝ համակ խանդ ու կորով, պատանիներ՝ կենսուրախ եւ կայտառ, կարճ՝ տարագիր, հայրենակարօտ եւ ազատատենչ հայ ժողովուրդն էր, իր մեծով ու պզտիկով, որ եկած էր այս հիւրընկալ եւ ազատ ափերուն իր քաջերու արիւնի յիշատակովը ապրիլ:

Գեղեցիկ եւ ամէն յարմարութիւններով օժտուած վայր մըն էր Քալաս. ծառախիտ եւ ջրառատ. պայծառ երկինքը եւ մեղմ օդը կուգային լրացնել օրուան կազդուրիչ պատկերը:

Կը բացուին պայուսակներ եւ կապոցներ, կը փռուին ծածկոցներ ու հայաշխարհի ճաշերն են որ մէջտեղ կ'ելլեն. ամէն ընտանիք իր գաւառն է իր հետ բերած:

Կէսօրէն ետք կը լսուի հայկական պարեղանակ մը. Նախ ծերունի մը, անոր կը միանայ երիտասարդ մը, երկուքը կ'ըլլան տասը, տասը՝ յիսուն ու ծափերու եւ կեցցէներու մէջ հայկական շուրջպարն է որ կը բոլորուի, ժամեր կ'անցնին սակայն թափն ու եռանդը չիջներ. խումբեր իրարու կը յաջորդեն ու միշտ կայտառ ու կենսուրախ հայ գաւառի պարերը իրարու կը յաջորդեն:

Օրուան նախագահը՝ ընկ. Յ. Պապիկեան խօսք առնելով խանդավառ բառերով դրուատիքը կ'ընէ Խանասորեան արշաւանքին. «Երիտասարդներ էին անոնք — ըսաւ յարգելի ընկերը — ամէն խաւէ եւ վայրէ եկած որ Յուլիսեան պայծառ օր մը իրենց կեանքը մատաղ բերին ի սէր իրենց սիրած եւ պաշտած ժողովուրդին, վրէժխնդրական ակտ մըն էր որ յղացան այն օրերու մեր ղեկավարներն ու մարտիկները եւ այսօր, տասնեակ տարիներ ետք, եկեր բոլորուեր ենք հոս, մեր յարգանքի բաժինը բերելու եւ մեր անմահ հերոսներու յիշատակովը անգամ մը եւս հաղորդուելու հայրենիքի և ազատութեան վսեմ գաղափարով:

Օրուան բանախօսը՝ ընկ. Շաւարշ Նարդունի, հմուտ եւ պերճախօս, ոգեկոչեց այն մեծ acte որ այսօր պատմութեան փոխանցուած է Խանասորի արշաւանք անունով. — «Մեծ ընդունակութիւններով օժտուած ազգ մըն ենք — ըսաւ բանախօսը — գերազանցօրէն մեծ մշակոյթի տէր, սակայն ի՞նչ կ'արժէր այդ մշակոյթը եթէ ընդունակ չըլլայինք պաշտպանելու մեր հոգեկան, մտաւոր եւ նիւթական հարստութիւնները: Շինարար և ստեղծարար, եղած ենք նաեւ մարտունակ ժողովուրդ, այս կը փաստէ մեր անցեալը: Մեր պարտականութիւնն է յարգել մեր հերոսներու յիշատակը, կենսանորոգուիլ անոնց գաղափարներովը եւ ես համոզուած եմ որ մեր ժողովուրդը այս արեւի տակ իր պատուաւոր տեղը պիտի ունենայ, ինչպէս անցեալին»:

Խօսք առաւ նաեւ Քալասի քաղաքապետը, որ շեշտեց թէ բոլորս ալ կը պատկանինք ընկերվարական շարժման մեծ ընտանիքին, անհրաժեշտ է ի մտի ունենալ միշտ այս պարագան եւ աշխատիլ իրագործել այդ մեծ գաղափարական ընտանիքի առաջադրանքներն ու նպատակները:

Բոլոր ճառերն ալ ներկաներուն կողմէ ունկնդրուեցան գոհունակութեամբ եւ ծափերով:

Տօնակատարութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ երեկոյ. ազգային մթնոլորտը աւելի շեշտուած գոյն ու ձեւ առաւ ազգային եւ յեղափոխական խմբերգներով ու պարերով:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (125)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

2.— ԱՆՈՒՇ ԲԵՐԴԸ

— Երբեք չեմ ցանկանայ փախստականի անուն ժառանգել, Դրաստամատ: Ո՞ւր գնամ: Հոռոմայեցո՞ց մօտ: Պարսիկի բանտը ինձ համար աւելի տանելի է, քան թէ նրանց կեղծաւորութեամբ լի պալատները: Իմ այստեղ մնալը՝ թէեւ կ'ուրախացնէ իմ նախարարներին, բայց իմ ժողովուրդի սիրտը կը լցնէ արդար վրէժխնդրութեամբ: Իմ ժողովուրդը սիրում է ինձ: Նա կը մտածէ, որ աքսորեալ թագաւոր ունի, եւ կը թափէ իւր բարկութիւնը անիրաւ աքսորողի վրայ: — Իսկ այժմեան հանգամանքներում, այդ կը նպաստէ իմ երկրի ազատութեանը: Թո՛ղ Հայոց երկիրը ազատ լինի, այնուհետեւ իմ տանջանքները կը թեթեւանան այդ մըթին բանտում:

— Իսկ քո ազատութիւնը կը մխիթարէ քո ժողովուրդի սգաւոր սիրտը...:

— Լսի՛ր, Դրաստամատ, չափազանց սէրը քեզ երեխայութեան մէջ է դրել: Միթէ այնքան միամի՞տ ես կարծում Պարսիկներին: Եթէ սատանային պէտք լինէր մի նոր բան սովորել, անշուշտ նրանց կը դիմէր: Դու պէտք է գիտենաս, այն հրովարտակը, որ շնորհել են քեզ եւ որով անսահման իրաւունք են տուել քեզ, քո թագաւորի կացութիւնը բարուոքելու, եւ նրա համար իւր բանտի մէջ արքայավայել ապրուստ անօրինելու, մի նոյնպիսի հրաման կա՛մ տացել է, կա՛մ անտարակոյս շուտով կը ստանայ այդ բերդի տեսուչը: Հսկողութիւնը իմ վրայ աւելի կը սաստկացնեն, եւ զգուշութիւնը աւելի կը զօրացնեն: Դու կը կարողանաս կատարել միայն այն, որքան քեզ իրաւունք է տըրուած, ինձ լաւ կերակրել, լաւ հագցնել եւ աւելի մաքուր արգելարանի մէջ պահել: Այդքանը միայն: Ուրեմն ի՞նչպէս կարող պիտի լինես ազատել ինձ: Կաշառել բանտապետին, կաշառել պահապաններին, անկարելի է: Դու պէտք է մնաս այստեղ եւ սպասես հրաչքների: Իսկ քո այստեղ մնալը, մի քանի բաղէ առաջ յայտնեցի, որ ապարդիւն է: Դու աւելի հարկաւոր ես Տիզբոնում...:

Ներքինին խորին ուշադրութեամբ լսում էր: Դաստապարտեալը շարունակեց.

— Ինձ համար մինչեւ անգամ խիստ ծանր է, Դրաստամատ, ընդունել այն բարւոքումները, որ պիտի լինեն իմ կացութեան մէջ: Ինձ համար աւելի տանելի կը լինէր մնալ այդ դրութեան մէջ, բայց ամենափոքր շնորհ չընդունիլ տմարդի Շապուհից: Ընդունելով նրա շնորհը, ես թեթեւացնում եմ նրա յանցանքի չափը: Բայց որպէսզի յայտնի լինի, որ դու մի այլ նպատակ չես ունեցել այս բերդը գալով, ես ստիպուած եմ ընդունել:

Այսպէս խօսում էր վշտացած թագաւորը, այսպէս թափում էր սրտի դառն կսկիծները, մինչեւ նկուղի լուսամուտներից երեւացին վաղորդեան արեգակի առաջին շողքերը: Նա նայեց դէպի ծագող լոյսը եւ դառնալով դէպի ներքինին, ասաց.

— Տխո՛ւր են աչքերը, շա՛տ տխուր, Դրաստամատ... Թագաւորը այստեղ — արեւելքում... իսկ երկիրը — մնացած անտէր...: Բայց կայ մէ խակ, որ բոլորի տէրն է. ես նրա վրայ եմ դրել իմ յոյսը:

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՒՈՒՄ ԵՆ

1.— ՌՇՏՈՒՆԻՔ

Մի չարաթ առաջ երկու եղբօր որդիներ գուրս եկան Ողական ամրոցից: Մէկը Սամուէլ Մամիկոնեանը: Միւսը՝ Մուշեղ Մամիկոնեանը:

Երկուսի ճանապարհները բաժանուեցան:

Առաջինը գնում էր Վանայ ծովակի հարաւ-արեւելեան եզերքով: Իսկ երկրորդը գնում էր նոյն ծովակի արեւմտեան եզերքով: Նրանք գնում էին վտանգների եւ սարսափի միջով: Երկիրը ընդհանուր յուզման մէջ էր, մի յուզմո՛ւնք, որ նման էր կատաղութեան: Սոսկալի է, երբ կատաղում է ժողովուրդը. Նրա կատաղութիւնը նմանում է արջի կատաղութեան, որ, բերանը փրփրած, աչքերը մթնապատած, նախ իւր ձագերին է իւր ոտքերի տակ փշրում...

Մի չչուկ չար ոգու նման անցել էր Հայոց աշխարհով: Նրա խուլ, անորոշ ձայնը ամէն ոք իւր կերպովն էր հասկանում, ամէն ոք իւր կերպովն էր բացատրում: Բայց որքան անհասկանալի էր նա, այնքան աւելի վրդովեցուցիչ էր: Եղբայրը ձեռք էր բարձրացրել եղբօր վրայ. մինը միւսին չէր հասկանում: Երկիրը պլեկծւում էր անվստահութեան մէջ.— մթին, մրրկածուփ անվստահութեան մէջ:

Ժողովրդի բերանում ստեղծուել էր մի նոր բառ — «ուրացող»: Ո՞վ էր ուրացողը, ո՞վ չէր ուրացող, — ոչ ոք չգիտէր: Բայց կասկածաւորին քարկոծում էին: Ծառան խէթ աչքով էր նայում իւր տիրոջ վրայ, իսկ տէրը վստահութիւն չունէր ծառայի վրայ:

ՐԱՖՖԻ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Դեմոկրատներու համագումարէն ետքը, կարգը Հանրապետականներունն է։

Երէկ, երկուշաբթի, տօնական աննախընթաց մթնոլորտի մը մէջ բացին իրենց նստաշրջանը, որուն գլխաւոր աշխատանքը պիտի ըլլայ նշանակել նախագահական ընտրութեանց Հանրապետական թեկնածուն։ Մինչ Դեմոկրատները երկուքի բաժնուած էին Սթիվընսընի եւ Հարրիմանի համար, Հանրապետականներու թեկնածուն արդէն իսկ որոշուած է յանձին Այզընհաուըրի։ Կրնան դժուարութիւններ ծագիլ փոխ-նախագահ Նիքսընի պատճառով, բայց կը կարծուի թէ ի վերջոյ ան ալ պիտի ընտրուի։ Պատերուն վրայ փակցուած Հանրապետական ազդերուն նշանաբանն է՝ «Շարունակենք Այքին եւ Տիքին հետ»։ Լաւատեղեակ անձեր համոզուած են թէ Այզընհաուըր-Նիքսըն զոյգը պիտի յաղթէ Սթիվընսըն-Քիֆովըր զոյգին, բայց եթէ Այզընհաուըր ներկայանար առանց Նիքսընի, 12 առ հարիւր աւելի ձայն կրնար ստանալ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻՆ առթիւ Խ. Միութիւնը հինգ հարիւր ախոյեաններ պիտի ղրկէ Մելպուրն (Աւստրալիա), մասնաւոր օդանաւերով որոնց իւրաքանչիւրը կրնայ առնել 60–70 հոգի։

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ կացութիւնը բարելաւուեցաւ. «էօքա»ն զինադադար առաջարկած էր. շուտով պիտի սկսին բանակցութիւնները, որոնց ելքին մասին լաւատես են թէ՛ Անգլիացիները եւ թէ Կիպրոսի Յոյները։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը յայտարարեց թէ «էօքա»ի առած նախաքայլէն ետքը, Անգլիացիներուն կը մնայ փաստել որ կ'ուզեն խաղաղ լուծում մը գտնել Կիպրոսի հարցին մէջ։

ՍՈՒԷԶԻ օտար նաւուղիղները, որոնք արձակուրդի մեկնած էին, մերժեցին վերադառնալ իրենց պաշտօնին գլուխը։ Տեղացի նաւուղիղներուն թիւը բաւարար չէ. ջրանցքին մէջ նաւային երթեւեկը երեք չորրորդի համեմատութեամբ նուազած է այս պատճառով։

ՄԱՐՍԻՆԵԼԻ հանքային աղէտէն ի վեր 14 օր անցաւ. ազատարարները տակաւին չկրցան 1035 եւ 1107 մ. անցքերը հասնիլ։ Յարդ գտնուած դիակներուն թիւը 95 է, որոնցմէ 73ին ինքնութիւնները ճշդուած ե.. 168 հանքագործներ տակաւին կը մնան գետնին յատակը. գանոնք ողջ գտնելու յոյս չկայ։ Արկածին առաջին օրը ազատուած էին 13 անձեր։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ յայտնի պատմաբան Լուի Մատըլէն մեռաւ շաբաթ օր՝ 85 տարեկան հասակին։ Անդամ էր Ֆրանսական Ակադեմիային. մասնագէտ էր Նափոլէոնի եւ իր շրջանի պատմութեան։ Ունի բազմաթիւ մեծարժէք հեղինակութիւններ։

ՈՒԷՍԹՄԻՆՍԹԸՐԻ կաթողիկէ կարտինալը, որ միակ անգլիացի կարտինալն էր, յանկարծամահ եղաւ 55 տարեկան հասակին։ Կարտինալ Կրիֆին յայտնի դէմք մըն էր կրօնական եւ իրաւագիտական աշխարհին մէջ։

ՍԷՈՒՏԱԿԱՆ ԱՐԱԲԻՈՅ բանակին մէջ ծառայող եգիպտացի սպաները արձակուեցան. «Սէուտական Արաբիոյ միապետական սկզբունքներուն հակառակ քարոզութիւններ կը կատարէին»։

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ դրամատուները մերժեցին Ասուանի ամբարտակին շինութեան համար փոխառութիւն մը ընել Եգիպտոսի։

ՍՈՒՐԻԱ, Եգիպտոս եւ Սէուտական Արաբիա որոշեցին «անմիջական եւ տեւական» յանկացում մը ընել Յորդանանի Ազգային բանակին։

ՔՈՎԷՅԹԻ մէջ (Պարսից Ծոցի վրայ) Եգիպտոսի ի նպաստ կազմակերպուած ցոյցերու ընթացքին 7 հոգի մեռան եւ 257 ուրիշներ ալ վիրաւորուեցան։ Քովէյթ անգլիական հովանաւորութեան տակ կը գտնուի։ Անգլիացիները հերքեցին այն լուրը, թէ անգլիական ռազմանաւեր ուղարկուած են դէպի Պարսից Ծոց։

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ամերիկեան նաւային ուժերուն հրամանատար նշանակուեցաւ ծովակալ Մոնրօ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ դերասան մը, Կի Բափ, ինքզինքը նետեց Սթրազպուրկ-Վէնթիմիլ գնացքին տակը. անձնասպանութեան դրդապատճառները տակաւին անյայտ կը մնան։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Նահանգներու Նոր Բիւթանիայի Հայրենակցական Վերաշինաց Միութիւնը որոշած է սանուհի մը որդեգրել Դպրոցասիրացի մէջ։

Սանուհին պէտք է ըլլայ Բիւթանիայի շրջանէն եւ 8էն 14 տարեկան։ Նախապատուութիւն պիտի տրուի անոր որ կարօտ ընտանիքի կը պատկանի եւ ընդունակ է։ Թեկնածուն պէտք է ներկայանայ նաեւ առողջական վկայագրով մը։ Դիմել ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ՝

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Հաղորդակցութեան միջոց.—

Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյէօն Սու Պուա։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Մենտիլեան (Կիւրինցի) կը փնտռէ իր տղան՝ Անդրանիկ Մենտիլեան։ 1915ին (երկուքուկէս տարեկան) ձգուած է Սեբաստիոյ մօտ Սարըղշլա։ Տեսնուած է Պոլսոյ Պէյլերպէյի որբանոցը։ 1922ին խումբ մը որբերու հետ նկար մը ունի, որ քովն է։ Այս որբերը Պոլսէն Յունաստան փոխադրուած են։ Կը խնդրուի զինք ճանչցողներէն անմիջապէս իմացնել իր մօրը հետեւեալ հասցէին.—

Mme. Mentelian Serpouhi
24, Route Nationale
St. Antoine — Marseille (France).

Հայաստանի եւ արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։ Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին —անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով— կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի։

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120 հազար ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան։

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Երթեւեկութեան միջոցներ, էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյօն սու Պուա։ Հեռ. 172 Րէնսի։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Փոքրիկ դաշնակահարուհի Իւէն Ֆարշեան եւ Օր. Մատըլէն Մաֆեան Օգոստոս 12ին դաշնակի ունկնդրութիւն մը տուին Էքս լէ Պէնի մէջ, ի ներկայութեան հայրենակիցներու եւ բարեկամներու։ Բոլոր ունկնդիրներն ալ հաճոյքով գնահատեցին այս անակնկալ եւ հաճելի ցերեկոյթը։

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ՑԵՐԿԻՐ ՀԱՅՐԵՆԻ»։ գրեց Դերենիկ Եպիսկոպոս, տպագրութիւն Անթիլիաս 1956. գին՝ 3 տոլար։

«ԵԻԱ» (արձակուրդի բացիկներ). գրեց Փայլակ Միքայէլեան. Խօվան հրատարակութիւն թիւ 26, Պէյրութ. գին 35 սէնթ։

Ֆր. Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Օգոստոս 26ին։ Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի։

Շատ հետաքրքրական գիրք մը
"ԺԱՄԱՆՑ ԵՒ ԶԲՕՍ"
632 մեծ էջեր — 200 նկարներ

կը պարունակէ
երազներու բանալին, բախտագուշակութեան զանազան եղանակներ, աստղագիտութիւն, ոգեհարցութիւն, ձեռնածութիւն, ընտանեկան խաղեր մեծերու եւ փոքրերու համար, բացօթեայ զբօս, սալոնի խաղեր, եւն., եւն.։

ՄԻԱԿ ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԻՐՔԸ ԻՐ ՏԵՍԱԿԻՆ ՄԷՋ

Գինը՝ թղթակազմ 1400 ֆրանք
լաթակազմ 1650 ֆրանք։
Դիմել Հ. Սամուէլ եւ Մ. Պարսամեան գրատուններուն, Փարիզ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սխալողաբար կ'ուզուի կին մը Անտիյիի հանգստեան տան գործերուն համար։ Դիմել տնօրինուհիին՝ 1, Ռիւ Ժան Ֆինօ, Անտիյի։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԺԱՔԼԻՆ ՔԷՕԼԵԱՆ
ԱՐՄԷՆ ԹԷՐՋԻՊԱՇԵԱՆ
Ամուսնացած
Մարսէյլ, 16 Օգոստ. 1956

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, RUE RICHER - PARIS (9e)
Tél.: PROvence 64-90
C. C. P. Paris 3630-66

Նորագոյն հրատարակութիւններ

Ժամանց եւ Զբօս, Կ. Գուշակ (Երազներու բանալին, Բախտագուշակութիւն, Աստղագիտութիւն, Ոգեհարցութիւն, Ձեռնածութիւն, Ժամանցի խաղեր եւն.)։ Մեծադիր 632 էջ, 1956 Պէյրութ, գինը՝ 1400, թղթատարի ծախքով 1500 ֆր.։

Գարնանային, Վ. Շուշանեան, Հրատարակչական խօվան, 1956, Պէյրութ, գինը՝ 600 ֆր։

Մեռնող Գիւղին պատմութիւնը, Մ. Պարսամեան (Մանկութեան, Պատանեկութեան, Ուսանողական Յուշեր, Գրական Դէմքեր)։ Գինը՝ 800 ֆր.։

Դար մը գրականութիւն, Մ. Թէօլէօլեան, Բ. հատոր, Գահիրէ 1956, գինը 1000 ֆրանք։

(Սփիւռքեան գրական սերունդէն 58 դէմքեր, խորհրդահայ գրողներէն 24 դէմքեր, իրենցմէ ընտրուած էջերով) նախապէս լոյս տեսած է Ա. հատորը, 1000 ֆրանք։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

11 Նոյեմբեր, Հ. Բ. Ը. Մ. յիսնամեայ յոբելենական հանդէսը, Սալ Փլեյէլի մէջ, ժամը 21էն 24։

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Ժորժ Ե.ի մէջ, ժամը 16էն 24։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, ՍՏ. ՄԱԼԽԱՍԵԱՆՑ, Բ. տպագր. Պէյրութ, 1955 – 56, երեք հատոր լոյս տեսած (Դ.ը մամուլին տակ)։ Հատորը 4.000 ֆրանք։
2. ՀԱՅՈՑ ՀԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Մ. ԱԲԵՂԵԱՆ, գիրք Ա., Բ. տպ. Պէյրութ, 1955, լաթակազմ 1800 ֆրանք։
3. ԱԿՍԵԼ ԲԱԿՈՒՆՑԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ, Պէյրութ, 1955, Ա. եւ Բ. հատոր միասին (Գ.ը մամուլի տակ) 1050 ֆրանք։
4. ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ ԱՄՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ, հատոր Ա., 1050 ֆրանք։
5.— *L'Eglise Arménienne*, Malachia Ormanian, 2e éd. Antélias 400 Fr.
6. ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ, 1955, 1210 էջ, լաթակազմ 3000 ֆր.։
7. ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԲԱՌԱՐԱՆ ԱՆԳԼ.-ՀԱՅ. Փրոֆ. Յ. Յ. Չագմաճեան, Պէյրութ, մեծադիր 1424 էջ, լաթակազմ 4000 ֆր.։
8. ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐ, Կոմս, Գ. գիրք, Պէյրութ, 1956, 350 ֆր.։
9. ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, Մ. Թէօլէօլեան, Գահիրէ, 1956, Ա. եւ Բ. հատոր 2000 ֆր.։

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՄԻԱԿ ԿԵԴՐՈՆԱՑԵՂԻ՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

ուր կը գտնուին Հայաստանի եւ Սփիւռքի հին ու նոր ամէն կարգի հրատարակութիւնները։ Պահանջել Ընդարձակ Գրացուցակը։

LIBRAIRIE H. SAMUELIAN 51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris 6e.
Chèque Postal, Paris, 1278-35.

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI 22 AOUT 1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7660 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3471

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԻՉ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Շատ հին է վէճը Էջմիածնի, Կիլիկիոյ եւ Աղթամարի կաթողիկոսական Աթոռներուն միջեւ:

Գրիգոր Լուսաւորիչ հիմնած է Էջմիածնի տաճարը Վաղարշապատի մէջ եւ հոն հաստատած կաթողիկոսական Աթոռը, Քրիստոսի 302 թուականին:

Ըստ Մատթէոս Կաթող. Իզմիրլեանի մինչեւ 452, իսկ ըստ Բաբգէն Կաթող. Կիւլէսէրեանի մինչեւ 485 թուականը Էջմիածնի մէջ մնալէ ետք, Մայր Աթոռը հետզհետէ տեղափոխուած է Դուին, Վասպուրական (Զորավանք և Աղթամար) 927ին, Արգինա՝ 947ին, Անի՝ 992ին, Թաւբլուր (Սեբաստիա)՝ 1062ին, Ծամնդաւ (Թոմարզա) 1072ին, յետոյ Կարմիր Վանք (ի սեաւ լերին, Մարաշի մօտ), Շուղր վանք՝ 1105ին, Ծովք դղեակ (Այնթապի մօտ)՝ 1116ին, Հռոմկլայ (Եփրատի վրայ)՝ 1149ին եւ Սիս (1293ին): 1441ին կրկին փոխադրուած է Էջմիածին:

Այդ թուականին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս էր Գրիգոր Թ. Մուսաբէկեան, ընտրուած 1439ին եւ աթոռանիստ քաղաքն էր Սիս, Կիլիկեան Թագաւորութեան նախկին մայրաքաղաքը:

1441ին արեւելեան եպիսկոպոսներ ժողով գումարելով որոշեցին Մայր Աթոռը կրկին փոխադրել Էջմիածին եւ հոն հրաւիրեցին Մուսաբէկեան Կաթողիկոսը:

Այս վերջինը մերժեց լքել Սիսը եւ երթալ նստիլ Էջմիածին, ուր քաղաքական խառնակ ու շփոթ վիճակ կը տիրէր, կաշառակեր խաներու հարստահարութեանց եւ կեղեքումներուն պատճառով:

Այս մերժումին վրայ, արեւելեան եպիսկոպոսները կաթողիկոս ընտրեցին սրբակրօն միանձնակեաց (ճգնաւոր) Կիրակոս Ա. Վիրապեցին, արտօնութեամբը Երեւանի Աղուայ բէկին, որ նիւթական մեծ շահ մը կ'ապահովէր իր գանձին համար «Էջմիածնի Խալիֆայութեան մէջ»:

Կիրակոս Ա. մէկ կողմէ իր օրհնութիւնները ղրկեց Կիլիկիոյ Աթոռին, միւս կողմէ վերցուց դարաւոր նզովքը Աղթամարի վրայէն, հիմնուած 1113ին Դաւիթ Ա. Թոռնիկեանի ապստամբութեան հետեւանքով եւ ճանչցաւ զայն իբրեւ օրինաւոր կաթողիկոսութիւն:

Թէ ի՛նչ փոխադարձ յարաբերութիւններ ունեցան Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ Աթոռները 1441էն 1634՝ չենք գիտեր: Վաւերաթուղթեր կը պակսին:

1634ին Կիլիկիոյ Սիմէոն Բ. Սեբաստացի Կաթողիկոսը (1633–1648) Էջմիածնի Փիլիպպոս Ա. Աղբակեցի Կաթողիկոսին (1632–1655) ուղղած է երկար նամակ մը, իբրեւ պատասխան այս վերջինի մէկ «Թուղթ»ին, որուն պատճէնը կորսուած է:

Սիմէոն Կաթողիկոս պատմական փաստերով եւ խիստ ոճով կը մերժէ Էջմիածնի Կաթողիկոսին յաւակնութիւնները եւ կը պաշտպանէ Կիլիկիոյ Աթոռին բացարձակ անկախութիւնը:

Իր յաջորդը Ներսէս Սեբաստացի (1648–1654) Երուսաղէմի մէջ 1652ին հանդիպում ունեցաւ Փիլիպպոս Ա.ի հետ եւ երկու կաթողիկոսները միասին ստորագրեցին պայմանագրութիւն մը՝ ճշդելով երկու Աթոռներու փոխյարաբերութիւններն ու իրաւասութեանց սահմանները: Առաջին յօդուածը կը տրամադրէ «սէր եւ խաղաղութիւն երկուց Աթոռոց կաթողիկոսացն Էջմիածնի եւ Սսոյ»:

Դժբախտաբար հակառակ այս Ուխտին, դարերու ընթացքին պարբերաբար վէճեր ծագեցան երկու Աթոռներու միջեւ, որոնցմէ մէկը պարսկական, միւսը օսմանեան տիրապետութեան տակ կը գտնուէին: Սիմէոն Ա. Երեւանցի (1763–1780) խստիւ քննադատած է Աջապահեան կաթողիկոսներու արարքները:

Սակայն վէճը շատ ծանր հանգամանք կը ստանայ Էջմիածնի Գէորգ Դ. Կաթողիկոսի, անոր փոխանորդ Պոլսոյ Պատրիարքարանի եւ Կիլիկիոյ Մկրտիչ Ա. Քէֆսիզեան Կաթողիկոսի օրով:

Կ'արժէ առանձին խօսիլ այդ մասին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՍՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՒԷԶԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ԾՐԱԳԻՐԸ ԱՆԸՆԴՈՒՆԵԼԻ

*

ՏԸԼԸՍԻ
ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երեքշաբթի օր, Լոնտոնի 22ներու ժողովը լսեց Հնդկաստանի ներկայացուցիչ Քրիշնա Մենոնի ծրագիրը: Ժողովականները մեծ հետաքրքրութեամբ կը սպասէին Մենոնի յայտարարութեան, որովհետեւ կը յուսային թէ միջին ճամբայ մը պիտի գտնէ արեւմտեան եւ եգիպտական տեսակէտներուն միջեւ: Բայց առաջին վայրկեանէն իսկ յայտնի եղաւ որ Մենոն, գրեթէ բացայայտօրէն, կը պաշտպանէ Եգիպտոսի տեսակէտը: Արդարեւ, Հնդկական ծրագրին գլխաւոր կէտերն են.—

1) Այնպիսի ձեւով մը բարեփոխել 1888ի համաձայնագիրը, որ Եգիպտոսի իրաւունքները յստակօրէն ճշդուած ըլլան:

2) 1888ի համաձայնագիրը ստորագրած եւ ներկայիս Սուէզի ջրանցքէն օգտուող բոլոր պետութիւնները հրաւիրել նոր ժողովի մը:

3) Առանց կասկածի ենթարկելու Եգիպտոսի իրաւունքները, համաձայնութեան եզր մը գտնել միջազգային եւ եգիպտական շահերուն միջեւ:

4) Ջրանցքը օգտագործող պետութեանց ներկայացուցիչներէն կազմուած խորհրդակցական մարմին մը ստեղծել, որուն իրաւասութիւնները պիտի ըլլան սահմանափակուած:

5) Եգիպտական կառավարութիւնը յանձն կ'առնէ տարեկան տեղեկագիր մը յանձնել ՄԱԿին:

× Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան մէկ զեկոյցը «անընդունելի» յորջորջեց Մենոնի առաջարկը:

× Հնդկաստանի ներկայացուցիչէն անմիջապէս ետքը, Տըլըս խօսք առաւ: Կարճ խօսեցաւ, բայց իր եզրակացութիւնները կտրուկ էին: «Քանի որ չենք կրնար Եգիպտոսի հետ բանակցիլ (որովհետեւ ժողովին չուզեց մասնակցիլ), մեր պարտականութիւնը պէտք է ըլլայ կարելի եղածին չափ ընդարձակ համաձայնութիւն մը գոյացնել Սուէզի մէջ երթեւեկը ապահովելու հարցին շուրջ. Սուէզը Ասիոյ եւ Եւրոպայի միջեւ միացման կապ մըն է, այս կապը պէտք չէ խզուի. ահա Մ. Նահանգներու մտահոգութիւնը: Ժողովը միաձայնութիւն գոյացնէ կամ ոչ, անհրաժեշտ է որ այս համագումարին արտայայտութիւնները հաղորդուին Եգիպտոսի»: Ապա Տըլըս կարդաց ամերիկեան յայտարարութեան պատճէնը, որ պիտի քուէարկուի ժողովականներուն կողմէ:— Կը պահանջէ որ.— 1) Պատերազմի թէ խաղաղութեան ժամանակ Սուէզի ջրանցքը բաց ըլլայ բոլոր պետութեանց համար: 2) Երթեւեկի ազատութիւնը ապահովուի ապաքաղաքական միջազգային կազմակերպութեան մը կողմէ: Ասիկա չի նշանակեր թէ Եգիպտոսի անկախութիւնը վտանգուած է. ընդհակառակն, Եգիպտոս պիտի ունենայ համեմատական կարեւոր շահաբաժին մը: Բայց ջրանցքին նախկին ընկերութիւնը պէտք է արդար հատուցում ստանայ. 3) Միջազգային վարիչ մարմինը իր որոշումները պիտի տայ եգիպտական կառավարութեան հետ խորհրդակցաբար: Այս փոխ-յարաբերութեանց բոլոր մանրամասնութիւնները պիտի ճշդուին միջազգային դաշնագրով մը:

Այն պետութիւնը որ զէնքի ուժով կամ ուրիշ միջոցներով ուզէ գերակշիռ դեր մը ապահովել Սուէզի մէջ, պիտի պատժուի ՄԱԿի Ուխտին սկզբունքներուն հիման վրայ:

× Գնդ. Նասըր յայտարարեց թէ «Տըլըսի առաջարկած միջազգային հսկողութեան լուծումը անընդունելի է: Առաւելն կրնանք ընդունիլ միջազգային «խորհրդատու» մարմնի մը ներկայութիւնը»: Ապա աւելցուց. «Բնաւ չեմ զղջար առած քայլիս համար. ատեն է որ փոքր ազգերը վերագտնեն իրենց գերիշխանութիւնն ու ազատութիւնը»:

× Եգիպտոս միայն մէկ կէտի մէջ համաձայն է Տըլըսի ծրագրին.— այդ՝ ջրանցքը ապաքաղաքականացնելու հարցն է:

× Մոսկուայի ձայնասփիւռն ալ յայտարարեց.— «Տըլըսի առաջարկը անընդունելի է, որովհետեւ հիմնուած է Եգիպտոսի ներքին գործերուն միջամտելու բացայայտ դիտումին վրայ»:

× Համայնավար Չինաստանի մէջ ալ հակառակ են ամերիկեան ծրագրին. «Եթէ արեւմտեան պետութիւնները հարցը քուէի դնել ուզեն, անլուծելի տագնապ մը պիտի յառաջ բերեն խորհրդաժողովին մէջ»:

× Եգիպտոսի եւ Իտալիոյ փանամական դեսպանը յայտարարեց.— «Սուէզը կը պատկանի Եգիպտոսի, ինչպէս Փանամայի ջրանցքը կը պատկանի Փանամայի. Կ'արդարացնենք Եգիպտոսի ընթացքը, որովհետեւ մենք ալ նոյնը պիտի ընէինք եթէ հարցը դառնար մեր ջրանցքին շուրջ»:

× Սուէզի ազգայնացումէն ի վեր 1019 նաւեր անցան ջրանցքէն:

× Սուրիական թերթի մը համաձայն, Սուրիոյ վարչապետը սպառնացեր է նաւթուղիներն ու նաւթային հաստատութիւնները քանդել, եթէ Եգիպտոսի դէմ զէնքի ուժ գործածուի:

× Թուրքիոյ, Իրանի եւ Փաքիստանի ներկայացուցիչները, որոնք կը մասնակցին 22ներու խորհրդակցութեանց, ժողով մը գումարեցին Լոնտոնի մէջ: Նախապէս կը կարծուէր թէ գոնէ Թուրքիան իր անվերապահ աջակցութիւնը պիտի բերէ արեւմտեան պետութեանց: Բայց Պաղտատի Ուխտին այս երեք անդամները, ընդունելով հանդերձ Տըլըսի ծրագիրը, որոշեցին որոշ փոփոխութիւններ մտցնել.— կը խորհին որ միջազգային վարիչ մարմնի մը ստեղծումը կը վտանգէ Եգիպտոսի անկախութիւնը. հետեւաբար կ'ուզեն «միջազգային վարիչ մարմին»ը փոխարինել «անանուն ընկերութեամբ» մը, որուն վարչութիւնը պիտի ըլլայ եգիպտական, իսկ խորհրդական-անդամները՝ օտար: Կ'ուզեն ջնջել նաեւ Տըլըսի ծրագրին պատժական բաժինը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՄԱՐՏ

Ապագայ պատմագիրը պիտի արձանագրէ, իբրեւ կարեւոր դէպք.—

Հայոց աշխարհը ալեկոծ վիճակ մը ունէր 1955–56 թուականներուն, կաթողիկոսական ընտրութեան մը առթիւ:

Եպիսկոպոսական դասը ճակատ յարդարելով Կիլիկիոյ նորընտիր կաթողիկոսին դէմ, նախ բանաձեւ մը քուէարկեց, «թեթի եւ անընդունելի» հռչակելով այդ ընտրութիւնը:

Յետոյ տասնաբանեայ մը հրատարակեց, սահմանափակելով նոր կաթողիկոսին իրաւասութիւնները:

Խմբագրուած « համաձայնագիրը » անպայման անձնատրութեան հանգամանք ունէր: «Կա՛մ կ'ընդունիս, կա՛մ կը հրաժարիս»:

Այս իշխանասաստ հրամանին ուժ կուտար Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, իր ֆարազներով եւ ռատիօ-ճառերով:

Կացութիւնը այնքան ծանրացաւ որ, կարգ մը եպիսկոպոսներ սկսան յօդուածներ ալ հրատարակել, ընտրութիւնը վարկաբեկելու եւ ընտրեալ կաթողիկոսը յուսահատեցնելու համար:

— Հպատակէ՛, այլապէս չենք օծեր...

Նախ ձայն բարձրացուց Դամասկոսի միաժիծան կղերապետը, որ յաջողած էր եպիսկոպոս ձեռնադրուիլ իբրեւ «պրոգրեսիւ» առաջնորդ, խորհրդաւոր պարագաներու մէջ:

Այս «բարձրաստիճան»ը բաց նամակ մը հրատարակեց, պահանջելով նորընտիր կաթողիկոսին հրաժարումը:

Նմանապէս ալ դիմած էր Լիբանանի կառավարութեան, թելադրելով յետաձգել ընտրութիւնը, բայց ֆաղաֆակավարութեամբ նամրուած էր:

Յետոյ ասպարէզ իջաւ Աջապահեան գերդաստանին վերջին շառաւիղը, խաղարք., կոչեր եւ յայտարարութիւններ հրատարակելով, ի պատասխան բացորոշ իրողութեանց:

Թերթ մը հարցումներ ուղղած ըլլալով նորընտիր կաթողիկոսին, այս անգամ հրապարակ եկաւ Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքը, որ առտու մըն ալ կրակին վրայ իւղ լեցուցած էր, իր պաշտօնաթերթին միջոցաւ (Ծողակաթ):

Տակաւին նշդումներ, ներքումներ եւ լրագրական ճակատամարտ:

Ժամանակակից Հայոց պատմութիւնը այսքան իրարանցում չէր արձանագրած, երկար ատենէ ի վեր:

Եպիսկոպոսներուն և վարդապետներուն միացան «տիկնայք փափկասունք», ինչպէս եւ «եկեղեցապաշտպան» երեւելիք, հրապարակային ցոյցերով, ժողովներով եւ լրագրական յայտարարութիւններով:

Տիրացու բանաստեղծ մըն ալ մռնչեց.
— « Մինչեւ ծայրը... »:

Յետոյ սկսաւ անընդհատ երթեւեկ մը, Լիբանանի եւ Սուրիոյ կառավարութեանց դուռները:

— Գացէք համաձայնեցէ՛ք, հանրմեր, էֆէնտիներ, մի՛ զբաղեցնէք մեզ...

— Կը պաղատի՛նք, միջամտեցէք, չեղեալ համարեցէք ընտրութիւնը: Չե՛նք ճանչնար, չե՛նք ուզեր... Կա՛մ արտօնեցէք որ նոր եկեղեցի մը հաստատենք, անկախ՝ Անթիլիասէն...

— Մեր ճանչցած եւ հաստատած ընտրութիւնը ի՞նչպէս կը մերժէք:

... Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ այս տեսակ եպիսկոպոսամարտի մը հետեւանքով էր որ երկու թեւեր բաժնուեցան Մայր Եկեղեցիէն, դառնալով Կաթողիկէ եւ Բողոքական:

Կը սպասուի չորրորդ յարանուանութեան:

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Կը վախցուէր որ Օգոստ. 20ին (Մարոքի Սուլթանին աքսորէ վերադարձին տարեդարձը) ծանր միջադէպեր տեղի պիտի ունենային Ալժերիոյ մէջ: Այդ առթիւ, կառավարութիւնը մասնաւոր միջոցներ ձեռք առած էր, որոնց շնորհիւ կարելի եղաւ արգիլել ահաբեկիչներու գործունէութեան ծաւալումը:

Պոնի շրջակայ թաղերուն մէջ հրացանաձգութիւններ տեղի ունեցան, որոնց ընթացքին երիտասարդ Եւրոպացի մը եւ 20 մահմետականներ սպաննուեցան. երեք Եւրոպացիներ ալ վիրաւորուեցան:

× Կոնստանտինի մէջ ապահովութեան ուժերը ձերբակալեցին ապստամբներու խումբ մը, որ կը պատրաստուէր ահաբեկչական արարքներ գործելու:

× Իսկ Կոնստանտինի հարաւային շրջանին մէջ օդային ուժերու միջամտութեան շնորհիւ կարելի եղաւ աչարժու-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԴԻՄԱԿՆԵՐԸ ՎԱՐ...

ԽՄԲ. — Այս խորագրին տակ Լիբանանի խորհրդարանի երեսփոխան՝ Տիգրան Թոսպաթ շահեկան խմբագրական մը հրատարակած է «Այգ»ի Օգոստոս 15ի թիւին մէջ: Տիգրան Թոսպաթ տէր եւ տնօրէնն է նաեւ Պէյրութի «Այգ» եւ «Լը Սուար» անկախ օրաթերթերու:

Մեզի համար կարեւորութենէ զուրկ է այն, որ դաձաձներ այսուհետեւ ամէն օր թիրախի կը վերածեն մեզ, — նկատելով որ կամաւոր լռութենէ մը եւ քննութեան շրջանէ մը ետք, դիմակազերծ ըրինք բոլոր արկածախնդիրները, բոլոր յաւակնոտները, բոլոր մաղձոտներն ու իր անունը տալ չխիզախող «կայսերապաշտութեան» մը բոլոր մանկլաւիկները, որոնք կաթողիկոսութեան եւ եկեղեցւոյ վարագոյրին ետին՝ իրենց անձնական մանր հաշիւները առաջ կը քշեն եւ յագուրդ կուտան իրենց փոքր ու մեծ քինախնդրութիւններուն:

Գիտենք, թէ վայրահաչ բերանները մեր գարշապարներուն պիտի չհասնին անգամ:

Կարեւորը կարգ մը քուրջի կտորներուն մեր հասցէին դուրս տուած անարգական ու նախատական արտայայտութիւններն ու չանթաժը եւ սպառնալիքները չեն՝ այլ հրէշային դաւը անգիտակիցներու խմբակի մը («Տէր, թող սոցա, զի ոչ գիտեն զինչ գործեն») եւ անօրէն ու անհաւատ մարդոց, որոնք շատ լաւ գիտեն թէ ի՛նչ կ՛ընեն:

Այդ դաւը յաջէս եւ պարզապէս նշանակէտ ընտրած է հայ համայնքին միութիւնն ու միաբանութիւնը, այդ դաւադրանքը յաջէս եւ պարզապէս թիրախ դարձուցած է բացարձակ եւ կատարեալ անկախութիւնը Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան, զոր ոմանք կը ցանկան «Մասնաւոր Պատրիարքութեան» մը վերածել (տեսնել «Շողակաթ»ը), այդ դաւը կը ծառայէ կարգ մը ջղայարներու եւ որոշ թիւով անկայներու թարախին ու թոյնին արտահոսման, եւ վերջապէս այդ դաւադրանքը՝ կարգ մը մանրիկ քաղաքականներու մտքին մէջ՝ պիտի ծառայէ իբրեւ մեկնակէտ յառաջիկայ երեսփոխանական ընտրութիւններուն, որոնք 1957 Ապրիլին տեղի պիտի ունենան Լիբանանի մէջ:

Ի տես գիտակից եւ անգիտակից այս բոլոր մեքենայութիւններուն եւ ռազմավարութիւններուն, «Այգ»՝ որուն դիրքաւորումը պէտք չունի ճշդորոշուելու, իր հիմնադրութեան օրէն ի վեր նշանաբանով մը իսկ փոխուած չըլլալով, ստիպուած էր խզել իր իսկ կողմէ իրեն պարտադրուած լռութիւնը, նկատելով որ ամբողջ համայնքի մը գոյութիւնն ու անդորրութիւնը խաղի քշուած էին:

«Այգ» խզեց լռութիւնը Անթիլիասի ցաւալի միջադէպերուն վաղորդայնին, երբ մենք անձնապէս ու տեղւոյն վրայ, Մեթնի գայմագամ Պ. Նապիհ Պուսթանիի ու Ճիտէյտէի ոստիկան զօրաց Տեղակալ Ուրգըլլայի ընկերակցութեամբ տեսանք կատակերգութիւնը, բեմադրութեամբ քանի մը պոլլիկ վանականներու եւ կարճաքեմ աբեղաներու, փերեզակ եպիսկոպոսի մը, քառանիւ կառքի մը մէջ մրափելու սահմանուած Սրբազանի մը, գողտախտէ տառապող ուրիշ Սրբազանի մը եւ հայ ազգի յաւիտենական թշնամիներու խմբակի մը:

Այս թերթին տնօրէնը վեց ժամ անընդհատ վիճեցաւ ապստամբ վանականներու խօսնակ Տ. Շահէ վրդ. Աճէմեանի հետ:

Հայր Շահէ, առաւօտուն՝ երբ ի վիճակի էր արտաքին բանբերներու ճնշումէն խուսափիլ եւ իր ինքնորոշումը օգտագործել, երկու անգամ, արտասուաթոր աչքերով եկաւ հնազանդութիւն յայտնելու Կաթողիկոսին, եւ ուրիշ անգամ մը՝ յետմիջօրէին, Մեթնի գայմագամին ներկայութեան: Բայց թունալից էր մթնոլորտը, արտաքին ռազմավարութիւնները բաց աչքերով տեսանելի էին եւ հրահանգներն ու կարգախօսները դուրսէն կանոնաւորաբար կը տրուէին ապստամբներուն՝ խի՛ստ մասնայատուկ բանբերներու կողմէ:

Աբեղաներու եւ կարճաքեմ վանականներու այդ ըմբոստութիւնը կրօնական որեւէ բնոյթ չէր կրեր: Կազմակերպուած էր եւ կը ղեկավարուէր դուրսէն եւ ներքին վէճը լոկ իբրեւ պատրուակ կ՛օգտագործուէր:

Իրողութիւնը յստակ էր այլեւս:

«Այգ» բաւ համարեց հրապարակել հակիրճ գրութիւն մը, դատապարտելով այդ ռազմավարութիւնը եւ ենթակաները զգուշացնելով նման արարքներու հետեւանքներէն: Եւ սպասեց:

Լուռ մնաց՝ երբ օգտուելով «Լը Սուար» թերթի մղած մամուլի պայքարէն, հայկական թերթեր քայլ բռնեցին «Պէյրութ Մասա» եւ «Ալ Շարք» անուանեալ մալէտանդ ու խաւարակուռ թերթերուն հետ ու կարծեցին այդ ձեւով վնաս պատճառել մեզի:

Զգակողեց, երբ անցեալ երեքշաբթի հնչուն գումարներու փոխարէն ցոյց մը կազմակերպուեցաւ կօշկակարի մը, անդրավարտիքի վաճառականի մը եւ մաքսանենգի մը կողմէ, որոնք դատարկապորտներու եւ բռնտներու վոհմակ մը ու Թարիք Ճետիտէէն եւ Մազրաէն Մուսթաֆա Արիսի կողմէ փոխ առնուած քանի մը տասնեակ ընկերներ առաջնորդեցին Սերայ, եգիպտական դեսպանատունը եւ Պէյրութի գլխաւոր օրաթերթերու խմբագրատուները, նոյն ջուրով լուալու համար Կաթողիկոսական Հարցը, Սուէզի Ջրանցքը, Տիգրան Թոսպաթն ու «Լը Սուար»ը:

Բայց «Այգ» չէր կրնար թոյլ տալ, որ «պատուաւոր» քաղաքացիներ՝ Հանրապետութեան Նախագահին շնորհած մէկ ունկնդրութենէն ետք խմբագրուած զեկոյցով մը անամօթաբար խաբէին Հանրային կարծիքը:

Բայց երբ այդ «պատուաւոր» քաղաքացիները, — որոնք կ՛ուզեն համայնքը վարել պարզ այն պատճառով որ իրենց դրամարկղները լիքն են, — համարձակեցան այդքան դատապարտելի ցեղծարարութիւն մը կատարել, երբ հովանաւորեցին ռազմավարութիւնները խմբակի մը, որուն միակ առաքելութիւնն է եկեղեցին խորտակել եւ իր անունը տալ չհամարձակող «կայսերապաշտութեան» մը ծրագիրները իրականացնել, երբ այդ շատ «յարգարժան» քաղաքացիները իրենց «յարգարժանութեամբ» ծածկեցին շարք մը ցածութիւններ, մեր պարտականութիւնն էր հակազդել եւ վերջ տալ դայթակղութեան:

Եւ մենք հակազդեցինք՝ բոթորէն:

Ըսինք, թէ այդ զեկոյցը ցեղծարարութիւն էր:

Ըսինք, թէ Հանրապետութեան Նախագահին ներկայացող այդ «յարգարժան» քաղաքացիները չհաղորդեր էին իրենց այցելութիւնը՝ դժբախտ նպատակներու եւ թէ Նախագահին վերագրեր էին խօսքեր, զորս երբեք չէր արտասանած:

Այս բոլորը գրեցինք սեւով ճերմակի վրայ, ծանր բառերով:

Եւ յայտարարեցինք, թէ բաժակը յորդած ըլլալով, պիտի թոյլ չտայինք որ վաճառուած եւ ցեղծարար աւազակախումբ մը անվերջանալի խաբեբայութիւններով վտանգէր հայ համայնքին ապագան:

Այդ օրէն ի վեր մենք դարձանք հանրութեան թիւ 1 թշնամին, գլխատուելու արժանի մարդը, դատապարտելի թերթը, անգլեւամերիկեան կայսերապաշտութեան ծառան, կէս-Հայը, չար ոգին...

Խաբանուած եւ օտարի խոկական ծառայ կարգ մը մարդոց ամբաստանութեանց եւ նախատինքներուն ամբողջ այս սաղմոսացութիւնները լոկ պատիւ կը բերեն մեզի:

Հայ ժողովուրդը, ազնուական, պարկեշտ, առողջ հակազդեցութիւններով եւ իմաստուն այս ժողովուրդը վաղուց գիտէ, թէ որո՞նք են իր բարեկամները: Եւ այսօրուընէ սկսեալ պիտի ճանչնայ իր թշնամիներն ալ:

Մեր վրայ այս ժողովուրդին վստահութիւնը մանանեխի հատիկով մը չէ նուազած, որովհետեւ երբեք չարաչար չենք գործածած զայն:

Եւ որովհետեւ այսօր մարդիկ կը ծրագրեն վտանգել այս ժողովուրդին գոյութիւնը, մենք կը ձեռնարկենք պայքարի մը, որ վերջ պիտի գտնէ այն ատեն միայն, երբ անիշխանութիւնը վերջ գտնէ...

ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱԹ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԴԻՄԱԳԻԾԸ

«Լը Մոնտ»ի թղթակիցը՝ Ֆիլիփ Պէն կը պատմէ թէ Վարշաւայի մէջ շատ շքեղ ինքնաշարժեր կան որոնք կը պատկանին նախարարութեանց եւ մեծ ձեռնարկներու: Վարիչները իրենց պարապ ժամերուն յաճախորդ կ՛ընդունին եւ կը տանին ուր որ ուզեն: Հրանիւթը եւ անիւները պետութեան հաշւոյն են: Նախարարները տեղեակ են այս բանին եւ դիտողութիւն չեն ըներ, գիտեն թէ հազար զլոթիէն պակաս ամսաթոշակով չեն կրնար ապրիլ անոնք:

Պետութենէն կամ համագործակցականէ մը գողնալը՝ Լեհաստանի մէջ տնտեսական լուրջ հարց դարձած է: Հում նիւթը կամ կիսովին աւարտած նիւթը կը թողնեն եւ կը ծախեն:

Պաշտօնէութեան հսկայ մեքենան, որ այնքան ծանր կը կշռէ լեհական տնտեսութեան վրայ, վարակուած է հիւանդութենէ մը, որ կը կոչուի բացակայութիւն: Վարիչները կը խոստովանին թէ չեն յաջողիր առոր առաջքը առնել. — «Իմ պաշտօնեաներս երբեք ամբողջ չեն, կը յայտարարէր կարեւոր նախարարութեան մը տնօրէնը: Կան որ որեւէ պատրուակով օրերով կը բացակային: Ուրիշներ միայն կէսօրէ առաջ գործի կուգան, իսկ այնպիսիներ ալ որ ընտանեկան չնչին պատճառով կը բացակային գործէն»: Վարշաւայի մէջ երբեք վստահ չես թէ պաշտօնեան պիտի կրնաս իր գործին գլուխը գտնել: Ժամը տասնին տակաւին գործի եկած չէ, ոչ ալ տասնըմէկին, կէսօրին ալ հոն չերթար: Անկարեւոր գործ մը ուրիշ երկիրներու մէջ հեռախօսով կը կարգադրուի, իսկ հոն պաշտօնեային համար առիթ է դուրս ելլելու: Ընկերվարական այս երկրին մէջ ժամանակի մասին շատ ալ գաղափար չունին:

Անտարբերութեան երեւոյթը ընդհանուր է Լեհաստանի մէջ: Ինչ որ «ոչնչականութիւն» (նիհիլիզմ) կը կոչեն, այն սկեպտիկութիւն է որ կուսակցութեան անդամները (մէկ միլիոն երկու հարիւր հազար է անոնց թիւը) ցոյց կուտան նոյնիսկ կուսակցութեան հանդէպ. — «Շատ քիչեր ժողովի կուգան, կը յայտարարէր համայնավար կին մը: Քիչ հարցեր կը դնեն, եւ եթէ դնեն, կուսակցութիւնը քննադատելու համար է: Կը ծաղրեն անցեալին մէջ ըրած մեր խոստումները: «Հիմա շատ աւելի անկեղծութեամբ կը խօսինք բայց չեն գնահատեր»:

Վարշաւայի կամ լեհական որեւէ քաղաքի մէջ այցելու մը կը նշմարէ իսկոյն թէ այլեւս Լենինի եւ Մարքսի հսկայ նկարները չկան: Ամբողջ Վարշաւան մեծ շինարան մըն է, եւ ամէն շէնքի առջեւ մեծ տախտակի վրայ գրուած կը տեսնես հարուածային բանուորներուն անունները:

Երբ հարցուեցաւ կարեւոր անձի մը «ոչնչականութեան» պատճառները, պա–

ԱՐՇԻՒԵԼԵԱՆ ՀԷՔԵԱԹ

ՓՈՔՐԻԿ ՍԱՊԱՏՈՂԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

— Զիս կողոպտել ուզեց, գոչեց քրիստոնեայ վաճառականը, որուն գինովութիւնը գրեթէ անհետացած էր:

Սակայն, երբ ոստիկանութեան պահնորդները տեսան որ իրենց առջեւ ունին քրիստոնեայ մը որ սպաննած էր միւսլիման մը, խնդիրը ծանրակշիռ դառն:

Խեղճ քրիստոնեան, որ յանցանքին վրայ բռնուած էր, չէր կրնար ուրանալ: Մտքէն անգամ չէր անցըներ այդ բանը: Սակայն կըզարմանար թէ ի՞նչպէս կ՛ըլլայ որ փոքրիկ հրմշտուքի մը հետեւանքով իր վրայ յարձակում գործողը մահացած էր:

Հաւաքուած ամբոխը, զայրացած, ուզեց խեղճ քրիստոնեան տեղն ու տեղը կտոր-կտոր ընել, քանի որ յանդգնութիւնը ունեցած էր Մարգարէին արժանաւոր մէկ զաւակին կեանքին վերջ տալ, սակայն ոստիկանութեան պահնորդները արգելք հանդիսանալով, տարին զայն Վալիին առջեւ:

Վալին կը քնանար այդ ժամուն: Ամէն ոք կը սպասէր իր զարթնումին: Պահնորդ, վկայ, զոհ եւ ոճրագործը՝ որ չէր դադրեր կրկնելէ. «Աստուա՛ծ իմ, սուրբ Աստուածամա՛յր, ինչպէ՞ս ինքզինքս կրնցուցեր եմ այսպիսի յանցանք մը գործելու համար»:

Վերջապէս առաւօտ եղաւ եւ Վալին քունէն արթնցաւ...:

Հրամայեց որ գիշերային ողբերգութեան բոլոր դերակատարները բերեն իր ներկայութեան եւ իրեն պատմեն դէպքը իր բոլոր մանրամասնութիւններով:

Երկար բարակ հարցաքննութիւններէն այն եզրակացութիւնը ելաւ՝ որ օտարական մը սպաննած էր բարի միւսլիման մը:

Հարցը պարզ էր, ապաժէն ըսող ջինջ ջուրին նման:

Պէտք էր կախել ոճրագործը:

Դիւրութեամբ տուաւ Վալին այս վճիռը, քանի որ զոհը Սուլթանին հպատակն էր, եւ վեհապետը պիտի շնորհաւորէր անշուշտ զինքը, իր սիրեցեալ հպատակին մահուան վրէժը լուծած ըլլալուն համար:

Կանչեցին դահիճը, որ անմիջապէս հրապարակի մը վրայ սկսաւ բարձրացնել կառափնատը:

Ճիշդ այդ պահուն, երբ խեղճ քրիստոնեան իր վերջին աղօթքը կը մրմնջէր, եւ ուր մոլեգնած ամբոխը սպառնական աղաղակներ կ՛արձակէր անոր հասցէին, մարդ մը, հաւաքուած ժողովուրդին առջին շարքերը ճեղքելով, շնչասպառ խոյացաւ դէպի դատաւորը եւ գոչեց.

— Կեցէ՛ք, ի սէր Ալլահին, այս մարդը անմեղ է, ես եմ փոքր սապատաւորը սպաննողը...:

Եւ շունչը կտրած, հեւ ի հեւ, մարդը պատմեց թէ ինչպէս գիշերը յանկարծակի պատահելով կուզիկին որ կ՛աշխատէր իր մթերանոցէն ապրանքներ գողնալ, սպաննած էր զայն գաւազանի հարուածներով: Ինք՝ վեհափառ Սուլթանին խոհարարապետն էր, մինչեւ հիմա պատուաւոր կեանք մը ապրած էր, չէր մեղանչած Մարգարէին եւ Ղուրանին դէմ, ապա ուրեմն՝ չէր ուզեր որ անմեղ մը իր տեղը դատապարտուելով ինք ալ արժանի ըլլար դժոխքի բաժնին:

Վալին, որ տակաւին քնատ վիճակի մը մէջ կը գտնուէր, բան մը չէր հասկնար անցած դարձածէն: Մէկ բան գիտէր միայն. այն որ՝ մարդ մը ինքնակամ կը խոստովանէր ոճիր մը եւ արժանի էր կախաղանի: Ուստի, նշան ըրաւ դահիճին որ դադրեցնէ իր գործը, եւ աւելցուց.

— Ազատ արձակեցէք վաճառականը, քանի որ կը հաստատուի թէ անմեղ է ան, եւ կախեցէք խոհարարապետը՝ որ կը խոստովանի թէ ինքն է ոճրագործը:

Դահիճը վերսկսաւ իր նոր աշխատանքին:

Քրիստոնեան, այս հրաշքին առջեւ խելակորոյս, չուզեց նոյնիսկ հանդիսատես ըլլալ մահավճռին գործադրութեան եւ արագ արագ հեռացաւ այդ անիծեալ վայրէն:

Կախաղանին դաժան չուանը սկսած էր արդէն սեղմել կոկորդը խոհարարապետին, որ կը պատրաստուէր մեռնիլ իբրեւ պատուաւոր ու արդար միւսլիման մը, երբ յանկարծ, տեսան որ մարդ մը, քրտնաթաթախ ու հեւասպառ կը յառաջանար դէպի դատաւորը:

Հասնելով Վալիին առջեւ, նորեկը խոնարհելով յայտարարեց.

— Արդա՛ր դատաւոր, կը խնդրեմ որ կասեցնես մահավճռին գործադրութիւնը, որովհետեւ այս մարդը որ ինքնակամ խոստովանեցաւ թէ ինքն է ոճրագործը, բացարձակապէս անմեղ է, եւ ես՝ Եհօվայի անունով կ՛երդնում որ միակ յանցաւորը ես եմ... :

Դատաւորը, բոլորովին շուարած, դարձեալ հրամայեց որ կասեցնեն մահավճռին գործադրութիւնը եւ դահիճը հանեց խեղդակապը խոհարարապետին վիզէն, որ չէր հասկնար թէ ի՛նչպէս կ՛ըլլար որ ուրիշ մը իր վրան կ՛առնէր այն ոճիրը՝ որ ինք գործած էր: Ուստի, որոշեց չհեռանալ կախաղանի վայրէն, տեղեկանալու համար գաղտնիքին:

(4 Շար.) Թարգմ. Ա. Գ.

տասխանեց թէ՝ ժողովուրդը չի հաւատար ոչ մէկ բանի: Անցեալին շատ բաներ խոստացան եւ չկատարեցին: Բանուորը քիչ մը շատ լսեց թէ ինք արքայութեան մէջ կ՚ապրի, իսկ դրամատիրական երկիրներու բանուորները կ՚ապրին դժոխքին մէջ: Ասկէ զատ միշտ կը խոստանային թէ հետզհետէ աւելի լաւ պիտի ըլլային: Բանուորը տեսաւ թէ վեցամեայ ծրագիրը ի՛նչ բերաւ եւ ի՛նչ կրնար բերել այլեւս հնգամեայ նոր ծրագիրը: Ժողովուրդը չի հաւատար վարիչներու խոստումներուն թէ՝ գիները պիտի իյնան: Գիտեն թէ ազգային տնտեսութիւնը ի վիճակի չէ գիները զեղչելու:

Լեհական մամուլը ներկայիս սիւնակներ կը նուիրէ ցոյց տալու համար թէ ինչպէ՛ս կարգ մը հաստատութիւններ չեն կատարեր իրենց յանձնառութիւնները, չեն յանձներ բանուորին խոստացուած հագուստները եւայլն: Լեհերը կը մտածեն թէ աշխատաւորական բռնապետութիւնը չէ որ կը տիրէ իրենց երկրին մէջ, այլ պաշտօնէութեան բռնակալութիւն մը:

Լեհ ժողովուրդը իր խօսքի ազատութիւնը կ՚օգտագործէ նոյնիսկ թատրոնին մէջ: Վարչաձեւին որոշ երեւոյթներուն դէմ ամբաստանութիւնները տարուած են բեմին վրայ: Վարշաւայի Պիֆօ երգիծական թատրոնին մէջ չեն քաշուիր հեգնելու վարչաձեւին զանազան թերութիւնները եւ տկարութիւնները:

Մամուլը Լեհաստանի մէջ ազատօրէն կը քննադատէ մինչեւ անգամ համայնավարական որոշ վարդապետութիւններ: Որով լեհ վարիչներ չեն կրնար այլեւս իրենց ուզածը ըսել, ամէն մարդ գիտէ թէ շատ մը խոստումներ իրականութեան չեն համապատասխաներ: Փողնանի դէպքերու առթիւ երբ Բուլկանին եւ Խրուշչեւ կը հաստատէին թէ աշխարհակալներու գործակալներու գործն է, Սիրանքիեւիչ եւ Օչապ ըսին թէ օտարին ձեռքը չկայ այս խնդրին մէջ, այլ հետեւանք է բանուորին դժուարին պայմաններուն, որովհետեւ անոր արդար պահանջները յաճախ կը մոռցուին: Ապասթալինականութենէն ի վեր գրագէտները եւ մամուլը կ՚օգտուին ազատութենէն եւ իրենց տաղանդը կը ծաղկի:

Լեհ համայնավարը կաղապարուած չէ ռուս համայնավարին վրայ: Լեհաստանի ներկայ վարիչները լեհ վաւերական համայնավարներ կամ ընկերվարականներ են, որոնց մեծ մասը երբեք Ռուսիա ոտք կոխած չէ եւ կամ եթէ գացած է, կարճ ժամանակով միայն: Անոնք կ՚ուզեն որ Լեհաստան աւելի լաւ ըլլայ քան Ռուսիա, որովհետեւ կը սիրեն անկախութիւնը: Այս ձգտումները չէին կրնար արտայայտուիլ, այնքան ատեն որ Սթալին իր երկաթեայ բազուկը կը տարածէր արբանեակներու վրայ:

Ժողովրդավարութիւնը սկսաւ Լեհաստանի մէջ Սթալինի մահէն անմիջապէս ետք, նախքան Ռուսիոյ կարգախօսը: Կ՚ըսուի թէ ո՛չ թէ 20րդ համագումարէն ետք, այլ 1955ի սկիզբէն, երբ լեհ հա - մայնավար կուսակցութիւնը միջոցներ ձեռք առաւ հաշուեյարդարի ենթարկելու գաղտնի ոստիկանութեան գերիշխանութիւնը:

Համայնավար ղեկավարները այսօր գոհունակութեամբ կ՚ըսեն թէ ինչպէս Սթալինի ատեն ալ կը մերժէին կատարել Մոսկուայէն եկած հրահանգները: Լեհաստան կ՚աշխատի հետեւիլ Մոսկուայէն անկախ գիծի մը: Լեհ վարիչներու եւ Խրուշչեւի միջեւ հակակրութիւնը ակներեւ է: Թէեւ այս բոլորը չի նշանակեր թէ Լեհերը կ՚ուզեն բաժնուիլ Մոսկուայէն: Ընդհակառակն, նոյնիսկ համայնավար վարչաձեւին հակառակորդները Լեհաստանի մէջ, կ՚ըսեն թէ՝ ազգային շահը միայն սերտ գործակցութեամբ մը Ռուսիոյ հետ պիտի կրնայ ապահովել իր ամբողջութիւնը:

ՀՕՄի 36րդ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

Ինչպէս գրեցինք, Յունիսի վերջերը տեղի ունեցաւ Հայ Օգն. Միութեան 36րդ պատգմ. ընդհ. ժողովը Տիթրոյթի (Մ. Նահանգներ) Հայ Կեդրոնին մէջ: Ստորեւ կարգ մը մանրամասնութիւններ.—

Յաջորդական 12 նիստերով, պատգմ. ժողովը լուծեց օրակարգի բոլոր հարցերը եւ տուաւ համապատասխան որոշումներ:

Շրջ. Վարչութեանց տեղեկագիրներու ընթերցումէն ի յայտ եկաւ որ, հակառակ տնտեսական նեղ պայմաններուն, անոնք բոլորած են բեղուն տարեշրջան մը: Լսելէ ետք տեղեկագիրները ու նաեւ Հաշուեքննիչ եւ Յարաբերական Թղթեր քննող յանձնախումբերու զեկոյցները, ժողովը անցուց հետեւեալ բանաձեւը՝ Կազմակերպութեան ընդհ. գործունէութեան մասին:

« Հ. Օ. Միութեան 36րդ Պատգմ. ժողովը լսելէ ետք Ամերիկայի 86 մասնաճիւղերու, Ֆրանսայի, Յունաստանի, Լիբանանի, Սուրիոյ, Իրանի, Հարաւ. Ամերիկայի շրջանի Վարչութեանց, Եգիպտոսի եւ Ամմանի մասնաճիւղերուն, Կեդր. Վարչութեան տեղեկագիրները եւ տեղեկանալէ ետք Յարաբերական եւ Հաշուեքննիչ յանձնախումբերու զեկուցումներուն, կը գտնէ Կեդր. Վարչութեան միամեայ գործունէութիւնը գոհացուցիչ եւ գնահատելի:

Ժողովը որոշեց նոր Մ. ճիւղեր կազմել երիտասարդ ուժերէ. եւ նկատի ունենալով Կազմակերպութեան ծաւալուն վիճակը, ինչպէս եւ դրասենեակի եւ քարոզութեան նոր պահանջները, որոշեց ունենալ վճարովի երկու մնայուն պաշտօնեաներ, որոնք պիտի վարեն թէ՛ դրասենեակի և թէ մասնաճիւղերու կազմակերպական աշխատանքները:

Ժողովը որոշեց նաեւ ՀՕՄի պարբերաթերթին ծաւալը փոքրացնել եւ իջեցնել տպաքանակը 1500ի, զայն վերածելով ամսաթերթի 1957ի Յունուարէն սկսեալ:

Տարեկան գինը պահել 1.50 տոլար: Իսկ խմբագրութիւնը յանձնել Կեդր. Վարչութեան դրասենեակի պաշտօնէութեան:

ՀՕՄի մնայուն ձեռնարկներն են «Պնակ մը Կերակուր»ը, «Հայ Օգն. Միութեան Օր»ը եւ «Ծոմապահութիւն»ը:

Ժողովը իր կարեւորագոյն օրակարգը նկատելով կրթական հարցը, երկարօրէն նիստեր տրամադրեց անոր քննութեան: Նկատելով որ հայ դպրոցի աշակերտութիւնը կը նուազի հետզհետէ եւ հայ դըպրոցով հետաքրքրուողները կը դժուարանան դիմագրաւել խնդիրները, ժողովը որոշեց ցարդ փորձուած միջոցներուն վրայ աւելցնել.— Աշակերտներ հաւաքել եւ փոխադրութեան միջոցներ կազմակերպել: Դպրոցին մէջ բացի լեզուի ուսուցումէն, կազմել երգչախումբեր, թատերախումբեր, պարախումբեր: Ուսանողներու Թոշակի յատկացումները պիտի շարունակուին առաջուան պէս:

Ամերիկահայ նոր սերունդը կապելու համար հայ կեանքին եւ անոնցմէ ապագայ ղեկավարներ պատրաստելու լաւագոյն միջոցներէն մէկը նկատել Ամերիկայէն ընդունակ չորս ուսանողներ արտասահման ղրկել Վենետիկ եւ Ճեմարան: Անոնց ուսման շրջանը պիտի ըլլայ երկու տարի: Պայմանաժամէն առաջ վերադառնալ ուզող ուսանողները իրենք պիտի հոգան ճանապարհածախսը:

Ժողովը ուրախութեամբ ողջունեց Համազգայինի առաջարկը, երկու անվճար աշակերտներ ընդունելու՝ Ամերիկայէն: Երկրորդական վարժարան մը բանալու համար (երբ միջոցներ ստեղծուին) ժողովը որոշեց ամէն տարի 5000 տոլար պահ դնել:

Նախահաշուի ընդհանուր գումարն է 59.050 տոլար:

Կեդր. Վարչութեան անդամ ընտրուեցան ընկերուհիներ Ս. Համաստեղ, Ս. Մխիթարեան, Գ. Կանայեան, Ն. Գաբրիէլեան, Ա. Զօրպաճեան, Վ. Թաշճեան եւ Հ. Տատայեան:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ինչպէս «Յառաջ»ի մէջ յայտարարուած էր, Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 16րդ Պատգմ. ժողովը գումարուեցաւ Կառտանի մէջ, Օգոստոս 11-12ին:

Նախկին Կեդր. Վարչութեան նախագահ Պ. Կիւմիւշեան ժողովը բանալով բարի գալուստ մաղթեց եւ անմիջապէս ներկայացուց վարչութեան հրաժարականը:

Պատգմ. ժողովի դիւանի կազմութիւնը առաջարկուեցաւ Վալանսի ներկայացուցիչներուն: Միաձայնութեամբ ընտրուեցան հայրենակիցներ Պ. Ս. Ճերանեան, Յ. Կարապետեան եւ Յ. Տէր Ղուկասեան, իբրեւ նախագահ, փոխ-նախագահ եւ քարտուղար դիւանի: Ըստ օրակարգի, նախորդ Պատգմ. ժողովի արձանագրութիւնը կարդացուելէ ետք, Միութեան ութը մասնաճիւղերը տուին իրենց նիւթական ու բարոյական հաշուետուութիւնը: Այդ պահուն ողջունուեցաւ մուտքը մեր սիրելի հայրենակից Փրոֆ. Խայիկեանի: Կեդր. Վարչութեան քարտուղար Ա. Աճէմեան անցեալ շրջանի գործունէութեան հաշուետուութիւնը ըրաւ, որ արժանացաւ ներկաներու գնահատանքին:

Կեդր. Վարչութեան նիւթական հաշիւները քննելու համար Լիոնի, Վալանսի եւ Մարսէյլի մասնաճիւղերու ներկայացուցիչներէն ընտրուեցաւ յանձնախումբ մը, որ իր անվերապահ գնահատանքը ըրաւ Կեդր. Վարչութեան գանձապահ Խ. Խումարեանի խղճամիտ եւ բծախնդիր գործառնութեան եւ մաքուր հաշուապահութեան համար:

Պատգմ. ժողովը միաձայնութեամբ իւրացուց բանաձեւ մը, որ կը շեշտէ բոլոր մասնաճիւղերու եւ Կեդր. Վարչութեան գնահատելի գործունէութիւնը վերջացող տարեշրջանին:

Օրակարգի զանազան հարցերը քննուեցան եւ յարմար եզրակացութիւններ ու օգտակար որոշումներ տրուեցան: Բոլոր խնդիրներու առթիւ, ամէնուն առիթ տըրուեցաւ արտայայտուելու եւ տեսակէտ պարզելու: Դժուար է երեւակայել աւելի եղբայրական, խանդավառ եւ անկեղծութեան դրոշմով կնքուած հաւաքոյթ մը:

Կիրակի առաւօտուն բացարձակ մեծամասնութեամբ որոշուեցաւ կրկին Մարսէյլի վստահիլ Կեդր. Վարչութիւնը: Նախկին կազմը նոյնութեամբ վերընտրուեցաւ: Փրոֆ. Խայիկեանի եւ Վեր. Ղազարոսեանի՝ որ նամակով մը ցաւ կը յայտնէր իր ակամայ բացակայութեան, կ՚ընծայուի պատուոյ անդամութիւնը Կեդր. Վարչութեան:

Ժողովի աշխատանքներէն վերջ, ծաղկեպսակով մը այցելութեան գացինք Կառտանի ամէնէն անձնուէր անդամներէն հայրենակից Գ. Յակոբեանի թարմ հողակոյտին:

Կէսօրուան ճաշը և կէսօրէ վերջ խնջոյքը բոլոր ներկաները գոհ ձգեց: Սրահը նեղ կուգար: Պատգամաւորներէն զատ բազմաթիւ հայրենակիցներ եկած էին Վիէննէն, Լիոնէն, Վալանսէն եւ Մարսէյլէն: Երգեցին Տիկիններ Կարապետեան, Ճիկէրճեան, Կօչկարեան եւ ուրիշներ: Խօսեցան Փրոֆ. Խայիկեան, Կիւմիւշեան, Ճիկէրճեան եւ Աճէմեան:

Տօնը վայրկեանի մէջ Կառտանի մասնաճիւղին ի նպաստ եկած նուիրատուութեան գումարը հասաւ 62 հազար Փրք.ի:

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (126)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 406)

Բ. ԳԻՐՔ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՒՈՒՄ ԵՆ

1.— ՈՒՇՏՈՒՆԻՔ

Տեղ-տեղ խլրտում էր ստորերկրեայ հեթանոսութիւնը որ քրիստոնէութիւնից հալածուած գետնի տակ էր ապրում: Հին աստուածները նոր կրօնի դէմ գործ էին կամենում սկսել:

Հաղորդակցութիւնները համարեայ դադարած էին. անցուդարձը անկարելի էր դարձել: Արդէն գիւղացիք, իրանց խրճիթները թողած, հաւաքուել էին լեռների բարձրութիւնների վրայ, եւ ճանապարհից անցնողների վրայ քարեր էին գլորում: Քարերը գլորւում էին որպէս փուլ եկած լերան մի մասը, եւ իրանց կոյտերի ներքոյ ծածկում էին ամբողջ կարաւանները: Բայց ո՞ւմ վրայ էին գլորում, — իրանք եւս չգիտէին: Ամէն ոք նրանց համար «ուրացող» էր:

Տեղ-տեղ թափառում էին զինուած խմբեր:

Տղամարդիկ փախչում էին կռուելու, իսկ կանայք, հաստ բիրերը ձեռքերին բռնած, կանգնել էին դատարկ խրճիթների դրանը, եւ ոչ ոքի թոյլ չէին տալիս որ մօտենայ այն խրճիթներին, ուր ամէն մի օտարական կարող էր հանդիստ ասպնջականութիւն գտնել:

Այդ խառն, աղմկալի միջոցում, Սամուէլի ասպախումբը անցնում էր Տարօնից դէպի Ուշտունիք տանող ճանապարհով: Նրա առջեւից տանում էին Մամիկոնեան տան դրօշը: Այդ դրօշը, որ միշտ պահպանել էր իր անարատութիւնը, այժմ եւ պատսպարում էր նրան, եւ մատնում էր նրան: Պատսպարում էր, որովհետեւ ամէն ոք սովոր էր յարգանքով վերաբերուել դէպի նա: Մատնում էր որովհետեւ նոյն դրօշի գլխաւոր ներկայացուցիչը այժմ անցել էր «ուրացողների» գլուխը: Դա Սամուէլի հայրն էր, Վահան Մամիկոնեանը: Ո՞վ կարող էր հասկացնել որդին, թէ ինքը իւր հօր շաւղովն չէ գնում: Կատաղած խուժանը ականջ ունէր լսելու, բայց ժամանակ չունէր դատելու:

Երեք օր էր որ նրա ասպախումբը մտել էր Ուշտունեաց լեռնային երկիրը, որ ծածկուած էր մթին անտառներով: Այդ անտառները կարծես մի խորին անդունդ էին, լի ամէն զարհուրանքով: Այդ անտառներում, սկսեալ ամենահին ժամանակներից, կատարուել էին սոսկալի գործողութիւններ: Այստեղ Ներրովթը կորցրեց իւր տիտանների մեծ մասը: Այստեղից էր հզօր Բարզափրանը, որ լցրեց Հայաստանը Հրէից գերիներով: Այստեղից էր անգութ Մանաճիհրը, որ արիւնով ծածկեց Ասորեստանը: Այստեղ էր «երկաթահատաց» լեռը, որի ստորերկրեայ խուլերում՝ գործում էր մի մռայլ, սարսմուռ բազմութիւն, որ իւր երկրի քաջերի համար նետեր ու գրահներ էր դարբնում:

Սամուէլը դուրս եկաւ Ողական ամրոցից 300 ձիաւորներով եւ փառաւոր պատրաստութեամբ: Այժմ նրա ասպախումբից մնացել էր 43 հոգի միայն: 257 հոգի կորան Ուշտունեաց անտառներում:

Սարսափելի՛ էին այդ անտառները: Խաղաղութեան ժամանակ նրանք անհետացընում էին մենաւոր ճանապարհորդներին, իսկ խռովութեան ժամանակ՝ կլանում էին ամբողջ գունդեր: Այստեղ տիրում էր յաւիտենական մութը, մի մռայլ ժողովրդի հետ: Անտառից անցնողը տեսնում էր միայն իւր առջեւի նեղ շաւիղը, որ ծածկուած էր մացառներով, տեսնում էր վերեւում՝ սաղարթախիտ ոստերի մթին կամարը, որից հազիւ անգամ նշմարւում էին արեւակի ճառագայթները, տեսնում էր իւր աջ եւ ձախ կողմերում դարաւոր ծառերի անթափանցելի ցանցը, որ կենդանի պատուարի նման, պարփակում էին ճանապարհի եզերքը: Ուրիշ ոչինչ չէր տեսնում: Եթէ հարիւրաւոր աչքեր ունենար մարդը, դարձեալ անկարող կը լինէր նկատել, թէ ո՛ր կողմից է գալիս վտանգը: Նրան կարելի էր հանդիպել ամէն քայլում եւ ամէն րոպէում: Թշնամին թաղնուել է կիսափուտ ծառերի փչակների մէջ, եւ իւր դարանից նետեր է արձակում: Նա օձի նման սողել է մերկամատ ծառերի ստորին խոռոչներում եւ յանկարծ յայտնւում է, նիզակը ձեռին: Նա կապիկի նման մագլցում է ոստերի բարձր հիւսուածքի մէջ, եւ այնտեղից մահ է տարածում: Նա անել է, միացել է հսկայ ծառաստանի հետ որ նրա անմատչելի պատսպարանն է կազմում:

Կէսօր էր երբ Սամուէլի ասպախումբը դանդաղ ընթացքով անցնում էր այդ անտառի միջով: Նրանք ճանապարհ էին ընկել գիշերով, որպէսզի, դեռ արեւը չծագած, դուրս գան անտառից, եւ միւս անգամ չհանդիպեն դարանամուտների: Մի խումբ ձիաւորներ գնում էին առաջ, բաւական հեռաւորութեան վրայ, ճանապարհը հետազօտելու համար: Նրա մի կողմում իւր ձին քշում էր պատանի Արտաւազդը: Իսկ ետեւից գալիս էին ծերունի Արբակը, Յուսիկը եւ մի քանի թիկնապահներ:

ՐԱՖՖԻ

թեան դատապարտել ապստամբներու բազմաթիւ խումբեր։

× Խումբ մը մաքսաւորներ, որ Մարոքի սահմանէն զէնք կը փախցնէին դէպի Ալժերիա, ձերբակալուեցան։

× Ֆրանսայի երեսփոխաններու պատուիրակութիւն մը Ալժերիա մեկնեցաւ։ Այցելութիւնը պիտի տեւէ 10 օր։

× Կառավարական տագնապ մը սկսաւ Մարոքի մէջ։ Իսթիքլալ կուսակցութիւնը որոշեց իր անդամները քաշել Նախարարաց Խորհուրդէն։ Դժգոհ են ներկայ կառավարութենէն. կ'ուզեն միատարր եւ ազգայնական մեծամասնութիւն ունեցող դահլիճ մը կազմել։ Ինչպէս յայտնի է, ներկայ կառավարութիւնը կազմուած էր Դեկտ. 7ին՝ Սի Պէքայի (անկախ) վարչապետութեան տակ եւ կազմուած էր 10 իսթիքլալական, 6 դեմոկրատ եւ 5 անկախ նախարարներէ։

× Իսթիքլալ կ'ուզէ բարեփոխութիւններ մտցնել տնտեսական, ընկերային, դաստիարակչական, դատական եւ վարչական մարզերուն մէջ։

× Ֆրանքեւթունուզեան բանակցութիւնները սկսան. օրակարգի գլխաւոր նիւթը տնտեսական փոխ-յարաբերութեանց ճշդումն է։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ցամաքային ուժերու ընդհ. հրամանատար նշանակուեցաւ զոր. Մալինովսկի։ Կը յաջորդէ զոր. Քոնիէվի։

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ Թագուհիին հրաժարման մասին շրջան ընող լուրերը հերքուեցան։

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ Ֆրանսական նաւատորմը ռազմափորձեր պիտի կատարէ այս շաբաթ։

ԱԹԷՆՔԻ մէջ լաւատեսութիւն կը տիրէ անգլեւկիպրական բանակցութեանց յաջող արդիւնքին մասին։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ պիւտճէն 1000 միլիառ բաց ունի։ Ելմտական նախարարը առաջարկեց տնտեսական կարեւոր սեղմումներ կատարել, որպէսզի 1957ի պիւտճէն ալ 1000 միլիառէ աւելի բաց չունենայ։

ՓԱՐԻԶԻ ազատագրման 12րդ տարեդարձին հանդիսութիւնները սկսան մայրաքաղաքին մէջ։ Պիտի տեւեն երեք օր։

ԷԹՈՒԱԼԻ հրապարակին ստորերկրեայ անցքին շինութիւնը պիտի աւարտի Նոյ. 10ին։ Մեծապէս պիտի դիւրացնէ անցորդներուն երթեւեկը։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Հանրապետական համագումարը բացարձակ մեծամասնութիւն գոյացուց Այզընհաուըրի թեկնածութեան շուրջ։ Վէճի նիւթ է փոխ-նախագահ Նիքսընը։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը յայտնեց թէ հրաման պիտի չտրուի որ օտար գիտողներ ներկայ գտնուին Փոզնանի միջադէպերուն առթիւ ամբաստանուածներուն դատավարութեան։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը Իրաքեան Նաւթային Ընկերութեան (Այ Բի Սի) ինչքերը գրաւման տակ դնելու միջոցներ ձեռք առաւ. որոշումը պիտի գործադրուի եթէ իր պահանջներուն գոհացում չըլլայ։ Նախորդ համաձայնագիրը ի զօրու էր մինչեւ Օգոստոս 18։

ԼԵՀԱԿԱՆ բանակը 50.000 զինուորներ ազատ պիտի արձակէ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ հիւլէական մասնագէտներու խումբ մը մեկնեցաւ Մոսկուա։

ՋՈՐՍ ՔԵԽԵՐ Դանուբ գետը նետուեցան լողալով Աւստրիա անցնելու համար։ Չեխ սահմանապահները կրակ բացին եւ փախստականներէն երեքը սպաննեցին. չորրորդը յաջողեցաւ աւստրիական սահմանը հասնիլ։

ԻՆԴՈՆԵԶԻՈՅ մէջ ուսանողները հակաֆրանսական ցոյց մը կազմակերպեցին. յարձակեցան Ֆրանսական հիւպատոսարանին վրայ եւ պահանջեցին որ Ալժերիան իր անկախութիւնը ստանայ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ Սուրիոյ միջեւ մշակութային համաձայնութիւն մը ստորագրուեցաւ առջի օր. արդէն իսկ մշակուած էր Շեփիլովի Դամասկոս գտնուած միջոցին։

ՍՈՒՐԻԱ եւ ԹՈՒՐՔԻԱ որոշեցին ետ քաշել իրենց սահմանապահ բանակները եւ զանոնք փոխարինել ոստիկանական ուժերով։ Սահմանային միջադէպերը շատցած էին վերջերս։

ԿԱՐՊԻՍ ՉԱՔԱՐԵԱՆ պարտուեցաւ Եւրոպայի նախկին ախոյեան Տիօնէն, շաբաթ գիշեր Պոլսոյ մէջ։ Մարզական պալատին մէջ տեղի ունեցաւ Կարպիս-Տիօն հանդիպումը մօտ 4000 հանդիսականներու ներկայութեան։ Կէտերու առաւելու-

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Նահանգներու Նոր Բիւթանիայի Հայրենակցական Վերաշինաց Միութիւնը որոշած է սանուհի մը որդեգրել Դպրոցասիրացի մէջ։

Սանուհին պէտք է ըլլայ Բիւթանիայի շրջանէն եւ 8էն 14 տարեկան։ Նախապատուութիւն պիտի տրուի անոր որ կարօտ ընտանիքի կը պատկանի եւ ընդունակ է։ Թեկնածուն պէտք է ներկայանայ նաեւ առողջական վկայագրով մը։ Դիմել ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ՝

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Հաղորդակցութեան միջոց.—

Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյէօն Սու Պուա։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Մենտիլեան (Կիւրինցի) կը փնտռէ իր տղան՝ Անդրանիկ Մենտիլեան։ 1915ին (երկուքուկէս տարեկան) ձգուած է Սեբաստիոյ մօտ Սարըղըշլա։ Տեսնուած է Պոլսոյ Պէյլերպէյի որբանոցը։ 1922ին խումբ մը որբերու հետ նկար մը ունի, որ քովն է։ Այս որբերը Պոլսէն Յունաստան փոխադրուած են։ Կը խնդրուի զինք ճանչցողներէն անմիջապէս իմացնել իր մօրը հետեւեալ հասցէին.—

Mme. Mentelian Serpouhi
24, Route Nationale
St. Antoine — Marseille (France).

Հայաստանի եւ արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ընտացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։ Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին —անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի։

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհինները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120 հազար ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան։

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Երթեւեկութեան միջոցներ, էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյօն սու Պուա։ Հեռ. 172 Րէնսի։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ - ՊԱՏԱՐԱԳ

Լաւիսթայի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս շաբաթ, Օգոստ. 25, առաւօտ ժամը 8ին, հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյ բարերարներու ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ։

Սոյն հանդիսութեան կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Կ. Պոլսոյ գպրեվանքի տեսուչ՝ ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ Ծ. ՎՐԴ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ։

թեամբ յաղթական յայտարարուեցաւ սեւամորթ Իտալիա Տիօն։

ՍԱԿԱՐԱՆ. (Օգոստ. 20).— ձոյլ ոսկի 483.000, նափոլէօն 3510, զուիցերիական 3390, անգլիական 4430, քսան տոլարնոց 17.240 թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 413, անգլիական 1060, զուիցերիական 98,25, լիր 0,64, փեսեթա 9,10։

ՍՏԱՑԱՆՔ «ՋԻՆՔԻ ՏԱԿ», արձակ էջեր. գրեց Արամայիս Սրապեան։ Տպագրութիւն Վենետիկ - Ս. Ղազար, 1956։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լուսին Գոլոււեան (Յունաստանէն Հայաստան գացած) կը փնտռէ իր մօրեղբայրը՝ Նազարէթ Կէօզէրեան (գործարանատէր Լոնտոնի մէջ) եւ քոյրը, նախապէս ուսուցչուհի Աթէնքի մէջ, այժմ Գերմանիա, ընիկ Իզմիրցի։ Իմացնել՝
Աւետիս Քէշիշեան
Գուէսփին, Փրիվա (Արտէշ) Ֆրանս։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

11 Նոյեմբեր, Հ. Բ. Ը. Մ. յիսնամեայ յոբելենական հանդէսը, Սալ Փլեյէլի մէջ, ժամը 21էն 24։

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Ժորժ Ե.ի մէջ, ժամը 16էն 24։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Թօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԿՐԸՆՈԲԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին մեր շրջանի բոլոր ընկերները։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սախպողաբար կ'ուզուի կին մը Անթիյէի հանգստեան տան գործերուն համար։ Դիմել տնօրէնուհիին՝ 1, Ռիւ Ժան Ֆինօ, Անթիյի։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 23 ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI 23 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7661 32e ANNEE

խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3472

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ԱԽՈՅԵԱՆԸ

Այս մակդիրով կ'ուզենք որակել Մկրտիչ Ա. Քէֆսիզեանը «Վարդապետ Երուսաղէմի, Եպիսկոպոս էջմիածնի եւ Կաթողիկոս Կիլիկիոյ», ինչպէս կը սիրէր ստորագրել:

Ծնած էր Մարաշ 1818ին: Կաթողիկոս ընտրուեցաւ 1871 Հոկտ. 27ին: Վախճանեցաւ Հալէպ 1894 Նոյ. 8ին:

23 տարի գրաւեց Կիլիկիոյ Աթոռը: Անընդհատ պայքարեցաւ Պոլսոյ Պատրիարքարանին եւ էջմիածնի Գէորգ Դ. Կաթողիկոսին դէմ՝ յանուն Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին անկախութեան:

Մատթէոս Իզմիրլեան, Բարգէն Կիւլէսէրեան եւ Մաղաքիա Օրմանեան շատ խիստ կ'արտայայտուին իր մասին, առանց ուրանալու անոր դրական կողմերը:

1866ին Կիրակոս Բ. Սսեցի (Աջապահեան) Կաթողիկոսի վախճանումով վերջ կը գտնէր Աջապահեան տոհմի ժառանգական իրաւունքը Կիլիկիոյ Աթոռին վրայ: 135 տարուան ընթացքին (1731–1866) իրարու յաջորդած էին հինգ օրինաւոր Սսեցի Աջապահեան կաթողիկոսներ:

Օսմանեան սուլթանները մասնաւոր ֆէրմաններով որոշ իրաւունքներ տուած էին Պոլսոյ Ազգային Պատրիարքարանին: Անկէ զատ, Պատրիարքը էջմիածնայ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի փոխանորդն էր Թուրքիոյ մէջ:

Կիլիկիոյ եւ Աղթամարի կաթողիկոսները, ինչպէս նաեւ Երուսաղէմի Պատրիարքը վարչական գործերու համար կեդրոնի կառավարութեան հետ պաշտօնական կապ պիտի պահէին Պատրիարքարանի միջոցաւ:

Այս վերջինը կարեւոր դեր պիտի կատարէր Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի ընտրութեան մէջ: Ընտրեալ կաթողիկոսի պաշտօնը հաստատող պէրաթը Պատրիարքարանի միջոցաւ պիտի ստացուէր Բարձրագոյն Դուռնէն:

1863էն սկսեալ Ազգային Սահմանադրութիւնը կը գործադրուէր՝ Թուրքիոյ Հայոց ազգային–վարչական գործերուն համար:

Պոլսոյ Ազգ. Ընդհանուր Ժողովի 120 անդամներէն 40ը ընտրուած էին գաւառէն, մէջն ըլլալով Կիլիկիան:

Թափուր էր կիլիկեան Աթոռը: Պոլիսն ալ շատ հեռու: Հանգամանքներէն օգտուելով, Հալէպի առաջնորդ Սսեցի Նիկողոս Եպս. Կիւլէսէնեան (եղբօրն Բուբինեան դարձած), Աջապահեան Կիրակոս Ա.ի քեռորդին, 1866 Յունիս 11ին, ինքզինքը կաթողիկոս օծել տուաւ Կիրակոս Գ. անունով: Պոլսոյ Պատրիարքարանը չճանչցաւ զայն: Ազգային Ժողովը իրար անցաւ եւ տարիներով ժամավաճառ եղաւ: Ի վերջոյ 1871 Օգոստ. 14ին կառավարութեան ձեռքով եւ հսկողութեան տակ Պոլիս բերուելով աքսորուեցաւ Արմաշի վանքը:

Անմիջապէս վերջ սահմանադրական օրէնքով եւ Ազգ. Պատրիարքարանի Քաղաքական Ժողովէն նշանակուած պատուիրակներու հսկողութեամբ կիլիկեան թեմերու 35 երեսփոխաններու 28ին քուէով կաթողիկոս ընտրուեցաւ Հալէպի թեմին առաջնորդ Մկրտիչ Արք. Քէֆսիզեան՝ 1871 Հոկտ. 27ին: Ազգ. Ընդհ. Ժողովը Նոյ. 12ին վաւերացուց ընտրութիւնը եւ Խրիմեան Պատրիարքի յանձնարարութեամբ կաթողիկոսական օծումը կատարուեցաւ Նոյ. 28ին Սսոյ մայրավանքին մէջ:

Քէֆսիզեան Կաթողիկոս՝ ըմբոստ նկարագրի տէր եւ թունդ կուսակից կիլիկեան Աթոռի անկախութեան, չուզեց ճանչնալ Պոլսոյ Պատրիարքարանի եւ անոր կողքին բատ Ազգային Սահմանադրութեան գործող Ազգ. Ընդհ. Ժողովի եւ յարակից մարմիններու կարգադրութիւնները, որոնք Կաթողիկոսարանի ներքին գործերուն միջամտելու և անոր դարաւոր իրաւունքները սահմանափակելու հանգամանք կը ներկայացնէին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎՃՌԱԿԱՆ ՕՐԸ

17 ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԵՆ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԾՐԱԳՐԻՆ

Լոնտոնի ժողովը, որ իր աշխատանքները պիտի վերջացնէր երէկ, կ'ապրէր իր վճռական վայրկեանները:

Հնդկաստանի արտաքին նախարարին «անընդունելի» առաջարկէն եւ Տըլըսի ծրագրէն ետքը, Փաքիստանի ներկայացուցիչը՝ Շուտհուրի, առաջարկեց կարգ մը փոփոխութիւններ մտցնել արեւմտեան ծրագրին մէջ. — Կ'ուզէ որ բանակցութիւնները վարուին ուղղակի Եգիպտոսի հետ, որոշելու համար թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ Ջրանցքին վարչութեան պատկերը: Կ'ուզէ նաեւ իրարմէ անջատել Ջրանցքին ապագայ վարչութեան հարցը՝ նախկին միջազգային Ընկերութեան արդար հատուցում մը տալու խնդրէն:

Տըլըս անմիջապէս համաձայն գտնուեցաւ Փաքիստանի առաջարկին, մինչ Շուէտիոյ, Աւստրալիոյ, Իտալիոյ, Նորվեկիոյ, Նոր-Զելանտայի եւ Տանըմարքայի ներկայացուցիչներն ալ կ'ընդունէին այս լուծումը:

Ուրեմն, վերջին օրերու կացութիւնը հետեւեալն էր. — Սեղանի վրայ դրուած են չորս ծրագիրներ. —

1) Արեւմտեան ծրագիրը. — Ջրանցքին վարչութիւնը պիտի յանձնուի քաղաքական ազդեցութիւններէ զերծ «միջազգային Խորհուրդ»ի մը, որուն մաս պիտի կազմէ նաեւ՝ Եգիպտոսը: Նախկին Ընկերութիւնը հատուցում պիտի ստանայ. Եգիպտոս կարեւոր շահարաժին մը պիտի ունենայ: Միջազգային Խորհուրդը տեղեկատու պիտի ըլլայ ՄԱԿին:

2) Փաքիստանի ծրագիրը. — (որ կը ներկայացնէ Պաղտատի Ուխտին անդամ պետութեանց փափաքները). — Կազմել միջազգային ընկերութիւն մը, որուն մէջ կարեւոր տեղ պիտի տրուի Եգիպտոսի: Այս վերջինն է որ հատուցում պիտի տայ նախկին Ընկերութեան:

3) Հնդկական ծրագիրը. — Ջրանցքը յանձնել «Եգիպտական Ընկերութեան» մը, որ տարեկան տեղեկագիրներ պիտի յանձնէ ՄԱԿին: Ջրանցքէն օգտուող պետութիւնները խորհրդատու մարմնի մը մաս պիտի կազմեն:

4) Եգիպտոսի դիրքը. — Ջրանցքն ու անոր վարչութիւնը Եգիպտոսի անբաժանելի մասը կը կազմեն. 1888ի համաձայնագրին կարգ մը յօդուածները կարելի է փոփոխութեան ենթարկել, բայց Եգիպտոս պէտք է մնայ Սուէզի միակ տէրը:

Ժողովին մասնակցող 22 պետութիւններէն 15ը համաձայն են արեւմտեան ծրագրին, պայմանաւ որ Փաքիստանի առաջարկած փոփոխութիւններն ալ ընդունուին: Անգլիա եւ Ֆրանսա տակաւին չպատասխանեցին, բայց կը կարծուի թէ պիտի համաձայնին: Ուրեմն ժողովը, բացարձակ մեծամասնութեամբ կ'ընդունի Տըլըսի եւ Փաքիստանի խառն ծրագիրը: Խ. Միութիւնն ու Հնդկաստանը կառչած կը մնան հնդկական ծրագրին: Սպանիան անընդունելի կը գտնէ արեւմտեան առաջարկը: Սէյլանի եւ Ինդոնեզիոյ դիրքը կը մնայ անորոշ:

Բայց, հարց կը ծագի այժմ, որ եթէ Եգիպտոս մերժէ ընդունիլ Լոնտոնի ժողովին որոշումը, ի՞նչ դիրք պիտի բռնեն պետութիւնները: Այս ուղղութեամբ, Տըլըս յայտարարեց. — «Եթէ Նասր մերժէ, յառաջ պիտի գայ բոլորովին նոր կացութիւն մը, որ շահագրգռուած պետութիւններէն իւրաքանչիւրը պիտի լուծէ իր հասկցած ձեւով»:

Այլ խօսքով՝ իւրաքանչիւրը ազատ պիտի ըլլայ իր գործունէութիւնը որոշելու: Անգլիան եւ Ֆրանսան վճռած են տեղի չտալ:

× Հաղարի մօտ անգլիացի զինուորներ առջի օր հասան Կիպրոս:

× Անգլիոյ երեսփոխանական ժողովը բացառիկ նիստի պիտի հրաւիրուի յառաջիկայ շաբաթ:

× Խ. Միութիւնն ու Հնդկաստանը տնտեսական օգնութիւն առաջարկեցին Եգիպտոսի: Խ. Միութիւնը կ'ուզէ հայթայթել կենսամթերք. իսկ Հնդկաստան առաջարկեց իր դրամի պահեստը դնել Եգիպտոսի տրամադրութեան տակ: (Ինչպէս յայտնի է, Եգիպտոսի դրամական եւ այլ ինչքերը արգելքի տակ դրուած են Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու մէջ):

× 225 Սէյլանցի կամաւորներ Եգիպտոսի կողքին կռուելու պատրաստակամութիւն յայտնեցին:

× Սուրիական կառավարութիւնը պահանջեց որ 18էն 40 տարեկան բոլոր Սուրիացիները կամաւոր արձանագրուին՝ «արտաքին ազգերու իրաւունքները կայսերապաշտներու մեքենայութեանց դէմ պաշտպանելու համար»: Կամաւորները արձանագրելու համար 5 կեդրոններ բացուեցան:

× Գնդ. Նասր հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ եգիպտական թերթի մը ներկայացուցչին. — «Իւրաքանչիւր Եգիպտացի գիտէ այժմ, թէ մինակ չէ. միլիոնաւոր Արաբներ իր կողքին կանգնած են»:

× Իսրայէլի նախարարներէն մէկը յայտարարեց. — Եթէ Նասր մտադիր է Սուէզի համար կռուելու, անհրաժեշտ է որ նախապէս խաղաղութեան դաշինք կնքէ Իսրայէլի հետ»:

× Սուէզի հարցին բանալին Ջրանցքին նաւուղիղներուն ձեռքին մէջ է. եթէ կարելի չըլլայ ապահովել օրական 40–50 նաւերու անցքը, ազգայնացման խնդիրը ինքնին կը լուծուի:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՄԷՆԸ ԱՆՈՒՇ, ՀԱՅԵՐԷՆԸ ՓՈՒՇ

Մարսէյլէն թղթակից մը նկարագրելով թաղամասի մը, Վալպարէյի դպրոցին հանդէսը, կը խոստովանէր խորին դառնութեամբ.

— Ութսուն ընտանիքէ բաղկացած այս թաղէն միայն եօթը աշակերտներ կը հետեւէին հայերէնի դասընթացքին: Այս տարի թիւը բարձրացաւ 16ի: Նորընտիր հոգաբարձութիւնը առանձին առանձին գարկաւ բոլորին դուները: Շատեր կը պատասխանէին. — Ի՞նչ ընենք, տղան չուզեր: Իսկ ուրիշներ, — Պզտիկը լաւ կ'երթայ, դժուար է երկու լեզու միանգամայն սորվիլ: Միտքը կը յոգնի…

Այդ «ուրիշները» շատ լաւ գիտեն որ Թուրքիոյ մէջ կը սորվէինք երեք լեզու, — հայերէն, թուրքերէն եւ ֆրանսերէն, առանց հաշուելու միւս դասերը: Կարգ մը դպրոցներ անգլերէն ալ կը սորվեցնէին:

Միջին Արեւելքի հայկական դպրոցներուն մէջ տղան եւ աղջիկը ստիպուած են սորվիլ, իրենց մայրենի լեզուէն զատ, արաբերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն:

Այս պզտիկներուն միտքն ալ չի՞ յոգնիր: Մանաւանդ որ պատմութեան, աշխարհագրութեան եւ գիտութեան դասերը կ'աւանդուին տեղական լեզուներով, շատ մը վայրերու մէջ:

Գալով «տղան չուզեր»ի առարկութեան, այդ չկամութեան մեղքն ալ կ'իյնայ ծնողներուն վրայ:

Զախճախիչ մեծամասնութեամբ, հայրիկներն ու մայրիկները այնպիսի դիրք մը բռնած են որ, տղան այլեւս արհամարհանքով կը նայի մայրենի լեզուին վրայ:

Այո՛, անո՛նք ներշնչած են սա նզնիմ գաղափարը, թէ չարժեր յոգնիլ հայերէնի համար:

Թող սորվին ամէն բան: Թող ոստիկանական վէպեր եւ ուրիշ համո՛վ-հոտով գիրքեր կարդան, եւ քանի մը բառ ալ հայերէն խօսին տունին մէջ: Պրծա՛ւ…

Ամէն ինչ անուշ, հայերէնը փուշ…

Ահա այսպէ՛ս պիտի հալինք, անկամրջելի անջրպետ մը բանալով բուն ժողովուրդին եւ նորերուն միջեւ:

Արդէն բացուած է լայնաբերան փոս մը, որ պիտի դառնայ պատուհաս: Ամէնէն առաջ՝ ծնողներու գլխուն:

Անոնք որ քիչ–շատ հայերէն սորված էին զանազան դասընթացքներու շնորհիւ, մնացին կէս ճամբան:

Ինչո՞ւ յոգնին, քանի որ հայրիկն ու մայրիկն անգամ օտար հրատարակութիւններ կը կարդան իրենց կիսկատար գիտելիքներով, տարին անգամ մը հաղորդութիւն առնել կուտան եւ տղան կը մնայ հայ քրիստոնեայ:

Եթէ տէրտէրն ալ տնօրինէնքի հրաւիրեն, իրենց պարտականութիւնը լիովին կատարած կ'ըլլան:

Ազգային մշակո՞յթ: Հայրենի՞ք եւ մայրենի՞ք, — այդ բոլորը բանուորի զաւակներուն համար են:

Շատ մը արժանիքներու հետ, մեր ազգային արժանապատուութիւնն ալ դարձաւ «մաշած շոր»…

Երէկ աշխարհ մը կը բացուէր մեր առջեւ, նրագի եւ մոմի լոյսով:

Այսօր մեր հորիզոնը կը մթագնի, ելեկտրական լոյսին եւ սանձարձակ ազատութեան մէջ…

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Ապահովութեան ուժերը կը շարունակեն հետապնդել ապստամբներու խումբերը. 32 ապստամբներ սպաննուեցան Թեպեսայի շրջանին մէջ:

Կոնստանտինի եւ Ալժէի մօտերը տեղի ունեցած կռիւներու ընթացքին, բազմաթիւ ապստամբներ ձերբակալուեցան կամ սպաննուեցան:

Ֆրանսացի զինուորներու խումբ մը, որ Ալժէի մօտերը ծուղակի մէջ ինկաւ, երկու զոհ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ ունեցաւ:

Պոնի մէջ կը շարունակուին ահաբեկչութիւնները, որոնց հետեւանքով երկու քաղաքացիներ մեռան եւ ուրիշ մըն ալ վիրաւորուեցաւ:

× Ըստ Ֆրանսական լաւատեղեակ շրջանակներու, Ֆրանսա ոչ մէկ գնով պէտք է տեղի տայ Նասրի առջեւ. որովհետեւ հետեւանքները անդարմանելի կրնան ըլլալ Հիւս. Ափրիկէի համար:

× Մարոքի մէջ, Իսթիքլալականներու որոշումէն ի վեր, վայրկեանէ վայրկեան կը սպասուի որ կառավարական տագնապը ծայր տայ: Կողմերը դիմեցին Սուլթանին, որ իրաւարարի դեր խաղայ: Ազգային Խորհուրդը վստահութեան քուէ տուաւ վարչապետ Սի Պէքային, բայց կացութիւնը անորոշ կը մնայ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Հանրապետական կուսակցութեան համագումարը կը շարունակուի: Դերասաններ, երգիչներ, պարախումբեր եւ նուագախումբեր ամէն ճիգ կը թափեն, որ պատգամաւորները հաճելի ժամանակ անցընեն: Երէկ գիշեր նախագահ Այզընհաուըր հասաւ Սան Ֆրանչիսքօ: Այսօր պաշտօնական յայտարարութիւն մը պիտի ընէ, որուն մէջ պիտի ընդունի որպէս հանրապետական թեկնածու ներկայանալ նախագահական ընտրութեանց:

ՌՈՒՍ-ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ բանակցութիւնները, որոնք ընդհատուած էին Լոնտոնի ժողովին պատճառով, խզուեցան: Ճափոնի պատգամաւորները վերադարձան իրենց երկիրը:

ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԻՆ ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՔԱՐԻՒՂԸ

●

Համայն աշխարհ կը զբաղի Սուէզի հարցով, Լոնտոն ուղղուած է ամէնուն ուշադրութիւնը: Երկու հարցեր սերտօրէն միացուեցան շահագրգիռ պետութեանց կողմէ՝ ընկերութեան սեփականութիւնը եւ ջրանցքէն ազատ երթեւեկը: Շատ քիչերը կը հետաքրքրուին առաջինով, որովհետեւ Ընկերութեան անդամ չեն. երկրորդով կը հետաքրքրուի ամբողջ Եւրոպա: Ազատ անցքին կապուած են անցքին համար վճարման սակը, ջրանցքին բարւոքումը: Կը փափաքին միջազգային հիմերու վրայ հաստատել անցքին ազատութիւնը, պահել սակը, պահանջել բարւոքումը:

Անգլիոյ վարչապետը յայտարարեց, թէ «աշխարհի համար քարիւղը էական տարր մըն է, մեր ճարտարարուեստները, մեր արտածումները քարիւղէն կախում ունին. կեանքի եւ մահուան հարց է մեզի համար»: Եւրոպայի համար ամենակենսական տարր մըն է Մերձաւոր Արեւելքի արտադրութիւնը, առանց որուն արեւմըտեան տնտեսական կեանքը կանգ պիտի առնէր»:

Ջրանցքէն անցած են 1938ին 29 միլիոն թոն ապրանք, 1955ին 108 միլիոն և վերջին վեց ամիսներուն աւելցած է քանակը: Արեւմուտքէն արեւելք ղրկուած է 1938ին 8 միլիոն թոն ապրանք, 1955ին 20 միլիոն թոն: Արեւելքէն արեւմուտք անցած ապրանքներու քանակը աւելի եղած է քարիւղի փոխադրութեան պատճառով՝ 21 միլիոն 1938ին, 87 միլիոն 1955ին: Ամէն ազգի նաւեր կ'երթեւեկեն ջրանցքէն, գացողները եւրոպական ճարտարարուեստի նիւթեր, եկողները գլխաւորաբար հում նիւթեր եւ քարիւղ կը փոխադրեն:

Միջերկրականի միւս երկու անցքերը տնտեսական նոյնքան կարեւորութիւն չունին, ըլլայ Ճիպրալթարը, ըլլայ նոյնիսկ Տարտանէլը: Մասնաւորաբար Իտալիոյ տնտեսութիւնը կախում ունի Սուէզի ազատ անցքէն եւ նաւողչէքներու սակէն: 1955ին Իտալիա ներածեց 16·9 միլիոն թոն քարիւղ, որուն 4·6 միլիոնը Արաբիայէն, 7·3 միլիոնը Իրաքէն, 3·8 միլիոնը արաբական երկիրներէ, հետեւաբար իտալական ճարտարարուեստը ամբողջապէս կախում ունի Միջին Արեւելքի քարիւղի ներածումէն:

Եգիպտոս սեփականացնելով ընկերութիւնն ու ջրանցքը, կրնայ աւելցնել անցքին սակը, ինչ որ պիտի պատճառէ քարիւղի գինին բարձրացումը. նոյնը կրնայ պատահիլ՝ եթէ քարիւղատար նաւերը հարաւ. Ափրիկէէն անցնին Եւրոպա գալու համար:

Այսօր քարիւղը, կարեւոր՝ ճարտարարուեստի համար, անհրաժեշտ կը դառնայ պատերազմիատեն: Սուէզի ջրանցքին փակումը Արեւմուտքի առջեւ, կը տկարացնէ արեւմտեան բանակները, անշարժութեան կը դատապարտէ մեքենաղէն ուժեր, օդանաւեր, եւայլն: Արեւմուտքի տկարութիւնը բաղձալի է անշուշտ Արեւելքի համար եւ ջրանցքին շուրջ անգամ մըն ալ պիտի ճակատին երկու հակամարտ ուժերը:

Սուէզ աւելի կարեւորութիւն ստացաւ Միջին Արեւելքի քարիւղի մթերանոցին շնորհիւ: Քաղաքակրթութիւններ ծաղկեցան եւ քայքայուեցան այս հողամասին վրայ, երբեք չանդրադարձան թէ կը բնակին քարիւղի ծովու մը վրայ: Շուրջ 50 դար հողեւոր հարստութիւններ փոխադրուեցան Արեւելքէն Արեւմուտք: Միջին Արեւելքն եղաւ երկու ցամաքամասերու նիւթական հարստութեանց փոխանցման ուղին: Այժմ Արեւմուտքի կը տրամադրէ ճարտարարուեստի տենդագին առաջացման համար իր ընդերքին հարստութիւնը՝ քարիւղը:

Միջին Արեւելքը կը մնայ յետամնաց, որովհետեւ կը պակսին դրամագլուխ, որակեալ աշխատաւորներ եւ արտադրութեան սպառում, որովհետեւ բնակչութեան սպառելու կարողութիւնը նուազ է, կենցաղի մակարդակը՝ բաւական ցած: Ազգային եկամուտի նուազութիւնը կը չեշտուի ընկերային խոր անհաւասարութիւններով:

Չինացիները քարիւղը կը գործածէին լուսաւորութեան համար դարերէ ի վեր: Շոշաստանի պեղումները ցոյց տուին, որ կը գործածուէր Սումերներու կողմէ: Ամերիկայի մէջ առաջին հորը բացուեցաւ Փենսիլվանիոյ մէջ 1859ին 25 մեթր խորութեամբ: Հարիւր տարուան ընթացքին հորերու թիւը աւելցաւ, հանքերու շահագործման միջոցները կատարելագործուեցան: 1939էն ի վեր քարիւղի սպառումը եռապատկուեցաւ: Ամերիկեան Քարիւղի Ազգ. Խորհուրդը, լուրջ ուսումնասիրութենէ յետոյ յայտարարեց, որ աշխարհի քարիւղի մթերքը կրնայ գոհացնել երկար ատեն ճարտարարուեստի պէտքերը ներկայ սպառման քանակութեամբ: 1953ին Միացեալ Նահանգներու քարիւղի մթերքը կը գնահատուէր 29 միլիառ տակառ: Երկրորդ տեղը կը գրաւէ Վենեզուէլլա 10 միլիառ տակառ մթերքով: Միջին Արեւելքի մթերքն է 54 առ հարիւր աշխարհի մթերքին, արտադրութիւն՝ մէկ հինգերորդը աշխարհի արտադրութեան:

Քարիւղի ընկերութիւնները անգլիական եւ ամերիկեան են, որոնք հանքերու շահագործման համար տրամադրած են մէկ միլիառ տոլար:

Երկար հետազօտութիւններէ վերջ քարիւղի հանքեր գտնուեցան Սինայի թերակղզիին, Սուտրի, Ռաս Մաթարմայի, Ասլ էլ Նեպուի մէջ: 1954ին Եգիպտոսի քարիւղի արտադրութիւնն էր 13·300·000 տակառ: Մասնագէտներու կարծիքով եգիպտական քարիւղի մթերքը սկսած է արդէն սպառիլ, արտադրութեան քանակը հետզհետէ պիտի նուազի:

Լիբանանի մէջ Թրիփոլիի մօտ պեղումներ կատարուեցան Իրաքեան Քարիւղի Ընկերութեան կողմէ, մինչեւ հազար ոտք խորութեամբ, բայց քարիւղի հետք չգըտնուեցաւ:

Սուրիոյ մէջ ալ 1948ին եւ 1949ին հետազօտութիւններ կատարուեցան, առանց արդիւնքի մը յանգելու: 1951ին արտօնութիւն ստացող ընկերութիւնները սուրիական կառավարութեան վերադարձուցին արտօնութիւնները եւ ծախեցին գործիքները:

Բազմաթիւ ընկերութիւններ 1923էն ի վեր սկսան արտօնութիւններ ստանալ Իրաքի հանքերու շահագործման համար: Խանաքին ընկերութենէն զատ, միւս բոլոր ձեռնարկները կախում ունին Իրաքեան Քարիւղի Ընկերութենէն: 1954ի Իրաք արտադրեց 212 միլիոն տակառ քարիւղ, ընկերութիւնները Պաղտատի կառավարութեան վճարեցին 160 միլիոն տոլար:

Անգլօամերիկեան ընկերութիւն մը 1934 Փետրուարին արտօնութիւն ստացաւ Քուէյթի քարիւղի հանքերու շահագործման:

Պարսից Ծոցին մօտ այս փոքրիկ կեդրոնը, վեց հազար քառակուսի մղոն տարածութեամբ եւ երկու հարիւր հազար բնակչութեամբ Միջին Արեւելքի քարիւղի ամէնէն հարուստ կեդրոնն է: 1954ին արտադրած է 345 միլիոն տակառ: Քարիւղի մթերքը կը գնահատուի աշխարհի մթերքին մէկ եօթներորդը: Տասը տարի առաջ անապատ մըն էր, այժմ քարիւղի շնորհիւ արդիական պետութիւն մըն է: Ընկերութիւնը էմիրին կը վճարէ տարեկան 200 միլիոն տոլար:

Սէուտական Արաբիոյ քարիւղի հանքերը կը շահագործուին միայն ամերիկեան ընկերութեանց կողմէ, որոնք արտօնութիւն ստացան 29 Մայիս 1933ին եւ յետոյ 1933ին միանալով կազմեցին Արամքօ ընկերութիւնը: Քարիւղի հարուստ մթերքը կը գտնուի Էլ Հազա նահանգին մէջ, որ Քուէյթի հետ Միջին Արեւելքի արտադրութեան ամենամեծ կեդրոնն է: 1954ին արտադրած է 348 միլիոն տակառ քարիւղ, գրեթէ Քուէյթի արտադրութեան հաւասար: Արամքօ եւ Քուէյթ ընկերութիւնները աշխարհի ամենամեծ ընկերութիւններն են: Ռիատի կառավարութիւնը արտադրութեան կէսը կը ստանայ: Ընկերութեան վարչական կեդրոնն է Տահրան, որ այժմ տիպար քաղաք մը դարձած է: Արամքօ ընկերութիւնը անցեալ տարի կառավարութեան վճարած է 250 միլիոն տոլար, պաշտօնեաներուն թիւը կը հասնի 20·000ի:

Պարսից Ծոցին մէջ կը գտնուի Պահրէյն արքիպեղագոսը, որ տնտեսական մեծ կարեւորութիւն ունի: Կ'արտածէ բրինձ, սուրճ, թէյ, մանաւանդ մարգարիտ: Քարիւղի հանքերու շահագործման արտօնութիւնը տրուեցաւ ընկերութեան 1925ին: 1954ին արտադրութիւնն եղած է 11 միլիոն տակառ:

Իրաքեան Քարիւղի Ընկերութիւնն ըստացաւ 1935 Մայիսին Քաթար թերակղզիին հանքերու շահագործումը: 1954ին արտադրութիւնը եղաւ 36 միլիոն տակառ:

Միջին Արեւելքի քարիւղի ընդհանուր արտադրութիւնն եղած է 1954ին 968 միլիոն տակառ:

Քարիւղի հանքերու հետազօտութիւնները կը կատարուին արաբական թերակղզիի զանազան կողմերը:

Թանկագին հեղուկը, այնքան անհրաժեշտ Եւրոպայի տնտեսական կեանքին, հետզհետէ պիտի ձեւափոխէ Արեւելքի տնտեսական եւ ընկերային կեանքը: Քաղաքական անկախութիւնը տնտեսական անկախութեան կ'առաջնորդէ: Երկրին հարստութիւնները շահագործելու համար անհրաժեշտ են մասնագէտներ: Զանգուածներ աւատապետական դրութենէն պիտի անցնին դրամատիրական իրաւակարգի առանց հոլովոյթի: Դժուար պիտի ըլլայ յարմարումը նոր կեանքի մը: Եւրոպական դրամագլուխ, արեւմտեան մտածում եւ քաղաքակրթութիւն նոր կեանքի մը կը հրաւիրեն դարեր Օսմանեան Կայսրութեան մէջ հանդարտօրէն ապրող զանգուածներ, որոնց տնտեսական հոլովոյթը արագ է, ընկերային հոլովոյթը դանդաղ:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՋՐԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

●

ԽՄԲ.— Հայաստանի Գերագոյն խորհուրդի Յուլիս 25ի նիստին մէջ մանրամասն տեղեկագիր մը կարդաց ջրային տնտեսութեան նախարարը, Գ. Ա. Բաղրամեան, որ միեւնոյն ատեն երեսփոխան է (դեպուտատ․): Կ' ամփոփենք հիմնական մասերը, — մեր հայերէնով.—

Սովետական իշխանութեան առաջին տարիներուն վերահաստատուեցան 430 ջրանցքներ համագումար 3220 քիլոմեթր երկայնութեամբ: 1925–1940 թուականներուն շահագործման յանձնուեցան Շիրակի, Հոկտեմբերեանի, Կարճեւանի, Մաղբայի, Նոր Դալմայի, Նալբանդի, Սիսիանի եւ ուրիշ ջրանցքներ, ինչպէս եւ ջրհան կայաններ, որոնք ապահովեցին աւելի քան 40 հազար հեկտար հողերու ոռոգումը: Մինչեւ 1940 թուականը ջրաշինարարական ձեռնարկների (օբյեկտ․) կառուցման վրայ ծախսուած է աւելի քան հարիւր միլիոն ռուբլի:

Միեւնոյն ատեն հարկ եղաւ կառուցանել ոռոգման մեծ ձեռնարկներ Արարատեան դաշտին վրայ ուր կլիմայական պայմանները նպաստաւոր են այգեգործութեան եւ պտղաբուծութեան զարգացման համար: Այդ նպատակով անհրաժեշտ էր առաջին հերթին ունենալ ջրային այնպի-

---

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԷՔԵԱԹ

ՓՈՔՐԻԿ ՍԱՊԱՏՈՂԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Այս միջոցին Վալին կը հարցաքննէր նոր հասնող ոճրագործը:

— Ես Հրեայ բժիշկ մըն եմ, յայտարարեց այս վերջինը: Երէկ գիշեր, հիւանդ մը բերին ինծի խնամելու համար: Բայց հիւանդին ընկերացողները անճարակութիւնը գործած էին զայն մինակը ձգելու նրբանցքին մէջ, սանդուխին գլուխը, եւ ես մութին մէջ բախելով անոր, պատճառ եղայ որ գլորի սանդուխներէն վար, ու երբ վազելով անոր մօտ ուզեցի օգնութեան հասնիլ իրեն, ուշ էր արդէն, հիւանդը մեռած գտայ եւ հակառակ բոլոր խնամքներուս չկրցայ զայն կեանքի կոչել: Այս ահաւոր արկածէն սարսափահար, կինս խորհուրդ տուաւ որ դիակը փոխադրեմ դրացիիս՝ Սուլթանին խոհարարապետին տան բակը: Ճիշդ է որ խոհարարապետին հետ բարի դրացնութիւն մը չունիմ, այնուամենայնիւ սակայն չեմ ուզեր որ իմ գործած մէկ յանցանքիս համար կախաղան բարձրանայ:

Դատաւորը, այս բոլոր իրադարձութիւններէն ետք, հիմա այլեւս բոլորովին արթնցած էր: Իր դատական կեանքի երկարատեւ ընթացքին չէր յիշեր երբեւիցէ պատահած ըլլալ այսպիսի պարագայի մը: Ամենայն դէպս, իրեն յանցաւոր մը պէտք էր, եւ այդ յանցաւորը այս անգամ ալ իր կամքովը կուգար, խոստովանելով իր ոճիրը եւ մանաւանդ որ անհաւատ Հրեայ մըն էր: Պէտք չունէր ուրեմն երկար ու բարակ խորհելով իր գլուխը ցաւցընելու: Դարձաւ դէպի դահիճը եւ հրամայեց որ կախէ Հրեայ բժիշկը:

Խեղճ բժիշկը Եհովայի գերագոյն օգնութիւնը հայցելով կը պատրաստուէր մեռնելու Մովսէսի օրէնքին համաձայն, երբ յանկարծ ներկաներուն մէջէն բարձրացաւ ծիծաղի ու խնդուքի մեծաշփոթ աղմուկ մը:

Մարդ մը, առաջին կարգին վրայ կեցած, կը դիտէր մահավճռին գործադրութիւնը և կը զուարճանար Հրեայ բժիշկին մահասարսուռ ծամծմութիւնները դիտելով:

Բայց այս մարդը, երբ տեսաւ որ խընդիրը կատակի սահմանէն կ'անցնէր եւ թէ խեղճ Հրէան մէկ վայրկեանէն միւսը պիտի անցնէր կեանքէն դէպի սաղայէլին գիրկը, վազեց յանկարծ դէպի Վալին, եւ միշտ ծիծաղը դէմքին ու ժպիտը շրթունքին, յայտարարեց անոր թէ ինքն էր կուզիկին մահուան իսկական, այլ սակայն ակամայ պատճառը եւ թէ հարկ էր անմիջապէս ընդհատել մահավճռին գործադրութիւնը, անդարմանելի սխալ մը գործած չըլլալու համար:

Այս անգամ ալ դատաւորը զարմանքէն բերանը բաց մնաց եւ աճապարեց հրամայել դահիճին որ վար առնէ Հրէան կախաղանէն:

— Կեցի՛ր, կեցի՛ր, պոռաց դահիճին:

Այս վերջինը հասկցաւ իսկոյն որ նոր արդելք մը երեւան ելած էր մահավճիռը գործադրելու համար, եւ աճապարեց բըժիշկը վար առնել կախաղանէն: Խեղճ Հրէան արդէն սկսած էր դժուարաւ շընչել...:

— Վերջապէս, հարկ է որ իրար հասկընանք, գոչեց Վալին: Ահա՛ չորրորդ անձն է որ կը պնդէ թէ ինքն է ոճրագործը: Ես սկսայ գլուխս կորսնցնել...:

Զուարթ եւ չէնչող անձը, որուն մէջ ընթերցողները անշուշտ ճանչցան դերձակ Մուսթաֆան, սկսաւ պատմել թէ ինչպէս պատահած էր այն արկածը որ պատճառ դարձած էր Սուլթանին հապիտին մահուան:

Եւ եզրակացուց թէ, որքան ալ անիրաւ կերպով իր տեղը կախաղան բարձրացողը Հրեայ մըն էր, չէր ուզեր սակայն որ անմեղ մը մահուան գոգը ղրկուէր:

Դատաւորը այս անգամ վարանեցաւ նոր վճիռ մը արձակելու, եւ երբ չուարած էր իր որոշումը տալու, հասաւ Սուլթանին սպաներէն մէկը, որ եկած էր տեղեկութիւններ առնելու:

Սուլթանը, որ ինչպէս ըսինք, շատ կը սիրէր իր հապիտը, առաւօտուն երբ արթընցած էր վատ տրամադրութեամբ մը, պահանջած էր որ իր ներկայութեան բերեն իր ծաղրածուն, որպէսզի քիչ մը զըւարթութիւն սփռէր իր չորս բոլորը: Փնտռած էին կուզիկը ամէն կողմ եւ կարելի չէր եղած զայն գտնել: Երկար քըննութիւններէ ետք տեղեկացած էին որ նախընթաց գիշերը կուզիկը մեկնած էր զբօսանքի մը մասնակցելու համար եւ յետոյ իր դիակն էր որ գտած էին ամայի փողոցի մը մէջ, ուր սպաննուած էր քրիստոնեայ վաճառականի մը կողմէ, որուն մահավճիռը կը գործադրուէր նոյն ժամուն:

Ճիշդ ժամանակին կը հասնէր սպան, եւ Վալին, ուրախ էր որ պիտի ձերբազատուէր կնճռոտ խնդիր մը լուծելու պարտաւորութենէն: Ուստի, աճապարեց առաջարկելու որ խնդիրը տանին ներկայացնեն Սուլթանին արդարադատութեան:

(5 – Շար․)

Թարգմ․ Ա․ Գ․

-ւի աղբիւրներ որոնք ամրան ամիսներուն ապահովէին գիւղատնտեսական մշակութեանց ոռոգումը։

Հայաստանի գետերը, ինչպէս յայտնի է, սնանելով բարձրադիր գօտիներու ձիւնի պաշարէն, ունին ջուրի ելքի շատ փոփոխական հանգամանք։ Գարնան, բուսականութեան սկզբնական շրջանին, գետերը շատ ջրառատ են, իսկ ամառը, երբ կ՚ոռոգուի բերքին բախտը, ջուրերը կը պակսին եւ կը հասնին նուազագոյն չափերու։

Այդ փոփոխական վիճակը նկատի առնելով, մշակուեցաւ Սեւան-Հրազդան ոռոգման ծրագիրը։

Այդ ցանցին առաջին ձեռնարկը «Սթալին» ջրանցքն է, որ օգտագործման յանձնուեցաւ 1932ին եւ Շահումեանի, Արտաշատի ու Վեդիի շրջաններուն մէջ կ՚ոռոգէ 22 հազար հեկտար հող։

Ջրաշինարարական լայն հեռանկարներ բացուեցան Խ. Միութեան կառավարութեան եւ Կեդր. Կոմիտէին 1940 Սեպտ. 7ի որոշումով։ Անմիջապէս սկսաւ Ներքին Հրազդանի ջրանցքին շինութիւնը, ինը հազար հեկտար հող ոռոգելու համար, Թալինի ջրանցքինը՝ 12 հազար հեկտար հող ոռոգելու համար, Գառնիի եւ ուրիշ ջրանցքներու շինութիւնը։

1951ին սկսաւ Արզնի-Շամիրամ ջրանցքին շինութիւնը 35 քիլոմեթր երկայնութեամբ, որ պիտի ոռոգէ 13 հազար հեկտար հող, գլխաւորապէս Աշտարակի շրջանին մէջ։ 1954ին սկսաւ Կոտայքի ոռոգման ցանցին շինութիւնը, 7 1/2 հազար հեկտար տարածութիւն ոռոգելու համար։ Այս ցանցին մայր ջրանցքին երկայնութիւնը պիտի կազմէ 42 քիլոմեթր։

Խոշոր շինութեանց հետ կը կատարուին նաեւ մանր ձեռնարկներ զանազան շրջաններու մէջ։

Վեցերորդ հնգամեակին սկիզբը Հայաստանի մէջ գործող պետական մայր ջրանցքներու ընդհ. երկայնութիւնը կը կազմէ 550 քիլոմեթր։ Այս ջրանցքները կ՚ոռոգեն աւելի քան 90 հազար հեկտար հող։ Զանազան շրջաններու մէջ կը գործեն նաեւ 51 ջրհան կայաններ, ոռոգելով աւելի քան 10 հազար հեկտար հող։

1947 թուականէն սկսեալ, ինչպէս Արարատեան շրջաններուն, նոյնպէս միւս շրջաններու մէջ մեծ աշխատանքներ կը կատարուին, ճահիճներու եւ ճահճացած հողերու չորացման համար։ Մինչեւ 1956 չորցուած են 7 1/2 հազար հեկտար ճահիճ եւ ճահճացած հողեր, ինչ որ մեծ օգուտ ունեցաւ մշակելի հողերու ընդարձակման եւ ժողովուրդի առողջապահութեան համար։ Ճահիճներու չորացումով հանրապետութեան մէջ (ռեսպուբլիկայում․) գրեթէ անհետացած է ջերմախտը։ Ջրաշինարարութեան աշխատանքներու 90 առ հարիւրը կը կատարուի մեքենաներու միջոցաւ։

Ջրովի հողերու ընդարձակման գործին մէջ ոչ պակաս նշանակութիւն ունեցաւ քիչ ծախքեր պահանջող ձեռնարկներու կառուցումը։ Այդ կարգէն են փոքր ջրամբարները եւ ստորեղեան ջրհորները։ Ջրամբարներու թիւը այժմ կը հասնի 220ի։ Միայն Արարատեան դաշտին մէջ վերջին տարիներու ընթացքին փորուած են 350 ստորեղեան ջրհորներ որոնք մէկ վայրկեանի մէջ կ՚արտադրեն չորս խորանարդ մեթր ջուր։

Եթէ ոռոգուած հողերու ընդհ. տարածութիւնը 1920ին կը կազմէր 62 հազար, վեցերորդ հնգամեակի սկիզբը կը կազմէ աւելի քան 213 հազար հեկտար, որուն 104 հազար հեկտարը ջուրով ապահովուած է ամրան ամիսներուն։

ԾԱՆՕԹ.— Զեկուցաբերը յետոյ կը մատնանշէ կարգ մը թերութիւններ, եւ կը պարզէ վեցերորդ հնգամեակի հեռանկարները (ջրաբբի դարձնել աւ․օտավայրերը, ընդարձակել ոռոգուած հողերը, օգտագործել ստորերկրեայ ջուրերը, գիտա-հետազօտական աշխատանքներ կատարել եւայլն։ Ամբողջ զեկուցումը մէկուկէս էջ բռնած է «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին մէջ։ Այս առթիւ օրէնք մըն ալ ներկայացուած է Գերագոյն խորհուրդին։

ՄԵԼՊՈՒՐՆԻ ՕԼԻՄՊԻԱԿԱՆԸ

●

1952ին ներկայ եղած եմ Հելսինքիի ոլիմպիականի փառաշուք հանդիսութեանց, որոնք թարմ մնացած են մտքիս մէջ՝ ինքս ալ ըլլալով մոլի մարզասէր։

Անցան 4 տարիներ. 1956 Նոյեմբ. 22ին տեղի պիտի ունենայ նոր ոլիմպիականը, որուն ակնդէտ ու անհամբեր կը սպասեն ամէն ազգի բազմահազար մարզիկներ ու մարզասէրներ, աշխարհի ամէն կողմը։

Խորհրդական դաւքը պիտի կատարէ բացումը Աւստրալիոյ մայրաքաղաք Մելպուրնի մէջ։ Ոլիմպիականի խորհրդանիշ ջահը վառած վիճակի մէջ պիտի բերուի Աթէնքէն. նաեւ հազարաւոր աղաւնիներ, ըստ սովորութեան, թռիչք պիտի կատարեն լայնածաւալ մարզադաշտին վրայ։

Երբ որոշում տրուեցաւ 16րդ ոլիմպիականը կատարել Աւստրալիոյ մէջ, հարց ծագեցաւ, թէ արդեօք կառավարութիւնը պիտի ստանձնէ՞ր ծախքերը, քանի որ երկրին ոլիմպիականի կոմիտէն ի վիճակի չէր այդ անհաշուելի ծախքերը առանձինն կատարելու։ Ահա թէ ինչո՛ւ բրիտանական կառավարութիւնը վեհանձնօրէն 4 միլիոն սթերլին տրամադրեց այդ նպատակին, եւ անմիջապէս սկսան անհրաժեշտ պատրաստութիւնները՝ հսկայ մարզադաշտերու շինութիւն, մարզիկներու բնակարաններու կառուցում, արտասահմանէն գալիք հազարաւոր մարզասէր հիւրերու ընդունելութեան եւ բնակութեան յատուկ սրահներ ու սենեակներ եւայլն։ Հակառակ անոր որ Մելպուրնը շատ հեռու է Ամերիկայէն, Եւրոպայէն, Ասիայէն եւ Պալքաններէն, վեց հազար մարզիկներ պիտի մասնակցին աշխարհի չորս կողմերէն։ Բնականաբար, բացի ունեւոր դասակարգէն, արտասահմանեան շատ մը մարզասէրներ պիտի զրկուին այդ գեղեցիկ վայելքէն՝ ժամանակը եւ նիւթականը նկատի առնելով։ Երեւակայել, որ օդանաւով հինգ օր, իսկ շոգենաւով շաբաթներ տեւող ճամբորդութիւն մը յանձն պիտի առնեն ոլիմպիականի սիրահարները։

Եօթանասունեւհինգ ազգեր պիտի մասնակցին իրենց մարզիկներով. թիւով առաջին գծի վրայ կուգայ Խ. Միութիւն (400 մարզիկ)։ Ռուս թղթակիցներ առիթով մը հարցուցած են ամերիկեան ոլիմպիականի տնօրէն Պ. Լիմա Պիկհէմի, թէ Միացեալ Նահանգները քանի՞ հոգիով պիտի մասնակցին։ Պիկհէմ պատասխանած է թէ «այս անգամ ալ Ամերիկան լաւագոյն ու պատուաբեր տեղը պիտի գրաւէ Մելպուրնի ոլիմպիականին մէջ։ Մենք Խ. Միութենէն ետ պիտի չմնանք մարզիկներու քանակով եւ որակով»։

Հելսինքիի ոլիմպիականին Խ. Միութիւն կը մասնակցէր առաջին անգամ ըլլալով, եւ կարելի չէ ուրանալ, որ մարզական զանազան ճիւղերու մէջ բազմաթիւ յաղթանակներ տարաւ ու կէտերով հաւասար հանդիսացաւ Ամերիկայի։ Խ. Միութիւնը այդ յաղթանակները մեծ մասամբ կը պարտի ճարտար, փորձառու եւ անուանի հայ մարզիկներու՝ Շահինեան, Տէրեան, Գարադաշեանց, Զմշկեան եւ ուրիշներ։

Խ. Միութիւնը 1952ի միջազգային ոլիմպիականէն շատ բաներ սորվեցաւ. հետեւաբար, ըստ այնմ պատրաստած է իր մարզիկները ոչինչ խնայելով անոնց, որպէսզի անպայման առաջնութիւնը խլեն։ Բայց Ամերիկացիք ալ լաւ պատրաստուած են, իրենց մարզիկներու փորձերուն արդիւնքը գաղտնի կը պահեն։ Նոյնը նաեւ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ համար։ Շատեր կը կարծեն, թէ ոլիմպիականի մարզիկներուն մէջ ալ գրաւած են գաղափարական ու քաղաքական տարակարծութիւնները։ Ճիշդ հակառակը, ամենազգի մարզիկները եղբայրաբար կապուած են իրարու, խտրութիւն չկայ ցեղի, գոյնի, կրօնի եւ այլ դաւանանքներու։ Մարզաշխարհին մէջ կարծես ամէնքն ալ նոյն ընտանիքին անդամներն են, իրարու սիրով եւ սերտօրէն կապուած՝ սա տարբերութեամբ, որ ամէն մէկը կը ձգտի յաղթանակ մը ապահովել իր ազգին համար։ Բնաւ պիտի չմոռնամ մեր հայ մարզիկները, որոնք թէեւ Խ. Միութիւնը կը ներկայացնէին Հելսինքիի մէջ, սակայն բոլորն ալ ազգային ոգիով օժտուած էին եւ իրենց անուն-մականունները անփոփոխ պահած էին։ Դժբախտաբար, հանդիպեցայ նաեւ ուրիշ երկիրներէ հայ մարզիկներու, որոնք թէ՛ հայերէն չէին խօսեր եւ թէ իրենց անուն-մականունները յարմարցուցած էին իրենց պատկանած երկիրներու անուններուն։

Մաղթենք, որ մեր քաջարի հայ մարզիկները ո՛ւր ալ գտնուին եւ ո՛ր պետութիւնն ալ ներկայացնեն, չուրանան իրենց հայութիւնը, խօսին մայրենի բարբառը եւ փոփոխութեան չենթարկեն իրենց անունները։

(Սան Փաւլօ) ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԸՆԿԵՐՆԵՐ ԴՐՕՅԻ եւ Վ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ յիշատակին սգահանդէս մը տեղի ունեցաւ Քեսապի մէջ։ Կը նախագահէր ընկ. Ն. Հայրօյեան որ ըսաւ թէ Անդրանիկի պէս անոնք ալ արժանի եղան հայութեան սիրոյն։ Անոնք ալ կրնան ըսել, «ես հայութեան Դրօն եմ, ես հայութեան Նաւասարդեանն եմ»։ Խօսեցան նաեւ ընկերներ Ա. Սարգիսեան եւ Լուտեր Մասպանաճեան որոնք ներկայացուցին Դրօն իբրեւ վերջին շառաւիղներէն Նիկոլ Դումանի, իսկ Վահան Նաւասարդեանը իբրեւ վահանը հայ դատին։

× Քեսապի հայ կաթողիկէ վարժարանին աշակերտները մեծ յաջողութիւն ունեցած են այս տարի սերթիֆիքայի քննութեան մէջ։

ՇԹՈՐԱՅԻ (Լիբանան) մէջ Հայ Օգն. Միութիւնը այս տարի եւս կազմակերպած է օդափոխութեան կայան մը, իր սեփական շէնքին մէջ։ Մօտ հարիւր փոքրիկներ ամառուան արձակուրդին հոն կը տարուին կազդուրուելու։ Շրջ. Վարչութեան անդամուհիները յաճախակի կ՚այցելեն եւ պէտք եղածը կը տնօրինեն։

ԻՐԱՔԻ ՆՈՐԸՆՏԻՐ առաջնորդ Զգօն Ծ. Վ. Տէր Յակոբեանի մասին Պաղտատի ամէնէն մեծ օրաթերթը «Իրաք Թայմզ» կենսագրական տեղեկութեանց հետ, կը յիշէ անոր գործունէութիւնը իբրեւ հոգեւոր հովիւ Ֆրանսայի, Հարաւային Ամերիկայի, Հիւս. Ամերիկայի, Իտալիոյ մէջ։

ՀԱՅՐ Հ. ՈՍԿԵԱՆ Իրաքէն Թեհրան գացած է դպրոցական խնդիրներով։

ՀԱՅ ԲԺԻՇԿ ՏՔԹ. ԱՆԹՈՒԱՆ ՈՒԿՆԱՏ Պոլսէն Քանատա մեկնած է, Մոնրէալի սրտի հիւանդութեան կաճառին մէջ պաշտօնավարելու։

ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ «ՍՈՆԿ ԱՖ ԱՄԵՐԻԿԱ»Ն ԿԸ ՊԱՏՈՒԸՒԻ «ՔՐԻՍՏՈՖԸՐ» ՄՐՑԱՆԱԿՈՎ

Սան Ֆրանչիսքօ Քրոնիքլ Օգոստոս 13ի թիւին մէջ կը գրէ.— «Իրենց գրութեանց համար Քրիստոֆըր մրցանակը շահող 15 անձերուն մէջ կը գտնուին նախկին նախագահ Հըրպըրթ Հուվըր եւ Սան Ֆրանչիսքոյի ճաշարանատէր եւ մարզասէր Ճորճ Մարտիկեան։

«Հուվըր պատուըւած է իր մէկ գրութեան համար՝ նուիրուած կրօնական հաւատքի, ինչպէս կը հաղորդէ Խարիսէյթըր Փրէսի թղթակիցը Նիւ Եորքէն։

«Մարտիկեան ստացաւ Պլինձէ արձանագրութիւն մը իր կենսագրութեան — «Սոնկ աֆ Ամերիկա»ի համար»։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (127)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՈՒՈՒՄ ԵՆ

1.— ՌՇՏՈՒՆԻՔ

Յոգնած էին թէ՛ ձիանները եւ թէ՛ ձիաւորները։ Բայց դարձեալ մի տեղ իջնելու եւ հանգստանալու պէտքը չէին զգում, որովհետեւ շտապում էին շուտով դուրս գալ անտառից։

Սամուէլը դարձաւ դէպի ծերունի Արբակը, հարցնելով.

— Դեռ եւս երկա՞ր պիտի գնանք։

— Եթէ վոլչիկները դարձեալ ճանապարհը չկտրեն, շուտով դուրս կը գանք անտառից, պատասխանեց ծերունին իւր սովորական սառնասրտութեամբ։

«Վոլչիկներ» կոչում էր նա աշտունցիներին, որ թէ՛ նուազական, եւ թէ՛ նախատական անուն էր։

— Այդ սարի միւս կողմում վերջանում է անտառը, աւելացրեց ծերունին։

Պատասխանը գոհացրեց Սամուէլին, բայց գրգռեց պատանի Արտաւազդի անհանգստութիւնը։

— Ո՞ր սարի միւս կողմում, հարցրեց նա զայրացած ձայնով։ Ես ոչ մի սար չեմ տեսնում։

Ծերունին ոչինչ չպատասխանեց։ Նա անվստահ աչքերով շարունակեց նայել իւր շուրջը։ Նրա մտայոյզ դէմքը արտայայտում էր փորձուած մարդու վիրաւորուած ինքնասիրութիւնը, եւ ծերունու անհամբերութիւնը, որ գործ ունէր մանուկների հետ։ «Ո՞ր սատանան մոլորեցրեց ձեզ, մտածում էր նա, ինչն էր ստիպում անպատճառ այդ անիծուած երկրով անցնել... մի՞թէ ուրիշ ճանապարհ չկա՞ր...։ Բայց ինձ չլսեցին... եւ իրանք տուժեցի՛ն...»։

Նեղ ճանապարհը, որով գնում էին նըրանք, երբեմն կապւում էր պատնէշի նըման ամբարտակներով, բայց՝ փայտեղէն ամբարտակներով։ Ծառերը կտրել եւ այնպէս՝ առանց ճիւղակոտոր անելու, դիզել էին ճանապարհի վրայ։ Սամուէլի ասպախումբը մեծ դժուարութեամբ կարողանում էր անցնել այդ տեղերից։

Ինչ որ կատարուել էր այդ կողմերում։ Շրջակայքը իրանց բնական դրութեան մէջ չէին։ Այդ լցնում էր Սամուէլի սիրտը մթին տարակուսանքներով, որ հետզհետէ աճելով, վհատութեան կերպարանք էին ստանում։ «Գոնէ մի մարդ երեւար, մտածում էր նա, գոնէ մի հարցափորձ անէի...»։

— Ոչ ոք չէ երեւում, խօսեց նա ինքն իրան։

— Կամենո՞ւմ ես մարդ տեսնել, հարցրեց ծերունին իւր սովորական բարեխիտ ժպիտով։ Բաւական է վոլչիկների եղանակով միանգամ աղաղակել՝ «հա՛յ, հու» եւ կը տեսնես, որ քո ձայնը կրկնուեցաւ հազարաւոր բերաններում, եւ անցաւ հեռու, եւ հեռու, մինչեւ անտառի խորքերը...։ Այդ ժամանակ գետնի տակից, ժայռերի խոռոչներից, մացառների միջից դուրս կը հոսէ վայրենի բազմութիւնը։ Այդ մարդիկը սատանայի նման ամէն տեղ կան, բայց ոչ մի տեղ չեն երեւում...։

Արբակի գիտողութիւնը սխալ չէր։ Ընդակայ լերան կիրճերից եւ ապառաժոտ, անհաւասար զառիվայրներից աղաղակ լուց յետոյ անտառը սկսեց հետզհետէ ցանցառանալ, եւ ծառերը սկսեցին հետզհետէ մանրանալ։ Վերեւում բացուեցաւ կապտագոյն երկինքը, իսկ ներքեւում՝ Աղթամարայ ծովակիմոյգ-մանիշակագոյն հայելին։ Այժմ շրջակայ բլուրները ծածկուած էին կարճահասակ թուփերով, որ աճել եւ կանաչազարդ գորգի նման հիւսուել էին ճոխ բուսականութեան հետ։

Կէսօրից բաւական անցել էր, երբ Սամուէլի բոլորովին յոգնած ասպախումբը հասաւ ռզդաւոր նաւամատոյցին, որտեղից պէտք էր անցնել Աղթամար կղզին։ Այն ջերմ յոյսերը, այն ըղձալի փափաքները, որ մղում էին երիտասարդին դէպի այդ կղզին, խիստ տխրութեան փոխուեցան, երբ նկատեց նա, որ նաւամատոյցի մօտ՝ ո՛չ միայն մարդիկ չկային, այլ չէր երեւում եւ նաւակների խումբը, որ մշտապատրաստ պահւում էր այնտեղ՝ անցուդարձի համար։

«Ի՞նչ էր պատահել»... այդ մթին հարցը տուեց ինքն իրան, եւ մնաց շուարեալ դրութեան մէջ։ Նա ցանկանում էր անպատճառ տեսնել այդ կղզին։ Առանց այդ կղզին տեսնելու, նա չէր կարող հանգիստ լինել եւ ո՛չ երջանիկ։ Այդ կղզին տեսնելու համար, նա ծռեց իւր ճանապարհը, մտաւ Ռշտունեաց անտառների մարդակուլ թաւուտների մէջ, եւ տուեց այնքան զոհեր, կորցնելով իւր քաջերի մեծ մասը։

Աղթամար կղզու ապառաժների բարձրութեան վրայ կանգնած էր նոյնանուն ամրոցը, որ սկսեալ ամենահին ժամանակներից, ներկայացնում էր Ռշտունեաց նախարարների զօրութիւնը։ Բարդափրան Նահապետը առաջինը եղաւ, որ Տիգրան Բ.ի օրերում ամրոցի հիմքը դրեց։

ՐԱՖՖԻ

× Եգիպտացիները դիմումներ կը կատարեն չէզոք պետութեանց մօտ՝ նաւուղներ ապահովելու համար։

× Ինդոնեզիոյ աշխատաւորական սէնտիքաները որոշեցին գործադուլներ կազմակերպել անգլիական եւ ֆրանսական հաստատութիւններէն ներս, եթէ Լոնտոնի ժողովը Եգիպտոսի հակառակ որոշումներ կայացնէ։

× Լոնտոնի սակարանին մէջ, քարիւղի արժեթուղթերը անկում կրեցին։

× Երեքշաբթի առաւօտ անգլիական դահլիճը բացառիկ նիստ մը ունեցաւ. ներկայ էին նաեւ սպայակոյտի անդամները։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ ՋԻՆԱԴԱԴԱՐԻՆ առթիւ, Թուրք փոքրամասնութեան ներկայացուցիչը, Տոքթ. Ֆազըլ Քիւչիւք խմբագրական մը հրատարակելով «Հալքըն Սէսի» թերթին մէջ, կ'ազդարարէ.— «Կիպրոսը Թրքական հող է եւ եթէ Մեծն Բրիտանիա կղզին ձգէ, Թուրքիա պիտի միջամտէ»։ Թուրք ներկայացուցիչը այս առթիւ կը ձաղկէ յոյն յեղ. կոմիտէին հռչակած զինադադարը, հեգնական տողերով.— «Զինադո՞ւլ վատ մարդասպաններու հետ։ Նախ թող իրենց զէնքերը յանձնեն»։ Խմբագրականը կ'եզրակացնէ թէ կարելի չէ Կիպրոսի խնդիրը կարգադրել Մեծն Բրիտանիոյ եւ Յունաստանի միջեւ, քանի որ կղզին Թրքական հող է։ — Յոյն յեղափոխականները զինադուլը ծանուցած են թռուցիկներով։ Անգլիոյ ընդդիմադիրները կը պահանջեն վերադարձնել աքսորական առաջնորդը, Մակարիոս Արք.։ «Լը Մոնտ» խմբագրականով մը կը յայտնէ թէ յեղ. կազմակերպութեան գործօն անդամները 60էն աւելի չեն, եւ կը նեղուին զէնքի պակասէն, անմրոզջ ծովեզերքը պաշարուած ըլլալով։

ՄԱՐՈՔԻ գահաժառանգը հերքեց իր քրոջ եւ Իրաքի Թագաւորին ամուսնութեան մասին շրջան ընող լուրերը։

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ առաջարկեց որ չորս մեծերը նոր ժողով մը ունենան Օգոստոսի վերջը, եւ լ'ծռեն Գերմանիոյ միացման հարցը։

ՄԱՐՍԻՆԵԼԻ դժբախտ հանքագործները գտնելու համար կատարուած աշխատանքները ժամանակաւոր կերպով ընդհատուեցան։

ՇՈՒԷՏԻՈՅ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց ռուսական ծագում ունեցող Շուէտացի մը, որ Խ. Միութեան ի հաշիւ լրտեսութիւն կը կատարէր։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախկին ղեկավարը, զօր. Նեկիպ, որ զինուորական հսկողութեան տակ կը պահուէր Գահիրէի մօտերը, մասնաւոր կարգադրութեամբ մը ուղարկուեցաւ աւելի հեռու վայր մը, որուն անունը գաղտնի կը պահուի։

ՓՈՒԺԱՏ առաջարկեց որ Ֆրանսայի մէջ գտնուող անգլեւամերիկեան քարիւղի հաստատութիւնները ազգայնացուին։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ դրամատունը մերժեց յառկացումներ կատարել Սուէզի Ջրանցքին արդիականացման համար։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ երեք լրագրողներ, պետութեան կողմէ դրուած արգելքին հակառակ, կ'ուզեն Չինաստան մեկնիլ։

ԳԱՐԵԼԻՈՅ նորակազմ հանրապետութեան Գերագոյն Խորհուրդը իր առաջին նիստը գումարեց։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդի նախագահը, մառէշալ Վորոշիլով Ֆինլանտիա մեկնեցաւ։ Այցելութիւնը պիտի տեւէ վեց օր։

ՍՈՒՐԻՈՅ մէջ, վեց անձեր որոնք Իսրայէլի ի հաշիւ լրտեսութիւն կատարելու յանցանքով դատապարտուած էին, մահապատիժի ենթարկուեցան։

ՀԹԵՆՈՍԻ վրայ, Սթրազպուրկի եւ Քեհլի միջեւ նոր կամուրջ մը բացուեցաւ։ Նոր կամուրջը 238 մեթր երկայնք ունի։ Նախկինը քանդուած էր վերջին պատերազմին ժամանակ։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ Չինաստանի կառավարութիւնը ազատ արձակեց 354 Ճափոնցիներ, որոնք իբր «պատերազմական ոճրագործ» արգելափակուած էին

ՄԱՐՍԷՅԼԻ բանուոր հացագործներու գործադուլը, որ կը շարունակուէր 9 օրէ ի վեր, վերջ գտաւ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստ. 21).— ձոյլ ոսկի 486.000, Նափոլէոն 3540, զուիցերիական 3430, անգլիական 4450, քսան տոլարնոց 17.740 Թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1060, տոլար 417, զուիցերիական 98,75, պելժիական 8,05, լիր 0,64, փեսեթա 9,10։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Նահանգներու Նոր Բիւթանիայի Հայրենակցական Վերաշինաց Միութիւնը որոշած է սանուհի մը որդեգրել Դպրոցասէրացի մէջ։

Սանուհին պէտք է ըլլայ Բիւթանիայի շրջանէն եւ 8էն 14 տարեկան։ Նախապատուութիւն պիտի տրուի անոր որ կարօտ ընտանիքի կը պատկանի եւ ընդունակ է։ Թեկնածուն պէտք է ներկայանայ նաեւ առողջական վկայագրով մը։ Դիմել ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ՝

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Հաղորդակցութեան միջոց.—

Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյէօն Սու Պուա։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ – ՊԱՏԱՐԱԳ

Լասիոթայի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս շաբաթ, Օգոստ. 25, առաւօտ ժամը 8ին, հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյ բարերարներու ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ։

Սոյն հանդիսութեան կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Կ.Պոլսոյ դպրեվանքի տեսուչ՝ ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ Ծ. ՎՐԴ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Հայ սպասուհի մը անգամ մը եւս կ'ընէ հետեւեալ նուէրները.—

2000 Ֆր. Ֆր. Կապոյտ Խաչին, 1000 Ֆ. Աղքատախնամին, 1000 Ֆ. «Յառաջ»ին, 500ական Ֆր. Անթիյի եւ Մոնմորանսիի հանգստեան տուներուն, 1000 «Յառաջ»ի գրաշարներուն։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

×

Պ. Արմենակ Աւագեան (Ավերոնէն) իր ապաքինման առթիւ հետեւեալ նուէրները կ'ընէ.— 1000 Ֆ. «Յառաջ»ին, 1000 Մոնմորանսիի հանգստեան տան, 1000 Լիոնի եկեղեցիին, 1000 Ֆ. Աղքատախնամին, 1000 Ֆ. Իսիի եկեղեցւոյ շինութեան, 1000 Ֆ. Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

Նոյն առթիւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որ իրեն այցելեցին հիւանդանոցը եւ մասնաւորաբար Զաթըրճեան ընտանիքին (Մէօտոն) որ հիւրասիրեց զինքը ապաքինման ատեն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Օրիորդ Սաթենիկ Արապեան, կը նուիրէ 1000 Ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլէի օգափոխութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, Նիկոլա Արդումանոֆի մահուան առթիւ։

Հայ Կար. Խաչի Կեդր. Վարչութիւն

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։ Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին —անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով— կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի։

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120 հազար Ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան։

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Երթեւեկութեան միջոցներ, Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյօն սու Պուա։ Հեռ. 172 ՐԷնսի։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Մուրատեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ (15, Ռիւ Ժան Կուժոն) իրենց մօր՝

Այրի Տիկին ՅԱԲԻՆԱ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

(ծնեալ Ունճեան) մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Սէն-Բէրէի մայրապետներուն զովասուն անտառին մէջ։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Ծնթ.— Օթօքառ առնել «Ալօպրօժ» թերթի խմբագրատան առջեւէն, իջնել Սէն-Բէրէ։

Անձրեւի պարագային, կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լուսին Գոլոտլեան (Յունաստանէն Հայաստան գացած) կը փնտռէ իր մօրեղբայրը՝ Նազարէթ Կէօզէրեան (գործարանատէր Լոնտոնի մէջ) եւ քոյրը, նախապէս ուսուցչուհի Աթէնքի մէջ, այժմ Գերմանիա, բնիկ Իզմիրցի։ Իմացնել՝

Աւետիս Բէշիշեան

Գուէսփին, Փրիվա (Արտէշ) Ֆրանս։

ՕՐ. ԼՈՒՍԻԱ ԽԱՐՈՅԵԱՆ

և

Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

Ամուսնացած

Մարսէյլ, 16 Օգոստոս 1956

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին մեր շրջանի բոլոր ընկերները։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ
24
ՕԳՈՍՏՈՍ

VENDREDI
24 AOUT
1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7662 32e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3473

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԻՍԷՆ ՊՈԼԻՍ

Պոլսոյ ազգային իշխանութիւններն ու Էջմիածնի Գէորգ Դ. (Քէրէստէճեան) Կաթողիկոսը տարիներով զբաղեցան Կիլիկիոյ խնդրով՝ ջանալով իրենց ենթարկել Կաթողիկոսութիւնը:

Զո՛ւր ջանք: Քէֆսիզեան Կաթող. յամառօրէն գլուխ բռնեց բոլորին եւ մերժեց հպատակիլ իրեն պարտադրուելիք որոշումներուն:

Պոլսոյ Խառն Ժողովը «Կիլիկիոյ Վիճակաց համար Հրահանգ» մը պատրաստած էր, որ կը սահմանափակէր կաթողիկոսին իրաւասութիւնները եւ կը նուազեցնէր անոր հեղինակութիւնը, գո՛ւն իջեցնելով պարզ վանահայրի մը աստիճանին:

Այդ օրերուն Պոլսոյ պատրիարքական Աթոռին վրայ կը բազմէր Մկրտիչ Արք. Խրիմեան, որ ժամանակ մը պաշտօնավարած ըլլալով Կիլիկիոյ մէջ, համակիր էր Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան եւ կը փափաքէր զայն տեսնել բարձր եւ արժանաւոր դիրքի վրայ:

Խրիմեան մերժեց վաւերացնել Խառն Ժողովի «Հրահանգ»ը, որ իրեն ներկայացուած էր 1873 Յունիս 11ին., շատ խիստ գտնելով զայն:

Բայց երբ իր հրաժարումով պատրիարքական տեղապահ նշանակուեցաւ Ներսէս Եպս. Վարժապետեան, նախկին միաբան Կիլիկիոյ, «Հրահանգ»ը վաւերացուեցաւ Խառն Ժողովէն 1874 Ապրիլ 24ին: (Վարժապետեան Էջմիածին երթալով հաւատարմութիւն ուխտած էր Մայր Աթոռին, դէշ նախընթաց մը ստեղծելով):

Քէֆսիզեան ընդվզեցաւ «Հրահանգ»ին դէմ եւ սպառնաց հրաժարիլ, եթէ չընդունուէին նախապէս իր ներկայացուցած հետեւեալ չորս պահանջները.—

1. Աթոռը Սիսէն փոխադրել ուրիշ քաղաք մը: 2. Պետութենէն ամսական սահմանել տալ կաթողիկոսին: 3. Ընդարձակել Կիլիկիոյ վիճակները: 4. Առաջնորդներէն աւելի լայն իրաւունքներ տալ կաթողիկոսին:

Սսեցիները գրկուած իրենց հայրենակից «Աջապահեան» Կաթողիկոսէ՝ հակառակ դիրք բռնած էին Մարաշցի Քէֆսիզեանի դէմ, որ կ'ուզէր Աթոռը այլուր տեղափոխել: Արդէն երկար չէր մնար Սիս: Իր նախասիրած քաղաքներն էին Այնթապ եւ մանաւանդ Մարաշ: Ընդհանրապէս կ'ապրէր Քէրխանի (Մարաշ) իր սեփական այգին, ուր կը տանէր նաեւ իր ժառանգաւորացի աշակերտները:

Պոլսոյ Ազգ. Ժողովը վճռական կերպով մերժեց կաթողիկոսի չորս պահանջներն ալ:

Ծայրահատ, Քէֆսիզեան 1880 Հոկտ. 15ին Սիսի մէջ գումարեց Թեմական Ժողով մը, որուն մասնակցեցան 17 եկեղեցական և 24 աշխարհական պատգամաւորներ՝ Կիլիկիոյ բոլոր թեմերէն:

Ժողովը որոշեց Պոլիս ղրկել կաթողիկոսը՝ Կեղր. Վարչութեան ուղղուած տեղեկագրով մը, որուն վեց յօդուածներուն մէջ ամփոփուած էին կիլիկեան Աթոռին պահանջները: Նպատակն էր կրօնական և քաղաքական անկախութիւն ապահովել բազմադարեան Աթոռին, զայն ձերբազատելով Պոլսոյ և Էջմիածնի ոտնձգութիւններէն:

Քէֆսիզեան Պոլիս հասաւ 1880 Նոյ. 23ին եւ հոն մնաց 18 ամիս, մինչեւ 1882 Մայիս 12, անձամբ պաշտպանելու համար իր տեսակէտները: Նոյ. 30ին ներկայացաւ Վարչական Խորհուրդին: Կրօնական ատեանը Կիլիկիոյ Թեմական Ժողովին պաշտօնագիրը քննելով պատրաստեց տեղեկագիր մը: Յետոյ 1880 Դեկտ. 10ին խմբագրեց վեց կէտերէ բաղկացեալ Պայմանագիր մը, որ շատ կը յիշեցնէ վերջերս Վաղգէն Ա.ի Գահիրէի մէջ գումարած Եպիսկոպոսական Ժողովին ծանօթ Համաձայնագիրը (6 Մարտ 1956):

Մատթ. Իզմիրլեան և Կար. Սերովբեան եպիսկոպոսները Պայմանագիրը տարին կաթողիկոսին՝ յանուն Ներսէս Պատր. Վարժապետեանի, որ կը յանձնարարէր «շնորհ արասջիք լսել քաղցրութեամբ բանից Նորին Սրբազնութեանց»:

Քէֆսիզեան առանց այլեւայլի մերժեց զայն: Կողմերը անդրդուելի կը մնային իրենց տեսակէտներուն վրայ:

Կաթողիկոսը կը հաւանէր միայն Աթոռը պահել Սիսի մէջ, ինչպէս որոշած էր Կիլիկիոյ Թեմական Ժողովը, պայմանաւ որ Կեդր. Վարչութիւնը պետական կամ այլ միջոցներով 1500 օսմանեան ոսկի հայթայթէր՝ Մայրավանքի նորոգութեան համար:

Յատկանշական են Պայմանագրին կէտերը եւ Քէֆսիզեանի պատասխանը Ներսէս Պատրիարքին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺՈՂՈՎԻՆ ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄԵՐԸ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ, ԺՈՂՈՎԸ 24 ԺԱՄՈՎ ԵՐԿԱՐԱՁԳՈՒԵՑԱՒ

22ներու ժողովը, որ վերջ պիտի գտնէր չորեքշաբթի իրիկուն, 24 ժամ երկարաձգուեցաւ: Շեպիլով եւ Մենոն կարգ մը դժուարութիւններ յարուցին, որոնց պատճառով անհրաժեշտ եղաւ յաւելեալ նիստ մը եւս գումարել: Կը յուսային թերեւս որ մեծասաններորդ ժամուն կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութիւն գոյացնել, բայց Մենոնի անզիջողութիւնը բոլոր դռները կը փակէ, մանաւանդ որ կը ներկայանայ որպէս Նասրի փաստաբան եւ ոչ թէ որպէս չէզոք իրաւարար: Խ. Միութեան եւ Հնդկաստանի ներկայացուցիչները կ'ուզեն ժամանակ շահիլ. «Կը յուսանք որ այս ժողովը դուռ պիտի բանայ համաձայնութեան ուրիշ փորձերու»: Միւս կողմէ, Տըլըս յայտարարեց թէ խորաքանչիւր յապաղում աւելի եւս կը ծանրացնէ կացութիւնը: Համաձայնեցաւ 24 ժամ եւս սպասել: Բայց ոչ աւելի:

Անգլիոյ արտաքին նախարարն ալ պընդեց Տըլըսի ծրագրին վրայ, որ թնճուկին «խաղաղ լուծման համար հիմնալի հիմք կը կազմէ»:

Անգլիոյ վերջնական տեսակէտը կարելի է ամփոփել հետեւեալ ձեւով.— Ջրանցքէն օգտուողները պէտք է մաս կազմեն Սուէզի վարչութեան:

— Մենոնի առաջարկած խորհրդատու մարմինը բաւականաչափ ապահովութիւն չի ներշնչեր, որովհետեւ լայն իրաւասութիւններ չունի:

— Ջրանցքին վարչութիւնը պէտք է վստահուի միջազգային կազմակերպութեան մը:

× Ֆրանսայի արտաքին նախարարն ալ ընդունեց Տըլըսի ծրագիրը՝ Փաքիստանի առաջարկած փոփոխութիւններով, պայմանաւ սակայն, որ նախկին «Համաշխարհային Ընկերութեան» տրուելիք հատուցումները հովանաւորուին նորակազմ «Միջազգային Խորհուրդ»ին կողմէ:

× Եթէ արեւմտեան պետութիւնները կ'ընդունին որ Սուէզը կը պատկանի Եգիպտոսի (որովհետեւ կը գտնուի եգիպտական հողի վրայ), այդ չի նշանակեր որ պիտի համաձայնին նախկին Ընկերութեան այն ինչքերուն եւ դրամագլուխներու ազգայնացման հետ, որոնք կը գտնուին Եգիպտոսէ դուրս եւ յաճախ կապ չունին Սուէզի հետ:

× Լոնտոնի ժողովին մէջ կացութիւնը շատ խառնակ է. հակասական յայտարարութիւններ կը յաջորդեն իրարու: Վերջին պահուն կ'ըսուէր թէ Մենոն կ'առաջարկէ ժողովը յետաձգել:

× Վերջին օրուան նիստին մէջ, 22ները պէտք է լուծեն երկու հարց.— 1) Ի՞նչ պիտի ըլլայ ժողովին պաշտօնական եզրակացութիւնը: 2) Ի՞նչ ձեւով Նասրի պիտի հաղորդուի այս որոշումը:

Ինչ կը վերաբերի երկրորդ կէտին, երէկ լուր տարածուեցաւ Լոնտոնի մէջ, թէ Տըլըս, պատգամաւորութեան մը գլուխն անցած, Գահիրէ պիտի մեկնի՝ ժողովին որոշումները պաշտօնապէս հաղորդելու համար Նասրի:

Ապա այս լուրը հերքուեցաւ ամերիկեան պատգամաւորութեան կողմէ.— «Պ. Տըլըս Ուաշինկթըն պիտի վերադառնայ հինգշաբթի գիշեր»: Աւստրալիոյ, Նորվեկիոյ, Շուէտի եւ Եթովպիոյ ներկայացուցիչներէն կազմուած պատգամաւորութեան մը գլուխը պիտի անցնի Մ. Նահանգներու Արտաքին Նախարարութեան բարձր պաշտօնատարներէն մէկը: Բայց այս լուրն ալ պաշտօնական չէ. կրնայ մէկ վայրկեանէն միւսը հերքուիլ:

× Շեպիլով եւ Մենոն կ'ուզեն հարցը ձգձգել, մինչեւ որ գիտնան թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ Նասրի դիրքը. պիտի ընդունի՞ 22ներու ուղարկած պատգամաւորութիւնը թէ՝ պիտի մերժէ: Հարց տրուեցաւ Տըլըսի որ եթէ Նասր յայտնէ թէ չուզեր ընդունիլ պատգամաւորութիւնը, այն ատեն ի՞նչ պիտի ըլլայ արեւմտեան պետութեանց դիրքը. պատգամաւորութիւնը դարձեալ պիտի մեկնի՞ Գահիրէ: Տըլըս պատասխանեց.— «Այդ մասին բան չեմ կրնար ըսել. կրնամ յայտնել միայն, որ կացութիւնը շատ աւելի կը ծանրանայ այդ պարագային»:

× Եգիպտոսի Ելմտական նախարարին օգնականը յայտարարեց.— «Սուէզի նա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՕԾՈՒՄԸ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2ԻՆ

Պէյրութէն ստացանք հետեւեալ հեռագիրը (Օգոստ. 23).—

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԶԱՐԵՀ Ա.Ի ՕԾՈՒՄԸ ՊԻՏԻ ԿԱՏԱՐՈՒԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2ԻՆ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ԱՌԱՋ ՏԻՐԱՑՈՒ

Վերջերս վիճաբանական ասուլիս մը տեղի ունեցաւ Մարսէյլի մէջ, նախաձեռնութեամբ Համազգային Ընկերութեան:

Նիւթը — «Հայ ժողովուրդին առաւելութիւնները եւ թերութիւնները»:

Եթէ ներկայ ըլլայի, ես ալ նառ մը պիտի խօսէի, հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Քերթեցէք Հայուն մորթը եւ ձեր առջեւ պիտի պարզուի մէկ ինքնուրոյն յատկանիշ, — *Տիրացուն*:

Արդարեւ, անզերազանցելի եւ այս տեսակէտով, դարերէ ի վեր:

Առաջին քրիստոնեաները եղան եւ *տիրացուն* խորապէս նսեմացուց մեր դրական յատկութիւնները:

Եթէ տիրացուն կղերական կոչում ունէր, դարձաւ տէր, յետոյ տէրտէր եւ վերջապէս Տ. Տ. (Տեառն Տեառն):

Եւ իշխեց տիրաբար, քաղաքականութեան թէ մատենագրութեան մէջ: Նոյն իսկ այն պարագաներուն տակ երբ կացութիւնը կը պահանջէր ազգային գիտակցութիւն եւ մարտական յատկութիւններ:

Դարերը թաւալեցան, երկիրը դարձաւ ասպարէզ բարբարոսական արշաւանքներու, մենք մնացինք տիրացու, ամէն բանէ առաջ ծառայելով Տիրոջը, առ ի փառս անոր մեծութեան:

Եւ երկիրը ծածկուեցաւ մենաստաններու ցանցով մը, մինչեւ անմատչելի լեռներու կատարը:

Արծիւներու թռիչքն անգամ չփարատեց թմրութեան մշուշը:

Եւ եթէ պոռթկումներ տեղի ունեցան, տիրացուն միշտ ներկայ էր, իր հեղինակաւոր կարծիքը յայտնելու եւ բացասական դեր կատարելու համար:

Արքաներ եւ զօրավարներ անգամ նախապատուութիւն տուին տիրացուին, նակատագրական պահերու մէջ:

Այսօր իսկ, երբ աշխարհը անճանաչելի դարձած է, դղրդագին յեղաշրջումներով, Տիրացուն է որ տիրաբար կ'իշխէ մեր հանրային գործունէութեան մէջ:

Ինչպէս քրիստոնէութեան շրջանին, կարմիր յեղափոխութեան մեր «ավանգարդ»ներն ալ մնացին տիրացու, բառը բառին եւ տառը տառին:

Կղերականը, «ինթելիգենտ»ն ու առեւտրականը անցուդարձը կը դիտեն ու կը դատեն տիրացուի ակնոցով:

— Եղբա՛յր, ըլլալի՞ք բան է, ազգ. սահմանադրութիւն, ազգ. իշխանութիւն կը հաստատեն հակառակ Ն. Վեհափառութեան կամքին...

Մեծն Բրիտանիոյ վարչապետն անգամ այսքան երկիւղածութեամբ չարտասաներ «Ն. Վեհափառութիւնը» իր վեհապետին անունը արտասանած ատեն:

Ահա վեց ամիս է որ Տիրացուն աւերներ կը գործէ Միջին Արեւելքի մէջ, յիշեցնելով պատմական Բիւզանդիոնի զրաբանութիւնները, երբ Սուլթան Մէհմէտ յառաջ կը խաղար...

— Մեռա՛նք, կորա՛նք: Եկեղեցին կը քանդեն:էջմիածինէն բաժնուիլ կ'ուզեն...

Ի զուր արիւն եւ ջուր կը պղտորեն, եղբա՛յր պատուական:

Փոխանակ լայն բանալու թեւերդ եւ կուրծք ծեծելու, նախ աչքերդ ու միտքդ բաց, տեսնելու համար բուն վտանգը. — Տիրացուն իր սանձակոտոր խուժանավարութեամբ եւ միջնադարեան մոլեռանդութեամբ...

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Վերջին քանի մը օրերու ընթացքին Ալժերիոյ ապստամբական շարժումը նոր թափ մը ստացաւ Օրլէանվիլի եւ ծովեզերեայ շրջանին միջեւ: Հիմա ալ կը փճացնեն ցորենի դաշտերն ու այգիները եւ կը կտրեն հեռաձայնային գիծերը:

Կոնստանտինի շրջանին մէջ ապահովութեան ուժերը զինաթափ ըրին բազմաթիւ ապստամբներ:

Ահաբեկչութիւններն ալ շատցան. կը յարձակին գիւղերու վրայ, կը հրդեհեն եւ կը սպաննեն:

× Երէկ լուր տարածուեցաւ թէ Ալժերիոյ նախարարը, Լաքոստ, պիտի հրաժարի: Պաշտօնապէս կը հերքուի այս լուրը:

× Մարոքի մէջ կուսակցական պայքարը իր գագաթնակէտին հասաւ: Իսթիքլալ կը պահանջէր որ ներկայ կառավարութիւնը հրաժարի եւ իր տեղը գիջի «միատարր» (այսինքն՝ միայն Իսթիքլալականներէ բաղկացած) կառավարութեան մը: Ժողովրդավար Անկախ Կուսակցութիւնը (Փ. Դ. Ի.) բացարձակապէս կը հակառակի տեղի տալ եւ իր նախարարները քաշել դահլիճէն. կ'ուզէ որ վարչապետը, Սի Պէքայ, մնայ իր պաշտօնին գլուխը: Երկու կողմերը դիմեցին Սուլթանին, որ լուծում մը գտնէ:

× Իսթիքլալի գործադիր վարչութիւնը պիտի ներկայանար Սուլթանին եւ անոր հաղորդէր Իսթիքլալական նախարարներուն հրաժարման որոշումը: Ունկնդրութիւնը յետաձգուեցաւ:

× 5500 Մարոքցի Հրեաներ Իսրայէլ պիտի մեկնին: Այս մեկնումէն ետքը ուրիշ ներգաղթի հրաման պիտի չտրուի:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԴԻՄԱԳԻԾԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Փոզնանի դէպքերուն առթիւ ամէն մարդ կարծեց թէ անհրաժեշտ եւ անխուսափելի էր զօրաւոր կառավարութիւն, ինչպէս Սթալինի շրջանին։ Քանի որ կարելի չէ, կ՚ըսեն, արագ բարուոքում մը պէխատաւոր զանգուածներուն կեանքի պայմաններուն մէջ, կառավարութիւնը եթէ կ՚ուզէ խուսափիլ Փոզնանի դէպքերուն կրկնութենէն, ստիպուած պիտի ըլլայ զսպել խօսքի եւ մամուլի ազատութիւնը եւ դիմել ճնշման մեթոտներու։

Հասկնալու համար Փոզնանի խռովութեանց տարողութիւնը, կ՚աւելցնէ «Մոնտ»ի աշխատակիցը, պէտք է նկատի ունենալ թէ՝ երբ ամբոխը պաշարեց բանտը, եւքն ալ ապահովութեան սպասարկութիւնները, Վարշաւայի կառավարութիւնը, որ տեւապէս հաղորդակցութեան մէջ էր Փոզնանի հետ, մերժեց խելոյն կրակ բանալ, եւ որոշեց կրակել միայն այն պահուն, երբ տեսաւ որ՝ եթէ պէտք եղած միջոցները անմիջապէս ձեռք չառնուէին, ո՛չ միայն պիտի գրաւուէին այդ շէնքերը, այլեւ պիտի սպաննուէին բոլոր պաշտօնատարները։ Ասով մէկտեղ շատ բուռն միջոցներու չդիմեց եւ ամբոխը ցրուեցաւ փոխանակ ջարդուելու։ Զոհերու թիւը շատ աւելի պիտի ըլլար եթէ կառավարութիւնը ուզէր «դաս մը տալ» Փոզնանի ժողովուրդին։ Ձերբակալուածներու թիւն ալ կարծուածէն շատ աւելի պակաս էր, եւ գրեթէ բոլորն ալ ազատ արձակուեցան։

Կը թուի թէ՝ կ՚աւելցնէ թղթակիցը, Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար՝ Օչաբ նպատակ չունի բռնի ուժի քաղաքականութեան վերադառնալու։ Եթէ ինք եւ իր պաշտօնակիցները կը կարծեն թէ պէտք է սանձել քիչ մը ազատականութիւնը, պատճառն այն է որ կը վախնան թէ շատ արագօրէն ստեղծուած ժողովրդապետութիւն մը՝ աւելի շուտ անիշխանութեան կ՚առաջնորդէ, քան թէ ազատութեան։ Այս ձգտումը կը շահագործեն կուսակցութեան այն վարիչները, մանաւանդ գաւառներուն մէջ, որոնք իրենց նիւթական բարօրութիւնը հաստատած էին հին վարչաձեւերուն տակ եւ կը հակառակին ամէն տեսակ նորութեան։

Նշանակալից է նաեւ Կեդր. Կոմիտէի այն որոշումը, ուր Համայնավար կուսակցութեան դերը կը սահմանուի աւելի իբրեւ «գաղափարական հոսանք» քան թէ գլխաւոր մղիչ ուժ ընկերվարական պետութեան մը, ինչպէս կը պահանջէ բոլշեւիկ գաղափարաբանութիւնը։

Կեդր. Կոմիտէն որոշեց նաեւ պակսեցնել ծանր ճարտարարուեստը եւ աւելի ուժ տալ բարձրացնելու ժողովուրդին ապրուստի մակարդակը, դիւրացնել գիւղացիին, արհեստաւորին եւ փոքր առեւտրականին գործը, նոյնիսկ միջոցներ ձեռք առնել վերակենդանացնելու համար փոքր ձեռնարկները։ Եթէ Լեհաստանի մէջ տնտեսական ժողովրդապետութիւնը յաջողի, Լեհերու տնտեսական կառուցուածքը հիմնովին պիտի տարբերի Խ. Միութեան եւ միւս արբանեակ երկիրներու տնտեսական կառուցուածքէն։

Լեհ վարիչները կը մտածեն նաեւ թէ, եթէ կարելի չէ աւելցնել երկրագործական արտադրութիւնը հաւաքական աշխատանքի միջոցով, պիտի չստիպեն գիւղացին որ կոլխոզային դրութեամբ աշխատի։ Նոյնիսկ հիմա Լեհերը շատ քիչ կը գործածեն այդ մեթոտը։

Այսօրուան Լեհաստանի իրականութիւնը հետեւանք չէ պայքարի մը ընկերվարութեան եւ դրամատիրութեան միջեւ, ոչ ալ նախընտրութիւն մը համայնավարութեան եւ ժողովրդապետութեան միջեւ։ Հարց է միայն թէ ո՛ր ձգտումն է որ պիտի յաղթէ Քաղաք. Բիւրոյին, Կեդր. Կոմիտէին եւ վերջապէս ամբողջ երկրին մէջ, ազատակա՞նը թէ «խիստ»ը։ Վարչապետ Սիրանքիեվիչ վարիչն է ազատական ձգտումին։ Եւ մեծ յոյսեր կան որ լեհ վարչապետին Ֆրանսա այցելութիւնը բարուոքէ ֆրանսա-լեհ բարեկամութիւնը։

Բազմաթիւ կարգադրուելիք հարցեր կան այս երկու երկիրներուն միջեւ։ Ամէնէն առաջ Վարշաւայի մէջ ֆրանսերէն լեզուի հաստատութիւնը, որ փակուած կը մնայ պատերազմէն ի վեր։ Բազմաթիւ Լեհեր մեծ փափաք ունին ֆրանսական գիրքեր կարդալու, զորս չեն կրնար գտնել Լեհաստանի մէջ։

Կայ նաեւ հարցը այն լեհ գաղթականներուն, որոնք Ֆրանսա եկած եւ ֆրանսահպատակ դարձած են, յաճախ ամուսնացած Ֆրանսուհիներու հետ։ Ասոնք երբ պատերազմէն ետք Լեհաստան վերադարձան, լեհ կառավարութիւնը իրենց ձեռքէն առաւ ֆրանսական անցագիրերը։ Ներկայիս, քանի մը հարիւր հոգի Ֆրանսա վերադառնալ կ՚ուզեն, տեսնելու իրենց ծնողքը, բայց լեհ կառավարութիւնը կ՚ընդդիմանայ։

Ինչպէս յայտնի է աքսորական կառավարութեան վարչապետը՝ Սթանիսլաս Մաքիեվիչ, վերջերս մեծ աղմուկ հանեց երբ ուզեց հայրենիք վերադառնալ։ Իր քաղաքական համոզումը հետեւեալ ձեւով կը պարզէր — Քանի որ Մ. Նահանգները եւ Անգլիան Եալթայի մէջ Լեհաստանը Ռուսիոյ յանձնեցին, երկու ելք կը մնար — կա՛մ Լեհաստան պէտք է կառավարուէր խորհրդային պաշտօնատարի մը կողմէ, եւ կամ իշխանութիւնը պիտի անցնէր լեհ համայնավարներու ձեռքը։ Բարեբախտաբար լեհ համայնավարներ կային, որոնց անցուցին Ռուսերը իշխանութիւնը։ Ճիշդ է այս վարչաձեւը շատ պակասներ ունի — տնտեսական վիճակը ողբալի է, ընկերվարական դրութեան հետեւանքով, որ տնտեսական ամէնէն վատթար դրութիւններէն մէկն է, եւ որուն դէմ եմ։ Սակայն, միւս կողմէ, այս դրութիւնը մեծ առաւելութիւններ կը ներկայացնէ. առաջինը եւ ամէնէն մեծը ազգային միակութին հողածութիւնն է։ Պատմական Լեհաստանը կը վերաշինուի»։

Հրատարակչական գործին մէջ զարկ կը տրուի։ Քաղաքական եւ քարոզչական գիրքերը հետզհետէ հրապարակէն կը քաշուին։ Իսկ մարքսեան գաղափարները լուրջ տագնապ մը կ՚անցընեն։ Տակաւին չի հրատարակուիր քաղաքական գրականութիւն մը, որ յարմարի ապասթալինականութեան, բայց դասական եւ արդի գրականութիւնը մեծ տեղ կը գրաւէ եւ շատ կը կարդացուի։ Գիրքերու տպաքանակը բարձր է եւ գիները շատ աժան։

Լեհաստան կ՚աշխատի իր սեփական գեղարուեստական արտայայտութիւնը գտնել։

Կաթոլիկ եկեղեցին միշտ ալ մեծ ուժ մը եղած է Լեհաստանի մէջ։ Եկեղեցիները սկսած են վերաբացուիլ եւ ժողովուրդը խուռներամ կը դիմէ հոն։ Բազմաթիւ դրօշներու վրայ հետեւեալ արձանագրութիւնները կը կարդացուին — «Մի լքեր մեզ Ս. Աստուածածին», «Մի մոռնար մեզ» եւայլն։ Ծնողները ազատ են իրենց զաւակները եկեղեցի ղրկել կիրակի կէսօրէ ետք, կրօնագիտութեան դասի համար, եւ բազմաթիւ փոքրեր կը հետեւին դասընթացքներուն։ Կ՚ըսուի թէ շատ աւելի քահանաներ կան հիմա, քան պատերազմէն առաջ եւ եկեղեցին հարուստ է շնորհիւ նուէրներուն։

ՀԱՅՈՑ ԿՂԶԻՆ

«Յառաջ»ի մէջ անցեալ տարի ընդարձակ նկարագրութիւնը կարդացինք Վենետիկ գացող հայ այցելուներու մասին։ Ցարդելի բժիշկ Ծինճեանի կը պարտէին այդ այցելուները իրենց ուխտագնացութիւնը դէպի Ս. Ղազար։ Անցեալ տարի առաջին տարին էր, եւ այս տարի քաջալերուած նախորդ ուխտագնացութեան յաջողութենէն, կազմակերպուած էր ուխտագնացութիւն մը դէպի «Հայոց կղզին» Վենետիկի Ս. Ղազարը։

Փարիզէն հարիւրի մօտ եկող ուխտաւորներէն զատ, զանազան տեղերէ, նոյնիսկ հեռաւոր Եթովպիայէն եկողներ կային Ս. Ղազար՝ անմահն Մխիթար Աբբահօր հիմնած վանքը՝ ուխտի կուգար հայ ժողովուրդը, վանքը՝ որ այս օտարութեան մէջ յոյսի եւ լոյսի փարոս մը դարձած է։

Տեղացին՝ Վենետիկցին լաւ կը ճանչնայ Հայոց կղզին «Իզօլա Արմէնա»։ Քաղաքին կեդրոնէն ուղղակի նաւ կայ Ս. Ղազար։ Կիրակի, Աստուածածնայ տօնին, մասնաւոր նաւ վարձուած էր Հայերուս համար դէպի վանքը առաւօտեան ներկայ ըլլալու համար եկեղեցական արարողութեանց։ Իսկ նաւուն մէջ Հայերէն զատ, տեղացիներ եւ օտարներ լեցուած էին։ Անոնք ալ եկան Ս. Ղազար պատարագի, եւ ամենայն ջերմեռանդութեամբ հետեւեցան սրբազան արարողութեանց։ Մխիթարեան հայրերը մեծ յարդ կը վայելեն Վենետիկի մէջ։ Ս. պատարագէն ետք եղաւ խաղողի օրհնութիւն, եւ ներկաները կերան Ս. Ղազարի օրհնուած խաղողը։

Հոս չեմ ըներ վանքին նկարագրութիւնը, այլ կը թելադրեմ ամէն Հայու որ այցի երթայ վանք «Հայոց կղզին» («Իզօլա Արմէնա», ինչպէս կ՚ըսեն Վենետիկցիները, եւ իր աչքերով տեսնէ։ Տեսնէ այդ փոքր Հայաստանը, ուր թիւով փոքր, բայց սրտով մեծ՝ խումբ մը Մխիթարեան հայրեր կը գուրգուրան իրենց աւանդ ձգուած սրբութեանց վրայ։

Աստուածածնի տօնին երկրորդ օրը կէսօրէ ետք, կրկին ամբողջ ուխտաւորները վանք հրաւիրուած էին։ Վարդապետները հիւրասիրեցին մեզ, եւ ի՜նչ սրտաբաց հիւրասիրութիւն, ճոխ սեղան, մօտաւորապէս հարիւր հոգի։ Սպասարկողները վարդապետներն էին, ժպտուն եւ խոնարհ։

Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանը կը գտնուի քաղաքին մէջ, շոգեկառքի կայարանէն ոչ շատ հեռու, կարելի է նոյնիսկ ոտքով գալ դպրոց, կայարանէն ելլելէ վերջ։ Նեղ փողոցներ, անհատնում կամուրջ ու ջուր եւ կոնտոլ։ Ուխտաւորները դպրոցը կը մնան եւ հոն ալ կը ճաշեն։ Ընդարձակ է շէնքը, նախկին պալատ մը, 300 տարուան եւ մեծ, չորս յարկանի, գեղեցիկ դահլիճներով. դուրսէն փայլ մը չունի շէնքը. ո՛վ կ՚ըսէ թէ այդքան ճոխ է ներսը. անհամար թանկագին նկարչութեամբ զարդարուած են ձեղուններն ու պատերը։ Պատի՛ւ Մխիթարեան Հայրերուն. երեք դար կեանք ունեցող այդ հսկայ շէնքը կրցած են անաղարտ պահել. ամէն կողմ մաքուր ու խնամուած, ու կարգ ու կանոնով։ Ըսին թէ անդադար նորոգութեան կը կարօտի շէնքը եւ մեծ ծախս է իրենց համար։

Շատ չէն էր մեր ճաշի պահը, մօտաւորապէս հարիւր քսան հոգի ճաշարան կ՚իջնէինք. ամէնուն տեղը որոշուած, անձեռոցներու վրայ իւրաքանչիւրին անունը դրուած. ճաշերը խնամքով պատրաստուած։ Իսկ իրենք՝ վարդապետները, մէկ սեղանէն միւսը կ՚երթան ու կուգան։

Մասնաւոր գնահատանքի արժանի են Մխիթարեան վարդապետները։ Դիւրին չէ առաւօտները կանուխ մութին ելլել, նախաճաշի սեղանը կարգի դնել, իրիկունները՝ օրն ի բուն յոգնած, նստիլ ուխտաւորներու հետ եւ խօսակցիլ՝ նկատելով ուխտաւորները իբրեւ իրենց հիւրը, խօսակցիլ անխտիր ամէնուն հետ, մտաւորականին թէ աղքատիկ գիւղերու տէր մարդոց հետ, իրենց հանգիստի ժամերը զոհելով մեզի համար։

Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանը անցեալ տարի ունեցած է յիսունի մօտ աշակերտ։ Այս տարի աւելին կը յուսան։ Դպրոցին տեսչութիւնը նախանձախնդիր է տղոց առողջապահութեան։ Այս տարի շինել կուտան տղոց համար, պարտէզին կից, բոլորովին նոր տուշ լոգարաններ, նոր դրութեամբ։ Կ՚արժէ որ բարեկեցիկ

Արեւելեան հէքեաթ

Փոքրիկ սապատողին պատմութիւնը

Ողբերգութեան բոլոր դերակատարները ուրեմն, առաջնորդուեցան Սուլթանին պալատը։

Սուլթանին ներկայութեանը, բոլորն ալ խոնարհեցան եւ իրենց ճակատը քսեցին գետին...։

Կախաղանի վայրէն արտօրանքով հեռացած քրիստոնեայ վաճառականն ալ փնտռելով, զայն ալ բերին Վեհապետին ներկայութեան։

Չորս յանցապարտները չափազանց մտահոգ էին, որովհետեւ կը վախնային որ Սուլթանը քմայքի մը անձնատուր ըլլալով արձակէր արտառոց վճիռ մը։

Առաջին խօսք առնողը եղաւ Վալին, որ իր Վեհապետին մանրամասնօրէն բացատրեց խնդրին բնոյթը։

Սուլթանը, յօնքերը պռստած, կը դիտէր ներկաները։

Վեհապետին աչքերուն մէջ կը փայլէր արդարեւ տանելատ բոց մը, ու իր դէմքին վրայ ակնյայտնի էր այն զայրոյթի փոթորիկը, որ քիչ յետոյ իր բովանդակ թափովը պիտի պայթէր բժիշկին, խոհարարապետին, քրիստոնեայ վաճառականին եւ դերձակ Մուսթաֆայի գլխուն։

Չորս յանցապարտները սկսան իրենց կարգին պատմել թէ ի՞նչ պայմաններու տակ իւրաքանչիւրը ինքզինք պատասխանատու կը նկատէր սապատողին մահուան, եւ թէ ի՞նչ միջոցներ գործ դրած էին անոր դիակը անհետացնելու համար իրենց քովէն, եւ վերջապէս, երբ տեսած էին որ խնդիրը ծանրակշիռ հանգամանք մը կը ստանար եւ թէ անմեղ մըն էր որ պիտի քաշէր ուրիշի մը գործած մեղքը, եկած էին իւրաքանչիւրը իրենց կարգին խոստովանելու ամէն բան։

Այս տեղեկատուութենէն ետք, չորս յանցապարտները մխարերան դիմեցին Սուլթանին ողորմածութեան, չմոռնալով դիտել տալ անոր որ չորսերնին ալ այս պարագային մէջ հերոսական կեցուածք մը ունեցած էին։

Սուլթանը, սակայն, մտայղ կերպարանք մը առած էր։ Իր սիրական հաղիտէն յաւէտ բաժնուած մնալու գաղափարը մըթագնած էր անոր ճակատը։

Պահ մը մտածելէ ետք, Վեհապետը հանդիսաւորապէս յայտարարեց.

— Քանի որ չորսերնիդ ալ ձեր կարգին չարչարած ու խոշտանգած էք իմ խեղճ հաղիտս, չորսերնիդ ալ հաւասար չափով յանցաւոր էք եւ հետեւաբար՝ արժանի մահուան։

Եւ յետոյ, ոտքի ելլելով, բարձ ձայնով արձակեց իր հրամանը։

— Թո՛ղ կախեն չորսն ալ...։

***

Այս սխուր իրադարձութիւններուն ընթացքին սակայն, ողբերգական դրուագին գլխաւոր դերակատարը՝ սապատողը, անշարժ պառկած էր պատգարակի մը վրայ։

Հրեայ բժիշկը, հակառակ իր գլացած ահուսարսափին, պահ մը մօտեցաւ դիակին, եւ վերցնելով քողը որ կը ծածկէր անոր դէմքը, երկար ժամանակէ ի վեր մեռած մարդու մը համար չափազանց թարմ եւ վարդագոյն գտաւ զայն։

Ուստի, առանց տատամսելու, բացաւ իր փոքրիկ պայուսակը, առաւ փոքրիկ բժշկական գործիք մը եւ զայն անմիջապէս դիակին բերնին մէջ խօթելով, հանկէ դուրս հանեց ձկան խոշոր փուշ մը։ Այնուհետեւ, կուզիկին բերնէն վար կաթեցուց փոքրիկ սրուակի մը մէջ գտնուած հեղուկէն քանի մը կաթիլ, եւ սպասեց։

Շուտով, փոքրիկ սապատողը դղրդացնող փռշտոց մը արձակեց, բացաւ իր աչքերը, երկարեց բազուկները, շարժեց աղեղնաձեւ սրունքները եւ նստելով պատգարակին վրայ, սկսաւ զարմանքով դիտել իրեն անծանօթ այս մարդիկը, որոնք մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւէին իր շարժումներուն։

Երբ ներկաները տեսան որ ողջ էր մեռելը, սկսան լայնաչուրթն ծիծաղիլ, առանց անդրադառնալու Սուլթանին ներկայութեան, որուն դէմքը արդէն սկսած էր ուրախութեամբ ճառագայթել։

Արդարեւ, Վեհապետը երբ կատարելապէս վստահ եղաւ որ իր հաղիտը յարութիւն առած էր եւ պիտի կրնար այնուհետեւ իր պաշտօնը շարունակել իր տերութեան պահերը փարատելու եւ զուարթութիւն ցօղելու համար իր կեանքին մէջ, յայտարարեց որ ներում կը շնորհէ չորս յանցապարտներուն։

Այդքանով չբաւականացաւ Սուլթանը։

Հրամայեց արքունի գանձապետին որ չորս ամբաստանեալներէն իւրաքանչիւրին վճարէ հարիւր ոսկի դրամ...։

Աւելորդ է ըսել որ, ամէն ոք ուրախութեամբ ընդունեց նուէրը, եւ խինդն ու ծիծաղը սրտին, վերադարձան իրենց տուները։

(6 եւ վերջ)

Թարգմ. Ա. Գ.

ԵՐԿԱՐԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

●

ԽՄԲ.— «Լը Մոնտ»ի խորհրդային հարցերու մասնագէտ-աշխատակիցը՝ Անտոէ Փիէռ հետեւեալ յօդուածը հրատարակած է զոր կուտանք թարգմանաբար.—

Ամերիկացի ուսանող մը նամակ գրելով Բուլկանինի հարցուցած էր թէ ճի՞շդ է որ 148 տարեկան ծերունի մը կ'ապրի Խ. Միութեան մէջ: «Մոսկուայի երիտասարդ Հակաֆաշական Կոմիտէ»ն պատասխանած էր, հաստատելով իրողութիւնը:

Այս գիւղացին ծանօթ է Խ. Միութեան մէջ եւ կը կոչուի Մահմուտ Այվազով, կ'ապրի Ազրպէյճանի մէկ գիւղին մէջ որ ծովէն 2000 մեթր բարձր է: Անցեալ տարի Գերագոյն Խորհուրդը աշխատանքի Կարմիր Դրօշի պատուանշանը տուաւ: Իսկ մամուլը կը շեշտէր թէ հովիւ եղած է մօտ 100 տարի եւ տակաւին մինչեւ անցեալ տարի կ'աշխատէր Կոմսոմոլի Կոլխոզին մէջ, որ ինք եւ իր ընտանիքը կազմած էին: Կ'ըսուի թէ ընտանիքը 152 հոգիէ կը բաղկանայ: Քսաներեք զաւակ ունեցած է եւ իր մեծ աղջիկը 120 տարեկան պիտի ըլլայ...

Բայց Այվազով միակը չէ Խ. Միութեան մէջ: Եկոր Քորոզեւ մըն ալ կայ, որ Վրաստանի լեռնային մէկ գիւղին մէջ կ'ապրի: Կ'ըսուի թէ 150 տարեկան է, ծընած ըլլալով 1801ին, Կովկասի մէջ, ծովէն 2300 մեթր բարձրութեան մը վրայ: Կ'ըսէ թէ տասնըմէկ տարեկան էր երբ Նափոլէոն գրաւեց Ռուսիան: Տասնըհինգ տարեկանին զինուոր էր Երմոլովի բանակին մէջ «հայրենական պատերազմին»: Իբրեւ խոհարար, առիթ ունեցած է այցելելու Փարիզ, Հռոմ եւ եւրոպական միւս մայրաքաղաքները, ժթ. դարու առաջին կիսուն: Կինը 115 տարեկան է: Վրացական թերթը «Զարիա Վոստոքա»ն կը գրէ թէ Երմոլով չէ կորսնցուցած մտքի պայծառութիւնը եւ իր ուժերը:

Մոսկուայի մամուլը երկարակեցութեան բոլոր այս երեւոյթներուն մասին կը խօսի շատ լրջօրէն, կարծես թէ շատ բնական է որ մարդիկ 150 տարի ապրին Կովկասեան լեռներուն առողջ օդին մէջ: Վերջերս Հայաստանի Առողջապահական Նախարարութիւնը զեկոյց մը կը հրատարակէր, առանց մեկնաբանութեան, որու համաձայն 2600 հոգի 90էն աւելի տարիք ունէին, 340 հոգի կ'անցնէին հարիւրը եւ կ'ապրէին այդ հանրապետութեան մէջ: Աբխազի մէջ (միշտ Կովկաս) 2144 հոգի 90 տարեկան են: Հոն մեծ է թիւը անոնց որ հարիւր տարի կ'ապրին եւ բազմաթիւ ընտանիքներ հարիւրէն հարիւր-յիսուն թոռներ եւ թոռնուհիներ կ'ունենան: Ուրեմն աշխարհի ամէնէն մենաշնորհեալը Կովկասն է, ուր ամէնէն երկար կ'ապրին, առանց բժշկական արդի մեթոտներուն դիմելու:

Բայց կարելի՞ է որ Խ. Միութեան մէջ մարդիկ աստուածաշնչական տարիքին հասնին 100, 120, 150 տարի: Արդեօք ժթ. դարու սկիզբը Կովկասի մէջ ծննդեան արձանագրութիւն կա՞ր: Խորհրդային մամուլը լուռ է այս մասին. եւ որեւէ փաստաթուղթ չունի, որ ցոյց տայ թէ Այվազով 148 տարեկան է: Կարելի է ուրեմն թերահաւատ ըլլալ: Միայն ճիշդ է որ Կովկասի հանրապետութեանց, ինչպէս եւ Պուլկարիոյ եւ Թուրքիոյ մէջ կան վայրեր ուր մարդիկ երկար կ'ապրին շընորհիւ կլիմային եւ սնունդին:

Պաշտօնական շրջանակներու մէջ այս բացառիկ երկարակեցութիւնը կը վերագրեն Խ. Միութեան վարչաձեւին: Այս տեսակէտը կը պարզէր Փրոֆ. Ժիւրաբեւսկի «Մոսկուա-Իրիկուն» թերթին մէջ, շեշտելով թէ դրամատիրութիւնը կը կարճեցնէ կեանքի տեւողութիւնը: Ուրիշ փրոֆեսէօրի մը՝ Ա. Նակորնի համաձայն, դրամատիրական երկիրներու մէջ 32 միլիոն հոգի կանխահասօրէն կը մեռնին ամէն տարի, որովհետեւ աշխատաւոր դանգուածին առողջապահութիւնը կ'արհամարհուի, եւ աշխատաւորութեան առողջապահական պայմանները նկատի չեն առնուիր:

«Լը Մոնտ»ի աշխատակիցը կը գրէ թէ ասոնք պատահական հաստատումներ են: Պէտք չէ մոռնալ որ Խ. Միութիւնը ցարդ այն երկիրներէն էր ուր աշխատաւոր դանգուածը ամէնէն երկար ժամեր կ'աշխատէր: Միայն ներկայ հնգամեակին (1956-1960) է որ օրական եօթ ժամուան աշխատանքը վաւերացուեցաւ, փոխանակ ութի, Խ. Միութեան բոլոր բանուորներուն եւ պաշտօնեաներուն համար:

Հայեր իրենց անունը յաւերժացնելով ըստանձնեն չքաւոր աշակերտներու ուսման ծախսը, և բազմապատկեն աշակերտներու թիւը: Արժէքաւոր հայ տղաք դոնէ քանի մը տարի կրթուին Մխիթարեան հայրերու շունչին տակ:

Հոս փակագիծ մը: Հայր Բարսեղը թող ներողամիտ ըլլայ, եթէ իր մէկ բաղձանքը հրապարակ կը դնեմ: Վարժարանը, որ մատակարարն է դպրոցին, մեծ փափաք մը ունի — օժտել վարժարանը վերելակով մը: Շէնքը բարձր է. օրուան մէջ տասնեակ անգամներ տասնեակներով սանդուխներէն վեր կը մագլցին յարկերը ելլելու համար: Սարսափելի յոգնեցուցիչ է եւ ժամանակի կորուստ: Վարդապետը կ'աղօթէ որ ունեւոր մը եւ կամ քանի մը բարեկեցիկ Հայեր քով քովի գալով ըստանձնեն շինութեան ծախսերը եւ յաւերժացնեն իրենց անունը յետ մահու: Բարեգործութեամբ յաւերժացնել իրենց անունը, ինչպէս Մուրատ եւ Ռափայէլ անունները դարձած են անմահ Վենետիկի մէջ: Դպրոցի ճակտին՝ շէնքի մուտքի դրան երկու կողմերը ոսկեզօծ խոշոր տառերով գրուած է նախ հայերէն «Վարժարան Մուրատ-Ռափայէլ» եւ յետոյ լատիներէն տառերով նոյնը արձանագրուած: Կը մաղթեմ բոլոր սրտէ որ վարդապետին աղօթքը տայ սպասուած արդիւնքը եւ շէնքը ունենայ իր վերելակը:

Նիս — ՀԵՐՄԻՆԷ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ ԱԼ ԿԸ ԽԼՐՏԻ...

●

ԽՄԲ.— Ջէզուէ հայրենակից մը, ազգասէր եւ եկեղեցասէր, կը խնդրէ արտատպել հետեւեալ նամակը, որ հրատարակուած է Պէյրութի «Նայիրի» շաբաթաթերթին մէջ, Յուլիս 13 թուականով: Նայիրի (Յուլիս 29) այս առթիւ կարգ մը յայտնութիւններ ալ կ'ընէ, որոնց պիտի անդրադառնանք.—

Սիրելի Նայիրի, օրն ի բուն հայ թերթերը կը գրաղին Անթիլիասով: Երուսաղէ՞մը հապա: Գիտէ՞ք թէ վերջին շաբաթներուն ինչ անըմբռնելի մթնոլորտ ընտեղծուեցաւ վանքին մէջ եւ ինչ աննախընթաց երեւոյթներու ականատես եղանք: Ինչո՞ւ բան չի գրուիր այդ մասին, երբ կատարեալ «պետական հարուած» մը պատրաստուած էր միաբաններուն կողմէ, ընդդէմ Տեղապահին: Խումբ մը միաբաններ, որոնք, հաւանօրէն մեծամասնութիւնը ունին իրենց հետեւ, առանձին ժողով գումարեցին եւ որոշեցին միաբանական Ընդհ. Ժողով պահանջել, յառենի ժողովոյ պաշտօնապէս պաշտօնանկ ընել այժմու տեղապահը եւ ընտրել Պատր. նոր տեղապահ մը, որուն արժանաւոր թեկնածուն դժուար չէ կռահել ձեզի համար: Միաբանները ա՛լ ձանձրացած են Եղիշէ Սրբազանին անվերջանալի խաղերէն եւ գրօսապատումներէն (որոնք միշտ շահաւէտ ակնկալութիւններով կը սկսին եւ ապարդիւն ելք մը կ'ունենան, եթէ չհաշուենք անշուշտ տեղապահ Սրբազանին անձնական բէյֆերը ի սփիւռս աշխարհի): Միաբանները յոգնած են էնթրիկներէն, Տեղապահին Պէյրութ-Երուսաղէմ մաքոքի պէս երթեւեկներէն, վանքին հետ որեւէ կապ չունեցող առեւտրական եւ ազգային հարցերու մէջ անոր խառնակ գործունէութենէն: Կարճ խօսքով՝ Միաբանութիւնը սկսած է գիտակցիլ եւ կ'ուզէ կարգ կանոն տեսնել վանքէն ներս:

Թէ ինչո՞ւ տեղի չունեցաւ պահանջուած միաբանական ժողովը, որ անխուսափելիօրէն պիտի յանգէր Տեղապահին պաշտօնազրկութեան՝ մանրամասն եւ փաստացի տուեալներով կրնամ գրել ձեզի: Ռոմանական վէպի մը դարձուածքները ունի եւ նոյնչափ հետաքրքրական է: Ամէն ինչ կայ այնտեղ.— Դաւ, հետապընդում, լրտեսութիւն, դաւաճանութիւն, կաշառք եւ մասամբ նորին: Կրնաք նոյնիսկ թղթակից մը ղրկել Երուսաղէմ, եւ այս բոլորը ստուգել տեղւոյն վրայ:

ՀԻՆ ՍԱՂԻՄԱՑԻ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

6423 ՏՈԼԱՐԻ նուէր մը ըրած է ընկ. Ս. Զաթալեան (Պուլկարացի Սարգիս) Փրովիտէնսէն (Մ. Նահանգներ) — 1423 տոլարը Հ. Օգն. Միութեան, իսկ 5000 տոլարը Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին: Ընկ. Զաթալեան ծանօթ է նաեւ իր անցեալ փայլուն գործունէութեամբ:

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԼՈՒՂՈՐԴ Կարօ Թօփեան որ ախոյեան հանդիսացած էր լողալու մէջ, կը պատրաստուի մասնակցիլ Մելպուրնի (Աւստրալիա) ողիմպիական մրցումներուն:

ՍԱՄԱԹԻՈՅ Ս. ԳԷՈՐԳ եկեղեցին մեծ թափով կը վերանորոգուի, եւ պատրաստ պիտի ըլլայ Վարագայ Խաչին, որ տօնն է նաեւ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ: Պիտի ձեռնարկեն նաեւ Պալըքլըի գերեզմանատան շէնքերու նորոգութեան:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Յունիս 3ին Ֆիլատելֆիոյ մէջ մեռած է ընկ. Համբարձում Թերխանեան: Բնիկ Մալաթիացի, 60 տարեկան: Հաւատաւոր Դաշնակցական էր: Եռանդով նուիրուած էր նաեւ Մալաթիոյ Կրթասիրաց Ընկերութեան: Եւ երբ Ընկերութիւնը բաժնուեցաւ երկուքի, Համբարձում հաւատարիմ մնաց Կանոնագրին եւ Ընկերութեան ազգ. նպատակներուն:

SE NON È VERO, È BENE TROVATO

Փարի-Փրէս կը գրէ (Օգոստ. 19).— Ֆրանսացի լրագրողները որ ընկերացած էին Պ. Փինոյի երբ Երեւան գնաց, յայտարարեցին Լոնտոնի մէջ թէ շատ աւելի դժուար եղաւ իրենց հեռաձայնել Լոնտոնէն Փարիզ քան... Երեւանէն Փարիզ:

Երեք ժամ տեւած է իրենց սպասումը հեռաձայնելու համար փարիզեան թերթերու:

ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՅ ՀԱՅ ՄԱՄԻԿԻ ՄԸ

Օգոստոս 16ին այրի Տիկին Էլմաս Տէրպէյեանի (Չէնկիլերցի) ծննդեան հարիւրամեակը տօնուեցաւ Շամփինեի մէջ: Ներկայ էին, ի բացակայութեան քաղաքապետին, փոխանորդը, Թաղ. Խորհուրդին երեք անդամները, տեղւոյն Փրանսական Կ. Խաչի ներկայացուցիչը, բժիշկը և բազական թիւով Հայեր:

Խօսք առաւ Թաղ. Խորհուրդի տարեց անդամը եւ իր ուրախութիւնը յայտնեց, որ հակառակ յառաջացած տարիքին, Տիկին Էլմաս կայտառ է տակաւին: Մաղթեց որ Տիկին Տէրպէյեան արժանանայ իր 125 ամեակի տօնակատարութեան եւ խոստացաւ չզլանալ անոր իր գաւառին նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնը:

Ծերունի մայրիկը շնորհակալութիւն յայտնեց հայերէն եւ Պ. Կ. Տոողեան ֆրանսերէն:

Կ. Տ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (128)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՒՈՒՄ ԵՆ

1.— ՌՇՏՈՒՆԻՔ

Սամուէլը իր վշտահար դէմքը դարձրեց դէպի հրջակայքը: Նրա աչքին ընկաւ Ռշտունեաց իշխանների դրսի ապարանքը, որ կանգնած էր ծովեզերքում, նաւամատոյցից փոքր ինչ հեռու: Նա բոլորովին շփոթուեցաւ: Կրակը այնտեղ մեծ գործ էր կատարել: Կիսակործան ապարանքը դեռ ծխում էր...:

— Այդ ի՞նչ ծուխ է... բացագանչեց նա, եւ նրա աչքերը վառուեցան խորին բարկութեամբ:

— Այրւո՛ւմ է... պատասխանեց ծերունի Արբակը, գլուխը ցաւակցաբար շարժելով: — Բայց արի՛ ու իմացի՛ր, թէ ո՞ր սատանան է այրել:

Կրակը անարգել կերպով ճարակում էր գեղեցիկ շինուածքները, եւ ոչ ոք չկար, որ նրա յառաջխաղացման առաջը առնէր:

Ամբողջ ապարանքը ոչ սակաւ խռովութեան մէջ ինկաւ: Այդ երեւոյթը տեսնելուց յետոյ, ամէնքը լցուեցան սաստիկ բարկութեամբ: Պատանի Արտաւազդի մշտազուարթ դէմքն անգամ ծածկըւեցաւ խորին տխրութեամբ: Բայց Սամուէլի մէջ սիրտ չէր մնացել:

Մինչ այդ շփոթութեան մէջ էին, հեռուից երեւաց մի մարդ: Սամուէլը փոքր ինչ ոգի առեց: Գոնէ մի մարդ գտնուեցաւ: Նա ուղիղ մօտենում էր խումբին: Թեթեւ կերպով զինուած էր նա. ձեռքում էր երկար նիզակը, գօտիի մէջ խրած ունէր կարճ դաշոյնը, իսկ մէջքին կապել էր լայն վահանը, որ զարդած էր երկաթեայ հեղոյսներով: Երբ բոլորովին մերձեցաւ նա, արեւակէզ դէմքը դարձրեց դէպի խումբը, երեւի, տեսնելու համար թէ ո՛վքեր են, յետոյ նիզակի ծայրը ցցեց գետնին, յենուեցաւ նրա վրայ, եւ կանգնեց ուղիղ Սամուէլի առջեւ: Երիտասարդ իշխանը զարմացաւ, նա չէր հաւատում իր աչքերին:

— Այդ դո՞ւ ես, Մալխաս, հարցրեց նա յուզուած ձայնով:

Եկուորը նրա գիւղացին եւ նրա սուրհանդակն էր: Նա փոխանակ մի խօսք ասելու, անվստահութեամբ նայեց իր չորջը, յետոյ գլխարկի փաթոթի միջից հանեց մի ծրար եւ յանձնեց Սամուէլին: Երիտասարդ իշխանը խիստ գունաթափուեցաւ: Այդ փակ ծրարը նրան աւելի բան ասաց, քան թէ կը լսէր եկուորից: Այդ ծրարը իր գրած նամակն էր, որ յանձնել էր նրան, տեղ հասցնելու համար: Այժմ կրկին վերադարձնում էին իրան: Ուրեմն, այն անձինքը, որ պէտք է ստանային այդ նամակը, կա՛մ չկային... կա՛մ չէր գտել...: Երկու մտքերն եւս Սամուէլի համար սպանիչ էին: Հազարումէկ վշտեր ալեկոծեցին նրա խռովեալ սիրտը: Հազարումէկ հարցեր ծագեցան նրա գլխում: Բայց նա զսպեց իր վրդովմունքը, ցած իջաւ ձիուց եւ դառնալով դէպի իր մարդիկը, ասաց.

— Այստեղ պէտք է մի փոքր հանգըստանալ:

— Այդ կրակնե՞րի վրայ, հարցրեց ծերունի Արբակը գլուխը զարմացական կերպով շարժելով:

— Այո՛, այդ կրակների մէջ, պատասխանեց նրան Սամուէլը:

Ամէնքը ցած իջան ձիերից, բանակ դրեցին ամայի ծովեզրի մօտ: Այնտեղ մի քանի օր առաջ դրուած էր եղել մի այլ բանակ: Երեւում էին տրորուած, առնակոխ եղած խոտերի հետքեր, երեւում էին հանգած խարոյկների տեղերը, որ բոլորակ ձեւով այրել էին չորեքկողմի դալար բուսականութիւնը, երեւում էին արիւնով ցօղուած թուփերը, — բայց արդեօք անասունների՞ թէ մարդու արիւնով...:

Սամուէլը առեց իր հետ Մալխասին եւ դիմեց դէպի նաւամատոյցը: Երբ հասան, նա դարձաւ դէպի սուրհանդակը, հարցընելով.

— Այստեղ կարելի՞ է մի նաւակ գըտնել:

— Ոչ, տէր իմ, տեսնո՞ւմ ես, բոլորը այրուած են:

Երիտասարդ իշխա[illegible] աչք ածեց իր չորեքկողմը. աւազների վրայ ընկած էին միայն կոտրատուած պարաններ, ջարդուած թիակներ ու մակոյկների կիսավառ մնացորդներ: Նա վախենում էր միանգամից հարցնել սարսափելի իրողութիւնը: Նա դողում էր այն պատասխանից, որ պիտի բաց անէր նրա առջեւ կատարուած անցքերի սոսկալի պատկերը:

— Ես պէտք է անպատճառ տեսնեմ կղզին, կրկին դարձաւ նա դէպի սուրհանդակը:

— Կղզում ոչ ոք չկայ, տէր իմ:

Կղզին հեռու էր ցամաքից մէկ ժամու ծովային ճանապարհով միայն: Սամուէլը նայեց դէպի այն կողմը: Մերկ, ապառաժոտ կղզին, հսկայական սեպի նման, դուրս էր ցցուել ալիքների միջից, եւ նրա անմատչելի բարձրութեան վրայ նըկարուած էր Ռշտունեաց նախարարների աննելի ամրոցը:

ՐԱՖՖԻ

ւայրն երթեւեկին ճակատագիրը չենք կրնար կապել անգլիացի եւ ֆրանսացի նաւուղիղներու քմահաճոյքին »: Բոլոր երկիրներու եգիպտական դեսպանները դիմումներ կը կատարեն 300 նոր նաւուղիղներ ճարելու համար:

× Եթէ ֆրանսացի եւ անգլիացի նաւուղիղները մերժեն իրենց պաշտօնին գլուխը անցնիլ, «Ջրանցքին եգիպտական վարչութիւնը պատասխանատու պիտի չըլլայ անգլիական եւ ֆրանսական նաւերուն յապաղման: Գործի գլուխ մնացող նաւուղիղները (եգիպտացի, յոյն, եւայլն) նախընտրութիւն պիտի տան միւս ազգութեանց պատկանող նաւերուն»:

× Ինչպէս յայտնի է, Իտալիա եւ Սպանիա համաձայնեցան Տըլըսի «Փաքիստանացած» ծրագրին: Այս որոշումը մտահոգութիւն յառաջ բերաւ Եգիպտոսի մէջ, ուր չըջան կ'ընեն «դաւաճանութիւն» եւ «խարէութիւն» բառերը:

× Տըլըսի ծրագիրը ընդունող 18 երկիրներու նաւերն են որ կ'ապահովեն Սուէզի երթեւեկին 95 տոկոսը:

× Հնդկաստանի վարչապետը « չատ դէշ ». կը գտնէ միջազգային կացութիւնը, մանաւանդ եթէ Եգիպտոս մերժէ ընդունիլ Լոնտոնի ժողովին որոշումները:

× Սէուտական Արաբիոյ Թագաւորը որոշեց ազդարարութիւն մը յղել Մ. Նահանգներուն. «Եթէ կացութիւնը ծանրանայ Եգիպտոսի մէջ, Պարսից Ծոցի քարիւղի հանքերը պիտի վտանգուին »:

× Գահիրէի ձայնասփիւռը կը շարունակէ իր գրգռիչ յայտարարութիւնները: Տըլըսի առաջարկը յորջորջեց «աշխարհակալական դաւ» եւ աւելցուց.— «Եգիպտոս բնաւ պիտի չհամաձայնի միջազգային վարչութեան ծրագրին. Սուէզը Եգիպտոսի անբաժանելի մէկ մասն է. որոշած ենք մեր հասկցած եւ մեզի չահաւոր ձեւով տնօրինել զայն»:

× Եգիպտոսի անգլիացի ընտանիքներուն փոխադրութիւնը վերջ գտաւ: 872 կիներ եւ մանուկներ հեռացան:

× Անգլիա կը շարունակէ իր ռազմական պատրաստութիւնները: Ռազմանաւերը կը շարունակեն զօրք եւ հրասայլային ու այլ կազմածներ փոխադրել դէպի միջերկրականեան ռազմակայանները:

× Ֆրանսական Ժան Պառ զրահաւորը մեկնեցաւ Թուլոնէն: Բազմաթիւ ուրիշ ռազմանաւեր պիտի մասնակցին ռազմափորձերուն:

× Ֆրանսական դահլիճը բացառիկ նիստ մը պիտի գումարէ այս կէսօրէն ետքը: Հանրապետութեան Նախագահն ալ ներկայ պիտի գտնուի: Յայտնի չէ տակաւին, թէ Ազգ. Ժողովը բացառիկ նըստաշրջանի պիտի հրաւիրուի՞:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Հանրապետական-ները համաձայնեցան փոխ-նախագահութեան թեկնածուին անձին շուրջ: Հարոլտ Սթասըն, որ Նիքսընի մեծագոյն հակառակորդներէն մէկն էր, տեղի տուաւ: Ուրեմն Հանրապետականներու նախագահական թեկնածուն Այզընհաուըրն է, իսկ փոխ-նախագահական թեկնածուն՝ Նիքսընը:

ԿԻՊՐՈՍԻ կառավարիչը, սըր Ճոն Հարտինկ, յայտնեց թէ ահաբեկիչները մինչեւ երեք շաբաթ պէտք է անձնատուր ըլլան կառավարութեան: Փախչողները պիտի կարենան մեկնիլ Յունաստան, պայմանաւ որ յունական կառավարութիւնը ուզէ ընդունիլ զանոնք: Կիպրոս մնացողներէն անոնք, որոնք անձերու վրայ մահափորձ կատարած են, դատարանի պիտի յանձնուին:

ՀՈԼԱՆՏԱԿԱՆ կառավարութիւնը յայտնեց թէ անգլիական նաւերը կրնան Ռոթերտամը գործածել որպէս ռազմական նաւահանգիստ, եթէ Միջին Արեւելքի կացութիւնը անհրաժեշտ դարձնէ զինուորական միջամտութիւն մը:

ՃԱՄԲՈՒ արկածներու թիւը մտահոգիչ համեմատութիւններու հասաւ. միայն Օգոստոս 15ի տօներուն՝ 72 հոգի մեռան եւ 135 ուրիշներ ալ վիրաւորուեցան:

ՄԱՐՍԻՆԵԼԻ ածխահանքին մէջ պատարարները առաջին անգամ ըլլալով ոտք դրին 1035 մ. անցքին վրայ. տիրող հեղձուցիչ տաքին պատճառով ստիպուեցան շուտով վեր բարձրանալ: Դժբախտ հանքագործներէն 92ին մարմինները գտնուեցան: Աշխատանքի նախարարը յայտարարեց թէ այլեւս յոյս չկայ ողջ մարդ գտնելու:

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ միջազգային ընկերու-

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Նահանգներու Նոր Բիւթանիայի Հայրենակցական Վերաշինաց Միութիւնը որոշած է սանուհի մը որդեգրել Դպրոցասիրացի մէջ:

Սանուհին պէտք է ըլլայ Բիւթանիայի շրջանէն եւ 8էն 14 տարեկան: Նախապատուութիւն պիտի տրուի անոր որ կարօտ ընտանիքի կը պատկանի եւ ընդունակ է: Թեկնածուն պէտք է ներկայանայ նաեւ առողջական վկայագրով մը: Դիմել ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ՝

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Հաղորդակցութեան միջոց.— Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյէօն Սու Պուա:

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ըստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը: Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին —անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պոըվէի եւ պաքալորէայի:

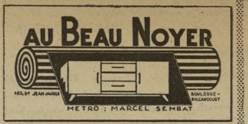
Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120 հազար ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան:

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Երթեւեկութեան միջոցներ, եկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյօն սու Պուա: Հեռ. 172 Րէնսի:

Salles de séjour Penderies - literie
Chambres - cosys Cuisines laquées
Salons-tapisserie Fauteuils-canapés lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԷՋ
ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՉՐԻ ՑԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, Bd Jean Jaurès
Boulogne - Billancourt
Métro MARCEL SEMBAT

թիւնը կը հաղորդէ որ 1955ի ընթացքին աւելի քան 52 միլիոն անձեր ճամբորդած են օդանաւով:

ՀԵՂԵՂԱՅԻՆ անձրեւներն ու փոթորիկը նիւթական մեծ վնասներ պատճառեցին ամբողջ Ֆրանսայի մէջ:

ԻՍՐԱՅԷԼԵՒՅՈՐԴԱՆԱՆԵԱՆ սահմանին վրայ նոր միջադէպեր տեղի ունեցան:

ՇՈՒԷՏԻ խորհրդային առեւտրական առաքելութիւնը երկրէն արտաքսուեցաւ. լրտեսական ցանցի մը կեդրոնն էր:

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ Թագուհին եւ իշխանը Յունաստան պիտի հասնին ուրբաթ օր:

ԵԷՄԷՆԻ կառավարութիւնը պաշտօնապէս ճանչցաւ Համայնավար Չինաստանը:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստ. 22).— Ձոյլ ոսկի 483.000, Նափոլէոն 3520, զուիցերիական 3390, անգլիական 4420, քսան տոլարնոց 17.200, Թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1085, տոլար 415, զուիցերիական 98,25, պելժիական 8,05, լիր 0,64, փեսեթա 9,10:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Սէն-Բէրէի մայրապետներուն զովասուն անտառին մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Ծնթ.— Օթօքառ առնել «Ալօպրօժ» թերթի խմբագրատան առջեւէն, իջնել Սէն-Բէրէ:

Անձրեւի պարագային, կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի:

ՎԱԼԱՆՍ.— Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը արագ ապաքինում կը մաղթէ ընկերուհի Արշալոյս Սիսլեանի (Կըրնոպլ) եւ ընկեր Գասեանի՝ իրենց կրած բժշկական գործողութեան առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ս. Թարգմանչաց մատրան Թաղական Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ եկեղեցիին.— Գառնիկ Տէրտէրեան 5000 Ֆ., Մինաս Թէքէրեան 1000, Իգնատիոսեան եղբարք 1000, Թորոս Դանիէլեան 1000, Յակոբ Փափազեան 1000, Տիկին Թիւթիւնճեան 1000 ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

— Սէն Ժեռմի (Մարսէյլ) Թաղական Խորհուրդս խորին շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Գրիգոր Պաղտասարեանի տըղուն՝ Անտէ Պաղտասարեանի, Թաղիս սրահի բեմին վեղեցիկ եւ արժէքաւոր վարագոյրի մը նուիրատուութեան առթիւ:

— Սէն Ժեռմի Թաղական Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր Հմայեակ քհնյ. Համբարձումեանէ 1500 Ֆր. ի նպաստ Թաղիս դպրոցին՝ իր սիրեցեալ մօր Տիրամայր այրի Տիկ. Մաքրուհի Համբարձումեանի մահուան առթիւ:

— Ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Զորպաճեանէ շնորհակալութեամբ ստացած է 1000 Ֆ. ի նպաստ Թաղիս եկեղեցւոյ պայծառութեան, իրենց մօր եւ զոքանչին՝ Տիրամայր Մաքրուհի Համբարձումեանի մահուան առիթով:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

11 Նոյեմբեր, Հ. Բ. Ը. Մ. յիսնամեայ յոբելենական հանդէսը, Սալ Փլէյէլի մէջ, ժամը 21էն 24:

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Ժորժ Ե.ի մէջ, ժամը 16էն 24:

Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պօղոսի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

Կարեւոր օրակարգ: Կը հրաւիրուին մեր շրջանի բոլոր ընկերները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ - ՊԱՏԱՐԱԳ

Լասիոթայի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս շաբաթ, Օգոստ. 25, առաւօտ ժամը 8ին, հանգիստաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյ բարերարներու ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ:

Սոյն հանդիսութեան կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Կ. Պոլսոյ դպրեվանքի տեսուչ՝ ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ Ծ. ՎՐԴ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10 : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 25 ՕԳՈՍՏՈՍ • SAMEDI 25 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7663 32e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3474

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐ»ԷՆ «ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐ»

•

Ներսէս Վարժապետեան Պատրիարք 1880 Դեկտ. 11 թուակիր նամակով մը Քէֆսիզեան կաթողիկոսին ղրկած էր Կրօնական Ատեանի Պայմանագիրը՝ խնդրելով որ ստորագրէ զայն «ազգասիրական խոհեմութեամբ... վասն սիրոյն միութեան Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ, որ մի է եւ անբաժանելի, եւ վասն բարձման խպառ երկպառակութեան»:

Ահա՛ թէ ինչ կը տրամադրէր Պայմանագիրը — (*Փակագծի մէջ կուտանք* Գահիրէի եպիսկ. ժողովին 1956 Մարտ 6ի Համաձայնագրին *համապատասխան յօդուածին թիւը*) —

1. *Հովուապետական իշխանութիւն տալ Հայրապետին Ամենայն Հայոց՝ գահակալ Մայր Աթոռոյ Ս. Էջմիածնի* (Գահիրէի յօդուած Բ.):

2. *Պատարագի ատեն նախ յիշել Ամենայն Հայոց Հայրապետին անունը, յետոյ՝ Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսինը* (Գահիրէի յօդ. Է.):

3. *Կիլիկիոյ թեմական առաջնորդները միայն եպիսկոպոս ձեռնադրել՝ առնելով կանխաւ հաճութիւն Ամենապատիւ Ս. Պատրիարքին Կ. Պոլսոյ եւ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան* (Գահիրէի յօդ. Զ.):

4. *Նոյնպէս այս վերջիններու «հաճութիւն»ը առնել Սիսի միաբանները Կիլիկիոյ սահմաններէն դուրս պաշտօնի ղրկելու համար* (յօդ. Զ.):

5. *Միւռոն օրհնել միայն Կիլիկիոյ թեմերուն համար:*

6. *Գրութիւններու տակ ստորագրել... Կաթողիկոս Տանն Կիլիկիոյ* (*առանց աւելցնելու* «Վարդապետ Երուսաղէմի և Եպիսկոպոս Էջմիածնի» *բառերը*):

Այս վեց յօդուածներէն չորսը գրեթէ նոյնութեամբ մտած են Վազգէն Ա.ի Համաձայնագիրին մէջ «Պատրիարք»ը «Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս»ի վերածելով:

Ինչ որ չէին կրցած ընդունիլ տալ Մարաշցի Քէֆսիզեան Կաթողիկոսին, երեք քառորդ դար վերջ փորձեցին պարտադրել իր հայրենակցին՝ Զարեհ Ա.ի, տարբեր պայմաններու տակ:

Ներսէս Պատրիարք իր նոյն նամակով կ՚արգիլէր նաեւ մանիշակագոյն վեղարի գործածութիւնը:

Իրմէ առաջ այս նոյն Պայմանագիրը (առանց 6րդ յօդուածին) ստորագրած էր Աղթամարի Խաչատուր կաթողիկոսը:

Քէֆսիզեան կաթող. 1880 Դեկտ. 20ին Ներսէս Պատրիարքին կը ղրկէ քննադատական երկար պատասխան մը: Նախ կը բողոքէ «վասն միութեան Հայաստ. Ս. Եկեղեցւոյ» բացատրութեան դէմ, քանի որ Կիլիկիոյ Աթոռը եկեղեցւոյ միութենէն անբաժան մնացած է ընդմիշտ ու կ՚առաջարկէ ուղղել զայն Էջմիածնի Կաթողիկոս Գէորգ Դ.ի:

« *Ս. Էջմիածնի այժմեան Վեհ. Հայրապետն իր գահակալութեան թուականէն ի վեր զԿիլիկիոյ Ս. Աթոռն եւ Կաթողիկոսութիւնն* «հակաթոռ, բնդվզեալ եւ հեստեալ» *եւ զԿիլիկեան լուսաւորչածին հայ ժողովուրդս «Թողէք մեռելոց թաղել զմեռեալս իւրեանց» եւայլն ըսելով համարուածելէ չէ դադրած: ...Նորատիպ Մաշտոցին մէջն ալ* «հակաթոռ եւ հեստեալ» *բառերը տպել տուած է* »:

« Իսկ գալով զվերոյիշեալ Պայմանագիրն ստորագրելու կէտին, Կիլիկիոյ Ս. Աթոռն եւ Կաթողիկոսութիւնը ոչ ես հաստատած եմ եւ ոչ Ազգ. Կեդր. ներկայ Վարչութիւնը, այլ վեցդարեան մի ազգ. Աթոռ եւ Կաթողիկոսութիւն է: ... Ուստի նուաստս այսչափ դարերէ ի վեր Ազգ. եկեղ. պատմութեանց մէջ երբեք չտեսնուած այդպիսի Պայմանագիր մը յանուն Կաթողիկոսութեան Կիլիկիոյ ստորագրելով չեմ կարող Կիլիկիոյ Հայրապետական Ս. Աթոռոյն բազմադարեան իրաւասութիւնը զոհել, եւ այնու իմ յաջորդացս եւ կիլիկեան ապագայ հայ սերնդաց մեղադրանացն արժանի ձախորդ հետք եւ յիշատակութիւն մը ձգել ազգային պատմութեանց մէջ... »:

Պայմանագրի բոլոր կէտերուն պատշաճ պատասխաններ տալէ վերջ, կ՚առաջարկէ որ եթէ ազգ. միութիւն անհրաժեշտ է՝ «բարեհաճեցէք ազգասիրաբար Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան ներկայ անուանական դիրքը յիրականութիւն վերածել» և փութացնել ներկայացուած Տեղեկագրին գործադրութիւնը:

Պոլսոյ ազգ. իշխանութիւնները չկրցան գլուխ ելլել Քէֆսիզեանի հետ, որ անյողդողդ կը մնար Կիլիկիոյ Աթոռին կրօնական եւ քաղաքական անկախութեան տեսակէտին վրայ:

Արդարութեան եւ Կրօնից Նախարար Ճէվտէթ փաշայի հետ անձնական բարեկամ ըլլալով, յաջողեցաւ Բ. Դուռնէն ուղղակի ստանալ իր Կաթողիկոսութիւնը վաւերացնող պաշտօնական պէրաթը՝ *առանց Պատրիարքարանի միջնորդութեան:*

Այս պարագան ալ երկար վէճի տեղի տուաւ: Ի վերջոյ Պատրիարքարանը նոր պէրաթ *մը առաւ իրեն համար:*

1882 *Մայիս* 12*ին մեկնեցաւ Պոլսէն դէպի Կիլիկիա:*

Վախճանեցաւ 1894 *Նոյ.* 8*ին Հալէպի մէջ,* 23 *տարուան ալմկալից պաշտօնավարութենէ վերջ:*

Պոլսոյ Պայմանագիրը *ջուրն ինկած էր իրեն շնորհիւ:* 75 *տարի վերջ նոյն բախտին արժանացաւ Գահիրէի Համաձայ*նագիրը*:*

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

•

ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՊԻՏԻ ՄԵԿՆԻ ԳԱՀԻՐԷ

Հինգշաբթի օր վերջացաւ Լոնտոնի 22*ներու ժողովը:* 18 *պետութեանց ներկայացուցիչները որոշեցին պատուիրակութիւն մը ղրկել Գահիրէ՝ ջրանցքին վարչութեան միջազգայնացման մասին գնդ. Նասրի հետ բանակցութիւններ վարելու համար: Խ. Միութիւնը, Հնդկաստանը, Սէյլանն ու Ինտոնեզիան մինչեւ վերջն ալ հաստատ մացին իրենց տեսակէտին վրայ, որ կը նախատեսէ Եգիպտոսի գերիշխանութիւնն ու միջազգային «խորհրդատու» մարմնի մը ստեղծումը՝ Սուէզի հարցին մէջ:*

Նոր Զելանտայի ներկայացուցիչը առաջարկեց պատգամաւորութիւն մը ղրկել Գահիրէ, ժողովին մեծամասնութեան որոշումները գնդ. Նասրի յայտնելու եւ անոր հետ համաձայնութիւն գոյացնելու համար: 18 *պետութեանց ներկայացուցիչները համաձայն գտնուեցան այս առաջարկին: Պատուիրակութեան պետ նշանակուեցաւ Աւստրալիոյ վարչապետը. իրեն պիտի ընկերանան Մ. Նահանգներու, Շուէտի, Իրանի եւ Եթովպիոյ ներկայացուցիչները:*

Երկար վիճաբանութիւններէ վերջ որոշուեցաւ Լոնտոնի ժողովին որոշումները հետեւեալ ձեւով ներկայացնել Նասրի.—

1) 18 *պետութեանց ներկայացուցիչները կը հաստատեն թէ, ըստ* 1888*ի համաձայնագրին, անհրաժեշտ է որ Սուէզէն անցքը ազատ ըլլայ բոլոր երկիրներու համար՝ պատերազմի թէ խաղաղութեան ժամանակ:*

2) *Որպէսզի թէ՛ Եգիպտոսի եւ թէ չահագրգռուած պետութեանց իրաւունքները անտեսուած չըլլան, Սուէզի նաւային երթեւեկը պէտք է զերծ մնայ քաղաքական պայմաններու ազդեցութենէն: Եգիպտոս պիտի ստանայ համեմատական կարեւոր շահաբաժին մը:*

3) *Այս որոշումները ամուր եւ հաստատ հիմերու վրայ դնելու համար, անհրաժեշտ է համաձայնութիւն մը կնքել Եգիպտոսի հետ: Ջրանցքին վարչութիւնն ու ծաւալման աշխատանքները պիտի վստահուին միջազգային մարմնի մը, որ պիտի վայելէ Եգիպտոսի աջակցութիւնը: Այս մարմինը կազմուած պիտի ըլլայ Եգիպտացիներէ եւ ջրանցքէն օգտուող պետութեանց ներկայացուցիչներէն, եւ իր առաջին մտահոգութիւնը պիտի ըլլայ Սուէզի բարգաւաճումն ու երթեւեկին ազատութիւնը:*

4) *Մարմինը տեղեկատու պիտի ըլլայ ՄԱԿին: Որեւէ անհամաձայնութեան պարագային, հարցին իրաւարարութիւնը պիտի յանձնուի մասնաւորաբար այդ խնդրին համար ստեղծուած միջազգային յանձնախումբի մը:*

5) *Այն կողմը որ բռնաբարէ վերոյիշեալ համաձայնագրին պայմանները, խիստ պատիժներու պիտի ենթարկուի:*

× 18 *պետութիւնները չեն ուզեր որ ժողովին որոշմնագիրը վերջնագրի հանգամանք ստանայ. այդ պատճառով ալ Գահիրէ պիտի երթան այնպիսի ներկայացուցիչներ, որոնք կրնան լեզու գտնել Նասրի հետ:*

× *Մ. Նահանգներու մէջ կը կարծուի թէ Նասր բոլորովին պիտի չմերժէ Լոնտոնի ժողովին որոշումները. այդ պարագային կարելի պիտի ըլլայ Եգիպտոսի հետ բանակցութեանց սկսիլ:*

× *Տակաւին յայտնի չէ թէ ի՞նչ պայմանաժամ պիտի տրուի Նասրի՝ իր պատասխանը յայտնելու համար:*

× *Մինչ այդ, Եգիպտոսի մէջ կը շարունակեն բողոքել Լոնտոնի ժողովին եւ այնտեղ տրուած որոշումներուն դէմ: Ալ Շաապ թերթը կը գրէ թէ կազմուած է «արաբ դիմադրական գաղտնի շարժում» մը, որ Եգիպտոսի դէմ զինեալ յարձակման մը պարագային, պիտի քանդէ արաբ երկիրներու մէջ գտնուող արեւմտեան բոլոր հաստատութիւնները: Թերթը կ՚աւելցնէ թէ շարժման պետը այս ուղղութեամբ տեսակցութիւն մը ունեցաւ կիպրական ԷՕՔԱ կազմակերպութեան ներկայացուցիչին հետ:*

× *Շէյխ Մոհամէտ Հասան էլ Պախուրի, որ Եգիպտոսի կրօնական կալուածներու նախարարն է, քարոզ մը խօսեցաւ Էլ Ազհարի մզկիթին մէջ. քարոզին նիւթն էր՝ «ընդհանուր զօրակոչն ու ազգային պայքարը»: Եգիպտոսի միւս բոլոր մզկիթներուն մէջ ալ «սրբազան պատերազմ»ի կոչեր ուղղուեցան:*

× *Միջազգային մամուլը լայն տեղ տուաւ Լոնտոնի ժողովին որոշումներուն:* Իզվեստիան *կը շարունակէ պաշտպանել Եգիպտոսը եւ միաժամանակ բուռն յարձակումներ կը կատարէ արեւմտեան պետութեանց դէմ. «Այլեւս անցան այն ժամանակները երբ Արեւմուտքը ամէն մարզի մէջ մենաշնորհեալ դիրք կը գրաւէր»:*

× *Սուրիական թերթերը, որ ցարդ աւելի մեղմ էին Տըլըսի վերաբերմամբ, կը գրեն թէ այժմ Մ. Նահանգներն են որ անցած են հակարաբական շարժման գլուխը:*

× *Անգլիոյ Աշխատաւորական պաշտօնաթերթը խորհուրդ կուտայ որ նկատի առնուի հնդկական ծրագիրը:*

× *Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարները գաղտնի տեսակցութիւն մը ունեցան՝ որոշելու համար թէ ի՛նչ պիտի*

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

•

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔ ՄԸ

Օրուան թերթերէն կ՚իմանամ թէ Մ. Նահանգներու համայնավար կուսակցութիւնը խնդրագիր մը ուղղած է Հակամերիկեան գործերու վերստուգիչ յանձնախումբին, առաջարկելով սրբագրել իր մասին տրուած վճիռ մը:

Այդ որոշման համաձայն, կուսակցութիւնը կը համարուի ենթակայ՝ Խ. Միութեան: Պարզապէս գործիք:

Խնդրագիրը կ՚ըսէ թէ շատ բան փոխուած է այժմ, եւ թէ կուսակցութիւնը այլեւս գործիք մը չէ Կրեմլինի թաթին տակ:

Եւ կը յայտարարէ.

— *Կուսակցութիւնը այժմ կրնայ քննադատել եւ կը քննադատէ Խ. Միութեան եւ ուրիշ երկիրներու համայնավար կազմակերպութեանց գործունէութիւնը:*

Չեմ գիտեր թէ ի՛նչ պատասխան տրուած է այս մեղայագրին:

Ճիշդ է որ Հիւս. Ամերիկայի կարմիրները յայտնապէս քննադատական դիրք բռնեցին, Ն. Խրուշչեւի յայտնութիւններէն ետք:

Նոյնպէս ձեղացուցիչ հարցումներ ուղղեցին լեհական, չեխական, անգլիական եւ իտալական կեդր. կոմիտէները:

Որքան կրցած եմ հետեւիլ, միայն հայկական ճակատն է որ մնաց անսասան, իր բոլորտիքեան խմբակներով:

Մինչդեռ, իրենց շահն ալ կը պահանջէր որոշ անկախութիւն, ազատ արտասահմանի մէջ:

Ես միշտ այն համոզումն ունեցած եմ թէ Երեւանի վարիչներուն մամար շատ օգտակար պիտի ըլլար այդպիսի դիրք մը:

Հոգեր եւ խնդիրներ կան, որոնց մասին խօսելու իրաւունք չունին Հայաստանի մեծ ու փոքր իշխանաւորները կամ ժողովուրդը:

Օրինակ՝ ներքին սահմաններու վերահաստատման հարցը:

Երբ ազատ արտասահմանի կարմիր «Հայաստանասէրներ»ն ալ ձայն բարձրացնեն, ուժ տուած կ՚ըլլան մեր արդար պահանջներուն:

Իրողութիւն է որ մօտաւորապէս մէկ միլիոն Հայեր ցրուած են Խ. Միութեան անծայրածիր տարածութեանց վրայ, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ զրկուած՝ ազգ. մշակոյթէ, դպրոցէ եւ եկեղեցիէ:

Հայրենիքը տեղ չունի, զանոնք ընդունելու համար:

Տնտեսականէն զատ, քաղաքական եւ ռազմական տեսակէտով ալ անհրաժեշտ է որ Հայաստանի վերադարձուին Լեռնային Ղարաբաղը, Նախիջեւանը, Ախալքալաքը, եւայլն, — համագումար 17 հազար քառ. քիլոմեթր տարածութիւն:

Տակաւին ուրիշ խնդիրներ ալ կան, որոնց հանդէպ անտարբեր կամ վերապահ դիրք բռնել՝ կը նշանակէ չըմբռնել հայրենիքին հիմնական շահերը:

Նոյնիսկ լեզուական հարցին մէջ, տարբական պայման է որ միացեալ ճակատ կազմեն Հայկական Արտասահմանի մտաւորականութիւնը եւ մամուլը:

Ոչ հայրենիքը բան մը կը շահի, ոչ ալ մայրենիքը, եթէ թութակաբար ընդօրինակեն բռնութեամբ եւ տգիտութեամբ հաստատուած ուղղագրութիւնն ու բարբարոսական օտարաբանութիւնները:

ՎԱՀԷ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՕԾՈՒՄԸ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Կիլիկիոյ ընտրեալ կաթողիկոս՝ Զարեհ Ա.ի օծումը պիտի կատարուի Սեպտեմբեր 2ի կիրակին: Այս առթիւ Մարսէյլէն Յակոբ Պապիկեան ստացած է հետեւեալ հեռագիրը.— «Կաթողիկոսին օծումը տեղի կ՚ունենայ Սեպտ. 2ին, սիրով կը հրաւիրենք ձեզ ներկայ գտնուիլ: .. Տեղապահ՝ Խորէն Եպիսկոպոս »:

ՅԱՆՈՒՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ...

Թարթիւֆներ, ոճրածին ու ոճրագործ Թարթի՛ւֆներ...

Շուրջառներով պատանքուած, չաթալթաները իրենց գլուխներուն վրայ ցցած եւ գրպանները նշխարով ու մասով յղփացուցած, մեր եկեղեցւոյ շատ «յարգարժան» պաշտպանները կը շարունակեն ականահարել Հայ Եկեղեցւոյ միութիւնն ու Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան հիմերը:

Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ անունով, հասարակ տեսակի փերեզակներ, Հայաստանեայց Եկեղեցին փոխակերպած են գաւառական տօնավաճառի եւ եպերելի չահաստանի:

Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ անունով, արկածախնդիրներ եւ իր անունը տալ չխիղճող «կայսերապաշտութեան» մը վկայեալ գործակալներ՝ ներկայիս Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը կը մխրճեն Սուէզի Ջրանցքի ջուրերուն մէջ:

«Կեցցէ Սովետական Միութիւնը» լիահագագ ճիչերով է, որ «Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Պաշտպանութեան Համախմբում»ի մեր «Եկեղեցապաշտպաններ»ուն կողմէ ժամով վարձուած ճչակներ (նկատելով որ մեր «յարգարժան» ընտրանին զգուշացած էր երեւելէ), առջի օր, Սահակեան մարզադաշտի միթինկին ընթացքին Կաթողիկոսարանի հարցերն ու Սուէզի Ջրանցքի խնդիրը միախառնած են Արեւմուտքի դէմ ոխի ու ատելութեան քաղաքականութեան:

Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ անունով, այսօր դիմում կը կատարեն Հաւատացեալներու ապագայ Խալիֆային, պաշտպանելու համար «Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Պաշտպանութեան Համախմբում»ը, դիտապաստ գետին փռելու՝ Անթիլիասի ընտրեալ Գահակալ Զարեհ Ա.ը եւ պատժելու ու պատուհասելու բոլոր անոնք, որոնք կը ցանկան անաղարտ ու անվտանգ պահպանել Կիլիկիոյ Աթոռին անկախութիւնն ու գերիշխանութիւնը:

Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ անունով, փառասիրութենէ եւ քինախնդրութենէ կրծուած վեղարաւորներ՝ իրենց խիղճը աճուրդի հանած եւ ագուէսամիտ մեր «ընտրանի»ին եւ յոռեգոյն կասւի փողոցայիններու զօմարտակին դաշնակցած, հրապարակներու վրայ սակարկութեան նստած են եկեղեցւոյն գին կտրողներու հետ:

Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ անունով, իրենց սրբութիւնը հաշուեյարդարի ենթարկած եպիսկոպոսներ եւ իրենց աքեմը ոտնակոխող խաբեբաներ, կը գինակցին Մոսկուայի վկայեալ ու կնքեալ գործակալներուն հետ, որոնց առաքելութիւն վստահուած է Հայ Եկեղեցւոյ պայծառութեան հետ քարուքանդ ընել նաեւ Հայ համայնքին միասնականութիւնը:

Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ անունով, էապէս համայնավարութեան վաճառուած կուսակցութիւններ եւ անոնց օրկանները (որոնք մեր «ընտրանի»էն կը հովանաւորուին) կը փորձեն ամէն առաւօտ քիչ մը աւելի եւս խեղդամահ ընել բարեպաշտիկ դարաւոր այն զգացումները, զորս Հայեր անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր կը տածեն իրենց սրբազան հաստատութիւններուն ու հոգեւորականութեան նկատմամբ:

Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ անունով, մարդիկ ամիսներէ ի վեր կը խափանարարեն այն սրբազնասուրբ սկզբունքները, որոնք անհամար դարերէ ի վեր եղած են մեր գոյութեան խարիսխ ու կռուան:

Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն Սրբոյ անունով, ուսընդանութ եւ թեւանցուկ, անմեղ դպիրի շապիկ հագած պարարտաքսակ քաղքենիներ, սրբազանմետալներու փոխան իրենց լամբակին Մուրճ ու Մանգաղ կրող համայնավար գործակալներ, հասարակ տեսակի սիկարեաններ, ճախճուտներէն զօրագրուած բոկոտն գատարկապորտներ ու վիժած ու վրիպած աստուածաբաններ կը ցանկան հրկիզուած Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ շուրջ խօլ ու դիւային շուրջպարի մը ելլել:

Բայց որովհետեւ գո՛յ է ու պիտի մնայ Հայոց Աստուածը,

Բայց որովհետեւ կայ դիմադրական ժողովուրդ մը, որուն հաւատքը՝ հակառակ բոլոր դաւերուն ու դաւադրութիւններուն, անյողդողդ կը մնայ,

Բայց որովհետեւ ունինք հեռատես, իրապաշտ ու վճռական ղեկավարութիւն մը,

Եկեղեցւոյ ու Հաւատքի բոլոր թշնամիներուն հրէշային սադրանքները պիտի դառնան կաւ ու փոշի:

Եւ յանու՛ն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, Մի եւ Անբաժանելի Հայաստանեայց Եկեղեցին, Անկախ եւ Ինքնիշխան Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը, Հզօր ու Միակամ Հայ համայնքը, ինչպէս միշտ, յաղթական դուրս պիտի գան:

(Խմբ. «Ազգ»ի) ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱԹ

36.000 ՖՐԱՆՔՆՈՑ ԹՈՒՂԹԻ ԿՏՈՐԸ

Մանրադէտներու շրջանակէն դուրս ալ քիչ թէ շատ շահագրգռական ըլլալու է ամէնէն թանկագին նամակադրոշմի հետաքրքրական պատմութիւնը: Պոլսահայ նամակադրոշմի մեծ վաճառական եւ մասնագէտ՝ Մարտիրոս Արայճեան, 1905ին «Մանզումէ»ի մէջ սիրուն քլիշէներով ներկայացուցած էր Մորիս կղզիի թանկագին նամակադրոշմներու պատմութիւնը՝ ընթերցողներու խնդրանքով: Կը յուսամ թէ հետաքրքրական է այսօր ալ.—

«Անգլիա իր բոլոր գաղթականութիւններով 1840էն ի վեր բազմատեսակ թղթադրոշմներ հրապարակ հանած է: Մորիս կղզին (Հնդկաց ովկիանոս) 1815էն ի վեր Անգլիոյ կը վերաբերի: 1847 Նոյ. ամսոյ մէջ նոյն տեղւոյն համար յատկապէս շրջաբերութեան դրուեցան երկու տեսակ նամակադրոշմ, որոնք շատ քիչ ատենի մէջ իրենց շրջանը բոլորեցին եւ անակնկալ ու միեւնոյն ժամանակ զուարթ պատճառով մըն ալ դադրեցան շրջաբերութենէ եւ իրենց տեղ ուրիշներ հրապարակ հանուեցան: Երեւակայել թէ մէկ քանի օրուան գործածութեամբ ո՛րքան դժուարագիւտ եղած են այս դրոշմները: Մորիս կղզին առաջին շրջանին այս երկու տեսակները աշխարհի բոլոր տէրութեանց կողմէ հրապարակուած ա՛յնքան բազմատեսակ դրոշմներուն մէջէն... կարծես ամէնէն բախտաւորը եղած են, ամէնէն թանկագինը եւ դժուարագիւտը: Ցարդ 27 հատ միայն գտնուած են այս թղթադրոշմներէն, որոնց իւրաքանչիւրը բարձր գիներով ծախուած է: ... Հոս բացատրեմ թէ Մորիսի առաջին շրջանի այս դրոշմները, որոնք ա՛յնքան դժուարագիւտ են եւ դրոշմի վաճառականներու եւ հաւաքիչներու կողմէ ա՛յնքան տենդոտ հետաքրքրութեամբ հետախուզութեանց առարկայ դարձած են, ի՞նչպէս են եւ ի՞նչ ձեւ ունին:

Ասոնք երկու հատ են նոյն ձեւով, բայց գոյնով եւ անուանական արժէքով կը տարբերին իրարմէ: Իրենց վրայ կը պատկերեն պսակ ի գլուխ Անգլիոյ Վիքթորիա թագուհիին դէմքը, որ ձախակողմ դարձած է: Մէկը 1 բէննի, նարնջագոյն է, եւ միւսը 2 բէնս, կապոյտ: Մէկ բէննինոցին պատկերին յատակը հազիւ տեսանելի նրբակերտ կէտադրութիւններ կան ուղղահայեաց կերպով, նաեւ աջէն ձախ շեղակի վերէն վար նոյն նրբակերտ կէտադրութիւններով խաչաձեւուած է: 2 բէնսնոցին պատկերին յատակը 1 բէննինոցին ձեւով է թէեւ, սակայն սա՛ տարբերութեամբ որ խոշոր կէտադրութիւնները ձախէն դէպի աջ կ՚ուղղուին: Իրենց շրջանակը երկայն ուղղահայեաց քառակուսի ձեւով է: Շարափշիկ (ակռայ) չունի: Իրենց ծաւալին չափը՝ լայնութիւն եւ երկայնութիւն՝ 20×24 հազարամեթր է: Կը կրեն սա խօսքերը. վերի կողմը՝ փոսթաժը, վարը՝ վուան բէննի կամ թու բէնս, աջ կողմը՝ Մորիթիւս, ձախը՝ փոստ օֆիս: Թագուհիին պատկերին վզին վարի մասին վրայ դժուարատեսանելի ժի, պէ. սկզբնատառերը կան, որ դրոշմները յօրինող փորագրիչին անունն է՝ «ժի. Պարնարտ»:

Երբ Մորիս կղզին մէջ նամակատուն մը կը հաստատուի, տնօրէնը փորագրիչ Պարնարտի կը յանձնարարէ սապէս նամակի երկու դրոշմներու պատրաստութիւնը: Փորագրիչը դրոշմները յօրինելու համար նախատիպ օրինակցու մը գծագրելով կը սկսի: Աշխատութեան միջոցին կարգը կուգայ ձախակողմի գրերուն: Բայց փորագրիչը մոռցած էր նամակատան տնօրէնին ըսած բառերը: Ի՞նչ ընել հիմակ: Առաջին բառը «փոստ» էր, կը յիշէ, միւսը ի՞նչ էր... ի զուր կը փորձէ միտքը բերելու: Իրիկուն էր. նամակատունը գոցուելուն 8 վայրկեան կար. վերջապէս արտորանօք կը վազէ դէպի հոն, տնօրէնին հարցունելու համար թէ ի՞նչ բառեր էին անոնք: Երբ նամակատուն կը հասնի, կը տեսնէ որ գոցուած է. այն ատեն յանկարծ ճակատը կը նշմարէ «փոստ օֆիս» բառերը, որ անգլերէն լեզուով կը նշանակեն նամակատուն: Իսկոյն գրպանէն թղթապանակը հանելով՝ ուրախութեամբ այդ բառերը կ՚ընդօրինակէ, գոհութեան հառաչ մը արձակելով թէ մոռցած բառերը գտած էր: Մէկ քանի օր յետոյ տնօրէնին կը յանձնէ «փոստ օֆիս» բառերով շինուած մաս մը քանակութեամբ դրոշմներ, որոնք շրջաբերութեան կը դրուին անմիջապէս: Մէկ քանի օր այս թղթադրոշմները կը գործածուին: Բայց օր մը յանկարծ տնօրէնը կը նշմարէ որ վրիպակ մը կայ անոնց մէջ, փոխանակ փոստ փէյտ ըլլալու, որ անգլերէն նամակադրոշմ կը նշանակէ, փոստ օֆիս է եղեր — նամակատուն: Կը բարկանայ եւ այս ծաղրելի սխալը չտարածելու համար անմիջապէս դրոշմներուն գործածութիւնը կ՚արգիլէ: Բայց ժամանակը անցած էր, յանձնուած կարգ մը նամակներ պայուսակներու մէջ ամփոփուած չղենա՝ դրուած ճամբայ ելած էին արդէն. վերադարձը անկարելի՛ էր: Տնօրէնը կը կանչէ փորագրիչը, կը յանդիմանէ սխալին համար, դրոշմներուն կաղապարները, փորագրիչին քով մինչեւ այն ատեն տպագրուած բոլոր դրոշմները եւ նամակատան մէջ գտնուածները, ամէնքը մէկանց կ՚այրէ կ՚ոչնչացնէ տնօրէնը, իր աչքին առջեւ: Այսպէս, Մորիս կղզին այս առաջին շրջանի թղթադրոշմները, որոնք փոստ օֆիս բառերը կը կրեն, այսօր ա՛յսքան հազուագիւտ դարձած են: Անոնց յաջորդած են երկրորդ շրջանի դրոշմները փոստ փէյտ բառերով:

Անցած տարի դիպուածով գտնուեցաւ Մորիս կղզիին առաջին շրջանին պատկանող 2 բէնսնոց փոստ օֆիս սքանչելի եւ անվթար՝ ցարդ գտնուածներէն շատ գեղեցիկ դրոշմ մը, որ Լոնտոնի մէջ աճուրդի դրուելով աներեւակայելի գինով մը ծախուեցաւ: Նախ 12.500 ֆրանքէն սկսաւ աճուրդը: Վերջապէս Անգլիոյ գահաժառանգին՝ Կալլէսի իշխանին կողմէ 36.250 ֆրանքի գնուեցաւ» (Մանզումէի էֆքեար, Կ. Պոլիս 1905):

Հ. Ե. Պ.

Փ. ԱՐՄԱՒԻՐ ՄԵԼԻՔԵԱՆ որ հոլանտական Քա-էլ-էմ ընկերութեան Պարսկաստանի ընդհանուր գործակալն է, Յուլիս 14ին պարգեւատրուած է Կանաչ Նասոյի նշանով՝ Հոլանտայի Ժիւլիանա թագուհիին կողմէ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԹՈՎՄԱՍ ՖԱՍՈՒԼԵԱՃԵԱՆ

Բազմերանգ է ու ճոխ արեւմտահայ թատրոնի պատմութիւնը:

Պատմութիւն մը հրաշալեղ, որուն մասնանը երբ թղթատենք, անոր բոլոր էջերուն մէջ կը հանդիպինք անպայման անուններու որոնք հակառակ որ երբեք թատերական որեւէ դպրոց չեն յաճախած, որեւէ վարպետի ցուցմունք ու թելադրութիւն չեն տեսած, այլ սակայն շնորհիւ իրենց ընդոծին յորդահոսան տաղանդին գործած են հրաշքներ եւ յաղթանակէ յաղթանակ առաջնորդած են Հայոց Թատրոնը:

Հերոսական է եղած անոնց աշխատանքը, վասնզի գործած են այնպիսի շրջանի մը, ուր բռնապետութիւնը իր գիշատիչ մագիլներով ամէն բոպէ սպառնացած է քանդել ու կործանել ամէն խոյանք դէպի լոյսն ու ճշմարտութիւնը:

Այդ խնկելի անուններէն մին է՝ Թովմաս Ֆասուլեաճեան:

Ծնած է 1843ին, Կ. Պոլսոյ Ֆէնէր արուարձանին մէջ: Բարեկեցիկ եւ աչքի զարնող ընտանիքի զաւակ, փոքրիկ Թովմասը իր ուսումը ստացած է իր ծննդավայրին Գում-Գափու թաղին ազգային վարժարանին մէջ:

Մատաղ տարիքէն արդէն, Թովմասի մէջ ցայտուն կերպով երեւան եկած են բեմական շնորհքն ու տաղանդը:

Արդարեւ, պատանին դպրոցական դրասեղաններուն վրայէն իսկ, հիանալիօրէն կ՚ընդօրինակէր ու կը կապկէր իր ուսուցիչներուն խօսակցութիւնն ու շարժուձեւերը եւ ատոր համար ալ յաճախ կը պատժուէր:

Այս պարագան բացայայտօրէն ցոյց կուտայ իր մէջ գտնուող այն ընդոծին կոչումը, բեմական արուեստի անխարդախ տաղանդը, որ թերեւս իր ժամանակին աննկատ մնացած էր իր շուրջիններէն:

Բոլոր դերասաններուն համար կայ եւ գոյութիւն ունեցած է, իրենց սկսնակի շրջանին, կապկելու հակում մը: Սովորական, անտաղանդ դերասանները դատապարտուած են յաւէտ մնալու այդ շրջանին մէջ, իսկ անոնք որոնք բնածին տաղանդով մը օժտուած են, դիւրաւ կարողացած են թօթափել իրենց վրայէն այդ փուշին եւ յաղթական կերպով մը անցած են վասնզաւոր այդ բիւպիէռնը եւ մտած ստեղծագործութեան ինքնատիպ կալուածի մը մէջ:

Ատոնցմէ է եղած եւ Թովմաս Ֆասուլեաճեան:

Թէեւ նրբամիտ եւ ուշիմ տղայ, սակայն ծոյլ ըլլալուն, կանուխէն կը մեկնի դպրոցէն:

Ֆրանսացի մեծանուն դերասան Անտրէ Լըֆորի կը հարցնեն օր մը թէ ի՞նչ բանէ մղուած նետուած է բեմ եւ հետեւած դերասանական ասպարէզին: Բարեմիտ ժըպիտ մը շրթունքին, ողբացեալ դերասանը, «Թօփազ»ի առաջին ստեղծագործողը կը պատասխանէ.

— Որովհետեւ ի ծնէ ծոյլ էի...:

Կարելի՞ է նոյնը ըսել նաեւ Թովմաս Ֆասուլեաճեանի համար:

Իր կենսագիրները վստահ բան մը չեն ըսեր այդ մասին:

Առաջին անգամ Թովմաս բեմ կ՚ելլէ, մասնակցելով Խասգիւղի դպրոցական ներկայացումներուն (1853): Անկէ ետք, Արեւելեան Թատրոնի դերասանական խումբին գլխաւոր ուժերէն մին կ՚ըլլայ, ստանձնելով երիտասարդ սիրահարի դերեր, եւ սակայն իր բեմական իսկական արժէքը կը հռչակուի Զմիւռնիոյ բեմէն, ուր գացած էր արեւմտահայ թատրոնի ուրիշ մէկ հսկային՝ Էքշեանի հետ, թատերական շրջապտոյտով մը (1862):

Զմիւռնիոյ մէջ Ֆասուլեաճեան կ՚ամուսնանայ և յաջորդ տարին կնոջը հետ կ՚անցնի Տրապիզոն, ուր տեղական խումբ մը կազմակերպելով, քանի մը ներկայացումներ տալէ ետք, կը մեկնի Կովկաս, արեւելահայ նորածիլ թատերական շարժման սատար հանդիսանալու համար:

Երկար ժամանակ Ֆասուլեաճեան ամոլը կը գործէ հոն, Կովկասի եւ Հարաւ. Ռուսիոյ հայաշատ կեդրոնները, եւ այր ու կին մեծ հռչակ կը շահին Քաթէրին Հովուըրտի եւ Էտըլվուտի գլխաւոր դերերով:

Քանի կը տարածուի Ֆասուլեաճեանի համբաւը, այնքան կը սաստկանան չար լեզուներու եւ նախանձողներու յարձակումները:

Զմշկեան, Արեւելահայ թատրոնի հիմնադիրներէն մին, «Փորձ» ամսագրին մէջ «Թատերական Յիշողութիւնից» յօդուածով կը յարձակի Ֆասուլեաճեանի վրայ, գրելով. «Նա Կովկաս է եկած միմիայն փող վաստակելու դիտումով, առանց նըկատի ունենալու բեմական արուեստին նոյնիսկ տարրական պահանջները»:

Ի՛նչ չափով ճիշդ էր սակայն այս քննադատութիւնը:

(1 - Շար.) ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՊԻԱՐԻՑ՝ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԱՄԱՐԱՆՈՑԸ

●

Պիարից այսօր կորսուած եւ ամայի անկիւն մը պիտի ըլլար, եթէ չըլլար կայսրուհի Ժօզէնի տը Մոնթիժօն։

1038ին կը սկսի պատմութիւնը, երբ ձկնորսներու պարզ գիւղ մըն էր։ Մօտ տասը դարէ ի վեր փոխուած չեն իր բարքերը։ Կէտձուկեր չկան այլեւս, բայց կան շրջիկներ։

Ժօզէնի Նափոլէոնի անցքն էր որ փոխեց գիւղին ճակատագիրը։ Վիքթոր Հիւկօ կը գրէր թէ՝ «կը վախնամ որ Պիարից նորոյթ դառնայ։ Արդէն Մատրիտէն կուգան, շուտով Փարիզէն ալ կրնան գալ»։

Պալատը իր հետեւորդներով, կառքերով բոլորովին փոխեց դիմագիծը այս գեղջկական ծովափին։ Եւ ձկնորսները դժգոհ չմնացին այս երեւոյթէն։

Տասնըհինգ տարի անընդհատ ականատես անձեր անկէ անցան — Վիւրթէմպէրկի Թագաւորը, Պելժիոյ Լէոփոլտը, Իզապէլ Թագուհին։ Երկար ատեն Թագաւորներու ժամադրավայրը դարձաւ։ Հոն գացին, հիանալու իր անբաղդատելի գեղեցկութեան վրայ, Անգլիոյ Վիքթորիա Թագուհին, Էդուըրդ Է., Աւստրիոյ կայսրուհին, Ռուսիոյ Մառի ցարուհին, Շուէտի Օսկարը, Փորթուգալի Ամելին, Սերպիոյ Նաթալին եւ Ալեքսանդրը, Ալֆոնս Գ.ը, Հանովրի Թագաւորը, Պարսից Շահը, կայսրուհի Զիթան։

Բ. աշխարհամարտի միջոցին, գրաւման շրջանին, գրեթէ այլափոխուեցաւ Պիարիցի դիմագիծը։ 500 տուն մասամբ կամ ամբողջովին քանդուեցան, փողոցներ եւ պողոտաներ քայքայուեցան։

Վերաշինելու համար այս աւերները, երեսուն տարեկան քաղաքապետ մը՝ Կի Փըթիթ գործի գլուխ անցած է։ Տասը տարուան մէջ յաջողեցաւ վերահաստատել շքեղութիւնը քաղաքին։

Պիարից վերագտաւ իր վայելչութիւնը եւ թարմութիւնը։ Փարմի օդակայանը, որ ամէնէն արդիականն է Ֆրանսայի, աւարտած է երկու տարիէ ի վեր։

500 միլիոն ֆրանք պիտի ծախսուի վերանորոգելու համար Օթէլ տիւ Փալէն, որ Ֆրանսայի, նոյնիսկ Եւրոպայի, ամէնէն շքեղ եւ ճոխ պալատը պիտի ըլլայ։

Քսան տարիէ ի վեր մտահոգութեան մատնուած են ո՛չ միայն Պիարիցի ժողովուրդը, այլեւ Ֆրանսայի Պանդոկներու Սէնտիքան, որովհետեւ ամերիկացի եւ քանատացի յաճախորդները, իրենց ճաշակին համապատասխան հանգստաւէտ պանդոկներ չեն գտներ Ֆրանսայի մէջ եւ կը նախընտրեն Սպանիա եւ Իտալիա երթալ։ Գալ տարի Պիարից պիտի կրնայ անոնց տալ իրենց երազած պալատը։ Կայսերական Պանդոկը գրեթէ պզտիկ կուգար այլեւս, եւ միտք ունէին փակելու։ Պիարիցի մէջ ընկերութիւն մը պիտի կազմեն, նորոգելու համար այս պանդոկը։ 120 միլիոն ֆրանք պիտի տրամադրուի շէնքին ճակատը մաքրելու եւ նորոգելու, 280 միլիոն (150ի վրայ) 30 սենեակներուն մաքրութեան եւ սարքաւորումին, 300 միլիոն պիտի ծախսուի մնացեալ 120 սենեակներուն համար, եւ պիտի աւարտի երկու տարիէն։ Պանդոկին երրորդը բաց պիտի մնայ ամբողջ տարին։

Իր շքեղ երկու պանդոկներով, օդակայանով, ձիարշաւով եւայլն, Ֆրանսայի առաջնակարգ օդափոխութեան վայրերէն մէկը պիտի ըլլայ դարձեալ։

ԳՐԻԳՈՐ ՎՐԴ. ԽԱՉԵՐԵԱՆ

Անցեալ Յունիս 23ին Ռապաթի (Մարոք) մէջ քահանայական ձեռնադրութիւն ստացաւ Գրիգոր Խաչերեան։

Նորընծայ վարդապետը բնիկ Թոգատցի է։ 1915ին աքսորուած է Տէր Զօր, ուր կորսնցուցած է ծնողքը եւ որբացած փոքր տարիքին։ Զինադադարէն վերջ պատըսպարուած է հետզհետէ Ուրֆայի, Հալէպի եւ Անթիլիասի որբանոցներուն մէջ։

1924ին, ուրիշ որբերու հետ միասին, եկած է Ֆրանսա եւ աշխատած Սէն Շամոնի շրջանի ագարակներուն, յետոյ ալ՝ զանազան գործարաններու մէջ։ Սէն Շամոնի մէջ ամբողջ տասը տարի հայերէնի դաս տուած է իր համեստ միջոցներով։ 1934–35 ծառայած է ֆրանսական բանակին մէջ իբրեւ ենթասպայ։ Մասնակցած է 1939ի պատերազմին եւ 1942ին Գերմանիա աքսորուած։

1927էն ի վեր կոչում զգացած է կուսակրօնութեան։ 1949–50՝ տարի մը, պաշտօնավարած է Սէվրի Ս. Մուրատեան վարժարանին մէջ

Ի վերջոյ, շնորհիւ իր յամառ աշխատանքին, յաջողած է՝ զանազան քննութիւններ անցընելով՝ ընդունուիլ Ռապաթի Մեծ Դպրեվանքը (Կրան Սէմինէր), ուր վեց տարի հետեւած է աստուածաբանութեան, իրաւագիտութեան եւ յարակից ուսումներու։

Շրջանը աւարտած է յաջողութեամբ եւ շուտով պաշտօնի պիտի կոչուի։

Հակառակ անոր, որ ներկայիս պիտի ծառայէ ֆրանս. թեմերու մէջ, նորընծայ վարդապետը իբրեւ ջերմ հայրենասէր, սրտովին կապուած է հայութեան հետ։ Կը ստանայ ութ հայերէն թերթեր եւ իր մասնակցութիւնը կը բերէ մարոքահայութեան ազգային կեանքին։

Ահա՛ որբ մը, որ ինքնաշխատութեամբ հասած է իր փափաքին իրականացման, ինչ որ շնորհաւորելի է։ Հ.

Մուրացկան մը, Սկովտացիի մը դուռը կը զարնէ։ Պզտիկ տղայ մը կը բանայ դուռը։ Մուրացկանը ողորմութիւն կ'ուզէ։ Տղան կ'երթայ հօրը ըսելու։ Քիչ վերջ կը վերադառնայ եւ կ'ըսէ մուրացկանին.

— Հայրիկս կը հարցնէ թէ կը ծխե՞ս։

— Անշուշտ, կը պատասխանէ մուրացկանը, կարծելով թէ ծխիկ պիտի տայ իրեն։

— Այն ատեն, հայրիկս լուցկի կ'ուզէ, կը յարէ պզտիկը։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՑԱՒԱԼԻ ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Օգոստոս 14 թուակիր նամակ մը ստացանք եկեղեցասէր հայ Տիկինէ մը՝ ստորագրուած Ա. Մ.։ Տիկինը կը պատմէ թէ Աստուածածնի կիրակին, ուրիշ բազմաթիւ հայրենակիցներու հետ, փութացած էր Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցին՝ ներկայ ըլլալու համար Ս. պատարագին եւ խաղողօրհնութեան, ինչպէս յայտարարուած ալ էր «Յառաջ»ի մէջ։

Հասարակութիւնը, սակայն, ժամերով սպասեց, կը պատմէ Տիկինը, որ Անուշաւան վարդապետը գայ պատարագելու եւ խաղողօրհնէքը կատարելու ինչպէս կարգադրուած էր։ Ի վերջոյ, հոգաբարձութիւնը կը հեռաձայնէ Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցին որ վերջին վայրկեանին քահանայ մը կը ղրկէ։

Եւ Տիկինը կը վերջացնէ նամակը շեշտելով.— «Արդ, երբ եկեղեցականը մեծ տօնական օրուան մը կարեւորութիւնը զանց կ'առնէ եւ անհոգութեամբ կը բացակայի, հոգ չէ թէ բազմութիւնը անհամբերութեամբ կը սպասէ, ժողովուրդին հաւատքը ո՞ւր կը մնայ»։

Այս առթիւ խմբագրութիւնս պարտք սեպեց դիմել եկեղեցական իշխանութեան ճշդելու համար այս ցաւալի դէպքին պատճառը։ Եկեղեցւոյ դիւանէն մեզի ըսուեցաւ որ Անուշաւան վարդապետ յուր չէ ունեցած թէ այդ օրը պէտք է Առնուվիլ երթար, մինչ կը կարծուէր թէ ժամանակին լուր տրուած էր իրեն։ Երբ Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանը տեղեկացած է այս թիւրիմացութեան, անմիջապէս քահանայ մը ղրկած է։

Անշուշտ փափաքելի է որ նման թիւրիմացութիւններ չկրկնուին։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԻԱԲԱՆԱԿԱՆ ընդհանուր ժողովը կը գումարուի Օգոստոսի վերջը, համաձայն արեւելքի եւ Պոլսոյ թերթերու տեղեկութեանց։

Այս ժողովին կը մասնակցի նաեւ Ասողիկ Ծ. Վարդապետ Ղազարեան, Աւստրալիոյ առաջնորդ, որ Օգոստոս 27ին Մելպուրնէն կը մեկնի Երուսաղէմ։ Ասողիկ Ծ. Վարդապետ ապա պիտի անցնի Էջմիածին, ուր հաւանաբար եպիսկոպոսանայ։

Վարդապետը Մելպուրն կը վերադառնայ Դեկտեմբերին։

ԲԱՆԱՍԷՐ, ուսուցիչ եւ համալսարանի Պատմագիտութեան թարգմանիչ Պ. Հրանդ Տէր Անդրէասեան, Պոլսոյ համալսարանին կողմէ ուսումնասիրութեան համար ղրկուած է Վենետիկ։ Պ. Տէր Անդրէասեան Մխիթարեան հայրերու հարուստ մատենադարանի ձեռագիրներուն եւ հայ մատենագիրներու գործերուն բաղդատական ուսումնասիրութիւնը կը կատարէ վանքին մէջ։

ՖՐԵԶՆՈՅԻ (Քալիֆորնիա) Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին տաճարն ու գաւիթը հրոյ ճարակ եղան Յուլիս 30ին։ Նիւթական վնասը կը հասնի 40.000 տոլարի։

ԿԵՍԱՐԻՈՅ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին վերջերս նորոգուած է բարեսէր ազգակիցներու նիւթական եւ բարոյական աջակցութեան շնորհիւ։

Ս. Աստուածածնի վերափոխման տօնը մեծ հանդիսութեամբ տեղի ունեցած է Օգոստոս 12ին ի ներկայութեան ստուար բազմութեան մը, հակառակ տիրող անտանելի տաքին։

Նոյն օրը տեղի ունեցած է երեք մկըրտութիւն։ Մեռելոցի օրը, տեղւոյն հոգեւոր հովիւ՝ Հայկազուն Ա. քահանայ Կարապետեան հոգեհանգստեան պատարագէն ետք՝ երթալով գերեզմանատուն, քանի մը աւելի ննջեցեալներու հողակոյտերը օրհնած է։

ՍԱՄԱԹԻՈՅ Հայ Կաթողիկէ Անարատ Յղութեան Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ հարիւրամեակը կը լրանայ յառաջիկայ տարի։ Այս առթիւ Գրիգոր Թ. Ծ. Վրդ. Զարդըլեան ձեռնարկած է եկեղեցւոյ արմատական նորոգութեան։

ՍԵՊՏ. 11ԻՆ ՀՐԱՏ ՄՈԼՈՐԱԿԸ ԵՐԿՐԻՆ ՊԻՏԻ ՄՕՏԵՆԱՅ...

Գիտնականները պատրաստութեան մէջ են։ Ակնարկները դարձեա՛լ ուղղուած են Հրատ մոլորակին, որ, անկասկած, ամէնէն... ժողովրդականն է։ Սակայն, այս անգամ հարցը չի վերաբերիր «Հրատցի»ներու, որոնք երկար ատեն զբաղեցուցին մարդոց երեւակայութիւնը։

Հարցը զուտ գիտական է։

Հրատ մոլորակը բազմաթիւ անգամներ «քննութեան» ենթարկուած է գիտնականներու կողմէ։ Լաւագոյն առիթը, այս մոլորակը մօտէն տեսնելու, այն ատեն է, երբ Հրատը եւ Երկրագունտը կը գտնուին իրարու հակադիր կերպարանքի մէջ, երկուքն ալ՝ արեւուն մէկ կողմին վրայ։ Այս պարագան կը կրկնուի իւրաքանչիւր երկու տարի եւ քառասունըհինն օրը անգամ մը։ Երկու մոլորակներուն դիրքին համաձայն՝ 46էն 400 միլիոն քիլոմեթրի անջրպետ մը կը գոյանայ, ամէն անգամ։

1954ին, սովորականին նման, Հրատը կրկին մօտեցաւ երկրագունտին։ Ամերիկեան աստղաբաշխներու խումբ մը, նախօրօք հաստատուեցաւ Հիւսիսային Ափրիկէ, ուրկէ աւելի յստակ կարելի էր տեսնել կարմիր մոլորակը։ Միեւնոյն ատեն, կազմուեցաւ նաեւ «Հրատ Կոմիտէ» մը, որուն անդամները, զանազան երկիրներու մէջ այս ուղղութեամբ ձեռք ձգուած արդիւնքները բաղդատեցին երկար ատեն։

Բազմածախս ու տքնաջան այս աշխատանքները սակայն, մեծ արդիւնք չեն տուած։ Յայտնի է միայն, որ եղանակային փոփոխութիւններ գոյութիւն ունին Հրատի մէջ։ Տարօրինակ պարագայ մը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (129)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՈՒՈՒՄ ԵՆ

1.— ՌՇՏՈՒՆԻՔ

— Նա նոյնպէս ծխում էր... եւ չարագուշակ ծուխը մոխրագոյն ամպիկներով տարւում էր ծովային մեղմ հովերի հետ։ — Այնտեղ ծխում էր եւ Սամուէլի սիրտը...։

Նա այլեւս չկարողացաւ իրան պահել, հարցրեց.

— Պատմի՛ր, Մալխաս, ի՞նչ է պատահել։

— Ցաւալի է, տէր իմ, շատ ցաւալի, խօսեց սուրհանդակը վշտալի ձայնով։ Ի՞նչպէս պատմեմ...։

— Ասա՛, ինչ որ գիտես, ոչինչ մի ծածկիր։

Նա դարձեալ մնաց շփոթութեան մէջ։

— Ո՞վ ոչնչացրեց այդ բոլորը։

— Քո հայրը, տէր իմ։

— Իմ հա՞յրը... գոչեց որդին եւ, կարծես, կայծակով շանթեցին նրա ճակատը։ Նա ձեռքը տարաւ, բռնեց գլուխը, եւ մի քանի րոպէ մնաց լուռ։

Մալխասը աւելացրեց.

— Քո հայրը Պարսիկների հետ եկաւ եւ կործանեց բոլորը...։

— Ի՞նչպէս եկաւ... ի՞նչպէս մտաւ կղզին...։

Մալխասը պատմեց, թէ նրանք եկել էին ծովային ճանապարհով, Վանայ կողմից։ Գիշերով պաշարել էին կղզին, երբ ամէնքը քնած էին։ Եթէ ցամաքի ճանապարհով եկած լինէին, ի հարկէ, կը պատահէին վոըշիկներին, եւ նրանց անտառների մէջ իրանց վարձը կը ստանային...։ Այդ վտանգից խոյս տալու համար, արշաւանքը կատարել էին գիշերով եւ ծովային ճանապարհով։ Եւ իրանց անակընկալ յարձակմամբ կարողացել էին տիրել թէ՛ կղզուն եւ թէ իշխանական ամրոցին։

Սուրհանդակի պատմութեան մէջ մի կէտ աւելի գրաւեց Սամուէլի ուշադրութիւնը, թէ արշաւանքը կատարուել էր Վանայ կողմից։ Ուրեմն, Վանը անցել էր թշնամու ձեռքը։ Նա փոքր ինչ զայրացած կերպով դարձաւ դէպի սուրհանդակը, ասելով.

— Եթէ դու քեզ յանձնած նամակը իւր ժամանակին տեղ հասցնէիր, գրանցից եւ ոչ մէկը չէր կատարուի։

— Ես շուշացայ, տէր իմ, ես Թուչանի Թուխչքով հասայ, տէր իմ, բայց մինչեւ իմ հասնելը, ամէն ինչ կատարուած էր։

Նամակի մէջ հաղորդել էր Սամուէլը սպառնացող վտանգը։ Բայց, դժբախտաբար, նա ինքն է արել մեծ սխալը, ուշացնելով նամակը։ Այդ սխալի մէջ նա եւս մեղաւոր չէր։ Եթէ կը յիշէ ընթերցողը, նրա խորթ մայրը, Որմիզդուխտ տիկինը, նրան շատ անգամ յայտնեց աղխատուր խնդութիւնը, թէ նրա հայրը սկզբից Տարօն չպիտի մտնէ, այլ պէտք է նախ յարձակուի Վասպուրականի քաղաքների վրայ, եւ յետոյ այնտեղից պէտք է անցնէ Ռշտունեաց աշխարհը եւայլն։

— Այժմ ո՞րտեղ է Ռշտունեաց նահապետը, Գարեգին իշխանը։ Երեւի գերեց՞ն նրան։

— Ոչ, տէր իմ։ Նա գնաց Ռշտունեաց Տիկնոջը որոնելու։

— Տարա՞ն նրան։

— Յայտնի չէ, տէր իմ։ Միայն, որպէս պատմում էին ամրոցի մարդիկը, գիշերային յարձակման խռովութեան միջոցում՝ Տիկինը կորաւ։

— Ռշտունեաց Օրիո՞րդը...։

Վերջին հարցի միջոցին, երիտասարդի շրթունքները դողացին, նրա սիրտը սկըսեց սաստիկ բաբախել։ Այդ հարցի պատասխանիցն էր կախուած նրա սրտի թէ՛ հանգստութիւնը, եւ թէ նրա խպառ խորտակումը։ Նա հարցնում էր գեղեցիկ Աշխէնի մասին, որին նուիրուած էր իւր բոլոր էութեամբ, որին պաշտում էր իւր սիրոյ բոլոր ջերմութեամբ։

Մալխասը նկատեց երիտասարդի խռովութիւնը, շտապեց պատասխանել.

— Թո՛ղ հանգիստ լինի իմ տէրը, Ռշտունեաց Օրիորդը ազատուած է։

Սամուէլի դէմքը փայլեց անսահման ուրախութեամբ։

— Ճշմարի՞տ ես ասում... մի՛ խաբիր ինձ, Մալխաս... քեզ երդւում եմ տալիս երկնքի եւ երկրի բոլոր սուրբերով... ուղիղն ասա, Մալխաս... ազատուա՞ծ է նա... ո՞րտեղ է այժմ...։

— Իւր քոյրերի հետ ամրացած է հայրենի անտառներում։

— Ո՞ր անտառներում։

— Յայտնի չէ, տէր իմ, երբեք մի տեղում չեն մնում։ Այդքանը միայն գիտեմ որ մի քանի օր առաջ գտնւում էին Արտոսի անմատչելի բարձրութիւնների վըրայ։

Սամուէլը իւր գոհութեամբ լի դէմքը դարձրեց դէպի երկինքը։

— Ես կը գնամ, ես կը գտնեմ նրան, ասաց նա խորին ոգեւորութեամբ, որտեղ որ լինի, կը գտնեմ նրան։

— Խորհուրդ չեմ տայ, տէր իմ, պատասխանեց Մալխասը փորձուած մարդու եղանակով։

ՐԱՖՖԻ

նաեւ՝ գոյներու փոփոխութիւնը։ Աւելի ճիշդը՝ երփներանգ բիծեր կը տեսնուին։ Ձմրան ընթացքին, Հրատի այդ բիծերը գորշ են, կանաչորակ ու կապտորակ։ Գարնան՝ մութ գոյն։ Ամրան՝ կարմրորակ։

Կան նաեւ այլ հատուկոտոր «ծանօթութիւն»ներ, որոնց բոլո՛րն ալ, առանց բացառութեան, վիճելի են գիտնականներու համար։

Բոլորին ակնարկները ուղղուած են յառաջիկայ Սեպտեմբեր 11ին, երբ Հրատի եւ Երկրագունտին միջեւ պիտի մնայ միայն քառասունը վեց միլիոն քիլոմեթրի անջրպետ մը։ Այս շրջանը սկսած է 1939ին։ Նման առիթ մը կրնայ ներկայանալ մի՛այն 17 տարի յետոյ։

Լուրջ հաւանականութիւններ կան, որ Սեպտ. 11ին երկրայինները պիտի կարենան «առաւելագոյն արդիւնք»ին տիրանալ։

Որովհետեւ, ցարդ մարդկութիւնը առիթը չէր ունեցած այսօրուան պայմաններով դիտելու «հետաքրքրական» այս մոլորակը։ Պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով՝ 1956 Սեպտեմբեր 11ին, Հրատ մոլորակը երկրագունտին ամէնէն մօտ գտնուող պահուն պիտի լուսանկարուի, նորագիւտ եւ վիթխարի մեքենաներով։

Հրաշալի առիթ մը աստղաբաշխներուն համար։

ըլլայ երկու պետութեանց դիրքը եթէ Նասր մերժէ ընդունիլ Լոնտոնի ժողովին որոշումները։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Սուրիոյ Ելմտական նախարարը յայտնեց, թէ Զեխոսլովաքիա կ'առաջարկէ քարիւղի զտարան մը շինել Սուրիոյ մէջ։ Ծրագիրը պիտի իրագործուի անմիջապէս որ համաձայնութիւն գոյանայ հատուցումներու խնդրին մէջ։

× Սուրիոյ, Յորդանանի եւ Լիբանանի Ելմտական նախարարները ժողով մը պիտի գումարեն Դամասկոսի մէջ՝ իրենց հողամասերէն անցնող նաւթուղիներու եկամուտներուն մասին խորհրդակցելու համար։

× Աւստրիա Եգիպտոս ուղարկեց կարգ մը շինանիւթեր, որոնք պիտի գործածուին Ասուանի ամբարտակին կառուցման համար։

× Լիբիոյ Իտրիս Թագաւորը պաշտօնական այցելութեան մը համար Պէյրութ հասաւ։

× Եգիպտոս կ'ուզէ համոզել արաբական միւս երկիրները, որ քաշեն Անգլիոյ մէջ պահ դրած իրենց դրամագլուխները։

× Եգիպտական կառավարութիւնը փափաք յայտնեց որ գերմանացի նաւուղիղներ ապահովեն Սուէզի երթեւեկը։

× Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը ժամանակաւոր կերպով ընդհատեց դէպի Եգիպտոս կատարուած առաքումները։

× Եգիպտական բանակին պահեստի սպաները զէնքի տակ կանչուեցան։

× Գնդ. Նասր խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Պատերազմական նախարարին եւ սպայակոյտի անդամներուն հետ։

× Սուէզի օտար նաւուղիղները (թիւով 175 հոգի) կ'ուզեն անմիջապէս հրաժարիլ իրենց պաշտօնէն։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Օրանիոյ մէջ ապստամբները յարձակեցան բեռնատար շոգեկառքի մը վրայ. բազմաթիւ վիրաւորներ կան։

Ահաբեկիչները կը շարունակեն յարձակիլ անպաշտպան ագարակներու վրայ։

× Օդանաւային ծանր արկած մը պատահեցաւ Օրանի մօտերը։ Զինուորական երկու օդանաւեր իրարու բախելով ջախջախուեցան։ Մեռնող 7 անձերուն մէջ կը գտնուէր զօր. Պրդանսոն, որ հակա-օդային ուժերու ընդհանուր քննիչ էր։

× Մարոքի մէջ, Սուլթանը ունկնդրութիւն տուաւ Իսթիքլալի գործադիր կոմիտէին անդամներուն, որոնք յայտարարեցին թէ իրենց կուսակցութեան պատկանող նախարարները առայժմ պիտի չհրաժարին դահլիճէն։

× Թունուզի կառավարութեան որոշումով, երկու քաղաքներ, որոնք ֆրանսական անուններ ունէին, մկրտուեցան արաբական անուններով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը ազգաբարութիւն մը ուղղեց Պէյրութի Նաւահանգստի Ընկերութեան, պահանջելով

Այրի Տիկին Գինօ Ալեքսանեան, Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Ալեքսանեան, Տէր եւ Տիկին Սամսոն Ալեքսանեան, Տէր եւ Տիկին Առաքել Տէր Մաթէոսեան, Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Մովսէսեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ, Սեդրակ, Արշակ, Գնէազ Ալեքսանեան (Հայաստան) ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, եղբօր, եղբօրորդւոյն՝

ՄԽԻԹԱՐ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ տեղի ունեցաւ Օգոստ. 22ին, 45 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր չարաթ, ժամը 16,30ին, Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Իսսի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Նահանգներու Նոր Բիւթանիայի Հայրենակցական Վերաշինաց Միութիւնը որոշած է սանուհի մը որդեգրել Դպրոցասիրացի մէջ։

Սանուհին պէտք է ըլլայ Բիւթանիայի շրջանէն եւ 8էն 14 տարեկան։ Նախապատուութիւն պիտի տրուի անոր որ կարօտ ընտանիքի կը պատկանի եւ ընդունակ է։ Թեկնածուն պէտք է ներկայանայ նաեւ առողջական վկայագրով մը։ Դիմել ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ՝

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Հաղորդակցութեան միջոց.—

Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյօն Սու Պուա։

տարեկան 8.500.000 լիր. ոսկի վճարել, 4.250.000 ոսկին իբրեւ տուրք, մնացեալը իբրեւ տուգանք, 1952էն սկսեալ։ Միեւնոյն ատեն կառավարութիւնը մերժեց Իրաքի Քարիւղի Ընկերութեան հաշուեկշիռը եւ որոշեց 33 միլիոն լիր. ոսկի պահանջել, 22 միլիոնը իբրեւ եկամուտի տուրք, իսկ 11 միլիոնը իբրեւ տուգանք. համագումար 165 միլիոն ոսկի, հաշուելով 1952 թուականէն։ Տուրքը նոր հաստատուեցաւ, բայց օրէնքը ի զօրու է անցեալ տարիներուն համար։

ՖՈՐՄՈԶԻ բացերը օդային ծանր միջադէպ մը տեղի ունեցաւ։ «Անծանօթ» օդանաւ մը յարձակում գործեց ամերիկեան զինուորական օդանաւի մը վրայ եւ վար առաւ։ Վերջին պահուն կը տեղեկացուէր թէ ճշդուած է «անծանօթ» օդանաւին ինքնութիւնը։ Չինական է. «սըխալմամբ» կրակ բացեր է։

ԿԻՊՐՈՍԻ յեղափոխական կազմակերպութեան անդամները վրդովուած են. կը յուսային թէ զինադադարի առաջարկը մեծ աղմուկ պիտի բարձրացնէ Անգլիոյ մէջ, մինչդեռ արժանացաւ դրեթէ անտարբեր վերաբերմունքի։

ՓԱՐԻԶԻ ազատագրման 12րդ տարեդարձին հանդիսութիւնները, որոնք սկսան այսօր, պիտի տեւեն երեք օր։

ՄԱՐՍԻՆԵԼԷՆ եաքը, պելժիական ուրիշ ածխահանքի մը մէջ ալ հրդեհ ծագեցաւ. մարդկային զոհ չկայ։

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ 3329 թաղապետական համայնավար պաշտօնեաներ ձերբակալուեցան՝ որպէս հետեւանք համայնավար կուսակցութեան «հակասահմանադրական» հռչակուելուն։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով ամերիկացի երեք լրագրողներ արտօնութիւն ստացան Խ. Միութեան արդիւնաբերական եւ երկրագործական կեդրոնները այցելելու։

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ առաջին անգամ ըլլալով ջրածին ռումբի փորձեր պիտի կատարեն Խաղաղականի մէջ՝ յառաջիկայ գարնան։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ օդային բանակը սկսաւ իր ռազմափորձերուն. 2000է աւելի անկարգելաւորներ ալ պիտի մասնակցին։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստ. 23).— ձոյլ ոսկի 488.000, Նափոլէոն 3570, զուիցերիական 3440, անգլիական 4450, քսան տոլարնոց 17.360, թղթադրամ (անպաշտօն) սթէրլին 1070, տոլար 420, զուիցերիական 99,75, պելժիական 8,10, լիր 0,64, փեսեթա 9,10։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Սէն-Բէրէի մայրապետներուն գովասուն անտառին մէջ։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Ծնթ.— Օթօքառ առնել «Ալօպրօժ» թերթի խմբագրատան առջեւէն, իջնել Սէն-Բէրէ։

Անձրեւի պարագային, կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պօղոսի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս չարաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չարաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին մեր շրջանի բոլոր ընկերները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ – ՊԱՏԱՐԱԳ

Լաւիոթայի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս չարաթ, Օգոստ. 25, առաւօտ ժամը 8ին, հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյ բարերարներու ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ։

Սոյն հանդիսութեան կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Կ.Պոլսոյ դպրեվանքի տեսուչ՝ ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ Ծ. ՎՐԴ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 26 ՕԳՈՍՏՈՍ • DIMANCHE 26 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7664 32e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3475

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿ

•

Վաթսուն տարի առաջ, 1896 Օգոստոս 14–26ին բուռ մը անձնազոհ հայ երիտասարդներ կը գրաւէին Պոլսոյ Օսմանեան Դրամատունը (Պանք Օթոման):

Յեղափոխական քայլը կը փորձէր հերոսական գործողութեամբ մը եւրոպական դիւանագիտութեան առջեւ հանել Հայկական Դատը:

Դիւրին գործ չէր Օսմ. Կայսրութեան մայրաքաղաքին մէջ, Պերլինի դաշնագիրը ստորագրող եւ հայկական բարենորոգումները երաշխաւորող վեց մեծ պետութեանց դեսպաններուն քիթին տակ, օր ցերեկով գրաւել միջազգային դրամատունեթեան մինմաբերդը:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պոլսոյ կազմակերպութիւնը, որ մութին մէջ կը գործէր, ամէն ինչ պատրաստած էր ա՛յնպիսի մեծ գաղտնապահութեամբ, որ Պոլսոյ մէջ վխտացող համիտեան խաֆիէները չէին կրցած որեւէ բան կռահել, արգիլելու համար յանդուգն ծրագրին գործադրութիւնը:

Ամիսներ տեւած էին նախապատրաստական աշխատանքները: 75 կտրիճ երիտասարդներ պիտի մասնակցէին այս յանդուգն ձեռնարկին, որուն հոգին ու գլխաւոր վարիչն էր աննման Բաբգէն Սիւնին (Պետրոս Փարեան, Բինկեանցի), անմիջական աջակից ունենալով Գարեգին Փաստրմաճեանը (Արմէն Գարօ) եւ Հայկ Թիրեաքեանը (Հրաչ): Սակայն որոշեալ ժամուն 26 հոգին միայն կրցած էին գալ:

Յարձակումը սկսաւ այնպիսի պահու մը՝ երբ մեծ եռուզեռ կար Վոյվոտա փողոցին մէջ: Նախայարձակ վեց հոգինոց խումբը գրաւեց մուտքի մեծ դուռը՝ սպաննելէ վերջ երկու պահակ–ոստիկան եւ մէկ ղոնապան: Առաջին զոհն եղաւ Պէյնիցի Յովհաննէսը՝ 28 տարեկան:

Հետզհետէ հասան միւս ընկերները եւ կարգախօսը (ազատութի՜ւն) արտասանելով ներս մտան: Ամէն մէկը գրաւեց իրեն յատկացուած տեղը:

Հերոսական մահով նահատակուեցաւ խումբին ղեկավարը՝ Բաբգէն Սիւնի, մուտքի սանդուխին վրայ:

Պանքայի գրաւումը տեղի ունեցած էր կայծակի արագութեամբ, սարսափի մատնելով 157 պաշտօնեաները, մեծ մասամբ Եւրոպացի, որոնք սահմռկած ուռմբերու պայթիւնէն՝ ծակամուտ եղած էին: Յեղափոխականները զողեր կարծելով իրենց կեանքէն կը վախնային: Բայց տեսնելով որ մաքուր ֆրանսերէն կը խօսին եւ քաղաքավարի մարդիկ են, հասկցած էին թէ եղածը ցոյց մըն էր Թուրք կառավարութեան դէմ:

Արմէն Գարօ տասը ընկերներով ելած էր վարի յարկը, ուր կատաղի կռուի բռնուած էր պաշարող զինուորներուն հետ, անդադար կրակ — ռումբ եւ գնդակ — տեղալով անոնց վրայ: Հրաչ քանի մը ընկերներով զիրք կը բռնէ վերի յարկը ու նշան կուտայ բարձրադիր տան մը պատուհանին վրայ սպասող Լեւոն Նեվրուզի (ներկայիս Ժընեւ), որ Հ. Յ. Դ. Պոլսոյ Կեդր. Կոմիտէին պահանջները ներկայացնող եւ նախապէս խմբագրուած նամակները տանի վեց պետութեանց դեսպաններուն:

Կռիւներու ընթացքին ռումբի պայթումէն զոհուեցան ուրիշ երկու հայդուկներ՝ Մարգար Մինասեան եւ Պիթլիսցի Սեղբակ Եղիաեան: Հինգ հոգի ալ վիրաւորուեցան:

Ամբողջ 13 ժամ մնացին յեղափոխականները Դրամատան մէջ: Թուրք զինուորներու եւ խուժանի քանիցս կրկնուած յարձակումները ետ մղեցին՝ դետին փռելով բազմաթիւ դիակներ:

Արիւնարբու Սուլթան Համիտ չկրցաւ զէնքի ուժով դուրս հանել այդ ափ մը կորիձները ու դիմեց դիւանագիտական խաղի:

Ռուսական դեսպանատան աւագ թարգման Մաքսիմով՝ յանուն վեց մեծ պետութեանց դեսպաններուն՝ Օսմ. Պանքայի փոխ–տնօրէն Օվինոյի հետ միասին՝ յեղափոխականներուն հետ երթալով, բանակցութեան սկսաւ: Անոնք կը պնդէին գործադրել Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէի պահանջները, դադրեցնել Պոլսոյ մէջ սկսուած կոտորածը, դադրեցնել Պանքային վրայ յարձակումը, գրաւոր երաշխիքներ տալ բարենորոգումներու համար. հակառակ պարագային կը սպառնային օդը հանել շէնքը, պաշտօնեաներուն հետ իրենք ալ մէկտեղ:

Մաքսիմովի փաղաքշական խօսքերուն եւ կեղծ խոստումներուն չհաւատացին յեղափոխականները, որոնք մինչեւ յաջորդ օրը պատասխան կ՚ուզէին դեսպաններէն:

Մաքսիմով մաքիավէլական՝ ճնշամբութեամբ սպառնաց. «Եթէ մի՛ք մինչեւ վաղը, թերեւս այս գիշեր ջարդերու պատճառ պիտի ըլլաք: Շատ դժուարութեամբ Սուլթանէն հրաման առեր եմ, որ դուք եւ ձեր ընկերները ապահով եւ ազատ կերպով հեռանաք երկրէն»:

Ջարդի սպառնալիքին առջեւ տեղի տուին 17 հայդուկները, որոնք պահեցին իրենց տարազանակները եւ յաղթականօրէն անցնելով Թուրք զինուորներու ցանցին մէջէն՝ ուղղուեցան դէպի քարափ, ուսկից շոգեմակոյկներով տարուեցան Պանքայի տնօրէն Սըր Վ. Էտկըրի զբօսանաւը, հոսկէ յետոյ նստելու համար Ֆրանս. Ժիրոնտ շոգենաւը: Անգլ. եւ Ֆրանս. դեսպանատանց ներկայացուցիչները շոգենաւ երթալով կրկնեցին Մաքսիմովի հաւաստիքները: Մեծ եղաւ բոլորին զարմանքը՝ երբ տեսան 17 հոգին: Կարծեր էին որ 200 հոգի էին Պանքան գրաւողները...

Մարսիլիա հասնելէ վերջ, Պանքայի հերոսները 17 օր արգելափակուեցան Սէն Փիէրի բանտը, յետոյ ազատ արձակուեցան: Արմէն Գարօ եւ Հրաչ Զուիցերիա անցան: Միւսները գացին Պուէնոս Այրէս:

Այսպէս դժբախտ վերջաւորութիւն մը ունեցաւ յեղափոխական–դաւադրական խիզախ ու յանդուգն ձեռնարկ մը, որ ամբողջ օր մը դղրդացուցած էր Սուլթաններու մայրաքաղաքը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՕՍՔԸ ԿԸ ՊԱՏԿԱՆԻ ՆԱՍՐԻ

•

Աւստրալիոյ վարչապետը, որ «Սուէզի ջրանցքին յանձնախումբ»ին նախագահ ոռոշուեցաւ, ուրբաթ գիշեր ներկայացաւ Լոնտոնի եգիպտական դեսպանին եւ զնդ. Նասրի ուղղուած նամակ մը յանձնեց: Այս նամակով, զնդ. Նասր կը հրաւիրուի խորհրդակցութիւն մը ունենալ պատուիրակութեան 5 անդամներուն հետ՝ ճշդելու համար ջրանցքին միջազգայնացման մանրամասնութիւնները: Եթէ Նասր համաձայնի, տեսակցութիւնը կրնայ տեղի ունենալ Գահիրէի կամ «չէզոք» վայրի մը մէջ — Ժընեւ կամ Հռոմ:

Միջազգային քաղաքական շրջանակները չեն ծածկեր իրենց մտահոգութիւնը: Արդարեւ, Գահիրէի եւ Ազհար մզկիթին մէջ, կրօնական կալուածներու նախարարը, շէյխ Մուհամէտ Հասան էլ Պախուրի «սրբազան պատերազմ»ի կոչ ուղղեց ուրբաթ օրուան իր քարոզին մէջ: Նման կոչեր ուղղուեցան Եգիպտոսի բոլոր մզկիթներուն մէջ: Իսկ Մոսկուայի մէջ, Խրուշչեւ կարգ մը արտայայտութիւններ ունեցաւ, որոնք գրեթէ բացայայտ սպառնալիքներ են.– «Ֆրանսան եւ Անգլիան պէտք է զգուշանան Եգիպտոսի դէմ զինեալ յարձակում մը կատարելէ: Եգիպտոսի պարտադրուած այս պատերազմը, եգիպտական տեսակէտէ դիտուած, «արդար եւ սրբազան» պիտի ըլլայ: Այս պարագային Արաբները կրնան մինակ չմնալ. կամաւորներ կրնան օգնութեան փութալ»:

× Յամենայն դէպս, եթէ Նասր բոլորովին չմերժէ 18երու առաջարկները, կը կարծուի թէ նոր բանակցութիւններ պիտի կատարուին, այս անգամ Եգիպտոսի ալ մասնակցութեամբ: Զինեալ միջամտութեան մը հաւանականութիւնը հետզհետէ կը նուազի: Ֆրանսայի արտաքին նախարարին իսկ յայտարարութեամբ՝ «զինեալ միջամտութեան մը հարցը տակաւին սեղանի վրայ դրուած չէ, եւ հաւանական է որ նոր բանակցութիւններ տեղի ունենան», մինչդեռ շաբաթ մը առաջ կ՚ըսուէր որ եթէ Նասր մերժէ տեղի տալ՝ հարցը պիտի լուծուի զէնքի ուժով:

× Առաջին օրերու բուռն յայտարարութիւններէն ի վեր, զնդ. Նասր ճարպիկ խորհրդատուներ ունեցաւ, որոնց դերը տակաւին չէ վերջացած: Այս խորհրդատուներէն առաջինն ու ամէնէն կարեւորը Խ. Միութիւնն է անկասկած: Սուէզի խնդրին շնորհիւ, Խ. Միութիւնը իր դիրքը ամրապնդեց Միջին Արեւելքի արաբական երկիրներուն մէջ. ցարդ խորհրդային եւ եգիպտական շահերը կը նոյնանային ի–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՕԾՈՒՄԸ

Ինչպէս գրած էինք առջի օր, Սեպտ. 2ին տեղի կ՚ունենայ Կիլիկիոյ ընտրեալ կաթողիկոս՝ Զարեհ Ա.ի օծումը:

Այս առթիւ հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը քաղենք «Ազդակ»էն (Օգոստոս 24).—

Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան Կրօնական եւ Քաղաքական ժողովները, չորեքշաբթի, 22 Օգոստոս, կ. վ. ժամը 5,30ին, Անթիլիասի վեհարանին մէջ գումարեցին խառն նիստ մը, որուն ընթացքին որոշուեցաւ ընտրեալ Կաթողիկոս Վեհափառ Տ. Զարեհ Ա.ի օծումը կատարել յառաջիկայ 2 Սեպտեմբերին, կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Անթիլիասի մայր տաճարին մէջ:

Այս որոշումը տալէ ետք, խառն ժողովը նշանակեց երկու յանձնախումբեր՝ առաջինը Փրոթոքոլային, երկրորդը՝ Կարգադիր, օծման վերաբերեալ բոլոր կարգադրութիւնները ընելու համար:

Այնուհետեւ, հեռագրուեցաւ Հալէպի, Դամասկոսի եւ Կիպրոսի ազգային իշխանութեանց՝ հաղորդելով օծման թուականը:

Այս որոշումը առ ի գիտութիւն հեռագրուեցաւ նաեւ երեք Նուիրապետական Աթոռներուն՝ Էջմիածին, Պոլիս եւ Երուսաղէմ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԻ

Կաթողիկոսական Տեղապահ Բարձրաշնորհ Տ. Խորէն Ս. Եպսկ. Բարոյեան հաւանութեամբ Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան խառն ժողովին, ի գիտութիւն հայ ժողովրդեան կը ծանուցանէ թէ ընտրեալ Կաթողիկոս Վեհափառ Տ. Զարեհ Ա.ի օծումը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ 2 Սեպտ. 1956, կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, Անթիլիասի մայր տաճարին մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուի բարեպաշտ հայ ժողովուրդը ներկայ գտնուելու սոյն հոգեպարար հանդիսութեան:

ԴԻՒԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԻ

Անթիլիաս, 22 Օգոստ. 1956

▪▪ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ▪▪

•

ՍԽԱԼԱՊԱՏՈՒՄ

Հետզհետէ կը զարգանայ նոր տեսութիւն մը.— Սխալներ կը գործես, յետոյ կը խոստովանիս, ամէնքն ալ գոհացում ստացած կ՚ըլլան: Եւ կը վերջանայ:

Ընկերային եւ քաղաքական այս տեսութիւնը անգամ մը եւս նուիրագործուեցաւ, Սթալինամարտին առթիւ:

Համայնավար կուսակցութեան բոլոր «սեկցիա»ները քննելով Խրուշչեւի մերկացումները, հաստատեցին թէ Սթալին սխալներ գործած է, բայց առաւելութիւններ ալ ունի, քանի որ աշխատեցաւ «սոցիալիզմ կառուցել»:

Գիտէք թէ ինչ են այդ «սխալներ»ը,—

Ինքնակամ գործունէութիւն, սանձակոտոր կառավարութեամբ:

Անհաշիւ զնդակահարութիւններ, սկսելով կուսակցութեան հիմնադիրներէն:

Ահուսարսափ՝ ամէն ուղղութեամբ:

Միլիոնաւոր զոհեր՝ երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին, իբրեւ հետեւանք ռազմագիտական եւ քաղաքական տգիտութեան:

Արիւնազանգ դաւեր եւ անլուր կեղծիքներ, որեւէ ընդդիմութիւն ջախջախելու եւ իշխանութեան տէր մնալու համար:

Զանգուածային աքսոր եւ տեղահանութիւն ամբողջ ժողովուրդներու, *ա լա Թուրքա* դրութեամբ:

Բնաջնջում հարիւր հազարաւոր գիւղացիներու, հաւաքական հողագործութիւն հաստատելու համար:

Ստրկացում գրականութեան, արուեստի եւ գիտութեան, իր փառքը երգելու, արեւն ու Աստուածն անգամ նսեմացնելու աստիճան:

Ո՞ր մէկը յիշել:

«Յառաջ» հրատարակած էր Խրուշչեւի տեղեկագրին ամփոփումը, երբ անոր ամբողջական թարգմանութիւնն ստացաւ Ամերիկայի աշխատակցէն, շատ աւելի մանրամասն:

Վերջերս իրազեկ Չեխ մը կը պատմէր թէ համայնավարները թոյլ կուտան որ սխալներ գործէք, յետոյ ինքնաքննադատութիւն կատարելու համար:

Զարմանալի է որ ազատ աշխարհին կարմիրներն ալ «Հանճարեղ»ին հրէշային, աննախընթաց ոճիրները կոչեցին «սխալներ»:

Շանսատակ Թալէաթը երբ կը խօսէր Հայաջինջ Արհաւիրքի մասին, կը խոստովանէր թէ «կարգ մը *անպատեհութիւններ* գործուեցան»... (*մինասեալ Թալիլիք*):

Տարբերութիւն մը կը տեսնէ՞ք երկու բառերուն միջեւ, — «սխալներ» եւ «անպատեհութիւններ»:

Եւ տակաւին ոչ ոք համարձակեցաւ վար առնել այն վիթխարի «մոնումենտ»ները զոր Սթալին իրեն շինել տուաւ զանազան քաղաքներու մէջ, իր փառքին համար:

Այդ արձաններէն մէկն ալ, 30 մեթր բարձրութեամբ, կը զտնուի Երեւանի մէջ:

Եթէ չեմ սխալիր, երկրորդը կ՚իշխէ Փրակայի կեդրոնին վրայ, ժպտուն դէմքով:

— Գիտէ՞ք ինչո՛ւ կը ժպտի Սթալին, հարցուցեր է Չեխ մը օտար թղթակցի մը:

Այս վերջինը անճրկած ըլլալով, Չեխը ինք պատասխաներ է, սուր հեգնութեամբ.

— Վասն զի այդ արձանը կը ներկայացնէ չեխ ժողովուրդը որ կարգի կը սպասէ միսի համար, եւ Սթալին ինք առաջին տեղը կը բռնէ պոչին մէջ...

Կարծեմ Երեւանի արձանն ալ կը ժպտի, ըսելու համար.

— Տեսա՞ք որ պատմական Արարատն անգամ կորսնցուցիք, իսկ ես կը մնամ տէր եւ տիրական ճակատագրին, Մոլոտովեան համալսարանով...

ՎԱՀԷ

ԿԻՐԱԿԻՆԵՐ...

Ինծի համար, կիրակիին դժբախտութեան նշանը, շաբաթ իրիկուընէ կը սկսի:

Երբ տանս տակի հայ կօշկակարը՝ Ասատուրը, հայկական իր ամբողջ յամառութիւնը դրած է, վերջացնելու, իրիկուընէ առաջ, ձեռքի կօշիկները. որովհետեւ միւս օրը կիրակի է:

Ի՜նչ հրաժարական օր...

Այդ գալիք օրուան առաջ ոչ մէկ բան կը դիմանայ: Ի՛նչպէս թէ. կիրակի է, չէ՞...

Ասատուրը, ամբողջ շաբաթը ոչ լուացուած է, ոչ ածիլուած, ոչ ալ վրայի հագուստները հանած: Եղածին պէս պառկած, ելած, կօշիկ չինած է:

Այսպէս, մութին կուրին մէջը կորսուած, շաբաթ իրիկուան վերջին ժամերուն, ամբողջ շաբաթուան մը լուծին վերջը կը քաշէ:

Վերջին կօշիկին վրայ ծռած, մուրճը ձեռքը, գամերը ակռաներուն մէջ, առջեւ թափած ալեխառն մազերը, կը պլորուին քաշած շուանններուն:

Հայկական աշխատանքի յամառութիւնն է, այդպէս մարմնացած Ասատուրին մէջ: Ազատութեան մոնչիւն մը կ'արձակէ խառնութին ետին խռնուած իր ընտանիքին, երբ վերջացած վերջի կօշիկը կը նետէ քովի կոյտին վրայ:

Հայուն, իր աշխատութեամբ, կեանքին վրայ տարած յաղթանակի մռնչիւնն է...

***

Կիրակի առաւօտ երբ վար կ'իջնեմ տունէս, այդ օրուան ծանրութիւնը արդէն հոգիիս մէջ, ինչ որ ամէնէն առաջ կը տեսնեմ՝ Ասատուրն է:

Բայց ի՜նչ այլակերպում...

Լուացուած, ածիլուած, հագուստները փոխած, մազերը եւեւ սանտրած: Եւ մանաւանդ, անվերջ տքնութեան բոյն, իր խանութը՝ գոցած:

Այդպէսով, գովութիւն մը իջած է, կարծես, փարիզեան փողոցին ալ վրայ...

Եւ այս բոլորով, ոչ միայն ողջ է Ասատուրը՝ իր ամբողջ ընտանիքով: Այլ գեղեցիկ օթօ մը կեցած է դրան առջեւ, որուն մէջ արդէն փոխադրուած է քէլէվիզիօնի սուղ գործիք մը: Օթօն կը փայլփլայ. կեբակուրի ծրարները եւեբ կը խոնուին. ընտանիքը մէջը կը լեցուի: Եւ Հայ Ասատուրը ճամբայ կ'ելլէ դէպի Ֆրանսայի գեղեցիկ ճամբաները, կիրակի օրով...

***

Ո՞վ կրնայ երբեք թափանցել կիրակիին էութեան: Ոչ իսկ Տէրը, որ ստեղծեց այդ օրը եւ նետեց այդպէս մարդոց առջեւ, իբրեւ սրբացած ծուլութեան օր մը: Բայց ի՜նչ բարդութիւն...

Մարդոց կեանքերուն դժբախտութիւնները, մասնաւորապէս կիրակիին կը սպասեն իրենց աչքին առջեւ դրուելու համար: Կիրակին, իր պարապութեան մէջ կը պարփակէ այն ինչ որ գործելը կրնայ թերեւս թեթեւցնել...

Կիրակիէն կը հակցուի մէկու մը դժբախտ կամ երջանիկ ըլլալը:

Անոնք որոնք իրենց կիրակիները ապահոված են, կրնան, ստախօսն մը, կեանքին վրայ ապահովութիւն մը առած նըկատել: Բայց ինչպէս Գուէթ կ'ըսէ.— « Իլ փէ թէլլըմաճ տիմանշ... » որ ճար չկայ կիրակիին առջեւ: Անոր թոյնը կը թափանցէ մարմինին ամէն կողմը, եւ այդ թոյնին հանդէպ, հակաթոյն չկայ:

Աշխատողն անգամ, որ իբրեւ թէ կը հանգչի այդ օրը, թունաւորուած է առաջուց, գալիք օրերուն աշխատանքին, ամէն ժամ իրեն մօտենալը զգալով, հսկայի քայլերով...

Եւ արդէն կիրակի օրերը, երկինքը վեր վեր կը փախչի, դրեթէ չի տեսնուիր: Տուները ներս ներս կ'երթան, աւելի սեւցած: Փողոցին ասֆալթը անգամ կը փոխուի, պատժելու համար այդ օրը իր վրան քալողները, եւ վեր վեր ելլելով, մարդոց ոտքերուն կը փակչի...

***

Կիրակին իր անժխտելի ցանցին մէջ առած է ամբողջ աշխարհը: Իրապէս այդ օրը մարդիկ, ինչ ալ ըլլան, հաւասար են Տիրոջը առջեւ...

Ասով հանդերձ, այլեւս տեան մը կուգայ, որ օրը ողորմածութեան նշաններ կը սկսի ցոյց տալ: Գիշերը գալու եւ այլեւս ամէն բան իր մէջ պարփակելու տժգոյն յոյս մը ծայր կուտայ... Այդ այն ժամն է, ուր բոլոր մինակ ծեր կիները, ամէն կիրակի կը կարծեն մեռնիլ: Բայց տեսնելով որ դեռ չեն մեռնիր, իրենց հետ միեւնոյն տեան ծերացած խեղճ շունին վիզին կապէն քաշելով, դուրս կ'ելլեն իրենց մութ սենեակներէն:

Բայց որովհետեւ կիրակի է, ո՛չ շուները եւ ոչ ալ տէրերը կը յաջողին միւս օրերուն պէս քալել: Կ'ամչնան կարծես, կիրակի օրով այդպէս մինակ ըլլալ. շուներն ալ, գոյութիւն չունեցող բաներէ վախցած, տիրուհիներուն փէշերուն կը պըլլուին, որոնք տեան մը դիմադրելէ վերջ, նստարանի մը վրայ իյնալ կը խորհին. բայց իրենցմէ առաջ, արդէն ուրիշ թըշուառներ բոլո նստարանները գրաւած են:

Թերթ մը իսկ չի ծախուիր, վրան նայելու համար: Բոլոր խանութները յուսահատօրէն գոց են: Եթէ ոչ, գնումի մը պատրուակը կրնար ծածկել այդ օրը, շունին հետ մինակ, փողոցը գտնուիլը... Կիրակին, վրիպած կեանքերուն մեծ պատիժի օրն է:

Դժբախտաբար, ահա երջանիկ երեւցողներ կ'անցնին անոնց քովէն: Կը խորհին որ անոնք սուրբեր են, թերեւս, կիրակի օր մը այդպէս երջանիկ երեւնալու համար...

Կը ծռին աջ, կը ծռին ձախ, իրենց հաւասարութիւնը կորսնցուցած մարմիններուն վրայ: Շուները կը նային վեր իրենց տէրերուն: Անոնք, կիրակի օրերը, տարբեր կը քաշեն իրենց շուներուն վիզի կապերը...:Կեանքին մէջ բանտարկեալներու գժխեմ դրոշմը կայ անոր մէջ...

Ուրեմն, վերադառնալ, շուներուն հետ, սենեակներուն գուրշին մէջ...

Պահուըտիլ երջանիկներէն, կիրակի օրով... Անշուշտ թէ, երբ Տէրը ստեղծեց կիրակի օրը, իր ողորմածութեամբ, վերջ մըն ալ դրաւ անոր...

Աղօթե՛լ, կիրակիին վերջանալուն համար...

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՍԵՒԱՆԱՅ ԼԻՃԸ

Հայաստանն ընդհանրապէս հարուստ չէ լճերով, մանաւանդ այսօրուան փոքրիկ Խորհրդային Հայաստանը, որ իր սրտի վրայ, իր գողտրիկ լեռների ծոցի մէջ, մայրական գուրգուրանքով սեղմած ունի իր մէկ հատիկ չքնաղ լիճը՝ Սեւանը:

Լճերը ցամաքի պարդարանքն են, ինչպէս լեռներն ու ձորերը, անտառներն ու հովիտները:

Լիճը, բնութեան շնորհած այդ բարիքը, աղբիւրն է բազմաթիւ հարստութիւնների, ոչ միայն իր առատ ձկներով, այլ նաեւ ոռոգման, հաղորդակցութեան, ելեկտրականութեան, ճարտարարուեստին եւայլն ընձեռած իր անսահման յարմարութիւններով: Երկրի կլիմայի բարեխառնութեան համար լճերը անփոխարինելի անհրաժեշտութիւն են:

Սեւանայ լիճը, մեր երկրի այդ բացառիկ գանձը, պէտք է գուրգուրանք, պէտք է խնայենք, բայց դժբախտաբար, այսօր, ամօթաբեր ու սխալ հաշիւներով ցամաքում է այդ գանձը:

Սեւանայ լիճը ծովի մակերեսից բարձր է 1932 մեթր՝ հազար մեթր աւելի բարձր քան Արարատեան դաշտը:

Սեւանայ լիճը գրաւում է մօտ 1400 քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն, այսինքն երկուսուկէս անգամ աւելի մեծ է քան Ժընեւի լիճը: Ճիշդ է նուազ խոր քան Լեմանի լիճը, բայց եւ այնպէս իր միջին խորութիւնն է 30էն 50 մեթր, իսկ իր առանցքում, մանաւանդ լճի նեղ մասում, ուր երկու ափերից լեռները ցցւում են լճի մէջ, կարծէք սեղմելու համար կոկորդը Սեւանի, խորութիւնը հասնում է աւելի քան 85 մեթրի:

Սեւանայ լիճը հարուստ չէ ձկների տեսակներով, բայց շատ հարուստ է իշխան ձուկով, իշխան, ոչ միայն անունով, այլ եւ իշխանական իր որակով, աշխարհի լաւագոյն ձկներից է, եթէ ոչ լաւագոյնը:

Սեւանայ լիճը եռանկիւնաձեւ է, շրջապատուած լեռներով, տեսարանը հոյակապ է եւ գեղեցիկ, բայց դժբախտաբար լեռները զուրկ են անտառներից, ձմեռը ծածկուած թանձր ձիւնի սաւանով, իսկ գարնանը մինչ աշուն կանաչազարդ արօտատեղիներով:

Սեւանը շրջապատող լեռների բուսականութիւնը յար եւ նման է եւրոպականին. եթէ գիշերով անակնկալ Ալպեան լեռներից տեղափոխուէք Գեղամայ կամ Սիւնեաց լեռները, դժուար թէ նկատէք միջավայրի փոփոխութիւն:

Սեւանայ լճի մէջ են հոսում իր շրջապատի լեռներից բազմաթիւ գետակներ, իսկ անմիջական ափերին բազմաթիւ յորդառատ աղբիւրներ, որոնք ժայթքում են կողերից եւ առանց ճամբայ կտրելու թափւում լճի մէջ:

Սեւանի շրջանում կան հետքերը շատ հին քաղաքակրթութեան, զանազան պեղումներ յայտնաբերել են բազմաթիւ սեպաձեւ եւ այլ արձանագրութիւններ՝ նիւթեր մեր պատմութեան ուսումնասիրութեան համար:

Սեւանի հիւսիս արեւմտեան ծայրում գտնւում է Սեւանայ կղզին, իր պատմական մենաստանով, որ այսօր ցաւ ի սիրտ դարձել է թերակղզի, միացել ցամաքին նեղ շերտով եւ կառքերը ափից ապատ երթեւեկում են մինչեւ կղզին:

Սեւանից սկիզբ է առնում Հրազդանը, ճեղքում է Ծաղկաձորի լեռները, անդընդախոր ձորի միջով, կատաղի յորձանքով ու փրփրելով երկրում է Հայաստանի մայրաքաղաք Երեւանը, հոսում է Արարատեան դաշտ, ոռոգելով համանուն Հրազդանի հովիտը Արարատեան դաշտում եւ միանում Արաքսին:

Այսօր Հրազդանի ջրերը հոսում են շատ աւելի հեռուն, նախկին փոքրիկ ակունքը Սեւանից ճեղքել, ընդարձակ ջրանցքի են վերածել եւ մեր աննման ու գեղատեսիլ Սեւանի կապոյտ ջրերը այսօր դատարկւում են առատօրէն, երթալ հասնելու Նախիջեւանի սահմանը՝ մինչեւ Գայլէ Դրունք, ոռոգելով ընդարձակ դաշտեր, մինչ «ազատոր եւ այրի» մեր Մայր Արաքսը — «քայլամոլոր» եւ ջղագրգիռ գայրոյթով դիտում է մարդկային այս անարդարութիւնը, որ փոխանակ ինքը ոռոգելու իր մայր երկրի հարազատ հողը, ստիպուած է ոռոգել թաթարական Ազրբէջանի Մուղանի ընդարձակ դաշտերը:

Սեւանից սկսած Հրազդանի հոսանքն ի վար կառուցուել են մի շարք ելեկտրակայաններ, որոնց լոյսը գնում է լուսաւորելու մինչեւ իսկ մեր հարեւան երկրները:

Հրազդանի հովտում, Սեւանայ լճի եւ Երեւանի միջեւ են գտնւում հռչակաւոր Արզնիի հանքային ջրերը իրենց բուժակայաններով, իսկ քիչ վերը, Ծաղկաձորի լեռների գեղեցիկ եւ անտառապատ լանջերը, հնուց ի վեր եղել են Երեւանցիների ամարանոցը:

Սեւանայ լճի ափով է անցնում Երեւան-Դիլիջան – Թիֆլիզ խճուղին, որից բաժանւում է մէկ ուրիշ խճուղի, լճի հարաւ արեւմտեան ափով դէպի Նոր–Բայազէտ, Վայոց Ձոր մինչեւ Սիւնեաց աշխարհ:

Սեւանի ափով է անցել հին հին դարերում, Հայաստանը Աղուանից աշխարհին միացնող ճամբան: Այս ճամբան անցել է Սեւանայ լճի հարաւ արեւելեան ափից, Սեւանայ լիճը թափուող Մեծ Մազրա գետի հովտով, Արցախի եւ Գանձակի լեռների ստորոտով եւ հասել է մինչեւ Ար-

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԹՈՎՄԱՍ ՖԱՍՈՒԼԵԱՃԵԱՆ

Զմշկեանի այս դառն ամբաստանութեան հերքումը չուշանար սակայն:

Խօսքը տանք Շարասանի՝ Արեւմտահայ թատրոնի հմուտ պատմագրին եւ այդ թատրոնի անխոնջ մշակներուն կենսագիրին, որ բազմիցս անգամ քննադատած ըլլալով հանդերձ Թովմաս Ֆասուլեաճեանի բեմէն դուրս ունեցած մտերիմ կեանքին յոռի ու բացասական կողմերը, հետեւեալը կը գրէ իր «Թրքահայ բեմն ու իր գործիչները» հատորին մէջ.—

«Կատարելապէս ծանօթ ըլլալով Ֆասուլեաճեանի բարոյական արժէքին պըղտիկութեանը, կը հաւատանք թէ ան բեմէն դուրս կարգ մը ստորնութեանց յանձնառութեան նուաստացած ըլլայ, սակայն բացարձակապէս կը ժխտենք Զմշկեանի ամբաստանութիւնը թէ՝ Ֆասուլեաճեան զոհած ըլլայ բեմը՝ դրամին, որովհետեւ գիտենք որ Ֆասուլեաճեան եթէ ոչ իր անձին, գէթ բեմին պատիւն ու սրբութիւնը ամէն բանէ վեր դաւանած ու բռնած է»:

Կոմիկաէն վերադարձին, Ֆասուլեաճեան դրպանը կոպէկ մը չունենար: (Պարագայ մը՝ որ նոյնպէս կը ջրէ Զմշկեանի ամբաստանութիւնները): Սակայն, ռուսահայերու թատրոնի եւ իր անձին հանդէպ ցոյց տուած համակրանքէն քաջալերուած, 18 հոգինոց խումբի մը գլուխն անցնելով կը մեկնի Նախիջեւան (1869): Ներկայացումները շատ փայլուն կերպով կը սկսին, սակայն, կարճ ժամանակ մը ետք, Ֆասուլեաճեան ահագին ծախքի տակ ընկճուած, կը ստիպուի Կ. Պոլիս վերադառնալ:

Ցամառ աշխատող եւ անվկանդ կամքի տէր է եղած Ֆասուլճեան, եւ ուզած է թատրոնի գործը վարել միշտ առանձին, առանց կախում ունենալու որեւէ մէկէն:

Դարձեալ Շարասան կը գրէ այս մասին.—

«Այս մարդուն ինքնավստահութիւնն այնքա՜ն զօրաւոր էր որ չէր կարող գործել ուրիշ ձեռքերու տակ. եւ ասոր համար էր որ, հակառակ իր երիտասարդ տարիքին, տկար պայմաններուն, քաջաբար կը դիմադրէր, շրջուն թատերախումբեր կազմակերպելով, հոս ու հոն կը թափառէր: Այս առաւելութիւնը միանալով իր ուրիշ մէկ քանի բեմական մարդու տեսողութեանց, մինչեւ վերջը մնաց աչքառու մէկ կողմը իր արուեստագէտի կամքին»:

Նոր–Նախիջեւանէն վերադարձին, կը վարձէ Սկիւտարի Ազիզիէ թատրոնը, Վարդովեանի խումբէն բոլորովին անջատ կազմակերպութեամբ մը, անկախօրէն գործելու համար, սակայն իր այս ձեռնարկը կը ձախողի եւ չորս-հինգ ամսըւան պարբերական գործունէութենէ մը ետք, կ'ընդունի Վարդովեանի հրաւէրը՝ անոր խումբին դերասանապետութիւնը ստանձնելու համար:

Ահա այս շրջանին է որ կը սկսի իր բեմական գործունէութեան ամէնէն բեղուն մասը.— Իբրեւ դերակատար՝ Թովմաս Ֆասուլեաճեան կը ստանձնէ գլխաւոր դերեր, որոնց մէջ միշտ ալ կը հանդիսանայ անփոխարինելի հեղինակութիւն մը: Այս կարգի դերերէն կարելի է յիշատակել՝ Տակօպէր (Թափառական Հրեայ), Թրիպուլէ (Արքայն կ'զբօսնու), Տիւպօսք եւ Լըգիւրք (Լիոնի սուրհանդակը), Արբայ Ֆարիա (Կոմս Մոնթէ Քրիսթօ), Արմոդ (Մեծն Տրդատ), Երուանդ (Սանդուխտ Կոյս), Պարոն Բուրսոնեադ, Վասակ եւ Արշակ Բ.: Այս բոլոր դերերուն մէջ ալ Ֆասուլեաճեան ի յայտ եկած է իսկական վարպետի մը խաղարկութեամբ:

Բեմական բոլոր սեռերն ալ հաւասար ճարտարութեամբ ստեղծագործող դերասան մըն է եղած Թովմաս Ֆասուլեաճեան: Այնպէս որ, իրեն ժամանակակից քննադատներն ու քրոնիկագիրները չեն յաջողած անոր բեմական ինքնուրոյն սեռը բնորոշել եւ համաձայն գտնուած են որ բազմակողմանի սեռերով օժտուած այս դերասանը զարմանալի յաջողութեամբ մը անձնաւորած է երիտասարդ սիրահարի, հակառակորդի, կատակերգակի զիրար հակասող տիպարները:

Օժտուած բամբ ու ներդաշնակ, քաղցրալուր ձայնով մը, Ֆասուլեաճեան ունեցած է նաեւ յատկանշական դիմախաղ մը, որ մեծապէս օժանդակած է իր բոլոր ստանձնած տիպարներուն ճշգրիտ արտայայտման:

Որքան ճարտար դերասան, նոյնքան ալ ձեռներէց վարիչ մը եղած է, եւ առանց ընկրկելու նիւթական եւ այլ դժուարին խոչընդոտներու առջեւ, կազմակերպած է շարունակական թատերական շրջապտոյտներ, մինչեւ հեռաւոր անկիւնները ընդարձակածաւալ օսմանեան կայսրութեան:

Երկար տարիներ մեծ ձեռներէցութեամբ վարած է Վարդովեան թատրոնի դերասանապետի եւ թատերախումբի վերատեսչութեան պաշտօնները եւ անայլայլօրէն կարելի է ըսել որ իրեն կը պատկանի մեծագոյն պատիւը՝ արեւմտահայ դերասանական ընտրելագոյն խումբին պատրաստութեան գործին:

(2 – Շար.) ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՄՕՐ

Երբ ես պատանի էի, գրեթէ ամէն տարի, Աստուածածնայ տօնին, Սբ. Նշան վանքը կ'ելլայինք: Օգոստոսի վերջերը միայն կը վերադառնայինք Ամասիա: Կառքէն իջնելով կը վազէի Մարգրիտ մօրքուրենց տունը: Պարտէզին բոլոր վարդենիները կարծես ինծի կը սպասէին իրենց խնկաբոյր ծաղիկներով: Կաղամախին ոսկեգոյն տերեւները կը ծածկէին բակին քարերը: Մինչեւ Անթառամենց երդիքը կը հասնէին թթենիին ճիւղերը, որոնց վրայ դեռ չամիչ եղած մեղրահամ պտուղներ կը գտնէի:

Վանքէն հետս կը բերէի, հոգիիս մէջ պահուած հրաշալի գաղտնիքի մը պէս, ուրախութեան շող մը, որ երկար ատեն վառ կը մնար: Ձայն կ'արծարծէին, արեւային կրակի մը նման, բոլոր այն էակները, որոնցմով շրջապատուած էի ես. բարութեամբ եւ սիրով բաբախուն այն սրտերը՝ որոնց վաղուց փշրուած բիւրեղին մէջէն է որ մինչեւ այսօր կ'անդրադառնայ մանկութեանս տեսիլքը:

Եւ յետոյ իմ վրաս կը հսկէր թեւաբաց ոգի մը, որուն չեմ դադրած երբեք հաւատալէ, կեանքիս ամենամռայլ օրերուն իսկ:

Այդ ոգին համասփիւռ գեղեցկութիւնն էր օրհնալից եւ սիրաջեր բոլոր այն բաներուն, որոնց չդթայուած կը զգայի ինքզինքս: Թեւ առ թեւ հիւսուած էր հոգիս անոնց հետ, յօրինելու համար այն աշխարհը՝ որուն բնակիչն էի ես, ինչպէս հէքեաթներու մէջ ապրող երջանիկ արքայորդի մը:

Վանքին լուսաղբիւրէն եւ բարձրաբերձ բարտիներէն սկսեալ, մինչեւ այն վեհատեսիլ լեռները, որոնց ստորոտն էր մեր տնակը, մինչեւ կախարդաձայն աղբերակը Տէր Եփրեմենց, մինչեւ Սբ. Յակոբ եկեղեցիին կոչնակը գիս բանտարկած էին ոչ թէ սոսկ պարզօրէն իմացական կեանքի մը խորհուրդին, այլ օրերու ճաճանչին եւ գիշերներու արշալուսուած խոստումին մէջ:

Հո՛ն էի ես, իմ այնքա՜ն սիրած վանքիս փոքրիկ տաճարին մէջ, խաղողօրհնէքի կիրակին, գգեստաւոր մետաքսի թանձրածալ շապիկով, ես՝ փոքրիկ, բայց ինքնավստահ երաժիշտ մը, որ միեւնոյն խորութեամբ եւ դիւթանքով կը զգար պատանեկան խաղերուն առթած բերկրանքը եւ լուրջ ու ծանրախոհ շրջապատի մը ճառագայթող սրբազան վերացումը:

Հո՛ն էի ես, Լուսաղբիւրին առջեւ, առաւօտեան ցօղերը դեռ չցամքած ոսկեծուփ հասկերուն վրայ, վանքին հովիւը դեռ չմեկնած դէպի հեռաւոր արօտավայրերը:

Կը հաւատայի որ մամիկիս ողեկոչած Աստուածամայրը իր լայնածիր աչքերով միշտ կը հետեւէր ինծի, եւ գիշերը, երբ քունը վրաս կ'իջնէր աստեղային կոհակի մը պէս, անոր թեւերը կը տարածուէին օրհնութեամբ եւ գթառատ սիրով ծանրաբեռն:

Եւ հիմա որ տարիները փոխած, դալկացուցած են առաջին արեւներու ոսկեվառ ճաճանչը, մեղմացուցած են առաջին կրակներու հրաբորբոք ջերմութիւնը, դեռ ինծի այնպէս կը թուի թէ Աստուածամայրը հո՛ն է միշտ, Ս. Նշան վանքի եկեղեցիին մէջ, սպասելով որ փոքրիկ երաժիշտը հագնի թանձրածալ կապոյտ շապիկը:

Երազը չունի այնքան ուժ եւ կախարդանք, որքան իրականութիւնը:

Երազը իմ աշխարհս եղաւ եւ ես անոր պատմուճանովը գգեստաւոր՝ անցայ կեանքի ճամբաներէն, լուսամրմունջ աղօթքը շրթունքիս:

Հո՛ն է Լուսաղբիւրը մեծաշառաչ կարկաչով, եւ այն միւս մեղմահոս աղբիւրը մարմարեայ, հիւծախտաւոր երիտասարդի մը յիշատակին կառուցուած:

Հո՛ն են ոսկի կալերը: Բարտիներն ալ՝ որոնց վրայ արագիլները իրենց բոյները կը շինէին:

Ե՞ս եմ սոսկ բացական:

Բայց իմ ներկայութիւնս անժխտելի է իբրեւ հոգեղէն ցոլք:

Ամէն գիշեր, երբ լուսնկան կ'իջնէ ցորենի հասկերուն վրայ, երբ Լուսաղբիւրին կարկաչը լսելի կ'ըլլայ հեռուներէն իսկ, յամառօրէն կրկնուող թախանձանքի մը պէս, հերարձակ տղայ մը դուրս կը վազէ վանքին դռնէն, եւ երազահեւ մոլեգնութեամբ լեցուն անոր աչքերը անայլայլ կերպարանք մը կը տեսնեն անցեալի պայծառաշող հայելիին մէջ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԱՒԱՐՏ ԵՐԳԸ

Նստած էի մենակ ու երգ էի հիւսում
Ու երգ էի հիւսում եկող գարնան մասին,
Լուսամփոփի ներքոյ տողերս էին խօսում,
Իսկ սրտիս մէջ՝ ասես առուն
գարնանային:

Նստած էի մենակ ու երգ էի հիւսում...
Հո՞վն էր լուսամուտը բախեց
հանդարտօրէն,
Ո՞վ էր ինձ մօտ եկաւ, ո՞ւմ ձայնն էր ինձ
յուզում,
Ո՞վ էր բախեց սրտիս լուսամուտը նորէն:

Այդ դու էիր եկար, ինչպէ՞ս հաւատայի,
Եկար այնպէս յանկարծ, ինչպէս
չսպասուած երգ,
Ինչպէս մի կրկնուող երազ գարմանալի,
Յուշի նման զգոյշ մտար դռնից իմ ներս:

Մերժել էիր դու ինձ, սակայն զղջում
դառած
Փափկացրիր սիրտն իմ արցունքներով
յորդուն,
Ինչպէս անտուն կարօտ մի տեղ դադար
չառած,
Քո հանգիստը գտար դու իմ
բազուկներում:

Ես լուռ նստած էի սենեակում իմ մենակ
Ու երգ էի հիւսում եկող գարնան մասին..
Ասես քնքուշ ժպտաց գարունն իմ յարկի
տակ
Ու կրծքիս մէջ երգեց առուն
գարնանային:

Բայց կարկաչը երգիս սառեց թղթի վրայ,
Երբ դու յայտնուեցիր, իմ երազած անգին
Դու գարնան հետ եկար, սէր իմ
լազուրաչեայ,
Երգս թողիր կիսատ, դարձար երգն իմ
կեանքի

ՀԵՆՐԻԿ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԹԱՏԵՐԱԳԻՐ ՊԵՐԹՈԼԹ ՊՐԵԽԹ

Ինչպէս գրած էինք, Օգոստոս 14ին Պերլինի մէջ յանկարծամահ եղաւ գերմանացի ականաւոր թատերագիր Պերթոլթ Պրեխթ, 58 տարեկան հասակին:

Քսանեւմէկ տարեկան էր երբ գրեց իր առաջին թատերախաղը Պաալ, որ տեսակ մը կենսագրականն է անտառաբնակ մարդու մը — կիսաբոյս, կիսակենդանի — միանգամայն քննադատութիւնը ընկերութեան:

Պրեխթ կը հետեւէր թատերական բոլորովին նոր պահանջներուն, մանաւանդ բեմադրութեան մէջ: Այս տեսակէտով իր առաջնորդներն էին Սթանիսլաւսքի, Պիսկատոր կամ Մեյերհոլտ եւայլն:

Պրեխթի կարծիքով թատրոնը պէտք է իրապէս ժողովրդական արուեստ մը ըլլայ: Հանդիսատեսը երբեք պէտք չէ ամբողջովին նոյնանայ հերոսին հետ, որպէսզի ազատ ըլլայ դատելու:

Համոզումներով համայնավար էր: Իր տեսակէտով ընկերութեան դէչ կազմակերպութիւնը ժամանակաւոր է: Պէտք է այնպիսի ընկերութիւն մը, ուր տիրէ բարութիւնը, սէրը եւ համերաշխութիւնը:

Պրեխթի թատերգութիւնը, լրացնելով հանդերձ թատերական բոլոր պահանջները, տեսակ մը քաղաքական ցուցադրութիւնն է իր համոզումներուն: Տեղ մը կը քննադատէ ընկերութիւնը, ուրիշ տեղ մը պատերազմէն օգտուողները:

Երբ Հիթլէր իշխանութեան գլուխ անցաւ, Պրեխթ ինքզինք կամաւոր աքսորի դատապարտեց 1933ին, եւ արեւելեան Գերմանիա մտաւ 1948ին. տասնըհինգ տարուան միջոցին ապրեցաւ Տանիմարքա, Շուէտ, Ֆինլանտա, Ֆրանսա, Անգլիա եւ Քալիֆորնիա: Աքսորի այս շրջանը գրական արտադրութեան տեսակէտով ամէնէն բեղունն էր: Իր ամէնէն ուշագրաւ եւ դասական գործն է «Կալիլէօ Կալիլէյ», որուն գլխաւոր դերը Կալիլէյն յանձնուեցաւ Ամերիկայի մէջ դերասան Չարլս Լէֆթընի: «Դժբախտ է այն երկիրը, որ պէտք ունի հերոսի մը», իր թատերգութեան մէջ այս նախադասութիւնը ամէնէն դասական խօսքն է:

Իր թատերգութիւններուն մեծ մասը շարժանկարի վերածուած է:

ցախի լեռների Մռաւ գագաթից սկիզբ առնող Թարթար գետի հովիտը, միացնելու համար Աղուանից Պարթաւ մայրաքաղաքը Հայաստանին:

Աղուանից մայրաքաղաքը կործանուել է 10րդ դարու առաջին կէսին, ըստ արաբ պատմիչների, Կասպից լճի հիւսիսից եկած, արկածախնդիր, բարբարոս, վայրենի եւ տարօրինակ ցեղերի կողմից:

Քաղաքը գտնուելիս է եղել Քուռի վրտակ՝ Թարթար գետի հովտում, այսօրուան թաթարական Բարդա գիւղի մօտերը, այն խճուղու վրայ, որ միացնում է հայկական Ղարաբաղի մայրաքաղաք Ստեփանակերտը, Թիֆլիս – Բագու երկաթուղագծի Եւլախ կայարանին, միացուած այսօր նաեւ երկաթուղագծով:

Պէտք է ասել, որ Հայաստանը Լեռնային Ղարաբաղին եւ Գանձակի լեռնային մասին միացնող ամենակարճ ճամբան, Աղուանից աշխարհի, պատմական այս կարճ ուղին է, բայց դժբախտաբար չի վերաշինւում, քաղաքական ծուռ հաշիւներով, որպէսզի Հայկական Ղարաբաղը, միացած մնայ Ադրբէջանին, իսկ այդ հովիտում գտնուած հարուստ երկաթի, պղպատի ու ածուխի հանքերը շահագործուեն Ադրբէջանի կողմից:

Լեռնային Ղարաբաղը իր հոծ եւ զուտ հայ ազգաբնակչութեամբ այսօր միացուած է Ադրբէջանին, սոսկ այն անիմաստ առարկութեամբ, որ իր տնտեսական շահերը, ճամբաների չգոյութեան պատճառով, այդ են պահանջում:

Ծիծաղելի առարկութիւն, հաղորդակցութեան եւ մեքենայացման այս դարում:

Ղարաբաղի տնտեսական շահերը չեն, որ պահանջում են միանալ Ադրբէջանին, այլ վաչկատուն թաթարների շահերը, որոնք փոխանակ նստակեաց կեանք վարելու, դարերից ի վեր, իրենց հօտերն առած, բարձրանում են Ղարաբաղից սկսած մինչեւ Սիւնեաց եւ Գեղամայ լեռները, ամայացնելով ու ոչնչացնելով մեր սքանչելի Ալպեան արօտավայրերը, նիւթական անհաշիւ վնասներից զատ, տարածելով վարակիչ հիւանդութիւններ Հայաստանի կենդանական աշխարհում, մինչ մեր փոքրիկ Հայաստանը, արդէն տնտեսապէս թոյլ, կարող է ինքը օգտագործել իր արօտատեղիները եւ արտածել մեծ քանակութեամբ կենդանիներ դէպի Ռուսաստան, որ այսօր տառապում է մսի պակասից:

Ց. Ա.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (130)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՒՈՒՄ ԵՆ

1.— ՌՇՏՈՒՆԻՔ

— Ի՞նչ կայ, Մալխաս, ինչո՞ւ ես վախեցնում ինձ: Նրա համար ես դժոխքն անգամ կը մտնեմ, ամէն տեղ կը գնամ...

Մալխասը իշխանի մտերիմ ծառաներից մէկն էր, եւ որքան քաջ էր, նոյնքան եւս խելացի մարդ էր: Նա իւր անվստահութիւնը բացատրեց նրանով, թէ Ռշտունիները սաստիկ զայրացած են Մամիկոնեանների դէմ եւ որտեղ որ հանդիպելու լինեն, անխնայ վրէժխնդիր կը լինեն: Եւ այդ վրէժխնդրութեան ամենածանր մասը, անխուսափելի, կը վճարէին Սամուէլին, որովհետեւ նրանց հօր ձեռքով էր կատարուել նրանց երկրին հասած բոլոր վնասը:

— Ցնորւո՞ւմ ես, Մալխաս, պատասխանեց երիտասարդը, ընդհատելով նրա խօսքը: — Աշխէ՞նը, իմ սիրելին, ինձ պէտք է վրէժխնդի՞ր լինի, այդ ի՞նչ ասելու բան է:

— Աշխէնը վրէժխնդիր չի լինի, տէր իմ, այլ նրան շրջապատող քաջերը վրէժխնդիր կը լինեն: Եւ նազելի Օրիորդը հազիւ թէ կը կարողանայ զսպել վայրենի խուժանի կատաղութիւնը:

— Սխալւում ես, Մալխաս, ամբողջ Ռշտունիքը պաշտում է նրան, որպէս իւր աստուածուհուն: Նրա մի խօսքը բաւական է սանձահարելու բոլորին:

Մալխասը մտածութեան մէջ ընկաւ: Մտածութեան մէջ ընկաւ եւ Սամուէլը: Երկու փափաքներ, մէկը միւսից աւելի սաստիկ, մաքառում էին նրա մէջ: Առաջինը իւր սիրելի նշանածին տեսնելու իղձը, իսկ երկրորդը, այն վճռական պատակը, որի իրագործման համար նա ճանապարհ էր ընկած, որի կատարումը նա հանդիսաւոր կերպով ուխտել էր իւր խղճի եւ Աստուծոյ առջեւ...: Այժմ դէպի ո՞րը դիմել: Դէպի սիրած օրիո՞րդը, թէ դէպի ուխտած նպատակը: Երկուսն էլ թանկ էին նրա համար: Բայց սիրոյ խորհուրդը աւելի վառ էր երիտասարդ սրտի մէջ: Նա թէեւ չէր մոռանում իր ուխտը, բայց յետաձգեց նրան...:

— Լսի՛ր, Մալխաս, դարձաւ նա դէպի սուրհանդակը, դու պէտք է գնաս նրան, եւ ինձ չտեսած լուր բերես, թէ որտեղ է նա: Կարո՞ղ ես գնալ:

— Կարող եմ, տէր իմ:

— Ես այդ ծովեզրում կը սպասեմ, եւ իմ յոգնած մարդիկներին փոքր ինչ հանգստութիւն կը տամ, մինչեւ դու վերադառնաս: Եթէ հարկաւոր կը համարես, վեր առ քեզ հետ իմ մարդիկներից մի քանիսին:

— Նրանք միայն կը խանգարեն ինձ, տէր իմ: Ես միայնակ կը գնամ:

— Դու այսօր պէտք է ճանապարհ ընկնես:

— Ես հէնց այս րոպէիս կը գնամ: Եթէ Աստուած յաջողէ ինձ՝ գտնել Օրիորդին, յայտնե՞մ թէ իմ տէրը ցանկանում է նրան տեսնել:

— Յայտնի՛ր:

— Իսկ եթէ նա չհաւատայ որ ես իմ տիրոջ կողմից եմ ուղարկուած:

— Ցոյց տո՛ւր նրան այդ մատանին:

Սամուէլը հանեց մատանին, յանձնեց սուրհանդակին:

Նա գլուխ տուեց եւ ճանապարհ ընկաւ:

2. ԱՐԾՈՒ

Արծուը Ռշտունեաց լեռների արքան է: Նա Ռշտունեաց լեռների եւ հօտերի է: Նրա սոսկալի ձորերի մէջ ցերեկը տիրում է խորին մթութիւն, իսկ գիշերը անթափանցելի խաւար:

Ամպամած գիշեր էր:

Մի սարաւանդի գոգաւոր բարձրութեան վրայ, դեռ չշիջած խարոյկի կարմրագոյն լոյսը երեւան էր հանում մի քանի մռայլ դէմքեր, որոնք, բոլորած կրակի շուրջը, տաքանում էին: Ամառնային գիշերը, այդ լերան անհիւրընկալ գրկում, սառեցնելու չափ ցուրտ էր: Խարոյկի շուրջը նստած մարդիկը ե՛ւ խօսում էին, ե՛ւ զբաղուած էին իրանց զէնքերով: Մէկը, քարէ յեսանը ձեռին, սրում էր նիզակի բթացած ծայրը, միւսը կարում էր կապարճի քանդուած փոկը, երրորդը կապում էր մազեղէն պրեխների խրացները: Մնացածները, մի կողքի վրայ պառկած, մի առանձին բաւականութեամ նայում էին կրակին:

Խարոյկից փոքր ինչ հեռու, փաթաթուած իրանց թաղեայ հաստ վերարկուների մէջ, գետնատարած պառկել էին ուրիշ շատերը: Խաւարի միջից հազիւ նշմարւում էր եւ վրանների մի շարք, որ իրանց ձեւով հովիւների տաղաւարների նմանութիւն ունէին: Նրանք պատրաստւած էին թանձր, բրդեղէն մութ-մութգոյն կտաւներից, որոնք անճոռնի ներքով այն սարերին ամրացուած էին, որ մի կտորի տակ չէին թողնում ներս թափանցելու: Դրանց մէջ քնած էին կանայք եւ երեխաներ:

ՐԱՖՖԻ

բարու հետ. սակայն հարց կը ծագի այժմ, թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ՞ որ արեւմտեան պետութեանց եւ Եգիպտոսի (ու արաբական երկիրներու) կապերը բոլորովին խզուին. կը նախընտրէ դիւանագիտական նոր բանակցութիւններո՞ւ սկըսիլ, թէ՝ պարտադրել որ Անգլիան ու Ֆրանսան զինեալ միջամտութեան դիմեն: Այս հարցէն եւ Խ. Միութեան բռնելիք դիրքէն կախուած է գնդ. Նասրի պատասխանը:

× Համաշխարհային մամուլը թեր ու դէմ կարծիքներ կ'արտայայտէ Լոնտոնի ժողովին ելքին մասին: Ռուկոսլաւ թերթ մը կը գրէ թէ ժողովը ձախողութիւն մը եղաւ, բայց կարեւորութիւն չունի, որովհետեւ «կացութիւնը առաւել կամ նուազ չափով կը մնայ այն, ինչ որ էր ժողովէն առաջ. այն առաւելութեամբ, որ զինեալ միջամտութեան մը գաղափարը առ այժմ մէկդի դրուեցաւ»:

× Արեւմտեան Գերմանիոյ մամուլը ցաւ կը յայտնէ թէ արեւմտեան պետութիւնները միակամ չէին, իրարու չահերուն արգելք եղան. թերթ մըն ալ կ'եզրակացնէ.— «Ճշմարիտ յաղթականը Նասըր եղաւ»:

× Մ. Նահանգներու, Հնդկաստանի, Սպանիոյ եւ նոյնիսկ Անգլիոյ ձախակողմեան թերթերը գոհունակութիւն կը յայտնեն թէ պատերազմի սպառնալիքը հեռացաւ, եւ համոզուած են որ կարելի պիտի ըլլայ եզրակացութեան մը յանգիլ՝ նորանոր բանակցութեանց շնորհիւ:

× Ֆրանսայի Նախարարներու խորհուրդը, իր ուրբաթ օրուան նիստին մէջ որոշեց սպասել հինգ պատուիրակներու առաքելութեան արդիւնքին, եւ ապա միայն տալ անհրաժեշտ որոշումները:

× Մինչ այդ, Ֆրանսա եւ Անգլիա կը շարունակեն ռազմական պատրաստութիւնները:

× Անգլիոյ արտաքին Նախարարութիւնը հերքեց այն լուրը, թէ անգլեւխորայէլեան գաղտնի բանակցութիւններ կը կատարուին:

× Պանտունկի ժողովին անդամ-պետութիւնները կ'ուզեն բացառիկ նիստ մը գումարել քննելու համար Սուէզի հարցը:

× Եգիպտոս բնակող Ֆրանսացիներուն խորհուրդ տրուեցաւ հեռանալ երկրէն:

× Անգլիոյ արտաքին Նախարարը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ ուրբաթ օր. մաղթեց որ «հինգ»երու պատուիրակութիւնը յաջողի իր առաքելութեան մէջ, եւ յայտնեց թէ կացութիւնը շատ կը լրջանայ եթէ Նասրի պատասխանը ըլլայ ժխտական:

× Զօր. Պոֆր Լոնտոն մեկնեցաւ. պիտի մասնակցի Միջերկրականի մէջ ֆրանքօ-անգլիական խառն սպայակոյտի մը կազմութեան աշխատանքներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՈՐՄՈԶԱՅԻ բացերը վար առնուած ամերիկեան օդանաւին բեկորները գըտնուեցան: Տակաւին չեն ճշդուած միջադէպին բոլոր մանրամասնութիւնները:

ՄԱՐՈՔԻ մէջ առ այժմ կարելի եղաւ կառավարական տագնապին առաջքն առնել:

ՄԱՐՈՔԻ հմայնավար կուսակցութիւնը առաջարկեց գործակցիլ Իսթիքլալի հետ:

ԿՐԱՍի հիւսիսային կողմը անտառային մեծ հրդեհ մը ծագեցաւ՝ վեց քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ: Հազարաւոր կամաւորներ կը մասնակցին հրդեհը մարելու աշխատանքներուն: Երեք ոստիկաններ զոհ գացին: Երկու հրշէջներ եւ ոստիկան մըն ալ ծանր այրուցքներ ստացան:

ՄԱՐՍԻՆԵԼԻ աղէտին պատասխանատուները ճշդելու համար քննիչ յանձնախումբ մը նշանակուեցաւ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ոստիկանութիւնը Յուլիսէն ի վեր կը փնտռէր նորածին մանուկի մը առեւանգիչը: Մանուկը մեռած գտնուեցաւ եւ առեւանգիչն ալ ձերբակալուեցաւ: Այս ոճրապարտ արարքը գործեր է, որովհետեւ դրամի պէտք ունէր:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ելմտական նախարարը կ'ուսումնասիրէ ազգային փոխառութեան մը ծրագիրը, որ գործադրութեան պիտի դրուի Սեպտեմբեր 10էն սկսեալ: Փոխառութիւնը պիտի յատկացուի Ալժերիոյ ծախսերուն:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդը, որ Յուլիս 16ին զինաթափութեան կոչ մը ուղղած էր աշխարհի բոլոր Երեսփոխանական ժողովներուն, Վատիկան ուղարկեց իր կոչին պատճէնը:

ՀՈՒՆԳԱՐԱՅԻ 5 արուեստագէտներ, որոնք Զուիցերիա մեկնած էին ժողովրդական պարերու ներկայացումներ տալու համար, մերժեցին վերադառնալ իրենց երկիրը:

ԿԻՊՐՈՍԻ կառավարիչին առաջարկած անձնատուութեան պայմանները դժգոհութիւն պատճառեցին յեղափոխական շրջանակներուն մէջ: Կը սպառնան վերսկսիլ իրենց պայքարը:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ընդդիմադիր եւ ձախակողմեան տարրերը բուռն յարձակումներ կը կատարեն Կիպրոսի կառավարիչին՝ Սըր Ճոն Հարտինկի դէմ, որուն յայտարարութիւնը «կրակին վրայ իւղ լեցուց»:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստ 24).— ձոյլ ոսկի 487.000, նափոլէոն 3560, անգլիական 4430, քսան տոլարնոց 17.280, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1070, տոլար 418, զուիցերիական 100, պելժիական 8,10 լիր 0,64, փեսեթա 9,20:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Նահանգներու Նոր Բրիտանիայի Հայրենակցական Վերաշինաց Միութիւնը որոշած է սանուհի մը որդեգրել Դպրոցասիրացի մէջ:

Սանուհին պէտք է ըլլայ Բրիթանիայի շրջանէն եւ 8էն 14 տարեկան: Նախապատուութիւն պիտի տրուի անոր որ կարօտ ընտանիքի կը պատկանի եւ ընդունակ է: Թեկնածուն պէտք է ներկայանայ նաեւ առողջական վկայագրով մը: Դիմել ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ՝

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Հաղորդակցութեան միջոց.—

Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյօն Սու Պուա:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Աննա Պալեան, Թղշակ Ասլանեան, Վարսէն Փափազեան, Ալիս Շիրվանեան, Նուպար եւ Աթանոս Պալեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր ազգականներուն, բարեկամներուն եւ հանգուցեալին տան քոյրերուն եւ եղբայրներուն, որոնք ներկայ եղան իրենց ամուսնոյն, եղբօր, մեծհօր եւ մօրեղբօր

ՄԱՍԱԹ ՇԻՐՎԱՆԵԱՆԻ

յուղարկաւորութեան որ տեղի ունեցաւ Օգոստոս 18ին, ժամը 4ին Մոնմորանսիի գերեզմանատունը:

Հայ Կարմիր Խաչի Օգնութեան Մարմնի Ֆէտանվիլլէէի օգափոխութեան կայանին կը նուիրեն՝ Տէր եւ Տիկին Տաքսեան 10 հազար ֆր., Տէր եւ Տիկին Աչճեան 5000 ֆր., Տէր եւ Տիկին Պաամաճեան 5000 ֆ. իրենց այցելութեան առթիւ:

Պ. Թորոս Պէրպէրեան 5000 ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, իր մօրը Նազիկ մամա Պէրպէրեանի մահուան առթիւ:

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ըստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը: Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին —անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով— կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120 հազար ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան:

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Երթեւեկութեան միջոցներ, էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյօն սու Պուա: Հեռ: 172 Րէնսի:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վերաբացուած է Ա. Յ. Քոյրերու Արնուվիլի վարժարանը. նորոգուած է եւ առողջապահական բոլոր պայմանները կը լրացնէ. կը գտնուի Փարիզի հայաշատ արուարձաններէն մէկուն մէջ:

Կ'ընդունուին ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտուհիներ, մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի կարգերու մէջ: Դաստիարակութիւնը կը տրուի ըստ պետական ծրագրի եւ տոհմային կրթութեան:

Կ'աւանդուին նաեւ երաժշտութեան, գծագրութեան եւ ձեռագործի մասնաւոր դասեր նպաստաւոր պայմաններով:

Արձանագրութեան եւ պայմաններու մանրամասնութեանց համար դիմել՝

Les Sœurs Arméniennes
73 Avenue Henri Barbusse
Arnouville-les-Gonesse (S. et O.)
Tél. Gonesse 179

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Բ. Հատոր

Գրեց՝ ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Գին 1000 ֆր. Դիմել «Յառաջ»ին

Շատ հետաքրքրական գիրք մը

"ԺԱՄԱՆՑ ԵՒ ԶՔՕՍ"

632 մեծ էջեր — 200 նկարներ

կը պարունակէ

երազներու բանալին, բախտագուշակութեան զանազան եղանակներ, աստղագիտութիւն, ոգեհարցութիւն, ձեռնածութիւն, ընտանեկան խաղեր մեծերու եւ փոքրերու համար, բացօթեայ զբօս, սալոնի խաղեր, եւն., եւն.:

ՄԻԱԿ ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԻՐՔԸ ԻՐ ՏԵՍԱԿԻՆ ՄԷՋ

Գինը՝ թղթակազմ 1400 ֆրանք

լաթակազմ 1650 ֆրանք:

Դիմել Հ. Սամուէլ եւ Մ. Պարսամեան գրատուներուն, Փարիզ:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, RUE RICHER - PARIS (9e)

Tél.: PROvence 64-90

C. C. P. Paris 3630-66

Նորագոյն հրատարակութիւններ

Ժամանց եւ Զբօս, Կ. Գուշակ (Երազներու բանալին, Բախտագուշակութիւն, Աստղագիտութիւն, Ոգեհարցութիւն, Ձեռնածութիւն, Ժամանցի խաղեր եւն.): Մեծադիր 632 էջ, 1956 Պէյրութ, գինը՝ 1400, թղթատարի ծախքով 1500 ֆր.:

Գարնանային, Վ. Շուշանեան, հրատարակ, 1956, Պէյրութ, գինը՝ 600 ֆր.:

Մեռնող Գիւղին պատմութիւնը, Մ. Պարսամեան (Մանկութեան, Պատանեկութեան, Ուսանողական Յուշեր, Գրական Դէմքեր): Գինը՝ 800 ֆր.:

Դար մը գրականութիւն, Մ. Թէօլէօլեան, Բ. հատոր, Գահիրէ 1956, գինը 1000 ֆրանք:

(Սփիւռքեան գրական սերունդէն 58 դէմքեր, խորհրդահայ գրողներէն 24 դէմքեր, իրենցմէ ընտրուած էջերով) նախապէս լոյս տեսած է Ա. հատորը, 1000 ֆրանք:

ԾԱԽՈՒԻ ԵՆ

DEUX SURJETEUSES UNION SPECIALE (pour tricots), avec moteur et table, UNE MACHINE POUR BOUTONNIERES dernier modèle, fine coupe, automatique, Singer table et moteur en bon etat.

Դիմել «ՅԱՌԱՋ»ԻՆ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Քանի մը ամսուան համար պարապ սենեակ մը կը փնտռուի կահ-կարասի դնելու համար (ոչ բնակութեան):

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

11 Նոյեմբեր, Հ. Բ. Ը. Մ. յիսնամեայ յոբելենական հանդէսը, Սալ Փլեյէլի մէջ, ժամը 21էն 24:

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Ժորժ Ե.ի մէջ, ժամը 16էն 24:

Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ, ՍՏ. ՄԱԼԽԱՍԵԱՆՑ, Բ. տպագր. Պէյրութ, 1955 – 56, երեք հատոր լոյս տեսած (Դ.ը մամուլին տակ): Հատորը 4.000 ֆրանք:
2. ՀԱՅՈՑ ՀԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Մ. ԱԲԵՂԵԱՆ, գիրք Ա., Բ. տպ. Պէյրութ, 1955, լաթակազմ 1800 ֆրանք:
3. ԱԿՍԵԼ ԲԱԿՈՒՆՑԻ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ, Պէյրութ, 1955, Ա. եւ Բ. հատոր միասին (Գ.ը մամուլի տակ) 1050 ֆրանք:
4. ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ ԱՄՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ, հատոր Ա., 1050 ֆրանք:
5.— *L'Eglise Arménienne*, Malachia Ormanian, 2e éd. Antélias 400 Fr.
6. ԲԱՌԱՐԱՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ, Մեսրոպ Նուպարեան, Պէյրութ, 1955, 1210 էջ, լաթակազմ 3000 ֆր.:
7. ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԲԱՌԱՐԱՆ ԱՆԳԼ.-ՀԱՅ. Փրոֆ. Յ. Յ. Չագմաճեան, Պէյրութ, մեծադիր 1424 էջ, լաթակազմ 4000 ֆր.:
8. ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐ, Կոմս, Գ. գիրք, Պէյրութ, 1956, 350 ֆր.:
9. ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, Մ. Թէօլէօլեան, Գահիրէ, 1956, Ա. եւ Բ. հատոր 2000 ֆր.:

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ՄԻԱԿ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

ուր կը գտնուին Հայաստանի եւ Սփիւռքի հին ու նոր ամէն կարգի հրատարակութիւնները: Պահանջել Ընդարձակ Գրացուցակը:

LIBRAIRIE H. SAMUELIAN 51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris 6e.

Chèque Postal, Paris, 1278-35.

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԷՆ ՓԱՐԻԶ ԱՅՑԵԼՈՂ ՀԱՅԵՐԸ

եթէ կ'ուզեն կնոջական նորաձեւութեան վերաբերեալ որեւէ գնում կատարել՝ իրենց իսկ շահուն համար պէտք է անգամ մը այցելեն

Կ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԵԱՆՑ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

CLAIRE COMTE

COUTURE

Տարւոյն բոլոր եղանակներուն, ամենավերջին նորաձեւութեանց համաձայն եւրոպական ընտիր կերպասներ, անթերի կարուածք.

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ:

ՕՓԵՐԱՅԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻՆ ՎՐԱՅ

17, Boulevard des Capucines Café de la Paix ին դիմացը

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ՕԳՈՍՏՈՍ

MARDI 28 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7665 — 32e ANNEE — խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3476

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԳՐԱՒԵՑԻՆ

Ի՞նչ կ'ուզէին Պանք Օթոմանը գրաւող-ները:

Սուլթան Համիտ արիւնով ողողած էր հայաբնակ գաւառները:

1894ին տեղի ունեցած էր Սասունի մեծ կոտորածը: Մեծ պետութեանց հիւպատոսները տեղւոյն վրայ ամիսներով քննութիւն կատարած եւ տեղեկագիր պատրաստած էին: Կը սպասուէր, որ կառավարութիւնը պատժէր ջարդի պատասխանատուները: Ո՛չ մէկ քայլ այդ ուղղութեամբ: Ընդհակառակն, ջարդարարները պատիւներու կ'արժանանային:

Իսկ վեց մեծ պետութիւնները, որոնք Պերլինի 61րդ յօդուածին համաձայն, պաշտօն ունէին հսկելու բարենորոգում-ներուն վրայ, Սուլթանէն մենաշնորհ ստանալու իրենց մրցումին մէջ ո՛չ մէկ լուրջ ձեռնարկ կ'ընէին ի նպաստ Հայերուն: Երեւոյթները փրկելու համար երբեմն ծանուցագիրներ կուտային եւ կամ իրենց աւագ թարգմանները կը ղրկէին Բ. Դուռ: Իրենց ամէնէն կարեւոր ձեռնարկը բարենորոգումներուն մասին, որ ծանօթ է 1895ի «Մայիսեան Ծրագիր» անունով, արեան հեղեղներու մէջ խեղդուեցաւ:

Փոքր Ասիոյ հայաշատ քաղաքները, մինչեւ Կիլիկիա, մէկ ծայրէն միւսը իրարու ետեւէ ջարդուեցան: Միակ յուսադրիչ երեւոյթն էր Զէյթունի ապստամբութիւնը 1895ի աշնան ու ձմեռը: Մեծ պետութեանց Հալէպի հիւպատոսները միջնորդի դեր կատարեցին սուլթան Համիտի եւ ապստամբներու ղեկավարներուն միջեւ՝ խոստանալով տեղական ինքնավարութիւն տալ յաղթական քաջ լեռնականներուն եւ ապահովեցին դուրսէն եկած յեղափոխական գործիչներու ազատ մեկնումը արտասահման:

1896ին ջարդերը շարունակուեցան առաւել կամ նուազ ուժգնութեամբ: Ո՛չ մէկ բարենորոգում: Դեսպանները իրենց կրաւորական կեցուածքով կը քաջալերէին ջարդի քաղաքականութիւնը: Ոմանք նոյնիսկ բացէ ի բաց կը մղէին Սուլթանը, որ ջարդէ Հայերը, քանի որ Հայաստանը կ'ուզէին առանց Հայի:

Պանքայի դէպքը կազմակերպուեցաւ իբրեւ բողոք ջարդի այս քաղաքականութեան եւ մեծ պետութեանց անտարբերութեան դէմ, միաժամանակ պահանջելու համար կեանքի, պատուի եւ ինչքի ապահովութեան տարրական իրաւունքները:

Օսմ. Պանքան՝ հիմնուած ֆրանս. եւ անգլ. դրամագլուխով, օսմ. կայսրութեան մէջ եւրոպական-տնտեսականէ աւելի քաղաքական խիստ մեծ դեր մը կը խաղար: Պանքան օդը հանել՝ կը նշանակէր ուղղակի հարուածել միջազգ. դրամատիրութիւնը, վնասել մեծ պետութեանց կենսական շահերուն, ստիպել զանոնք, որ աւելի լուրջ կերպով զբաղին Հայերու վիճակով:

Պանքան գրաւող հայդուկները ո՛չ ոքի վնաս հասցուցին, ո՛չ մէկ անմեղի արիւնը թափեցին: Դրամներուն եւ պաշտօնէութեան հետ վարուեցան իբրեւ իսկական «ճէնթըլ-մէն»ներ՝ բոլորին յարգանքը հրաւիրելով իրենց վրայ:

Սեղանի մը վրայ 10,000 հնչուն ոսկի մոռցուած էր իրարանցումի պահուն: Յեղափոխականները ապահով արկղի մը մէջ դնել տուին զանոնք: Թղթադրամներու դէզեր կային զանազան տեղեր. զանոնք ալ մատնանիշ ըրին պաշտօնեաներուն: Մեկնելէ առաջ առաջարկեցին քննել դրամատան ամէն կողմերը եւ հաստատել որ ոեւէ ոչ մէկ փարայի ձեռք տրուած է:

Հ. Յ. Դ. Պոլսոյ Կեդր. Կոմիտէն դեսպաններուն ուղղուած գրութեամբ՝ 12 կէտերէ բաղկացած տարրական իրաւունքներ կը պահանջէր հայ ժողովուրդին համար: Բարենորոգումներու երաշխաւորնե-րը խուլ ականջ ձեւացան եւ խաբեբայ խոստումներով կործանումէ փրկեցին եւրոպական դրամատիրութեան միջնաբերդը:

Ու երբ յեղափոխականները միամտօրէն հաւատալով Մաքսիմովի խօսքերուն, պարպեցին Պանքան, անիկա փութաց սուլթան Համիտի մօտ՝ իր ձեռք բերած «յաղթանակ»ին աւետիսը տալու համար: Ելլըտըզի մեծ մարդասպանին եւ անոր ականջին ի վար փսփսաց.

— Ջարդեցէք, Վեհափառ, ջարդեցէք:

Արդիւնքը յայտնի է: Պոլիսը ողողուեցաւ արեան մէջ․․․: Մաքսիմով ուրախ էր: Լոպանովի դիւանագիտութիւնը կը յաղթէր: Իսկ միւս մեծ պետութիւնները Պիղատոսի նման կը լուային իրենց ձեռքերը:

Մաքսիմով 5000 կարմիր ոսկի կը ստանար Օսմանեան դրամատունէն՝ իբրեւ վարձատրութիւն իր «ծառայութեանց»․․․

Իսկ անպաշտպան հայ ժողովուրդը կը յանձնուէր իր դահիճի քմահաճոյքին:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱՍԸՐ ԿԸ ՀԱՒԱՆԻ ՏԵՍԱԿՑԻԼ

ԲԱՅՑ ՈՒՐԻՇ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ՊԻՏԻ ԱՌԱՋԱՐԿԷ

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Եգիպտոսի նախագահը, զնդ. Կամալ Նասըր տրամադիր է տեսակցելու Լոնտոնի մէջ կազմուած հինգ հոգինոց յանձնախումբին հետ, ոչ թէ 18երու համաձայնագիրը քննելու, այլ ուրիշ պայմաններ առաջարկելու համար:

Այս որոշումը տրուած է Եգիպտոսի նախարարական խորհուրդի բացառիկ նիստէն ետք, որ տեղի ունեցաւ կիրակի օր, քննելու համար Լոնտոնի եգիպտական դեսպանին յանձնուած հաւաքական ծրագիրը:

Միջին Արեւելքի հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ առաջադրուած տեսակցութիւնը որեւէ յանձնառութեան տակ չի դներ Եգիպտոսը, որ բոլորովին տարբեր տեսակէտներ ունի Սուէզի հարցին լուծման համար:

Ինչպէս յայտնի է, հինգ հոգինոց յանձնախումբը կը բաղկանայ Մ. Նահանգներու, Աւստրալիոյ, Եթովպիոյ, Իրանի եւ Շուէտի պատուիրակներէն, նախագահութեամբ Աւստրալիոյ վարչապետ Պ. Մենզիսի: Լիազօրուած է բանակցութիւններ կատարելու ի դիմաց այն 18 պետութեանց որոնք քուէարկեցին Լոնտոնի մէջ կնքուած համաձայնութիւնը:

Նոյն աղբիւրին համաձայն զնդ. Նասըրի պատասխանը Լոնտոնի եգիպտական դեսպանատունը ղրկուեցաւ կիրակի գիշեր, յանձնուելու համար Աւստրալիոյ վարչապետին որ անհամբեր պատասխանի կը սպասէր հեռաձայնին գլուխը:

Եգիպտոսի նախարարական խորհուրդին ժողովէն առաջ զնդ. Նասըր մէկ ժամ տեսակցեցաւ իր գլխաւոր խորհրդականին՝ հրամանատար Ալի Սապրիի հետ, որ Լոնտոն գացած էր, խորհրդաժողովին հետեւելու համար, իբրեւ անպաշտօն ներկայացուցիչ:

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Եգիպտոս կ'ուզէ չափաւոր դիրք մը բռնել, խուսափելու համար զինուորական միջամտութենէ մը: Բայց եւ այնպէս, յայտնի չէ թէ զնդ. Նասըր ի՛նչ պայմաններ պիտի առաջարկէ, հինգ հոգինոց յանձնախումբին հետ խօսած ատեն: Տեսակցութեան վայրն ալ որոշ է, Գահիրէ: Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ զնդ. Նասըր տրամադիր չէ Եգիպտոսէն հեռանալու եւ նկատի առնելու ծրագիր մը ո–րուն հիմնական կէտը՝ միջազգային հակակշիռը մերժած էր արդէն: Իտալիա կ'ուզէր որ տեսակցութիւնը տեղի ունենայ Հռոմի մէջ: Ուրիշներ կը նախընտրէին Ժընեւը: Տարակոյս չկայ թէ կացութիւնը աւելի պիտի ծանրանայ, եթէ Եգիպտոս վճռապէս մերժէ առաջարկուած միացեալ ծրագիրը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ԿՈՉԸ

Խ. Միութեան զինուորական պաշտօնաթերթը, «Կարմիր Աստղ», Օգոստ. 26ին ազդարարութիւն մը ուղղեց Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի, շեշտելով թէ որեւէ փորձ զէնքի զօրութեամբ պարտադրելու Լոնտոնի ծրագիրը՝ պիտի ունենայ ծանր հետեւանքներ, «որոնք պիտի պիտի չսահմանափակուին Սուէզի շրջանին մէջ: Այն ատեն ընդհարումը պիտի ծաւալի Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, թերեւս այդ սահմաններէն ալ անդին: Այդպիսի ընդհարում մը անդարմանելի հետեւանքներ պիտի ունենայ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի համար, վասնզի մարդկութեան բացարձակ մեծամասնութիւնը չիտակ պիտի չգանէ իրենց արարքը, իբրեւ նախայարձակում Եգիպտոսի դէմ»:

Թերթը որեւէ խօսք չի պարունակեր Խ. Միութեան դիրքի մասին: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս ազդարարութեան, քանի որ «Կարմիր Աստղ»ը Մոսկուայի ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան օրկանն է: Այս խմբագրականէն քանի մը օր առաջ, Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ ալ կը յիշեցնէր թէ բռնի գործողութեան մը հետեւանքը պիտի ըլլայ արդար պատերազմ Արաբներու կողմէ: «Այն ատեն Արաբները մինակ պիտի չմնան: Կամաւորներ պիտի հասնին ամէն կողմէ: Եթէ իմ տղաս ալ կամաւոր գրուի, ես չեմ կրնար ընդդիմանալ»:

Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, Փրաւտա, եւս խմբագրական մը հրատարակե–լով առաջին էջին վրայ, դիտել կուտայ թէ Սուէզի վրայ միջազգային հակակշռի հաստատելու առաջարկը ամերիկեան գաղթատիրութեան ծրագիր մըն է: Թերթը այս առթիւ կը յիշէ նաեւ զինուորական պատրաստութիւնները, բացատրելով թէ այդպիսի «արարքները կրնան տեղի տալ միջազգային բարդութեանց: Զինեալ միջամտութեան պատրաստութիւններ կատարել՝ կը նշանակէ բացէ ի բաց ապառէջ կարդալ ազատասէր եգիպտացի ժողովուրդին եւ Արեւելքի բոլոր ազգերուն որոնք կը պայքարին իրենց ազգային անկախութեան եւ ինքնիշխանութեան համար: Այդ մարտահրաւէրը չի կրնար նպաստել խաղաղութեան»:

Թերթը յետոյ կ'ըսէ թէ Խ. Միութիւնը պիտի շարունակէ իր ջանքերը, խաղաղութեամբ լուծելու համար Սուէզի վէճը, բանակցութիւններ կատարելով արդարութեան եւ հաւասարութեան հիման վրայ:

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլլըս, Լոնտոնէն Ուաշինկթըն վերադառնալով, կոչ մը ուղղեց Ե-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

ՆՈՐԷՆ՝ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

Մոսկուայի «Գրական Թերթը» (Լիտեբատուրնայա Կազետա) նորէն կը յուզէ պատմութեան դասագիրքերու վերաքըննութեան խնդիրը:

Պատմագիր մը, Նովոսելսկի, երկար ուսումնասիրութեամբ մը դիտել կուտայ թէ խորհրդային պատմութեան դասագիրքերն ալ վարակուած են «անձի պաշտամունքով:»

Այս առթիւ կը յիշէ Իվան Ահեղը, զօրավարներ Սուվորովը եւ Կուտուզովը, որոնք իբրեւ «յառաջդիմական» ցոյց տըրուեցան հայրենական պատերազմին ատեն, մինչդեռ կը ծառայէին ցարական աշխարհակալութեան:

Հայրենասիրութեան կրակը արծարծելու համար, չքմեղանքներ ալ հաստատուեցան վերջին երկու զօրավարներուն անունով, Բ. աշխարհամարտի ընթացքին:

Եւ պատմագիրները գործի ձեռնարկեցին ղեկավարութեամբ Սթալինի, անոնց կատարած քաջագործութիւնները մարքսեան տեսակէտով դատելու համար:

Նովոսելսկի ուրիշ վերաքննութիւն մը եւս կը կատարէ:

Վինելի կը գտնէ ռուս ժողովուրդին եւ կայսրութեան միւս ազգերուն յարաբերութեանց պատմութիւնը:

Ճիշդ չի գտներ Սթալինի օրով քարոզուած այն տեսութիւնը թէ ռուսական տիրապետութեան դէմ պայքարողները միայն «յետադիմական խռովարարներ» էին, Կովկասի, Լեհաստանի կամ Կեդր. Ասիոյ մէջ:

Եւ կը բացագանչէ.

— «Մեր ընկերները մոռցե՞ր են որ ցարական Ռուսիան, համաշխարհային յետադիմութեան միջնաբերդը, ժողովուրդներու բանտն էր: Անոնք առանց նկատի առնելու դարաշրջանը եւ պարագաները, ազգային շարժումները ներկայացուցած են իբրեւ օտար պետութիւններէ դրդուած ձեռնարկներ»:

Այս դիտողութիւնը կապ ունի մասնաւորապէս Կովկասի ժողովուրդներուն ապստամբութեան հետ:

Օրինակ, Տաղստանի (Հիւս. Կովկաս) պատմագիրները խստօրէն քննադատուեցան 1950ին, վասնզի իբրեւ ազատագրութեան հերոս ներկայացուցած էին հռչակաւոր Շամիլը, որ արիաբար կռուեցաւ ցարական բռնակալութեան դէմ:

Այս տեղեկութիւնները քաղած ատեն, միտքս ինկաւ, նաեւ մեր պարագան:

Բոլշեւիկները — նախկին սոցիալ-դեմոկրատներ — տարիներով «բուրժուա-նացիոնալիստական, ռէակցիոն տենդենցներ» վերագրեցին հայ ժողովուրդի ազատագրական մարտնչումներուն, մանաւանդ վարկաբեկելու համար Հնչակն ու Դաշնակը:

Բայց երբ երկրորդ Աշխարհամարտը պայթեցաւ, արտօնեցին որ գիրքեր գրուին Վարդանանց պատերազմի, Սասունցի Դաւիթի, Պապ թագաւորի եւ Դաւիթ-Բէկի մասին:

Յետոյ, «Մեր Հայրենիք» երգել տուին հայ զինուորներուն, կրակը նետուելու համար:

Եւ վերջապէս արտօնեցին Րաֆֆիի գիրքերուն հրատարակութիւնը:

Վախ չկա՞յ որ նոր վերաքննութիւն մը կատարեն, հակառակ ուղղութեամբ:

ՎԱՀԷ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

ՇԱԹԵԼ ԿԻՒՅՈՆ, 25 Օգոստ.— Խումբ մը հայրենակիցներ որոնք օդափոխութեան եկած են, «Յառաջ»ի խմբագրին այցելութեան առթիւ հետեւեալ գումարները կը տրամադրեն Փարիզի Մշակոյթի Տան հիմնադրամին համար.—

Պրիւքսէլէն Պ. Վ. Սարաֆեան	4000 ֆր.
Մօնռուժէն Պ. Ա. Իբրանեան	2000 ֆր.
Նիսէն Պ. Մ. Առաքելեան	2000 ֆր.
Ալֆորվիլէն Պ. Հ. Ցակոբեան	1000 ֆր.
Փարիզէն Պ. Տ. Պապաճանեան	1000 ֆր.
Փարիզէն Պ. Պահարեան	1000 ֆր.
Պրիւքսէլէն Տիկ. Հեքիմեան	1000 ֆր.
Փարիզէն Պ. Ա. Տարօնեան	2000 ֆր.
Լիոնէն Պ. Մ. Պաշխեան	1000 ֆր.
Փարիզէն Պ. Յ. Գրիգորեան	1000 ֆր.
Գումար	16,000 ֆր.

ՋՐԱՆՑՔԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԸ

Միշտ լսած էինք ու գիտէինք, թէ երկու Կաթողիկոսութիւն ունէինք՝ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը եւ Կիլիկեան, ու երկու Պատրիարքութիւն՝ Պոլիս եւ Երուսաղէմ։

Արդ, քանի մը օրէ ի վեր մեզի կ'առաջարկեն հոգեւոր հինգերորդ կեդրոն մը, որ «Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Պաշտպանութեան Համախմբում»ի մեր «յարգարժան»ներուն եւ իրենց կուսակիցներուն մտքին մէջ կոչուած է փոխարինելու ախորժակներ սրող Անթիլիասի Աթոռը եւ որ Ջրանցքի Կաթողիկոսարան մը պիտի ըլլայ…

Բարձրաստիճան ու ամենազօր պաշտպաններ եւ նպաստաւոր գետին փնտռող ղեկավարները «Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Պաշտպանութեան Համախմբում» անուանեալ կազմակերպութեան եւ անոր շուրջ սլքտացող կուսակցութիւններուն, Սուէզի Հարցին առիթով գտած են հրաշալի աղբիւր մը՝ իրենց փրկութեան վերջին լաստը՝ ջրանցքը… Ջրանցքի Կաթողիկոսարան մը…

Դրամը գոյութիւն ունի. Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանը քարուքանդ ընելու իրենց արշաւին մէջ, մեր «յարգարժան եկեղեցապաշտպաններ»ը ամիսներէ ի վեր կը ծախսեն հսկայական գումարներ, որոնք կարող էին՝ եթէ կիրքն ու ատելութիւնը իրենց միակ նպատակակէտը չըլլային, անհետացնել տալ թշուառութեան որջերը՝ մեր գաղթակայաններու մէկ մասը, իրականացնել կառուցումը առնուազն բանուորական արդիական աւանի մը, ուր կրնային ապաստան գտնել աղտի ու ախտի մէջ տուայտող մեր բազմահազար հայրենակիցները։

Դրամը չէ պակասը, քանի որ ըլլա՛յ Հալէպի, ըլլա՛յ Դամասկոսի եւ Պէյրութի մէջ, փաստաբաններու, մամուլի պայքարի, դատարկապորտ գործակատարներու եւ ոսկրացած մակաբոյծներու համար հարիւր հազարաւոր ոսկիներ դուրս տահած են մեր քաղքենիներուն գրպաններէն, անկախաբար այն գումարներէն, զորս որոշ Պետութիւն մը եւ որոշ Կուսակցութիւն մը ծախսած են հայ համայնքին միասնականութիւնը ականահարելու համար։

Քանի որ դրամը չէ պակասը եւ քանի որ հակա-Անթիլիասական պայքարի վարիչներուն իսկ կարծիքով գանձուածները իրենց հետ են, լաւագոյնը պիտի ըլլար կազմակերպել գանձուածային գաղթ մը դէպի Ջրանցք։ Հաստատել հոն նոր պաշտամունքը, զոր կը ճշդորոշեն, Ատելութեան ու Երկպառակութեան Կրօնին նոր չափուածներովը։

Առաջին հերթին այս բոլորը այնքա՛ն աննշանական բաներ կը թուին, որ ցնդաբանութիւններ դուրս տալու երեւոյթն ունինք։ Բայց եւ այնպէս, աւա՜ղ, ճիշդ է, անուրանալի ճշմարտութիւն է այն ինչ որ կ'ըսենք։

«Եկեղեցապաշտպաններ»ը իրօք միախառնեցին Կաթողիկոսարանն ու Ջրանցքը։ Անոնք իրօք պաշտպանեցին ապագայ Խալիֆայի պաշտպանութեան։ Եւ Անթիլիասի Աթոռը ականահարելու համար, անոնք իրօք դաշինք ու զինակցութիւն կնքեցին դաւադիր բոլոր կուսակցութիւններուն հետ։ Ոտնակոխեցին կործանարար բոլոր տեսակէտներն ու վարդապետութիւնները։ Թեւ բացին բոլոր հովերուն ու հոսանքներուն։

Բայց այդ մանրատոտիկ Սամսոնները պիտի չկարենան տապալել Տաճարը։ Առաւելն պիտի փութցնեն իրենց անկումը եւ կորստեան պիտի մատնեն կոյր-գիւրայն իրենց հետեւորդները։

Ոչ ոք իրենց հաշւոյն նման բան մը կը ցանկայ. ոչ ոք նման բան մը կը ցանկայ մանաւա՛նդ այն քանի մը հազուագիւտ կուսակիցներուն, զորս ցարդ յաջողած են որսալ։

Եւ մենք այդ կեղծ Սամսոնները պիտի փրկենք՝ նոյնիսկ հակառակ իրենց կամքին ու ցանկութեան… Որովհետեւ մէկ հատիկ, նոյնիսկ ամէնէն յետին Հայուն կեանքն ու ապագան կարեւոր ու նուիրական են մեզի համար… Եւ շատ ու շատ կարեւոր ու նուիրական…։

(Խմբ. «Այգ»ի) ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱԹ

ՓԱՆԱՄԱՅԻ ՋՐԱՆՑՔԸ

Այս պահուս Սուէզի Ջրանցքը քաղաքական-դիւանագիտական փոթորիկ մը կը յարուցանէ՝ ծանօթ պատճառներով։ Մէկ օրէն միւսը, արեւմտեան պետութիւններ վտանգուած նկատեցին իրենց շահերը Սուէզի Ջրանցքին ազգայնացումով։ Եթէ Միացեալ Նահանգները նուազ կը հետաքրքրուին Սուէզով, Փանամայի Ջրանցքը կենսական խնդիր մըն է իրենց համար։ Նախ քան այդ Ջրանցքին կառուցումը, նաւերը Ատլանտեանէն դէպի Խաղաղական եւ կամ հակառակ ուղղութեամբ նաւարկելու համար ստիպուած էին մինչեւ Հոռնի հրուանդանը իջնել ու Հարաւային Ամերիկայի շրջանը ընել։ Տաժանելի ու երկար ճամբորդութիւն մը։

1914 Օգոստոս 15ին էր որ Ջրանցքը օգտագործման յանձնուեցաւ միջազգային նաւարկութեան։ Ճշմարտութիւն է սակայն, որ Ամերիկացիք երբ ստանձնեցին Ջրանցքին շինութիւնը, առաւելաբար ռազմագիտական, ազգային պատճառներէ մղուած էին։ Սակայն այժմ, Ջրանցքը չի համապատասխաներ նաւարկութեան յարաճուն վերելքին, ու ռազմական պահանջներուն եւ Միացեալ Նահանգները կը գտնուին Ջրանցքին ներկայ կառուցուածքը բարեփոխելու կամ այլ միջոց մը որոնելու հարկադրանքին տակ։

Ամերիկայի տիրակալները, Սպանիացիք, Նոր Աշխարհի վրայ ոտք դնելէ յետոյ, երկար հետախուզութիւններ կատարեցին Խաղաղականը Ատլանտեանին հետ հաղորդակցութեան դնող բնական ճամբայ մը գտնելու համար։ Ի վերջոյ հաստատեցին թէ Կեդրոնական Ամերիկան երկար ու նեղ ցամաքամաս մըն էր, որ իրար կը միացնէր Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկաներու զանգուածեղ հողամասերը։ Սակայն, նշմարեցին որ Կեդր. Ամերիկայի այդ 2000 քիլոմեթրէ աւելի երկարութիւն ունեցող բնական թումբը լայն էր իր հիւսիս-արեւմտեան սահմաններուն վրայ ու աստիճանաբար կը նեղնար իր հարաւ-արեւելեան մասին վրայ։ Ի մասնաւորի կարգ մը կէտեր նեղ պարանոցներ կը կազմէին ու կարելիութիւն կը ստեղծէին ցամաքային ճամբաներու ու մանաւանդ Ջրանցքներու շինութեան։ Այդ կէտերն էին Թեհուանթեփեկի, Կուաթեմալայի, Նիքարակուայի պարանոցները, մօտաւորապէս 250 քիլոմեթր լայնքով, նաեւ Ծիրիքիի, Փանամայի, Սան-Պլասի պարանոցները, յաճախ 70 քիլոմեթրէն նուազ լայնքով։ Եւ վերջապէս Գոլոմպիոյ Ատրաթօ գետին հովիտը, Տարիէնի ծովախորշը առաջնորդող։ Սակայն, այդ պարանոցներէն մաս մը, իր բարձրաբերձ լեռներով անհնարին կը դարձնէր որեւէ գործնական կարելիութիւն։

1529ին, Ալվարօ տէ Սաավետրա, կը թելադրէր Ջրանցքներ կառուցանել Թեհուանթեփեկի, Նիքարակուայի, Փանամայի կամ Տարիէնի կէտերուն վրայ։ Դարերու ընթացքին քանիցս ծրագիրներ կազմուեցան առանց արդիւնքի։ Ամերիկացիք 1849էն սկսեալ իրենց նախընտրութիւնը կեդրոնացուցին Նիքարակուայի գծին վրայ եւ մենաշնորհի համաձայնագիր մը ստորագրեցին Նիքարակուայի կառավարութեան հետ։ Իրօք, կարծէք բնութիւնը այդ կէտին վրայ համախմբած էր Ջրանցքի մը շինութեան բնական բոլոր յարմարութիւնները։ Այսպէս, Նիքարակուայի լիճը ծովուն մակերեսէն միայն 33 մեթր բարձր, ջուրի հսկայ շտեմարան մըն էր եւ որուն արեւմտեան եզերքները Խաղաղականէն բաժնուած էին 30 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ ցած հողաշերտով մը։ Իսկ լիճին ջուրերէն ծագում առնող գետ մը Ռիօ Սան Խուան, հեշտ վազքով մը կ'իջնէր դէպի Ատլանտեան, դիւրաւ Ջրանցքի վերածելի հովիտ մը ճեղքելով։ Ուրեմն, կը մնար բնութեան գծած ուղին աւարտել, մէկ կողմէ գետը նաւարկելի Ջրանցքի մը վերածելով, իսկ միւս կողմէ լիճը միացնելով Խաղաղականին՝ երկրորդ Ջրանցքով մը ու համապատասխան էքլիւզներու ցանցով մը, լիճին բարձրութեան համար։ Միջանկեալ ըսենք որ էքլիւզը (սահանք, սահանդուռ՝ ըստ Նուպարեանի) կը կառուցուի Ջրանցքներու վրայ, հողային անհարթութեան հետեւանքով բարձրութեան տարբերութիւնները դարմանելու եւ Ջրանցքը նաւարկելի դարձնելու համար։ Յատուկ դռներ պէտք եղած պարագային կը բացուին ու կը փակուին ջրային երկու բարձրութիւններէ նաւը անցնելու համար։

1879ին Փարիզի մէջ տեղի կ'ունենար միջազգային խորհրդաժողով մը, միջովկիանոսային Ջրանցքներու ուսումնասիրութեան նպատակաւ, որուն կը նախագահէր Ֆէրտինան տը Լէսէփս։ Խորհրդաժողովը, իր նախագահին ճնշումով կ'ընդունէր որոշում մը, որ կը հաստատէր թէ առանց էքլիւզի կարելի էր Փանամայի պարանոցին վրայ նաւարկելի Ջրանցք մը բանալ, Ատլանտեանը միացնելով Խաղաղականին։ Ֆէրտինան տը Լէսէփս նոյն դրութեամբ իրականացուցած ըլլալով Սուէզի Ջրանցքին շինութիւնը, կը բաղձար Փանամայի վրայ եւս տեսնել իր ծրագրին իրագործումը։ Ըստ Լէսէփսի նախատեսութիւններուն, Փանամայի Ջրանցքէն հանուելիք հողերուն քանակութիւնը Նիքարակուայէն նուազ պիտի ըլլար։ Սակայն ան նկատի չէր առած խոնաւ ու վտանգաւոր կլիման, եւ այդ վայրերուն հողերու անկայուն ու սահելու հակամէտ վիճակը։ 1883ին ծրագիրը կը նախատեսէր 80 քիլոմեթր երկայնքով Ջրանցք մը՝ ծովուն մակերեսին հաւասար գծով, որ պիտի ունենար 29 մեթր լայնք եւ 8 մեթր խորութիւն։ Նման Ջրանցքէ մը հանուելիք հողին քանակը կը գնահատէր 120 միլիոն խորանարդ մեթր։ Սուէզի Ջրանցքէն հանուած էր 75 միլիոն խորանարդ մեթր։ Մինչդեռ, երբ Ամերիկացիք վերջացուցին Ջրանցքը, 259 միլիոն խորանարդ մեթր հող հանուած էր…։

Ֆրանսական Ընկերութիւնը, 55 միլիոն խորանարդ մեթր հող փորելէ վերջ, 1887ին դադրեցուց աշխատանքները, դրամագլուխի չգոյութեան հետեւանքով։ Ամերիկեան կարգ մը շրջանակներ համաձայն էին որ Ամերիկան ստանձնէ շինութիւնը։ Բայց, Երեսփ. Ժողովը կը տատամսէր, հակառակ Ֆրանսացի ճարտարագէտ Պիւնօ Վարիլլայի կատարած դասախօսութիւններուն ու խորհրդակցութիւններուն։ Ճիշդ այդ ատենները Նիքարակուայի Փելէ լերան հրաբուխի բորբոքման հետեւանքով Նիքարակուայի կառավարութիւնը հրաբուխին նկարով դրոշմաթուղթ մը կը հանէր հրապարակ։ Բարեբախտ առիթ մըն էր այդ Ֆրանսացի ճարտարագէտին համար։ Իսկոյն ամերիկայի իւրաքանչիւր ծերակուտականի մէկ մէկ օրինակ կը ղրկէ այդ դրոշմաթուղթէն։ Աւելի բաւական էր հոգեբանական նպաստաւոր գետին մը ստեղծելու եւ ահա 1902 Յունուար 9ին Ամերիկայի ծերակոյտը կը քուէարկէր Փանամայի Ջրանցքին շինութիւնը, ու մէկդի կը նետէր Նիքարակուայի ծրագիրը, վայրին հրաբխային հանգամանքը նկատի ունենալով։ Այսուհանդերձ Ամերիկացիք անիրագործելի նկատեցին Լէսէփսի առանց էքլիւզի ծրագիրը ու ընդգրկեցին էքլիւզներու դրութիւնը։ Էքլիւզներու իւրաքանչիւրին երկայնքը 304,8 մեթր, լայնքը 33,5 մեթր իսկ խորութիւնը 11 մեթր ջուրին մէջ միխուած նաւերու անցքին համար բաւա–

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԹՈՎՄԱՍ ՖԱՍՈՒԼԵԱՃԵԱՆ

Պետրոս Մաղաքեանի եւ Ստեփան Էքշեանի հետ, Թովմաս Ֆասուլեաճեան եղած է մէկը՝ հայ բեմի հանճարին՝ Պետրոս Ադամեանի վարպետներէն, եւ ինքն է որ առաջին անգամ իր խոր տեսողութեամբ եւ յստակ ճանաչողութեամբ գնահատած է ապագայ ողբերգուին արժանիքը։

1880ին, Վարդովեանի գործն ալ կը դադրի ու կը քայքայուի։ Այդ շրջանին Պրուսայի կուսակալը, որ քաջ ֆրանսագէտ մըն էր եւ թարգմանիչ՝ Մոլիէրի գործերուն, հրաւէր կ'ուղղէ Ֆասուլեաճեանին գալ Պրուսայ եւ ներկայացնել ֆրանսական դասական թատրոնի վարպետին գործերը։ Ֆասուլեաճեան կը կազմէ խումբ մը, որուն մէջ տեղ կու տայ նաեւ նոյն ժամանակի արեւմտահայ բեմի լաւագոյն կատակերգակին՝ Թրեանցի, եւ կը մեկնի Պրուսայ։

Հոն, այդ խաւարակուռ կեդրոնին մէջ, արեւմտահայ թատերախումբը լոյս ու արեւ կը սփռէ, ներկայացնելով Մոլիէրի լաւագոյն գործերը, եւ ուր՝ Ֆասուլեաճեան մեծ համբաւի կը տիրանայ մանաւանդ Թարթիւֆով։

Պրուսայի թատերական գործին փակումէն ետք, Ֆասուլեաճեան կը մեկնի արտասահման եւ հոս ու հոն պարբերական ներկայացումներ կը սարքէ, մինչեւ որ 1888ին կը վերադառնայ Պոլիս, ուրկէ երկու տարի ետք կը մեկնի Սամսոն։

Սամսոնի թատերական շրջանը կը սկսի փայլուն կերպով, սակայն, ցաւալի դէպք մը վերջ կու տայ յաջողութեամբ սկսած այդ գործին ալ։ Խումբին գլխաւոր դերասանուհին՝ Հերանոյշ, որ Ֆասուլեաճեանի ձեռքին տակ լրացեալ արուեստագիտուհի մըն էր դարձած, կարճատեւ ու դժնդակ հիւանդութեան մը հետեւանքով կը մահանայ։ Այս դէպքը ոչ միայն պատճառ կ'ըլլայ որ կասի գործը, այլ նաեւ հիմնովին կը սարսէ վարպետին բովանդակ էութիւնը, որ կորաքամակ եւ բոլորովին ընկճուած՝ կը վերադառնայ Պոլիս։

Ատեն մը առանց գործունէութեան կը մնայ։ Հերանոյշի մահը կարծես բոլորովին ջլատած ըլլար այս յարաշարժ ու կորովի մարդուն աշխատանքի թափը։ Բայց 1891ին, դարձեալ թօթուելով իր բաշը, առիւծը ոտքի կ'ելլէ եւ կարգ մը նորահաս ուժերու գլուխը անցնելով կը մեկնի Ռոտոսթօ, ուր կ'արժանանայ փայլուն ընդունելութեան։

Յաջող թատերաշրջան մը անցընելով հոն, յաջորդ տարին կը վերադառնայ Պոլիս, կը կազմէ թատերախումբ մը եւ Սկիւտարի ու Գատըգիւղի մէջ կը սկսի ներկայացմանց շարքի մը։ Իր այս նոր խումբին գլխաւոր ուժերը կ'ըլլան Սիրանոյշ եւ Դաւիթ Թրեանց։ Այս շրջանին կը ներկայացնէ Գամելիազարդ Տիկինը, Մոլիէրի Երեւակայական հիւանդը եւ Արշակ Չօպանեանի Մութ խաւերը։ Հայ հասարակութիւնը անօրինակ ընդունելութիւն մը կ'ընէ այս խումբին։ Սակայն նոյն այդ շրջանին Մնակեան ալ թատերախումբի մը գլուխն անցած մեծ գործունէութիւն մը ունէր Պոլսոյ մէջ, այնպէս որ թատերական գործը ճիւղաւորուած եւ բաժանման վտանգին տակ կը գտնուէր։

Ֆասուլեաճեան շատ ջանք կը թափէ այս երկու անջատապէս գործող ուժերը միացնելու համար, սակայն Մնակեան անդրդուելի կը մնայ անջատ գործելու իր տեսակէտին մէջ։ Ապահովաբար, եթէ Մնակեան Ֆասուլեաճեանի առաջարկը ընդունելով զօր ու միացած ըլլար իրեն, թերեւս հայ բեմը Պոլսոյ մէջ աւելի փայլուն դիրք մը ստանար։ Ալեքսանեան, Սիսակ, Զաֆրաստ, եւ ուրիշ նման կարեւոր ուժեր պիտի գային զօրացնելու Ֆասուլեաճեանի սկսած գեղեցիկ գործը, որ սակայն, աւա՜ղ, կը խամրի ու կը մեռնի…

Պոլսոյ մէջ Ֆասուլեաճեանի վերջին ներկայացումը կ'ըլլայ Փարիզու Աղքատները մելոտրամը, որ կը ներկայացուի Բերա, Թաքսիմի թատրոնին մէջ։

Ժողովրդային սառն անտարբերութեան մը մէջ կ'անցնի այս ներկայացումը, պարապ աթոռներու եւ օթեակներու առջեւ։ Այդտեղ, Ֆասուլեաճեան կը տեսնէ ու կը կարդայ իր դառն ճակատագիրը։ Կը խորհի որ պէտք է մեկնիլ, թափառիլ, ուրիշ քաղաքներ երթալ, նոր բեմ ու նոր հասարակութիւն որոնել։ Անմիջապէս կը թողու Պոլիսը, կը մեկնի արտասահման, եւ այս անգամ այլեւս չվերադառնալու հաստատ որոշումով դէպի այն բեմը, որուն վրայ այնքա՜ն ծափեր ու կեցցէներ հիւսած էին իր համբաւը։

Ութը երկար տարիներ կը թափառի հոս ու հոն։

Պուլկարիան եւ Ռումանիան իր վերջին հանգրուանները կ'ըլլան։

Պուլկարիոյ մէջ ծանրապէս կը հիւանդանայ։ Այդ երկարատեւ հիւանդութեան ընթացքին ամէն խնամք ու հոգածութիւն կը շռայլուի իրեն եւ նոյնիսկ իր մեկնումին առթիւ Պուլկարահայերը կարեւոր գումար մըն ալ կը հանգանակեն, որպէսզի արտասահման երթայ ու դարմանուի։

Ճամբայ կ'ելլէ դէպի Փարիզ, մասնագէտ բժիշկներու դռները բախելու համար։

(3 - Շար.) ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՔԱՐԼՍՐՈՒՀԻ ՎՃԻՌԸ

●

Օգոստոս 18ին, Դաշնակցային Գերմանիոյ մէջ, Համայնավարութիւնը հռչակուեցաւ հակասահմանադրական կազմակերպութիւն։ Կառավարութեան կողմէ գրաւուեցան կուսակցութեան պատկանող բոլոր գոյքերը, — տպարան, գրասենեակ, ակումբ, եւայլն, — եւ 4000 մարքի մօտ գումար մը։

Համայնավար պարագլուխները անմիջապէս փախուստի դիմեցին. փորձեցին անցնիլ խորհրդային սահմանը, սակայն, ձերբակալուեցան ոստիկանութեան կողմէ։

Վարչապետ Ատենաուըրի կառավարութեան պահանջն էր, բանաձեւուած վերջին մէկ քանի տարիներու ընթացքին, — իրականացաւ։

Լուրը «ռումբ»ի մը տպաւորութիւնը գործեց եւրոպական մայրաքաղաքներու մէջ։ Շատեր ծափահարեցին Քարլսրուհի Ատեանին այս որոշումը, Համայնավարները բողոքեցին, ուրիշներ՝ քննադատեցին։

Յանկարծակի այս որոշումը քննադատողներուն մաս կը կազմեն նաեւ, Դաշնակցային Գերմանիոյ հակահամայնավար թերթերուն քաղաքական տեսաբանները։ Ինչո՛ւ։

— Որովհետեւ, Համայնավարութիւն գոյութիւն չունէր արդէն Գերմանիոյ մէջ։

Իրականութիւն է, որ «կարմիր»ները աժգոյն թիւ մը կը ներկայացնէին, Պոննի կառավարութեան սահմաններուն մէջ։

Իրականութիւն է որ գերման ժողովուրդը, — մասնաւորաբար երիտասարդութիւնը — արգահատանք ունէր միայն մարքսիզմ – լենինիզմի մունետիկներուն հանդէպ։

Ընտրական պայքարները ցոյց տուին, թէ համայնավարները համախոհներ չունին։ Ուժ չեն ներկայացներ։ Տկար են։

Ուրեմն, ինչո՛ւ այս քայլը։

Պայքարի սկսելէ առաջ իսկ, իր յաղթանակին ապահով հոսանքը, գլխաւոր երկու պատասխաններ ունի.

1. Հարկ էր արգիլել համայնավարութիւնը, որովհետեւ արգիլուած էր նէօնացիական շարժումը։

2. Համայնավարները իրենց յարձակումին թիրախը դարձուցած էին վերակազմուող գերման բանակը։

Առաջինը, ընկերային, աւելի ճիշդը դեմոկրատական հնարքը սկզբունք մը կը յիշեցնէ. — Երբ կը զարնես ձախին, հարկ է նաեւ աջի՛ն զարնել, հաւասարակշռութիւնը չխանգարելու համար։

Երկրորդ պարագային, — բանակը, — առարկութիւնը տեղին կրնար նկատուիլ, եթէ պայքարող թեւը ի վիճակի ըլլար այդ վերակազմութիւնը չէզոքացնելու։

Վարչապետ Ատենաուըրի պահանջին իրականացումը քննադատողները, այս բոլորին վրայ կ՚աւելցնէին նաեւ՝ ազատութեան կաշկանդումը։ Աննշան հոսանքի մը նոյնքա՛ն աննշան գործունէութիւնը խափանելու համար, կ՚արժէ՞ր Դաշնակցային Հանրապետութեան ճակտին փակցնել այս մակդիրը...

Այսուհանդերձ, կայ տակաւին հարցին ամէնէն ծանրակշիռ երեսը։

Արեւելեան Գերմանիոյ ձայնասփիւռը յայտարարեց. — Ատենաուըրի կառավարութիւնը աւելի քան դժուարացուց Գերմանիոյ վերամիացումը։

Վարչապետ Ատենաուըր եւ իր գործակիցները լա՛ւ գիտէին անշուշտ, թէ նման որոշում մը նոյնի՛սկ անհաւանական կը դարձնէր երկու Գերմանիաներու միացումը։

Ա՞յս է արդեօք վարչապետ Ատենաուըրի ուզածը...

Վտանգաւոր կասկածներ կը կեդրոնանան այս քաղաքականութիւնը վարող առաջնորդներուն վրայ։ Վարչապետ Ատենաուըր մոլեռանդ հականացի մըն է։ Վերջին կարդադրութիւնը, — խեղճ ու աժգոյն իբրեւ գործ, — միապետութեան մը առաջին հովերուն տպաւորութիւնը կը գործէ։

Մինչդեռ, բոլոր մեծ թերթերուն կողմէ մասնանշուած եւ ահագին աղմուկ յարուցանող այս հարցը, ցուրտ բառեր կը նետէր միայն վարչապետ Ատենաուըրի շրթներուն, — Գերմանիոյ վերամիացումը միջազգային հարց մըն է եւ չի կրնար առընչութիւն ունենալ համայնավարութեան հետ...

Ինչ որ ճիշդ չէ։

«Միջազգային հարց» ըսելով, կը հասկցուի, բնականաբար, Միացեալ Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի իրաւարարութիւնը։ Առաջին օրէն իսկ, երեք տէրութիւնները համաձայն են Գերմանիոյ վերամիաւորման։ Գլխաւոր ընդդիմացողը Մոսկուան է։ Վարչապետ Ատենաուըրի առած քայլով «ազատ ընտրութեանց» տեսութիւնն ալ ջուրը կ՚իյնայ։

Ընկերային – քաղաքական հարցերուն մէջ, ինչպէս՝ պատմական, գուշակութիւնները արժէք չեն ներկայացներ։ Այս պարագային, կարգ մը նախատեսութիւններ կ՚ըլլան։ Տաք ու պաղ հովեր կրնան փչել Գերմանիոյ վրայ։ Համայնավարութիւնը արգիլելով, Ատենաուըրի կառավարութիւնը կը զօրացնէ ընդդիմադիրները, — Նէօ–Նացիները, որոնք առաջիններէն աւելի կարեւոր ուժ մը կը ներկայացնեն, յատկապէս՝ իրենց երիտասարդ համախոհներով։

Միամտութիւն է ենթադրել, որ պաշտօնապէս արգիլուած շարժում մը... անշարժութեան ենթարկուի։ Պատմութեան մեծագոյն յաղթանակները դարբնուած են «արգիլեալ»ներու բաղուկներով։

Ծայրահեղական զոյգ շարժումները, — Նէօ–Նացի եւ Համայնավարութիւն, — արգիլելով, ներկայ կառավարութիւնը բնական եւ իրաւական զուգահեռ մը կրնայ ստեղծել երկուքին միջեւ։ Այսինքն՝ նոր Նացիներն ու Համայնավարները կրնան միանալ, աւելի ուժեղ կերպով լսելի դարձնելու համար իրենց ձայները. ինչ որ հաւանական է եւ սպասելի։

Որքան ալ իրարու հակադիր՝ միեւնոյն կացութիւնը կը պարտադրէ անոնց մերձեցումը։ Ի մասնաւորի՝ երբ գործարաններու մէջ աշխատող բանուորներն են երկու կազմակերպութիւններու կուսակիցները։

Ամէն պարագայի մէջ, Քարլսրուհի Ատեանին որոշումը, վարչապետ Ատենաուըրի խիզախութիւնը ցոյց կուտայ եւ, նաեւ ինքնավստահութիւնը։ Գուցէ, կարելի ըլլայ զսպել հաւանական խռովութիւնները։ Կարելի է աւելի մեծ թափով, առանց խոչընդոտի, առաջ տանիլ արդի բանակին վերակազմութիւնը։ Սակայն, գլխաւոր ականահարուողը կը մնայ, այս պարագային, երկու Գերմանիաներու վերամիաւորման հարցը։

ԱՐՄԵՊԻԼ

րար։ Ահա այս չափերը ընդունելով, Ամերիկացիք կարծած էին լայնօրէն նախատեսած ըլլալ ապագան։ Մինչդեռ այժմ Քուին Մէրի, Քուին Էլիզապէթի, Նորմանտիի պէս հսկայ նաւեր չեն կարող օգտագործել ջրանցքը։ Մինչեւ 1921 Ամերիկացիք իրենց ռազմանաւերը կը շինէին Ջրանցքին չափերուն հիման վրայ։ Բայց այդ թուականէն սկսեալ կարգ մը մարտանաւերու եւ օդնաւակիրներու չափերը աւելցնելու որոշում տուին։

15 տարիէ ի վեր Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը ծրագիրներ կ՚ուսումնասիրէ լուծում մը գտնելու համար այս անել վիճակին։ Էքլիզներու դրութիւնը այժմ կը նկատուի սահմանափակ, ու մանաւանդ վտանգաւոր՝ հիւլէական ու ջրածին ռումբերու ուժն ու հասողութիւնը նկատի ունենալով։ Նիքարակուայի ծրագիրը եւս դարձեալ քննութեան առնուած է։ Սակայն Միացեալ Նահանգները կը վարանին իրենց հողերէն դուրս մեծածախս աշխատանքներու լծուելու, քաղաքական, մասնագիտական ու գիտական յեղաշրջումներուն պատճառաւ։

Տեսնենք թէ ի վերջոյ ի՛նչ լուծում պիտի գտնէ Ջրանցքի հարցը։

Գ. ՓՕՅԱՃԵԱՆ

ՏԻՏԱՂ

Ցիմարանոցի տնօրէնը ուսանողներուն ցոյց կուտայ երկու խենդեր.

— Երկուքն ալ անբուժելի են, կ՚ըսէ։ Մէկը ինչ դրամ որ ունենայ պատուհանէն վար կը նետէ, իսկ երկրորդը կ՚երթայ եւ կը հաւաքէ։

— Առաջինը իսկապէս խենդ է։ Սակայն երկրորդին ըրածը խենդի գործ չէ, կ՚ըսէ ուսանողներէն մէկը։

— Ան աւելի խենդ է, կը յարէ տնօրէնը։ Որովհետեւ, հաւաքած դրամները կը բերէ եւ առաջինին կուտայ նորէն։

ԿԱՐԱՊԵՏ Ա. ՔՀՆՅ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

●

Յուլիս 27ին Թաւրիզի մէջ տօնուեցաւ Կարապետ Աւ. քհնյ. Մանուկեանի 55 ամեայ յոբելեանը։ «Հովիւ Քաջ»երէն է Ատրպատականի Հայոց Առաջ. տեղապահ՝ Կրապետ Ա. քահանայ Մանուկեան։ Ծնած է 1873 Դեկտ. 22ին Վասպուրականի Շատախ գաւառի գիւղերէն մէկուն մէջ։ Տարրական եւ միջնակարգ կրթութիւնը ստացած է Վանի մէջ։ Իբր ուսուցիչ պաշտօնավարած է Վանի քանի մը գաւառներուն մէջ, միեւնոյն ատեն լծուելով ազատագրական շարժման քարոզութեան, իսկ յաճախ կռուած է իբրեւ մարտիկ։

1896ին Վանայ ութնօրեայ հերոսական ինքնապաշտպանութենէն ետք, 800 երիտասարդներու հետ Վանէն դուրս գալով ապաստանած եւ Իրան գացած է, ուր ատեն մը ուսուցչական պաշտօն վարելէ ետք, 1901ին քահանայ կը ձեռնադրուի։ 1908ին կը փոխադրուի Թաւրիզ եւ կը կարգուի Լիլաւա թաղի Ս. Սարգիս եկեղեցիի ծխատէր քահանայ։ Իսկ յաջորդ տարին կը նշանակուի Ատրպատականի թեմի առաջնորդական տեղապահ։ Օժտուած է վարչական ընդունակութեամբ, հեռատեսութեամբ եւ խոհուն քաղաքականութեամբ, որով կը յաջողի պահպանել իր ժողովուրդի ֆիզիքական եւ նիւթական ապահովութիւնը։

Տասնեակ մը տարիներ գործակցած է երջանկայիշատակ Ներսէս Արք. Մելիք-Թանգեանին։ Համաշխարհային Բ. պատերազմէն ետք, երբ Ատրպատականի հայութիւնը կ՚ենթարկուէր բարոյալքման եւ պառակտումներու, մեծ տոկունութիւն պէտք էր պայքարելու բացասական երեւոյթին դէմ, վերականգնելու համայնքային ծակցութիւնը եւ կանոնաւորելու կրթական ու մշակութային աշխատանքները։

Մելիք-Թանգեան Արք.ի հետ լայն համակրանք եւ յարգանք կը վայելէր Պարսիկներու շրջանակին մէջ, շատ անգամ իրաւարարի դեր կատարելով ազգամիջեան կռիւներուն։

Կարապետ Աւ. քհնյ. Մանուկեանի օգտակար գործունէութիւնը գնահատուած է թէ՛ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսներու եւ թէ Պարսից կառավարութեան կողմէ։ Պարգեւատրուած է աւագութեան, ծաղկաւոր փիլոնի, քահանայական լանջախաչի եւ վարդապետական ականակուռ խաչի պատիւներով։ Իսկ Պարսից կառավարութիւնը գնահատած է Շիր-օ-Խորշիդի երրորդ, ապա երկրորդ կարգի շքանշաններով։ Իսկ ներկայիս ալ հայ ժողովուրդը բարձր գնահատելով 55 ամեայ ժողովրդանուէր եւ արդիւնաւէտ գործունէութիւնը յոբելենական հանդէսով իր երախտագիտութիւնը կը յայտնէ։

(«Ալիք»)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԻՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (131)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՒՈՒՄ ԵՆ

2. ԱՐՏՈՍ

Վրաններից մէկը իւր վրայ առանձին ուշադրութիւն էր դարձնում։ Նա առանձնացած էր միւսներից, եւ իւր ընդարձակութեամբ իշխում էր բոլորի վրայ։ Վարագոյրները ցած էին թողած։ Դրսի սպիտակ գոյնը, միախառնուելով ատլասի կարմրութեան հետ, արտափայլում էր նուրբ վարդագոյն շառաւիղներով։ Երեւում էր, որ ներսում ճրագը դեռ մարած չէր։

Խարոյկի շուրջը խօսակցութիւնը դեռ շարունակւում էր։

— Ամօթի մի կաթիլ անգամ չմնաց մեր երեսին, ասաց նստողներից մէկը, դրանից յետոյ մենք պէտք է ձգենք մեր քօլօզները եւ մեր կնիկների լեչակները ծածկենք մեր գլխին...։

— Ինչո՞ւ, հարցրեց միւսը։

— Դու դեռ հարցնում ես, ինչո՛ւ, պատասխանեց առաջինը։ Նրա համար որ, մենք սրանից յետոյ տղամարդիկ չենք, մենք կանայք ենք...։ Կորցրի՛նք մեր պարծանքը, կորցրի՛նք մեր Տիկնոջը...։ Նրա ամրոցները կրակի ճարակ դարձան... իսկ մենք ազատել չկարողացանք...։ Արժէ՞ այդ բոլորից յետոյ ապրել...։ Այլեւս ի՞նչ երեսով պէտք է նայենք աշխարհին...։ Ամէն մարդ կը թքէ, ամէն մարդ կը մրէ մեզ...։

— Ուղիղ է ասածդ, բայց մենք ի՞նչ գիտէինք։ Մենք մեր տանը նստած, թշնամին գողի նման ներս մտաւ եւ իւր աւարը տարաւ։ Եթէ այս բոլէիս երկինքից յանկարծ մի քար ընկնի մեր գլխին, մենք կարո՞ղ ենք նրա առաջքը առնել։ Այդպէս հասաւ փորձանքը։ Եթէ առաջուց գիտենայինք, թշնամին չէր կարող ոտք դնել մեր հողի վրայ։

— Հիմա խօ գիտենք։

— Հիմա գիտենք, մեր վրէժը կ՚առնենք, եւ մեր նախատինքը մեր թշնամու արիւնով կը սրբենք։

— Այդ դեռ «սկիզբն է երկանց», մէջ մտաւ մի ուրիշը, որ բոլորից ծեր էր եւ, որպէս երեւում էր, կարդացած մարդ էր։ Մեծ փոթորիկը գալու է վաղը։ Մեր իշխաններին մեր ձեռքից խլելուց յետոյ, մեզ անգլուխ թողնելուց յետոյ, կը փակեն մեր եկեղեցիների դռները, կը պատառոտեն մեր Աւետարանները, տանկուխ կ՚անեն մեր սրբութիւնները, եւ ապա կ՚ասեն մեզ. «Եկէք կրակին ու արեւին երկրպագութիւն տուեցէք, դրանք են ձեր աստուածները»։ Մեզ կը ստիպեն պարսկերէն խօսել եւ պարսկերէն աղօթել, որովհետեւ, այդ է նրանց աստուածների լեզուն։ Մեր խրճիթները կը ծեփեն կովի աղբով, որովհետեւ այդ է նրանց սրբութիւնը։ Մեր մեռեալներին անթաղ կը թողնեն, որովհետեւ, այդպէս է նրանց սովորութիւնը։ Եւ մեր տաճարները կը պղծեն իրանց կրակի ծուխով ու մուխով...։

— Յետոյ ո՞վ թոյլ կը տայ, ո՞վ կ՚ընդունէ, պատասխանեցին միաձայն։

— Ընդունել կը տան... փայտի ու մտրակի ուժով ընդունել կը տան... ասաց ծերունին, գլուխը խորհրդաւոր կերպով շարժելով։

Մի երիտասարդ, որ կողքի վրայ պառկած էր խարոյկի մօտ, գլուխը բարձրացրեց, եւ աչքերը լայն բաց անելով ասաց.

— Խօսք չկայ, եթէ մենք ձեռքներս ծալած նստենք մեր տանը, կը բռնեն մեր ականջից, քարշ կը տան կրակի մօտ ու կ՚ասեն. «Գլուխդ ծռիր, դա է քո աստուածը»։ Բայց ես թոյլ չեմ տայ, որ նա իմ տունը մտնէ եւ իմ ականջից բռնէ։

— Նա արդէն մտել է մեր տունը, պատասխանեց ծերունին։ Այդ ո՞վքեր էին, որ եկան եւ մեր Տիկնոջը տարան։

— «Ուրացողները»։

— «Ուրացողները» հէնց մեր տան եւ մեր աշխարհի մարդիկն են, մեզանից են, որ առաջնորդում են մեր թշնամուն։

— Ով որ «ուրացող» է, մեզանից չէ, թէկուզ մեր եղբայրը եւ մեր հայրը լինի։ Մենք նրանց կը կոտորենք։

— Կը կոտորե՛նք, կրկնեցին միւսները։

— Այդ կը տեսնե՛նք... ասաց ծերունին։ Բայց այժմ մեր Տիկնոջ մասին մտածելու է։ Քանի որ Ուշտունեաց Տիկինը թշնամու ձեռքումն է, Ուշտունիքը կը մնան անպատուութեան մէջ։

— Եւ սուգի մէջ, աւելացրին միւսները։ Բայց մեր նահապետը գնացել է, իւր հետ տարել է մեր քաջերից շատերին, Աստուած կ՚օգնէ նրան եւ որտեղ որ գտնելու լինի Տիկնոջը, կ՚ազատէ եւ կը վերադարձնէ մեզ։ Այն ժամանակ մեծ կը լինի մեր ուրախութիւնը։

Խօսակցութիւնը Ուշտունեաց Տիկնոջ, Համազասպուհիի մասին էր, որը, Աղթամարայ ամրոցի պաշարման միջոցին, անհետացաւ իշխանական ընտանիքի միջից։ Նրա ամուսինը, Գարեգին նահապետը, գնացել էր որոնելու կնոջը, իւր հետ տանելով իւր զօրքերի մի մասը։

ՐԱՖՖԻ

դիպտոսի, որպէսզի նպաստէ Սուէզի վէճին խաղաղ լուծման։ Այս առթիւ բացատրեց թէ ժողովի հրաւիրուած 22 պետութիւններէն 18ը համաձայնութիւն մ կնքեցին, որպէսզի բոլոր ազգերն ալ ազատօրէն օգտուին ջրանցքէն։ «Այդ ազգերը կը ներկայացնեն Եւրոպան, Ասիան ու Ափրիկէն եւ անոնց նաւագնացութիւնը կը կազմէ հարիւրին 95ը։ Կը յուսանք թէ Եգիպտոս պիտի յարգէ չափաւորութեամբ այլ հաստատօրէն արտայայտուած կարծիքները, նպաստելով հարցին խաղաղ լուծման»։

× Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Անգլիա վճռած է տեղի չտալ ջրանցքին միջազգային վարչութեան սկզբունքին մէջ, եւ ի հարկին իր շահերը պաշտպանել զինու զօրութեամբ։ Աւստրալիոյ վարչապետը կը ջանայ միջին ճամբայ մը գտնել, բայց Լոնտոն կ'ուզէ միշտ պատրաստ գտնուիլ որեւէ պատահականութեան առջեւ։ Այնպէս որ, կացութիւնը կրնայ բարդանալ, եթէ Եգիպտոս բոլորովին ժխտական դիրք բռնէ։

Միւս կողմէ, իրազեկներ կը հաւաստեն թէ մտահոգութիւն կը տիրէ Գահիրէի մէջ, ուր կը վախնան որ ջրանցքին երթեւեկը ջլատուի, եթէ նաւուղիղներ չգտնեն։ Ձեռնարկներ կը կատարուին ամէն տեղ, մանաւորապէս արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ։

× Անգլ. թերթ մը կը գրէ թէ Եգիպտոս շատ ծանր տագնապի մը մատնուած է տնտեսական եւ ելմտական տեսակէտով, առանց մասնաւոր ճնշումի մը ենթարկուելու։ Իր եկամուտին գլխաւոր աղբիւրը, բամպակը, ոչ միայն մեծապէս նուազած է այս տարի, այլեւ պատրաստի մթերքը վար դրուած է, ռուսական զէնքերուն փոխարժէքը վճարելու համար։

× Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութիւնը միշտ կ'ընդդիմանայ որեւէ բռնի գործողութեան։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Նիկոսիայէն հասած լուրերու համաձայն, նոր կազմակերպութիւն մը ստեղծուած է Կիպրոսի մէջ, կղզին Յունաստանի միացնելու համար։ Այս նոր կոմիտէն կը կոչուի Վոլկա, որ թռուցիկներ ցրուելով, կ'ըսէ թէ պիտի աջակցի Էօքային, քանի որ անգլիացի կառավարիչը մերժեց առաջարկուած զինադադարը։

Ինչպէս կը յիշուի, մարեչալ Հարտինկ անձնատուութիւն պահանջեց, զէնքերը յանձնելու պայմանով։ Յեղափոխականները մերժեցին, եւ կռիւը պիտի վերսկսի։ Անգլիացի զինուորները վերահաստատեցին փշաթելերը եւ աւելցուցին շրջուն պահակախումբերը։ Առջի օր խուզարկութիւն մը կատարուեցաւ հողագործական կեդրոնին մէջ, որ մասնաճիւղեր ունի ամէն կողմ։ Բազմաթիւ փաստաթուղթեր գտնուեցան։

× Անգլիոյ գաղթային նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ վերջերս գտնուած վաւերագիրներու համաձայն, Կիպրոսի ահաբեկչական գործունէութեան բուն վարիչն էր Մակարիոս արք.։ Այդ փաստաթուղթերուն մէջ կը գտնուի ապստամբապետ Տիկենիսի օրագրին մէկ մասը։ Օրագիրը կ'ապացուցանէ թէ զօրավարը կը գործէր համաձայն Մակարիոս արք.ի անձնական հրահանգներուն, թէ առաջնորդը տիրական դեր կատարած է Էօքայի կազմութեան եւ բոլոր ծրագիրներու պատրաստութեան մէջ։

Նախարարը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ այս առթիւ.

— Մենք այս մասին բաւական բան գիտէինք նախապէս. բայց ոչ այնքան բացորոշ որքան այժմ։ Նոր կացութիւն մը կը ստեղծուի այս վաւերագիրներուն հրատարակութեամբ։ Կառավարութիւնը ուշադրութեամբ պիտի քննէ արքեպիսկոպոսին անձնական կացութիւնը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ հասաւ լեհական մարտանաւ մը, Եգիպտոսի կառավարութեան հրաւէրով։ Պիտի մնայ չորս օր։ 1939էն ի վեր առաջին անգամ է որ լեհական մարտանաւ մը պաշտօնապէս կ'այցելէ Եգիպտոսի նաւահանգիստները։ Վերջերս խումբ մը եգիպտացի ծովային սպաներ Լեհաստան գացած էին, մարզուելու համար։

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, բուռն ընդհարում մը տեղի ունեցած է Զիամա-Մանսուրիայի մէջ։ Սպաննուած են 11 զինուորներ, 16 հոգի ալ վիրաւորուած։ — Ահաբեկումներ կատարուեցան Կոստանդինի մէջ։ Զինուորական կառք մը պայթեցաւ Պոնի մէջ։ Տասը հոգի վիրաւորուեցան։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ վերսկսած է հիւլէական զէնքերու փորձերը, Սիպերիոյ հարաւային-արեւմտեան մասին մէջ, համաձայն ամերիկացի ծովակալ Սթրաուսի տեղեկագրին։ Այս լուրը հաղորդուեցաւ նախագահ Այզընհաուըրի մէկ յայտարարութեամբ։

ՎԱՏԻԿԱՆԻ հետ յարաբերութիւններ հաստատելու համար, Հռոմի խորհրդային դեսպանատան գործակատարը տեսակցութիւն մը ունեցաւ պապական նուիրակին հետ։ Առաջին շփումն է այս, 1917ի հոկտեմբերեան յեղափոխութենէն ի վեր։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Բ. Հատոր

Գրեց՝ ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Գին 1000 փր. Դիմել «Յառաջ»ին

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Նահանգներու Նոր Բրիթանիայի Հայրենակցական Վերաշինաց Միութիւնը որոշած է սանուհի մը որդեգրել Դպրոցասիրացի մէջ։

Սանուհին պէտք է ըլլայ Բրիթանիայի շրջանէն եւ 8էն 14 տարեկան։ Նախապատուութիւն պիտի տրուի անոր որ կարօտ ընտանիքի կը պատկանի եւ ընդունակ է։ Թեկնածուն պէտք է ներկայանայ նաեւ առողջական վկայագրով մը։ Դիմել ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻՆ՝

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Հաղորդակցութեան միջոց.—

Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյօն Սու Պուա։

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։ Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին —անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով— կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալօրէայի։

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, Հայ լեզուի, գրականութեան, Հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120 հազար ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան։

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Երթեւեկութեան միջոցներ, էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյօն սու Պուա։ Հեռ. 172 Րէնսի։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համաչարսանճաքի Հայր. Միութեան Լիոնի եւ Մարսէյլի մասնաճիւղերը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն հայրենակից Տէր եւ Տիկին Ոսկեան Նալպանտեանի եւ պարագաներուն, որոնք կորսնցուցին իրենց քեռայրը՝ Մելքոն Ճառայեան (Ամերիկա)։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Ժորժ Ե.ի մէջ, ժամը 16էն 24։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վերաբացուած է Ա. Յ. Քոյրերու Առնուվիլի վարժարանը. նորոգուած է եւ առողջապահական բոլոր պայմանները կը լրացնէ. կը գտնուի Փարիզի հայաշատ արուարձաններէն մէկուն մէջ։

Կ'ընդունուին ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտուհիներ, մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի կարգերու մէջ։ Դաստիարակութիւնը կը տրուի ըստ պետական ծրագրի եւ տոհմային կրթութեան։

Կ'աւանդուին նաեւ երաժշտութեան, գծագրութեան եւ ձեռագործի մասնաւոր դասեր նպաստաւոր պայմաններով։

Արձանագրութեան եւ պայմաններու մանրամասնութեանց համար դիմել՝

Les Sœurs Arméniennes
73 Avenue Henri Barbusse
Arnouville-les-Gonesse (S. et O.)
Tél. Gonesse 179

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI 29 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7666 32e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3477

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ե՞ՐԲ ԿԸ ՍԿՍԻ ՎԵՐԱՄՈՒՏԸ

Տարեկան արձակուրդը վերջանալու վրայ է: Հարիւր հազարներ իրենց տեղերը վերադարձած են արդէն, շարունակելու համար ամենօրեայ աքնութիւնը:

Ուրեմն, աշխատանք՝ կազդուրուած ջիղերով: Եւ աւելի լաւատես տրամադրութեամբ:

Ինչպէս անհատական կեանքը, հանրային գործունէութիւնն ալ թափ կը ստանայ, երբ ուժերը կը վերանորոգուին:

Այս իրողութեան ապացոյցները ամէն օր կը տեսնենք մեր ապրած միջավայրին մէջ:

Մարդիկ աւելի եռանդով գործի կը փարին, եւ կը դառնան աւելի պայծառատես:

Պատճառ չկայ որ նոյն երեւոյթը չտարածուի մեր մէջ ալ, հանրային գործունէութեան տեսակէտով:

Առնենք մեր գաղութը, — խաղաղութիւն՝ բաղդատելով Միջին Արեւելքի ժխորին հետ:

Այդ խաղաղութիւնը չոր մխիթարանք մը պիտի ըլլար, առանց գործօն աշխատանքի:

Միջին Արեւելքը հնոց մըն է ազգային գործունէութեան, յարաճուն եւ ծաւալուն:

Այնտեղ ունին կաթողիկոսութիւն, առաջնորդարան, դպրոցական լայն ցանց, մշակոյթի վառարաններ եւ հանրանուէր գանդուած:

Կաթողիկոսական ընտրութեան ստեղծած արուեստական տագնապը փոթորիկ մըն է որ ուշ-կանուխ պիտի փարատի:

Պէտք չէ ամէն բան սեւ տեսնել, վայրերան կանչեր արձակելով:

Երբ ժխորը դադրի, պիտի սկսի բուն գործի շրջանը, լայն ճակատի մը վրայ:

Արդ, մենք որ խաղաղութիւն կը վայելենք երկար ատենէ ի վեր, կրցա՞նք արդիւնաւոր աշխատանք մը կատարել, մեր հանրային գործունէութեամբ:

Գոնէ արձակուրդէն վերջ, վերամուտի շրջան մըն ալ պիտի սկսի՞ մեզի համար, եր բնակած երկրէն մինչեւ հարեւան գաղութները:

Այս հարցումները կ'ուղղենք անոր համար որ, գիտենք թէ տարիները կը թաւալին միշտ նոյն տաղտուկ միօրինակութեամբ:

Օրինակ, Փարիզը տակաւին չկրցաւ բանկալէն դուրս ելլել, նոյնիսկ մայրաքաղաքին ազգ. գործերը վերակազմելու համար:

Լիոնը կքած է եկեղեցիի եւ Ազգ. Տան շինութեան բեռին տակ, ի զուր օգնութիւն սպասելով դուրսէն:

Վերակազմութեան լուրեր իմացանք Մարսէյլէն, բայց առայժ տեղեկութիւններ չունինք բուն իրականութեան մասին.

Միւս հայաշատ կեդրոններն ալ կը գոհանան տեղ-քայլով:

Նոյն թարթափումը՝ հարեւան գաղութներուն մէջ:

Ոչ մէկ փորձ կեդրոնական իշխանութիւն մը, ընդհանուր ղեկավարութիւն մը հաստատելու համար:

Ամէն անգամ որ կը յուզենք այս խնդիրները, բանդէտներ միշտ դժուարութեանց մասին կը խօսին:

Մինչդեռ, անգործութեան եւ միօրինակութեան բուն պատճառը այն է որ, ոչ կացութեան պահանջները կ'ըմբռնեն, ոչ ալ աշխատելու տրամադրութիւն ունին:

Պիտի ունենա՞նք վերջապէս իրական վերամուտ մը, տարիներու համատարած թմրութենէն եւ անտիրութենէն ետք:

Փարիզ, Փարի՛զ, ո՛րքան շատ ցամքեցուցիր մտածելու եւ գործելու տրամադրութիւնները...:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻՆ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԷՐ ԵՐԷԿ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՅՍ ՇԱԲԹՈՒ

Երէկ Լոնտոն հասած պիտի ըլլար Եգիպտոսի նախագահին պատասխանը: Արտաքին գործերու նախարարութեան բանբերը յայտարարեց թէ պատասխանը Լոնտոն ղրկուած է արդէն, բայց եգիպտական դեսպանը գայն Աւստրալիոյ վարչապետին պիտի յանձնէր երեքշաբթի օր: Իրազեկներ կը կարծեն թէ վերջին պահուն փոփոխութիւն մը կատարուած է պատասխանին խմբագրութեան մէջ:

Գնդ. Նասր նոր խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ իր արտաքին նախարարին եւ դիւանապետին հետ: Արդիւնքը նպաստաւոր կը համրուի խաղաղկարգադրութեան մը համար: Ցայտնի չէ թէ Եգիպտոս պիտի պնդէ՞ նոր խորհրդաժողով մը գումարելու առաջարկին վրայ:

Ն պատասխան լրագրողներու հարցումին, Եգիպտոսի արտաքին գործերու պաշտօնատան բանբերը յայտարարեց թէ «խաղաղ լուծման հաւանականութիւններ կան, բայց պատրաստ ենք խոհեմութեամբ շարժիլ»:

Արտաքին գործերու նախարարը, Մահմուտ Ֆաուզի ունկնդրութեան ընդունեցաւ արաբական բոլոր երկիրներու դեսպանները եւ անոնց յանձնեց Հինգերու յանձնախումբին տրուած պատասխանին պատճէնը: Իսկ ճարտարարուեստութեան նախարարը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Գահիրէի խորհրդային դեսպանատան առեւտրական խորհրդականին հետ: Կ'ըսուի թէ խօսակցութեան գլխաւոր նիւթն էր մեծ քանակութեամբ մեքենական, մանաւանդ ելեկտրական մեքենաներու ներածումը Խ. Միութենէն:

× Գահիրէի կառավարական պաշտօնաթերթը, «Էլ Կումհուրիյա» իր կարգին կը հաստատէ թէ Եգիպտոս որոշեց պատասխանել Հինգերու յանձնախումբի հրաւէրին, գիտնալով հանդերձ որ Լոնտոնի խորհրդաժողովը յարձակողական արարք մըն է Եգիպտոսի դէմ: Թերթը միեւնոյն ատեն դիտել կու տայ թէ խորհրդաժողովը չի կրնար միջազգային համարուիլ, «քանի որ տրամագծօրէն կը հակասէ Ազգաժողովի ուխտին սկզբունքներուն»:

× Հոլանտական շոգենաւի մը նաւապետը կը պատմէ թէ սպասեցաւ չորս օր սպասել, Սուէզի ջրանցքէն անցնելու համար, վասնզի նաւուղիղներ կը պակսին: Նաւատէրները այս առթիւ դիտած են որ զինուորական լայն շարժումներ տեղի կ'ունենան եւ ահագին քանակութեամբ զինամթերք ամբարուած է: Ուրիշ նաւ մը եւս յապաղման ենթարկուած է:

Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարական շրջանակներէն կը հաղորդեն թէ ոեւէ գերման նաւուղիղ պայմանաւորուած չէ Եգիպտոսի հետ

× Խիստ գաղտնապահութիւն կը տիրէ գնդ. Նասրի պատասխանին բովանդակութեան մասին: Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Եգիպտոսի նախագահը պիտի մերժէ միջազգային հսկողութիւնը եւ պիտի ընդունի միայն միջազգային խորհրդատու մարմին մը, ինչպէս առաջարկած էր Հնդկաստանի ներկայացուցիչը: Այդ պատճառով ալ, անհրաժեշտ կը դառնէ նոր ժողով մը գումարել մասնակցութեամբ 45 երկիրներու: Լաւատեսներու կարծիքով Հինգերու յանձնախումբին հետ հանդիպումը կրնայ դուռ բանալ նոր բանակցութեանց, փարատելով պատերազմի վտանգը:

Եգիպտական թերթերը լռութիւն կը պահեն զինուորական ձեռնարկներու մասին, բայց օրը օրին կը հաղորդեն կամաւորներու ժամանումը իսլամական երկիրներէ: Վերջին օրերս Գահիրէ հասած են 30 մարոքցի ուսանողներ: Միւս կողմէ թերթերը կը պնդեն թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա դաւեր կը սարքեն, ջրանցքին նաւարկութիւնը խանգարելու համար:

Այս առթիւ դիտել կու տան թէ Թուրքիա, Իրան եւ Փաքիստան արեւմտեան պետութեանց կողմը անցած են, իբրեւ անդամ Ատլանտեան դաշինքին, եւ վախնալով որ կը կորսնցնեն Ամերիկայի տնտեսական աջակցութիւնը: Այս երեք իսլամ պետութեանց դիրքը սրտնեղութիւն կը պատճառէ գնդ. Նասրի, քանի որ կ'ապացուցանէ թէ ամբողջ իսլամական աշխարհը Եգիպտոսի հետ չէ:

ԳԵՐՄԱՆՆԵՐՈՒ ԴԵՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Քանատացի լրագրող մը, Սթիվենսըն, որ քանի մը օր առաջ վտարուած էր Եգիպտոսէն, ուրիշ երկու թղթակիցներու հետ, կը պատմէ թէ գերմանական կարեւոր դէմքեր տիրական դեր կը կատարեն Գահիրէի մէջ, ամէն ճակատի վրայ: Թղթակիցը յաջողեր է տեսակցիլ այդ Գերմաններէն մէկուն հետ՝ Եոհան Ֆոն Լերս, վարդապետ փիլիսոփայութեան եւ դասախօս պատմութեան, որ եղած է Տոքթ. Կէօպէլսի անմիջական գործակիցը: Տեսակցութեան ատեն այս Գերմանը ըսեր է թէ ինք պարզ թարգմանիչ մըն է Իսրայէլի մէջ խօսուած լեզուներու համար, թէ խաղաղասէր մարդ մըն է եւայլն: Ցետոյ պատմեր է թէ ինչպէս փախաւ Ռուսերուն եւ Ամերիկացիներուն ձեռքէն: Եւ վերջապէս խոստովաներ է թէ կ'օգնէ Եգիպտոսի քարոզչական պայքարին: Իր կարծիքով, Նասրը աւելի լաւ է քան Հիթլէրը: Գալով Իսրայէլի, գերման պատմաբանը բացատրեր է թէ այդ երկիրը «բաւական բարեբեր չէ միլիոնաւոր Հրեաներ ընդունելու համար, իբրեւ հայրենիք եւ նեղութիւն կը պատճառէ արաբական երկիրներուն: Սիոնականները 90 առ հարիւր պատասխանատու են Նասրի եւ Եգիպտոսի դէմ դէմ սարքուած պայքարին»:

Տոքթ. Լերս կատաղի ցեղապաշտ մը կը համարուի եւ բազմաթիւ գիրքեր գրած է Հրեաներուն դէմ, Հիթլէրի օրով:

Ուրիշ Գերմաններ ալ կարեւոր դեր կը կատարեն Եգիպտոսի մէջ, միշտ ատելութիւն սերմանելով Հրեաներուն դէմ:

× Գահիրէի մէջ ձերբակալուեցան երկու Անգլիացիներ, այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսութիւն կը կատարէին:

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

Ո՞ՒՐ ԵՍ, ՃԱՆԻԿ ԱՂԱ...

Մեր մանկութեան օրերուն կը պատմէին թէ Պոլսոյ Ս. Փրկչի ազգ. յիմարանոցին մէջ կը գտնուէր Ճանիկ աղա մը, որ նշանաւոր հանդիսացած էր իբրեւ յիմարապետ:

Ճանիկ աղան գիտէր զսպել ամէնէն կատաղի խենդերը, իրեն յատուկ միջոցներով, որոնց գաղտնիքը շատ քիչերուն ծանօթ էր:

Ամէն պարագայի մէջ, առածի կարգ անցած էր Ճանիկ աղային հրաշագործ վարպետութիւնը:

Ո՛ւրկէ ուր, իր անունը միտքս իկաւ, երբ կը կարդայի «Այգ»ի օգոստոս 22 թուակիր խմբագրականը, — « Ո՛վ հայ ժողովուրդ...»:

Թերթին տէր եւ տնօրէնը, Տիգրան Թոսպաթ, պարզելով «Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան պաշտպանութեան Համախմբում»ի անպետներուն այլազան քաջագործութիւնները, երեւան կը հանէ նոր խայտառակութիւն մը:

— « Հայ ժողովուրդ, գիտե՞ս թէ դուն լրագրութիւն տուած ես իրենց յայտնելու Լիբանանի բարձրագոյն իշխանութեանց թէ երբ Անթիլիասի Հարցը չկարգադրուի եպիսկոպոսներու եւ կարճաքեմ վանականներու խմբակի մը եւ կիրքէն կուրացած քանի մը քաղքենիներու տեսակէտներուն եւ շահերուն համաձայն, պիտի լքես այս երկիրը, Սովետական Հայաստան երթալու համար... (Տես Բ. էջ):

Նոյն յայտնութիւնը աւելի բացորոշ ձեւով մը կը կատարէ «Ազդակ», օգոստոս 25ի խմբագրականով, դարձեալ ուղղուած «Հայ ժողովուրդին»:

Մեր պաշտօնակցին վկայութեամբ, «Կիլիկեան կաթողիկոսական Աթոռին եւ նորընտիր կաթողիկոսին հակադրուած ճակատը» յայտնած է Լիբանանի գերագոյն իշխանութեանց, յանուն իր աշխարհական եւ եկեղեցական ղեկավարութեան.

— Նկատելով որ Լիբանանի պետական բարձրագոյն իշխանութիւնը անդրդուելի կը մնայ իր որոշումին մէջ՝ ճանչնալու եւ օրինաւոր նկատելու փետր. 20ի կաթող. ընտրութիւնն ու ընտրեալը, անգամ մը եւս կը դիմենք ձեզի՝ յայտնելու համար թէ մենք եւ մեր բոլոր համակիրները հաւաքաբար պիտի մեկնինք Լիբանանէն ու պիտի փոխադրուինք Սովետական Հայաստան, եթէ չեղեալ չնկատուի ներդրոյ տարեկայ ընտրութիւնը...»:

Լիբանանի ազգ. իշխանութեանց կը մընայ Ճանիկ աղա մը գտնել, կարգի բերելու համար այս վեղարաւոր կամ անվեղար «քաջերը», յանուն գաղութին խաղաղութեան:

Ս. Փրկիչի խենդերը շատ-շատ յիմարանոցին բարեկարգութիւնը կը խանգարէին:

Ասոնք Լիբանանի համար ալ անտանելի տաղտուկ մը դարձեր են, համաձայն հրատարակուած պատմութեան: ՎԱՀԷ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՕԾՈՒՄԸ

«Ազդակ»ի վերջին թիւերէն կ'իմանանք թէ մեծ խանդավառութիւն կը տիրէ Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ, Կիլիկիոյ կաթողիկոսին օծման առթիւ որ պիտի կատարուի այս կիրակի, 2 Սեպտ.: Ամէն կարգադրութիւն եղած է, արժանավայել հանդիսութեամբ կատարելու համար օծումը,

Վերջին 25 տարիներու ընթացքին, այս չորրորդ օծումն է որ պիտի տեսնէ Լիբանանի եւ Սուրիոյ հայութիւնը: 1931 Ապրիլ 26ին տեղի ունեցաւ Բաբգէն աթոռակից կաթողիկոսին օծումը Հալէպի մէջ: 1940 Ցունիս 2ին Սարաճեան կաթողիկոսի օծումը Անթիլիասի մէջ, իսկ 1945 ապրիլ 8ին Գարեգին կաթողիկոսի օծումը:

Մեծ թիւով հայրենակիցներ Պէյրութ կը սպասուին Իրաքէն, Եգիպտոսէն, Կիպրոսէն եւ Յունաստանէն: Թերեւս Ֆրանսայէն ալ:

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԱՐԿԱԾԻ ՄԸ զոհ գացին 29 բանուորներ, Վերին Սիլեզիոյ (Լեհաստան) մէջ: Երկու հարիւր հանքագործներ թաղուած էին ածխահանքին մէջ, երբ հրդեհ մըն ալ ծագեցաւ. բայց կարելի եղաւ փրկել արկածեալներուն մեծ մասը:

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ քարիւղի նոր հորեր գտնուած են մայրաքաղաքէն 150 քիլոմեթր դէպի հարաւ, Կոմ քաղաքին մէջ: Վեց տարիէ ի վեր պարսիկ, անգլիացի եւ ամերիկացի երկրաչափներ պեղումներ կը կատարէին այդ շրջանին մէջ: Օգոստոս 26ին յանկարծ քարիւղ ժայթքեց, հասնելով 100 մեթր բարձրութեան:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստոս 27). — Ձոյլ ոսկի 483,000, նափոլէոն 3540, զուիցերիական 3390, անգլիական 4380, քսան տոլարնոց 17,040,, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1060, տոլար 411, զուիցերիական 98,75, պելժիական 8,05, լիր 0,64, փեսեթա 9,20,: Երկուշաբթի օր մինչ ոսկին որոշ անկում կը կրէր, Սուէզի արժեթուղթերը բարձրացած էին:

Ո՛Վ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ

Լսէ՛, հայ ժողովուրդ, թէ ինչպէս բոլոր քու անունովդ գործողները, իրենց անձերը քու ղեկավարներդ հռչակողները, բոլոր եկեղեցական քղամիդի ներքեւ սողողները եւ «Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Պաշտպանութեան Համախմբումի» «յար-գարժան», չա՛տ «յարգարժան» բոլոր անդամները քու գոյութիւնդ սակարկութեան հանած են...

Լսէ՛, ի մտի՛ ունեցիր եւ դատէ՛...

Գիտե՞ս, թէ հոգեվարքի իրենց վերջին ցնցումներուն մէջ, իրենց անձերը քու տէրերդ հռչակող պարարտաճիտ այլ անգիտակից քաղքենիները եւ քեզ բնաջնջել երդուընցած դաւադիր կուսակցութիւնները գործած են ամէնէն ոճրապարտ արարքը, զոր կազմակերպութիւն մը կարող է յղանալ, արարք մը, որ կը վտանգէ ոչ միայն գոյութիւնդ, այլեւ՝ գալիք բոլոր օրերդ:

Գիտե՞ս, թէ մեծամիտ այդ քաղքենիները, դաւադիր կուսակցութիւններու ներկայացուցիչներուն ընկերակցութեամբ գացած են ամենէն անընդունելի ու խարանելի շանթաժները կատարելու լիբանանեան բարձրագոյն իշխանութեանց մօտ:

Գիտե՞ս, թէ քու անունովդ՝ անոնք յայտարարած են, որ քու քաղաքացիական պարկեշտութիւնդ առասպել մըն է, հաւատարմութիւնդ՝ սուտ ու պատրանք. լիբանանցիութիւնդ (կամ սուրիացիութիւնդ) արկածի մը ու պատահականութեան մը արդիւնք եւ որ դուն լիազօրութիւն տուած ես իրենց՝ յայտնելու, թէ երբ Անթիլիասի Հայրը չկարգադրուի Եպիսկոպոսներու եւ կարճասքեմ վանականներու խմբակի մը եւ կիրքէն կուրացած քանի մը քաղքենիներու տեսակէտներուն ու շահերուն համաձայն, Սովետական Հայաստան վերադառնալու համար պիտի լքես այս երկիրը, ուր ապաստան եւ պաշտպանութիւն գտած ես, ուր վայելած ես ամէն տեսակի ու կատարեալ ազատութիւն, ուր վերագտած ես ինքզինքդ եւ դիրքերու տիրացած, եւ ուր առանձնաշնորհեալ կացութեան մը մէջ կը գտնուիս:

Գիտե՞ս, թէ մէկ օրէն միւսը, յաչս իշխանութեանց դարձար տարօրինակ Լիբանանցի, գէշ տեսակի քաղաքացի մը՝ որ առաջին իսկ հնարին պատրաստ է իր համաքաղաքացիները թողլքելու, քթին խնդալու Պետութեան մը՝ որ ամենէն լայն ասպնջականութիւնը շնորհած է քեզի եւ որ քեզ իր զաւակներուն համաստիճան դարձուցած է:

Գիտե՞ս, թէ այդ օրէն ի վեր ամէն յարգ ու պատիւ կորսնցուցիր յաչս իշխանութեանց, որոնք իրաւունք ունին կասկածով նայելու քու վրադ, որոնք իրաւունք ունին խեթիւ դիտելու քեզ: Ուրեմն դուն, Հինգերորդ Զօրասիւն մըն ես, այս երկրին մէջ հաստատուած՝ իր շահերուն վնասելու համար եւ պատրաստ՝ իրեն դէմ դաւելու:

Գիտե՞ս, թէ այդ ձեւով՝ հակառակ քու կամքիդ, քու կեղծ ղեկավարներուդ, խարդախ առաջնորդներուդ եւ խարեբայ տէր պաշտպաններուդ ցանկութեամբը դուն հաստատած եղար այն ինչ, զոր վայրերաններ ու չար լեզուներ չէին դադրեր քու հասցէիդ չըսելէ՝ նախանձելով երկրին մէջ քու նուաճած դիրքերուդ.— Որ դուն երբեք քաղաքացիական պարկեշտութիւն չես ցուցաբերած Լիբանանին (կամ Սուրիոյ) նկատմամբ, որ երբեք որեւէ զօրով ու սէր չես ունեցած քու ընտրած արաբական հայրենիքիդ հանդէպ, որ դուն տեւապէս հսկողութեան ներքեւ պահուելու էիր, որ քու ընթացքիդ հարկ էր միշտ ուշի ուշով հետեւիլ, որ երբեք պէտք չէր ազատ ձգել քեզ՝ քու յարաբերութիւններուդ մէջ, որ դուն վտարակ ու կասկածելի տարր մըն էիր եւ կարող՝ վնասելու Լիբանանի (եւ Սուրիոյ) գերագոյն շահերուն:

Եւ սակայն դուն այդպէս չես, քաղաքացիական պարկեշտութիւն ունիս, ազնիւ ես, գիտակից ու աշխատասէր, դուն հաւատարիմ ես ու միշտ պատրաստ՝ զոհաբերելու գոյատեւմանը եւ բարգաւաճմանը համար այն հայրենիքին, զոր ազատօրէն ընտրած ես եւ ուր զարգացած ու յառաջդիմած ես, Սովետական Հայաստանի հետ սրտի ու զգացական եւ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի հետ հոգեւոր ու խորհրդանշական կապերդ երբեք չեն կրնար կասկածի ներքեւ առնել տալ ասպնջական ու վեհ Լիբանանի (եւ ասպնջական ու վեհ Սուրիոյ) նկատմամբ քու սնուցած սէրդ ու պաշտամունքդ, դուն այդ կեղծ հովուապետներուն ու այդ կեղծ առաջնորդներուն չես սպասած քու արիւնդ ընծայաբերելու՝ Սուրիոյ անկախութեան, խանդավառ ու նուիրեալ պայքար մղելու՝ ի խնդիր Լիբանանի անկախութեան, մասնակցելու՝ լիբանանեան ու սուրիական հայրենասիրական ու ազգայնական բոլոր շարժումներուն, քու հերոսներդ հրաշքներ գործած են Պաղեստինի ռազմաճակատին վրայ եւ Հայերու քաջութիւնն ու անձնուրացութիւնը որպէս օրինակ յիշատակուած են լիբանանեան եւ սուրիական Սպայակոյտներուն կողմէ:

Ուրեմն ինչո՞ւ թոյլ կուտաս, որ անոնք (ինչ անուն պիտի տայիր դուն բոլոր անոնց, որ այս շանթաժը կը կատարեն, ստորնագոյնը բոլոր շանթաժներուն այնպիսի մարդերու, որոնք ժողովուրդին անունով կը գործեն, հակառակ որ դուն երբեք չես ճանչցած զիրենք եւ երբեք վստահութիւնդ չես շնորհած իրենց) երթան պաշտօնապէս բարձրագոյն իշխանութեանց հաղորդելու, թէ դուն վճռած ես հեռանալ Լիբանանէն պարզ այն պատճառով, որ դժբախտ խմբակ մը կորսնցուցած է Կաթողիկոսարանի արուեստակօրէն յարուցուած ճակատամարտը, որ հակառակ Լիբանանի ու Սուրիոյ մէջ եւ այլուր ի գործ դրուած ամէնէն ստորին մեքենայութիւններուն ու դաւերուն, Կիլիկիոյ Աթոռին դէմ ուղղուած բոլոր գրոհները փշրուած են եւ ընտրեալ Կաթողիկոսին վրայ գործուած բոլոր յարձակումները՝ ողբալիօրէն վիժած:

Ժամանակ է որ դուն, ո՛վ Հայ ժողովուրդ, հաւաքես ինքզինքդ եւ արժանի դասը տաս բոլոր արջառավաճառներուն, որոնք այնքան վտանգաւոր կերպով կը խաղան գոյութեանդ եւ քու ու քու զաւակներուդ ապագային հետ:

Այլեւս ներելի չէ, որ այդքան ցածոգի ու այդքան զարշելի ու եպերելի արարքներ գործուին քու անունովդ:

Քու պարտականութիւնդ է, ո՛վ Հայ ժողովուրդ, վերջակէտ մը դնել քու դէմդ նիւթուած դաւադրութիւններուն մեծագոյնին, քու սրբազան հաստատութիւններուդ, հաւատքիդ եւ ճակատագրիդ դէմ նիւթուած ամէնէն սարսռազդեցիկ դաւադրութեան...:

ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱՏ

(Խմբագրական «Այգ»ի)

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԼԱԶԱՐԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԸ ԵՒ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՔ

Ինչպէս ծանօթ է, Մոսկուայի Լազարեան Ճեմարանի հիմնադիրն եղած է Լազարեան տոհմէն Կոմս Յովհաննէս Լազարեան Լազարեանց (1735–1801), այդ նպատակին յատկացնելով 200,000 ռուբլի: Յովհաննէս Լազարեան իր կենդանութեան չէ կրցած անձամբ գլուխ հանել ազգային այդ հոյակապ գործը, իր կտակած գումով յետոյ իր եղբայրը՝ Յովակիմ Լազարեան 1815ին է որ միայն կրցած է գլուխ հանել ճեմարանի հիմնադրութիւնը (տե՛ս այս մասին՝ Յովսէփ Թագէոսեան, Պատմութիւն Լազարեան Տոհմի եւ Լազարեան Ճեմարանի, Վիեննա 1953):

Լազարեան ճեմարանի հիմնադրութեան սկզբնական գաղափարը կապ ունի Վիեննական Մխիթարեան Միաբանութեան հետ: Արդէն 1790ական թուականին թղթակցութիւն եղած է Պետերբուրգէն Թրիեստ եւ փափաք յայտնուած է որ Թրիեստի (ապա Վիեննայի) Մխիթարեանց կարկառուն դէմքերէն մին — Աստուածատուր Վրդ. Բաբիկեան, յետոյ Աբբայ — գործակցի՝ նոր բացուելիք վարժարանին մէջ ուսուցչական եւ թարգմանական աշխատանքներ ստանձնելով: Յովհաննէս Լազարեանի փափաքն եղած է որ Բաբիկեան Ռուսաստանի մէջ իր մնալուն գործակիցն ըլլայ՝ գլուխ հանելու համար հայ ժողովուրդի կրթական գործը: Յովհաննէս Լազարեանի մտերիմ անձ մը — Մարգար Զաքարեան — որ շարունակական թղթակցութեան մէջ գտնուած է Բաբիկեանի հետ՝ 1792ին կը գրէ անոր.

«Գերյարգելի Տեառն Հայր Աստուածատուր սրբասնեալ քահանայի եւ աստուածիմաստ վարդապետի...

Յաւուրս այսոսիկ Ազնիւ Աղա Յօհաննէսի ի գալն աստ ի գեղջէ իւրմէ՝ տեսանելով ընդ նմա եւ զկնի խօսակցութեան եկն զրոյց եւ ի վերայ ձեր սրբութեան, որոյ ի հայցաքննիլն լինիլն ի հայրութենէդ՝ ըստ կարի խնոյ տկարութեան գոնէ ի հարկուրց զմին յարժանաւորութեան անձինդ պատուական նկարեցի յաչս բազմականաց, նաեւ զեկուցի ունել ձեր կամս գալ այսր՝ եթէ յարմար պատահեսցի դիտման ձերոյ, եւ այլն. ընդ որ յոյժ ուրախացաւ, բայց կրկին վասն յետս չունել կամելոյդ կարի տխրեցաւ, զի կամէր յարմարեալ ձեր այսր: Քանզի (Խորհուրդ լիցի ի մէջ մեր) Ազնիւն այն ունի դիտաւորութիւն հաստատել համալսարան մի ազգի մերում ի սոյն կողմունս... Եւ կամի ունել սա արս գիտունս եւ հմուտս եւրոպէական լեզուաց, զի կարող իցեն ուսուցանել ազգին մերոյ զամենայն մակացութիւնս եւ բնական գիտութիւնս, նաեւ թարգմանել զանազան օգտաւէտ գրեանս ի մեր բարբառ... Արդ, Հայրութիւն ձեր գիտացեալ զայս ամենայն,

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԹՈՎՄԱՍ ՖԱՍՈՒԼԵԱՃԵԱՆ

Դժբախտաբար, ամէն դեղ ու դարման անօգուտ կ'ըլլան: Ֆասուլեաճեանի հիւանդութիւնը անդարմանելի էր:

Յուսահատ կը մեկնի Փարիզէն դէպի Եգիպտոս՝ Աղեքսանդրիա:

Հոգեպէս ընկճուած, ֆիզիքապէս քայքայուած, չի կրնար որեւէ գործի ձեռնարկել:

Օրերով իր անճար գլուխը կը զարնէ պատին ու անդին թատերական ձեռնարկ մը յաջողցնելու համար, սակայն, ի զուր, մեքենային զսպանակը կոտրուած էր...:

Եւ 1901ին, Արեւմտահայ Թատրոնի վաստակաւոր գործիչը կը մեռնի անտէր ու անճար, յետին թշուառութեան մէջ, ընտանիքէ ու բարեկամներէ հեռու, օտարութեան մէջ, միակ ընկեր ունենալով իր անցեալի փառաւոր յուշերը...:

***

Այս հանճարեղ արուեստագէտը, իբրեւ մարդ, իր տաղանդին զուգահեռ նկարագիր մը չէ ունեցած:

Ամուսնացած, երկու զաւակներու տէր, Թովմաս Ֆասուլեաճեան պէտք եղած գուրգուրանքն ու սէրը չէ տուած դէպի իր ընտանեկան բոյնը:

Իր բարի եւ ազնիւ կինը՝ Պայծառ Ֆասուլեաճեան, բովանդակ կեանքի ընթացքին, ամուսնոյն յոռի նկարագրին շնորհիւ շատ է չարչարուած ու տանջուած, իր ուսերուն կրելով դրեթէ որբացած իր երկու զաւակներու խնամքին ու դաստիարակութեան հոգը:

Պայծառ Ֆասուլեաճեան նոյնպէս եղած է արեւմտահայ բեմի կարեւոր դերասանուհիներէն եւ արեւմտահայ թատերական շրջաններուն դրեթէ բոլոր բեմերուն վրայ երեւցած է, ստանձնելով կարեւոր դերեր: Մանաւանդ հայերէն լեզուով ներկայացմանց մէջ իր ներկայութիւնը միշտ ալ գնահատուած է:

Թովմ. Ֆասուլեաճեան իր աշակերտուհին՝ դերասանուհի Թաղուհի-Հերանոյշին ալ բարոյական անկման պատճառ եղած է, մոլորեցնելով զայն:

Թաղուհի-Հերանոյշ արեւմտահայ բեմի եթէ ոչ առաջնակարգ, գոնէ կարեւոր ուժերէն մին եղած է:

Մանուկ հասակին մէջ որբացած, իր ծերունի մամիկին պաշտպանութեան տակ մնացած այս աղջնակը արտակարգ կերպով ուշիմ եւ գեղեցիկ եղած է:

Երբ Վարդովեանի ականջը կը հասնի այս զոյգին թշուառ վիճակը, Թաղին քահանային ընկերակցութեամբ դերասանապետը կ'երթայ Հերանոյշի տունը եւ համոզելով մեծ մայրիկը ու նիւթական լայն աջակցութիւն խոստանալով կը յաջողի դէպի բեմ առաջնորդել այս վայրի դեղձանիկը:

Հերանոյշ դպրոցի երես չէր տեսած: Վարդովեան նախ անոր կարդալ ու գրել կը սորվեցնէ եւ ապա անոր բեմական դաստիարակութեան հոգը կը յանձնէ Թովմաս Ֆասուլեաճեանին:

Այս վերջինոյն ձեռքին տակ արդարեւ, Հերանոյշ հսկայաքայլ կը յառաջդիմէ եւ կը դառնայ արեւմտահայ բեմի լաւագոյն դերասանուհիներէն մին:

Սակայն, աւա՜ղ, ինչպէս ըսինք քիչ վերը, Ֆասուլեաճեան պատճառ կ'ըլլայ անոր բարոյական անկման: Երկար տարիներ Հերանոյշ կը մնայ իր վարպետին հոմանուհին, մինչեւ որ Սամսոնի մէջ տեղի ունեցած իր մահը վերջ կուտայ դժբախտ աղջկան կեանքին...:

Շարասան, ընդունելով հանդերձ Թովմաս Ֆասուլեաճեանի բեմական մեծութիւնը, նոյնիսկ տեղ-տեղ զայն հանճար կոչելէ ետք, հետեւեալ կերպով կը ներկայացնէ զայն իբրեւ մարդ.—

«Ֆասուլեաճեան որքան բեմին վրայ, նոյնքան ալ դուրսը վարպետ դերասան էր: Ընկերական՝ սակայն աղտոտ մարդ: Յասումի ու բարկութեան վայրկեաններուն որեւէ յուզման նշան չէր երեւեր դէմքին վրայ. ընդհակառակն, ներքին պայծառ խաղաղութիւն մը յատկանշող ժպիտ մը կը նշմարուէր հոն: Իր ամէնէն աղտոտ մեքենայութեանց լարման մէջ իսկ կը յաջողէր աչքերուն տալ այն թովիչ ու անմեղ նայուածքը, որուն էն վարպետորդի մարդն իսկ կրնար հաւատալ ու վստահիլ: Խօսելու անսպառ նիւթ ու դիւրութիւն ունէր: Միջահասակ, երկայն ու դանդուր մազեր, նուրբ գլուխ, բաց գոյն, ազդու եւ հրացայտ աչքեր ունէր, ժպտուն, չոր ու չեշտուած դիմագծերով. վերջապէս հիանալի արտայայտութիւն մը իր արուեստագէտի ներքինին: Ադամեանէն ետք ամէնէն աւելի արուեստագէտի դիմագծութիւն ունեցող հայ դերասանն էր: Բայց նաեւ միակն էր, որու կերպարանքին բոլոր հանճարեղութեան մէջ կը տիրէր չես գիտեր թէ ինչ անհանգիստ, չար, արհամարհոտ դիւայնութիւն մը, որու մասյլը չէր կրցած բոլորովին ծածկուիլ իր լուսաւոր դիմագիծերուն մէջ...»:

Արեւմտահայ Թատրոնի ջահակիր Թովմաս Ֆասուլեաճեանի կեանքին ու գործին մասին մեր այս համեստ աշխատութեան իբր եզրակացութիւն, քանի մը խորհրդածութիւններ:

Ճիշդ է, որ մեծանուն դերասանը իր արուեստագէտի բարձրութեան համապատասխան վարք մը չէ ունեցած:

Սակայն ատիկա պատճառ մը չի կրնար ըլլալ որ անոր անունը երախտագիտութեամբ չյիշուի գալոց բոլոր սերունդներուն կողմէ:

Ալեքսանդր Տիւմա իր մէկ թատերգութեամբ՝ «Հանճար եւ շփոթութիւն», ներկայացուցած է կեանքը անգլիացի հանճարեղ դերասան Քինի, որ բեմէն դուրս, իբր մարդ, տապլտկած է ցեխի մէջ:

Բայց եւ այնպէս «Անգլիոյ արեգակը» մականուանուած Քինի անունն ու յիշատակը յարգանքով կ'ոգեկոչուի այսօր ո՛չ միայն Մեծն-Բրիտանիոյ, այլ եւ բովանդակ աշխարհի մէջ:

Մեր օրերուն եւս, բազմաթիւ մեծանուն արուեստագէտներ, ամէն ազգի ու ժողովուրդի ծոցին մէջ, առաւել կամ նուազ չափով գայթակղալից կեանք մը ունեցած են:

Սակայն եւ այնպէս անոնք միշտ ալ մնացած են ու կը մնան իրենց ժողովուրդի մշակոյթին յարգելի սպասաւորները, արժանի՝ խանդակաթ գորովի ու երախտագիտութեան:

Մեզի համար ալ նոյնը պէտք է ըլլայ. Թովմաս Ֆասուլեաճեան իր արժանի տեղը պէտք է ունենայ բոլոր Հայերու հոգիի Պանթէոնին մէջ:

(4 — Վերջ) ԱՐՏԱՇԷՍ ԴՄԲԷԹԵԱՆ

ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

●

Տպարանին մէջ կը գտնենք եղբայր Իգնատիոսը, հրաշատիպ մեքենային առջեւ, երեսուն տարիներու աշխատանքի բեռան տակ անկուն։

Հոս մինչեւ հիմա լոյս տեսած են 35 լեզուներով գրքեր։ Գրաշարները հակառակ իրենց իտալացի ծագումին, իւրացուցած են հայերէնը։ Կը շարեն, կը սրբագրեն, կը տպեն մեր բոլոր թերթերը, գրքերը, առանց բառ մը հասկնալու։ Այսպէս, դարերու ընթացքին լոյս տեսած են Գեղունիներ, Բազմավէպեր, բառարաններ եւ հարիւրաւոր գրքեր։

Ապա կ՚առաջնորդուինք դէպի ճաշարան, ուր կը հիւրասիրեն մեզ պաղ օշարակներով, ճերմակ գինիով, համեղ պտուղներով, բոլորն ալ բերուած վանքին այգիներէն։

Հոս, մեզի հանդէպ ցոյց տրուած սրտաբուխ ընդունելութեան առթիւ շնորհակալութիւն յայտնեց Ֆերտի Ապաճեան։ Յիշեց թէ՝ երբ քառորդ դար առաջ կ՚աւարտէր Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանը, հրաժեշտի պահուն Հ. Վահան Յովհաննէսեան շրջանաւարտներուն կը թելադրէր կեանքի մէջ մնալ մինչեւ վերջ ճշմարիտ Հայեր։ «Այդ խօսքերուն թագուն իմաստը մենք չէինք կրնար ըմբռնել այդ պահուն կեանքին անփորձ պատանիներ։ Բայց հիմա, կուգանք ըսելու Հայր Վահանին յուզումով, կարօտով, հպարտութեամբ, թէ մենք կատարեցինք անոր խղճը, մնալով ճշմարիտ Հայեր, նաեւ մեզի հետ բերելով այցելուներ, ազգակից ուխտաւորներ Մարսէյլէն։ Թանկագին դաստիարակներ, մենք՝ ձեր լոյսով սնած սաներ, եւ մեզմով՝ մեր ազգակիցներն անխտիր, հաւաքուելով քովէ քով կը կազմենք Հայ Ազգն իմաստուն, կենսունակ, հաւատաւոր»։

Քիչ վերջ մեղամաղձոտ շեշտերով երգեց Օր. Ալիս Թապաքեան «Մայրի՛կ, մայրի՛կ» եւ «Աչեր» երգերը, խանդավառ ծափեր խլելով ամենէն։

Յետոյ յամրօրէն կ՚ուղղուինք դէպի գերեզմանատուն։ Վերջալոյսի ցոլքերուն հետ նոճիները կը լռեն, կոհակները կը ծփծփան։ Հոս կը հանգչին քովէ քով, Աւարայրի պլպուլ Ալիշանի հետ Հիւրմիւզ, Աւգեր, Զամչեան, Բագրատունի, Ազոնց եւ վաղամեռիկ Գուրգէն Ալէմշահ։

Հինգշաբթի, 26 Յուլիս, առաւօտեան ժամը 8ին Աժիբէն (*) փուլման օթօքարով կը մեկնինք դէպի Փատովա, ուր կը գտնուի Սուրբ Անտոնի աշխարհահռչակ տաճարը, կառուցուած 1232ին։ Իր հսկայ խորանները ու սիւները կը ներկայանան որպէս ռոման-կոթական–բիւզանդական եւ արաբական ոճերու ներդաշնակ միացում։ Գաղափար մը տալու համար անոր տարածութեան մասին, ըսենք որ տաճարին երկայնքը 118 մեթր է, լայնքը՝ 32,50 մ., բարձրութիւնը՝ 38,50 մ., ճակատը՝ 37 մեթր։ Սուրբ Անտոն սպանական ծագում ունէր, այդ պատճառաւ ալ զինքը կոչած են Փատովայի Սուրբ Անտոն։ Ապրած է այս կողմերը, գործած՝ զանազան հրաշքներ, մեռած եւ թաղուած է հոս։ Իր աճիւնները կը հանգչին աւագ խորանին առջեւ, ուր աշխարհի չորս կողմերէն եկող ուխտաւորներ կուգան խոնարհիլ անոր շիրիմին վրայ, որ շինուած է Քարարայի սեւ մարմար քարէ։

Այստեղ կը գտնուին նաեւ գեղարուեստի տիտաններէն Սանսովինոյի, Ծիովաննի Միմելլոյի, Լոմպարտոյի քանդակները։

Իսկ Սուրբին լեզուն առանձին պահուած է ուրիշ խորանի մը առջեւ գետեղուած եւ թանկագին քարերով զարդարուն, ձոյլ ոսկիէ եւ արծաթէ շինուած 81 սմ. բարձրութեամբ սկիհի մը մէջ, որ Ալեքսանդր Փարմի (15րդ դար) գլուխ-գործոցն է։

Փատովան Իտալիոյ համալսարանական քաղաքներէն մին է. այնտեղ կ՚ուսանին զանազան ճիւղերու հետեւող 13,000 ուսանողներ, որոնց մէջ կան նաեւ 27 Հայեր։

Կալիլէս Կալիլէ հոս դասաւանդած է. այս քաղաքը ծննդավայրն է նաեւ Տիտոս Լիվիոսին եւ նկարիչ Մանթինիայի։

Կը շարունակենք մեր ճամբան, անցնելով Պրենթա գետին վրայէն, կը դիտենք մեր շուրջը, ճամբաները մաքուր եւ խնամուած, պտղատու ծառերը առատ՝ դեղձերով, տանձերով, եւ խնձորներով, արտերը՝ լեցուն ցորենով, գարիով, հաճարով, մենք ի տես այս բոլորին, ակամայ կը յիշենք մեր հեռաւոր հայրենիքը... մինչ կ՚երգեն մեր օրիորդները՝ Թապաքեան Ալիս, Սարաֆեան Սիւզան եւ Տիկիններ Աւագոֆ, Սէֆէրեան.— Անուշ գարուն, Բարձր սարեր, Հեռացել եմ հայրենիքէս եւ իմ ծնողք մայրիկէս...։

ՖԵՐԱՊ

(*) Աժիբը վեց քիլոմեթր երկայնքով կամուրջ մըն է որ Վենետիկը կը միացնէ ամբողջ Եւրոպայի։

սկսեա՛ այսու գնտմամբ բան ինչ գրել առ Ագնիւ Աղայն, զի բանաւոր անձն է եւ ոչ գռեհկաբար կամ պարզամիտ հայ. զի գիտէ զլեզու գալլիական եւ ընթերցեալ ունի զամենայն կերպ գրեանս նոցա...

Սրբազնութեան ձերոյ նուաստ ծառայ

ՄԱՐԳԱՐ ՋԱՔԱՐԵԱՆ

Ի Ս. Պետերբուրգ, ի ԻԸ. Յունս. 1792

(Դիւ. վիեննական Մխիթ. Մատեն. 1792)

Բաբիկեանի եւ Լազարեանի միջեւ թղթակցութիւն տեղի ունեցա՞ծ է եւ ինչ եղած է արդիւնքը — առայժմ անծանօթ է մեզ։

Հ. Ե. ՓՕՂՈՍԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

●

ՆԻՍ.– Խանասորի տարեդարձի տօնակատարութիւնը տեսակ մը ուխտագնացութեան հանդամանք առած էր Նիսի մէջ։

Ամէն կողմէ օղափոխութեան եկողներ, նոյնիսկ Պելժիքայէն եւ Իտալիայէն հասնող ճամբորդներ կը հաւաքուէին Նիսի Հ. Յ. Դ. Գէորգ Չաւուշ խումբին կողմէ որոշուած Լա Քոլի գետեզերեայ զուարթ անտառը։

Ամէն անկիւն սփռոցները կը փռուին, կէսօրուան ճաշի պատրաստութիւններ կ՚ըլլան եւ ըստ հայկական սովորութեան, ուրախ մթնոլորտի մը մէջ ամէն մարդ կը ճաշէ։

Կէս օրէ ետք օրուան նախագահ ընկ. Գ. Գէորգեան կը համախմբէ ներկաները եւ «Կռուեցէք տղերք» խմբերգով հանդէսը կը բանայ։

Ընկերը օրուան հանդէսին նշանակութիւնը բացատրելէ ետք, կոչ ուղղեց ներկաներուն որ ամէն առթիւ աւելի բազմանդամ համախմբուին հայ ոգին վառ պահելու համար, որովհետեւ ճերմակ ջարդի աւերը աւելի ահաւոր է քան թըրքական եաթաղանները։

Ընկ. Գարեգին ներկայացուց պատուոյ նախագահ ընկ. Ստեփան Վահանեանը որ միշտ մնացած է Դաշնակցական եւ ռազմիկ մը Ֆրանսական դիմադրական ճակատին մէջ։

Ներկաներու համար անակնկալ մըն էր տեսնել մեր սիրելի Նարդունին որ եկած էր իր պարտքը վճարելու, որովհետեւ անցեալ տարի չէր կրցած ներկայ գտնուիլ «Գէորգ Չաւուշ»ի հրաւէրներուն։ Իրեն կ՚ընկերանար Տոքթ. Գեղամ Այվազեան (Ամերիկայէն)։ Հոն էր նաեւ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչ ընկ. Ա. Պետիկեան։

Ընկեր Նարդունի խօսք առնելով ըսաւ. «Հաւաքուեցէք հայրենակիցներ, հաւաքուեցէք բոլոր տօներու առթիւ, ըլլան անոնք քաղաքական, կրօնական, մշակութային թէ մարզական, որովհետեւ հայ ժողովուրդը մեծ նուաճումներ կատարած է այս բոլոր մարզերուն մէջ։ Այսօր Խանասորը տօնելով՝ մեր կռուելու ընդունակութեան տարեդարձն է որ կը տօնենք։

Ընկեր Նարդունիի բանախօսութենէն վերջ, Օր. Սալբի Գէորգեան եւ իր եղբայրը Արամ արտասանեցին ծափեր խլելով։ Պ. Գրիգոր Գրչքէլէկեան, ամերիկահայ ծովային զինուոր մը, ներկաներուն զարմանք պատճառեց արտասանելով Նարդունիի «Ամէն բանէ վեր»ը։ Օր. Անտալեան արտասանեց կտոր մը, իսկ Տիկ. Կիրկէեան՝ Սիամանթոյի «Պարը»ը։

Խօսք տրուեցաւ օրուան բանախօս Տիկին Տիրուհի Միսաքեանի, որ իր գոհունակութիւնը յայտնեց Նիսի փոքրաթիւ հայ գաղութին որ միշտ պատնէշին վրայ կեցած է իր ազգային պարտականութիւնը կատարելու համար։ Պէտք է պահել կապը անցեալին հետ, ըսաւ։ Ամէն ազգ իր պատմութեամբ կրնայ հպարտանալ։ Ֆրանսան ամէն տարի մեծ շուքով կը տօնէ Ժան տ՚Արքի տարեդարձը, հայմայրերն ալ տուած են Ժան տ՚Արքներ։ Օտար մը ըսեր է՝ անկարելի է Հայ ապրիլ, իսկ մենք կ՚ըսենք՝ թէեւ դժուար, սակայն մեր պատմութիւնը մեզ կ՚ամրապնդէ եւ մենք մեր տոկուն կամքով պիտի ապրինք։

Ներկաներու ծափերէն վերջ Օր. Գասպարեան երգեց «Մի գոյգ աչեր»ը, իսկ Պ. Ժիրայր Մուրատեան արտասանեց Լեւոն Գուլեանի «Երկիր իմ քեզ»ը, սքանչելի առոգանութեամբ։

Երգուեցան յեղափոխական երգեր եւ օրուան նախագահ ընկ. Ստեփան Վահանեան գոհունակութեան խօսք ուղղեց եւ հանդէսը փակեց շնորհակալութիւն յայտնելով բոլորին։

Ափսէ մը պաքլաւա աճուրդի դրուեցաւ, պատրաստուած՝ Տիկին Փիլիպոս Անդրանիկեանի կողմէ, որ վտանգաւոր արկածէ մը ազատուած ըլլալու ուրախալի առիթով նուիրած էր զայն, Հ. Յ. Դ. խորանին առջեւ մոմ մը վառած ըլլալու համար։ Այս աճուրդէն գոյացաւ 38,500 Ֆր. եւ ափսէն շահեցաւ Պ. Սարգիս Անդրանիկեան։

Ընկ. Շ. Զօզեան որ աճուրդը վարած էր, սրտաբուխ խօսք ուղղեց բոլոր մասնակցողներուն։

Ժողովուրդը բաժնուեցաւ ուշ ատեն՝ անուշ տպաւորութեամբ։

Ներկայ մը

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԻՆԷՕՆԻՒԻ ԿԱՐԾԻՔԸ ՍԵՊՏ. 6Ի ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

ՊՈԼՍՈՅ ԹԵՐԹԵՐԷՆ (Օգոստ. 17).— Հալքի նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ, Ազգ. Ժողովի նախորդ օրուան նիստի ընթացքին, ամբաստանուած էր իբրեւ պատասխանատուներէն մին 1943ին, Վանի Էօզալփ շրջանին մէջ 32 հայրենակիցներու անդատաստան գնդակահարման դէպքին։

Ինէօնիւ, լրագրողները իր մօտ հրաւիրեց ու հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ.

— Ազգ. Մեծ Ժողովի վիճաբանութիւնները կարդացի կառավարական թերթերու մէջ իրենց պարզած եղանակով. ճառախօսներն ալ կարդացի։ Ժողովը խորհրդարանական քննութիւն բանալու որոշում տուած է այդ 32 հայրենակիցներու գնդակահարման խնդրին մէջ նկատի ունենալով կարգ մը նախարարներուն կացութիւնը։ Իբրեւ նախկին Հանրապետութեան նախագահ, իմ խօսքս ալ անցած է եւ իբրեւ ընդդիմադիր պետ ալ մեր բռնած ընթացքը քննադատուած է։ Ձեզի իրաւական կացութիւնը պարզեմ։

1943ին բանակի հրամանատար հանդուցեալ Մուսթաֆա Մուղլալը եւ սպայակոյտի պետ՝ հանգուցեալ Մարաշալ Ֆէվզի Չաքմաք, ինչպէս յետադային ի-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (132)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 – 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՒՈՒՄ ԵՆ

2. ԱՐՏՈՍ

Խօսակցութիւնը ընդհատուեցաւ, երբ հեռուից լսելի եղաւ մի ձայն, որ աւելի նման էր վագրի մռնչալու ձայնին։ Նա կրկնուեցաւ մի քանի անգամ։ Ամէնքը առեցին իրանց զէնքերը, ոտքի ելան, եւ լարուած ուշադրութեամբ նայում էին իրանց շուրջը։

— Մարդիկ են մօտենում, ասաց մէկը։

— Մեր գիշերապահների ձայնն է, ասաց մէկը։

Բանակի մէջ տիրեց մի թեթեւ իրարանցում։ Շներն անգամ սկսեցին զայրացած կերպով ոռնալ։

Կէս ժամ չանցած, մի խումբ գիշերապահներ մօտեցան առաջիններին։ Նրանք բերում էին մէկին, որի թեւքերը կապած էին քամակին, իսկ վզին դրել էին մի երկայն պարան, որից քարշ էին տալիս։ Երեսի վրայ երեւում էին կապուտակներ, որ առաջ էին եկել բռունցքների հարուածներից։

— Լրտե՛ս է, գոչեցին բերողները։

— Պէտք է այրել այդ խարոյկի մէջ, ձայն տուեցին առաջինները։

Դատապարտեալը լուռ էր, ոչինչ չէր խօսում։ Նա մի առանձին սառնութեամբ նայում էր թէ՛ բերողների եւ թէ՛ խարոյկի մօտ գտնուածների վրայ։ Նրա անշարժ դէմքը արտայայտում էր անձնավստահ մարդու անվեհերութիւնը։

— Պէտք է այրե՛լ, կրկնեցին ամէնքը միաձայն։

Ոմանք սկսեցին խարոյկի վրայ փայտեր աւելացնել։ Այն ժամանակ միայն դատապարտեալը բերանը բաց արեց եւ հանդարտ կերպով հարցրեց.

— Դուք իրաւունք ունէ՞ք առանց Ռըշտունեաց Օրիորդի հրամանին այրել ինձ։

Ամէնքը նայեցին միմեանց երեսին։ Նա աւելացրեց.

— Կարելի է ես մի անմեղ մարդ եմ։

— Անմեղ մարդը գիշերով ի՞նչ գործ ունի մեր բանակի շուրջը, հարցրին նրանից։

— Այդ ձեր գիտնալու բանը չէ։ Ինձ տարէք Օրիորդի մօտ, թող նա դատէ ինձ։

— Օրիորդին այժմ չէ կարելի անհանգստացնել։ Նա քնած է։

— Ինձ պահեցէք մինչեւ առաւօտ, մինչեւ Օրիորդը վեր կը կենայ։

— Դու ո՞վ ես, ո՞ր տեղացի ես, ի՞նչպէս է քո անունը։

— Ես ձեզ ոչինչ չեմ ասի։

Աղմուկը եւ աղաղակները հասան մինչեւ սպիտակ վրանը, որի վարագոյրները կիսով չափ բարձրացան եւ կրկին ցած իջան։ Ամէնքը նայեցին դէպի այն կողմը, միմեանց ասելով.

— Օրիորդը դեռ քնած չէ։

Մի քանի րոպէից յետոյ, Օրիորդի ծեր սպասաւորներից մէկը մօտեցաւ խմբին, հարցրեց, թէ ի՞նչ է պատահել։ Եղելութիւնը նրան պատմեցին, նա հեռացաւ։ Շատ չանցաւ, կրկին վերադարձաւ նա, յայտնեց թէ Օրիորդը հրամայում է, որ լրտեսին բերեն իւր մօտ։ Այնպէս կապած, կաշկանդած, տարան նրան։

Սպիտակ վրանը մի թեթեւ, շարժական պալատ էր իւր բոլոր յարմարութիւններով։ Նա կազմուած էր մի քանի մասերից, որոնք բաժանուած էին միմեանցից առանձին պարտակներով։ Իւրաքանչիւր մասը որոշուած էր Օրիորդի զանազան սպասաւորների կացութեան համար, համեմատ նրանց պաշտօնին եւ ծառայութիւններին։ Մի մասում կենում էին նրա նաժիշտները, միւսում նրա դայեակներն ու դաստիարակները, երրորդը իւր քնարանն էր, իսկ չորրորդը ընդունելութեան խորանը։

Նա դեռ քնած չէր, թէեւ գիշերի կէսից վաղուց անցել էր։ Միայնակ էր իւր քնարանում եւ, առանց հանուելու, նըստած էր մի գահաւորակի վրայ։ Բարակ շղթայով՝ սիւնից քարշ ընկած պղնձեայ ճրագը, որ մի առասպելական թռչունի նմանութիւն ունէր, ճաճանչելով վառւում էր, եւ իւր աղօտ լոյսը թափում էր նրա գունաթափ դէմքի վրայ։ Տխո՛ւր էր նա, եւ աւելի տխուր, քան թէ մի ոգաւոր հրեշտակ։ Ոսկեգոյն գիսակները, որ Ռշտունեաց լեռնական օրիորդների գեղեցկութեան գլխաւոր հարստութիւնն է, մեղմ ծանծուրներով ծածկում էին նրա սիրուն թիկունքները։ Աչքերի մէջ վառւում էր խորին թախծութիւն։ Ի՞նչն էր ալեկոծում քնքուշ սիրտը, որ ուրախ լինելու, եւ յաւիտեան ուրախ լինելու համար էր ստեղծուած։ Նա մտածում էր... եւ այդ մտածութիւններն էին, որ խլել էին թէ՛ նրա քունը եւ թէ՛ հանգստութիւնը։ Մտածում էր հայրենի ամրոցների կործանման մասին, մտածում էր կորած, անհետացած մօր մասին, ուրին սիրում էր որդիական բոլոր տարփանքով, — մտածում էր տարապեալ հօր մասին, որ գնացել էր պատերազմելու սարսափելի վտանգների դէմ, որ գնացել էր ազատելու սիրելի ամուսնին։

ՐԱՖՖԻ

մացայ, Իօզալիի դէպքին լուրը, առաջին անգամ զին. տեղեկագրով տրուած է զին. ուորական իշխանութեանց: Դէպքը մերթ ընդ մերթ կառավարութեան եւ Ազգ. Մեծ Ժողովին եկած էր. քննութիւն կատար - ուած եւ զին. ատեանի յանձնուած էր խնդիրը:

1950էն ի վեր հարցը քանիցս քննուած է. հիմա ալ Ազգ. Մեծ Ժողովի նոր մէկ որոշումը կը գործադրուի, այս մասին ըսելիք մը չունիմ: Կարգ մը ճառախօսներ քաղաքական նկատումներով խօսեցան: Ցաւականչական է: Սեպտ. 6-7ի դէպքե - րուն մէջ, հայրենակցին անպաշտպանու - թենէն խօսած էինք. իբրեւ փոխադարձու - թիւն, Իօզալիի դէպքէն կը ձգտին օգտը - ւիլ:

Արդ, համոզումս սա է, որ Հալէի կա - ռավարութեան ըրածին նման, Սեպտ. 6-7ի դէպքերուն նման դէպքերուն առեն, պէտք է կառավարութիւնը ժողովուրդը պաշտպանէ ու պատասխանատուները յանձնէ դատարան:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, բուռն կռիւներ տեղի ունեցած են Կոս - տանդինի շրջանին մէջ, մեծ կորուստներ պատճառելով ըմբոստներուն: Զինուորա - կան իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ խորտակուած է ապստամբական խարիսխ մը: Այս կռիւներուն մէջ սպաննուած է Ֆրանսացի հարիւրապետ մը, Հոթլոք, ազգական մառեշալ Լըքլերի: Սպաննուած են 29 ըմբոստներ, ինը հոգի ալ գերի բռնուած:

× Մառեշալ Ժիւէն բանախօսութիւն մը կատարելով Վիշիի մէջ, առաջարկեց լայնօրէն ապակեդրոնացեալ դաշնակցութիւն մը հաստատել Ալժերիոյ մէջ, իբրեւ հիմնական լուծում: Մառեշալը գնահա - տեց կառավարութեան ճիգերը, բարե - կարգութիւնը վերահաստատելու համար, բայց պնդեց դաշնակցային կազմակեր - պութեան ծրագրին վրայ: Անշուշտ Ալժերիան պիտի մնայ Ֆրանսական: Ներկաները ջերմապէս ծափահարեցին այս ճառը:

ԻՏԱԼԻՈՅ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՄԻԱՆԱՆ

Այս միջոցին կարեւոր բանակցութիւններ կը կատարուին Իտալիոյ մէջ, միա - ցնելու համար ընկերվարական կուսակ - ցութեան երկու թեւերը: Ձախակողմեան թեւին վարիչը, Նեննի, որ կը գործակցէր համայնավարներուն հետ, այժմ կ'ուզէ համաձայնութիւն մը կնքել կուսակցու - թեան ընդհ. քարտուղարին՝ Սարակաթի հետ, որ փոխ-վարչապետ է կառավարու թեան մէջ:

Այս խմորումը այնքան հասունցած է որ, Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակ - ցութեան ընդհ. քարտուղարը, Պ. Կոմէն, Հռոմ կը սպասուի: Կարեւոր խօսակցութիւններ տեղի պիտի ունենան օգոստ. 30էն մինչեւ սեպտ. 5:

Հրատարակուած տեղեկութեանց հա - մաձայն, Նեննի խորապէս ազդուած է Խրուշչեւի յայտնութիւններէն եւ կ'ուզէ ամէն կապ խզել համայնավարներուն հետ, ընդունելով Ատլանտեան դաշինքը եւ Միացեալ Եւրոպայի ծրագիրը:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Իտալիոյ ըն - կերվարական կուսակցութեան երկու թեւերուն հաշտութեան, որ ծանր հարուած մը պիտի ըլլայ համայնավարութեան համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ շատ ծանր վնասներ եւ մարդկային կորուստներ պատճառեցին Թուրքիոյ մէջ: Պոլսէն կը հեռագրեն թէ առնուազն 81 հոգի խեղդուած են: Ոմանք մինչեւ 121 կը հաշուեն մարդկային կո - րուստները: Թերթերը կը գրեն թէ 79 հո - ղագործներ խեղդուեցան Ատրեամանի մէջ, Սուրիոյ սահմանին մօտ: Երկու աղջիկներու դիակները գտնուեցան Սեբաս - տիոյ մէջ: Մալաթիայէն հասած լուրերու համաձայն անհետացած են 40 հոգի, ո - րոնք կամուրջի մը տակ ապաստանած էին տեղատարափէն խուսափելու համար: Կը կարծուի թէ բոլորն ալ քշուած են Եփրատի ջուրերէն: Հունձքերը մեծապէս վնասուած են եւ բազմաթիւ արջառներ կորսուած:

ԿՈՉ ԶԷՅԹՈՒՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԶԷՅԹՈՒՆԸ ՍԻՐՈՂՆԵՐՈՒՆ

Անցեալ տարուան նոյեմբեր ամսուն Մոնթէվիտէոյի Զէյթունի Հայր. Միու - թեան վարչութիւնս սփիւռքի բոլոր հայ թերթերուն ուղարկած իր կոչով կը յայտ - նէր Զէյթունի Պատմագիրքի պատրաստ - ութեան մասին եւ կը փափաքէր ունե - նալ յուշեր, գրութիւններ, նկարներ: Ուրախ ենք յայտնելու որ սփիւռքի ամէն կողմերէն ստացեր ենք Զէյթունի վերա - բերեալ պատմական յիշատակարաններու ձեռագիր արձանագրութիւններ, թերթե - րու հաւաքածոներ, նաեւ զէյթունցի մը - տաւորականներու աշխատակցութեան խոստումը:

Նոյն մեր կոչին մէջ յայտնած էինք նաեւ թէ անոր պատրաստութիւնը պիտի ըլլար բոլորին հաւանութեամբ եւ գիտակ - ցութեամբ, որպէսզի ըլլար իրականը եւ լաւագոյնը:

Ներկայիս պահելով նոյնը մեր յայտա - րարութիւնը, երկրորդ եւ վերջին անգամ կոչ կ'ընենք բոլոր զէյթունցիներուն եւ զայն սիրողներուն, որպէսզի մինչեւ ներ - կայ տարուան դեկտ. ամիսը փութացնեն իրենց նախասիրած ձեւով աշխատակցութիւնը եւ կարեւոր նիւթերու ու նկարներու առաքումը:

Սոյն Պատմագիրքի պատրաստութեան ուրախ առիթով, Վարչութիւնը կը հաս - տատէ 50 տոլարնոց մրցանակ մը այն բա - նաստեղծին համար, որ Զէյթունի փառա - ւոր պատմութիւնը, պատմական հիմնար - կութենէն մինչեւ կործանումը պատկա - ռելի բանաստեղծութեան մը վերածէ: Հոն պէտք է երեւին հիմնարկութիւնը, մղած ինքնապաշտպանութեան պայքարը, հա - մազգային արժէքով պատերազմները, հե - րոսները, անոնց քաջագործութիւնները, եւ վերջապէս անոր Ցարութիւնը եւ ա - պագան Հայաստանի մէջ:

Նոյն բանաստեղծութեան տեղ պիտի տրուի Պատմագիրքին մէջ եւ շահողին ա - նունը պիտի յայտարարուի:

Վարչութիւն

Հասցէ՝

Agraciada 3060 Montevideo

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Բ. Հատոր

Գրեց՝ ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Գին 1000 փր. Դիմել «Յառաջ»ին

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրու - թիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափա - քին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաս - տատութեան տեսչութեան:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաս - տել միջնակարգ ուսման պաշարով օժ - տուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ըս - տացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը: Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ. —

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հե - տեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին — անգլե - րէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատ - րաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհինե - րը հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխար - հագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120 հազար ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան:

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Երթեւեկութեան միջոցներ, էկլիզ տը փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյօն սու Պուա: Հեռ. 172 Րէնսի:

ՔՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

3 Մարտ, 1957 Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Ժորժ Ե.ի մէջ, ժամը 16էն 24:

Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Պ. Վ. Սարաֆեանէ (Պրիւսէլ) հազար, Պ. Ա. Իփքրանեանէ (Փարիզ) 2000 «Յառա - ջ»ի բարգաւաճման համար:

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վերաբացուած է Ա. Յ. Քոյրերու Արնուվիլի վարժարանը. նորոգուած է եւ ա - ռողջապահական բոլոր պայմանները կը լրացնէ. կը գտնուի Փարիզի հայաշատ արուարձաններէն մէկուն մէջ:

Կ'ընդունուին ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտուհիներ, մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի կարգերու մէջ: Դաս - տիարակութիւնը կը տրուի ըստ պետական ծրագրի եւ տոհմային կրթութեան:

Կ'աւանդուին նաեւ երաժշտութեան, գծագրութեան եւ ձեռագործի մաս - նաւոր դասեր նպաստաւոր պայմաններով:

Արձանագրութեան եւ պայմաններու մանրամասնութեանց համար դիմել՝

Les Sœurs Arméniennes
73 Avenue Henri Barbusse
Arnouville-les-Gonesse (S. et O.)
Tél. Gonesse 179

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ. Յակոբ Յոխիկեան (Սիմոնեան) կը փնտռէ Պ. Խաչատուր Թոմէեանը, բնիկ Երանոս գիւղացի (Մարթոնի շրջան):

Տեղեկացնել Պ. Յակոբ Սիմոնեանի, 59

59, Av. du Bas-Meudon Issy-les-Moulineaux
Seine

Ամերիկայի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ԿՈՒԶՈՒԻ

Թրիքոյի կտրող մը եւ երկաթարդ մը 16էն 17 տարեկան, ամնիւթանախոնէր:

Դիմել՝ Թրիքօ Թէրզեանի, 3 ռիւ Փուասոնիէռ, Փարիզ (2):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԱԼԱՆՍ — Պ. Ռուբէն Տալքըփէեան եւ ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ իրենց սիրեցեալ մօր՝

ՆԵԻՐԻԿ ՏԱԼՔԻՒՓԷԵԱՆԻ

(Ծնեալ Պալըքճեան)

մահուան քառասունքին առթիւ այս կիրակի առաւօտ Ս. պատարագ եւ հոգե - հանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

**

Այս առթիւ Պ. Ռուբէն մեր Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ աղքատաց սնտուկին կը նուիրէ 5000 փր., եկեղեցւոյ 3000 փր., երգչախումբին 2000 փր.: Ասկէ զատ իր մօր յիշատակին յաւերժացման համար եկեղեցւոյ ջերմութեան համար կը վճարէ կազով կեդրոնական ջեռուցիչ մը՝ իր բոլոր կազմածներով:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, *rue de Trévise, Paris-9e*
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 30 ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI 30 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7667 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3478

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՒԼԵՒԻՆԵՐՈՒ ՊԱՐԸ

Արեւելեան աղանդի մը պատմութեան հետ չշփոթէք այս բացատրութիւնը:

Խնդիրը կապ ունի հայկական ողբեր - գութեան մը հետ, որ չափազանց երկար տեւեց:

Արձակուրդէն վերադարձին, հազիւ ժամանակ ունեցանք թղթատելու կարգ մը թերթեր, մասնաւորապէս «եկեղե - ցասէր» կոչուած մամուլը:

Եւ ի՞նչ տեսնենք.— Անթիլիասի շուրջ սարքուած արհեստական ժխորը կը շա - րունակուի նոյն միօրինակութեամբ եւ մոլեռանդութեամբ:

Շողիք եւ փրփուր՝ շլմորած աչքերով: Կիրք եւ ժանիք՝ հակառակորդը բզըկ- տելու տրամադրութեամբ:

Եւ իբրեւ բնական հետեւանք՝ շառա - չուն հարուածներ՝ յարձակման ենթար - կուած ճակատէն:

Նախապէս քմահաճ մարզանքի մը տը- պաւորութիւնը կը գործէր «եկեղեցա - սիրական» այս խաչակրութիւնը:

Ամիսներ եւ ամիսներ տեւելով, զար - գանալով եւ այլասերելով, ի վերջոյ դարձաւ պատկերազարդ խայտառակու - թիւն:

Արշաւը ազգային շրջանակէն ալ ան- դին անցաւ, դառնալով «ինտերնացիոնալ պրոբլեմ»:

Լիբանանի եւ Սուրիոյ պետական գրասենեակներէն ո՞ր մէկը խնդրագիր, ծուռնալ կամ... ազդարարութիւն չստա- ցաւ, վերջին վեց ամիսներու ընթացքին:

Միջին Արեւելքի մէջ կա՞յ արաբերէն կամ ֆրանսերէն թերթ մը, որ պարբե - րաբար դրգռիչ տեղեկութիւններ չհրա - տարակէ, ներշնչուելով նոյն պղտոր աղ- բիւրներէն:

Բնաբեր սուտերու, այլազան քսու - թեանց եւ խռովայոյզ ցնդաբանութեանց մէջ, ի զուր կը փնտռէք որեւէ մտահո - գութիւն 'տարագիր բազմութեանց ա - պահովութեան մասին:

Վեղարաւոր թէ անվեղար, այս բազմե - րես դպիրները օրն ի բուն կ'ոստոստեն ի- րենց անդաստանին մէջ սանձակոտոր մո- լեգնութեամբ, առանց մտածելու հետե- ւանքներու մասին:

Կը մոռնան թէ առտու մը կրնան ըն- դոստ արթննալ, որեւէ անակնկալի հե- տեւանքով:

Ծանօթ մեւլեւիները գոնէ գիտեն իրենց մենաստանին դուռները փակել, որպէսզի դրսեցիներ չկարենան սպրդիլ, խանգա - րելով իրենց երանաւէտ օրօրը:

Մեր մեւլեւիները աւելորդ կը նկատեն այս տարրական զգուշութիւնը: Կ'ուզեն որ արար-աշխարհ գիտէ իրենց պարը, լսէ իրենց բարեպա՛շտ եղանակները:

Դեռ աւելին, — մասնաւոր տեսարաններ ալ կը սարքեն, որպէսզի ամբոխը զուար- ճանայ, ծափահարելով իրենց աղդասի - րակա՛ն «ղալմաղալ»ը:

Երբեք տրամադրութիւն չունինք խան- գարելու իրենց դիմակապարը:

Բայց, բարեկամաբար գիտել կուտանք թէ՝ հասած են կէտի մը, ուր իրենց մարզանքը այլեւս պիտի համարուի քրէա- կան յանցանք:

Վասնզի, լրջօրէն կը սպառնայ տարա- գիր բազմութեանց ապահովութեան եւ բարօրութեան:

Չե՞ն ըմբռներ թէ ամբողջ ժողովուրդի մը ճակատագրին հետ կը խաղան, չարա- փոխելով տարրական խնդիր մը.— Երկու Աթոռներու յարաբերութեանց ճշդումը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԳԻՊՏՈՍ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ՀԻՆԳԵՐՈՒ ՀՐԱՒԷՐԸ

ԲԱՐԵՆՇԱՆ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

Եգիպտոսի կառավարութիւնը օգոստ. 28ին հրատարակեց Հինգերու յանձնա - խումբին հրաւէրը եւ գնդ. Նասրի պա - տասխանը, որով կ'ընդունի տեսակցիլ, «այնպէս ինչպէս առաջարկուած է»:

Այս հաւանութիւնը մեծ գոհունակու - թիւն պատճառեց Արեւմուտքի քաղաքա - կան շրջանակներուն մէջ: Գնդ. Նասրի պատասխանը Աւստրալիոյ վարչապետին՝ Պ. Մենզիսի յանձնուեցաւ Լոնտոնի դես- պանին կողմէ: Պ. Մենզիս անմիջապէս Անգլիոյ վարչապետարանը գնաց, ուր Պ. Իտըն նիստի հրաւիրած էր դահլիճը, սո- վորականէն մէկ ժամ առաջ: Կ'ըսուի թէ խորհրդարանը արտակարգ նիստի հրա - ւիրուած է: Կարճ խորհրդակցութենէ մը ետք, ժամը 14,45ին Հինգերու յանձնա - խումբի միւս անդամներուն հաղորդուե - ցաւ Եգիպտոսի պատասխանը: Տակաւին յայտնի չէ թէ ե՛րբ եւ ուր պիտի կատար - ուի հանդիպումը: Յանձնախումբին նա- խագահը եւ միւս անդամները տրամա - դիր են ի հարկին Գահիրէ երթալու:

Հրատարակուած տեղեկութեանց հա - մաձայն, թէ յանձնախումբը եւ թէ Անգ- լիա կ'ուզեն խոհեմութեամբ շարժիլ: Այս չի նշանակեր թէ կարեւոր զիջումներ պի- տի ըլլան հիմնական կէտերու մասին: Աւստրալիոյ վարչապետը լիազօրութիւն ստացած չէ բանակցելու ըստ էութեան: Արեւմտեան երեք պետութեանց կ'իյնայ որոշել թէ կարելի՞ է բանակցութիւններ կատարել: Այդ պարագային պիտի խոր- հրդակցին Լոնտոնի խորհրդաժողովին 18 անդամներուն հետ, վերջնական որոշում տալու համար:

Աւստրալիոյ վարչապետը Եգիպտոսի պատասխանը ստանալէ առաջ, Անգլիոյ հեռատեսիլի պաշտօնատունը գացած էր, ներկայ ըլլալու համար տեսակցութեան մը զոր անգլիացի լրագրող մը ունեցած էր գնդ. Նասրի հետ: Պ. Մենզիս ինք ու- զած էր տեսնել եւ լսել այն մարդը որուն պիտի հանդիպի քանի մը օրէն, իբրեւ ներկայացուցիչը 18 պետութեանց:

Մինչ այս մինչ այն բոլոր տեղեկու- թիւնները կը հաստատեն թէ հետզհետէ կը դժուարանայ Սուէզի Ջրանցքին երթե- ւեկը: Եգիպտացի քառասուն նաւուղեղ- ներէն հազիւ քանի մը հոգի կրնան նա - ւահանգիստ հասցնել 15,000 թոն եւ աւե- լի մեծ տարողութեամբ նաւեր:

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախա- րարը, Պ. Ֆ. Տըլըս, իր լրագրական ա- սուլիսին մէջ յայտարարեց թէ գնդ. Նասր ընդունելով Հինգերու յանձնա - խումբին հրաւէրը նպաստած կ'ըլլայ Սուէզի հարցին լուծման: Յետոյ բացատ- րեց թէ արդար է Եգիպտոսի առաջարկ - ուած հաւաքական ծրագիրը: Պ. Տըլըս լաւատես կ'երեւայ հարցին գործնական կարգադրութեան մասին: «Պէտք չէ այս խնդիրը վերածել նշանախօսքերու պայ- քարի մը, իբրեւ ընդհարում ազգայնա - կանութեան եւ միջազգայնականութեան, իբրեւ վէճ մը Եւրոպայի եւ Ասիոյ միջեւ: Խնդիրը շատ պարզ է, — միջոցներ ձեռք առնել որպէսզի Սուէզի Ջրանցքը մնայ միջազգային ճամբայ մը, բանելով ար - դիւնաւորապէս, առանց թոյլ տալու որ կառավարութեան մը քաղաքական ազդե - ցութիւնը կարենայ խոչընդոտներ յա -

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԱՐԴ Ի ՊԱՏՈՒԻ ԷՐ...

Ռոժէ Փէյրըֆիթի «Ս. Պետրոսի Բանալիները» կը կարդայի լերան մը ստորոտը, երբ «Յառաջ»ի մէջ տեսայ Երուսաղէմէն «Նայիրի» շաբաթաթերթին ուղղուած նամակ մը:

Խմբագրութիւնը կ'ըսէր թէ արտատը - պումը կատարուած է «եկեղեցասէր եւ ազգասէր» հայրենակցի մը խնդրանքով:

Ուրեմն, այդ չէզոք հայրենակիցը բաւական բան գիտէ Երուսաղէմի եւ Էջ - միածնի ներքին անցուդարձէն, եւ կ'ուզէ որ հանրային կարծիքն ալ տեղեկանայ:

Անշուշտ, «Նայիրի»ն հաստատուն փաստեր ունի ձեռքի տակ, ապացուցանելու համար Ս. Յակոբեանց վանքին մէջ ծա - գած խլրտումները, պատր. տեղապահին դէմ եղած մեղադրանքները, պաշտօնանկութեան սպառնալիքները եւայլն:

Ուրեմն, Անթիլիասի վանքին բանալի - ներէն վերջ, Երուսաղէմի դարաւոր մե - նաստանին բանալիներուն շխրտո՞ւքն ալ պիտի լսենք...

Ո՞ւր ես, Շահրիկեան...

«Նայիրի» շարք մը խորհրդածութիւն - ներ կցեր է նամակին, հաստատելու հա - մար թէ նորութիւններ չեն Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի վերագրուած այլազան մեղքերը:

Այս առթիւ կը յիշէ անոր երկդիմի դիրքը, Էջմիածին երթալու-չերթալու մասին:

Որքան գիտեմ, երբ հաստատուեցաւ թէ Գէորգ Զ. կաթողիկոսը Էջմիածնի Աթոռին տեղապահ նշանակած է Եղիշէ արք.ը, այս վերջինը կատարեալ հարցական մը դարձած էր իր բռնած դիրքով: Թէ «այո» կ'ըսէր, թէ «ոչ»:

Իրազեկներ կը հաւաստէին թէ չուզեր երթալ իբրեւ տեղապահ: Բայց եթէ կաթողիկոս ընտրուի, պատրաստ է երթալու, ի հարկին զոհուելու...

Պէյրութի շաբաթաթերթը այլապէս ծանր ամբաստանութիւն մը կ'ընէ.

— «*Անթիլիասի խնդիրը եթէ այսքան բարդացաւ ու ճապաղեցաւ, Եղիշէ Սրբազանի «վաստակէն» բաժին մը կայ այս գործին մէջ: Զարեհ եւ Խորէն սրբազան- ներուն — «Բան մը չէ, կը կարգադրուի, Վազգէն Վեհափառը ինծի ըսա՛ւ, իրեն ը- սի՛, պիտի ըսե՛մ, գրա՛ծ եմ արդէն, գը- րելու վրայ եմ, պատասխան եկա՛ւ, հա - ւաստիք ունիմ, եւ այլն, եւ այլն»: Հա- կառակորդ ճակատի մարդոց՝ ճիշտ հա- կառակը, տարբեր լարի վրայ, բոլորովին ուրիշ եղանակով»*:

Կ'ենթադրեմ թէ «Նայիրի»ն աւելին գիտէ Պէյրութի մէջ, քան ես՝ այս լերան ստորոտը:

Բայց, ի՞նչ մեղք պահեմ, ես ալ այն համոզումն ունիմ թէ Անթիլիասի թնճուկին գլխաւոր պատասխանատուներէն մէկն ալ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանն է, իբրեւ ատենադպիրը Գահիրէի չարաբաստիկ ժողովին եւ իբրեւ բանբերը կամ խօսնակը Վազգէն Ա.ի:

Մարդ ի պատուի էր եւ ոչ իմացաւ, քաջածանօթ ըլլալով հանդերձ մղուած պայքարին իսկութեան:

Կղերապետական մարզա՞նք, թէ սրբազան ծածկամտութիւն...:

ՎԱՀԷ

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԱՋԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ

ԿԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Գահիրէի թերթերը կը գրեն թէ Սէու - տի Արաբիա խոստացած է տասը միլիոն տոլար դնել Եգիպտոսի տրամադրութեան տակ: Գնդ. Նասր այս առթիւ տեսակ - ցութիւն մը ունեցաւ Արաբիոյ արտաքին գործերու փոխ-նախարարին հետ, որ Գահիրէ կը գտնուի:

Ճափոն ալ երկու միլիոն տոլարի յանձնառութիւն մը ստանձնած է, իսկ Խ. Միութեան դեսպանը խոստացած է զարկ տալ տնտեսական յարաբերութեանց, առանց ճշտելու մանրամասնութիւնները:

× Ֆիկառօ *ամէն օր տեղեկութիւն - ներ կը հրատարակէ Եգիպտոսի ելմտա - կան եւ տնտեսական կացութեան մասին, Գահիրէի թղթակցին ստորագրութեամբ: Այդ նամակներուն համաձայն, հրամանա- գիր մը հրատարակուած է, որով երկու տարի դրօշի տակ պիտի պահուին վեր - ջերս արձանագրուած կամաւորները: Բո- լոր կամաւորները դրուած են սպարապետ Հաքիմ Ամիրի հրամանին տակ: Եգիպտո- սի թերթերը կը գրեն թէ հազարաւոր կամաւորներ արձանագրուած են եւ հետզհետէ կը հասնին բոլոր արաբական երկիրներէն, նոյնիսկ Եւրոպայէն: Կարգ մը թերթեր մինչեւ մէկ միլիոն կը հաշ- ւեն կամաւորներուն թիւը, բայց լաւա- տեղեակ աղբիւրներու համաձայն հարիւր հազարէն աւելի չեն: Ամէնքն ալ կը մար- զուին եւ արդիական զէնքեր ստացած են: Իրենց գլխաւոր դերը պիտի ըլլայ կըռ- նակէն զարնել թշնամի կանոնաւոր բա - նակները: Պիտի օգտագործուին նաեւ ներքին ապահովութեան համար: Այս բոլորը մեծադումար ծախքերու կը կա- րօտին:*

× Գահիրէի անգլ. դեսպանատունը կը ծանուցանէ թէ Եգիպտոս պահանջած է որ երկրէն հեռանան երկու պաշտօնեա - ներ, իբրեւ մեղսակից լրտեսական ցանցի մը: Գլխաւոր վարիչը, անգլիացի լրագրող Սուինպըրն, ձերբակալուած է ուրիշ ամ- լաստանեալի մը եւ Եգիպտացիի մը հետ: Բոլորն ալ կը մեղադրուին իբրեւ գործա- կալներ Ինթելիճընսի: Կ'ըսուի թէ երկու Անգլիացիները եւ մեղսակից չորս եգիպ- տացիները պիտի դատուին հրապարակաւ:

ՏԻՐԱՆ ԱՐՔ. ՉԷ ԱՐՏԱՔՍՈՒԱԾ

Երկու շաբաթէ ի վեր զրոյց կը շրջէր թէ Յորդանանի կառավարութիւնը ար - տաքսած է Հիւս. Ամերիկայի նախորդ առաջնորդը, Տիրան արք. Ներսոյեան, իբրեւ կասկածելի դէմք: Պոլսոյ թուրք թերթերն ալ արձանագրելով այս լուրը, գրած էին թէ վճիռը տրուած է Երուսա- ղէմի Հայոց. պատր. տեղապահին դէմ (Եղիշէ արք. Տէրտէրեան):

Վերջին թղթաբերով հասած «Այգ»էն եւ «Ազդակ»էն (25 օգոստ.) կ'իմանանք թէ խնդիրը կը վերաբերի Տիրան արք.ի եւ թէ Յորդանանի թագաւորը ջնջած է արտաքսման հրամանագիրը: Երուսաղէմի հայ համայնքէն մասնաւոր պատուիրա - կութիւն մը կուսակալին ներկայանալով, բարի վկայութիւն տուած էր:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Տիրան արք. դիմած է Ամմանի դերագոյն ատեա- նին, բողոքելով իր մասին եղած վկայու- թեանց դէմ, «իբրեւ թշնամիներու գործ»:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ Սու- րիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի արաբ ֆե- տայիներու պետերը յայտարարութիւն մը հրատարակած են որով կ'ազդարարեն թէ ի վիճակի են 24 ժամէն քանդելու քարիւղի եւ զինուորական բոլոր հաստա- տութիւնները, Պարսից ծոցէն մինչեւ Ատ- լանտեան, եթէ յարձակում կատարուի Սուէզի վրայ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը նոր պայմանաժամ մը տուաւ Իրաքի քարիւղի ընկերութեան, մինչեւ սեպտ. 15, որպէսզի վճարէ յունիս 29ի օրէնքով սահման- ուած տուրքերը:

Ո՞Վ ԿԸ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐՈՒԻ ԱՆԳԼԵՒԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԷՆ ԵՒ ՈՎ ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐԷՆ

Նկատելով որ վար առինք դիմակները Հայ ժողովուրդի թշնամիներուն,

Նկատելով որ ցանկացինք ամէն գնով անաղարտ պահպանել անկախութիւնն ու գերիշխանութիւնը Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան,

Նկատելով որ թոյլ չենք տար կաթողիկոսական դարաւոր այս Աթոռին «Մասնաւոր Պարտիզպանութեան» մը վերածուելու,

Նկատելով որ վիժեցուցինք ծրագիրները օտարներու բոլոր գործակալներուն, որոնք Անթիլիասի Աթոռին եւ Հայ Համայնքի միասնականութեան դէմ մեծ դաւադրութիւն մը նիւթած են,

Նկատելով որ չվարանեցանք իրականութիւնները մատնանշելու,

Մենք անգլեւամերիկեան կայսերապաշտութեան ծառայ հռչակուեցանք:

Եւ Մոսկուային իրենց հլու հպատակութիւնը այնքան հաստատուած իրողութիւն է, որ «Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Պաշտպանութեան Համախմբումի» չատ յարգարժան անդամները կլորիկ նպաստները վայելող թերթերը, մեզ «դաւաճաններուս», Ուաշինկթընի, Լոնտոնի, Փարիզի եւ Հռոմի վկայեալ գործակալներուն վրայ յարձակում գործելու համար չեն վարանիր օգտագործել՝ ներկայիս, այժմու պայմաններուն մէջ Սովետական Միութեան, Ժողովրդավար Չինաստանի եւ նոյն գոյնի այլ երկիրներու կազմակերպութիւններուն կողմէ օգտագործուող բառերն ու կարգախօսները:

Բայց կարեւոր է գիտնալ, թէ ո՞վ միաժամանակ թէ անգլեւամերիկացիներէն եւ թէ Թուրքիացիներէն կ'օգտուի:

Մեր սեթեւեթական պայմաններն ու կացութիւնը յայտնի են ու տեսանելի:

Եւ բարձր ճակատով ու ծակ գրպաններով է, որ այսօր զուգահեռականներ պիտի փնտռենք եւ պիտի բացենք՝ լուսաւորելու համար կացութիւն մը:

Ո՞վ կը հովանաւորէ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան դէմ [illegible] ամբողջ խմբակ մը Յակոբեաններու, որոնք կ'ապրին Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան նպաստներով. դասատու, նպաստընկալ լրագրող, գործակատար, [illegible] պիտի [illegible]:

Ու ուրիշ կ'ըսեն այդ նպաստները: Ինչպիսի՞ է այն դրամը, զոր այդ բոլոր Յակոբեանները կը ստանան:

Միացեալ Նահանգներէն, Տոլարներն են, որ այդ խմբակին թոյլ կու տան անգլեւամերիկեան կայսերապաշտութեան դէմ գործել:

Այդ բոլոր նպաստաւորներուն, Հ. Բ. Ը. Միութեան դիմաւորներն առջեւէն

տողանցող այդ բոլոր մարդոց անունները բոլորին շրթներուն վրայ են եւ մենք զանց պիտի առնենք անոնց յիշատակումը:

Ո՞վ արդեօք կանաչ տոլարներու արցակներու փոխարէն կը դասաւանդէ Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանին մէջ, վըկայելով առատաձեռնութիւնը «թըրըսթ»ներու եւ որ, չեխսլովաք փիրմաներու ներկայացուցչութիւնը պահպանելու համար, կը լցէ դարչապարները Լիբանանի բոլոր սովետներուն եւ «Դատ»ին հանդէպ իր հաւատարմութիւնը ցուցաբերելու համար՝ Անթիլիասի Աթոռին եւ Հայ ժողովուրդի միասնականութեան դէմ մղուած պայքարի առաջաւոր դիրքերուն վրայ կը կանգնի:

Ո՞վ արդեօք հարստացած է ամերիկեան վաճառանիշի սառնարաններու եւ պայմանագրեալ օդի մեքենաներու ներկայացուցչութեամբ, պարարտացած՝ փիւպլիսիթէի ամերիկեան պիւտճէներով եւ որ այսօր անգլեւամերիկեան կայսերապաշտութեան դէմ մաքառողներու խմբակին գլխաւոր սատղերէն է:

Ո՞վ արդեօք իր քսակը խճողած է ֆրանքեւպելժիական ոսկիներով եւ անգլոֆրանքօ-պելկօ ամերիկեան կայսերապաշտութեան դէմ պայքարին մէջ փէտայլի հովեր կ'առնէ:

Ո՞վ կը նպաստաւորուի արդեօք պելժիական ու ֆրանսական ֆրանքներէն, տոլարներէն ու սթերլիններէն:

Ո՞վ կը վայելէ ամերիկեան Բողոքականութեան առատաձեռնութիւնները ու կը խաղայ՝ հակակայսերապաշտութեան խաղթուղթը, միշտ դիմակներու ետին պահուած մնալուն հոգ տանելով:

Ո՞վ օգտուած է եւ միշտ կ'օգտուի Մանչեսթըրի եւ Պրետֆորտի ապրանքներէն եւ որ սթերլինները մարսելով հանդերձ՝ համայնավար նորահաւատութիւն կը ձեւացնէ եւ հակակայսերապաշտ խաչակրութեան կը մասնակցի:

Ո՞վ սովետական արտադրանքներ կը ներածէ եւ օր ցերեկով կապ կը պահէ Մ. Ա. Ռ. Մ.-ի արբանեակներուն հաշուեսեղաններուն հետ, փոխարէնը լայն չափով մասնակցելով հակաանթիլեասեան եւ հակահայ շարժման:

Ո՞վ է այն Հայր Հոգեւորը, որ կազմաւորուած է Միացեալ Նահանգներու մէջ, ձեռք ձգած՝ ամերիկեան հպատակութիւնը եւ որ ամերիկեան տոլարներու փոխարէն կրօնական դասաւանդութեան մը համար պայմանագրուելէ ետք ալ, անգլեւամերիկեան կայսերապաշտութեան դէմ նիզակ ճօճողներու հոտի հետ կը մայէ:

Ո՞վ է ան, որ ամէն օր քիչ մը աւելի դրամատիրանալով եւ արեւմտեան ընկերութիւններուն վարչութիւններուն մէջ տեղաւորուելով, անգլեւամերիկեան կայսերապաշտութեան դէմ պայքարի մը շնորհիւ ապագայի հաշուոյն մուրհակներ կը ստորագրէ:

Ո՞ր եպիսկոպոսը խաղի բերաւ Միացեալ-Նահանգներու Վարդանանց Ասպետ-

ԿԱՆԱՉԻՆ ՏԱԿ ՍՔՈՂՈՒԱԾ ԿԱՐՄԻՐԸ

ԽՄԲ. — Օսմ. կայսրութեան վերջին շրջանի մասնաւոր կազմակերպութեան պետ գնդ. Հիւսամէտտին Էրթիւրք կը շարունակէ իր յուշերը «Ճումհուրիյէթ»ի մէջ (24 օգոստ.). —

Ազգ. Պայքարի տարիներուն, Անատոլու արտաքին երկու ուժերու մէջտեղ մնացած էր: Ո՞ր կողմը պիտի հակէր: Մէկը մեր մեծ դրացին եւ վաղեմի թշնամի Ռուսիան էր: Ցարական Ռուսիոյ օրով ճիշտ երկու դար կռուեցանք իրարու դէմ: Եւ Դանուբի եզերքներն ու Կովկասի լանջերը մեր փայլուն պաշտպանողականին վկաները եղան:

Այդ շրջանին Թուրքերը կը կռուէին Դանուբի եզերքներուն եւ Կովկասի լանջերուն վրայ, Նեղուցները պաշտպանելու եւ Ռուսերուն Միջերկրական էջքը արգիլելու համար: Այս փառապանծ պարտականութիւնը երբ կը կատարէինք, Անգլիա գոհ էր եւ Ֆրանսա՝ բարեկամ, քանի որ երկուքին շահերը պաշտպանած էինք: Նոյնիսկ Խրիմի պատերազմը անհրաժեշտ նկատուած էր աշխարհակալներու շահերուն համար. սակայն բնաւ իրենց մտքէն չէր անցներ թէ օր մը նոյն Թուրքերը Ջանագգալէ նեղուցին մէջ պիտի առնէին իրենց դէմ: Թուրքերը պատերազմով իրենց հայրենիքը կը պաշտպանէին եւ ոչ ոք մտքէն կրնար անցընել թէ մենք մեր նախնական զէնքերով պարտութեան պիտի մատնէինք աշխարհի հզօրագոյն նաւատորմերը Նեղուցին վրայ:

Թուրքերը առնուազն երկու դար երկարաձգեցին պատերազմը: Ցարական Ռուսիան թշուառութեան եւ անզէն մնալուն պատճառաւ կործանեցաւ եւ բոլշեւիկութիւն հաստատուեցաւ: Արեւմտեան պետութիւնները այս արդիւնքը բնաւ չնե-

րեցին եւ իրենց քինախնդրութիւնը երեւան բերին Մունտրոսի զինադադարի համաձայնութեամբ եւ Սեւրի դաշնագրով:

Հայկական պետութեան մը կազմութիւնը, Արեւմտեան Անատոլուն բաժան բաժան ընելու ձեռնարկը, Արեւմտեան շրջանը Յոյներուն պարգեւ տալը, բոլորն ալ այս քինախնդրութեան եւ գայրոյթին արդիւնքներն էին:

Բոլշեւիկ Ռուսերը ջանալով ցարական Ռուսիոյ բոլոր հողերը վերագրաւել, նախ կը կռուէին Թուրքերուն եւ Թաթարներուն դէմ, դուրսէն՝ Լեհերուն եւ Ֆինլանտացիներուն դէմ, ու բնաւ երախտագիտութիւն չունեցան Թուրքերուն հանդէպ:

Ընդհակառակն՝ Մոսկուայի կառավարութիւնը կը ցանկար Անատոլուն ալ բոլշեւիկացնել, հազար միջոցի դիմելով:

Ազրպէյճանցի Թուրքերուն ալ մասնակցութեամբ, Խորհուրդներու Համաժողովը Կովկասի մէջ հրապարակ նետած էր Կանաչ Բանակի մը կազմութեան գաղափարը: Իսլամութեան գոյնն էր կանաչ դրօշակը: Այդ բանակը պիտի կազմուէր Կովկասի մէջ, հրամանատարութեամբ Էնվէր փաշայի եւ պիտի պատերազմէր Անգլիոյ դէմ, ամբողջ իսլամական աշխարհը փրկելու համար Անգլիոյ տիրապետութենէն:

Անատոլուի ազգ. կառավարութիւնն ալ մաս մը զօրախումբ պիտի տար այդ Կանաչ բանակին, իսկ Մուսթաֆա Քեմալի հակառակորդները առաջ կը քշէին սա գաղափարը թէ այդ բանակը նախ պէտք է գար Անատոլուն ազատէր:

Իրողութիւնը սա է որ այդ Կանաչին տակ կարմիրը սքողուած էր: Ծիծաղելի էր բոլշեւիկեան այդ ծրագիրը: Իսլամ աշխարհը միայն տէր պիտի փոխէր: Մոսկուա նորանոր պահանջներով պիտի նեղէր Անգարան:

Հակառակ Քեազըմ Գարապէքիրի եւ Ճաֆէր Թայեար փաշաներու ընդդիմութեան, Մուսթաֆա Քեմալ սաանկ գաղափար մը յղացաւ: Արեւմուտքը վախցնել որ Թուրքերը կրնան բոլշեւիկ դառնալ. ու իբրեւ թէ այդ վարչաձեւը պիտի ստորագրէ, Թուրք համայնավար կազմակերպութիւն մը հաստատեց. իր բարեկամներուն մէկ մասը համոզեց որ անդամակցին: Քօղարկուած համայնավարութիւն էր. սակայն Ազգ. Մեծ Ժողովին երկրորդ խմբակը այս խաղը չէր ընդունէր: Միւս կողմէ Մուսթաֆա Քեմալ, Մոսկուայի համակրանքը շահելով, արգելք եղած էր Կանաչ Բանակին Անատոլու մտնելուն:

Մուսթաֆա Քեմալ մեծ վարպետութեամբ երկու կողմերն ալ կը խաղցնէր ու այդ երկու մեծ գլաններուն տակ ճզմուելէ կ'ազատէր երկիրը: Այսօր իսկ մարդ յուզումով կը լեցուի, երբ կը խորհի թէ ինչքան վտանգաւոր էր այդ խաղը:

Բոլշեւիկ Ռուսիա այս թոյլտուութենէն օգտուիլ ուզելով, Արիֆ Օրուճի եւ ընկերներուն միջոցաւ Էսկիշէհիրի մէջ հա-

ները, չարաչահեց՝ ամերիկահայ բարերարներու բարեմտութիւնը, հարստութիւն կուտակեց եւ որ օր ցերեկով Մոսկուացիներու կառքին լծուած է:

Այս բոլոր տխրահռչակ հերոսները գոյութիւն ունին...:

Անոնք են, որ մեր համայնքին ներս երկպառակութիւն ու խռովութիւն կը սերմանեն, անոնք են՝ որ իրենց անձնական շահերուն համար, Էջմիածինն ու Մոսկուային կը խնկարկեն, անոնք են՝ որ իրենց վատ արարքներուն եւ եպերելի հաշիւներուն դիմակազերծուելուն երկիւղով՝ կ'ուզեն դիտապաստ գետին փռել մեզ:

Ժամանակ է այլեւս, որ զանգուածները զանոնք անարգանքի սիւնին գամեն...:

Ջախջախիչ ողբերգութիւնը բաւական երկար տեւեց...:

(«Ազգ»)

ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՍՊԱԹ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՍՊԱՍՈՒՄ

Ուիլ իր խորթ ծնողքին հետ կ'ապրէր ջաղացքի մը մէջ, որ կառուցուած էր եղեւնափայտ ու բարձրաբերձ լեռներու միջեւ ինկած ձորի մը մէջ: Ձորին չուրջ լեռներ էին, այնքան բարձր, որ կարծես [illegible] մէջ: [illegible] տակ մը, կար [illegible] թեւում կողին վրայ, հաստատուած: Եւ երբ ծովը [illegible] այդ գիւղի կռնակներուն, արձագանգ [illegible] ձայնը եւ Ուիլի ականջներուն կը հասնէր: Ներքեւը ձորի երկնոյթանի երկարութիւնն էր: Ջաղացքին մօտի մէկ բարձունքէն կարելի էր տեսնել ձորին ամբողջական տարածքը: Հեռուն [illegible] տափաստան մը կը տարածուէր [illegible] էր տեսնել պայծառ գետը, [illegible] հանդիպը, կ'անցնէր [illegible] քաղաքներու մէջէն: Այդ հովիտին մօտերը կար կիրճ մը, որ կ'առաջնորդէր դէպի դրացի [illegible] մը: Հետեւաբար, հովիտակ գիւղական եւ հանդարտ երեւոյթին, [illegible]

կառքեր կ'երթեւեկէին ջաղացքի մօտէն:

Երբ մանուկ էր տակաւին Ուիլը, մեծ պատերազմ մը հիմնայատակ ըրաւ աշխարհի մեծագոյն մասը: Սակայն հովտին մէջ այս բոլորէն երկար ատեն անտեղեակ էին մնացեր մարդիկ: Բայց վերջապէս հրամանատարին մէկը, մերձակայ լերան կողէն երեք օր շարունակ անցուցեր էր իր բանակները եւ Ուիլ զարմանահար աչքերով դիտեր էր զինուորներուն մօրուաւոր դէմքը, փողոտուած դրօշները, գունաթափ հագուստները: Անոնց հանդէպ զգացեր էր խոր գութ եւ համակրութիւն: Եւ օրերով գիշերները մնացեր էր անոնց զինուորական համաչափ ոտնաձայնին ու թնդանօթի ահեղ դոռում-գոչիւններուն յաճախանքին տակ:

Աչքը լսած էր այդ գործի ճակատագրին մասին, սակայն գիտէր Ուիլը, թէ ան չէր դարձած անոնցմէ եւ ո՛չ մին:

Ո՞ւր էին գացեր: Ո՞ւր՝ այդ բոլորը:

— Իրիկուն մը հարցուց ջաղացպանին թէ ո՞ւր կ'երթար այդ գետը՝ այդպէս:

— Կ'երթայ հովիտն ի վար, պատասխաներ էր ան, եւ կը դարձնէ չատ մը ջաղացքներ կ'ըսեն՝ 120ի չափ ջաղացքներ, հոսկէ մինչեւ Ունթերտեք, եւ բնաւ յոգնիլ չի գիտեր գետը: Յետոյ, կ'անցնի ցորենի լայն դաշտերէն, ջուր տալով անոնց, վերջը, կ'ըսեն թէ, կ'անցնի գեղեցիկ քաղաքներու մէջէն, ուր թագաւորներ կ'ապրին իրենց պալատնե-

րուն մէջ, որոնց առջեւ պահակներ տեւ ու գիշեր հսկողութիւն կը կատարեն: Կ'անցնի քարէ կամուրջներու տակէն, որոնց վրայէն մարդիկ կ'երթեւեկեն: Յետոյ, կ'անցնի աւազուտներէ, ճախճախուտներէ եւ ի վերջոյ կը հասնի ծով, ուր կան նաւեր որոնք Հնդկական Կղզիներէն կը բերեն թութակներ եւ ծխախոտ: Այդպէս է, այդ երանելի գետը կը կտրէ չա՜տ երկար ճանապարհ:

— Ծով ըսուածը ի՞նչ է, հարցուց Ուիլ:

— Ծով ըսուածը Աստուծոյ ստեղծած ամենէն մեծ բանն է, ըսաւ ջաղացպանը. անեզր լիճ մըն է, ուր կը թափին աշխարհի բոլոր գետերը: Տասնապատիկ ջուրի մակերես, մանուկի մը չափ անմեղ կերպարանքով: Սակայն, կ'ըսեն թէ, երբ փոթորիկ պատահի, այս մեղի ծանօթ լեռներէն ալ բարձր ջրային լեռներ կը բարձրանան իր ծոցէն, ահեղամռունչ շառաչով մը, որ կը լսուի մղոններ անդին, ցամաքին վրայ: Մեզի ծանօթ ցուլերուն հինգ անգամը մեծութեամբ ձուկեր կան անոր մէջ, ինչպէս նաեւ՝ այդ տեսած գետիդ երկայնքով ծեր օձ մը, որ աշխարհի տարիքն ունի, մարդու նման պեխեր ունի եւ գլխուն վրայ՝ արծաթեայ թագ:

Ուիլ կը գիտակցէր, թէ մինչեւ այդ վայրկեանը լսած չէր այդպիսի բաներ: Հետեւաբար հարցումներու տարափ մը կը տեղացնէր գետէն անդին տարածուող աշխարհին կապակցութեամբ, վտանգներն

ու հրաշալիքները այդ աշխարհին: Մինչեւ որ ծերունի ջաղացպանին ալ հետաքրքրութիւնն արթնցաւ, ու ձեռքէն բռնելով զայն տարաւ դէպի լերան մը գագաթը, ուրկէ կարելի էր տեսնել հովիտն ու տափաստանը: Արեւամարի պահն էր, արդէն: Անամպ էր երկինքը: Ուիլը իր կեանքին մէջ երբեք տեսած չէր այդքան անծայրածիր տարածութիւն: Աչքը չորս բացած կը դիտէր անյագօրէն: Կը տեսնէր հեռակայ քաղաքները, դաշտերը, անտառները եւ գետին արծաթեայ դարձուածքները, ու հեռաւոր ոսկեզէն հորիզոնը: Տղեկը կը գտնուէր անճառելի թովչանքի մը տակ: Կը տրոփէր սիրտը ու կը շնչէր դժուարաւ: Մտքին մէջ պար էին առեր զանազան ու զարմանազան, խայտաբղէտ ու խառնուտիկ խորհուրդներ: Յանկարծ Ուիլ ձեռներովը ծածկեց իր դէմքը եւ սկսաւ լալ՝ աղի արցունքով: Եւ խեղճ ջաղացպանը, յուսախաբ ու չուարուն, զգաց թէ զայն գիրկն առնելով լուռ-մնջիկ տուն դառնալէն զատ ուրիշ բան չէր կրնար ընել:

Այդ օրէն ասդին Ուիլ նոր յոյսերով ու տենչանքներով կ'ապրէր: Անիմանալի բան մը կը հրապուրէր իր սրտին ամէնէն զգայուն լարերը: Գետը անոր փափաքները կը քշէր իր հետ կը տանէր կարծես:

ՌՈԲԸՐԹ ԼՈՒԻՍ ՍԹԻՎԸՆՍԸՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ՏԵՍԱԿ ՄԸ

— Դո՞ւն ինչու «մեղմէ» չես...։

— Դիտմամբ չեմ եղած...։ Ըսել կ՚ուզեմ դիտմամբ «ընկեր» արձանագրուած չեմ...։

— Սա «դիտմամբ»ը բացատրէ նայիմ։

— Տանս մթնոլորտը քիչ մը համովցնելու համար, շարքերէն ներս մտած չեմ...։

— Չհասկցայ։

— Արդէն դուն ե՞րբ «լուս» ըսեր եմ եւ լուսնկայ հասկցեր ես որ... Եղբայր, երբ ընտանիքիդ տասը անդամներն ալ Դաշնակցական են, տանդ համն ու հոտը կը փախի...։ Երեւակայէ որ իրիկուն մը ամէնքս մէկ պիտի նստինք եւ ազգին ճակատագիրը պիտի վճռենք։ Լաւ, եթէ ամէնքս ալ միեւնոյն կարծիքը յայտնենք, ա՛լ խօսակցութեան մէջ համ, հոտ չի մնար։ Այդ պատճառաւ ալ, ես ինքզինքս «հակառակորդ» նշանակած եմ, իմ ազատ կամքովս...։ Մեծ հայրիկս ի՛նչ ըսէ, իրեն դէմ կ՚արտայայտուիմ։ Մօրաքոյրս ձիւնին «ճերմակ» է ըսէ, ես կը պնդեմ թէ սեւ է։ ... Հօրեղբայրս Դրօն պանծացնէ, ես Դրօն վար կը զարնեմ։ Եւ վէճ մըն է կը փրթի։ Իմ ուզածս ալ այդ է։ Միայն կնիկս գիտէ որ ես, հոգիով, սրտով «մեղմէ» եմ...։

— Բայց, սիրելիս, ըսածդ խելքի մօտ բան չէ։

— Կրկնեմ, դիտմամբ կ՚ընեմ, որպէսզի տեսնեմ թէ Դաշնակցականները ինչպէս իրենց տեսակէտները կը պաշտպանեն եւ ինչ հաւատքով փարած են իրենց կրօնքին։

— Լա՛ւ, ըսէ տեսնեմ, ինչպէ՞ս կը պաշտպանեն։

— Աստուած վերէն վար իջնէ, Դաշնակցական կոչուած արարածը Հայաստանի անկախութեան իրաւունքէն չի հրաժարիր։ Դաշնակցականին գլուխը դանակին տակ դնես, Հայաստանի ներկայ վարչաձեւին համար «ազատ վարչաձեւ է» չըսեր։ Դաշնակցականին թեւէն կը բռնես, կը տանիս ծովեզերքը եւ կ՚ըսես իրեն — «Եթէ սա ձայնդ չձգես եւ չպոռաս թէ մեր այսօրուան հայրենիքը ազատ է եւ անկախ, այս ջուրին մէջ պիտի խեղդուիս։ Այս սպառնալիքին առջեւ ալ, Դաշնակցականը կուրծքը դուրս կը նետէ, երկար շունչ մը կ՚առնէ եւ իր ստենտորեան ձայնով, երեսդ ի վեր կը պոռայ — «Այսօրուան մեր հայրենիքը ազատ եւ անկախ չէ»...։ Դաշնակցականը հարիւր տարուան բանտարկութեան դատապարտես, չընդունիր որ մեր Կաթողիկոսը ազգին քուէներով ընտրուած է։ Դաշնակցականը փիլիսոփայ է, հոգեբան է, ընկերաբան է, տնտեսագէտ է եւ տրամաբանութիւնը կլլած, լմնցուցած է։ Դիմացդ առ զինքը եւ տեսակէտներդ պարզէ...։ Անուշ, անուշ մտիկ կ՚ընէ...։ Երբ պատասխանելու կարգը գայ, թուաբանական ճշդութեամբ եւ տրամաբանական տուեալներով, քու ըսածներդ մէկիկ մէկիկ ջարդուփշուր կ՚ընէ...։

— Ցետո՞յ, յետո՞յ։

— Դաշնակցականը քիչ կը խօսի, շատ կը գործէ։ Խնդալ գիտէ, լալ չի գիտեր։ չի քնանար։ Դաշնակցականը ե՛ւ կ՚ուտէ, կը վախցնէ, չի վախնար։ Կը քնացնէ, ե՛ւ կը կերցնէ։ Մէկ ուզես, տասը կուտայ։ Դաշնակցականին վրան-գլուխը, ընդհանրապէս թափթփած կ՚ըլլայ, բայց գլխուն ներսը շատ կոկիկ է։ Փողկապը ծուռ է, բայց նայուածքը շիտակ է...։ Դաշնակցականը իր ուտելիքը կը ծամէ, բայց իր ըսելիքը չի ծամծմեր...։ Դաշնա...

— Կը բաւէ։ Անգամ մըն ալ հարցնեմ — ինչո՞ւ Դաշնակցական օծուած չես...։

— Ես ալ նորէն պատասխանեմ. տանս տափակ մթնոլորտը կլորցնելու համար...։ Հաշիւ ըրած եմ որ քանի Դաշնակցութեան դէմ խօսիմ, այնքան Դաշնակցութեան իտէալներուն ծառայած կ՚ըլլամ։ Ուրիշ խօսքով, կը հետեւիմ ձեր հակառակորդներուն ռազմավարութեան։ Խեղճերը տակաւին չհասկցան որ քանի ձեզ բամբասեն, այնքան ձեզ ջուրին երեսը հանած կ՚ըլլան...։

— Ուրեմն, դուն նոր տեսակի Դաշնակցական ես...։

— Այո՛։

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

850 ՀԱՅԵՐ ԴԷՊԻ ԱՄԵՐԻԿԱ

Ամերիկահայ թերթերը կը գրեն թէ Պաղեստինի շրջանէն 850 Հայեր մօտերս Մ. Նահանգները պիտի երթան, անհրաժեշտ երաշխիքները տրուած ըլլալով։ Բարեգործականը խոստացած է օգնել այս տարագիրներուն։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ մեռած է ծանօթ ջութակահար Եդուարդ Մարկոսեան, 42 տարեկան։ Միհէնտիսեանի աշակերտն էր։ Նուագահանդէսներ տուած է Փարիզի, Մարսէյլի, Աթէնքի եւ Պէյրութի մէջ։

«ՔԱՐԻՒՂԻ ԹԱԳԱՒՈՐՆԵՐԸ»

1955ին ամբողջ աշխարհ 800 միլիոն թոն քարիւղ սպառեց։ Քարիւղին մէկ հինգերորդը կուգայ Միջին Արեւելքէն։ Հաստատուած է որ համաշխարհային քարիւղի պահեստին կէսը կը գտնուի Միջին Արեւելքի մէջ, իսկ միւս կէսը բաժնուած է Մ. Նահանգներու, Ռուսիոյ եւ միւս երկիրներուն միջեւ։

Հաշիւ եղած է որ հորի մը օրական արտադրութիւնն է՝ Մ. Նահանգներուն մէջ 11 տակառ, 220 տակառ Վենեզուելլայի մէջ, 4000 տակառ արաբական շրջաններուն մէջ։

1950 նոյմ. 13ին ամերիկեան նաւթուղին Միջերկրական հասաւ Լիբանանեան ափին վրայ։ Այդ օր Իպն Սէուտ իր կէսօրուան աղօթքը ըրելէ ետք, իր մայրաքաղաք Ռիատի կարկուկը դարձուց։ Ջրադուռ մը բացուեցաւ Աւքայքի մէջ եւ քարիւղը օրական 41 միլիոն լիտր անցաւ խողովակներէն։ Այս նաւթուղին որ 32 մատնաչափ տրամագիծ ունի, 1783 քիլոմեթր ճամբէ մը կ՚անցնի, Պարսից ծոցէն Սայտա։ 280 միլիոն տոլար արժեց, գործածեց 265,000 թոն պողպատ, նաւթամուղի 5կայան ունի։ Սուէզի ճամբով տասը օր աւելի պակաս կը տեւէ փոխադրութիւնը։

Միջին Արեւելքի քարիւղի մասին պատմութեան ամէնէն զարմանալի մեքենայութիւնները բանեցուցին։ Նախ Հերոլտ Այքս, Րուզվելթի ներքին նախարարութեան քարտուղարը, 1943ին կը յայտարարէր.— «Քալիֆորնիոյ Սթէնտըրտ Օյլի կողմէ արաբական քարիւղի արտօնութեան գնումը 50 հազար տոլարի փոխարէն, արդի առեւտրական գործառնութեան ամէնէն հոյակապն է։» Ամերիկացի Ճոն Տէվիտսըն Րոքֆելլըր, հոլանտացի Հէնրի Դեթերտինկ, անգլիացի դարձած Գալուստ Սարգիս Կիւլպէնկեան, Արիսթոթ Սոկրատ Օնասիս, իզմիրցի Յոյն, արժանթինցի դարձած։ Անոնց հարստութի՞ւնը.— 5 միլիառ ֆրանք ոսկի (Րոքֆելլըր), 400 միլիոն ոսկի (Կիւլպէնկեան), 350 միլիոն տոլար (Օնասիս)։ Անոնց յատկանիշե՞րը — Րոքֆելլըր ոտքը ոչ մէկ անգամ թատրոն դրած է եւ ոչ ալ գիրք մը կարդացած։ Կիւլպէնկեան իր Իէնայի պանդոկին մէջ ունէր սքանչելի հաւաքածոյ մը նկարներու, եւ քանի մը հատ Ռամպրանդ։ Օնասիս մեծ սէր ունի ծովու։ Րոքֆելլըր անհաւատալի կերպով խիստ է։ Վստահութիւն ունեցաւ քարիւղի վրայ նախքանինքնաշարժերը եւ օդանաւերը որոնք առասպելական շուկայ մը կը բանային։ Կիւլպէնկեան որ քարիւղի «Թալէյրանը» կը կոչէին, այս պատկերասրահին ամէնէն գրաւիչ դէմքն է։ Քաղաքական թուղթեր կը խաղայ, իշխանութեամբ աւելի կը շահագրգռուի քան թէ կարողութեամբ-ազգերու ճակատագրին վրայ կ՚ուզէր ծանրանալ։ Ան էր որ յաջողեցաւ յաղթել Լորենսի եւ Անգլիոյ գաղթային նախարարութեան Վերին-Իրաքի քարիւղի հարցերուն մէջ (եւ՛ տուաւ Ֆրանսայէն Գերմանիոյ բաժինը)։ Սակայն Օնասիսը անկասկած այն մարդն էր որ ամէնէն աւելի կը նմանի մեծ արկածախնդրի մը։ Իր պատմութիւնը արդի ծովահէնի մը պատմութիւնն է։ Նաւեր կը գնէ եւ կը փոխանակէ։ Երբեք ուշադրութիւն չի դարձներ առեւտրական աւանդութեանց։ Երեքը հասարակաց գիծ մը ունին — ոչ Րոքֆելլըր, ոչ Կիւլպէնկեան, ոչ ալ Օնասիս հարստութիւն ունէին սկիզբը։ Բոլորն ալ հարստացան քարիւղի շնորհիւ եւ դարձան «քարիւղի թագաւորներ»։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՈՂԲ. ԸՆԿԵՐ ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ սգահանդէս մը կատարուեցաւ Հալէպի մէջ, նախագահութեամբ ընկեր Լ. Մասպանաճեանի, որ յիշեց թէ 1956ը մեզմէ խլեց չորս անզուգական Հայեր — Զնդ. Բագդասարեան, Դրօ, Մուշեղ եւ Վ. Նաւասարդեան։ Ցետոյ ներկայացուց Նաւասարդեանը, անձ մը՝ օժտուած կամքով եւ յարատեւութեամբ, զոհաբերութեամբ եւ նուիրումով։ Օրուան բանախօսը ընկ. Մ. Հերարտեան ըսաւ.— «Կորսնցուցինք քաջերու քաջը՝ Դրօն եւ մեծերու մեծը՝ Նաւասարդեանը, որ ինքն իսկ էր Հայկ. Դատը։ Նաւասարդեան կը հաւատար, կը յուսար եւ կը տոկար»։

× Աթէնքի մէջ եւս սգահանդէս մը կատարուեցաւ Վահան Նաւասարդեանի մահուան քառասունքին առթիւ։ Առաւօտ Ս. Գրիգոր-Լուսաւորիչ եկեղեցին, առաջն. Տեղապահ Իսահակ Վ. Ղազարեան դամբանական մը խօսեցաւ Վ. Նաւասարդեանի մասին, շեշտելով թէ տաղանդաւոր եւ մեծ մտաւորական մըն էր, ըմբոստ եւ բարի։ «Գիտցաւ գործել ժողովուրդին համար, իբրեւ ճշմարիտ հայրենասէր։

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ Հօրնէրհայտէ քաղաքին մէջ 17 Հայեր կան, որոնք նոր գաղթած են Յունաստանէն։ Ն. Եսայեան «Ազատ Օր»ի մէջ կը գրէ թէ՝ համեստ հանդէսով մը տօնած են Հայաստանի Անկախութեան 38րդ տարեդարձը, ճաշարանի սրահին մէջ։ Ներկայ եղած են Սեւերէնի քաղաքապետը իր տիկնոջ հետ, տեղացի բժիշկ մը, հոլանտական Կ. Խաչի ներկայացուցիչներ, Հոլանտա գաղթած Յոյներ եւ բազմաթիւ Հոլանտացիներ։ Բեմը զարդարուած էր հայկական եւ հոլանտական դրօշներով եւ հանդէսը սկսաւ հոլանտական ազգ. երգով, «Մեր Հայրենիք»ով եւ յունական ազգ. երգով։ Հոլանտուհի Օր. Գոքա կարդացած է գրութիւն մը օրուան տօնին առթիւ, շնորհակալութիւն յայտնելով Հոլանտայի թագուհիին, կառավարութեան եւ ազնիւ ժողովուրդին։ Ասպա յունակայս յարգուած է հերոսներու եւ նահատակներու յիշատակը։ Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին արտա -

մայնավար կուսակցութեան մէկ ճիւղը բացած էր։

Ցետագային, երբ Մուսթաֆա Քեմալ, ալ համբերութիւնը հատած սկսաւ պայքարիլ իսկական համայնավարներուն դէմ, անկախութեան ատեաններուն միջոցաւ դատապարտեց բնիկ ռուսիացի կազմակերպիչ Շէհիտուլլահն ու տղան Զէյնիթուլլահ Նուշիրվանը, որոնք շատ չանցած Մոսկուայի խնդրանքին վրայ սահմանէն դուրս հանուեցան։

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՒՈՒՄ ԵՆ

2. ԱՐՏՈՍ

Եւ վերջապէս, մտածում էր Սամուէլի մասին, որից շատ ժամանակ էր, որ ոչինչ տեղեկութիւն չունէր։ Ի՞նչով բացատրել նրա լռութիւնը։ Այդ հարցի վրայ խորհելիս, նա ամբողջ մարմնով դողում էր, մանաւանդ երբ մտաբերում էր, որ կատարուած բոլոր աղէտների հեղինակը այն երիտասարդի հայրն էր, որին ինքը այնքան սիրում էր, որի սիրով միայն իրան կատարեալ երջանիկ եւ բախտաւոր էր համարում։ Իսկ նա՞, Սամուէլը... արդեօք չէ՞ր փոխուել նա... արդեօք ի՞նչպէս էր նայում հօր գործողութիւնների վրայ...։ Այդ հարցերը խելագարութեան չափ վրդովեցնում էին խեղճ օրիորդին, եւ նա, անհնարին տարակուսանքների մէջ ընկղմուած, ո՛չ մի սփոփանք, ո՛չ մի դիւրութիւն չէր գտնում խռովեալ սրտին։ Եթէ Սամուէլը հաւատարիմ կը մնար սիրած աղջկան եւ նրա տոհմին, նա պէտք է կորցնէր բոլորը եւ զրկուէր բոլորից, միայն իր սիրած աղջիկը չահելու համար։ Բայց արդեօք կը տա՞ր նա մի այդպիսի զոհ, — մի այդչափ մեծ զոհ որով խպառ խորտակւում էր նրա բախտը եւ գուցէ՝ նրա ապագան...։ Եւ ի՞նչպէս ընդունէր ինքը այդ մեծ զոհաբերութիւնը, զրկելով Մամիկոնեանների նշանաւոր ժառանգին հայրենական ժառանգութիւնից։ Միթէ իր սէրը բաւակա՞ն էր լրացնելու այն անհուն կորուստը, որին պէտք է ենթարկուէր ազնիւ երիտասարդը, որ իւր բարձր արժանաւորութիւններով՝ երջանիկ լինելու եւ մի՛շտ երջանիկ լինելու իրաւունք ունէր...։

Այդ դա՛ռն մտածութիւնների խռովութեան մէջն էր օրիորդը, երբ բանակում տեղի ունեցած աղմուկը գրաւեց նրա ուշադրութիւնը։

Միայնութեան րոպէներում տխուր խոկումները դիտէին ալեկոծել նրա զգայուն սիրտը, իսկ երբ պէտք էր սառնասիրտ լինել, այդ ժամանակ նա ունէր իւր առանձին եւ մեծապատուութեանը վայել զգօնութիւնը։ Երբ յանցաւորին կանգնեցրին վրանի հանդէպ, նա վեր կացաւ, ձայն տուեց իւր նաժիշտներին, որոնք խմբով ներս մտան, եւ առաջնորդեցին նրան դէպի ընդունարանի խորանը։ Իբրեւ սգաւոր, նա գլուխը ծածկեց մի թեթեւ, սեւաթոյր շղարշով եւ դուրս եկաւ քնարանից։

Ընդունարանում դրած էր մի փառաւոր բազմոց, որի վրայ նստեց նա։ Նաժիշտները շարուեցան աջ եւ ձախ կողմերում, իսկ փոքր ինչ հեռու կանգնած էին նրա զրանիկները։ Հրամայեց որ ջահերը վառեն եւ վարագոյրը բարձրացնեն։ Ամբողջ բազմութիւնը որ կանգնած էին վրանի հանդէպ, մէկ մարդու նման խոնարհուեցան մինչեւ գետին, եւ գլուխ տուին։

Ցանցաւորին առաջ բերին։ Օրիորդը հարցրեց.

— Ի՞նչ մարդ ես։

Ցանցաւորը համարձակ կերպով ասաց.

— Իմ պատասխանը լսելու համար, թո՛ղ Ռշտունեաց մեծափառ Օրիորդը հրամայէ, որ բաց անեն իմ թեւքերը։

Ամէնքը կասկածանքով նայեցին նրա երեսին, զարմանում էին անծանօթի յանդգնութեան վրայ։ «Միթէ Օրիորդի կեանքի դէմ փորձ անելու դիտաւորութի՞ւն ունի», մտածում էին նրանք։

— Բաց արէք դրա թեւքերը, հրամայեց Օրիորդը։

Դրանիկներից մէկը նկատեց.

— Լեզուն բաց է, Օրիորդ, ինչ որ խօսելու ունի իրան արդարացնելու համար, կարող է խօսել։

— Բաց արէք, կրկնեց Օրիորդը։

Հրամանը կատարեցին։

Ցանցաւորը ձեռքը տարաւ ծոցը, հանեց մի ինչ որ բան, փաթաթած կերպասի կտորի մէջ, եւ հեռուից բարձրացնելով, ասաց.

— Ահա՛ այդ ծրարի մէջն է իմ պատասխանը, թող Ռշտունեաց մեծափառ Օրիորդը բարեհաճի բաց անել եւ տեսնել։

Դրանիկներից մէկը մօտեցաւ, առեց ծրարը եւ մատոյց Օրիորդին։ Մի առանձին հետաքրքրութեամբ, որ նրան թէ՛ բերկրանք էր պատճառում եւ թէ ներքին խռովութիւն, բաց արեց ծրարը։ Նրա միջից յայտնուեցաւ մի մատանի։ Այդ գեղեցիկ առարկան նրան ե՛ւ ծանօթ էր, ե՛ւ սիրելի։ Կրկին դրեց ծրարի մէջ եւ ուրախութեամբ թագցրեց իւր ծոցում։ Ցետոյ դարձաւ դէպի իւրայինները, ասելով.

— Այս մարդը լրտես չէ. դա մի բարի աւետաբեր է. ի զուր դուք չարչարել էք նրան. Թողէք այդ մարդուն միայնակ ինձ մօտ եւ դուք հեռացէք։

ՐԱՖՖԻ

սանուհիներով տիկիններ Շ. Եսայեան Աստղիկ Զաքմաքճեան եւ փոքրիկն Հ. Ե-սայեան։ Տիկին Տ. Աւաժեան (յունարէն արտասանութիւն մը)։ Պ. Մարուքէ Աւետիսեան կարդացած է յունարէն գրութիւն մը։ Խումբ մը տիկիններ պարած են հայկական պարեր։

բուցանել։ Պէտք է զգուշանալ խոշոր բառերէ»։

Նախարարը անդրադառնալով Լոնտոնի խորհրդաժողովին, յայտարարեց թէ մասնակցող բոլոր ազգերը կ'ուզէին խաղաղ կարգադրութեան մը յանգիլ, բացի Խ. Միութենէն «որ վնասակար քարոզութեան մը ձեռնարկեց, կանխաւ յայտարարելով թէ որեւէ կարգադրութիւն պիտի յանգի գաղթատիրութեան կամ աշխար-հակալութեան։ Ճիշտ այն պահուն երբ կը տեսակցէի Խ. Միութեան արտաքին նախարարին՝ Պ. Շեպիլովի հետ, Բոսկուայի անթելին արաբերէնի բաժինը պայքար կը մղէր արեւմտեան ծրագրին դէմ, երբ դեռ ծանօթ չէր այդ ծրագիրը։ Այդ քարոզութիւնը կը շարունակուի այսօր ալ, յայտնապէս ձգտելով մղել գնդ. Նասրը որ մերժէ առաջարկուած կարգադրու-թիւնը»։

Ի պատասխան հարցումի մը, Պ. Տըլըս յայտարարեց թէ գնդ. Նասր Ջրանցքին գրաւումը կը պատրաստէր աւելի քան երկու տարիէ ի վեր, եւ երբեք չփորձեց այդ ձեռնարկը արդարացնել Ասուանի ամբարտակին չինութեամբ։ Յետոյ եղ-րակացուց թէ տագնապին վախճանը մօտալուտ չէ տակաւին, բայց շարունակ յառաջդիմութիւններ կը կատարուին եւ բոլոր երեւոյթները կ'ապացուցանեն թէ երկու կողմերն ալ կ'ուզեն խաղաղ կարգադրութեան մը յանգիլ։ Պ. Տըլըս մի-ջանկեալ դիտել տուաւ թէ բոլորովին տարբեր խնդիրներ են Փանաման եւ Սուէզը։ «Միջազգային տեսակէտէն Սուէզի Ջրանցքը միջազգային հանգամանք ստացած է Կ. Պոլսոյ 1888ի դաշնագրով, մինչդեռ Փանամայի Ջրանցքը ազգային ճամբայ մըն է։ Միայն Մ. Նահանգները դերիշխանութեան իրաւունք ունին Փանամայի շրջանին մէջ եւ չկայ միջազգային դաշնագիր մը որ մասնաւոր իրաւունքներ տայ ուեւէ ազգի, բացի Անգլիոյ հետ կնքուած համաձայնութենէ մը»։

ԿՌԻՒԸ ԿԸ ՎԵՐՍԿՍԻ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Կիպրոսի յեղափոխական կազմակեր-պութիւնը, Էօքա, օգոստ. 28 Թուակիր յայտարարութեամբ մը կը ծանուցանէ թէ զինադադարը վերջացած է եւ կռիւը պիտի վերսկսի Անգլիացիներուն դէմ։ Այս լուրը հաղորդուեցաւ Թռուցիկներով, որոնց տակ ստորագրած է Տիկենիս, կոմիտէին ընդհ. վարիչը։

Յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ Անգլիացիները կ'ուզեն չփոթութիւն ստեղծել, զանազան վաւերագիրներ հրատարակելով եւ ամբաստանելով Մակարիոս արք.ը։ «Մենք չենք ուզեր պատասխանել այդ վաւերագիրներուն, վասնզի անօգուտ է որեւէ վիճաբանութիւն։ Պատասխանը պիտի տան մեր զէնքերը։ Այդ փաստաթուղթերը սնամէջ բառերու հաւաքածոյ մըն են եւ օճառի պղպջակներ։ Նորէն կը յիշեցնենք, — բանակցութիւններ կատարեցէք Մակարիոսի հետ, իր առաջարկած պայմաններով»։

Կիպրոսի անգլիացի կառավարիչը յայտարարեց թէ Էօքան զինադուլ առաջարկած էր ժամանակ շահելու եւ համախմբուելու համար, քանի որ չափազանց տկարացած է։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃԱՓՈՆ հաշտութեան բանակցութիւն-ներ կը կատարէ Խ. Միութեան հետ։ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը ազդարարեց թէ իրենք ալ հողային գիջումներ պիտի պահանջեն, եթէ Ճափոն Խ. Միութեան ձգէ Սախալինը եւ քանի մը կղզիներ։ Այդ պարագային Ամերիկացիները մշտապէս պիտի գրաւեն Օքինաւա կղզեխումբը։

ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԻՆ ընկերութիւնը կը սպառնայ ետ կանչել իր բոլոր պաշտօնեաները, եթէ հինգ հոգինոց յանձնախումբը չկարենայ լուծել վէճը։

ԿՈՉ ՁԷՅԹՈՒՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՁԷՅԹՈՒՆԸ ՍԻՐՈՂՆԵՐՈՒՆ

Անցեալ տարուան նոյեմբեր ամսուն Մոնթէվիտէոյի Զէյթունի Հայր. Միութեան վարչութիւնս սփիւռքի բոլոր հայ թերթերուն ուղարկած իր կոչով կը յայտնէր Զէյթունի Պատմագիրքի պատրաստութեան մասին եւ կը փափաքէր ունենալ յուշեր, գրութիւններ, նկարներ։ Ուրախ ենք յայտնելու որ սփիւռքի ամէն կողմերէն ստացեր ենք Զէյթունի վերաբերեալ պատմական յիշատակարաններու ձեռագիր արձանագրութիւններ, թերթերու հաւաքածոներ, նաեւ զէյթունցի մտաւորականներու աշխատակցութեան խոստումը։

Նոյն մեր կոչին մէջ յայտնած էինք նաեւ թէ անոր պատրաստութիւնը պիտի ըլլար բոլորին հաւանութեամբ եւ գիտակցութեամբ, որպէսզի ըլլար իրականը եւ լաւագոյնը։

Ներկայիս պահելով նոյնը մեր յայտարարութիւնը, երկրորդ եւ վերջին անգամ կոչ կ'ընենք բոլոր զէյթունցիներուն եւ զայն սիրողներուն, որպէսզի մինչեւ ներկայ տարուան դեկտ. ամիսը փութացնեն իրենց նախասիրած ձեւով աշխատակցութիւնը եւ կարեւոր նիւթերու ու նկարներու առաքումը։

Սոյն Պատմագիրքի պատրաստութեան ուրախ առիթով, Վարչութիւնը կը հաստատէ 50 տոլարնոց մրցանակ մը այն բանաստեղծին համար, որ Զէյթունի փառաւոր պատմութիւնը, պատմական հիմնարկութենէն մինչեւ կործանումը պատկառելի բանաստեղծութեան մը վերածէ։ Հոն պէտք է երեւին հիմնարկութիւնը, մղած ինքնապաշտպանութեան պայքարը, համազգային արժէքով պատերազմները, հերոսները, անոնց քաջագործութիւնները, եւ վերջապէս անոր Ցարութիւնը եւ ապագան Հայաստանի մէջ։

Նոյն բանաստեղծութեան տեղ պիտի տրուի Պատմագիրքին մէջ եւ շահողին անունը պիտի յայտարարուի։

Վարչութիւն

Հասցէ՝

Agraciada 3060 Montevideo

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան։

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ըստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը։ Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ. —

Ա) Ֆրանսականը, որ տառապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին —անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով — կը պատրաստէ պըռվէի եւ պաքալօրէայի։

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհինե-րը հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ։

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ։ Տարեվճարն է 120 հազար ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ։

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան։

1, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

ԹԷՀՐԱՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, նոր նաւթահորը առատ քարիւղ կ'արտադրէ, ողողելով շրջանները։ Հորերուն խորութիւնն է 2676 մեթր եւ կը կարծուի թէ կարելի պիտի ըլլայ օրական 80,000 թոն քարիւղ ստանալ, ինչ որ կը բաւէ Իրանի ներքին պէտքերուն։ Զինուորներ հսկողութիւն կը կատարեն նոր հանքին շուրջը, վասնզի քարիւղին հոսումը վտանգաւոր համեմատութիւններ ստացած է։ Ամերիկացի մասնագէտներ կանչուած են, հոսումը դադրեցնելու համար։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստոս 28). — Ձոյլ ոսկի 479,000, Նափոլէոն 3490, զուիցերիական 3320, անգլիական 4329, քսան տոլարնոց 16,720, Թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1045, տոլար 411, զուիցերիական 97,75, պելժիական 8, լիր 0,63, փեսեթա 9։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Տիրուհի Մինասեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց յաւէտ ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

ՄԻՀՐԱՆ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Սէնթ Էթիէնի եւ Սէն Շամօնի մասնաճիւղերը, իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկին Գինօ, Տէր եւ Տիկին Գուրգէն, Սամսոն, Գէորգ, Սեդրակ, Արշակ եւ Գնեալ Ալեքսանեաններուն եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, Մխիթար Ալեքսանեանի վաղահաս մահուան առթիւ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Տէր եւ Տիկ. Խաչիկ Մարտիրոսեան եւ զաւակները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկ. Գինօ Ալեքսանեանին եւ իր ընտանեկան պարագաներուն, Մխիթար Ալեքսանեանի յանկարծական մահուան առթիւ։

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վերաբացուած է Ա. Յ. Քոյրերու Առնուվիլի վարժարանը. նորոգուած է եւ առողջապահական բոլոր պայմանները կը լրացնէ. կը գտնուի Փարիզի հայաշատ արուարձաններէն մէկուն մէջ։

Կ'ընդունուին ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտուհիներ, մանկապարտէզի եւ նախակրթարանի կարգերու մէջ։ Դաստիարակութիւնը կը տրուի ըստ պետական ծրագրի եւ տոհմային կրթութեան։

Կ'աւանդուին նաեւ երաժշտութեան, գծագրութեան եւ ձեռագործի մասնաւոր դասեր նպաստաւոր պայմաններով։

Արձանագրութեան եւ պայմաններու մանրամասնութեանց համար դիմել՝

Les Sœurs Arméniennes
73 Avenue Henri Barbusse
Arnouville-les-Gonesse (S. et O.)
Tél. Gonesse 179

ՊԱՏԱՐԱԳ ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ալֆորվիլի հոգեւոր հովիւ Պարգեւ Քհ. Մերճանեան հրաւիրուած է Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցին Ս. պատարագ մատուցանելու այս կիրակի։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պ. Յակոբ Յոխիկեան (Սիմոնեան) կը փնտռէ Պ. Խաչատուր Թոմէեանը, բնիկ Երանոս գիւղացի (Մարթոնի շրջան)։

Տեղեկացնել Պ. Յակոբ Սիմոնեանի, 59

59, Av. du Bas-Meudon Issy-les-Moulineaux
Seine

Ամերիկայի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Թրիքոյի կարող մը եւ երիտասարդ մը 16էն 17 տարեկան, ամնիւթանսիոնէր։

Դիմել՝ Թրիքօ Թէրզեանի, 3 ռիւ Փուասոնիէռ, Փարիզ (2)։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ. — Համախորհրդակցական միութեան մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, Գ. Սիմոնեանի սրճարանին մէջ, 26 ռիւ Պէլ Իիմաժ։ Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։ Օրակարգ. — Ա. 16րդ պատգմ. ժողովի զեկուցում, Բ. Վարչութեան ընտրութիւն, Գ. Ընթացիկ հարցեր։

Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս եւ Արաքսի Տէրտէրեան եւ զաւակները՝ Ռոզա եւ Մանուկ, Այրի Տիկին Աստղիկ Գըմգըմեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Պէրպէրեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Օր. Երմոն Պէրպէրեան, Տիկ. Մաննիկ Պէրպէրեան եւ զաւակները, Պ. Պ. Սարգիս, Ալպէռ Պէրպէրեան եւ զաւակները (Հայաստան), Պ. Պ. Մարտիրոս, Գրիգոր Հապէշեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Ստեփան Անտոնեան, Օր. Վիօլէթ Էթեէմէզեան եւ Պ. Կարպիս Պասմաճեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Գրիգորեան (Հալէպ), սրտի մեծ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ մօր ,հօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՆԱՐԴՈՒՀԻ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ

(Արաբկիրցի, 82 տարեկան)

մահը ,որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը, 5 ռիւ Էլիզէ Ռըքլիւ, Քրէմլէն Պիսէթռը։

Թաղումը կը կատարուի այսօր, հինգշաբթի ժամը 2,15ին, Քրէմլէն Պիսէթրի գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԱԼԱՆՍ. — Պ. Ռուբէն Տալքիփէեան եւ ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ իրենց սիրեցեալ մօր՝

ՆԷՒՐԻԿ ՏԱԼՔԻՓԷԵԱՆԻ

(Ծնեալ Պալըքճեան)

մահուան քառասունքին առթիւ այս կիրակի առաւօտ Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի։

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration: 32, rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկ. 3500 ֆր. կամ $10: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 31 ՕԳՈՍՏՈՍ
VENDREDI 31 AOUT 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7668 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3479

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ա՛Լ ԿԸ ԲԱՒԷ. Տ. Տ. ԵՒ Տ. Տ.

Իսկապէս քրէական յանցանքի մը աստիճանին հասած է այն գռեհիկ եւ զարհելի պայքարը, որ կը մղուի Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ, փետր. 20էն ի վեր:

Քրէական՝ ոչ միայն իր արտայայտութեան եղանակներով, այլ եւ իր բովանդակութեամբ:

Ի վերջոյ ի՞նչ եղաւ հետեւանքը այդ խուժանավարական արշաւին:

Միայն եւ միայն բարոյական աւեր եւ նիւթական կորուստ, շատ լայն ճակատի մը վրայ:

Աւելի խորացան կուսակցական եւ համայնական պառակտումները:

Նոր ճեղքեր բացուեցան Միջին Արեւելքէն մինչեւ Ամերիկա:

Մթնոլորտը թունաւորուեցաւ, դառնալով անշնչելի:

Պառակտում նոյնիսկ թաղէ թաղ: Եւ ըժտութիւն միեւնոյն ընտանիքին անդամներուն միջեւ:

Ցեխոտ ամօթալի, անորակելի խայտառակութիւններ՝ փողոցէ փողոց: Պանդոկներու, ժողովասրահներու, նոյնիսկ եկեղեցիներու մէջ:

Եւ անվերջ դաւեր ու տաղտկալի դիմումներ՝ հիւրընկալ իշխանութեանց մօտ, չարաչար գործածելով անոնց համբերութիւնը:

... Պաշտօնապէս հաստատուեցաւ թէ որոշուած է ընտրեալ կաթողիկոսին օծումը կատարել այս կիրակի, 2 սեպտ.:

Ըսել կ'ուզենք թէ ժամանակն է անգամ մը եւս ազդարարելու, հրապարակաւ.

— Ա՛լ կը բաւէ, Տ. Տ. եւ Տ. Տ.:

Կարդացէ՛ք — Տիկնայք, Տեարք եւ Տեառն Տեառն:

Եթէ օծումէն ետքն ալ խուժանավարները չարունակեն արիւն պղտորել նոյն կատաղութեամբ, այն ատեն անգամ մը եւս պիտի հաստատուի թէ դաս մը քրէական յանցաւորներ ուխտած են կազմալուծել Միջին Արեւելքի տարագիր բազմութեանց հանրային կեանքը:

Եւ այդ յանցանքին բարոյական պատասխանատուն պիտի համարուի բարձրաստիճան կղերը, իր ապիկարութեամբ, ամբարտաւանութեամբ կամ փառամոլ վատութեամբ:

Բաւ ենք եւ նորէն կը յիշեցնենք, — այս ամբողջ կուռախնձորը ընկոյզի կեղեւ մը չարժեր, բաղդատելով տարագիր բազմութեանց ապահովութեան հետ:

Ուժասպառ եւ անկար Խաղերն ու Փառէնները, «երկփեղկեան» Գարեգին պարիարքները, «Թիթեռնիկ» Դերենիկները, երկդիմի Եղիշէները, չափու վրայ եպիսկոպոս ձեռնադրուած կղերիկոսները ի զուր այս կամ այն կանոնի տառին կը կառչին եւ կուրծք կը ծեծեն, մոլորեցնելով անճար ժողովուրդը:

Իրենց եւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին պարտքն է կենդանի օրինակ հանդիսանալ, ազդարարելով բարձրաձայն, ի լուր ամենեցուն.

— Ա՛լ կը բաւէ... Ձեր գործերով զբաղեցէ՛ք:

Գաղութները մակաղատեղի չեն: Ոչ ալ տրամադիր՝ միջնադարեան պատերազմներ լսելու:

Ժամանակն է նոր էջ մը բանալու, թէ երկու Աթոռներուն եւ թէ մանաւանդ տարագիր բազմութեանց բարիքին համար:

Դարձ մը՝ փոխադարձ հասկացողութեամբ:

Եւ... Խաղաղութիւն ամենեցուն:

Այդպէ՛ս կը սորուի արտը: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՔԱՋԱԼԵՐԷ ԵԳԻՊՏՈՍԸ

★

Հինգերու յանձնախումբը Գահիրէ պիտի երթայ կիրակի գիշեր, եւ յաջորդ օրն իսկ տեղի պիտի ունենայ առաջին հանդիպումը, համաձայն Եգիպտոսի կառավարութեան որոշման:

Առ այժմ լաւատեսութիւն կը տիրէ, թէեւ Ֆրանսա եւ Անգլիա կը շարունակեն իրենց զինուորական պատրաստութիւնները: Մանաւանդ որ, Խ. Միութիւնը մէկդի դնելով իր վերապահութիւնը, շեշտակի դիրք բռնած է ի նպաստ Եգիպտոսի: Գահիրէի խորհրդային դեսպանը, Պ. Կիսիլեւ լրագրական ասուլիսի մը առթիւ կարդաց իր կառավարութեան մէկ յայտարարութիւնը, որ կ'ըսէ թէ Եգիպտոս թէ՛ տէրը եւ թէ վարիչն է Սուէզի ջրանցքին: Այս յայտարարութիւնը կը համարուի քաջալերանք՝ Եգիպտոսի վարիչներուն համար, որպէսզի ընդդիմանան Լոնտոնի մէջ գոյացած համաձայնութեան:

Հինգերու յանձնախումբը Եգիպտոսի նախագահին պիտի յանձնէ համաձայնութեան բնագիրը: Գնդ. Նասր, որ արդէն ծանօթ է այդ փաստաթուղթին, պայմանաժամ պիտի խնդրէ, բայց արեւմտեան պետութիւնները, մասնաւորապէս Ֆրանսա եւ Անգլիա տրամադիր չեն քաշքշելու բանակցութիւնները: Անոնք չեն ուզեր թոյլ տալ որ Եգիպտոս ժամանակ շահի, փճացնելու համար Լոնտոնի մէջ կնքուած համաձայնութեան արդիւնքը:

Օգոստոս 29ին էր որ Լոնտոնի եգիպտական դեսպանը Հինգերու յանձնախումբի նախագահին յանձնեց իր կառավարութեան պատասխանը՝ տեսակցութեան վայրի եւ թուականի մասին: Այս առաջին արդիւնքը գոհացուցիչ կը համարուի: Յանձնախումբին պաշտօնն է ոչ թէ բանակցիլ ըստ էութեան, այլ անհրաժեշտ բացատրութիւնները տալ գնդ. Նասրի եւ ստուգել թէ պատրա՞ստ է իբրեւ բանակցութեանց հիմք ընդունելու Լոնտոնի համաձայնութիւնը:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԶՕՐՔ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Բրիտանական կառավարութիւնը վճռած է չընել որեւէ բան որ կրնայ վտանգել Հինգերու յանձնախումբին յաջողութիւնը: Բայց միեւնոյն ատեն երբեք չուզեր տեղի տալ Սուէզի միջազգային վարչութեան հարցին մէջ: Այս առաջադրութեամբ, որոշած է պատրաստ գտնուիլ որեւէ պատահականութեան հանդէպ:

Նշանակելի պարագայ մը եւս, — Ֆրանսական կառավարութիւնը տեղեկացուցած է բրիտանական կառավարութեան թէ կ'ուզէ ի հարկին ապահովել իր քաղաքացիներուն եւ շահերուն պաշտպանութիւնը Միջերկրականի մէջ. ուստի, կը խնդրէ արտօնել որ ֆրանսական զօրագունդ մը տեղաւորուի Կիպրոսի մէջ, առժամապէս: Անգլիա հաւանութիւն յայտնած է:

Երկար ատենէ ի վեր առաջին անգամ է որ երկու երկիրները այսքան սերտ գործակցութիւն մը կը հաստատեն Միջին Արեւելքի մէջ: Իրագէկներ շատ կարեւոր կը համարեն այս պարագան, թէ՛ քաղաքական եւ թէ զինուորական տեսակէտով: Սպառնալիքի կամ վերջնագրի հանգամանք չունի այս գործակցութիւնը. բայց երկու կառավարութիւնները կ'ուզեն վճռական դիրք մը ցոյց տալ, վէճը խաղաղութեամբ լուծելու համար:

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

ԿԵՑՑԷ՛ ԱՆՁՆ ԻՄ...

Մինչ Լիբանանի «եկեղեցասէր» ասպետները ջուր կը ծեծեն, ահագին գումարներ ծախսելով, նոր տագնապի մը մատնուած են Պէյրութի խրճիթներուն բնակիչները:

«Այգ»էն կ'իմանամ թէ Զար Զապուք աւանին բնակիչներուն հրամայուած է անյապաղ եւ վերջնապէս պարպել իրենց խրճիթները:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, պիտի պարպուի, նաեւ, Նոր Հաճըն թաղամասին ամբողջ մէկ մասը, նոյնպէս թշուառ եւ վտառողջ:

Քանի մը ամիս վերջն ալ՝ ուրիշ գաղթակայաններ (Թիրօ, Սանճագ, Մասլախ, Քարանթինա):

Անշուշտ կը յիշէք թէ երկու տարի առաջ Լիբանանի նախագահը սրտառուչ կոչ մը ուղղեց, 80 հայ երեւելիներ հրաւիրելով իր մօտ:

Կ'առաջարկէր գործի ձեռնարկել, գաղթակայանները քանդելու եւ արդիական բնակարաններ շինելու համար, յանուն քաղաքին առողջապահութեան եւ տարագիրներու բարօրութեան:

Այն ատեն շարք մը ժողովներ գումարուեցան, 15 հոգինոց յանձնախումբ մը կազմուեցաւ, ծրագիր մըն ալ մշակուեցաւ, եւ ամէն մարդ կը հաւատար թէ շուտով պիտի սկսին շինութիւնները:

Մանաւանդ որ, կառավարութիւնն ալ կը խոստանար նիւթական աջակցութիւն ընծայել:

Հաւաստիքները մէկ ամիս ալ չտեւեցին: Ժողովները վերջացան քար լռութեամբ, որ կը շարունակուի մինչեւ այսօր:

«Այգ» իրաւամբ դիտել կուտայ.

— «Եթէ վերջին վեց ամիսներու ընթացքին Անթիլիասը կործանելու, անասանելի հաստատութիւն մը քարուքանդ ընելու եւ մեր Աթոռն ու համայնքը արժեղրկելու մտօք սուրիացի եւ լիբանանցի փաստաբաններուն, հայկական եւ արաբական թերթերուն, միթինկներուն, հաւաքոյթներուն, քարոզութեան, նպաստի, կաշառքի, ձեռնածուի եւ խիղճեր գնելու համար ծախսուած բոլոր գումարները արդիւնաւորապէս օգտագործուէին, երեսուն տարիէ ի վեր խրճիթներու մէջ լքուած ժողովուրդի մը վէրքերը դարմանելու ծախսուէին, Զար Զապուքի բնակիչները վաղուց գտած կ'ըլլային արդիական աւան մը եւ նոր սերունդը կը փրկուէր բարոյական եւ ֆիզիքական այլասերումէ» (26 Օգոստ.):

Մեր ունեւորները խրատի պէտք չունին, «ազգասիրական» գործ կատարելու համար:

Որո՞ւ հոգ թիթեղէ, քուրջէ, թուղթէ խրճիթներու մէջ կծկուած ընտանիքները, ամբողջ սերունդի մը փճացումը, երբ կարելի է թերթեր կամ վեղարներ վարձել եւ փառք շահիլ, իբրեւ պաշտպան Հայ. Եկեղեցւոյ...

«Այդ մարդիկը կը լողան մամոնայի ծովուն մէջ», կ'ըսէ Այգ:

Ոչ միայն մամոնայի, այլեւ տգիտութեան եւ անձի պաշտամունքի շամբուտին մէջ: ՎԱՀԷ

ՌԱՏԻՕՆ ՊԻՏԻ ՀԱՂՈՐԴԷ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՕԾՈՒՄԸ

Պէյրութի մեր թղթակիցը կը հեռագրէ Օգոստ. 29 թուականով.—

Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Զարեհ Ա.ի օծման արարողութիւնը պիտի հաղորդուի Պէյրութի անթելին միջոցաւ, կիրակի, 2 Սեպտեմբեր, առտուան ժամը 10էն 11,30, կարճ ալիքի վրայ 37 մեթր 34, եւ միջին ալիքի վրայ 359 մեթր:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՆ ԱԼ ՎՃՌԱԿԱՆ

Նախագահ Այզընհաուըր յայտարարեց թէ հաստատուն աջակցութիւն պիտի ընծայեն արեւմտեան ծրագրին: Այս առթիւ թելադրեց «միջազգային արդարութեան» հաւատացողներուն որ նոյնպէս աջակցին:

Այս յայտարարութիւնը կարդաց արտաքին գործերու նախարարը, Տըլըս, Նախագահին հետ տեսակցելէ վերջ:

Այզընհաուըր նախ գոհունակութիւն կը յայտնէ որ գնդ. Նասր որոշած է տեսակցիլ Հինգերու յանձնախումբին հետ: Ապա կը բացատրէ թէ նշանակելի դէպք մըն է որ Լոնտոնի խորհրդաժողովին մասնակցող 22 երկիրներէն 18ը հաւանութիւն յայտնած են արեւմտեան ծրագրին: «Այդ երկիրները կը ներկայացնեն Սուէզի ջրանցքէն կատարուած երթեւեկին 95 առ հարիւրը:

Այս յայտարարութենէն կը հետեւի թէ Մ. Նահանգները լիովին համաձայն են արեւմտեան ծրագրին, լուծելու համար Սուէզի տագնապը: Միեւնոյն ատեն յայտարարութիւնը պատասխան մը կը համարուի Գահիրէի խորհրդային դեսպանին, որ Գշ. օր յայտնած էր թէ իր կառավարութիւնը ուժ պիտի տայ Հնդկաստանի ծրագրին (անընդունելի՝ Արեւմուտքի համար): Յայտարարութիւնը շատ կարեւոր կը համարուի անոր համար որ կը կատարուի ոչ թէ բանբերի մը, այլ բուն իսկ նախագահին կողմէ: Կը նշանակէ թէ գնդ. Նասր չի կրնար թուլութիւն սպասել Մ. Նահանգներէն, ապաւինելով Մոսկուայի աջակցութեան:

× Գահիրէի հնդկական դեսպանը չափաւորութիւն թելադրած է գնդ. Նասրի: Հնդկաստանի ներկայացուցիչը, Քրիշնա Մենոն, Գահիրէ հասնելով, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.— «Այստեղ եկած չեմ նախագահին թելադրելու որ ընդունի այս կամ այն ծրագիրը: Հնդկաստան պիտի ընդունի որեւէ խաղաղ կարգադրութիւն, ո՛ր կողմէն ալ առաջարկուի»:

Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով,

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԼՐՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Գահիրէի թերթերը կը շարունակեն շռնդալից տեղեկութիւններ հաղորդել անգլիական լրտեսութեան մասին: Բրիտանական դեսպանը հաստատեց թէ երեք օր պայմանաժամ տրուած է երկու պաշտօնեաներու, Եգիպտոսէն հեռանալու համար: Դեսպանը բողոքած է եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնն ալ բողոքագիր մը պիտի ուղղէ:

Եգիպտական թերթերու հրատարակութեանց համաձայն, ամբաստանեալներէն Սուինպըրն խոստովանած է թէ լրտեսական ցանցը կ'ուզէր տապալել նախագահ Նասրը: Ամբաստանեալը, որ խցարգելութեան դատապարտուած է, իբրեւ թէ թուղթ մը ստորագրած է, խոստովանելով թէ լրտեսական ցանցը կ'ուզէր նախագահը տապալել. այնպէս ինչպէս ըրաւ զօր. Զահետին Իրանի մէջ, 1953ին, տապալելով Տոքթ. Մոսատեղը:

Վերջին լուրերու համաձայն, ուրիշ Անգլիացի մը եւս ձերբակալուած է (Զարբ), չորս Եգիպտացիներու հետ, որոնց մէկը նաւային սպայ մըն է, միւսը՝ լրագրող: Այժմ 11ի հասած է ամբաստանեալներուն թիւը: Այս ձերբակալութեանց հետեւանքով, հետզհետէ աւելի խիստ միջոցներ ձեռք կ'առնուին ներքին ապահովութեան համար:

Եգիպտոսի ներքին գործերու նախարարութիւնը թոյլ չի տար որ անգլ. դեսպանատան պաշտօնեաները տեսակցին բանտարկեալներուն հետ:

ՍԱՄԱԹԻՈՅ ԴԷՊՔԸ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պոլսոյ Կեդր. Կոմիտէն, բացի Պանք Օթոմանի գրաւումէն, ծրագրած էր զինեալ ցոյցեր կատարել մայրաքաղաքի զանազան թաղամասերուն մէջ, միեւնոյն օրը (օգոստոս 14-26) եւ միեւնոյն ժամուն, շփոթութեան մատնելու համար համիտեան կառավարութիւնը:

Այսպէս, մինչ առաջին խումբը Պանքան պիտի գրաւէր, երկրորդը Պապը Ալին օդը պիտի հանէր ռումբերով: Երրորդ խումբը պիտի գրաւէր Պոլսոյ կամուրջին գլուխի ոստ. պահականոցը, չորրորդը՝ Բերա Կալաթա Սէրայի ոստիկանատունը, հինգերորդը՝ Ղալաթիոյ Վոյվոտա փողոցի (ուր կը գտնուի Պանք Օթոմանը) պահականոցը: Իսկ վեցերորդը պիտի գործէր Սամաթիոյ մէջ:

Մատնութիւններ կատարուած ըլլալով, ոստիկանութիւնը օրեր առաջ զանազան մարդիկ ձերբակալած էր: Այդ պատճառով կարելի չէր եղած գործադրել ծրագրուած վեց ցոյցերու երկու երրորդը:

Սամաթիոյ մէջ խումբ մը կտրիճ յեղափոխականներ, գլխաւորութեամբ Խաչիկ Գնունիի (Շահէն), Արտաշէս Միսաքեանի եւ Արտաշէս Անդրէասեանի (Սուրէն) ծրագրած էին մեծ յարձակողական մը կատարել զօրանոցին վրայ: Ռազմական ծրագիր մը կազմուած էր. բազմաթիւ ռումբեր ցրուած էին զանազան տեղեր: Քանի մը ահաբեկիչներ զօրանոցին դէմ յարձակելէ վերջ, պիտի ապաստանէին այն կէտին վրայ, ուր զինուած երիտասարդներ պիտի սպասէին զօրանոցի բոլոր զինուորներու գալուն: Այդ պահուն պիտի պայթեցնէին ռումբերը պատուհաններէն փողոց նետելով:

Այս ծրագիրը կարելի չեղաւ գործադրել՝ գաղտնիքը պահուած չըլլալով: Շատ մը հայ ընտանիքներ, նախապէս տեղեկանալով պատահելիքի մասին, առաւօտուն կանուխէն շոգեկառքով փախած էին Սան Ստեֆանոյի կողմերը: Զանազան շշուկներ կը շրջէին:

Թուրք ոստիկանութիւնն ու համիտեան լրտեսները զինուորական շղթայի տակ առած էին ամբողջ Սամաթիան: Բոլոր փողոցներուն անկիւնները պահակներ դրուած էին եւ անցորդները մանրակրկիտ հարցաքննութեան եւ խուզարկութեան կ՚ենթարկուէին: Կարգ մը կասկածելի Հայերու տուներն ալ խուզարկուած էին:

Ամէնէն առաջ ոստիկաններն ու զինուորները կը պաշարէին Գնունիի տունը, սակայն զինք հոն չգտնելով կը ձերբակալեն տանտէրը: Գնունին նախորդ օրուընէ գացած էր Արտաշէս Միսաքեանի տունը՝ յաջորդ օրուան համար վերջին կարգադրութիւններն ընելու նպատակով:

Ոստիկանները այս անգամ կը պաշարեն նոյն տունը եւ կը պահանջեն որ Գնունին անձնատուր ըլլայ, իսկ Արտաշէսը կը հրաւիրեն զօրանոց: Գնունի տան վերի յարկէն կը պատասխանէ թէ լաւ կ՚ըլլայ որ կէսօրէ վերջ ժամը 6ին գան. առայժմ ո՛չ ինք անձնատուր կ՚ըլլայ, ո՛չ ալ կրնայ յանձնել Արտաշէսը:

Որոշեալ ժամուն, ճիշդ ժամը 6,30ին (ը.թ.), Պանքայի գրաւման վայրկեանին, զանազան տուներէ միաժամանակ կը սկսի յարձակումը: Առաջին ռումբը կ՚արձակէ կին մը: Ռումբեր կը նետուին փողոցներու մէջ եւ զինուորները կը պատասխանեն հրացանաձգութեամբ:

Ուժանակներու պայթումը մեծ աւերներ կը գործէ: Թուրք պահակները կը ստիպուին նահանջել: Զինուորները կը կրակեն իրենց ճամբուն վրայ հանդիպած անզէն մարդոց վրայ եւ ահուսարսափ կը տիրէ Թաղին մէջ:

Հինգուկէս ժամուան կռուէ վերջ, իրիկուան ժամը 12ին (ը.թ.) խաղաղութիւն կը տիրէ, տեսակ մը զինադադար, որ կը տեւէ չորս ժամ եւ որուն ընթացքին երկուստեք նոր պատրաստութիւններ կը տեսնուին: Հայերը կ՚ամրացնեն իրենց դիրքերը: Գիշերուան ժամը չորսին կը վերսկսին կռիւները:

Թուրքերը նոր ուժեր ստացած ըլլալով, ժամը 7ին յարձակողականի կ՚անցնին: Բացի հրացաններէ, անոնք զինուած էին կացիններով: Հայերու ռումբերն ու գնդակները սպառած ըլլալով, պաշտպանողական կռիւ կը մղէին: Կարելի չէր որեւէ օգնութիւն ստանալ դուրսէն:

Զինուորները նախ կը յարձակին վարժարանին վրայ, որուն դուռը կը խորտակեն կացիններով եւ ներս կը խուժեն: Հոն կը նահատակուի երիտասարդ Սողոմոնը, որ քաջաբար կռուած էր: Միւս երկու ընկերները յաջողած էին պատուհանէն փողոց ցատկել, մէկը սպաննուած էր, միւսը՝ ազատած հրաշքով:

Անկէ վերջ, զինուորները իրենց ամբողջ ուժով կը թափին Արտաշէսի տան վրայ, ուր վեց հոգի կային, — Գնունի, Սուրէն, Միսաքեան եղբայրներ, Տիկին Միսաքեան եւ Հայկ Արապեան: Կը զգային թէ օրհասական ու հերոսական կռիւի ժամը հասած է: Հրաժեշտի համբոյրներ փոխանակելէ եւ զիրար սրտապնդելու համար քաջալերական յուզիչ խօսքեր արտասանելէ վերջ, կը սկսին վերջին գրոհը: Նոր զինուորներ կը հասնին՝ ռազմական շեփորներ հնչեցնելով գիշերուան մութին մէջ:

Գնունի եւ Արտաշէս փողոցի, Սուրէն ու Հայկ պարտէզի կողմէն կը կը պաշտպանէին տունը: Ռումբերն ու հրացանները կը շարունակեն պայթիլ մինչեւ լուսաբաց, երբ զինուորները կատաղի յարձակում մը կը գործեն տան վրայ. կացիններով կը կոտրեն դուռը եւ վայրենի աղաղակներով ներս կը խուժեն՝ սպաննելով երկու եղբայրները եւ Հայկ Արապեանը: Գնունի ու Սուրէն կը շարունակեն դեռ դիմադրել եւ գետին կը փռեն քանի մը զինուորներ եւս: Երբ կը տեսնեն թէ ամէն յոյս կորած է այլեւս եւ կարելի չէ կռիւը շարունակել, անձնասպան կ՚ըլլան իրենց վերջին գնդակով:

Տասնեւութ ժամ տեւած էր կռիւը: Պանք Օթոմանի հերոսները հինգ ժամ առաջ ձգած էին արդէն դրամատունը:

... Վաթսուն տարի վերջ, այսօր մեծ յուզումով կ՚ոգեկոչենք դիւցազնական արարքները այս հերոսներուն, որոնք իրենց արիւնը տուին՝ որպէսզի ազատ ապրի հայ ժողովուրդը:

Յարգա՛նք իրենց յիշատակին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԻՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔԸ

Ճիշդ մէկ դար առաջ Մեծն Բրիտանիա կը մտածէր թէ Սուէզի Ջրանցքը փորելու գաղափարը ո՛չ միայն անիմաստ էր, այլեւ սպառնալիք մը իր ծովային գերակշռութեան համար:

Եւ սակայն, կը գրէ ամերիկեան թերթ մը, Ջրանցքը վեց տարեկան էր, 1875ին, երբ վարչապետ Տիզրայէլի, որ օժտուած էր արտակարգ ուշիմութեամբ եւ շուտ կ՚ըմբռնէր ու կը տեսնէր իրականութիւնը, կը յայտնէր Վիքթորիա Թագուհիին թէ Բրիտանիա գնեց Սուէզի Ջրանցքի ընկերութեան արժեթուղթերէն 44 առ հարիւրը:

Այդ թուականէն ի վեր Ջրանցքը դարձաւ մայր երակ մը ոչ միայն Մեծն Բրիտանիոյ, այլեւ ամբողջ աշխարհի համար: Ամէն օր քառասուն յիսուն նաւեր կ՚երթեւեկէին, համաշխարհային ծովային առեւտուրին մէկ վեցերորդ փոխադրութիւնը կատարելով: Անցեալ տարի կրկին քանակութեամբ ապրանք փոխադրեց, քան վեց տարի առաջ, եւ չորս անգամ աւելի նախքան Բ. աշխարհամարտը:

Ամբողջ Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, Բրիտանիան է ամէնէն մեծ ներածողը հում քարիւղին, նաեւ զտողը եւ սպառողը:

Օրական Ջրանցքէն անցնող 40 նաւու 22ը քարիւղատար նաւեր էին անցեալ տարի: Բրիտանիա 28 միլիոն թոն հում քարիւղ ներածեց, առաւել 8 ու կէս միլիոն թոն զտուած քարիւղ: Եւ ամբողջէն 56 առ հարիւրը անցաւ Սուէզի Ջրանցքէն:

Ջրանցքին միջոցով փոխադրութեան չորս հինգերորդը դէպի հիւսիս կ՚երթայ:

Այսինքն հում նիւթերը — քարիւղ, կանեփ, ցորեն, հունտեր, ձգախէժ եւայլն, կ՚անցնին Արեւմուտք, ուր շինուելէ եւ գործածելի ապրանքի վերածուելէ ետք, դարձեալ կը վերադառնան Արեւելք: Իսկ Հնդկաստանի եւ Սէյլանի թէյը առաջնակարգ եւ կենսական է Մեծն Բրիտանիոյ համար:

Բոլոր տեսակի ապրանքներուն մէջ ամէնէն շատ քարիւղն է որ կ՚անցնի Սուէզի Ջրանցքէն: Անցեալ տարի ընդհ. փոխադրութեան 65 առ հարիւրը կատարուեցաւ Պարսից Ծոցէն, Կարմիր Ծովէն եւ Ատենի նաւահանգիստէն դէպի Հնդկաստան, Փաքիստան, Սէյլան, Բիրմանիա արտածումը եւ ներածումը 11 առ հարիւր էր: Մալայան, Արեւելեան Հնդկաստան եւ Ծայր. Արեւելք 14 առ հարիւր: Իսկ մօտ եօթը առ հարիւր համեմատութեամբ Արեւելեան Ափրիկէի նաւահանգիստներու միջոցով կատարուեցաւ:

Ջրանցքի երթեւեկի որեւէ ընդմիջում, շատ սուղի կրնայ նստիլ բրիտանական առեւտուրին, որովհետեւ նաւերը ստիպուած երկար ճամբայ մը պիտի կտրեն անցնելով Բարեյուսոյ Հրուանդանէն, (Ափրիկէի հարաւային մասէն) մօտ վեց շաբաթուան ճամբորդութիւն մը: Անկէ զատ, անյարմար պիտի ըլլան ներկայ նաւերը:

Անգլիա Սուէզի Ջրանցքի միջոցով կ՚ընդունի հետեւեալ ապրանքները — Մալայէն՝ ձգախէժ, Աւստրալիայէն՝ ցորեն, բուրդ, միս, Արեւելեան Ափրիկէէն՝ քրոմ, հանածոյ, Հնդկաստանէն՝ բամպակ, թէյ, մանկանէզ, երկաթ եւ քարիւղ:

Փոխարէն Անգլիա Արեւելք կը ղրկէ մեքենաներ, պողպատէ արտադրութիւններ, ինքնաշարժեր, քիմիական նիւթեր, շաղախ եւայլն: Այսպէս, Բրիտանիոյ գլխաւոր առեւտուրին մէկ չորրորդը կը կատարուի Սուէզի Ջրանցքին միջոցաւ:

Ջրանցքը կենսական է Հոլանտայի համար ալ, իր Արեւելքի հետ ունեցած առեւտուրին տեսակէտով: Նաեւ Ֆրանսայի համար որ իր քարիւղին կէսը Արեւելքէն կը ստանայ եւ Իտալիոյ համար որ մեծ առեւտուր ունի Արեւելքի հետ:

Բրիտանիա մեծ քանակութեամբ ածուխ սպառող երկիր է: Իր ճարտարարուեստին համար միայն 15 համեմատութեամբ քարիւղ կը սպառէ: Տասը տարիէն եթէ կարենայ հիւլէական ուժը գործածել, ճարտարարուեստին մէջ, գործնական եւ աժան ձեւով մը, շատ աւելի կա-

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՍՊԱՍՈՒՄ

Հովը իրեն կը փսփսար քաջալերական խօսքեր: Ծառերուն ճիւղերը կարծես սիրող բազուկներու նման կ՚երկարէին իրեն: Ոլորուն ճամբաները կը հրահրէին իր դեռ անձեւ եւ անորոշ տենչանքները: Բարձունքը ելած, ժամերով կը խոկար, դիտելով ոլորուող գետն ու անվերջ տափաստանները, եւ կարօտով նայելով օդաչու եւ ծիրանեվառ ամպերու յուշիկ գընացքին եւ տափաստանին վրայ ձգած անոնց յարաշարժ ստուերներուն: Տենչանքով կը նայէր գետի եզերքներն ի վար իջնող կառքերուն: Կարեւորութիւն չունէր՝ թէ ի՞նչ էր գետն ի վար գացողը՝ ա՞մպ թէ կառք, թռչո՞ւն թէ գետին ջուրը պարզապէս, կը զգայ խորապէս, թէ սիրտն ինկած էր անոնց ետեւէն, բաղձանքի թեւերուն պլլուած:

Գիտնականները կը հաւաստեն, թէ բոլոր ծովային եւ ցամաքային կռիւները, ազգ ազգի դէմ ելլելը, պարզապէս կը զսպանակաւորուին պահանջքի եւ մատուցման օրէնքներով եւ հանգիստի եւ առատութեան մէջ ապրելու մարդկային ընդոծին մղումով: Մակերեսէն անդին թափանցել կրցողներուն համար այս բացատրութիւնը տափակ է եւ ոչ հետաքըրքրկան՝ վերջին ծայր: Արեւելքէն եւ Հիւսիսէն խուժող ցեղախումբերը ապահովաբար վերոյիշեալ պատճառներէն քըշուելով հանդերձ, կը յափշտակուէին Հարաւի եւ Արեւմուտքի մագնիսական քաշողութենէն: Ուրիշ երկիրներու համբաւը հասեր էր իրենց, յաւիտենական քաղաքին անունը կը թնդար իրենց ականջներուն մէջ: Գաղթապաշտներ չէին անոնք, այլ՝ ուխտաւորներ: Անոնք կը ձգտէին դէպի արեւը, ոսկին ու գինին, սակայն իրենց սիրտը կը ցանկար ուրիշ բան: Այդ երկնային յարաշարժութիւնը, այդ աստուածային անհանդարտութիւնը, մարդկութեան կողին խրուած այդ խայթող ցաւը որ պատճառ է հանդիսացած բոլոր թեւաւոր նուաճումներուն եւ բոլոր անյատակ եւ անվերականգնելի ձախողութեանց, Իկարոսի հետ թեւատարած սլացող, Քոլոմպոսը դէպի Ատլանտեանի կոյս ջուրերը մղող այդ անհեղ ոգին ուրեմն, ներշնչման աղբիւր հանդիսացաւ եւ գործունէութեան ահաւոր ազդակ՝ նաեւ այդ բարբարոսներուն, երբ այս վերջինները կ՚իրագործէին իրենց անհեղ յառաջխաղացքը:

Կայ ծանօթ առասպել մը, որ յստակօրէն կը պատկերացնէ անոնց ոգին: Կը պատմուի, թէ այդ թափառող ցեղախումբերէն մին, իր ճամբուն վրայ կը հանդիպի երկաթեայ չուստեր հագած ծերուկի մը, որ կը հարցնէ իրենց՝ թէ ո՞ւր կ՚երթան այդպէս: Միաձայն կը պատասխանեն իրեն՝ «Դէպի Յաւիտենական Քաղաքը»: Տխրօրէն կը նայի անոնց ու կ՚ըսէ. «Գրեթէ ամբողջ երկրագունդին վրայ փնտռեցի ես այդ քաղաքը: Եւ այդ թափառումներուս ընթացքին սա ձեր տեսած երկաթեայ չուստերուն նման երեք զոյգ մաշեցուցի, իսկ այս չորրորդն ալ մաշելու վրայ է արդէն: Եւ սակայն դեռ չեմ գտած այդ ձեր ըսած քաղաքը:»:

Եւ ծերունին, այս խօսքերն արտասանելէ վերջ, կ՚առնէ կը քալէ, զիրենք ձգելով խոր հիասթափման մէջ:

Բայց այդ ցեղախումբերու տոչորանքը որքան ալ մեծ ըլլար, անկարող էր մըրցելու Ուլիի դէպի ընդարձակ տափաստաններն ունեցած անճառելի կարօտի ահագնութեան հետ: Այսպէս կը զգար, որ եթէ այդ տափաստաններն հասնէր, պիտի պայծառանար իր տեսողութիւնը եւ սրբագործուէր, լողութիւնը՝ պիտի դառնար շատ նուրբ, եւ շնչառութիւնը՝ պիտի աստուածային պերճութեան կնիքը կրէր:

Իր հարազատ շրջապատը խորթ կը թըւէր այլեւս իրեն, ու կը հիծէր հեռանալու տենչանքէն: Կարծես տարբեր տեղ էր ծընած, եւ ծննդավայրը կը կանչէր, հայրենաբաղձութեան զալարումներով տառապեցնելով զինքը:

Իր աննշան շրջապատէն անդին գոյութիւն ունեցող աշխարհի մասին հաւաքած տեղեկութիւնները անդիմադրելի ամբողջութիւն մը կը ներկայացնէին հիմա, — յաւէտ շարժուն եւ տարածուն գետը որ կը նետուէր փառապանծ ովկէանին գիրկը, արթուն, խելացի, դարգացած, գեղեցիկ մարդոցմով վխտացող հոյակապ քաղաքները, յորդահոս աղբիւրները, մարմարակերտ պալատները եւ երաժշտական շէնշող խումբերը, արուեստական լոյսերով յորդող մայրաքաղաքները, հոյակերտ եկեղեցիները, իմաստութեան տաճար համալսարանները, քաջակորով բանակները, եւ հաստարեստ նկուղներու մէջ դիզուած անհաշիւ դրամը, օր ցերեկով եռեւեփող կիրքերու խելայառաջ յորձանքը, եւ գիշերային ոճիրներու եւ գողութեանց արիւնախանձ յաճախանքը: Ըսի ձեզի, թէ կը նմանէր հայրենաբաղձութեան կրակով ճենճերող խեղճի մը: Թերի է սակայն այս բնութագրումը: Դեռ հարկ է ըսեմ, թէ կը նմանէր անձեւ եւ աղջամղջային նախագոյութեան մէջ թարթափողի մը, որ իր անկատար ձեռները կ՚երկարէ դէպի բազմագոյն եւ բազմաձայն կեանքը:

(2) Թարգմ. Ս. ԱՇՃԵԱՆ

ՊՏՈՅՏՆԵՐ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

Գ.

Կէսօրուան մօտ կը հասնինք Լոմպարտեան դաշտերուն մէջէն, Թրեվիզոյի նահանգին ստորոտը, Վենետիկէն 30 քիլմ. հեռու Ազոլօ քաղաքը, Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանի ամարանոցը, ուր օդափոխութեան կուգան աշակերտները արձակուրդի շրջանին: Այս կալուածը վարժարանով, տուներով, ագարակներով սեփականութիւնն է Մխիթարեան Միաբանութեան 1876էն ի վեր: Այս խաղաղ եւ կազդուրիչ միջավայրին մէջ ապրած են՝ հայ գրչի, վրձինի, ճպոտի հերոսները՝ Դանիէլ Վարուժան, Արիս Խորայէլեան, Ահարոն Տատուրեան, Խտկար Շահին, Յարութիւն Աճէմեան, Զարեհ Մութաֆեան, Դաւիթ Դաւիթեան, Խտկար Մանաս, Գրիգոր Սինապեան:

Ամբողջ Ազոլօն տնի մէջ է այսօր. կամարներով եւ Թուրքէ դրօշներով զարդարուն, ուր հազիւ հասած մեզ կը դիմաւորեն Հ. Սահակն ու Մխիթարեան հայրերը, վարժարանին աշակերտներուն հետ: Անզուգական է տեսարանը:

Ձախին՝ կառուցուած է գողտրիկ Ս. Խաչ եկեղեցին, մանրանկար Անիի նոյնանուն եկեղեցիին, գործ՝ ճարտարապետ Կիւրեղեանին, որուն զաւակը նոյնպէս ճարտարապետ, հարսը խալուհի եւ զաւակները մեզի սեղանակից ճաշի պահուն:

Աջին պայծառ օդով կարելի է դիտել մինչեւ Վենետիկ...:

Մէկ ժամ վերջ, ճաշի ատեն, երբ սեղանները կը պարզուէին մայրիներու զովացուցիչ զեփիւռին տակ, հայկական անձման չամփուրի խորոված խալալկան ախորժաբեր սփակէթիին հետ, տեղական գինիներով, պտուղներով, տուին եզական մթնոլորտ մը: Ազգերը իրարու կը մօտենան իրենց տաղապանքներով, իրենց կերակուրներով եւ ամուսնութիւններով:

Օրուան խանդավառ սեղանապետը Հ. Սահակ կը խօսի.

— «... Սիրելի ուխտաւորներ, իմ միտքս կ՚երթայ դէպի Հայաստանի վարդերը, ծաղիկները, երբ Հայը ազատ եւ անկախ մեր հայրենիքին տէրն էր, Այսօր Հայը վտարանդի է, սակայն իր ուժին, կորովին շնորհիւ տասն անգամ կործանած, բայց միշտ վերականգնած է: Ժողովուրդ մը որ կը դիմադրէ, կ՚ապրի... Հայ ազգին դիրքին էջը փակուած չէ... Մեր աւերակ Վասպուրականը, Տարօնը, Մուշը մեզ պիտի կանչեն: Թրքական թերթ մը կ՚ըսէ. «Երբ Հայերը երգում էին, զայն կը կոչէինք Արեւելքի Փարիզը, այսօր զայն պէտք է կոչել դժոխքը»: Պայման է սակայն միշտ միացած մնալ, դիմադրել մինչեւ վերջը, որպէսզի օր մը Մասիսի վրայ պարզենք մեր ազատութեան դրօշը...»: (Ծափեր)

Երկրորդ բանախօսն էր Հ. Աւետիք Թ՚ալանթինեան.

— «... Հայ ժողովուրդը աննման է, իր թերութիւններով եւ առաւելութիւններով, պայման է սակայն պահել մեր լեզուն:Ծնողք մը պարտի մնալ Հայ, հայ մայր մը, հայ հայր մը»:

Վերջին բանախօսն էր տեսուչ՝ Հ. Եղիա Փէչիկեան.

— «... Խօսեցաւ՝ ուսուցիչս՝ (Հ. Սահակ), խօսեցաւ՝ աշակերտս (Հ. Աւետիք). Մխիթար Աբբահայր իր դերով կը հանդիսանայ հայ ազգին համար իբրեւ լաստ մը փրկարար, իբրեւ ջահ մը, կանթեղ մը լուսատու 1736էն ի վեր: Իրեն հետեւելով Մուրատ եւ Ռափայէլ ուզեցին կրթել ազգին որբ եւ աղքատ զաւակները: Կայծ մը կրնայ հրդեհել անտառներ. դուք ալ, սիրելի ուխտաւորներ, ձեր վերադարձին եղէք կայծեր, որպէսզի փրկենք մեր ազգը: Կեցցեն մեր հեռաւոր հայրենիքը եւ մեր բոլոր հայկական գաղութները»: (Երկար ծափեր)

Երեք ժամ տեւող հայկական ճաշէն վերջ, մեր քիչ մը տաք գլուխները զովացնելու համար պտոյտ մը կատարեցինք Ազոլոյի ամարանոցին մէջ, մայր շէնքին ետեւի կողմը պալատը, ուր ամբան ընթացքին այցելու ծնողքները կ՚իջեւանին:

ՖԵՐԱՊ

խում պիտի ունենայ քարիւղէն, հետեւաբար Սուէզի Ջրանցքէն: Իսկ, դատելով երեւոյթներէն, քան քանըհինգ տարիէն Անգլիա հազիւ թէ ի վիճակի ըլլայ ածուխին տեղ հիւլէական ուժ գործածել, իր ճարտարարուեստին համար: Միւս կողմէ հանքածուխն ալ հետզհետէ կը նուազի:

Նոյնիսկ Ջրանցքը հետզհետէ պզտիկ պիտի գայ: Տասը տարիէն թերեւս պէտք ըլլայ լայնցնել եւ խորացնել, աւելցնելով փոխադրութիւնը, տարեկան 160 միլիոն թոնի:

Կը կարծուի թէ քսան տարիէն տարեկան 300 միլիոն թոն հում քարիւղ պիտի անցնի Ջրանցքէն:

Անգլիա արգելքի տակ առնելով եգիպտական ստացուածքները, պիտի դըժուարացնէ ներածումները սթերլինի շըրջանակէն, եւ Եգիպտոսի օտար առեւտուրի մէկ չորրորդը պիտի տուժէ: Անցեալ տարի Եգիպտոսի արտածման 28 առ հարիւրը սթերլինի շրջանակին մէջ անցաւ, եւ իր ներածման 22 առ հարիւրը այդ շրջանակէն եղաւ:

Ֆրանսա եգիպտական արտածումէն ութ առ հարիւր կը ստանայ, իսկ 16 առ հարիւր եգիպտական ներածումէն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ–ՍԵՒԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

«Սով. Հայաստան» կը գրէ թէ Երեւան-Սեւան երկաթուղին չէ աւարտած, բայց Երեւան-Ախտայի մէջ բեռնատար բաղմաթիւ կառքեր շինանիւթ կը փոխադրեն, մեքենաներ եւ այլ բեռներ կը տեղափոխեն դէպի Ջրվէժի ջրակայաններու շինարարական հրապարակները:

Երկաթուղին արագօրէն յառաջ կ՚երթայ դէպի Սեւան: Արդէն աւարտած է արհեստական կառուցուածքի շինարարութիւնը: Սկսած են մեծ կամուրջի շինութիւնը, ուրկէ պիտի անցնի խճուղին, իսկ տակէն՝ գնացքը: Ամէնէն դժուարը երկաթուղիի հողային պաստառի պատրաստութիւնն է, որուն համար պէտք է ժայռեր պայթեցնել, կտրել բարձունքներ ու բլուրներ:

Ամէն օր 1200էն 1500 խորանարդ մեթր հողային աշխատանք կը կատարուի:

Ընթացիկ տարուան մէջ երթեւեկը պիտի հասցնեն մինչեւ Ծաղկունք, ուր Աթարբէկեանի Ջրաելեկտրակայանի աշխատողներուն համար կը շինուի նոր աւան, որ հանրապետութեան գեղեցիկ բընակավայրերէն մէկը պիտի ըլլայ: Շուտով կը սկսի Ծաղկունքի կայարանի շինութիւնը:

Երեւանէն Սեւան երկաթուղին կանգ պիտի առնէ ութ կայարանի առջեւ — առաջինը, Երեւանի Հիւսիսային կայարանն է, «Ցաղթանակ» զբօսայգիի մօտ, ապա գեղեցիկ Քանաքեռ կայարանը, էլառ կայարանն ունի նաեւ շոգեքարշերու նորոգման մթերանոց: Ներկայիս կ՚աշխատին Ախտա-Դղմաշէն կայարանին վրայ:

Երկաթուղին մեծ հեռանկարներ կը բանայ բնական աղբիւրներով հարուստ այդ շրջաններուն համար: Ծամբուն վրայ կը բարձրանայ նոր բնակավայրերէն մէկը՝ Լուսաւանը: Հոս երկաթուղին կը ճիւղաւորուի դէպի մեքենաներու գործարանը, պեմզայի հարուստ հանքերը:

Հեռու չէ այն թուականը, երբ ոլորապտոյտ ճամբաներով դէպի բարձրաբերձ Սեւանի ափերը պիտի սլանան ելեկտրական կառախումբերը:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ գրեթէ վերջացած ըլլալով, 500.000 մետաղագործներ բչ. վերսկսան իրենց աշխատանքը: Կառախումբերը անընդհատ կը բանին, Փարիզ փոխադրելու համար հարիւր հազարաւորներ:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ. — Իբրեւ երիտասարդական շաժում կարելի է ըսել թէ Հայ Մարզականը առաջին տեղը կը գրաւէ Վալանսի մէջ: Կը գործեն առանց աղմուկի եւ խանդավառութեամբ:

1956-1957 տարեշրջանի համար, անդրանիկ ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ մէկ ամիս առաջ, ի ներկայութեան բոլոր անդամներուն եւ համակիրներուն: Նիւթական եւ բարոյական հաշուետուութենէն վերջ, ընտրուեցաւ նոր վարչութիւն մը: Այս առթիւ ժողովը գնահատեց նախկին վարչութիւնը, մանաւանդ նախկին նախագահ Պ. Մամբրէ Սեմերճեանը որ 11 տարիէ ի վեր նուիրուած է հայ երիտասարդներու մարզական կրթութեան: Ահաւասիկ նոր վարչութեան անդամները. — Նախագահներ՝ Պ. Պ. Սահաճեան եւ Վ. Կարոեան, փոխ–նախագահներ՝ Ս. Պարսամեան եւ Յ. Զորզոփեան, քարտուղար՝ Հ. Դաւիթեան, փոխ–քարտուղար՝ Գ. Զարգարեան, գանձապահ՝ Մ. Միքայէլեան, փոխ–գանձապահ՝ Ա. Կէօզիւրեան, խորհրդականներ եւ Ֆութպոլի յանձնախմբ.ի անդամներ՝ Օհանեան, Մանուկեան, Միթիլեան, Ա. Գաժաքեան, Ա. Ժամագործեան, Կ. Թեպոյեան, Կ. Փափազեան, Ոսկի եւ Ա. Պալեան:

Հայ Մարզականի վարչութիւնը 1956–1957ի եղանակին համար ծախս կը նախատեսէ 300–350 հազար ֆրանք: Այս ծախքը գոցելու համար հասոյթի միակ աղբիւր ունի. — Կիրակնօրեայ մրցումները, անդամավճարները եւ մէկ երկու պարահանդէսներ:

Աւելորդ է ըսել թէ երեք աղբիւրներն ալ անբաւական են:

Ներկայ տնտեսական դժնդակ պայմաններուն մէջ, կը պակսին առատաձեռն Հայեր: Այդ պատճառով ընտրեցինք պատուակալ վարչութիւն մը որ նիւթական աղբիւրներ պիտի ստեղծէ: Այդ ուղղութեամբ աշխատելու համար ընտրուեցան՝ նախագահ Պ. Յ. Կօչկակարեան, անդամներ՝ Պ. Պ. Ա. Խանձեան, Բ. Սինանեան, Գ. Քիրեճեան, Մ, Սէմէրճեան, Ոսկորեան, Կեվիկեան:

Այս տարի մեր լաւագոյն մարզիկներէն Անդրանիկ Թէպոյեան զօրակոչի ենթարկուած է, իսկ Ժան Քէշիշեանը փոխանցեցինք Լիլի բրոֆէսիոնէլ խումբին: Այժմ հոն կը խաղայ լաւ վարձատրութեամբ եւ գնահատանքի արժանացած է թէ իր մեծերէն եւ թէ հանդիսատեսներէն, ինչպէս կը հաստատեն տեղական թերթերը: Երկու երիտասարդ ուժերուն եւ մեր երեք ծանօթ լաւ խաղացողներուն՝ Աւագի, Կիւլխասի եւ Ոսկիի պակասը զգալապէս պիտի ազդէ մեր խաղարկութեան վրայ:Ա նշուշտ կրտսերները

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (134)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ ԲԱԺԱՆՒՈՒՄ ԵՆ

2. ԱՐՏՈՍ

Ամէնքը զարմանալով հեռացան, անծանօթին տարան վրանը, վարագոյրը կըրկին ցած իջաւ: Օրիորդը նշան տուեց, իր մօտ եղողներն նոյնպէս հեռացան: Ինքը եւ անծանօթը մնացին միայնակ: Նա հարցրեց.

— Ի՞նչպէս է քո անունը:

— Մալխաս:

— Այժմ ուտե՞ղ է իշխանը:

— Բանակ է դրել Աղթամարայ նաւամատոյցը:

«Ուրեմն նա եկած է ինձ տեսնելու»... մտածեց նա խորին ախրութեամբ, «իսկ իմ փոխարէն տեսաւ մեզ ամրոցների աւերակները... ուրեմն նրան յայտնի են ցաւալի անցքերը»:

— Որքա՞ն մարդիկ ունի իւր հետ:

— Ցիսուն հոգի հազիւ կը լինի:

— Ինչո՞ւ այդքան սակաւ:

— Զգիտեմ, Օրիորդ:

— Քեզ ինչո՞ւ համար ուղարկեց:

— Ինձ ուղարկեց, որ որոնեմ, գտնեմ Ռշտունեաց մեծափառ Օրիորդին եւ իմ տիրոջը իմացում տամ, թէ որտեղ է գտնւում նա:

Օրիորդը մտածութեան մէջ ընկաւ: Սամուէլը նրա սիրելին, նրա ուրախութիւնն ու կեանքը, ցանկանում էր տեսնուիլ նրա հետ: Այդ տեսութիւնը որքան եւ ըղձալի էր, այնքան եւ դժուարին: Ո՞րտեղ տեսնուիլ: Արդեօք ի՞նքը գնա նրա մօտ, թէ նրան ժամանակ նշանակէ, որ գայ իւր մօտ: Սամուէլը այդ վերջինն էր խընդրում: Բայց կարո՞ղ էր նրան ընդունել իւր բանակում: Արդեօք չէ՞ր հանդիպի նա անսպասելի վտանգների: Ի՞նչպէս ընդունէր այն մարդու որդուն, որ աւերակ դարձրեց Ռշտունեաց ամրոցները, որ գերի տարաւ Ռշտունեաց Տիկնոջը: Նրան լաւ յայտնի էր, թէ ո՛ր աստիճան իր մարդիկը կատաղած էին Մամիկոնեաններին եւ առհասարակ Տարօնցիների դէմ: Ի՞նչ ասել նրանց, ի՞նչով հանգստացնել նըրանց...:

Նա խորին տատանման մէջ նայեց իւր շուրջը: Նազելի դէմքը արտայայտում էր անզուսպ անհամբերութիւն: Որոնում էր մի ելք, բայց դրութիւնները պակասում էին նրան: Մալխասը ապշած կերպով նայում էր նրա վրայ, — նայում էր եւ ուրախանում էր, որ իւր տէրը վայելում է երկրի ամենաչքնաղ եւ ամենաշնորհալի սէրը:

Նա ցած իջաւ բազմոցից, մօտեցաւ վրանի վարագոյրին, ուրիշ կերպով բարձրացրեց նրա եզրը, եւ նայեց դէպի երկինքը: Դեռ բաւական գիշեր կար: Պէտք էր օգուտ քաղել գիշերային խաւարից: Վճռեց ինքը գնալ Սամուէլի մօտ: Բայց տեսնուիլ նրա հետ ո՛չ թէ Մամիկոնեաններին բանակում, այլ մի չէզոք տեղում:

Նա կրկին նստեց բազմոցի վրայ եւ դառնալով դէպի Մալխասը, հարցրեց.

— Դու ծանօ՞թ ես մեր կողմերի հետ:

— Այո՛, Օրիորդ:

— Դու տեսե՞լ ես Մանակերտը:

— Այո՛, Օրիորդ: Այնտեղից Մանաճիհրը սուրբ Ցակոբ Մծբնայ հայրապետի եօթն սարկաւագներին նետեց ծովը: Ռշտունեաց Ոստանից շատ հեռու չէ:

— Քեզ ծանօ՞թ է այն աղբիւրը, որ բըխում է Մանակերտի ստորոտից:

— Այո՛, Օրիորդ: Այդ աղբիւրը գոյացել է սուրբ Ցակոբ Մծբնայ հայրապետի արտասուքներից, երբ նրա սարկաւագներին ծովը նետեցին, եւ ինքը լաց եղաւ: Աղբիւրի մօտ կայ մի վայրենի տանձենի, որի ստերից կանայք չորի կտորներ են կախում, երբ ջերմ ու տենդ ունեն:

— Լաւ: Ո՞րքան ժամանակում կարող ես հասնել իշխանի մօտ:

— Եթէ ինձ կրկին չբռնեն, դեռ լոյսը չծագած կը հասնեմ:

— Քեզ չեն բռնի: Կը գնաս, կը յայտնես իշխանին, որ նոյն «Արտասուքի աղբիւրի» մօտ սպասէ ինձ:

Նա տուեց իւր մետաքսեայ թաշկինակը սուրհանդակին, պատուիրելով. 61

— Այդ նշանը կը կապես նիզակիդ ծայրին, եւ ոչ մի Ռշտունցի չի մօտենայ քեզ:

Նա կանչեց իւր դրանիկներից մէկին, հրամայելով.

— Տա՛ր այդ մարդուն, ասա որ դրա ձիերը տան եւ շուտով ճանապարհ դընեն:

Մալխասը ծունր իջաւ, համբուրեց Օրիորդի պատմուճանի քղանցքի ծայրը, եւ ապա դուրս եկաւ վրանից:

Օրիորդը մնաց միայնակ, եւ խորին հրճուանքով նայում էր նրա վրայ: Իւր ոգեւորութեան մէջ՝ այն աստիճան յափըշտակուեցաւ նա, որ մօտեցրեց մատանին իւր բացված շրթունքներին եւ նրա աչքերը լցուեցան ուրախութեան արտասուքով: Այդ լուռ, անբարբառ առարկայից լսում էր սիրելի ձայնը այն էակի, որ իւր համար այնքան թանկագին էր, որ իւր համար անփոխարինելի էր: Այդ սառն, անշունչ առարկայից զգում էր նրա շունչի ջերմութիւնը, եւ հոգով միանում էր նրա անմոռանալի յիշատակի հետ:

Նա կանչել տուեց իւր հազարապետին, հրամայեց.

— Կը պատուիրես, որ թամբեն իմ նըժոյգները, տասն թիկնապահներ պատրաստ լինեն ինձ հետ գալու:

ՐԱՖՖԻ

իրենց լաւագոյնը ի գործ պիտի դնեն, իրենց անդրանիկ եղբայրներուն տեղը անցնելու համար: Վալանս մարզիկներու խնկական պահեստ մըն է: Ունինք եւ օրէ օր կը հասնին նոր մարզիկներ: Ֆութպոլի փոքր խումբերուն ղեկավարութիւնը ստանձնած է ծանօթ Հ. Մ. Ը. Մ.ական մարզիչ մը որ մեծ համարում կը վայելէ ֆրանսական մարզական շրջանակի մէջ:

Առաջին պաշտօնական մրցումը տեղի պիտի ունենայ Իւնիոն Սփորթիւ Ֆոնթէնի դէմ, այս կիրակի, հակառակորդին մարզադաշտը Ֆոնթէն, որ կը գտնուի Կրընոպլի մօտ: Անշուշտ Կրընոպլի եւ շրջանի մարզասէր հայ հասարակութիւնը պիտի փութայ մարզադաշտը, քաջալերելու համար մեր նորահաս մարզիկները:

ԱԶԱՏ-ՄԱՐԶԻԿ

Ռուսերը կը վախնան որ Եգիպտոս միջին ճամբայ մը բռնէ: Այդ մտահոգութեամբ al Գահիրէի դեսպանը աջակցութիւն խոստացած է: Մոսկուա կ'ուզէ անկարելի դարձնել որեւէ գործակցութիւն արաբական աշխարհին եւ Արեւմուտքի միջեւ, իբրեւ խնդմներու միակ բարեկամը ներկայանալով: Միւս կողմէ, Եգիպտոս կը կարօտի տնտեսական աջակցութեան, զոր ցարդ կը ստանար Մ. Նահանգներէն:

Գնդ. Նասր հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ ամերիկեան թերթի մը.

— «Կրնանք նորէն բարեկամ դառնալ Արեւմուտքի, բայց անոր կ'իյնայ առնել առաջին քայլերը: Կարգ մը թերթեր գրեցին թէ Եգիպտոս իր ճակատագիրը կապած է խորհրդային ճակատին, հետեւաբար այլեւս կարելի չէ որեւէ բարեկամութիւն արեւմտեան պետութեանց հետ: Ճիշդ չէ այս կարծիքը: Մեր քաղաքականութիւնը անկախ է: Ի՞նչ օգուտ ունի մէկ տիրապետութենէն ազատիլ ուրիշի մը ենթարկուելու համար»:

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Կիպրոսի կառավարիչը, մառեշալ Հարտինկ, հրամանագիր մը ստորագրեց որ կը սահմանափակէ Մակարիոս արք.ի փոխանորդին՝ Անթիմոս եպիսկոպոսի ազատութիւնը: Եպիսկոպոսին արգիլուած է դուրս ելլել իր պաշտօնական բնակարանէն, որ կը գտնուի Լարնաքայի մէջ: Այս արգելքը դրուած է անոր համար որ եպիսկոպոսին անունը դրեր են ապստամբապետ Կրիվասի օրագրին մէջ, Մակարիոսի հետ:

Օգոստ. 29ին անծանօթ մը ատրճանակ պարպեց Անգլիացիի մը վրայ, Նիկոսիոյ կեդրոնին մէջ: Անգլիացին թեթեւապէս վիրաւորուեցաւ թեւէն:

Կիպրոսի կառավարիչը ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ իր ճիգերը պիտի շարունակէ, մինչեւ որ «մարդասպանութիւնը դադրի քաղաքական զէնք համարուելէ»: Յետոյ ըսաւ թէ Եօքայի առաջարկած զինադուլը խորամանկութիւն մըն էր, նոր յարձակումներ կատարելու համար:

× Յոյն փաստաբան մը, Էսթաթոփուլոս, կ'ըսէ թէ կեղծ է գնդ. Կրիվասի վերագրուած օրագիրը: Յետոյ կը պատմէ թէ չորս ամիս առաջ Ինթելիճընսի մէկ պաշտօնեան 50.000 սթերլին առաջարկեց իրեն, գոր. Կրիվասի ձեռագրէն նմոյշներ եւ անոր կեանքէն մանրամասնութիւններ ստանալու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃԱՄԲՈՒ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն կառավարութեան: Ներքին գործերու նախարարը ժողովի մը հրաւիրեց եօթը նախարարներ, նոր միջոցներ խորհելու համար: Այս առթիւ ըսաւ թէ Օգոստոսի առաջին 15 օրերու ընթացքին օրական միջին հաշուով 30 հոգի մեռած, 325 հոգի վիրաւորուած են:

ԶԻՆՈՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՇՐՋԱՆԸ երկու տարի պիտի տեւէ, որպէսզի կարելի ըլլայ արձակել կրկին ծառայութեան կոչուած զինուորները: Այս լուրը հրատարակած է դաւառական թերթ մը, քաղելով ազգ. պաշտպանութեան նախարարէն:

ԱԼԺԷՐԻ ՄԷՋ ձերբակալուեցան հինգ խլամ ոստիկաններ, այն ամբաստանութեամբ թէ կ'օգնէին ապստամբներուն: Ձերբակալուեցան նաեւ չորս մեղսակիցներ:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ նոր վարչաձեւի մասին ուսումնասիրութիւն մը կը կատարուի թէ՛ Փարիզի եւ թէ Ալժէրի մէջ: Հետզհետէ կը տարածուի դաշնակցային կազմակերպութեան գաղափարը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ծանուցագիր մը ստացաւ Խ. Միութենէն, որ կը գանգատի թէ հալածանքի, նոյնիսկ ճընշումի կ'ենթարկուին Գերմանիոյ մէջ վար դրուած խորհրդային քաղաքացիները: Միեւնոյն առեն կը բողոքէ համայնավար կուսակցութեան լուծման դէմ:

ՍՈՒԷԶԻ ՋՐԱՆՑՔԻՆ մէջ ծառայելու համար խորհրդային նաւուղիղներ կամաւոր կ'արձանագրուին Խ. Միութեան մէջ:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Օգոստ. 29).— Ձոյլ ոսկի 478.000, Նափոլէոն 3440, զուիցերիական 3290, անգլիական 4270, քառն տոլարնոց 16.640, Թղթադրամ (ամերիկեան) տոլար 412, սթերլին 1040, զուիցերիական 99, պելժիական 8, լիր 0,63, փեսեթա 9:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Օր. Ա. Ստեփանեանի եւ Պ. Գ. Յովակիմեանի նշանախօսութեան առթիւ, ծնողքին եւ ազգականներու կողմէ հաւաքուած է 20,000 ֆր. եւ բաժնուած հետեւեալ ձեւով.— 6000 ֆր. Սէնթ Էթիէնի դպրոցին, 6000 ֆր. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին եւ 8000 ֆր. Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան: (Մշակոյթի Տան գումարը ստանալ «Յառաջ»էն):

ԿՈՉ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1956 - 1957 տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Անոնք որ կը փափաքին ղրկել իրենց զաւակները, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմում ընել հաստատութեան տեսչութեան:

Վարժարանին նպատակն է՝ պատրաստել միջնակարգ ուսման պաշարով օժտուած եւ հայեցի դաստիարակութիւն ըստացած ճշմարիտ Հայուհիներու սերունդ մը: Դպրոցասէրի ուսման ծրագիրը կ'ընդգրկէ երկու ուրոյն բաժիններ.—

Ա) Ֆրանսականը, որ տարապէս կը հետեւի պետական լիսէներու արդիական բաժնի պաշտօնական ծրագրին —անգլերէն եւ սպաներէն լեզուներով— կը պատրաստէ պրըվէի եւ պաքալորէայի:

Բ) Հայկականը որ կ'օժտէ սանուհիները հայագիտական ծանօթութիւններով, հայ լեզուի, գրականութեան, հայ կրօնի եւ պատմութեան, Հայաստանի աշխարհագրութեան մարզերուն մէջ:

Աշակերտուհիներ կ'ընդունուին ութ տարեկանէն սկսեալ: Տարեվճարն է 120 հազար ֆրանք, վճարելի եռամսեայ եւ կանխիկ:

Աւելի մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան:

I, Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.)

Երթեւեկութեան միջոցներ, էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Փավիյօն սու Պուա: Հեռ. 172 Րէնսի:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կին մեքենագէտ մը այր մարդու շապիկի համար: Դիմել.—

LE CYGNE
16, Bld. St. Denis

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Տիրուհի Մինասեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց յաւէտ ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

ՄԻՀՐԱՆ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները:

ՊԱՏԱՐԱԳ ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ալֆորվիլի հոգեւոր հովիւ Պարգեւ Քհ. Մերճանեան հրաւիրուած է Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցին Ս. պատարագ մատուցանելու այս կիրակի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԱԼԱՆՍ.— Պ. Ռուբէն Տալքիւփէեան եւ ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ իրենց սիրեցեալ մօր՝

ՆԵՒՐԻԿ ՏԱԼՔԻՒՓԷԵԱՆԻ
(Ծնեալ Պալըքճեան)

մահուան քառասունքին առթիւ այս կիրակի առաւօտ Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հայ Մարզականի կողմէ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտեան 2, Սալ տէ Ֆէթի մէջ, մասնակցութեամբ հանրածանօթ ՕՐՔԷՍԹՐԸ ՓՈԼ ՄԱԼՊԻՒՐԷԻ: Ճոխ պիւֆէ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Թրիքոյի կարող մը եւ երխասարդ մը 16էն 17 տարեկան, մանիւթանսիոնէռ:

Դիմել՝ Թրիքօ Թէրզեանի, 3 ռիւ Փուասոնիէռ, Փարիզ (2):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Համախարբերդցիական միութեան մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, Գ. Սիմոնեանի սրճարանին մէջ, 26 ռիւ Պէլ Իմաժ: Բոլոր անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ: Օրակարգ.— Ա. 16րդ պատգ. ժողովի զեկուցում, Բ. Վարչութեան ընտրութիւն, Գ. Ընթացիկ հարցեր:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբերդցիական միութեան Կառտանի մասնաճիւղը իր խոր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ իր հայրենակից Գէորգ Յակոբեանի մահուան առթիւ իր ընտանիքին, զաւակներուն, փեսաներուն եւ բոլոր ազգականներուն:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)